Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 708
DUMINICA 1 IULIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Urbanismul românesc

Unul dintre deziderátele vremii, care-și face tot mai mult loc, cu tendințe de-a se arăta corectiv unor nemulțumiri acumulate, este chestiunea *naționalizării orașelor*.

Nu vom discuta oportunitatea ei, dar ne vom pune o întrebare în legătură cu posibilitățile de înfăptuire; ceiace credem că poate fi mai de folos, deoarece e mai practic.

Țara noastră, — care poartă pecetea banalizată în formă, dar de actualitate încă pentru multă vreme: „Țară eminamente agricolă", care sună în acelaș timp ca un fel de ironie și ca o realitate incontestabilă — are un procent în sume rotunde de 80 la sută țărani și 20 la sută târgoveți. Exact pe dos decât în Anglia.

Aceste două cifre nu sunt o simplă îmbinare de realități actuale, ci au un tâlc mai profund, prelungindu-se adânc în vreme și în firea românului.

S'a spus că există popoare urbaniste, la care desvoltarea orășănească e ceva în însăși firea lor; iar altele oricâtă desvoltare ar căpăta, nu sunt capabile să desvolte decât o viață sătească.

La noi viața urbană e redusă la o cincime, față de cea sătească și aceasta păstrează un oarecare caracter de permanență din timpul străvechi. Cu tot spiritul urbanist al coloniștilor romani — care au ridicat prin Ardeal orașe luminoase, împodobite cu temple și băi — spiritul acesta nu a dăinuit. Cei părăsiți în voia năvălirilor, s'au tras în locuri ferite prin codrii și văi, durându-și locuințe umile — căci cele arătoase atrăgeau urgia barbarilor — și-au căutat îndeletnicire în agricultură și ciobănie. Așa ni-i arată primele pomeniri istorice.

După trecere de vreme s'au lățit și-asupra locurilor megieșe ridicând aceleași bordee, ca niște mușuroae de pământ, care nu se arătau la depărtare decât prin fumul leneș ce eșea prin vârfuri. Așa ne descrie satele moldovene un călător, chiar prin sec. XVIII. Și era și logic să fie așa. Nu era an lăsat de Dumnezeu, să nu fi apărut oști turcești, tătărăști, leșești sau muscălești pe meleagurile acestea năpăstuite și nu era oaste care să nu prade, să ia robi și să dea foc. După trecerea pârjolului, din pustiul ce mai rămânea, păgubașul își întemeia din nou gospodărie, cât mai modestă, cât mai nebăgată în samă. Așa s'au creiat necesități sumare și obișnuința a mers până a intra în firea omului.

Târziu — prin secolul XIX — s'au mai dres rânduelile și s'a întins mai multă liniște. Atunci abia s'au mai mărit bordeele, s'au mai înălțat eșind din pământ devenind mai aproape de ceiace se chiamă *casă*. Dar obișnuința a intrat în sânge.

Cu aceste elemente trăitoare sub pământ, care mai aveau și îndeletniciri complect străine de oraș: agricultură și creșterea vitelor, nu s'ar fi putut ridica la noi orașele. Pentru viața orășănească trebuiau negustori și meseriași (mai apoi industriași). Aceștia la noi au fost întotdeauna străini.

Inainte de descălecarea domniilor, negustorii sași ocupau centrele urbane de prin Moldova și Valahia (Baia, Piatra Neamț, Bacăul, Târgoviștea...). Până prin sec. XVI și chiar mai apoi se pomenește despre *Sașii* din aceste târguri. Mai pe urmă au venit *Armenii* și-au întemeiat alte orașe (Siret, Botoșani...) dând un nou impuls și alt colorit vieții orășenești. Cu toate pulsațiile noilor populațiuni armene venite rând pe rând influența lor a fost pusă în umbră de cea *grecească* și mai apoi de cea *evreiască*. Ultimii au adus un mare aport vieții noastre urbane, creind o burghezie, desvoltând orașele, sau întemeind acea categorie de așezări omenești intermediară între oraș și sat: *târgurile*.

Așa dar în trecutul nostru, chiar din vremea întemeierii principatelor, orașele au fost străine — etnicește vorbind. Românii au dat un prea mic impuls vieții urbane.

Astăzi se pune mereu problema naționalizării orașelor, dar nu și-a pus nimeni întrebarea: oare românii singuri vor putea desvolta o viață urbanistică? Oare orașele noastre nu vor decădea, impunând o deformare întregului aparat economic în directă sau indirectă legătură cu ele?

Trecutul mai apropiat ne tinde să arate că, o simplă formulă — *naționalizarea orașelor* — nestudiată în posibilitățile ei de realizare, rămâne ceva hibrid și deci cu rezultate negative.

Trecutul mai - apropiat ne poate da și el un sfat în această privință. De aproape o sută de ani asistăm la o continuă deplasare a elementelor sătești spre oraș. Chiar azi, o anchetă serioasă, ar arăta că cel puțin 75 la sută din târgoveții autohtoni sunt a doua — a treia generație dela țară. Necontenitele adăogiri de elemente rurale au imprimat chiar aspectul de *„sat mare"* ce-l au mai toate orașele noastre. Și discutând nu numai punctul de vedere economic, ci și al arhitecturii urbaniste, constatăm o influență *rurală* adusă de elementele românești, orașelor. Românul nu poate trăi la al 2—3 etaj. Tânjește, se simte rău, el preferă o cât de mică grădiniță lângă casă. Or, acestea sunt elemente dizolvante pentru urbanism.

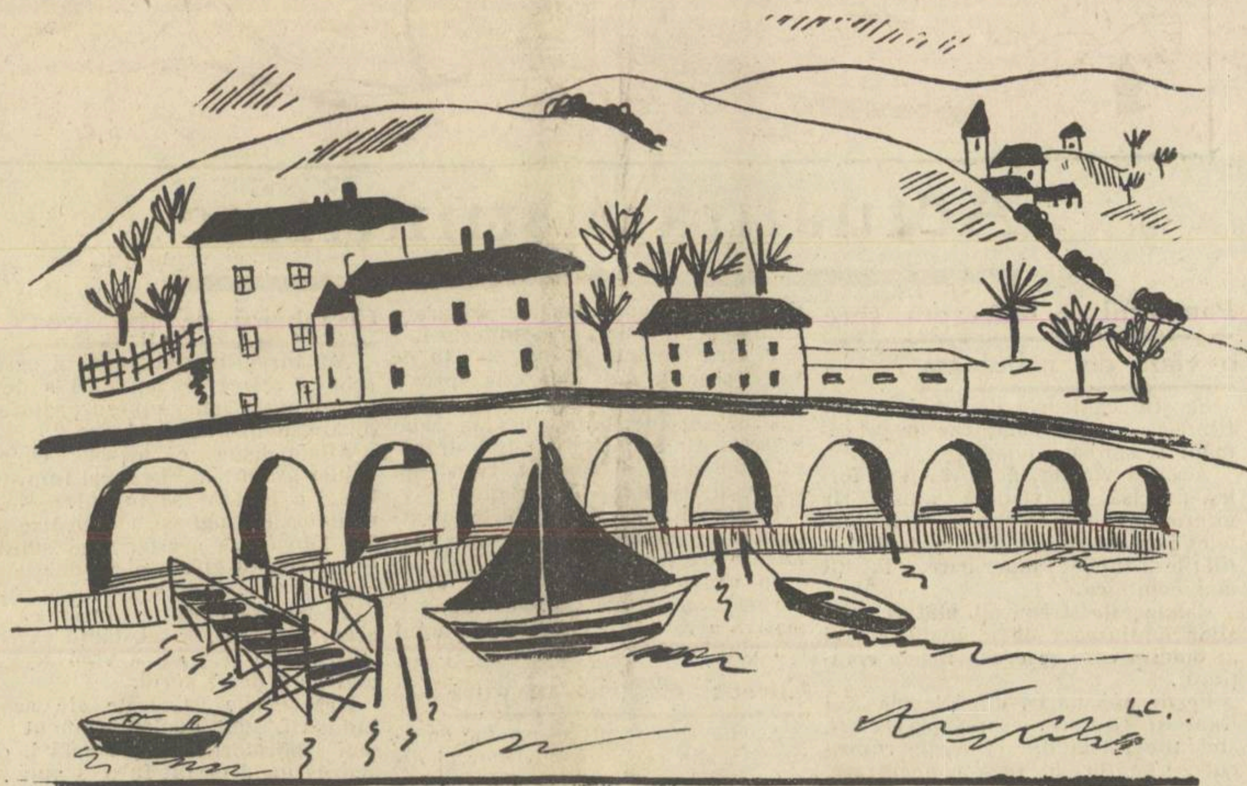
Dar chiar punctul de vedere economico-social își are un aspect al său aparte. Inceputul sec. XIX ne-a surprins cu două clase sociale — boerii și clăcașii — diametral opuse ca interese, dar egal depărtate ca îndeletnicire de viața orășănească. Intre ele, un mare gol, care de-atunci a început a se complecta, cu străini și cu români. Primii, datorită unor anumite oprelişti, au îmbrățișat meseriile și negoțul; ai noștri s'au avântat în slujbele de stat.

Această clasă intermediară — până la un punct burgheză și deci adecvată vieții urbane — în felul acesta formată, arată un alt lapsus al elementelor românești, în privința impulsului urbanistic. Numai cu funcționari nu trăește un oraș.

Iată aportul adus de elementul românesc urbanismului nostru. Sunt aicea doar câteva aspecte ale problemei care-ar trebui să formeze preambulul discuțiilor de naționalizare a orașelor.

VICTOR TUFESCU

Din viață — și din cărți

Taciturnul

D. Iuliu Maniu iarăși domină scena politică.

De ce? D-sa nu mai este „președintele" partidului național-țărănesc. E — cum spune chiar el — simplu ostaș al partidului.

Apoi d. Maniu nu ține adunări, congrese, întruniri. Nu face declarații, nu dă interviuri. Stă, cu brațele încrucișate, la Bădăcin. Contemplă — cu ochi metalici — florile merilor din grădină.

Solitarul dela Bădăcin nu acționează, nu „organizează", nici nu „purifică". Nu vorbește măcar.

Și totuși taciturnul e elocvent. Are o tăcere expresivă. Toată lumea știe ce se ascunde

IULIU MANIU

îndărătul atitudinii dela Bădăcin.

De-aceea pentru dânsul pledează acțiunea celor ce fac altă politică decât el.

Iar opinia publică românească, deprinsă să se antreneze după cuvinte și vorbărie, cugetă și simte acum — după o atitudine, conform unui gest.

După cum Rușii se deprinseseră să citească printre rânduri, din pricina cenzurii, — Românii, deziluzionați de vorbă, încep să înțeleagă tăcerea... și să creadă în ea.

E tăcerea activă.

Desconsiderarea talentului

Am asistat deunăzi la inaugurarea palatului funcționarilor comunali din București. E un monument de artă — cum n'avem altul în țară. Chiar străinătatea ar fi onorată cu o astfel de operă.

La inaugurare ne așteptam ca pe primul plan să-i vedem pe arhitecți. In orice caz, pe acelaș plan cu inițiatorii.

Am fost surprinși de-o procedare stranie.

In sala de spectacol, — o sală în care se îmbină originalitatea îndrăzneață cu bunul simț, grația cu masivitatea, — am pătruns mulțumită unei invitații sosite în ultimul moment.

Am căutat pe arhitecți pe scenă, printre notabilități. Nu i-am găsit. I-am zărit în sală, pierduți în public.

Se face o tablă comemorativă. Pe ea vor fi trecute numele tuturor celor ce-au contribuit la înălțarea palatului — afară de numele arhitecților....

Au început preoții slujba. Au fost pomenite și binecuvântate toate persoanele în legătură cu festivitatea. Arhitecții n'au fost citați — și nici sfestocul cu aghiazmă nu i-a atins în vârful capului.

Au urmat discursurile. Nimeni nu și-a adus aminte de dânșii. Inainte de ultimul discurs, cineva din sală a atras atenția organizatorilor; și atunci cel din urmă orator a adus laude arhitecților. Numele, însă, nu le-a fost pronunțat.

(Apropos: cât pe ce era să-i uităm și noi.... E vorba de d-nii Radu Culcer și I. C. Roșu).

Prin sală circula o broșură despre palat. Arhitecții nu erau numiți.

La sfârșitul solemnității, o carte de onoare s'a deschis pe scenă; și demnitarii, ca și invitați mai de seamă, au semnat. Nimeni n'a poftit pe arhitecți să se iscălească.

In vreme ce discursurile răsunau, pe când cânta muzica, printre reciprocile hiritiseli ale tuturora, — doi oameni, străini și uitați, au simțit o mare ofensă.

Acei care au alcătuit planurile palatului... care au diriguit lucrările dela temelie și până la acoperiș... care, în curs de doi ani, și-au pus mintea și sufletul pentru această operă de artă... acei care au echilibrat liniile, luminile și culorile — stând zile întregi cu ochii fixi asupra unui detaliu... ei, care și-au materializat gândul în piatră, emoționați la orice lovitură de ciocan, — arhitecții de talent ai acestei opere de artă, considerați probabil ca simpli tehnicieni salariați, au fost lăsați în umbră.

Am fi scris despre dânșii și dacă era la mijloc un caz izolat.

Dar nu... Așa se petrec lucrurile pretutindeni la noi. E vorba de-o generală desconsiderare a talentului.

Destinul tuturor artiștilor urmărește și pe arhitecții noștri.

S'a realizat o operă de artă. Numele autorilor a fost expulzat de pe placa festivă. Puțini știu astăzi cine-s arhitecții. Mâne — nu-i va ști nimeni.

Numai ei, când vor trece pe stradă, se vor opri pe trotuarul din față și se vor uita — cu privire paternă — la opera lor.... și se va realiza, atunci, o comunitate sufletească numai între piatră și artist.

M. SEVASTOS

Serghei Esenin

Tot ce scoate viața...

Tot ce scoate viața la iveală,
E predestinat de timpuriu,
De n'aș fi poet, fără 'ndoială,
Că pungaș și hoț eram să fiu.

Scund și firav — dintre toți băieț
Cel mai strașnic hărțăgos ram,
Și cu nasul spart în rana feții,
Deseori acasă mă 'ntorceam.

Spuneam mamii 'n spaimă lângă vatră,
Gura stând de sânge să mi-o frec:
— Nu-i nimic! mă 'mpiedecai de-o piatr
Toate-acestea până mâine trec.

Și acum, când stinsă-i acea vreme, —
Din mănunchiul zilelor de ieri,
In neliniștitele-mi poeme,
Clocotesc năvalnice puteri.

Vorbele de aur șed grămadă...
Vechile dârzenii nu s'au șters,
Veșnic pusul pe bătăi și sfadă,
Se răsfrânge 'n fiecare vers.

Ca și-atunci, mândria-mi e 'ndrăzneață,
Doar cu glod împroșc când merg pe d
Altădată mă loveau în față,
Plin de sânge-i sufletul acum.

Astăzi, gloatei ce râzând mă latră —
Și nu mamii — spun cu glasul sec:
— Nu-i nimic! mă 'mpiedecai de-o piatră,
Toate-acestea până mâine trec.

Din ruseste de GEORGE LESNEA

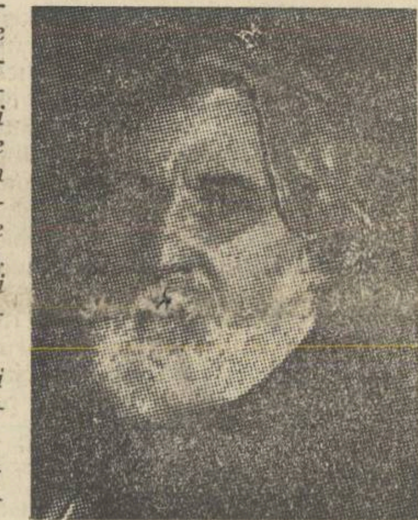
Antagonismul dintre Dostoevschi și Turghenev

Prietenie din tinerețà. — Aprecieri literare. — Un sensitiv și un autocrat. — Liberalismul lui Turghenev și ortodoxismul lui Dostoevschi. — Furia marelui Rus împotriva civilizației europene.

Din istorii și critici literare cunoaștem că între marii scriitori, contemporani între ei, au existat adesea deosebiri de concepție și atitudini în operele lor, care au dus la un pronunțat antagonism, dând astfel loc la diferite curente în literatura universală. Uneori aceste deosebiri de vederi au pornit și dela rivalități sau invidii — din gelozie literară, dacă ne putem exprima astfel — care au stat la baza acestor divergențe culturale.

Un caz tipic în această privință ni-l oferă cei doi corifei ai literaturii rusești: *Dostoevschi* și *Turghenev*.

Amândoi s'au admirat reciproc în epoca debuturilor lor literare, s'au iubit reciproc, dar au terminat printr'o adevărată rivalitate transformată în dușmănie, precum vom demonstra cu scrisorile lui Dostoevschi și

TURGHENEV

cu *„Carnetul"* tinerei sale soții *Ana Grigorievna Dostoevschi*, născută *Snitkin*, din timpul vilegiaturii pe care ambii soți au petrecut-o la Wiesbaden și la Baden-Baden.

✻

Autorul lui *Raskolnikov* în și Turghenev începe din anul în care acesta din urmă s'a întors pentru prima dată din Paris în patrie, unde în cercul literar al criticului *Belinski* a cunoscut pe Dostoevschi.

Autorul lui *Raskolnikoff în* scrisoarea pe care o trimite fratelui său, Mihail Dostoevschi, datată la 16 Noembrie *1845 scrie:*

„Scriitorul Turghenev, care abia s'a întors din Paris, a legat cu mine o strânsă prietenie din primele zile, iar Belinski susține că Turghenev s'a îndrăgostit de mine. Este într'adevăr un om admirabil. L'am îndrăgit și eu în aceiaș măsură. E un poet foarte talentat, aristocrat, frumos, bogat, înțelept, cult și nu are decât 25 de ani! Nu știu zău, ce și-ar putea dori mai mult. In afară de aceasta are un caracter leal, frumos și stăpânit. Cetește nuvela sa *„Andrei Kolosov"* apărută în revista *„Otecestvennâia Zapiski"*.[1] Eroul nuvelei e el însuși, deși n'a avut intențiunea a se zugrăvi pe sine".

„Prietenia lor era atât de strânsă, dela primele cunoștințe, încât Turghenev și Belinski mi-au făcut aspre mustrări pentru viața desfrăbălată ce-o duc. Oamenii aceștia nici nu știu ce să mai facă ca să-mi arăte iubirea lor; ei sunt îndrăgostiți de mine", încheie Dostoevschi, această scrisoare.

✻

Dar această iubire nu continuă așa cum a început. Faptul se explică prin temperamentele lor fundamental deosebite. și mai cu seamă prin temperamentul nervos și sguduitor al lui Dostoevschi, în sufletul căruia începe a încolți sământa invidiei literare, de pe urma succeselor lui Turghenev.

După 4 ani, la 14 Septembrie *1849* el scrie fratelui său între altele:

„Comedia lui Turghenev[2] e foarte rea. De ce are întotdeauna atâta ghinion? Oare îi este sortit ca întotdeauna să-și strice operele care sunt mai mari decât o coală de tipar? In această comedie nici nu l-am mai recunoscut. Nici o urmă de originalitate. Totul decurge după vechiul calapod. Tot ce spune a fost spus de alții și mai bine. Scena finală e de o naivitate copilărească. Pe ici-colea par a se simți urme de talent.

✻

Dar exuberant în vijelioasele sale aprecieri, Dostoevschi nu rămâne definitiv la această părere. La 18 Ianuarie *1856* — deci după șapte ani dela prima apreciere despre colegul său, el scrie poetului *Apolon Nicolaevici Maikov*, un lung răvaș în care figurează și acest pasaj caracteristic pentru teza noastră:

„Dintre toți îmi place mai mult Turghenev. Păcat numai că un talent atât de mare e atât de inegal".

Și după trei ani, în Mai *1859*, într'o altă scrisoare adresată fratelui său Mihail, din Semipalatinsk:

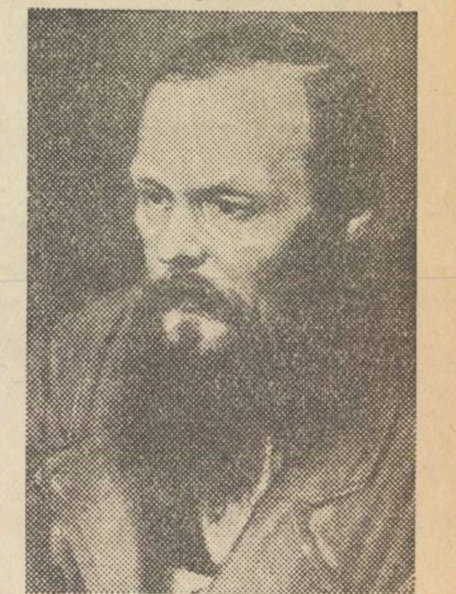
„Imi scrii că *Goncearov*[3] a primit pentru romanul său 7000 ruble și că *Katkov*[4] (căruia îi cer acuma 100 ruble pentru coala de tipar) a oferit lui Turghenev pentru romanul său „Cuib de boieri" 400 ruble de coală.

Am cetit romanele lui Turghenev. E extraordinar! *Știu prea bine că nu scriu atât de frumos ca Turghenev*, totuși deosebirea nu e atât de mare și nădăjduesc cu timpul să scriu tot atât de bine ca și el. De ce să las eu prețul la 100 ruble de coală, când *Turghenev, care are 2000 de robi, primește 400?* Fiindcă eu sunt sărac și în mare nevoie de bani, sunt silit să scriu la iuțeală!".

✻

In sărăcia sa, Dostoevschi recurge uneori la prietenii săi cu împrumuturi bănești. Intre alții, el se împrumută dela Goncearov și Turghenev, mai cu seamă în timpul vilegiaturii sale în Germania, pe vremea când era stăpânit de marea patimă a jocului la ruletă.[5]

Despre viața pe care a dus-o acolo, chinuit de boală, de lipsă, de griji și de nevoi, se găsesc tragice amănunte în „Carnetul" soției sale, Ana Grigorievna. Aceste fapte relatate de tânăra sa soție le confirmă și Dostoevschi în lunga sa scrisoare adresată în ziua de 16 August *1867* poetului Maikov.

DOSTOIEVSCHI

In pasagiul ce urmează isbucnește toată revolta, toată ura, marea furie a lui Dostoevschi împotriva lui Turghenev. După ce descrie suferințele îndurate în timpul vilegiaturii sale, el urmează vorbind de șederea sa la Baden-Baden.

„Goncearov[6] mi-a vorbit într'una de Turghenev. Eu am tot amânat de a-l întâlni, dar în cele din urmă am trebuit să-l vizitez. M'am dus la el și l-am găsit la dejun. Trebuie să mărturisesc sincer: *omul acesta nu mi-a plăcut niciodată*. Și ce e mai rău, e că-i sunt dator mai de mult o sumă de bani pe care nu pot încă să i-o restitui. *Nu pot suferi maniera sa aristocratică și fariseică* cu care te îmbrătisează, întinzându-ți obra-

jii ca să-i săruţi. Işi dă aere mari şi ce m'a revoltat împotriva sa, a fost romanul său „Fum". El singur mi-a spus că scopul esenţial, punctul principal al acestei cărţi constă în următoarea idee:

— „Dacă Rusia ar fi astăzi nimicită de un cutremur, n'ar fi nici o pagubă pentru omenire, care nu va simţi nimic prin aceasta dispariţie!"

Aceasta, mi-a lămurit-o el, e punctul său de vedere despre Rusia. L'am găsit indispus şi enervat: din cauza insuccesului „Fumului". Trebuie să mărturisesc că atuncea nu eram în curent cu amănuntele acestei căderi. Mi-ai scris despre articolul lui *Strahov*[7] din „Analele Patriei", dar n'am ştiut că şi celelalte ziare ruseşti l-au criticat aspru şi că la Moscova, mi se pare într'un club, s'au adunat semnături pentru un protest împotriva „Fumului", cum singur mi-a povestit.[8] Drept să-ţi spun, eu n'am crezut cu putinţă ca cineva să fie atât de naiv, şi atât de neîndemânatic, să-şi desvăluie singur toate păcatele, cum face Turghenev. Şi oamenii aceştia se mai laudă că-s ateişti! El mi-a declarat că e un ateist convins. Dumnezeule! *Deismului* îi datorim noi doară pe *Mântuitorul nostru*, fiinţă omenească, care-i atât de strălucit încât nu fără pietate şi fără îndoială eşti pătruns că el înseamnă eternul ideal al omenirii. Dar ce datorim noi tuturor indivizilor aceştia — *Turghenev, Herzen, Utin, Cernîşevschi?* In locul supremei şi divinei frumuseţi pe care ei o batjocoresc, vedem la dânşii o vanitate atât de desgustătoare, o simţire atât de neruşinată, o mândrie atât de nesocotită, încât e absolut de neînţeles ce nădăjduesc şi cine îi va urma.

El a înjurat grozav Rusia şi pe Ruşi. Am observat însă următoarele: toţi liberalii şi progresiştii care emană dela şcoala lui Belinski simt o adevărată plăcere şi satisfacţie înjurând Rusia. Deosebirea constă în aceia că adepţii lui Cernîşevschi înjură pur şi simplu fără rost, dorind dispariţia Rusiei de pe suprafaţa pământului, pe când ceilalţi propovăduesc iubirea Rusiei.

Am mai observat că Turghenev — şi mai toţi aceia care au trăit multă vreme în străinătate — habar n'au de starea reală dela noi, au pierdut orice simţire şi orice raţiune pentru Rusia, şi nu pricep lucrurile în realitatea lor pe care nici nihilistul nu le contestă.

Intre altele Turghenev mi-a spus că trebue să îngenunchiem în faţa Germanilor, că nu există de cât o singură cale dreaptă, aceea a culturii, şi că toate încercările de a creia Rusiei o cultură de sine stătătoare, nu sunt decât o prostie şi o porcărie. El mi-a spus că scrie un studiu mai mare împotriva rusofililor şi slavofililor. Eu l-am sfătuit să-şi aducă din Paris un telescop ca să vază bine dela mare îndepărtare.

— La ce? m'a întrebat el.

— Depărtarea e prea mare pentru d-ta — i-am răspuns eu. — Priveşte cu telescopul spre Rusia ca să ne poţi vedea mai bine; altfel nu vei vedea nimic!

El s'a înfuriat. Văzându-l astfel, i-am spus cu blândă naivitate:

— Nu m'am aşteptat de loc că aprecierile critice asupra d-tale şi a romanului d-tale te vor scoate din sărite. Pentru Dumnezeu, lucrul nu merită atâta enervare!

— Dar nu mă enervez de loc! — îmi răspunse el roşind.

La plecare mi-am vărsat tot amarul împotriva Germanilor şi a culturii lor".

*

Din textul acestei vehemente filipice se degajează — mai mult decât atacul îndreptat împotriva lui Turghenev — fundamentala deosebire de temperamente, de caractere şi de cultură, între aceşti doi mari scriitori ruşi.

Blândului şi senzitivului occidentalizat Turghenev se opune fanatica şi mistica ortodoxie a lui Dostoevschi, a înrădăcinatului patriot şi conservator Dostoevschi; care a conceput pacea între popoare, prin intermediul bisericii ortodoxe. Liberalului şi liber-cugetătorului Turghenev se opune habotnicul Dostoevschi, genialul rus, nealterat de civilizaţia europeană şi de „cultura" germană.

*

Dar Turghenev? Nutrit-a şi el aceeaşi desconsiderare, aceiaşi ură împotriva lui Dostoevschi?

Intr'o scrisoare pe care Turghenev o trimite la 1861 lui *Slucevski*, el scrie:

„*Bazarov*[9] al meu, sau mai exact intenţiunile mele, n'a fost înţeles de cât de doi oameni: *Dostoevschi* şi *Botkin*".

Iar lui Dostoevschi el îi scrie direct, în acelaş an:

„Citesc cu o mare savoare „*Amintirile din casa morţilor*". Descrierea băii e demnă de un *Dante:* în multe figuri, ca de pildă Petrov, se găsesc multe şi veridice fineţi psihologice".

La 1871, Turghenev scrie poetului *Polonski:*

„Mi s'a comunicat că Dostoevschi m'a eternizat în romanele sale[10]; mie nu-mi pasă, bine că-i face lui plăcere".

Intr'o altă scrisoare adresată la 1882 scritorului satiric *Saltîcov:*

„Am cetit studiul lui *Mihailovschi* despre Dostoevschi. El a precizat perfect baza principală a creaţiunilor sale. Şi în literatura franceză se cunoaşte o apariţiune identică anume în vestitul marchiz *de Sade*. Acesta descrie şi el în opera sa „*Tourments et Supplices*" plăcerea ce se ascunde în cele mai rafinate chinuri. Dostoievschi se întinde şi el în romanele sale din acest punct de vedere... Şi când te gândeşti că toţi episcopii ruşi oficiază servicii religioase şi ţin predici despre acest marchiz *de Sade* şi pentru marea sa iubire faţă de toţi oamenii! Intr'adevăr trăim o epocă foarte ciudată.

Este tot ce a scris Turghenev despre Dostoevschi care i-a purtat atâta dispreţ şi atâta ură.

Ana Grigorievna, în însemnările ei, descrie deasemenea indignarea, revolta şi ura cu care soţul ei, genialul Dostoevschi, misticul ortodox, a desconsiderat pe Turghenev, contemporanul său.

Criticii savanţi, aceia în măsură de a pătrunde în tainele sufleteşti ale acestor doi mari scriitori, au astfel un vast teren de a studia extraordinarul conflict, moral, naţional, social şi cultural, care a despărţit pe Dostoevschi de Turghenev.

C. SATEANU

A D N O T Ă R I

1 „Analele Patriotice" — reputată revistă literară în Rusia din 1850—1880.

2 „*Natalia*" piesa lui Turghenev.

3 *Goncearov*, romancier rus, autorul lui „*Oblomov*", roman tradus de *A. Franză în* „Viaţa Romînească".

4 *Katkov*, reputat critic rus.

5 Vezi vol. „*Dostoevski à la Roulette*" de R. Fulop Miller şi Fr. Eckstein în colecţia „Les Documents Bleus".

6 *Goncearov* (vezi nota No. 3)

7 *Strahov*, critic rus.

8 *Ana Grigorievna* în însemnările ei arată că autorul acestui protest a fost Mareşalul Nobilimii Filip Tolstoi.

9 *Bazarov*, eroul din romanul lui Turghenev — „Părinţi şi copii".

10 In romanul „*Fraţii Karamazov*". zov".

C. S.

INTREBUINŢAŢI INTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN PUDRĂ APĂ DE GURĂ

Actualităţi ştiinţifice

Pământul se îndreaptă spre o viaţă de nebuloasă

Se ştie că teoria evoluţiei reduce fiinţele cele mai complexe de pe pământ la starea celulară.

Această vietate incoloră, fără formă precisă, şi vizibilă numai la microscop, posedă totuşi — bineînţeles în mod rudimentar — toate calităţile fiinţelor superioare, infinit mai complicate.

Celula este strămoşul, atât al uriaşilor ichtiozauri de altădată, cât şi al omului care se crede regele creaţiunii.

Pe de altă parte, după teoria lui Kant şi Laplace, corpurile cereşti, alcătuite astăzi din minerale cunoscute, s'au format prin concentrare, din materii nebuloase extrem de rare.

Iată deci cum sensul evoluţiei este acelaş, atât în regnul vietăţilor, cât şi în viaţa cosmosului: dela cel mai simplu la cel mai complicat.

Şi totuş teoria atomică a lui Routherford afirmă că materiile ce compun pământul nostru sunt pe cale să se descompuie şi să se transforme în elemente mai simple.

Evoluţia elementelor este contrarie aceleia a fiinţelor omeneşti. Acestea din urmă acumulează mereu noui energii, pe când elementele, dimpotrivă, îşi cheltuesc incontinuu energia lor.

Dacă acest proces n'ar avea alt scop decât compensarea energiei acestor două grupuri contrarii, am putea presupune că pământul nostru este o unitate închisă, care îşi schimbă materia şi energia în propriul său domeniu.

Totuş, această ipoteză nu se poate susţine, întrucât ştim că pământul împrumută o imensă cantitate de energie dela alţi corpi cereşti.

Dealtfel, există alte raţiuni, care contrazic deasemenea ipoteza „fenomenelor în cerc închis" în globul nostru.

După teoria atomică, procesul descompunerii care se operează în elemente, se produce în sensul cifrelor mai joase din tabloul lui Mendeleieff. Cu alte cuvinte, fiecare element este supus unui anumit proces de modificare, ajungând în cele din urmă să se transforme în elementul ce-i este imediat inferior pe tabloul menţionat.

Fără îndoială, acest proces de descompunere este extrem de lent. Aşa, de exemplu, torium are nevoie de 22 de miliarde ani pentru ca jumătate dintr'însul să se transforme în elementul lui imediat inferior.

Totuş, după această teorie va veni un timp în care toate elementele vor fi transformate în elementul cel mai simplu, hidrogenul, şi în care întregul pământ va fi alcătuit din acest gaz uşor, incolor şi inodor.

Dacă legea descompunerii elementelor rămâne valabilă până la sfârşitul vremurilor — şi nu există nici un motiv să nu fie aşa — înseşi fiinţele umane vor trebui să se transforme în elemente mai simple.

Planeta, a cărei materie, va fi pierdut tot fierul, în urma descompunerii, nu va mai putea purta fiinţe vieţuitoare, întrucât organismul acestora conţine fier.

Aşa dar, din momentul în care elementele pământului vor ajunge să fie transformate în gaze, fiinţele vieţuitoare ar urma să fie şi ele alcătuite tot din materie gazoasă, ceeace echivalează, fireşte, cu suspendarea oricărei vieţi organice.

Rezistenţa electrică a omului

Pericolul electrocutării şi fenomenele fiziologice observate la condamnaţii scaunului electric, au sugerat cercetătorilor o serie întreagă de probleme, în legătură cu conductibilitatea electrică a corpului omenesc.

După ultimele măsurători întreprinse de savantul german Freibergers, rezistenţa electrică a omului depinde de capacitatea de izolare a stratului superficial al epidermei.

Pentru tensiuni până la 40 de volţi, această rezistenţă este aproximativ de 100.000 de ohmi.

Dacă însă tensiunea devine mai mare şi pielea poate fi astfel străbătută de curentul electric, rezistenţa corpului scade la 1000 de ohmi.

Cele mai mari rezistenţe le au articulaţiile picioarelor, iar cea mai mică o are trunchiul.

In urma acestor rezultate, Freibergers apreciază valoarea aproximativă a rezistenţei electrice a unui om viu, la 950 de ohmi.

Curenţi electrici în gura

Asemenea curenţi se produc cu uşurinţă, din cauza instalaţiilor medicale ale dentiştilor, aceste aparate fiind construite din diferite feluri de metale sau, prin prezenţa unor depozite metalice în gură, însoţită de atingerea simultană a mucoasei palatului cu obiecte de alte metale, cum ar fi de pildă instrumentele de suflat.

Aceşti curenţi electrici provoacă adesea inflamaţia mucoasei şi diferite boli de dinţi.

Vitamine în săpun

Presa britanică semnalează o recentă invenţiune brevetată în Anglia, graţie căreia se poate realiza un săpun bogat în vitamine.

Principiul constă în amestecarea materiilor componente ale săpunului cu ergosterina şi expunerea acestui amestec la radiaţiile luminii ultraviolete.

Săpunul astfel obţinut exercită o influenţă binefăcătoare asupra pielei.

Sterilizarea laptelui prin electricitate

Un medic american, doctorul King, profesor la universitatea din Pitsburg, a pus la punct un procedeu pentru sterilizarea laptelui, cu ajutorul curenţilor electrici alternativi.

Acest procedeu este folosit actualmente în 17 fabrici din Statele Unite.

Sistemul constă în utilizarea unor electrozi din plăci de cărbune, care încălzesc laptele prin curenţi alternativi, mai întâiu până la 49 grade celsius şi apoi până la 74 grade.

In chipul acesta, lichidul nu intră în atingere nici cu aerul, nici cu metalul şi este cu desăvârşire lipsit de orice germen.

O fabrică de apă grea

Am înregistrat la timp, în această cronică ştirea senzaţională a descoperirii unei substanţe cu proprietăţi bizare, denumită „apă grea".

Aflăm acum că marele concern englez „Imperial Chemical Industries Ltd." a hotărât să înfiinţeze în localitatea Billingham o industrie pentru fabricarea acestei noui substanţe, realizând zilnic o producţie de cinci grame de apă grea.

Trebue să amintim însă că un gram din această substanţă va costa 2 lire sterline, adică vreo zece ori mai mult decât aurul.

Debuşeurile asigurate ale acestei industrii, sunt pentru moment numai laboratoriile de cercetări, care acordă un deosebit interes apei grele. Aceasta datorită în special aplicaţiilor ei în domeniul medical, în legătură cu problema vindecării cancerului.

După cum am mai spus altădată, „apa grea" reprezintă o combinaţie între oxigen şi hidrogenul „greu" (greutatea atomică 2 în loc de 1). Se pare că ea joacă un rol de seamă în încercările de dezintegrare a atomului.

Apa de râuri şi de lacuri, conţine unul la şase mii apă grea, marea unul la cinci mii, iar apa din reziduurile celulelor electrolitice unu la două mii şaptesute. Noua fabrică va lucra prin procedee electrolitice.

La Chicago, s'a încercat, pe de altă parte, prima utilizare practică a apei grele, în scopul realizării unui teren de patinaj.

Intrucât apa grea se topeşte la vreo 4 grade celsius, spre deosebire de apa uşoară care se topeşte la 0 grade, se obţine cu ajutorul ei, o economie importantă în operaţia răcirii apei.

In schimb, apa grea, necesară pentru o asemenea lucrare, este atât de scumpă, încât nu compensează economia obţinută.

Intensitatatea trăsnetelor

Pentru a se putea stabili în mod precis, în ce grad conductele electrice de înaltă tensiune sunt ameninţate de primejdia furtunilor şi a trăsnetelor, s'au executat o serie de măsuri speciale în această direcţie.

S'a constatat astfel că intensitatea de curent a celor mai multe fulgere variază între 10.000 şi 30.000 de amperi.

Cel mai puternic fulger măsurat până în prezent avea 60.000 de amperi.

I. S.

Analize

M. d. B. — Singurătate. Sensibilitate. Susceptibilitate. Inconsistenţă sufletească. Lipsă de energie. Egocentrism.

Ghiţă Ionescu-Jiu. — Ordine. Conştiinciozitate. Punctualitate. Formalism. Vitalitate. Iritabilitate. Spirit practic. Mai multă simplitate în atitudini.

Lucifer. — Starea Dv. sufletească provine dintr'o greşală iniţială de atitudine. E nevoe de o radicală schimbare a preocupărilor. Imi e însă cu neputinţă să vă lămuresc altfel decât vorbindu-vă, sau scriindu-vă personal.

Frunze ruginite. — Fire foarte impresionabilă. Nervi dezorganizaţi. Uşoară deprimare. Dezorientare. Nestabilitate sufletească. Seriozitate. Nelinişte. Neîncredere în sine.

Tanganica R. — Inteligenţă limpede, pătrunzătoare — dar nu îndeajuns de pregătită pentru a realiza cu uşurinţă aspiraţiile. Spirit practic, pozitiv. Inţelegere pentru frumos. Deprimare. Lipsă de energie şi de iniţiativă. Incepeţi prin a vă educa voinţa.

Metagnomie

Rara Avis. — Inteligenţă ascuţită. Spirit analitic. Nervi sensibili. Totuşi rigiditate. Singurătate. Egocentrism. Sensualitate. Neadaptare la realitate. Orgoliu.

Ioana Florian. — Aspiraţiile Dvs. sunt irealizabile — şi asta e cu atât mai bine pentru Dvs. Trăiţi-vă viaţa aşa cum vă e dată. Dacă isbutiţi să faceţi linişte înlăuntrul Dvs., şi să căutaţi prilejuri de adâncă mulţumire în existenţa Dvs. de acum — veţi ajunge curând să vă daţi seama că răul de care voiaţi să fugiţi nu sălăşluia decât în sufletul Dvs. — şi că dacă e cald înlăuntrul inimii, se luminează şi viaţa — oricum ar fi.

Şalinul Cr. — Renunţaţi la proectele Dvs. Inainte de a fi prea târziu.

P. S. — Cititorii noştri sunt rugaţi să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunţa că am rezolvat corespondenţa — prea numeroasă — care ne aşteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit

Adevĕrul Literar şi Artistic
Redacţia şi Ad-ţia Bucureşti, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30
Preţul abonamentului:
1 an . . . . Lei 200
6 luni . . . . Lei 100
3 luni . . . . Lei 50
Apare săptămânal
5 lei exemplarul

Din literatura chineză

Templul dela Li-ngan

Trei case alcătuesc micul sat în care nu răsună o vorbă omenească.

Ulicioarele se'ncrucişează la capătul punţii făcută dintr'o singură scândură.

Freamătul bambuşilor uimeşte; o veveriţă se ascunde.

Pârâul parfumat duce cu el praful aurit al conilor de pin.

Ce-i ce văd şi aud

Albăstrui, fumul pluteşte în depărtări.

Din când în când se-aude murmurul pădurii.

Soarele apunând dispare în spatele muntelui.

Câţiva muncitori ară ţarina străbună.

Singurătate

Muntele nu-i decât tăcere şi singurătate; pretutindeni nu vezi decât ierburi stufoase şi arbori seculari.

— Maestre, cum poţi trăi în pustietatea asta sălbatică?

— Cultul poeziei nu cere prea multe prietenii. Ştiinţa filosofiei e grea; şi, ca s'o cuceresc, trăiesc singur.

Mi-s dragi apele limpezi care şerpuesc printre aceste stânci: mi-e dragă de-asemeni şi mica mea colibă aşezată în mijlocul pinilor.

Peisagiu

Pe ţărmul râului cea mai mare parte din căsuţe sunt locuite de pescari.

Umbra plopilor înseamnă mici pete pe apă.

Soarele are să apună, vântul cu încetul se potoleşte.

Râul s'a 'nroşit pe jumătate, şi în jurul nostru a 'nceput vânzarea peştelui.

Fluturii

Fluturii sboară în primăvara târzie; penru întâia oară, îmbrăcată într'o rochiţă de un galben deschis, scumpa mea copilă încearcă să-i picteze aşa cum îi vedem: pierzându-se perechi printre tufele înflorite.

Deodată, ca din senin, fetiţa a început să plângă: lacrimile căzând, lungesc aripele fluturilor pictaţi.

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

Problema quasi-edilitară în materie de vestminte

Răspuns d-lui I. Igiroşianu

Intr'o seară, vrând să găsesc un antitod plictiselii de care sufeream, pe când mă aflam în vilegiatură la Sinaia, m'am hotărît să merg la Cazino, nu ca să joc — ci numai să privesc. M'am îmbrăcat cu o rochie sobră, dar elegantă, potrivită scopului, dar ca să nu-mi părăsesc obiceiul atavic, n'am pus fard pe faţă (nu c'aş fi mai frumoasă nevopsită, dar pentru că mi-e silă de minciuni). Mi-am pus mantoul — era frig — mi-am ridicat gulerul de renard bleu, de nu mi se vedea aproape deloc capul — aidoma bufniţelor — şi-am plecat.

Imprejurul mesei de baccara, se aflau domni ocupaţi de jocul lor, domni ocupaţi cu jocul doamnelor, domni ocupaţi cu flirt-ul, dar cloul îl formau doamnele. Epave machiate înfricoşător, cu gene false, cu păr vopsit, încărcate de juvaeruri. Aveam impresia că pe mânile fiecăreia căzuse unul sau mai mulţi meteori.

Priveam lumea şi mă distram — pe mine tot ce e ridicol mă distrează prin excelenţă. Deodată aud în spate: Ce şic e duduia; s'o vedem şi'n faţă!

Nu credeam că e vorba de mine, când văd că-mi apar în faţă examinându-mă două ruine şi se pornesc pe râs. Una se enervează şi trăgând-o pe cealaltă de mână, îi spune cu un aer revoltat: — Viens, chérie, ce arierată, să iasă'n lume fără fard!

Abia atunci mi-am revenit la matcă; ştiam că e vorba de mine, şi-am plecat mai tristă decât venisem. M'am îndreptat spre sala de dans, către un grup de prietene. Prietenele mele! M'am aşezat la masa lor; ele m'au primit cu bucurie; dar domnii aceia dela masa lor — oh! domnii — au schimbat priviri ironice şi nu m'au băgat în seamă. Eu n'am fost invitată la dans — nici nu ştiu. Aşi fi vorbit, dar n'am deschis gura. Mă simţeam tare prost în lumea aceea.

O prietenă binevoitoare îmi şopteşte la ureche: Vopseşte-te puţin. Râde lumea de tine.

Am plecat acasă; dar cum devenise pentru mine o curiozitate efectul fardului, a doua seară m'am vopsit, mi-am înegrit ochii şi mi-am boit unghiile, şi-am plecat în goană.

Ce admiraţii, ce complimente, ce victime! De atunci mă vopsesc mult. Dar acesta e un exemplu dintr'o mulţime.

Şi acum revenons à nos moutons. Găsiţi că e ilogic ca femeile s'apară pe stradă îmbrăcate, aşa cum sunt azi? Dar n'o fac pentru ele. E pentru dv., domnilor. Mergeţi acasă la ele şi, dacă veţi găsi pe vreuna îmbrăcată şi inzorzonată aşa cum ies pe stradă, pariez pe tot globul pământesc. Aţi văzut însă un singur bărbat să prefere o fată modestă în locul paparudelor acelea? Am citit recent într'o gazetă străină, că o fată trecută de 30 ani a fost condamnată la 3 luni închisoare, pentrucă a luat din caseta patroanei câţiva franci, pe care i-a cheltuit cumpărând: un roş de buze, o sticlă de parfum şi-o pereche de mănuşi. Această fată bătrână căreia nu-i făcuse curte nimeni, întâlnind un necunoscut într'un metro, au început să vorbească şi şi-au fixat un rendez-vous.

Atunci, ameţită de realizarea visului din atâtea nopţi nedormite, ani dearândul, a vrut să fie şi ea cochetă ca altele şi, închizând ochii şi raţiunea, a furat.

Dacă bărbaţii ar prefera femeile modeste, vă asigur că totul se va transforma radical chiar într'o singură zi. Dar bărbaţii nu se uită decât la cele împopoţonate şi-atunci femeile aleargă după ceva rar, original şi bombastic. E adevărat că străzile Bucureştiului oferă o privelişte lamentabilă, mai ales în zi de sărbătoare. Dar nu femeile sunt vinovate. Bărbaţii le doresc astfel. Decât să trecem această dramă între glume şi s'o facem urbanistică, — mai bine ne-am hotărî cât de cât, să ne modelăm pretenţiile. Femeile nu vor deveni femei, decât atunci când bărbaţii se vor decide să-şi schimbe maniera de a le privi şi aprecia.

De ce să insinuăm că o cât de mică pată pe rochia femeilor le'ntunecă privirea şi naşte ură. Câte speranţe îşi vor fi pus în rochia aceea de o eleganţă „louche" şi la câte vor fi renunţat ca să şi-o facă, crezând astfel că norocul se va ivi numai când va purta o aşa rochie. Şi-apoi — între noi fie zis — d-ta nu regreţi când ţi se pătează costumul cel nou, sau—fie el chiar mai vechiu,— atunci când ştii că nu te vede nimeni?

Dar ele nu se pot stăpâni, văzându-şi visurile surpate şi izbucnesc fără jenă. D-voastră sunteţi ca fiul de împărat, care nu-şi cunoştea poporul, pentru că era ordin ca — de de câte ori va ieşi el la plimbare — toţi să îmbrace haină de sărbătoare, Iar, într'o zi, plimbându-se singur prin curtea palatului, a auzit un om văitându-se. Profitând că nu e văzut de nimeni, a plecat să vadă ce e de se vaită — el nu mai auzise pe cineva văitându-se — şi-a dat de un om, bolnav, nemâncat şi în zdrenţe, care se târa pe pământ. Abia atunci a înţeles el ce nenorociri sunt pe lume şi n'a mai vrut să stea în palatul tatălui său.

Aşa şi d-voastră, întocmai fiului de împărat, ieşiţi sărbătoarea pe calea Victoriei şi vedeţi mătăsurile acelea sclipitoare şi vă revoltaţi. Dar nu ştiţi ce durere s'ascunde sub luciul acela. Vă interesează mătăsurile, nu sufletul femeilor. Şi într'un moment de revoltă, porniţi să fiţi spiritual şi ironic cu probleme de urbanistică în materie de rochii.

Marea majoritate a divorţurilor se datoreşte faptului că domnul s'a amorezat nebun de cutare doamnă care e elegantă, şic, excentrică, picantă. Pe când soţia — o fire modestă — se gândeşte să nu arunce banii câştigaţi de soţ pe lux inutil şi superficial şi, vrând să realizeze un câştig pentru care să aibă recunoştinţă, se vede cu casa stricată şi aruncată în mijlocul străzii fără nici un sprijin, pentrucă Ionesca, Popeasca sau Georgeasca au ştiut să se îmbrace „şic" şi să-i ia bărbatul...

Acesta-i adevărul.

De aceea, când mă voi mărita, am să-mi pun pe mine tot felul de caraghioslâcuri, ca: pene, fulgi, mărgele, ace şi panglici, pietre şi catarame în culori tare ţipătoare.

Pălăriile mi le voiu face în chip de turban, întocmai celui aparţinând Maharadjahului Persiei, fiind sigură că astfel armată, bărbatul meu nu va mai vedea alta la fel sau mai caraghioasă decât mine — şi nu va da divorţ...

Modestia? Hm! Nu ştiu ce vom face cu ea. Mi-e teamă că, vrând s'o aruncăm pe maidanul de gunoiu se vor revolta şi nu o vor primi-o — de! ca fiind, şi ele, de dată mai recentă decât ea...

MIMY POMPILIAN

Autorii de opinii

Rușii cu care mă întâlneam la masa restaurantului din Geneva, mă gândesc uneori la ei dacă au fost împușcați de socialiști ori și-au acomodat anarhismele cu noua stăpânire, derivau, cu multă frumusețe, toate problemele din Dumnezeu și din absența lui. Pentrucă visau o societate ipotetică ei se simțeau obligați să o înceapă, ca în simbolul credinței, dela început. Frica de Cel de sus emoționa pe acești primitivi, care studiau fiziologia și reacțiile chimice, obsedați să-l tăgăduiască și să-l recunoască. Dumnezeu sfârșea întotdeauna să fie eliminat cu argumente, totuș rămânând insolubil în conștiința speculativă a tinerilor savanți.

Cu câteva sute de ani de inteligență mai filtrată decât a Slavilor albi, Claude Bernard ar fi repetat la restaurantul din Geneva, răspunsul dat odată cuiva care îl întrebase ce credea despre Dumnezeu: nume ce nu l-a găsit interpus între cuțit și cadavru niciodată. Aparent impertinentă, observația învățatului francez limitează în realitate orgoliul de-a ști de toate și chiar ceva mai mult și fragmentează materia priceperii. Sunt chestiuni care nu se mai pot pune vieții și la care sensibilitățile trăite au renunțat. Ca să poți lucra în voia Domnului este necesar să faci abstracție de el și să nu te pierzi în ceremonialul vizitelor lungi la conacul lui.

O chestiune mereu purtată și pusă în cui, e a „romanului" românesc. Românii nu au avut niciodată roman, nici după Filimon, nici după Sărmanul Dionis nici după Dan. Nu l-au avut nici cu Ion Adam nici cu Duiliu Zamfirescu. Nu-l au nici azi.

La orice vârstă, romanul nostru este și nici nu este: este pentru cititorii de rând și nu este pentru pentru autorii de opinii. O atitudine, mă rog, este de rigoare pentru cine începe să publice și să-și facă o justificare fără operă proprie, pripit să licărească înainte de a se aprinde și consuma pe sineș. E un proces care vrea să explice umbletul, de pe scaun și din pat, pentru trebuințele paraliziei.

Indoielile și exigențele în ce privește romanul s'au întins odată la toată literatura. Cititorii aproximativi de limbi străine au tăgăduit și după probele lui Eminescu exigența unei literaturi românești. Exista Dubout Delaforat și nu exista în românește nimic de citit. A fost un om, un fel de burduf de carte, cu mulți purici pe burduf, care s'a răzbunat chiar în scris de nenoroacele personale, afirmând subt iscălitură că nu există nicio literatură românească până la prietenul Panait Istrate, scriitor admirabil al unei limbi, pe care nu o poate vorbi.

Ce-o fi cu acest gen al romanului, imposibil pentru scriitorul român și posibil de identificat în absența lui, totuș, de spiritul autorului de opinii? Să lipsească atât de mult sensul romanului dela scriitor în cât el să se aglomereze concentrat exclusiv în inteligența critică românească?

Am conversat cu mai mulți editori români, care mi-au cerut romane, despre ce este un roman. Trebuie să recunosc că unii editorii sunt tot atât de rău situați intelectualmente, cât și scriitorii: ei cer romane și tipăresc cărți care cred că sunt romane, cu aceeaș volubilitate cu care le scriu autorii, deopotrivă de naivi. Am căutat o definiție a romanului, împreună. Fără să prea știm ce-i un scriitor, noi țineam să aflăm ce este un roman. Doi romancieri, care se aflau de față, și-au luat pălăriile și cu o politețe scuzabilă numai de surâsuri, s'au strecurat pe ușe. Un al treilea romancier sosit la editor, ne-a reprodus definiția unui francez, că romanul e-o oglindă de buzunar: te plimbi cu ea în palmă pe dinaintea unui drum lung — și oglinda înghite. De comun acord cu editorul am definit romanul ca o carte dela 300 de pagini în sus, în care trebuie cel puțin să romnească o dragoste și să se petreacă o moarte de om. Insă coperta trebuia să cuprindă negreșit, cu un tipar vizibil cuvântul roman.

Din câteva sute și mii de romancieri, va să zică, englezi, francezi și germani, niciunul nu știe ce-i un roman, de vreme ce cărțile didactice și vocabularele, scrise de cărturari informați, n'au aflat-o încă. Toți au scris romane, fără să știe, ca personagiul adeseori citat. Dacă nu știi ce-i un roman, poți în schimb să știi exact pe cât se pare ce nu este roman.

Ca să nu mă expun severităților și replicilor decapitante ale editorului, opiniunea adevărată mi-am păstrat-o însă pentru mine. Mi-a fost teamă de o sinceritate groasă și m'am ferit. Roman ar fi tot ce se scrie, poezie, proză, poveste și romanul cu chee și broască. Inchide ochii și cască gura. Este roman? Este! Ca să nu mai zici literatură și carte, ai să zici roman. Pleacă-ți capul să-ți spui ceva la ureche. Ai auzit? Era roman? Era roman!

Romanul a făcut un drum lung, dela ceeace era pe vremuri, dar subtilitatea critică nedumerită a rămas locului, nemai putând înțelege desordinea literară. Că pe vremuri era ceva romanul, ceva deosebit și demontabil e adevărat. Aproape că nici nu trebuia scris, un roman; era de ajuns să fie umplut. E o rețetă care n'a dat niciodată greș, copiată de zeci de mii de ori. Metoda de lucru a lui Zola e explicită. Autorul Rougon-Maquarților aduna documente, câteva mape și în arhiva desfăcută construia un schelet logic. De câte ori a izbutit să intercaleze în manuscrisul lui câteva pagini izvorîte fără socoteală, cum ies de obicei paginile bune, fără socoteală, autorul a emoționat, nu prin echilibrul interior al sârmelor, care se face cu mâna. Interesează, cumva, mai mult dulgheria într'o carte de cât neașteptata tresărire de lumină într'o grindă, mai mult sau mai puțin isprăvită? Afară de senzație, de culoare, de lucru nou și de puterea cuvântului, ce mai poate fi bun în literatură? Arbitrara și pedanta distribuire în genuri și compartimente are o importantă justificare tipografică și școlară, fără să creeze nimic. Autorii de opinii trebuesc invitați să devie autori artistici și autori de obiecte.

T. ARGHEZI

P. S. Am citit volumul d-lui *Nicolae N. Pancu*, consilier de Curte, „Sub Vulturul Moldovei" cu interes și emoție. Autorul nu face parte din numărul acelor profesioniști ai ședinței și ai catedrei care desamăgiți și obosiți de o carieră, condusă fără gust, se răzbună de ratajul funcțiunii trecând în ratajul literar. Magistrat deplin și iubindu-și roba, D-l N. N. Pancu și-a scris amintirile cu simplicitate și bonomie și cu acelaș condei cu care și-a compus și semnat hotărârile, fără să iasă din atmosferă. Cartea d-sale capătă din această împrejurare lipsită de artificiu un accent, o ținută interioară și o valoare deosebită.

Autorul nu urmărește să „epateze" pe cititor, nici să-l repare: ticul și morga profesională nu se găsesc în cartea lui. El își aduce aminte cu gingășie de pribegiile impuse de experiență și izbutește să comunice cititorului, starea lui sufletească egală și surâsul care i-a însoțit evocarea. E o lume întreagă în paginile sale, o lume care a trăit înainte de războiu în confortul patriarhal și care, necunoscând-o direct niciun scriitor propriu zis, nu a încăput în nicio carte pân'acum apărută.

Volumul d-lui consilier Pancu e un important document al epocii și un document delicat — și chiar inabilitățile textului îl servesc, atât adevăr, atâta sinceritate și discreție se aliază în substanța lui. Păcat că necunoscând chițibușurile editoriale, care fac dintr'o carte proastă o carte căutată, autorul n'a putut să dea cărții lui bune un aspect tipografic în concordanță cu conținutul ei.

Mă poți crede, cititorule, pe cuvânt. Dela prima la ultima lui pagină, n'am lăsat din mână volumul, înzestrat cu un farmec inexplicabil, al d-lui Pancu. Ia-l și citește-l și dumneata și păstrează-l. In genul lui e unicul ce se cunoaște

T. A.

Prin Spania

Granada

Am ajuns noaptea la Granada. De la gară ne-am urcat într'o mașină și am plecat, cu un afurisit de comisionar în necunoscut. După ce am trecut prin oraș, ni s'a părut că am mers printr'o pădure, am ridicat din greu o coastă de munte, am trecut printre ruine și am avut impresia că suntem victima unor gangsteri, care voiau să ne răpească cele câteva pesete ce mai aveam la noi. Eram nerăbdători să ne vedem ieșiți din încurcătură. Mașina stopează. In fața noastră ruinele unui palat imens, mai la vale zidurile unei cetăți cu metereze. Suntem depuși într'o casă misterioasă. Ne urcăm la etaj, iar când se aprinde lumina vedem în camera vecină fântâna cu lei din palatul Alhambra. Deschidem albumele noastre cu fotografiile din Alhambra, comparăm cu cele ce se văd în camera de alături: nici o de-

osebire. Avem iluzia că suntem chiar în palatul Alhambra, în camera vecină curții leilor. Toată noaptea am avut visuri îngrozitoare. Pare că ultimul Sultan din Granada se plimba agitat în jurul fântânii din curtea leilor. Trecu apoi în curtea vecină, își scoase papucii și în vârful picioarelor, porni direct în camera favoritei. Aici surprinzând un musafir, sultanul îi tăie capul, cu iataganul. De aci trecu în seraiul cadânelor și rând pe rând sbură capul atâtor ființe nevinovate.

Când m'am sculat dimineața, m'am dus repede la fereastră ca să desleg misterul nopții. Care nu mi-a fost surpriza, când am văzut că în camera de alături era un atelier de fotografie, în care decorul din fund imita perfect curtea leilor! Pensiunea noastră se ocupa și cu arta fotografiei și cu o expoziție de artă decorativă. Ne-am scoborât în stradă, unde am reconstituit drumul nostru de astă noapte și clădirile din prejur. Pensiunea noastră era în apropierea palatului lui Carol Quintul și zidurile cu metereze erau de la Alhambra.

A doua zi am făcut haz de întâmplarea noastră și ne-am hotărât să nu mai poposim noaptea, într'un oraș străin. Cum Alhambra era chiar lângă noi, ne-am îndreptat înspre palatul Abenceragilor. Am trecut pe lângă o fântână, am luat-o pe o străduță îngustă, mărginită cu garduri de piatră și am intrat într'o curte mare, de unde se deschidea, în dreapta, palatul propriu zis al sultanilor, iar în stânga, o cetate cu metereze, înconjurată de o frumoasă grădină. Am așteptat să bată ora nouă și deja zărisem, prin ușa de la intrare, o serie de colonade, care susțineau arcuri împodobite cu o dantelă sculptată în stuc. O mulțime de coridoare deschideau calea în mai multe direcții.

Când am pătruns în Alhambra ne-am dat seamă ce deosebire este între Alcazarul de la Sevila și Alhambra. Alcazarul a fost locuit până în ultimul timp de regi și restaurat, așa de multe ori, încât acum e o copie mai îndepărtată a artei arabe, cu multe culori fundamentale, țipătoare. La Alhambra, deși palatul n'are ferestre și în unele locuri e în ruină, dar ce se vede astăzi într'însul, este autentică artă pur arabă, nemodificată de fel, de capriciile regilor catolici.

Când Ferdinand și Isabela au alungat Maurii din Granada și au pus mâna pe Alhambra, au dat ordine să se pună un strat gros de tencuială și var, peste toate decorațiile arabe, ca să se șteargă, cu desăvârșire, orice urmă dela păgânii alungați cu atâta trudă din țară.

Mai târziu dându-se jos stratul de tencuială, s'a văzut ce minuni decorative stăteau ascunse; și azi, când se mai lucrează la desgroparea trecutului, se pot aduce osanale lui Ferdinand Catolicul, că, deși cu alte intenții, a ascuns în zidurile de la Alhambra cele mai prețioase juvaeruri ale Maurilor.

Intrăm la început în camerele din stânga și mergem până în camera unde Ferdinand și Isabela au dat aprobarea regală lui Cristofor Columb, ca să plece în America.

In fund prin deschizăturile ferestrelor, lucrate în stuc, cu desen ca de traforaj, din semi obscuritatea camerei se vede în vale silueta orașului dinspre Gitani. Un pârâu, care abia se zărește, apa vestitului Daro, desparte panta abruptă a cetății, cățărată drept în vârful muntelui, de orașul din vale. Când te mai urci și în balcoanele, care mărginesc etajul, te apucă amețeala privind în jos. Trecem prin sala tronului sultanilor, unde s'a ținut ultimul consiliu al Abenceragilor pentru părăsirea Granadei. De aci ne scoborâm în curtea mirților, care stau de strajă pe marginea lacului, oglindindu-și fața în luciul apei, iar când soarele e puternic înbălsămează aerul, cu un miros de cadelniță.

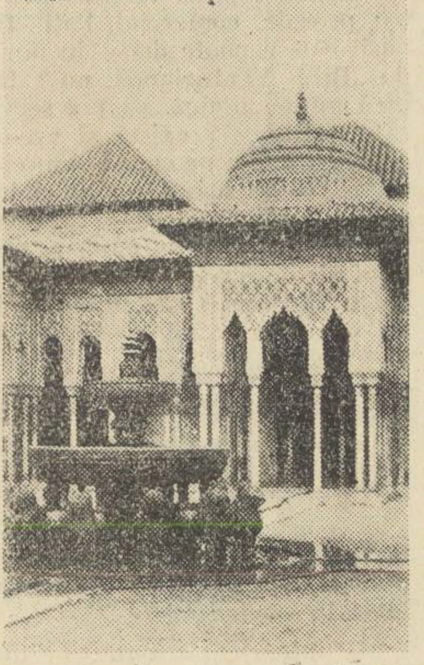
Din camera celor două surori se vede curtea leilor, cea mai frumoasă podoabă a artei arabe. E înconjurată de jur împrejur de portice, pe unde își plimbau sultanii nostalgia lor exotică. Colonadele porticelor sunt subțiri, grațioase, ca să se armonizeze cu broderia de arabescuri fină, ca o pânză de paianjen, în care razele solare fac jocuri de lumină.

In mijloc se află fântâna celor 12 lei, influență europeană a artei arabe, căreia nu îi permitea coranul să întrebuințeze animale stilizate.

Fântâna cu lei ar reprezenta suveranitatea masculină, pe când colonadele porticelor ar reprezenta grația feminină.

Curtea leilor, cu jeturile subțiri de apă, în care se scaldă curcubee și cu porticele dimprejur, îți face impresia că vezi sultanii stând la mijloc, iar, în jurul lor, cadânele, dansând.

A mai rămas de vizitat iatacul favoritei, cu amintiri sinistre de pe vremea lui Boabdil. Aci a vărsat el sângele vinovat de amor ilicit. Fântâna din mijlocul camerei, care mai înainte îngâna șoapte de iubire, a amuțit și ea deatunci.

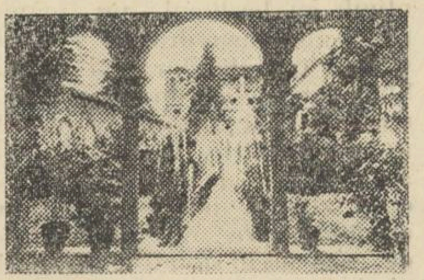
După ce eșim din palatul Alhambra, trecem prin aceeași curte mare, prin care am venit și pe niște scări ne ridicăm la cetatea din stânga. De jur împrejurul zidurilor cetății e o grădină în terasă, de unde se vede, de o parte și de alta, orașul, ca un fruct de granadă despicată. Iar în fund de tot se vede Siera Nevada, ca un unchieș, cu plete albe.

De la Alhambra am plecat la Generalif, ca să vedem cea mai originală grădină din lume. Am luat-o pe drumul cu chiparoși, care se întinde neintrerupt de la Alhambra, până la Generalif. Drumul e un fel de culoar lung, pe unde trebuiau să se strecoare, fără a fi văzute de nimeni, toate cadânele sultanului. Când ajungeau la Generalif, sus în vârful muntelui, cadânele puteau fi sigure de discreția absolută a naturii.

Generaliful este un ansamblu de grădini suspendate. In primul plan este o grădină fermecătoare. Inchisă din toate părțile, ca o bijuterie într'o cutie, are drept capac cerul. Văzută de sub bolta colonadelor, de la intrare, Generaliful are un aspect, ca dintr'o mie și una de nopți. O primă fântână arteziană, din vestibul, anunță ca un herald spectacolul din interior.

In mijloc se întinde un basen îngust de apă. Deoparte și de alta, în toată lungimea basenului, sute de jeturi de apă se îmbrățișează reciproc și-și șoptesc la ureche mii de vorbe de amor. Pe marginea basenului, ghiveciuri cu flori exotice, iar îndărătul lor boschete de portocali, de lămâi și de mirți. Pasările cerului dau și ele concurs acestui spectacol grandios. Celelalte grădini în terasă, cu o vegetație exotică, cu fântâni țâșnitoare și cu cascade înșirate, ca

o bordură pe marginea cărării, amintesc grădinile de altă dată ale Semiramidei.

Ne-am scoborât în oraș, pe străzile bătrâne ale Granadei. In Granada fiecare colț evocă amintiri. Cetatea de sus trăește, pe deoparte, cu amintirile glorioase ale regilor mauri, care au zidit Alhambra și pe de altă parte cu amintirile rușinoase ale lui Boabdil, ultimul rege al Granadei, care a părăsit orașul, cu lacrimi în ochi, mustrat de mama sa, sultana Aixa, cu vorbele: „Plângi acum, ca o femee, un regat, pe care n'ai știut să-l aperi ca un bărbat". Pe cât de duioase se leagă amintirile de Boabdil, pe atât de eroic se leagă de Cid Campeador, cavalerul spaniol, care s'a ilustrat mai mult decât oricare, în alungarea Maurilor din Spania.

In partea de jos a orașului Granada, amintirile vorbesc de împărăteasa Eugenia, născută în Granada, în timpul unui cutremur de pământ în prezența scriitorului Prosper Mérimée care venise să vadă Spania la fața locului, după ce o descrisese mai înainte, fără să o vadă, în „Théâtre de Clara Gazul".

Am plecat de la Granada, pe drumul, pe care au plecat ultimii Abenceragi. Pentru Malaga sunt două drumuri. Unul mai scurt și altul mai lung, prin Motril. Am ales drumul din urmă, ca să mergem și pe coasta Mediteranei. In drumul nostru, până la Motril, am trecut printr'o regiune, cu grădini de portocali, mandarini și lămâi. In jurul Motrilului piersicii și migdalii sunt înfloriți. Pe aci se cultivă și bumbacul.

De la Motril ne urcăm în autobuzul care vine dela Almeria. Mașina aleargă pe o serpentină, în formă de trăsnet, între cer și mare. Când șoseaua o ia la vale, de par'că se cufundă în mare și când ajunge acolo, odată o ia în sus, de par'că se suie la cer. După vreo șase ore de oscilații, între mare și cer, mulțumim lui Dumnezeu, că am rămas tot pe pământ și am ajuns în orașul dulce, care se chiamă Malaga. *Aici totul e dulce: clima, vinul și portocalele* ***sunt excepțional de dulci.*** *Dar mai dulce decât orice ni s'a părut somnul, în care ne-am odihnit, tot atâtea ore, cât ține drumul de la Grenada la Malaga.*

Intre Malaga și Bobadilia livezile de portocali sunt înconjurate cu tufe de cactuși cu fructe (comestibile) numite: figues de barbarie. De multe ori acești cactuși țin loc de gard, sau delimitare de proprietate. La multe livezi se găsește câte un brâu de rodieri în care a mai rămas câte o rodie roșcovană. In mijlocul livezilor stau portocalii, încărcați de fructe. E tocmai culesul portocalelor. Băieți și fete, urcați pe scări, le culeg cu mâna, le pun în panere de răchită și fac movile care se văd între copaci ca niște grămezi de aur. Din livezi, portocalele se transportă în gări, unde trenuri întregi așteaptă să fie încărcate. Toată operația ambalajului portocalelor se face sub cerul liber. O piață imensă, cu munți de portocale, se găsește aproape în jurul tuturor gărilor, pe unde trecem. Roiuri de fete aleg portocalele, după mărime, le învelesc în foițe de hârtie și le așează în lăzi.

In lumea aceasta a portocalelor, soarele apare și el ca o portocală gigantă, care și-a luat drumul spre asfințit.

Tot în regiunea aceasta trecem prin defileul dela Choro. *In gâtlejul uriaș al prăpastiei, trenul pare o jucărică de copii, iar voiajorii din tren, ca niște păpuși, înmărmurite de grozăvia abisului.*

De la Bobadilia luăm drumul către Algesiras, *de unde trebue să ne îmbarcăm pentru Maroc. Aproape de Algesiras se văd luminile de la* Gibraltar, *care dau orașului aspect de serbare venețiană. In fund de tot, spre țărmul african, niște licăriri de licurici... sunt luminile orașului Ceuta.*

A doua zi ne plimbăm pe malul mării în Algesiras. Ici, colea, câte un pescar dă tacticos la pește. Unul aruncă undița, după ce a semănat în mare o mână de râme. Cu mișcări ritmice scoate la mal câte un pește, cu o precizie matematică, de par'că ar prinde o minge, pe care i-o aruncă altul din apă. Mai la vale, altul a prins o plasă de pește și dă la o parte o sepie care, de ciudă, a vărsat o sticlă cu cerneală.

Așteptăm vaporul de la Ceuta și ne îmbarcăm pentru Tanger.

Pe vapor un economist spaniol ne face bilanțul economic al Spaniei, această țară aridă, unde mâna omului, cu multă trudă, a făcut aproape totul. Abia 4 zecimi din suprafață sunt transformate în pământ arabil. o zecime din suprafață este neproductivă, iar cinci zecimi sunt pădure și livezi.

*Locul de frunte în economia națională îl ocupă cultura măslinilor, cu peste un milion cinci sute de hectare. * și cu o producție de trei milioane chintale de untdelemn (cea mai mare producție din lume). Vine apoi via, cu o suprafață de un milion trei sute de mii de hectare și cu o producție de 22 milioane de hectolitri de vin (a treia după Franța și Italia). Cultura portocalelor produce 8 milioane chintale.*

La orice muncă Spaniolii se ajută mai ales de catâri (peste un milion) și de tot atâția măgari.

Pescăria e baza alimentației și o mare resursă de export (427 de mii de tone de pește, 4 milioane cinci sute de mii kgr. de scoici, o sută optsprezece mii tone de sardele).

In industrie se întrebuințează două sute de mii de lucrători.

DOCTOR G. T.

*) Cifrele sunt cu oarecare aproximație și sunt controlate de noi, după datele oficiale.

Un răspuns de mulțumire

D-l Mihail Sevastos, într'o rubrică obișnuită a „Adevĕrului Literar" din prima pagină, s'a ocupat în numărul trecut și de modesta mea persoană, sub titlul: „Pățania lui Lăzurică".

D-sa a arătat printre altele, că d. Mihail Sadoveanu îmi apreciază talentul meu literar; că era fatal să fiu bătut de agenții partidelor, pentrucă n'am voit să întrebuințez Uniunea generală a romilor din România ca instrument politic și că e în firea lucrurilor ca idealiștii, doctrinarii și făuritorii de opere frumoase, să fie înlăturați când nu se lasă prizonieri ai politicienilor.

Și termină d. Mihail Sevastos cu proorocirea că poate calvarul meu nu s'a terminat, pe bază de logică și realitate a moravurilor de azi.

Pentru atențiunea cu care m'a onorat d. Mihail Sevastos îi sunt dator un răspuns de mulțumire. Și pentrucă sunt ostracizat de gazete, ca „țigan parvenit în literatură", sunt nevoit ca acest răspuns să-l dau tot prin „Adevĕrul Literar".

Domnule Sevastos, mă bucură faptul că marele nostru prozator Mihail Sadoveanu a lăudat achiziția ce „Adevĕrul Literar" a făcut în persoana mea, primindu-mi spre publicare schițe și nuvele inspirate din viața zbuciumată a semenilor mei țigani.

Dar ceiace nu știam eu despre părerea d-lui M. Sadoveanu asupra mea, cred că d-sa nu știe părerea ce o am eu despre dv. Și să mă explic:

In „Epoca" și „Poșta Țăranului" am semnat câțiva ani foiletoane literare, sub numele de G. A. Lăzărescu. Nu puteam publica sub numele meu țigănesc de G. A. Lăzurică și nici bucăți cu subiecte inspirate din viața țiganilor, pentrucă eram ostracizat sub această formă.

O singură dată am încercat acest lucru și manuscrisul a fost aruncat la coș. Ca și când G. A. Lăzurică nu avea acelaș talent și nu era aceași persoană cu G. A. Lăzărescu.

O probă evidentă este faptul că un mare ziar cotidian îmi publică în pagina lui duminicală-literară numai nuvele semnate cu numele de G. A. Lăzărescu, nuvele care nu au ca subiect întâmplări țigănești.

M'am hotărât să mă adresez atunci dv., domnule Sevastos, printr'o scrisoare însoțită de un manuscris de probă, arătând că sunt țigan și semnând cu numele meu adevărat de G. A. Lăzurică. Am așteptat cu înfrigurare două săptămâni când, iată, citesc pe un afiș al „Adevĕrului Literar" mențiunea: — „Din literatura țigănească" — nuvela „Când păzeau străjerii..." de G. A. Lăzurică.

Nuvela apăruse cu o mică introducere din partea redacției ziarului „Adevĕrul Literar" și se publica și scrisoarea adresată de mine către dv.

Mi-am zis: — Mi s'a făcut o favoare, pe baza stăruitoarei mele rugăminți, sau dintr'un capriciu redacțional!... Dar să mai încerc! Ș'am prezentat, pe rând, încă vre-o zece bucăți literare, care — minune! — mi s'au publicat.

N'am avut curajul să mă prezint în fața dv. să vă mulțumesc personal și să mă cunoașteți.

Așa pirpiriu cum sunt, știrb, cu cicatrice de războiu pe față, v'ar fi făcut o impresie detestabilă. A trebuit să fiu lovit de țiganii pe care-i băgasem în comitetul central al Uniunii mele, să sufăr calomnii, să văd cum ei, unelte ale politicianilor, încearcă să se ridice peste capul meu, pretinzând președenții și voevodate, ca să mă înfățișez în fața dv. cu dinții rupți de lovituri, decepționat și scârbit, cerându-vă un nou sprijin: acela de a face să mi se publice în două gazete o mică notiță, prin care comunicam semenilor mei că rămân mai departe să conduc destinele Uniunii Romilor. Atunci m'ați cunoscut personal și m'ați încurajat, m'ați mângâiat cu vorbe bune, prețuindu-le mai mult de cât oricare alte gesturi de largă ocrotire.

Vă mulțumesc, domnule Sevastos! Vă mulțumesc și pentru vorbele spuse mie între patru ochi și pentru cuvintele frumoase scrise în „Adevĕrul Literar" despre mine. Ați fost singurul care ați înțeles și ați prețuit eforturile mele de umil țigan.

Nu vă pot arăta astfel recunoștința mea.

Dar trebue să se știe că dacă un țigan a putut să se manifesteze prin literatură cu modestul lui talent, este datorită dv.

Sunt singurul țigan literat, semnând o literatură originală țigănească, ale cărui nuvele au fost traduse în limba ungară și cehă, consecință a sprijinului dv.

Și n'am fost trădător, părăsind coloanele „Adevĕrului Literar" măgulit de șoaptele altor gazete și reviste, cărora le răspund mereu:

— Merci de complimente! Acum nu mai sunt o baragladină primită cu ironii în redacțiile voastre?

Dacă vre-odată romii vor prețui munca mea și se vor mândri că un semen de-al lor este, sau a fost un literat, să știe că „Adevĕrul Literar" prin directorul lui, Mihail Sevastos, a deschis larg coloanele unei literaturi rome — literatură tânără, dar promițătoare.

Cu ertăciune, domnule Sevastos, pentru indiscrețiunea mea.

G. A. LAZURICA

Viaţa, o plăcută aventură

H. G. Wells este cunoscut ca unul din *causeur-ii* cei mai fini şi mai vioi. Este foarte maliţios şi încă plin de vervă tinerească; nimeni nu i-ar da cei 67 de ani pe care-i are.

Ii place să tachineze reporterii, şi-şi plăteşte această distracţie de câte ori i se prezintă ocazia.

Cu prilejul tipăririi lucrării sale în două volume *„Experiment in Autobiography"* care trebue să apară toamna viitoare la Victor Gollancz, a fost prins de un reporter în apartamentul său din Londra.

— „Ei, da, nu pot suferi să fiu interviewat. E o neplăcere acută pentru mine. Am scris o autobiografie, am scris'o şi atâta tot. Ce mai rămâne de spus asupra unui asemenea fapt?...

Aci Wells face o pauză pentru a-şi strânge ideile, apoi urmează:

— „M'am gândit la tot felui de autobiografii de vre-o doi, trei ani... la început nu m'am gândit să le public. Am scris mai întâi ca un fel de memorandum pentru fiii mei, şi câţiva intimi şi am început prin a pune pe hârtie ce puteam să-mi amintesc... un fel de istorie a creerului meu sau cum am intrat în contact cu lumea.

„Printr'o conspiraţie de accidente lucrul s'a înjghebat şi a mers uşor. Am izbutit să adun o mulţime de material, prea mult chiar. Scrisesem un vrav de scrisori când eram tânăr şi prietenii mei din acele zile, camarazi de şcoală şi de Universitate, au găsit cu cale să le strângă. Şi le-am folosit pentru scopul meu".

„Desigur, afirmă el, partea cea mai importantă din punctul de vedere psihologic este copilăria şi tinereţea mea". Tot ceiace posedă omul, se câştigă în această primă parte a vieţii. Restul vieţii nu e decât prelucrare şi desăvârşire, după cum observă Wells. Cu drept cuvânt, observă scriitorul Barrie James, că tot ce se întâmplă în viaţa omului se întâmplă înainte de 9 ani. Wells, e adevărat, merge până la 30 ani.

— „Aveţi vreun capitol autobiografic D-voastră, care să se poată intitula ca la Balzac *„Iluzii pierdute"?...*

— Vai, Doamne! Nu! Mai întâi nu am plecat de la nici un fel de iluzii pe care le-aşi fi pierdut. Apoi autobiografia mea nu e lucru comic şi nu e o colecţie de anecdote. In ea nu se găsesc decât experienţe şi luări de contact şi schiţe despre toţi oamenii care au influenţat desvoltarea mea — maeştrii şi profesorii mei dela Royal College of Science — amintiri din zilele când eram eu însumi conferenţiar şi repetitor şi când învăţam predând altora; *cum am început* şi *cum am învăţat să scriu;* despre Shaw, Henry Webbs, Graham Wallass, Gissing şi Henry James.

Când eram de treizeci de ani am fost în foarte strânsă legătură cu Henry James, Conrad şi Bennett, schimbând vederi interesante cu ei; aceasta mă conduce, se'nţelege, la comentariul operei lor, în autobiografia mea.

„Am trecut, urmează marele scriitor, prin schimbări mari în viaţa Angliei. Când m'am născut eu, pe la 1866, mulţi nu erau în stare să citească sau nu aveau ocazia. Telegrafia şi trenul nu-şi dăduseră roadele, ca acum. Oamenii atunci îşi închipuiau de pildă că Japonia e pe altă lume. Il vedeau pe Mikado prin prizma actorilor Gilbert sau Sulivan. După războiu am trăit într'o complectă schimbare a scării valorilor în afaceri şi prin toate consecinţele acestor schimbări.

— „Şi v'aţi bucurat de toate aceste ?

— „Absolut! până în ziua în care ţi-a venit să-mi ceri un interview, totul nu a fost decât o plăcută aventură. Sper că aceasta se va vedea bine din autobiografia mea. Am scăpat ca prin urechile acului de sărăcie şi desnădejde. Multe de acestea se văd din scrisori şi desene, şi vor apărea în carte. Mai mult de treizeci de ani am ţinut un jurnal numai cu desemne, ca să mă amuz eu şi soţia mea.

Până în 1894, cu o săptămână înaintea morţii sale, totul se găseşte în aceste desene. O parte din zi se petrecea cu aceste desemne, — şi aceasta timp de mai multe zile — amintind vizite, idei, oameni, călătorii. Mai mult decât orice alta aceste imagini mă transportă în dispoziţia acelor vremi. — Nu sunt desemne clasice — n'am învăţat niciodată desemn la şcoală — ci mai mult figurative şi simbolice. Am inventat eu însumi un fel de desemne — care să redea lucrurile aşa cum le concepeam.

„Şi acum, reluă autorul lui Kips şi Tonio Bunger, de ce nu pot suferi interview-ul? Pentru că dacă reporterul nu redă exact ce spun, e rău. Dar dacă ar spune exact poate ar fi şi mai rău".

Rânduri triste

Lilianei

Prin parcul cu statui schiloade-am trecut
Spre heleşteul vremii mort subt burueni:
O vâslă ruptă, putrezită'n lut —
Şi toamna cuibărită dincolo'n poeni...

In slovele bătrâne, o mână stă zălog,
Incremenită'n timp pe-o lespede de mort.
Azi dibuesc prin parc ca un olog
Şi'n cârjele nimicului abea mă port,
Azi merg spre malul umed să văd cum în nămol
Sub lună, cea din urmă lebădă sfârşeşte...

...Şi mâni, la heleşteul mort şi gol
Voi strânge'n mine toamna care creşte...

IVAN DIMITRIEVICI

IN VACANŢA

La toate staţiunile de odihnă s9 citeşte

Pentrun petec de negreaţă de N. D. Cocea

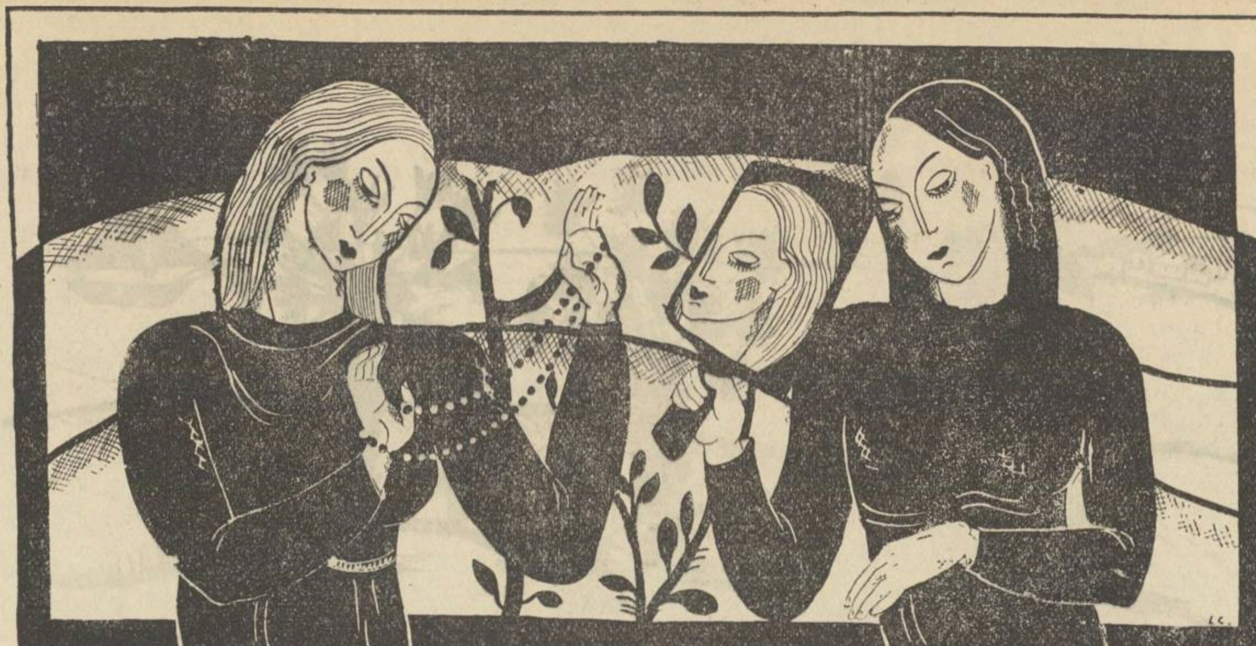
Parada Norocului de Damian Stănoiu

Ghetto Veac xx de Ury Benador

EDITURA ALCALAY

Ileana Lupului de Teodor Răşcanu

La plecare cumpăraţi aceste romane de suces chiar la chioşcul GARII DE NORD

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenţi şi studente

1. Ce citesc studenţii în afară de cursuri.

2. Ce poet român preferă.

3. Ce poezii ştiu pe de rost.

4. Ce roman le-a plăcut mai mult.

ION MARINESCU, student la medicină.

1) De cinci ani lupt cu cartea, cu mizeria, cu grija zilei de mâne, căci sunt băiat de ţăran muncitor şi credincios ogorului său. Lupt pentru ca să ies doctor. Mi s'a urât de atâta carte. In capul meu sunt numai tratate de medicină, formule, reţete, chirurgie şi iodoform... Merg pe stradă şi parcă văd numai mese cu operaţi... Când o veni ziua să scap odată de toate astea, cu titlul de doctor în buzunar, am să mă plimb cu bastonul pe mână prin satul meu drag şi să dau sfaturi consătenilor mei dragi. Stau într'un cămin studenţesc, unde cred că domneşte cea mai neagră mizerie. Nu se interesează nimeni de el. Curtea murdară, zidurile ude te predispun oricând spre o tuberculoză de care greu să te mai poţi vindeca, şi ploşniţele umblă pe pereţi ca *„la ele acasă"*. De două săptămâni ni s'a oprit lumina şi apa. Şi suntem în examene, aşa că vă puteţi închipui ce dezastru... Totuşi citesc la lumânare, iar când mi-e sete mă duc la Pompieri să beau apă.

Cu toate că trăesc aşa cum poate alţii n'ar putea să trăiască, nu sunt disperat. Cetesc mereu să vedem unde am să ies, căci atunci când eram elev şi mă întreba cineva „Cum merge şcoala" şi-i răspundeam „binişor" el mă 'ndemna *„Ceteşte mereu"*.

Cred că vă puteţi închipui, că atunci când am atât de învăţat, nu-mi rămâne nimic din timpul meu pentru literatură. Am cetit printre scăpări, mai mult vara la ţară, şi am să cetesc intens atunci când voi fi şi eu cu existenţa asigurată.

2) Anul acesta am fost la ziua cărţii. Acolo am văzut aproape toţi scriitorii, atât pe cei tineri cât şi pe cei în vârstă. Pe unii din ei îi cetisem, pe alţii nu. Am cumpărat câteva cărţi cu autografe gratis, însă n'am văzut acolo pe Tudor Arghezi şi pe Bacovia, singurii poeţi care-mi plac. Versurile lui Bacovia le-am cetit de multe ori şi unele mi s'au prins în minte ca o floare într'un pământ sănătos...

Ex.:

Iubesc o fată din oraş,
Invaţă-mă filosofie...

3) Afară de cele învăţate în cursul secundar şi la care ţin foarte mult, nu mai ştiu altele în întregime. Imi amintesc de *„Peneş şi curcanul"*, Floare şi genună" a lui P. Cerna şi „Mortua est". Acum cetesc rar poezie, pentru că nu ştiu cum să spun: Sau eu nu înţeleg poezia actuală, sau cei care scriu nu ştiu ce vor să spună. In revista *„Vremea"* însă, urmăresc de câtva timp un nume: *„Dumitru Cosma"*. Nu ştiu cine este. Mi-a plăcut o poezie intitulată *„Din carnetul unui lăptar"*. Probabil că-i lăptar. Altfel numi pot explica ce-i cu titlul de mai sus.

Imi daţi voe să spun o strofă din poezia de mai sus, să vedeţi câtă sensibilitate sufletească...

...Ascultă în funduri de farfurii
Tristele noastre litanii.
Suntem două vieţi ostenite
Aruncă tată, banii...

4) Romanul care mi-a plăcut mai mult, a fost *„Fecior de slugă* al lui *N. D. Cocea.* O carte scrisă cu multă sensibilitate şi măestrie, pe o temă în care mulţi au încercat fără să isbutească pe deplin. Ar trebui un roman al mizeriei de toate zilele.

Unde-i?..

LELIA KREBS, studentă la Filozofie şi Drept, II.

1) Cum, *ce cetesc în afară de cursuri?*

Doar nu veţi fi crezând că citesc şi cursurile?! Da, atunci când reuşesc să le capăt, în ajun de examen, le răsfoesc odată, dar nu atâta în vederea problematicei note, ci pentru... senzaţiile tari pe care mi le dă goana înfrigurată, nesăţioasă după „perle". Poate nu aţi mai avut de mult un curs în mână şi vă vine greu să credeţi că, într'adevăr, aceste efemeride ale examenelor sunt nişte comori de expresii inedite, de sentiment delicat, de înaltă erudiţie? Dar poate nu ştiţi ce e un proletar? „Un muncitor, element de dezordine şi fără lucru". Mă rog, definiţia emană dela înalte foruri universitare! Sau poate nu ştiţi că „într'o seară frumoasă de vară, până şi cel mai comercial dintre oameni...." (scrie asta într'un curs de psihologie predat anul trecut la facultatea de filosofie). Pe Rică Venturiano, să fi spus pentru prozaic, comercial, l'aţi fi găsit cât se poate de — în notă de „Rică Venturiano", nu ? Şi încă multe altele... vă pot servi câte poftiţi. Că există şi vre-o câteva cursuri pe care le-am citit, ba chiar le-am recitit şi le am în bibliotecă, dar acelea sunt prea puţine — până acum unul de la drept şi două-trei de la filosofie — şi apoi nici nu vreau să le aduc ocara să le numesc „cursuri".

Acum, că am spulberat o bănuială umilitoare, să răspund şi la întrebarea propriu-zisă, ce citesc: de toate, filosofie şi literatură în general; psihologie, istoria artelor, estetică muzicală, estetică generală, economie politică şi, în ultimul timp biologie în special.

Mă interesează toate; în ultimul timp am avut mulţumirea foarte mare de a eşi învingătoare din lupta cu germana pe care acum, supusă, o pot folosi la cetit. Şi sunt atâtea şi atâtea lucruri pe care nu le-aşi fi putut cunoaşte altfel, fiindcă nu sunt traduse nici în franceză! Nici nu mă pot închipui fără cărţi. După o zi întreagă de activitate — activitate care mai ades e tot cetit — mă odihnesc tot cu o carte, un roman, care mă însoţeşte până la graniţa pusă între declicul comutatorului şi întuneric. Periodice româneşti ca „Adevěrul Literar", „Vremea", „Azi", „Cuvântul Liber", „Reporter", „Viaţa Românească" le alternez, de asemeni vre-o câteva dintre cele bune franceze şi germane. Nu am enumerat printre acestea pe cele de specialitate, de filosofie mai ales. Ah! cât p'aci să uit! Trebue să mă spovedesc: în clasa V-a de liceu am luat vre-o câteva „scăunaşe întoarse" consecutive fiindcă l-am devorat pe Maurice Leblanc, complet. Reminiscenţele sunt savurarea, însoţită de un sentiment de ilicit şi ruşinos — deci dublă savurare — a unui roman poliţist în tren, în hăţăneala monotonă de o zi şi jumătate spre o obscură staţiune de băi.

2) Simt adânc adevărul cuprins în expresia „cartea noastră cea de toate zilele". Totuşi — sau poate tocmai de aceea— nu mă pot hrăni zi de zi cu poezie. Pentru mine poezia e, ca şi muzica, suprema licoare, ei îi cer desăvârşirea în frumuseţe şi, în clipe mai dureroase, liniştea. E esenţa scumpă pe care nu o poţi risipi pe toate mărunţişurile, o păstrezi pentru clipele rare de transfiguraţie sufletească. Muzica şi poezia? Mai ales le simt împreunate, le îngemănez eu dacă nu le-a îngemănat creatorul lor. De pildă, pe *muzica* unui Botta sau Voronca, de a cărui înţeles nu mă pot apropia, îmi ţes libretul meu fantezist — de fiecare dată pot să-mi făuresc un altul — şi las melodia să curgă:

Drumuri mediane,
Plaiuri şi savane,
Lande monotone,
Lirice Xerone....

Aşa fiind nu-i de mirare că nu am *un poet preferat,* dar că datorez aproape fiecăruia dintre ei clipe frumoase, pline, fie că e vorba de versul înmirezmat de fân al lui Coşbuc, de dăltuirea eminesciană de gânduri, de gingăşia de horbotă veche a moldovencii duduci Cazimir sau de vânjoasa poezie argheziană.

3) Intreagă nu ştiu nici una, fiindcă dela sine nu mi-a rămas şi de învăţat nu-mi place; mi se pare că prin actul mecanic al învăţatului pe dinafară se artificializează, se înstrăinează de mine. Altfel însă, îmi colindă mereu prin cap câte un leit-motiv poetic sau muzical.

4) *„Adela"* şi *„Arsenic"*, dintre romanele româneşti, mi-au plăcut pentru permanenta scormonire sufletească, analiza chinuitor de migăloasă pe care cei doi doctori — Codrescu mărturisind-o clipă cu clipă, George Filimon lăsând-o să-l coclească sufleteşte fără să exteriorizeze prea mult — o fac. Sunt vreo doi ani de când am cetit o carte care mă ţine şi azi sub stăpânirea frumuseţii ei atât de complexe şi complecte, dar nu ştiu să spun dacă *„Das Buch von San-Michele"* e sau nu un roman. E prea bogată, prea miraculos de frumoasă pentru îngrădiri de gen şi etichete.

C. S.

Puterea Legendei

In toţi anii, odată cu premiul Goncourt, câţiva jurnalişti dau şi ei un premiu unui roman nou, care le pare mai bun, un premiu care este o recompensă onorifică şi se intitulează premiul *Théophraste Renaudot.*

Acest *Théophraste Renaudot* este consilerat ca întemeetorul jurnalismului şi patronul lor sufletesc:

Se atribue însă pe nedrept acestuia întemeierea ziarului hebdomadar *„Gazette de France"* în 1631, succedând lui *„Mercure de France"*.

Cercetări istorice dovedesc în mod cert că atât Mercure de France, care apărea foarte rar, cât şi Gazette de France, care i-a luat locul, erau publicate sub controlul Cardinalului Richelieu, iar acesta nu îngăduia niciunui particular să pătrundă în domeniul presei în care el domnea fără nici o împotrivire.

Théophraste Renaudot, medic de profesie, filantrop prin vocaţie nu scrisese nimic şi nici nu avea dorinţă de a scrie ceva, când i-a încredinţat cardinalul conducerea Gazetei de Franţa pentru că avea încredere în lealitatea devotamentului său pentru el.

El nu făcea decât să redijeze Gazeta de Franţa, ca un buletin oficial, ziarist numai cu numele, cu misiunea de a cârmui opinia publică după poruncile primite. Textele de publicat îi veneau redactate gata şi el le insera în două rubrici: noutăţi de la Curte, noutăţi politice.

Numai după moartea lui Richelieu, pe lângă această foaie privilegiată, mai iau naştere multe alte cronici efemere în proză şi în versuri, între care, *„La muse historiqe"* a lui *Jean Loret.* Acesta poate fi cu mult mai mult motiv privit ca ziarist de cât Théophraste Renaudot, pentru că el a înţeles mult mai bine şi mai larg rolul de informator al ziarului.

Adevăratul prim gazetar însă, în sensul adevărat al cuvântului, a fost *Jean Douneau de Vizé,* parizian, născut în 1639. El cel dintâi a avut ideia de a lansa un jurnal la un moment când toate foile şi foliculele dispăruseră, afară de oficiala Gazette de France. S'a înţeles cu 'doi editori, a căpătat privilegiul neapărat necesar, şi la 15 Februarie 1672 a lansat prima broşură din *„Mercure Galant"*. Prin titlul adoptat, Jean Douneau de Vizé dovedea că publicaţia sa nu se adresa plicticoşilor pedanţi, ci oamenilor de spirit pe care-şi propunea să-i amuze, bineînţeles pe tonul adoptat în societatea bună.

Din primele sale numere *„Le Mercure Galant"* s'a dovedit un novator iscusit, a cărui grijă era în primul loc concentrarea tuturor aspectelor actualităţii.

Textul în proză era sub formă de scrisoare, destul de lungă, adresată unei doamne departe în provincie şi căreia i se transmiteau toate noutăţile ce ar fi dorit să cunoască.

Scrisoarea conţinea amănunte asupra vieţii regelui şi familiei regale, ştiri politice, judiciare, artistice, literare. Apoi o povestire, cronică teatrală şi mondenă, versuri şi versuleţe, eşite proaspete din vre-o *„ruelle"*, din dări de seamă de la cursele în sac, dela carusele şi academii equestre.

El a inaugurat cel dintâi o critică teatrală şi literară regulată. Când a apărut *„Princesse de Clèves"* a deschis o anchetă la care au răspuns toţi literaţii din lume. Ani de zile Douneau de Vizé a ţinut o rubrică deschisă sub titlul de *„Questions à décider"* care a provocat răspunsuri felurite şi foarte pitoreşti. Şi-a asigurat colaborarea marilor scriitori *Corneille, La Fontaine, Saint Evremond, Mad. de Scudéry, Fontenelle, M-me Des Hulières* etc.

S'a interesat de arte şi muzică în rubrici speciale, şi a atras clientela feminină scriind despre mode.

Apologist statornic al regelui Soare, şi-a câştigat sarcina de Istoriograf particular al regelui şi multe favoruri; a avut şi cinstea duşmăniei confraţilor, printre care a fost şi Boileau.

Douneau de Vizé deci a fost cel dintâi care a dat sub vechiul regim formula unui ziar în forma sa definitivă cu toate rubricile pe care noi credem că le-a inventat ziaristica modernă. Dar de el nu se pomeneşte, pe când legenda s'a cristalizat în jurul numelui Théophraste Renaudot, înclinat prin firea lui mai mult spre opere sociale, decât spre activitatea jurnalistică.

Se va înfiinţa oare un nou premiu literar pentru repararea acestei nedreptăţi?...

Antologia dragostei şi a femeii

■ *Nimeni nu merită să fie iubit. Nimeni nu merită să nu fie iubit. A iubi, însemnează să judeci prea favorabil. A nu iubi să judeci prea rău.* — (Paul Géraldy).

■ *Doi soţi nu s'ar suporta, dacă fiecare ar şti meritul celuilalt pentru a-l suporta.* — (J. Rostand).

■ *Cea mai detestabilă dintre toate mesalianţele este acea a inimii.*— (Chamfort).

■ *Plăcerea fiind cauzată de alianţa senzaţiilor şi a unui sentiment, putem pretinde cu toată îndrăzneala că plăcerile sunt un fel de idei materiale.* — (H. de Balzac).

■ *Ordinea plăcerilor este dela distih la catren, dela catren la sonet, dela sonet la baladă, dela baladă la odă, dela odă la cantată, dela cantată la ditirambă. Soţul care începe prin ditirambă este un prost.* — (H. de Balzac).

■ *Poţi fi născută pentru ca să devii frumoasă, dar frumuseţea nu începe decât la vârsta când inima este capabilă să iubească.* — (La Bruyère)

■ *Femeile cred, cu sinceritate, că se îmbracă pentru bărbaţi. Sau pentru dânsele. Dar, adevărul este că ele se îmbracă pentru a se minuna unele pe altele. Bucuria supremă procurată de o mantilă frumoasă, o rochie răpitoare, este de a zdrobi o rivală....* — (Fr. de Miomandre).

■ *Legătura noastră cu femeile este fondată pe fericirea legată de plăcerile simţurilor, pe farmecul de a iubi şi a fi iubit, şi încă pe dorinţa de a le plăcea, pentrucă sunt nişte judecători foarte luminaţi asupra unei părţi din lucrurile care formează meritul personal. Această dorinţă generală de a plăcea produce galanteria, care nu-i deloc iubire, ci uşoara, dar vecinică minciună a dragostei.* — (Montesquieu).

■ *Atâta timp cât două feţe au ceva de disputat împreună, este imposibilă ca între femeile care le poartă, să se formeze o prietenie trainică. Doi negustori care au aceiaşi stofă de vânzare pot ei deveni buni vecini?* — (Ninon de Lenclos).

■ *Femeile umplu intervalele conversaţiei şi ale vieţii, ca şi paiele care se pun în lăzile cu porţelanuri; paiele acele sunt socotite drept nimic. şi totul s'ar sfărâma fără ele.* — (D-na Necker).

■ *Din toată lumea, femeia este fiinţa cea mai de nedefinit.* — (D-na de Lambert).

■ *Frumuseţea şi virtuţile femeilor sunt superioare virtuţilor şi frumuseţii bărbaţilor; dar o femee urâtă şi răutăcioasă este mai urâtă şi mai răutăcioasă decât cel mai urât şi mai răutăcios bărbat.* — (D-na de Girardin).

■ *Sunt puţine femei de spirit care să n'aibă un motiv secret pentru ca să prefere un prost unui bărbat inteligent.* — (Labouisse).

■ *Căsătoriile din dragoste sunt făcute în interesul speţei, iar nu al individului.* — (Schopenhauer).

■ *Dacă Petrarca şi-ar fi putut satisface pasiunea ar fi încetat să mai cânte, ca şi pasărea ce şi-a depus ouăle în cuib.* — (Schopenhauer).

■ *Bunătatea este o virtute, dar nu totdeauna din virtute o femee are bunătăţi pentru cineva.* — (E. Jouy)

■ *Niciodată femeile nu plâng cu mai multă durere, decât când plâng de ciudă.* — (A. Richard).

■ *Nimic nu favorizează mai mult dragostea decât ceiace are pretenţia să-i se opună.* — (A. Richard).

■ *Dragostea tiranică trece printr'o întreagă gamă a tiraniei, cel mai greu de suportat nu este tiranul de mare stil, ci mai ales ridicolul tiran din cetate mică. Tot astfel şi în iubire, tirania celor mediocru dotaţi pentru a fi iubiţi, este odioasă.* — (Alma Seegrad).

■ *Susceptibilitatea celor mai multe femei, este un vecinic „a se simţi cu musca pe căciulă".* — (G. Theiss)

■ *O nenorocire care durează te împacă cu toată lumea; şi pierderea atracţiilor unei femei frumoase o împacă cu toate celelalte femei.* — (D. Diderot).

Spicuite şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

O pagină de umor universal

Trompeta

De un timp s'a mutat acolo un domn curios. Prima zi a fost privit cu nişte ochi... Intr'adevăr domnul are figură de crap, pantalonii prea strâmţi şi n'are deloc pălărie. In schimb are o batistă verde la buzunarul de sus şi nu se supără niciodată. Aşa face impresia cel puţin.

Un copil suflă pe sală într'o trompetă micuţă şi foarte prost pusă la punct. Trompeta bâzâie când ascuţit, când răguşit, când nu mai sună, ca apoi să-şi dea drumul cu mai multă energie.

Domnul lucrează — se mişcă pe scaun — se scarpină după ureche — încearcă iar să lucreze — nu poate — iese pe sală — adică numai cu capul.

— Taci cu trompeta !!

Copilul nu tace, — domnul iar nu poate să lucreze — capul iese iar:

Taci cu trompeta!!

Capul dispare, copilul nu tace. Domnul lucrează — pare că s'a obişnuit.

Un dicţionar sboară depe masă, o călimară se răstoarnă peste o coală albă pe jumătate scrisă — nişte paşi repezi spre uşă:

— Nu taci cu trompeta?!

Copilul fuge cu trompeta spre scară — coboară trepte se aşează şi suflă. Domnul intră în odaie. Trompeta a căpătat un ţipăt gâjâit, ceva între sunet şi sbârnâială — e îngrozitor. La etajul de sus se bat scoarţe, la cel de jos cântă un gramofon uzat. Domnul caută în dicţionar, înmoaie în cerneală şi scrie.

Peniţa s'a rupt, ochelarii au căzut pe masă, domnul se scoală. Se aude un sbierat puternic:

— Dacă nu taci cu trompeta!!!... — uşa se trânteşte — sgomotul a încetat.

Doamna singură, cea dela numărul 18 a ieşit întrebătoare. E în capot albastru cu benţiţe roz; picioarele goale de-abia încap în pantofii de casă cu ciucuri de lână.

— A strigat cineva?! — Nimeni — copilul suflă.

E mititel, poate de şase ani dar are plămâni foarte solizi. Figura i-s'a congestionat puţin dar încolo nu-i deloc obosit. Se opreşte puţin. Gura a căpătat un cearcăn roşu împrejur. E umedă. Se uită la trompetă. Ce instrument drăguţ. O fâşioară de tinichea întoarsă cu meşteşug ca un cornet. La un capăt are o umflătură şi o gaură mică de tot. A fost vopsită la început, când era nouă, dar acum vopseaua a înghiţit-o micuţul..

A pus-o în gură şi... vai cum sbârnâie. Pe lângă el trece femeia de serviciu. Are o mătură cu coadă lungă şi o cârpă de praf. Pe sub streaşina tulpanului i-se văd ochii — mititei de tot şi negri — şi un năsuc mic şi roşu. Ii place să bea femeii. De-aia îl ceartă.

— „Nu supăra pe domnu! Lasă trompeta!" — Ii dăduse domnul odată un bacşiş bun cu care se îmbătase bine. Dar femeia are treabă. A intrat în odaia cucoanii cu capot albastru şi face curăţenie. Copilul suflă, trompeta face sgomot teribil, o muscă sbârnâie pe deasupra domnului şi se opreşte pe chelie.

Domnul dintr'un salt e la uşă. O deschide uşurel de tot şi iese pe sală. Cu paşi mititei şi tăcuţi ajunge la scară. Coboară o treaptă, încă una — trompeta sboară în sus smulsă de o mână nevăzută.

Copilul a rămas ca trăsnit. priveşte cu mâna la gură, cu ochii de două ori mai mari.

— Uite trompeta! — domnul a strivit-o cu piciorul şi-o frământă fără milă. Ca un ultim acord o scârţâială ascuţită de tinichea.

Copilul plânge. A venit şi mama. S'au strâns vecinii.

Se aud vorbe mari. O uşă încuiată tace chitic.

— Să deschidă uşa! — Să plătească trompeta! — Când o veni tată-su o să vadă el! — Ai văzut crapu?

Copilul plânge. Pumni bat în uşă.

— Să deschidă! — trompeta! — să plătească!

Au trecut ore. Toţi sunt la masă.

— Nu te duci să-i ceri socoteală?!

— Nu mă priveşte!

— Nu te priveşte copilul tău?!

— Trebuia să ai grije de el!

— Vasăzică n'are voie să se joace!

— Să cânte cu trompeta, nu.

— De ce nu?!

— Aici pe sală....

— Dar până acum?!

— A fost altceva!

— Cum altceva!

— Ei acum lasă-mă în pace!

— Să-i ceri socoteală!

— La masă vreau linişte! Cel puţin...

— Ii ceri socoteală sau ba?!...

Un pumn sboară pe deasupra capetelor şi se opreşte vijelios pe masă. Sgomot de tacâmuri şi de farfurii... Castronul cu supă saltă puţin şi se răstoarnă.

Supă pe pantalonii curaţi ai domnului şi'n poala coniţei. Toţi privesc înmărmuriţi. Domnul mai ales e foarte palid, îi tremură bărbia — coniţa e albastră. Copilul suge un piciorus de pui. Se aud ciocănituri la uşă. Un cap apare. E domnul cu figură de crap. Apare pe jumătate cu o mână înainte. In mână are un pacheţel lunguieţ — „Uite — zice el — mă iertaţi, eu sunt cam nervos — uite o trompetă la fel — dar nu mai cânta, puiule pe sală — mă iertaţi — Domnul a dispărut. Copilul a aruncat osciorul de pui şi suflă vajnic în noua trompetă. E încântat.

Domnul priveşte genunchiul pantalonului. Il freacă cu şervetul. Pata se întinde. Copilul suflă, trompeta ţipă. Coniţa nu mişcă. Domnul şterge din nou.

Deodată se ridică — e fioros. Smulge trompeta, o trânteşte cu furie şi-o striveşte sub talpă. Un scârţâit ascuţit de tinichea.

Copilul a rămas cu ochii mari. Domnul şterge pantalonul. Coniţa plânge încet cu şervetul la ochi.

Pe jos o trompetă turtită. Copilul se uită la ea şi sbiară din ce în ce mai tare.

RUDICH MAYER

— Domnule pictor, nu s'ar putea să mă întineriţi puţin ?
— Cum nu ! Dar cu cât: cu patruzeci-cincizeci de ani ?

— Straşnici ochi !
— Dacă bărbatul său e oculist...

Gustav Meyrink

Dr. Lederer

„Aţi văzut fulgerul? — S'a petrecut ceva, desigur, la centrala electrică. — Colo peste, case".

Şi câţiva inşi se opriră privind într'acolo... Un strat de nori grei spânzura nemişcat deasupra oraşului şi acoperea şesul întreg ca un capac negru: aburul se ridica de pe acoperişuri împiedicând stelele de-a face haz de nebunia oamenilor.

Alt fulger — dela înălţimi uluitoare, şi dispăru.

„Dumnezeu ştie, ce poate fi; fulgerase, mai înainte, spre stânga; acum exact dincolo?!

„Poate-s chiar prusacii", interveni o voce.

„Dar ăştia de unde să vie, dom'le Şi-apoi am văzut eu, de vre-o zece minute , pe domnul general în Hotel de Saxe.

„Asta n'ar fi tocmai un motiv, zău; prusacii?! — asta nu-i glumă. Aşa ceva la noi nu..."

Un disc luminos apăru brusc pe cer — uriaş — şi gloata înţepeni cu gura căscată, larg, privind în sus.

„Un ochian, un ochian", ţipă obeza doamnă Schmiedel şi alergă în balcon.

„Primo, s'ar numi „cometă" şi, în al doilea rând, ar avea coadă", o contrazise nobila ei fiică.

In oraş izbucni un ţipăt şi alergă pe străzi şi ulicioare, peste porţi, prin coridoare întunecate, şi peste trepte strâmbe, până în cele mai umile bordee. Perdelele fură trase repede şi toţi deschiseră geamurile — ferestrele se umplură, într'o clipă, de capete speriate: Ah!

Sus, pe cer, în bezna nopţii, un disc luminos, iar în mijlocul lui, se contura silueta unui monstru — un balaur.

Mare ca „piaţa Iosif", negru smoală şi cu bot îngrozitor.

— Exact ca „piaţa Iosif".

Un cameleon, un cameleon. Hidos.

Inainte de a se desmeteci mulţimea, fantoma dispăru şi bolta cerului rămase neagră iar.

Mulţi priviră spre cer ore întregi, până le sângerară nasurile; dar nu se mai ivi nimic.

Ca şi când ar fi făcut dracul o poznă.

„Bestie apocaliptică", conchiseră catolicii şi bătură cruci după cruci. Nu, nu, un cameleon", îi liniştiră protestanţii....

Glöng, glöng, glöng: o maşină a Salvării străbătu prin mulţimea care se împrăştie ţipând şi se opri la o poartă scundă.

S'a întâmplat ceva? întrebă medicul oraşului şi-şi croi drum printre oameni.

Din casă fu scoasă o targă, acoperită cu cearceafuri.

— Ah, Dumnezeule, stimata doamnă, domnule doctor, a leşinat de frică, se tânguia fata în casă, şi e de cel mult opt luni — afirmă domnul — care ştie precis.

„Doamna Cinibulk s'a speriat de monstrul acela" — alergă svonul din gură în gură.

Se iscă apoi o mare nelinişte.

„Loc, faceţi loc, pentru Dumnezeu, trebuie să plec acasă, răsunau glasuri izolate.

„Lăsaţi-ne să plecăm acasă, să ne vedem soţiile", intonară câţiva ştrengari şi ceata hohoti sgomotos.

— Sst, pezevenchilor, înjură medicul şef, şi alergă acasă repede. Cine ştie cât ar fi întârziat lumea în drum, dacă n'ar fi început ploaia! Aşa, treptat se goliră străzile şi pieţele, şi o linişte de mormânt se cobori peste pietrele ude, care sclipeau straniu în lumina stelelor.

. . . .

Căsnicia domnului Cinibulk s'a turburat din noaptea aceia.

Şi tocmai într'o căsnicie model, ca asta, a trebuit să se întâmple! Cel puţin dacă ar fi sucombat copilul; — copiii de opt luni, în general, mor.

Soţul, consilierul Tarquinius Cinibulk, făcea spume; îl urmărea gloata copiilor pe stradă. Când a văzut moaşa copilul, s'a înfiorat, şi tatăl a trebuit să insereze, în ziarele locale, anunţuri uriaşe, ca să găsească o moaşe oarbă.

In ziua următoare evenimentului înfricoşat, el a dus o adevărată luptă cu agenţii dela panopticul Kostan, care doriau să vadă copilul şi să-l angajeze pentru turneul mondial al anului viitor.

Unul dintre aceştia îi va fi sugerat ideia, probabil, că a fost înşelat de soţie, căci a alergat imediat la prefectul poliţiei care ştia primi argintărie de Crăciun şi-şi făcuse de mult carieră strălucită din bănuiala tuturor suspecţilor.

Trecură abia opt săptămâni, când se svoni în oraş că într'adevăr, domnul consilier Cinibulk reclamase pe un oarecare Dr. Max Lederer pentru adulter. Parchetul la cererea prefectului de poliţie, întreprinse cercetările necesare, deşi nu existase caz de flagrant delict.

Desbaterile fură destul de interesante. Reclamaţiunea poliţiei se baza pe asemănarea frapantă a creaturii, care zăcea goală şi ţipând, într'un paner roz, cu Dr. Max Lederer.

„Priviţi, onorat tribunal, falca de jos şi picioarele strâmbe, căci despre fruntea îngustă — dacă aceasta se poate numi într'adevăr frunte — nu vă mai amintesc. Priviţi, vă rog, ochii holbaţi şi expresia de dobitoc a copilului, şi comparaţi toate acestea cu trăsăturile inculpatului, zise procurorul, — şi conchideţi dv. dacă puteţi, la nevinovăţia lui...!"

„Asemănarea, e drept, nu poate fi negată", interveni apărarea; însă eu voi dovedi că această asemănare nu rezultă din raportul: tată-fiu, ci din coincidenţa unor asemănări cu trăsăturile unui cameleon. — Vinovat nu poate fi inculpatul ci cameleonul!

„Picioare strâmbe, înalt tribunal; ochi holbaţi onorat tribunal, — chiar o falcă..."

„La chestie, domnule avocat".

Apărătorul se înclină. „Aşa dar, rezumând, eu propun admiterea unei comisiuni de experţi zoologi".

Justiţia, după o scurtă deliberare, respinse propunerea cu motivarea că, principial, nu admite decât expertiza scriptelor. Procurorul se ridică iar, voind să înceapă din nou rechizitorul, când apărarea, care se consultase îndelung cu clientul, păşi energic înainte, şi, arătând picioarele copilului, rosti:

„Onorat tribunal! Ţin să observ că, adică, copilul are pe tălpi semne vizibile. Inalt tribunal, nu pot fi aceste semne o moştenire din partea tatălui? Vă rog să cercetaţi cu deosebită atenţie şi să dispuneţi ca d. Cinibulk şi dr. Lederer să scoate, aici ciorapii, — poate vom deslega atunci enigma: care este, anume, tatăl copilului, dintre aceşti doi domni.

Consilierul Cinibulk roşi şi declară imediat că preferă să piardă procesul decât să se execute; se linişti abia când i se permise să-şi spele afară picioarele. Inculpatul Max Lederer îşi scoase ciorapii.

Când îi văzu asistenţa picioarele, izbucni într'un râs sgomotos: avea, de fapt, copite; — da, da, copite crăpate în două, ca la cameleon.

„Nu, servus, dar astea nu-s picioare", mârâi procurorul, trântind creionul de podea.

Apărătorul făcu atent pe domnul preşedinte, că e imposibil ca o damă aşa de nobilă, ca doamna Cinibulk, să fi avut relaţii intime cu un tip aşa de scârbos; — totuş tribunalul obiectă că, pentru susnumitul delict, acuzatul nu trebuia să-şi scoată neapărat cismele.

„Domnule dr., se întoarse încet apărătorul către medicul parchetului, care-i era prieten bun, în liniştea sufocantă, grea, — nu puteţi deduce dv. din pocirea picioarelor o împerechere în vis?

„Desigur, eu pot, — eu pot totul, căci am fost medic militar odinioară, dar să aşteptăm întoarcerea consilierului".

Consilierul Cinibulk nu mai venea.

Aşteptarea ar fi fost lungă, iar desbaterile amânate, dacă n'ar fi intervenit opticianul Cervenka dând chestiunii o nouă întorsătură: — Eu, zise, nu mai pot suporta suferinţele unui nevinovat şi, pentru turburarea liniştii, mă supun benevol la o pedeapsă disciplinară. Eu am fost, domnilor, acela care a proectat pe cer imaginea aceia. Am aruncat pe boltă, cu ajutorul unor reflectoare inventate de mine — o invenţie miraculoasă — o jerbă de raze invizibile. Punctul lor de întâlnire forma discul de lumină. Presupusul cameleon era, aşadar, un clişeu — fotografia domnului dr. Lederer, pe care am proiectat-o pe cer; căci pe a mea o uitasem, întâmplător, acasă. Pe dr. Lederer îl fotografiasem odinioară, în baia de aburi, ca o, să zicem, curiozitate ştiinţifică.

Aşadar, dacă doamna Cinibulk, care era atunci însărcinată, s'a speriat de imaginea aceasta, e sigur: copilul va semăna cu acuzatul".

Aprodul anunţă că, într'adevăr, pe tălpile domnului consilier începeau să se observe semne paterne, dar nu poate afirma dacă mai rămân după spălat.

Tribunalul hotărî, totuş, să nu mai aştepte rezultatul şi achită, din lipsă de dovezi, pe acuzatul dr. Lederer.

Trad. din germană de LAE LUPU

Heinz Scharpf

Semiramis

Profesorul Diegelman, cunoscutul asirolog, locuia o vilă admirabilă, lângă Parcul Englez. Casa lui ospitalieră era totdeauna deschisă artiştilor şi personalităţilor interesante, care ofereau totodată soţiei sale un contact agreabil.

Şi pe mine m'a găzduit cândva, câtva timp, o odăiţă la mansardă a lui Diegelman ; şi m'am împrietenit foarte repede cu binevoitoarea pereche. Soţia era o femeie fermecătoare, o apariţie pe cât de naivă pe atât de exotică. Adevăratul ei nume era Agata, dar profesorul a rebotezat-o: Semiramis, în cinstea reginei Sammuramat. Stăpânul casei era un om nespus de bun la suflet, cu toate că adesea i se năzărea să trântească, aşa din senin, câte o frază asiriană, în mijlocul discuţiei sau să măsgălească pe o carte poştală o seamă de semne cuneiforme.

Intr'o seară, pe când mă aflam numai cu el lângă cămin, el îmi arătă ultimul număr al publicaţiei Revue d'Assyriologie, în care se vorbea într'un chip foarte captivant despre datinile şi obiceiurile Babilonienilor. Un capitol trata despre privirea rea sau despre sugestia la femei, acea străveche superstiţie după care plodul poate fi influenţat de impresiile externe ale mamei, cu mult înainte de a da naştere copilului.

— Ştiinţa e, de bună-seamă, sceptică în privinţa acestor basme, — mi-am îngăduit să observ.

— Asta-i profesia ei, — zise Diegelman, — dar înţelepciunea populară e faţă de ştiinţă, în cele mai multe cazuri, cu un pas înainte. Şi tocmai la această superstiţie e mai mult decât un grăunte de adevăr; în privinţa asta poţi fi convins. Cunosc, de pildă, o familie, la care am constatat precis acest fenomen.

— Nu mai spune...

— Dacă te interesează, îţi pot destăinui şi cine e: e chiar familia mea.

— Cum se poate, — răspunsei eu uimit. Domnul profesor vrea să facă o glumă.

— Nicidecum!... Savantul îşi potrivi ochelarii. Ascultă-mă. M'am însurat cu nevastă-mea acum opt ani, din dragoste. Pe vremea aceia, ea avea şaptesprezece ani; curând ai s'o poţi felicita pentru a douăzeci şi cincea ei aniversare. Pe cei trei voinicei ai noştri îi cunoşti. Şi acum, ia seama. Asta-i Sarnadanapal, cel mai în vârstă. S'a născut în al doilea an al căsniciei noastre. Pe vremea aceia locuia la noi primul amorez al Teatrului Naţional: Klingsor, căruia Alfred Kerr i-a închinat vre-o patru strofe, slăvindu-l ca pe cel mai bun Romeo. Ascultă-mă ce-ţi spun; omul acesta răspândea atâta farmec, încât îi cucerea până şi pe bărbaţi. Iată-i fotografia. Asta-i. Nu-i aşa, că are un cap frumos, impunător? Şi acum studiază exact trăsăturile feţii lui şi reflectează puţin, dacă nu-ţi aminteşte pe care-va? Nu găseşti o asemănare frapantă cu micul meu Sardanapal?

— Da, hm, desigur, aşa la prima privire, — bolborosii eu încurcat.

— O, da; bunul Klingsor ne-a fost un prieten ideal, — continuă Diegelman. Nevastă-mea l-a văzut de şaisprezece ori în rolul lui Romeo şi, din păcate numai de paisprezece ori în rolul lui Don Carlos. El a făcut asupra sensibilităţii ei aşa o impresie, încât n'a rămas neatins nici Sardanapal.

— Ad... adevărat! gângăvii eu.

Diegelman nu mă lăsă să-mi reviu depe urma uimirii mele, ci continuă :

— Pe urmă, a lucrat la noi în atelier pictorul Schliefenbach, care e acum pictorul Curţii Regale engleze şi care a fost distins cu ordinul Victoria. Autoportretul lui atârnă aici pe perete. Te rog, priveşte-l!

— Cum? Eram uimit. Există cumva şi aici vreo asemănare oarecare?

— Aici e vorba despre mica noastră Ninive, care a venit pe lume după Sardanapal... Profesorul dădu din cap satisfăcut de sine însuşi. E leită mamăsa. Dar... şi asta-i mai isbitor, prin anumite gesturi şi mişcări îţi aminteşte uneori aşa de mult de Schliefenbach, încât nu poţi trece cu vederea faptul. Nevastă-mea şi cu mine am observat de repetate ori aceasta. Copilul nu şi-a putut însuşi direct aceste particularităţi, pentru că atunci când s'a născut, maestrul era de mult la Londra.

— Ciudat, extrem de ciudat. Dar domnul profesor e sigur că nu-i la mijloc o închipuire?

Asirologul nici nu auzi obiecţiunea mea.

— Şi ce spui de ultimul nostru vlăstar, de Salmanassar? strigă el triumfător. Ăsta o să te convingă la sigur. Acum doi ani l-am găzduit pe violoncelistul Joachimson. Un cap sălbatec de Beethoven, cu nişte plete roşii ca focul, care îl făceau şi mai demonic.

Şi făcea prin casă un tărăboi, ca un titan înebunit; dar când cânta, ţi se părea că auzi îngerii făcând muzică. Şi ăsta-i cazul al treilea. Căci Salmanassar, copilul nostru cel mai mic, are exact aceleaşi bucle roşii, deşi Semiramis şi cu mine suntem negri. Acum cred că ţi-am răpit piuitul!

Intr'adevăr, ultimul „hm" mi se poticnise în gâtlej. Aceste fenomene babiloniene îmi luară graiul. Inainte de a putea fi în stare să articulez o silabă, Diegelman mă bătu pe umăr:

— Dragul meu, — zise el, — d-ta eşti de profesie autor satiric; scrii, profesional, frivolităţi despre femei. Te-am urmărit tot timpul la ce te gândeai. Dar, te asigur, despre o apropiere în sensul unei înşelăciuni nu poate fi vorba. Semiramis şi cu mine ducem o căsnicie armonioasă, demnă de imitat; ceiace cred că vei conveni şi d-ta. Paşi greşiţi... sunt excluşi.

— Unde vă gândiţi, domnule profesor, — ripostai obligat. Un atare gând nu mi-ar fi trecut prin minte, oricât de pervertită ar fi fantazia mea câteodată. Mă încumet, totuşi, să cred că sunteţi victima unei întâmplări capricioase sau a unei sugestii.

Dar savantul îmi relevă o seamă de alte fenomene bizare din istoria Asirienilor, până ce apăru soţia sa, petrecând laolaltă o seară plăcută, animată, care a fost urmată de alte seri plăcute şi animate.

Am regretat apoi sincer când, după câteva luni, am părăsit frumoasa vilă de lângă Parcul Englez, fiind rechemat în străinătate. Sub impresiile unei lumi înconjurătoare cu totul străine şi împovărat cu nerecunoştinţa vremurilor noastre faţă de binele ce mi s'a făcut, am uitat curând perechea asiriană — până când, odată, mustrat de conştiinţă, am expediat o cartă poştală, în care mă interesam de starea familiei Diengelman.

E de prisos să vă descriu uimirea mea când am primit din partea profesorului o lungă scrisoare, în care îmi reamintea conversaţia noastră din faţa căminului, cât şi articolul din Revue d'Assyriologie, despre sugestia Babilonienilor, iar pe deasupra îmi oferea surpriza unei noui dovezi. „Adad, — scria el, — ultimul nostru copil, e un băieţaş vioiu, şi are — dragă amice — exact ochii d-tale albaştri cât şi nasul d-tale puţin coroiat. Acum cred că te-am lecuit de îndoelile d-tale asupra fenomenului sugestiunii, necredinciosule Toma!

In urma acestor revelaţii, am compus o discretă scrisoare de felicitări şi m'am hotărît să nu mai mă îndoesc niciodată asupra fenomenului, aşa zis babilonian.

Simțul realității

Simțul realității e un simț rar

Omul lipsit de simțul realității nu are niciodată noțiunea justului. El ne face impresia copilului, pe care când l-ai ridicat în brațe, începe să strige către cei dimprejur: „Vedeți ce mare sunt? Am întrecut pe tata!" Sau îl vedem cuprins deodată de temeri nefundate, întocmai ca cerbul din poveste, care o ducea într'o veșnică teamă ca nu cumva picioarele de dinapoi s'ajungă vre-odată să le prindă pe cele de dinainte.

Dictonul românesc: mai bine cu un deștept la pagubă decât cu un prost la câștig, își găsește aplicarea aci. Presupuneți un caz neprevăzut într'o familie, cineva se îmbolnăvește pe neașteptate. Toți cei dimprejur își pierd cumpătul. Un singur om vede ce e de făcut. Se apropie de bolnav, îi desface gulerul, îl fricționează, dă ordin cu energie să vie medicul cel mai apropiat, pe când ceilalți se vaită, țipă, aleargă fără rost, își freacă mânile, se ciocnesc unul de altul. Mai rău sperie bolnavul.

Am zis că simțul realității e rar. De aceia nici nu poate fi socotit ca al șaselea simț, pe lângă cele cinci cunoscute și comune tuturor oamenilor. El e un dar superior. E dibăcia de a ști să privești, urmată apoi de puterea de a vedea până dincolo de ziduri. Viața omului înzestrat cu acest simț, pare că face parte din viața eternă a naturii.

Simțul realității înlesnește omului putința, ca din complexul împrejurărilor vieței, să facă selecțiunea firească, păstrând numai ceeace e bun și folositor. De aceea el e strâns legat și se complectează cu un altul: cu simțul moral. Cea mai mare parte din oameni, lipsită de acest simț din urmă, nu-l poate pricepe, îi dă interpretări greșite și la cel dintâi prilej se răzbună împotriva lui cu toată urgia.

„Aparența nu e realitate", zice Carlyle. Ea trebue să ajungă realitatea. Altfel, lumea se va aprinde și va arde speranța, reducând-o la ceeace este: la nimic.

Realitatea cea mai goală, cea mai sălbatecă e de preferat oricărei aparențe, oricât ar fi aceasta de cinstită. De altfel ea se va îmbrăca dela sine cu aparența ce i se cuvine, dacă e în adevăr reală. Nici o teamă de aceasta. Un om viu își va găsi totdeauna haine pentru corpul său. Dar un costum de haine, singur, fără un corp omenesc, nu poate avea pretenția de a fi în acelaș timp și om. E drept că aparența nu trebue să se despartă de realitate. Când oamenii se răzvrătesc împotriva ei și găsesc că e necesar s'o despartă de realitate, e semn că ea a ajuns o minciună. Atunci oamenii se întorc la realitate, pentrucă ei nu pot trăi numai din aparențe.

In modul acesta se pot naște revoluțiile, care sunt o întoarcere explozivă și confuză a omenirii spre realitate, în clipa când toată lumea simte că piere din cauza aparenței și a prefăcătoriei.

„A închide ambiția în fundul inimii tale — zice Goethe — și a considera succesul exterior ca un accesoriu; a întinde fără preget marginile privirilor și orizontul gândirii tale; iar pentru aceasta a nu încerca mai multe căi, ca un simplu curios, a nu pluti la întâmplare, dar a-ți alege și *a-ți croi un drum al tău*, a stărui în el, a înainta pe el în toate zilele și din toate puterile, cât de departe vei putea, și totuși a nu te mărgini în el; din potrivă, a-ți face rost ici și colo de ascunzători și ieșiri, a face constatări și ieșiri, a face cercetări și constatări, a înmulți și a clasifica punctele de vedere, a păstra până la urmă o mare curiozitate, a adăuga la mintea ta tot ce poți culege dela alte minți; a ști — încă dela început — limitele, a le admite, a fi mulțumit că ai putut să contempli și să judeci lumea, numai așa face — credemă — să zici că ai trăit.

I. A. BASSARABESCU

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Editura „Adeverul"

BACANALE S
AN BUCOLICE
CARON CARAFA
ACARET S PIN
NR DARSTAR A
TE ASINI AIN
EOL CLICĂ NA
NEBĂUTI VIS
D AR RETO M
E SETILA BOA
CRAMA TOAST
AY A CHEFLIU

SINGURATATE S
ENE SOLITAR T
NO SOLITUDINE
T SARUTA M AL
INEL REN OARE
MIL MIRI RAC
ELENA A A RI
N NUD TANTOSI
T EROTIC ON N
AÇ INAINTA MI
LIN AR EXPRIM
ADIO NOE ARCĂ

CAZARMA IDIOM
AME ORDONANTA
ZARILE N TAIN
OZON AMOR ICU
NO MAJOR ANET
ANGAJAT AUT A
E RA O STERN
DMC ÇAPO AT
LEUCĂ NEMICA
ITARI OTRAVA
CLIO PINTENI

PRAGMATISM P V
O MARXISM GĂSI
ZR TEISM BYRON
IES JOIANA M
TANDEM IMANENT
ILIE Ă L LUXOR
VITII L A PRE
IS SABEISM ROI
SMITH ARIANISM
M NATURALISM E

DEMOCRATIE
IULIE RONDA
S A AMILCAR
EBDOMADAR C
ULEIU INUS
RA R CICEO
ZEU MATITA
CANDRIU SOR
OTOMAN MASĂ
R RAMURI
POM ATOMISM

CAMERA SENAT
SENAT CAMERA
CAMERA SENAT
CAMERA CITITA
AU L ZEE ISAR
P VU J DECOR
PICTURA ERIC
C LIEDURI U
ICA MESI T MR
OR PECS SENAT
CAMERA CAMERA
SENAT SENAT
CAMERA CAMERA

Definiția în jocul de cuvinte încrucișate implică o technică literară specială. Protagonistul ei a fost poetul Jean Richepin, secondat apoi și de ceilalți scriitori francezi, în special de Tristan Bernard. Pentru noi, reprezentantul cel mai autorizat al acestui nou gen literar modern, nu putea fi decât maestrul cuvintelor potrivite, d. Tudor Arghezi.

Iată, de pildă, câteva din definițiile cuvintelor înscrise în careurile de mai sus:

„Banii din punga bețivului" *(Nebăuți)*. — „Modelul cauciucului din pădurile toride. Toate dimensiunile" *(Boa)*. — „Nota zece a unui bețiv" *(Deca)*. — „Gargare vocale" *(Triluri)*. — „Proprietatea socială a spinării" *(Elasticitate)*. — „Teatru fără piesă, concert fără Beethoven și public fără staluri" *(Bal)*. — „Un paianjen cu coajă care se mănâncă fiert" *(Rac)*. — „Mândrii de mustață și călcătură" *(Țanțoși)* — „Autori ai unui proect de scară la cer, pe vremea lui Jupiter" *(Titani)*. — „Ciobури și țăndări de lumină" *(Stele)*. — „N'are mai mult decât o analogie cu Sorana Țopa" *(Țoapă)*. — „Cu trei numere mai largi se numesc ismene" *(Ițari)*. — „Cucoane de cavalerie" *(Amazoane)*. — „Incremeni într'un material mai scump decât cremenea" *(Inmărmuri)*. — „Stup în sbor" *(Roiu)*. — „Starea științifică a unui autor de mare dicționar" *(Candriu)*. — „Influența literară a poetului A. Toma" *(Atomism)*. — „Poartă cojoc fără nasturi și căciulă fără căptușală" *(Oi)*. — „Calificativul stă bine unui fecior de bani gata" *(Blazat)*. — „Ceiace își închipue fiecine că are" *(Cap)*. — „Ceiace fiecine are mai ușor" *(Cioc)*. — Cresc la coadă sau te gătești cu ele străine" *(Pene)*. — „Nenea cu pantaloni scurți" *(Nenișor)*. — „Nenișor cu pantaloni lungi" *(Nene)*. — „Păr de zarzavagiu" *(Mărar)*.

N. B. *In numărul viitor vom publica numele ultimilor deslegători, stabilind și data tragerii la sorți.*

POPESCU-REBUS

Procurați-vă magistrala lucrare apărută recent în Editura „Cugetarea" și intitulată:

ETZEL ANDERGAST

de IACOB WASSERMANN

Marele scriitor ne înfățișează în acest roman cea mai formidabilă frescă a vremurilor turburi pe cari le trăim. Ceeace l-a preocupat pe autor a fost complecta rătăcire a tineretului de azi, fapt cu atât mai îngrijorător cu cât nu se prezintă ca un fenomen izolat, ci își păstrează caracterul unei morbidități colective.

Pilot al „Aeropostalei"

Când în cerul pe jumătate umbrit de crepuscul văzu ridicându-se de sub zări norii aceia violeți prevestitori de furtună pilotul avu un zâmbet de mulțumire sub cască. Așa dar buletinul meteorologic dela Agadir avusese dreptate: „Furtună cu ploaie și descărcări electrice la două ore de Casablanca, dela 500 până la 2500 metri. Limită inferioară de zbor 3000 metri".

Lemercier își ridică ochelarii pe frunte. Apoi înclină ușor aparatul pe stânga ca să poată vedea mai bine dedesubt. Cenușiul murdar al oceanului era brăzdat de dungi înguste și albe, crestele de spumă pe care le au deobiceiu valurile când vântul bate din mai multe părți deodată. In bled umbre și coborâseră și coastele dunelor nu se mai distingeau bine. Ochii deprinși ai pilotului deosebiră însă învolburări de nisipuri târându-se de pe o creastă pe alta. Așa dar nu mai încăpea îndoială: venea furtuna.

Mulțumit, pilotul zâmbi din nou. De mult așteptase el întâlnirea aceasta. Desigur, dealungul carierei lui de zburător încercat i se întâmplase de multe ori să aibă a se măsura cu răscolirile și cu mâniile aspre ale văzduhului. Dar niciodată lupta nu fusese cinstită. Totdeauna el, omul, trebuise să trișeze, să înșele natura pentrucă acolo, îndărătul lui în carlingă, se aflau pasagerii sau sacii de corespondență de a căror soartă el era răspunzător. De data asta însă putea să se dedea în liniște acestui joc primejdios, acestei uimitoare întreceri de forțe la care se gândise de atâtea ori și pe care o dorise atâta. De data asta era singur, el și cu mașina lui zburătoare, fără de nici o grijă chinuitoare, fără de nici un gând, fără de nici o răspundere afară de aceia a propriei lui vieți. Și pe aceia se obișnuise de mult a nu o mai lua în seamă...

...Cu drept cuvânt norocul îi surâsese de dimineață în ziua aceia. In zori, trimotorul transatlantic fusese silit să aterizeze la o oră de zbor de Agadir, în plin bled. Ceruse prin radio un avion depanator dela Villa Cisneros. Dar avionul depanator de acolo era în reparație. Villa Cisneros înștiințase Casablanca. Și un sfert de ceas mai târziu Lemercier decolase cu direcția Sud-Est.

Găsise trimotorul aterizat pe plaja unui mic golf, sticlind din planurile gălbui ca o libelulă întinsă la soare. Pana nu era gravă: o țeavă plesnită. Mecanicul o înlocuise într'o jumătate de oră și cele două „zincuri" porniseră amândouă cu motorul în plin, către Agadir.

Agadir... o oază de acoperișuri albe în mijloc de nisipuri roșii, o oază strivită între liniștea pustiului și frământarea veșnică a oceanului, unde ca peste tot aiurea la Port-Etienne, la Cap-Juby și la Villa Cisneros somnul ți-e chinuit noaptea de lătratul ascuțit al șacalilor ce se întâlnesc deasupra aceleiași prăzi.

Lemercier stătuse acolo patru ceasuri sfătuind cu tovarăși buni și prieteni vechi din „Aeropoștală" despre isprăvi și încercări de altă dată. Pe la mijlocul după amiezii decolase cu rezervoarele pline îndreptându-se către Miazănoapte, pasăre cu aripi nemișcate de soare năzuind grăbită spre cuib.

...Iată de ce în noaptea aceia de 21 Decembrie pilotul M. C. D. 17 se afla între Agadir și Casablanca în fața furtunii.

★

Pilotul aprinse luminile de poziție, apoi pe cele de bord. Verifică supleța comenzilor și sensibilitatea motorului. Privi ochiul verzuiu al altimetrului și văzu că se află mai sus de 2000 metri. Reduse motorul, făcu un picaj până la 1500, puse aparatul în linie de zbor și, în plină viteză, se înfundă în massa opacă a norilor de dinaintea lui. Și jocul, periculosul joc începu. Avionul era zguduit acum de tremurături epileptice, era deviat brusc în lături, aruncat în jos sau în sus după capriciul rafalelor. Cu nervii, cu toată ființa încordată, transformată în aparat de recepție, pilotul primea în carnea lui una după alta uriașele lovituri ale fiarei ce se năpustea asupra lui cu ură, cu fermă dorință de a zdrobi parcă. După fiecare atac urmau pauze pline de liniște și totuși de nu știu ce ascunsă amenințare, tăceri dominate numai de sforăitul regulat și reconfortant al motorului cântându-și izbânda. Și după această acalmie de câteva clipe ciocnirea era și mai grozavă, năvala naturii deslănțuite și mai pustiitoare. La fiecare lovitură pilotul răspundea calm cu o apăsare de manșă, cu un joc victorios de pedale. Suplu și docil, aparatul se supunea în totul strecurându-se înainte, tot mai departe, către Miazănoapte.

Atunci dintr'odată, ca și cum firea și-ar fi jucat ultima ei carte, cartea cea mare, descărcările electrice începură. Izbucniri viermuinde, fluturări de ramuri de foc capricioase și suple țâșneau din zece părți deodată din coaja crăpată a nopții, țesând în jurul pasării mecanice îngrozitoarea plasă a morții. Unele erau albe, altele albăstrii ca lumina stelelor prea depărtate, altele violete în sfârșit. Aci se adunau îmbrățișându-se, încolăcindu-se strâns ca niște șerpi apocaliptici, aci se respingeau fugărindu-se nebunește până în colțuri opuse de zare pentru a-și sfârși fiecare în parte agonia. Și când uneori bezna se întindea iarăși dominând pentru o clipă acest uluitor balet de lumină, noaptea părea mai neagră și mai nemișcată.

...Trecuseră două ceasuri sau poate mai mult când deodată pilotul avu impresia limpede că lupta era pe sfârșite. Și în adevăr cinci minute în urmă, înaintea lui orizontul negru fu punctat brusc de un lung colier de lumini. Era Casablanca. Ajunsese.

★

Dealungul plajei trei umbre alergau grăbite spre luminile aurii dela marginea nopții. Trei femei apucate de vijelie pe drum. Trei ghemuri de întuneric gonind în întuneric ca trei păsări mari și negre. Deodată cea din frunte se opri. Stătu o clipă așa, cu urechea la pândă, cu ochii scormonind întunecimile. Apoi cu un strigăt înălță mâna arătând spre acolo unde ar fi trebuit să fie cerul. La o sută de metri deasupra oceanului, cu toate luminile aprinse, avionul trecea învingător, magnific. Dar tocmai atunci, pentru ultima oară creștetul nopții se despică iarăși. Din sânul lui țâșni cotit săgeată albă de fulger. Dar ca niciodată până atunci, la jumătatea drumului ei săgeata albă se schimbă în flacără roșietică și în loc să lunece către zări se prăbuși scurt undeva, pe aproape. Toate trei în acelaș timp cele trei umbre de pe mal își acoperiră ochii cu mânile și slobozіră țipăt de spaimă, țipăt ascuțit de pasăre de noapte, prevestitor de nenorocire. Prima clipă de slăbiciune trecută ele iscodiră apoi întunericul încercând să înțeleagă ce se petrecea în larg. Agonia incendiului mai punea încă o licărire roșietică acolo, în mijloc de ape. In acea lumină slabă o umbră se văzu mișcând.

Ca și cum acesta ar fi fost semnalul ce-l așteptau, cele trei umbre de pe mal se rupseră din nemișcarea lor de până atunci și începură iarăși să alerge ca trei ghemuri de întuneric, ca trei păsări mari și negre către luminile orașului din marginea nopții.

✶

Eșind din sfărâmăturile arse ale avionului prăbușit de trăsnet pilotul zâmbi pentru a treia oară în noaptea aceia. Credincios, norocul îl slujise așa dar încă odată. Căci țărmul nu putea fi mai departe ca o jumătate de ceas de înnot. Și din prăbușire — nici nu-i venea să creadă — nu se alesese decât cu zgârieturi neînsemnate. Cea mai mare — poate o mică rană — trebue să fi fost aceasta din ceafă, deoarece simțea prelingându-i-se pe după gât sânge. Ținându-se cu o mână de ceiace mai rămăsese din fuselajul avionului pilotul își scoase combinezonul de piele. Păstră numai casca a cărei curea o strânse puternic în jurul gâtului pentru a împiedica sângerarea rănii. Apoi, cu o ultimă privire înduioșată către resturile credincioasei sale pasări mecanice începu să înnoate viguros către țărm, către viață. ...Cât timp înnotase așa? Pilotul n'ar fi putut-o spune. Monotonia ritmului mișcărilor, legănarea aceia regulată îl aduseseră cu încetul într'o stare de semi-conștiență, starea de semi-conștiență premergătoare somnului. Se simțea ușor ca uneori în vis, se simțea bine, fericit aproape. De aceia nu-i venea în minte să se întrebe de ce țărmul nu se vedea încă și dece mișcările brațelor și pulpelor lui de atlet viguros se făceau tot mai încete, tot mai deslânate, tot mai nesigure. El înnota mereu fără să-și dea seama, fără să înțeleagă. Și cu fiecare efort, cu fiecare creastă de val trecută, de sub cască sângele i se scurgea în ațe din ce în ce mai groase, din ce în ce mai multe, lăsând îndărătul lui dâră întunecată.

De ce a trebuit oare ca tocmai în clipa aceia spuma unui val să-i atingă obrazul în treacăt, ușor, ca o mângâere sfioasă, ca mângâerea dintâi a unei mâni de femee? Pilotul tresări cu ochii măriți, poleiți de nu știu ce lumină lăuntrică, cu inima oprită în loc parcă, a bucurie și a teamă. Și totuși cum putea să se îndoiască? Cine putea să mângâe așa, sfios, aerian, decât femeia cu zâmbet de sfinx pe care o lăsase acolo, dincolo de ocean, în patrie? Era ea! Venise întru întâmpinarea lui și îl aștepta la țărm, cu ochii ei verzi scăldați în lacrimi de nelinişte și poate de ceva mai mult, cu zâmbet de data asta aplecat către mărturisiri și cu brațele albe, întinse spre el, a chemare.

...Pilotul închise ochii ca să-și amintească, ca să vadă mai bine în trecut... Ultima lor seară petrecută împreună atunci, în ajunul plecării. Ea, cuibărită ca de obiceiu între pernele divanului, brodând liniștită și atentă cu capul plecat, cu o cută dreaptă între sprâncene, ca un copil ce a descoperit în iarbă o gâză minunată, nemaivăzută încă. El, nervos, măsurând dela un capăt la altul încăperea, neștiind cum să-i anunțe plecarea aceasta ce putea fi pe totdeauna, neștiind cum să o facă să înțeleagă că în clipa aceia el ar fi voit să rostească cuvinte adânci, hotărâtoare... Și după aceia, tot el fusese acela care se răsgândise. La ce bun să tulbure tinerețea unei inimi poate neștiutoare încă cu o mărturisire pe care o tăcuse atât, cu o mărturisire care devenea aproape zadarnică, acum, că el trebuia să plece fără să privească îndărătul lui? Se ridicase deci și cu figura schimbată iarăși în mască de nepătruns îi dăduse vestea plecării. Ea nu răspunsese nimic. Dar își ferise ochii în lături și-și trecuse mâna încet pe figură ca și cum ar fi voit să alunge un gând sau să oprească o vorbă care cerea cu tărie să fie rostită. Și cele câteva minute până la despărțire fuseseră numai tăcere, o tăcere grea, plină parcă de tot regretul mărturisirilor spre care nici unul din ei nu îndrăznise să pășească. Ea îl însoțise până în josul scării, palidă, mai înaltă parcă, încercând în zadar să-și stăpânească cutremurarea umerilor delicați, zguduiți în răstimpuri de un fior adânc. „Și când ai să te întorci ?" întrebase ea în șoaptă, cu ochii privind mereu în lături. El ridicase din umeri: „Știi, piloții au uneori accidente...". Ea tresărise ca lovită; buzele subțiri ca două frunze se sbătuseră, șovăiseră o clipă, apoi șoptiră iar: „Și...". Dar el o întrerupse brutal cu dorința vădită de a-i face rău, de a o chinui, de a o pedepsi parcă, bucuros să descopere că gândul unei nenorociri o făcea să se cutremure: „Linia Casa-Dakar nu e dintre cele mai comode; Maurii, furtunile în bled, Oceanul...". Ea nu-l lăsase să isprăvească. Fără un cuvânt se întorsese brusc și începuse să urce scările în goană, ca împinsă de teama unei slăbiciuni. El ieșise încet, cu capul în pământ, ca dintr'un cimitir. Și fără să vrea, lăsase să-i scape printre dinții încleștați un cuvânt, unul singur: „Sfârșit".

...Pilotul murea acum de cea mai ușoară, de cea mai frumoasă, de cea mai rară moarte: Aceia de care nu-ți dai seama. Mișcările, înnotul lui nu mai erau acum decât intenție. Paralizia progresa fulgerător. Picioarele, moi ca de cârpă se târau neputincioase la remorca trunchiului. Numai brațele i se mai mișcau încet, dezordonat, agățându-se instinctiv, cu un ultim efort desnădăjduit, de coaja neagră a apelor. Moartea, era la un pas. Și el surâdea mereu, neștiutor și blând, ca un copil ce zâmbește prin somn. Surâdea luminilor din marginea nopții, surâdea ființei cu ochi verzi pe care el și-o închipuia la țărm așteptându-l, surâdea adâncurilor tainice de ocean către care cobora acum în ultimă și fără de întoarcere călătorie.

Când l-au găsit a doua zi, trupul înfășurat în lentele algelor verzi, verzi ca ochii femeii cu zâmbet de sfinx, avea brațele întinse înainte a îmbrățișare. Și buzele îi erau încleștate rotund deasupra unui nume scump pe care nu avea să-l mai rostească niciodată.

EMIL COLIU

Varia

O revistă serioasă

Dintre revistele noastre de cultură, care nu ființează de dragul reclamei, sau al succesului ușor, ci din interese de natură ridicată, cum sunt cele ale unei științifice discuții a problemelor, se impune prin ținută și seriozitate *„Revista de Pedagogie"* dela Cernăuți, îngrijită de prof. C. Narly.

Organ al Institutului și seminarului Pedagogic Universitar din capitala Bucovinei, această revistă a discutat până acum probleme de știința educației cu o competință nediscutată. Felul în care înțelege să abordeze problemele, poate constitui pe drept cuvânt, o indicație și un exemplu pentru orice revistă de specialitate.

Cu caetul I—II, „Revista de Pedagogie" intră în anul IV al ființării sale. Sumarul caetului I—II, cuprinde studii de fond, articole de politică școlară, experiențe și sugestii, și un bogat material informativ asupra mișcării culturale.

„Revista de Pedagogie" înseamnă o frumoasă muncă pe terenul științei. Este, mai ales, o revistă serioasă. Ceeace, e foarte mult la noi.

Un premiu important

Premiul „Strasburg" se dă în fiecare primăvară scriitorului care a scris cel mai bun studiu în Franța asupra Statelor Unite. Anul acesta premiul s'a dat lui Robert Saint Jean, redactor șef al Revistei Hebdomadaire și critic literar. Reîntors din America după o lungă călătorie, el a scris mai multe articole în ziare și reviste, care au fost foarte apreciate.

Aceste articole au fost apoi legate între ele și recompuse astfel încât să formeze o carte, o lucrare în jurul unei teze sau mai bine zis al unei idei centrale. Ideia centrală este că americanii au realizat mai mult o revoluție morală prin pierderea bogățiilor lor. Cu prilejul unei alte călătorii, în 1928, Robert Saint Jean i-a găsit preocupați numai de bani și de confort. Poate că noua atituidne psihologică din prezent nu va dura multă vreme. Autorul crede chiar că ea merge spre declin. Dar acesta e un motiv mai mult că ea să fie fixată și să rămână în Istoria civilizației. Roosevelt, care este un foarte abil mânuitor de oameni, și-a dat socoteală că poporul din Statele-Unite are nevoie să se lege de un ideal spre a depăși criza. A provocat deci o adevărată cruciadă pentru *valorile noi morale* care trebuiau să ia locul *valorilor de bursă pierdute*. Poporul îl urmează pe președinte cu credință pentru atingerea unei „noui vârste de aur", care, bineînțeles nu are pentru toți aceiaș semnificare. Tocmai în faptul că președintele nu a precizat ce se înțelege prin „vârsta de aur", lăsând pe fiecare să și-o închipuie cum crede, a izbutit să-și alăture pe toată lumea.

După cum se vede, întreaga revoluție morală a Americei atârnă de un singur om. Care va fi desfășurarea evoluției psihologice în America dacă se va ameliora criza economică, și ameliorarea se resimte deja, rămâne de văzut.

Autorul își colorează expunerea cu scene și episoade caracteristice. El constată un mare interes printre tineretul american pentru literatura celor tineri. Conferințele sale asupra lui I. Green, Malraux, Céline au fost foarte atent urmărite. Pentru moment autorul cel mai iubit și mai citit este André Maurois, care a lăsat cea mai vie impresie prin cursul ținut la universitatea Princeton.

Centenarul lui „Pan Tadeuș"

Lumea literaturilor slave a sărbătorit la 12 Iunie cor. centenarul poemului „Pan Tadeuș" (pe românește: „Conu Todie") scris și publicat de Adam Mițkevici în 1834 la Paris.

Tocmai de atunci, pentru Polonezi a început epoca supunerii oarbe și a înflăcăratei inspirații politice, în lupta lor națională condensată în formula categorică și imperativă:

— Dumnezeu — Polonia — Mițkevici — Pan Tadeuș!

Dintre emigranți, poate că numai la familiile poloneze emigrate în Moldova la 1831 și 1865, în urma celor două rebeliuni poloneze contra Rusiei, — formula n'a rămas statornică în sufletul și în vorba lor. Viața prea domoală și deznaționalizarea au cuprins familiile Cihoski, Barnoschi, Adamovici, etc., și nu le-au lăsat să se întoarcă în „Polonia restituta" restaurată astăzi, cu aceiași formulă cu care s'au întors emigranții polonezi împrăștiați până în 1918 prin toate continentele...

In trecutul familiei Hâjdău, care a fost înrudită cu aristocrația poloneză, există un Tadeuș (Thadeu, Fadei, Todie), bunic al lui B. P. Hâjdău.

Poemul lui Adam Mițkevici „Pan Tadeuș", care numără peste 10.000 de versuri, a format conștiința polonezilor acum un secol și le-a rămas conștiință până astăzi. Am putea spune că e „Iliada" națiunii poloneze.

„Pan Tadeuș" a fost scris la Paris, timp de doi ani. Mițkevici a locuit atunci în strada Saint-Nicolas d'Antain, la etaj, deasupra unui grajd. Casa fiind întunecoasă, Mițkevici s'a mutat în strada Senei (aci, la 12 Iunie cor. s'a fixat o placă comemorativă) și totodată pentru a fi mai aproape de tipografia unde se lucra la volumul „Pan Tadeuș".

Până atunci el a stat necontenit la Paris, într'o mansardă comună cu alți emigranți polonezi, suportând nesfârșitele discuții asupra Poloniei viitoare. Dar răul acesta a fost bun la ceva: vorbăria „pelticilor" revizuia totuși tot ceiace au știut emigranții despre toate laturile vieții și istoriei poloneze. Vorbăria lor l-a impins pe Mițkevici să romanțeze trecutul național. Pe când scria poemul, el spunea:

— Mi se pare, în timpul scrisului, că mă aflu din nou în Lituania.

De ce anume în Lituania? — Mițkevici a fost Polonez din Lituania (Vilna), unde viața poloneză națională era mai conștientă de menirea ei civilizatoare în mediul poporului lituanean și de importanța ei în imediata vecinătate a Rusiei Moscovite. Din dualizmul sufletesc polono-lituanean a și fost plămădit „Pan Tadeuș".

Cu tot decorul popular lituanean, spiritul polonez al acestei opere răsbate cu atâta intensitate, încât mamele poloneze povesteau copiilor — după rugăciunea de dimineață — despre Polonia și le citeau câteva strofe din „Pan Tadeuș". Copiii le știau pe de rost la o vârstă încă fragedă de tot, adeseori neînțelegându-le sensul.

Dar fiecare Polonez ținea minte până la moarte strofele, în care tânărul erou — întors acasă după ani de școală și de rătăcire prin „străinătăți", — abia coborât din trăsură, începuse să alerge prin casa părintească, să mângâie mobila veche... Și când firul versului ajungea la orologiul cu muzică din sufragerie și reda bucuria de copil, care...

„A tras de șnur, pentru ca mecanismul-prieten
„Să cânte bătrâna mazurca de Dombrovschi,

— acela nu era Polonez care nu-și simțea ochii înlăcrămați.

Polonezii intelectuali din Rusia erau plini de reminiscențe din Pușchin, Lermontov, etc.; totuși, aceștia erau poeți pe care le-au impus mai mult școala și gustul propriu dezvoltat. Pe când scenele din „Pan Tadeuș" erau pentru dânșii un serviciu divin într'un altar literar, dintr'o „altă" lume, unde ei, ca Polonezi, *au fost* atunci când încă nu au existat, și *vor fi* atunci când nu vor mai exista.

In 1824, Mițkevici a părăsit Polonia, mai precis: Lituania, pe care n'a mai văzut-o până la moartea sa întâmplată în 1855 la Constantinopole, pe vremea holerei, oprit acolo pentru a se pune în fruntea legiunii poloneze de voluntari, în războiul dus de Franța și Anglia contra Rusiei, în Crimeia.

Până la „Pan Tadeuș", Mițkevici a scris „Conrad Wallenrod", „Străbunii" și „Cărțile Poporului Polonez" — opere saturate până la refuz de idei. După „Pan Tadeuș", el n'a mai scris nimic însemnat timp de 21 de ani, consacrându-se luptelor politice liberatoare, duse în fruntea statului major spiritual al emigrației poloneze.

La început, Mițkevici a proectat să scrie o simplă idilă în felul lui „Hermann și Dorothea"; dar în timpul scrisului, a izvorât o epopeie națională, poetul creând pe primul plan tablourile naturii și vieții, într'un chip extrem de expresiv și cu o sonoritate și eleganță unică. Astfel, caracterul acestui poem e emoțional și muzical, și de loc filosofic.

Chiar din primele rânduri poetul își fixează precis atitudinea:

— O Lituanie, o patrie, ești ca și sănătatea!
— Numai acela te va pricepe și te va prețui,
— Care te-a pierdut. Acum te zugrăvesc
— In frumusețea ta, fiindcă mă doboară nostalgia...

Sentimentul de patrie a fost atât de puternic la Mițkevici pe timpul când scria, încât a comunicat poemului o nuanță magică, care influențează cititorul, în orice limbă europeană se citește opera. Această magie resfrântă asupra primilor cititori, s'a răsfrânt apoi asupra Poloniei întregi. Lacrimile vărsate de autor, au fost îmbibate în poem, creându-i un nimb.

Istoria unor simple certuri și judecăți din „șleahta" nobilă lituaneană s'a trasmormat în epopeie națională, deși „Pan Tadeuș", ca operă de artă, se include în genul memoriilor și peisagiului, efectul emoțional nedepășind amintirile plăcute ale unei vieți bune, dar pierdute.

Acest „paradis pierdut" poate fi citit de către publicul nostru cititor, în versiune franceză.

Pentru a arăta afinitatea cu unele accente patriotice și nobile de pretutindeni la popoarele care au devenit recent națiuni independente, reproducem partea profetică, exprimată de Mițkevici printr'o „Litanie":

— Intr'un mare război pentru libertatea popoarelor, Te rugăm, Doamne.

— Intru moartea fericită de pe câmpul luptei, Te rugăm, Doamne.

— Intru odihnirea oaselor noastre în pământul unde ne-am născut, Te rugăm, Doamne.

— Intru armele, onoarea și steagurile noastre, Te rugăm, Doamne.

— Intru întregirea și independența Patriei noastre, Te rugăm, Doamne.

ALEXIS NOUR

Copiii criminali

De ce crește criminalitatea în România

Cine are destulă stăpânire a nervilor, să încerce a asista la examinarea medicală a recruților, noi încorporați, sau a celor ce vin cu prilejul concentrărilor?

Dacă veți vedea acel șir de soldați goi, înșirați în vre-o sală a infirmeriei, în așteptarea medicului, vă veți îngrozi. Aproape toți acești tineri, abea eșiți din vârsta copilăriei, au bube hidoase pe corp, răni întinzându-se uneori pe o mare suprafață a toracelui și pe coapse în jos.

— Este *scabia!*" — mi-a explicat un medic militar — „râia care se poate vindeca în mai puțin de o săptămână, și de care unii totuși sufăr ani de zile în șir".

Râia se poate vindeca în câteva zile. Totuși n'are cine să îngrijească de copii, cari se scarpină, își fac răni, ce se infectează. Nenorociții nu pot dormi noaptea, boala lor se complică și uneori cel slăbit de nesomn și de suferință mai contractează și o ftizie.

Același lucru se petrece și cu rănile morale, care iau proporții îngrijorătoare.

S'a dublat numărul criminalilor

Articolul nostru trecut, cu privire la criminalii minori, a făcut mare impresie prin datele alarmante ce conținea.

Pentru cei ce nu l-au citit, repetăm cifrele următoare:

In ultimii zece ani, numărul infractorilor minori s'a dublat. Dacă în 1934 erau acuzați, înaintea instanțelor corecționale, 17.124 de minori de ambele sexe, în 1933 numărul lor a crescut la 33.460.

Dintre aceștia, 105 au comis crime și 14.023 delicte, — iar 10.225 contravenţiuni. *Deci 60% sunt infracțiuni grave!*

Intr'o anchetă a noastră, de acum vre-o doi ani, apărută în ziarul „Dimineața" — o serie de reportagii începute la Crăciun, în 1932, și terminate aproape de Paști — am publicat povestea mai multor nenorociți sub titlul generic: „Prin subteranele Capitalei". Am descris atunci cazul unor tineri minori, — era între dânșii și un licean, — care nu suferiseră nici o condamnare. Fiind însă neglijați de părinții lor, fuseseră arestați ca *„vagabonzi"* pe străzile Capitalei. Ani de zile au stat închiși prin colonii de muncă forțată, fiind bătuți neomenește cu ciomegele, puși în lanțuri și porniți în convoae ca negrii de pe vremea când erau robiți prin pustietățile Africii. In fața lor au văzut, cu groază, alți nenorociți murind în urma maltratărilor suferite...

Am publicat atunci nume, am dat martori, am arătat cine a fost ucis... Dar nu s'a făcut nici o anchetă.

Lucrurile și-au urmat cursul lor „normal"!

La epoca majoratului, atunci când acești tineri împlinesc 21 ani, li se dă drumul, în mod automat. N'au făcut doar nimic! Sunt eliberați, căci acum au ajuns cetățeni... *Vor avea și drept de vot...* după ce vor face armata!

Unul dintre aceștia, de care ne-am ocupat atunci, ne-a și scris zilele trecute o scrisoare... dintr'o închisoare militară!

Altul, fost hoț recidivist, a reușit să se smulgă din acest mediu și azi e... profesor!!

Inchisori pentru minori

Ca să nu se facă confuzie, vom spune, că noi am descris atunci ceeace se petrece la unele colonii de muncă forțată ale asistenței sociale, depinzând de ministerul muncii și ocrotirilor sociale. Acolo sunt închiși, până la majorat, mulți minori și minore.

La Gherla, în Transilvania, este singura casă de corecție, care — trebue să recunoaștem — era foarte bine organizată... pe vremea ungurilor! — spune d. Decuseară.

Un număr de 30 copii formau o familie, sub conducerea unui profesor pedagog, specializat în psichologia infantilă. Acolo se internau odinioară copiii cu purtări rele, chiar în urma cererii părinților.

Acum această casă de corecție a degenerat —

Mai este la Cluj o închisoare pentru minori.

Pentru fete sunt secții speciale pe la închisorile centrale.

Ce spune directorul statisticii judiciare

D. E. C. Decusară, directorul statisticii judiciare, care a binevoit să ne pue la dispoziție cifrele publicate de noi, ne-a comunicat o serie de considerații interesante cu privire la cauzele creșterii criminalității infantile în România, considerații care vin să întărească concluziile sugerate de anchetele și reportagiile noastre sociale, — citate mai sus.

Nu trebue să ne surprindă creșterea criminalității la noi,— spune d. Decusară — deoarece nici până astăzi nu s'au organizat încă acele măsuri de prevenire și de represiune, pe care le-au adoptat, de peste 30 de ani alte țări.

Este o greșală ca infractorii minori să fie tratați la fel cu cei adulți sau majori. Celor dintâi trebue să li se aplice nu sacțiuni, nu pedepse, ci măsuri care să vizeze în primul rând educarea lor, îndreptarea morală, smulgerea din mediul familial sau social viciat în care au trăit.

In toate țările s'au creat tribunale speciale pentru infractorii minori. Judecata se face după o procedură specială, lipsită de publicitate și ostentațiune, de către judecători anume specializați în psihologia infantilă.

Cum sunt judecați minorii la Berlin

Iată cum descrie ziaristul Kleine sala de audiență a unui tribunal, din Berlin, pentru infracțiunile minorilor.

... „O sală de dimensiuni restrânse, ornată cu picturi clasice. La dreapta două ferestre mari, largi, se deschid spre stradă, pe unde lumina pătrunde în valuri... Nimic nu-ți amintește aspectul solemn și rece al sălii de tribunal corecțional, nici tapițeriile de lemn de stejar, nici boxa infamiei, supraviețuitoare a timpurilor trecute, unde se închideau criminalii de rând. In fundul sălii, o masă acoperită cu postav verde, la care se așează judecătorul în robă și cei doi asistenți civili. Ni se spune că unul este comerciant într'un cartier foarte populat; judecătorul acesta ocazional este căsătorit și are mai mulți copii. Poartă o redingotă obicinuită.

Inaintea acestui areopag familial, stă în picioare, de cealaltă parte a mesei, un tânăr ca de 14 ani, acuzat de furt.

Președintele îl întreabă:

— De ce ai furat, tinere?

— Mi-era foame, domnule.

— Tu nu lucrezi nimic?

— Am fost dat afară de patron și n'am mai îndrăznit să mă mai întorc acasă.

In acest moment mama lui intervine:

— Iertați-l, domnule judecător, vă rog... Este pentru prima dată... Nu va mai fura. Dau eu chezășie. Il voi supraveghia mai de aproape..."

Tribunalul se retrage pentru ca să delibereze. Apoi revine și condamnă pe copil la o simplă mustrare.

Președintele se mai adresează mamei:

— Tribunalul a fost îngăduitor — spune judecătorul — însă vrea să fie sigur că copilul d-tale va fi supraveghiat cum trebuie. De aceea însărcinează pe reprezentantul societății de patronaj, să-l ia sub supraveghere și să-mi raporteze regulat asupra purtării lui. Dacă, după o perioadă oarecare, rapoartele lui vor fi bune, măsura această va fi ridicată. Dacă nu, voi dispune ca acest copil să fie internat într'o casă de corecție sau la un particular..."

Așa dar, tribunalele pentru infractorii minori nu sunt instanțe de condamnare propriu zisă, ci un fel de foruri de judecată părintească. Aceste tribunale nu se preocupă atât de faptul în sine, cât de mediul familial și social în care a trăit infractorul. Sancțiunile se modulează după aceste împrejurări, după aptitudinile infractorului, etc., nu după gravitatea faptei.

In caz că infractorul are înclinări rele, nu e trimis nici la temniță nici la ocnă, ci în instituții de corecție, care acolo sunt foarte bine organizate.

Trimiterea într'un institut de corecție se face numai atunci, când se constată că mediul familial este viciat și că părinții sunt decăzuți din puterea părintească. In cazul acesta copiii sunt încredințați sau unei societăți de patronaj, sau pe la particulari, a căror seriozitate și bună credință a fost controlată.

Deci chiar când infractorii minori au lucrat cu discernământ, nu predomină ideea de reperesiune. Pedeapsa este înlocuită cu măsuri de îndreptare.

Infractorii anormali, deficienți mintali sunt tratați în azile speciale; se caută, într'o măsură oarecare să fie îndreptați și aceștia.

Insfârșit contra părinților care își abandonează copilul sau îl maltratează, se iau măsuri de reprimare.

De ce crește criminalitatea

Codul nostru penal, azi în vigoare, este departe de asemenea concepțiuni cu privire la prevenirea și repararea infracțiunilor comise de minori — observă d. Decusară.

Codul nostru penal împarte minoritatea în trei perioade: până la 8 ani iresponsabilitate absolută, când infractorii sunt lăsați în îngrijirea părinților, fără a fi supuși nici unei opere de protecțiune; dela 8—15 ani se pedepsesc numai atunci dacă au lucrat cu pricepere, „cu discernământ" — cum se exprimă codul penal; dela 15—20 ani infractorii minori au responsabilitate, dar pedeapsa e mai mică decât dacă infracțiunea ar fi fost comisă de un major.

In astfel de împrejurări nu este surprinzător că infractorii minori se înmulțesc din an în an, comit crime și jafuri și că asistăm la scene atât de impresionante care au alarmat opinia publică dela noi și au făcut ziarele străine să vorbească cu groază despre criminalitatea crescândă din România.

O bună și sănătoasă îndrumare a tinerelor generații nu se va putea face atâta timp cât nu se va ataca răul în cauzele sale eficiente, atâta timp cât se vor ignora măsurile pe care știința dreptului penal le-a fixat, măsuri care au dat atât de frumoase rezultate în toate țările unde s'au aplicat cu toată atențiunea, cu toată grija și tot devotamentul întregii societăți sănătoase — conchide d. director al statisticei judiciare.

ALEX. F. MIHAIL

Denis Saurat: Histoire des Religions

Edit. Denoël et Steele, Paris

Este aproape imposibil de scris în mod obiectiv o istorie a religiilor. Oricare ar fi punctul de vedere dela care ar porni el forțamente trebuie s'o falsifice. Punctul de vedere strict istoric fiind prea legat de fapte și documente nu ține seama de anumite fenomene sufletești incontrolabile prin relațiile scrise; cel filozofic este vădit părtinitor: autorul îndrumă inconștient adevărul spre făgașul propriului lui sistem; cât privește de cel psihologic el aparține ori misticilor ori ateilor și suferă în ambele cazuri de o eroare inițială.

Mai există un punct de vedere care în mare parte scapă tuturor acestor inconveniente: este cel poetic și tocmai pe acesta l-a adoptat d. Denis Saurat în Istoria Religiilor apărută zilele trecute.

Cetirea volumului acesta de aproape patru sute de pagini în format mare este o adevărată desfătare intelectuală. In fața noastră defilează forme și culori, în locul teoriilor reci și rebarbative pe care le-ar fi înșirat un altul. E un film plin de imagini, cărora d. Saurat, prin largi citații din originalul cărților sfinte ale diferitelor religii, adaugă un text de cel mai viu interes și de cea mai autentică poezie.

Volumul începe cu o expunere sumară a religiilor popoarelor sălbatece din Oceania, după studiile făcute în insulele polineziene de E. H. Man, A. R. Brown și Sir James Frazer.

Iată de pildă credințe din insulele Andaman: Mana este puterea misterioasă pe care o pot poseda obiectele neînsuflețite; un vrăjitor din insulă a terorizat mulți ani pe locuitori cu o oală de lut în care se aflau, pare-se, puteri supranaturale. Unele plante posedă și ele mana: cu câteva frunze din liana Anadendron un sălbatec înnoată fără frică într'o mare plină cu rechini.

TABU (cuvântul acesta a făcut carieră în psihanaliză) indică acțiuni ce nu trebuiesc comise. Iată un tabu curios din insula Dobu: când un om de seamă moare este interzis de a se culege fructe din copaci. Sălbatecii desigur că ar muri de foame dacă n'ar eluda acest tabu prin șiretenie: la un semn al Dobienilor sălbatecii din Kiriwina vin să-i atace. Dobienii sunt siliți să se urce în copaci și astfel pot culege fructele, forțați, — zic ei, — de împrejurări.

Magia joacă un mare rol la toate aceste triburi. Vrăjitoriile sunt nenumărate, tot astfel descântecele și farmecele.

Iată unul pentru frumusețe:

Te mângâiu, te înfrumusețez, te albesc,
Capul tău îl mângâiu, îl înfrumusețez, îl albesc,
Obrajii tăi îi mângâiu, îi înfrumusețez, îi albesc...

Fiecare descântec poate fi „contra-descântat" de un alt vrăjitor; e doar meseria lui. Totemismul este un fenomen complex: el stabilește legături misterioase între trib și un animal oarecare, de unde decurg rituri speciale față de acel animal și relații precise între triburile cu acelaș totem sau cu totemuri diferite. Toate acestea de teama spiritelor. Spiritele infestează literalmente întreg universul, le găsim în pietre, în animale și câteodată vizitează chiar pe oameni. Spiritele celor morți sunt cele mai de temut și ele trebuiesc îmbunate prin daruri și ceremonii.

Sălbatecii au diferite mituri greu de înțeles și de tradus. Iată un mit reprodus de d. Saurat în limbajul exact al unui Andaman:

„Domnul rac face focul; frunză ia foc; frunză usucă; cealaltă arde; face focul; domnul rac doarme; domnul pasăre ia; fuge cu focul; face un foc; prăjește peștele; cu burta plină doarme; domnul porumbel ia și zboară".

Interpretarea este următoarea: după credința Andamanilor focul a fost adus de un porumbel. Mai întâiu însă îl descoperise racul văzând câteva frunze uscate luând foc la soare. Racul puse peste foc bucăți de lemn și adormi. In acest timp veni o pasăre și culese focul ducându-l în pădure unde prăji pe el niște pește. Pasărea mâncă peștele și sătulă adormi. Veni atunci porumbelul care fură focul și-l aduse oamenilor.

In general însă religia (sau mai bine zis religiile) sălbatecilor sunt încă insuficient cunoscute. Există multe secrete, — desigur naive, — care n'au fost revelate până azi europenilor.

Trecând la celelalte religii, d. Denis Saurat ne spune multe lucruri cunoscute, totuș unele pagini aduc informații inedite și pitorești. Vom trece în revistă câteva din acestea.

Egiptenii au avut o religie variată și în continuă transformare. Primul zeu mai cunoscut fu Horus-cu-doi-ochi, un ochiu fiind soarele și celălalt luna. Cânele Seth, — reprezentând poate principiul răului, — ataca adesea pe Horus și îi scotea câte un ochiu, — de unde eclipsele de soare și lună. Osiris, la început zeu-arbore, devine zeul întregii vegetații și al revărsării Nilului. Sora lui, Isis, este legislatoarea împărăției. Cu ea se căsătorește Osiris, indicând astfel faraonilor legitimitatea uniunii incestuoase. Imitând pe zei, faraonii se căsătoreau și ei cu surorile lor. Osiris este asasinat odată pe an de Seth. Isis pleacă în căutarea lui și îl regăsește; cânele Neftis mâncase părțile sexuale dar și pe acestea le regăsește Isis încât Osiris este reconstituit în întregime și odată cu reînvierea lui revine și vegetația pe pământ. Magia joacă și ea la Egipteni un rol important. Preoții cunoscând principii de fizică ignorate de popor, ca puterea vaporilor și, — poate, — electricitatea, provoacă fenomene care înspăimântă pe credincioși.

In afară însă de religia oficială a zeilor, a faraonilor și a preoților mai există în vechiul Egipt „religia oamenilor cinstiți". Ea nu ține seamă de absurditățile și superstițiile oficiale ci se orientează după norme de bun simț și umanitate.

In Mesopotamia au existat de asemenea mai multe religii; la început unele au fost sângeroase cerând victime omenești. Cu timpul, însă, un animal este sacrificat în locul fidelului:

El a dat mielul în locul vieții sale
Și capul mielului în locul capului omului
Ceafa mielului pentru ceafa omului,
Pieptul mielului pentru pieptul omului...

Existau nenumărați zei și demoni, — însăși noțiunea de demon își are probabil origina în Mesopotamia.

Miturile care explică crearea lumii sunt și ele nenumărate; unele cosmogomii sunt ingenioase și poetice. In ele ni se povestește cum a fost creată lumea din neant prin voința lui Tiamat. Povestea potopului este aceia pe care o găsim mai târziu în vechiul testament. Noe poartă numele aici de Uta-Nafiștim. El călătorește cu corabia plină de vietăți peste apele revărsate până se îmbunează zeii și opresc ploile.

Printre zeii mai importanți sunt Iștar și Tamuz.

In fiecare an la o anumită epocă o dramă sfântă, asemănătoare întrucâtva misterelor din Eleusis, reconstitue aventurile acestor zei într'un turn imens numit zigurat. La aceste solemnități ia parte întreg poporul și ele nu erau lipsite de anumite rituri mistice și sexuale despre care istoricii n'au aflat încă mare lucru.

Religia Perșilor conține noțiuni mai apropiate de înțelegerea noastră de azi. La Perși este de reținut apariția monoteismului precum și a dualității morale bine-rău.

Zoroastru i-a inițiat prin cartea sfântă Avesta. Părți din această învățătură circulă și azi în cercurile anumitor secte ezoterice din întreaga lume.

Trecem peste religia Grecilor îndeajuns de cunoscută și pe care de altfel d. Saurat o contestă sub forma ei mitologică, afirmând că sub această formă ea n'a existat decât puțină vreme în păturile de jos ale țărănimii pe jumătate sălbatece și nicidecum la orașe unde intelectualismul ajunsese de timpuriu la cea mai înaltă ideologie umană: aceia a rațiunii. (Punct de vedere la care nu subscriem și împotriva căruia se ridică procesul lui Socrate așa cum a fost interpretat de Reinach).

Interesantele relații asupra Cabalei ebraice pe care ni le dă d. Saurat sunt mai vii și mai obiective.

Cabala azi nu mai constituie un secret. Traducerea Zoharului a apărut în franțuzește în 1911 și în englezește în 1931. „Victor Hugo este ultimul visător inițiat de un cabalist (și anume Alexandre Weill) în secretele netipărite".

Origina cabalei se pierde în întunecimea istoriei. Prin secolul XIII-lea un evreu din Modena, Moise de Leon vindea manuscrisul ei în secret. El formează baza Zoharului sau Cartea Splendorii, întocmită pe la 1304 în Spania.

Cabala reprezintă, după d. Saurat, un panteism optimist. Scheletul ei intelectual este teoria celor zece Sefirot sau emanații ale lui Dumnezeu. Ele sunt: Coroana, Rigoarea, Inteligența, Splendoarea, Cuminția, Clemența, Victoria, Frumusețea, Baza și Împărăția. Ele pot fi combinate și astfel prin alegorii se poate ajunge la profunde interpretări filozofice ale oricărui eveniment.

Miturile principale sunt: Dumnezeu, Legea sexuală, Partea de jos și Reincarnația. Dumnezeu este ininteligibil iar sufletele sunt particule ale esenței divine. Dumnezeu a creat lumea prin scădere, adică scăzând din el însuși universul. Substanța divină este lumina.

Legea sexuală îl consideră pe Dumnezeu hermafrodit. In uniunea sexuală a ființelor se săvârșește uniunea dintre Dumnezeu și soția lui Șehina. Actul sexual este deci sfânt atât timp cât este sub rigoarea căsătoriei, el participă la uniunea cosmică dintre cer și pământ. Oamenii au fost și ei la început hermafrodiți însă Dumnezeu i-a despărțit în bărbați și femei.

„Partea de jos" este împărăția răului unde domnește Satan și soția lui Lilit. Toate creațiile ratate aparțin demonilor. Tot demonilor aparțin și lumile de dinainte de Adam, lumile regilor Idumeei.

In fine Reincarnația universală urmărește uniunea sufletelor-surori. Ea se face cu ajutorul unor îndelungate transformări.

„Aceste speculații, încheie d. Saurat, corespund destul de bine celor din India din perioada tautrică, cu diferența însă că în Cabala ebraică, Lumea în care trăim este nu numai acceptabilă ci chiar divină, în timp ce pentru India realitatea materială este iluzie deșartă. Prin această diferență Evreii sunt occidentali".

Volumul d-lui Saurat mai conține pagini extrem de interesante asupra religiilor din Extremul-Orient precum și o documentată expunere asupra creștinismului. El este prea vast pentru a fi rezumat în cadrul resstrâns al unei recenzii care n'a avut de altfel alt scop decât de a invita pe cetitor la lectura a însuși volumului.

MIHAIL BERA

Amintiri despre Henri Bremond

Oare nu este târziu să ne mai amintim de el? In *Etudes* (No. 5. Octombrie 1933) fratele abatelui îl evocă dela naştere până la moarte, în amintiri vii şi pline de farmec.

Să cităm câteva:

„Ca profesor, zice André Bremond, aş vrea să nu-i dau acest epitet decât uşurat de toate cele ce îngreuiază gravitatea doctorală, solemnitatea omului de pe catedră. Nu vreau să dau la o parte însă tot ce simbolizează profesorul în ceiace priveşte conştiinciozitatea, exactitatea, exigenţa, munca, şi de tot ceiace am numi corvada învăţământului, dacă respectul şi iubirea pentru tineret nu ar fi pătruns tot sufletul său şi nu i-ar fi înobilat cariera.

„Prietenia, zice mai departe André Bremond, nu i-a lipsit în viaţă; ea i-a fost aproapte toată bucuria. Să amintesc prietenia cu marele Barrès, aşa de intimă şi plină de încredere de o parte şi de alta. O! mai mult decât o prietenie literară. Henri cunoştea inima lui Barrès.

„Prietenie de idei; dacă aş zice prietenie filozofică, el ar încrunta sprânceana.

Totdeauna zicea sincer şi din toată inima că el nu e filozof; umilitatea sa în această privinţă nu avea margini, dar îi plăceau ideile, desfăşurarea filozofiei vii.

„Era bogat în prietenie pentru cei mici, totuşi în ultima lună a vieţii sale la Orthez, când toţi făceam sforţări supra-omeneşti să-l mai păstrăm printre noi, am rămas uimiţi de partea pe care o lua cu noi întregul sat şi de durerea cu care l-au dus la groapă, nu ca pe un om mare, ci ca pe un bun prieten.

Zi şi noapte

Astfel se intitulează un roman al Virginiei Woolf care a fost scris în 1919, dar tradus în limba franceză abia anul acesta. Pentru cine nu a citit încă romane de Virginia Woolf este foarte potrivit să înceapă cu acest roman, care e al doilea în seria romanelor sale, e foarte frumos şi poate servi ca o bună pregătire pentru a gusta *„Miss Dallowey” „Promenade au phare” Orlando”, etc.*

Eroina romanului, Katherine Hilberg, este o intelectuală plină de orgoliu! Aparţine unei familii engleze de un rafinament ce nu se cunoaşte în alte ţări. Bunicul său a fost un om ilustru, a cărui biografie ar fi vrut s'o scrie mama Katherinei şi la care aceasta lucrează, dar fără multă plăcere. In fond ea dispreţueşte literatura şi dacă ar fi să-şi urmeze înclinările ar face astronomia şi matematicele. Tăcută, ea nu e preocupată decât de analiza vieţii sale interioare, în care caută mereu „marea revelaţie” care să dea preţ şi lumină vieţii de toate zilele. „Marea revelaţie” cum mărturiseşte însăşi Virginia Woolf nu se produce niciodată, dar este înlocuită prin „mici miracole de fiecare zi, cbibrituri frecate de zid care se aprind pe neaşteptate”.

Doi bărbaţi se interesează de ea: Ralf Denham şi William Rodney. Cel dintâi eşit din straturi sociale umile, se consideră ca foarte superior mediului din care a ieşit, e şi el un orgolios, chinuit de nevoia unor revendicări morale împotriva claselor superioare din care face parte rafinata Katherine. Personaj puţin simpatic cititorului prin uscăciunea, intransigenţa şi rigoarea atitudinilor sale, dar prezentând oarecare atracţie pentru eroina lui Miss Woolf. Rodney este mai şters, apoi e literat fără mare talent dar cu toate defectele unei prea mari idei de sine, de o tiranie puerilă şi superficială, posedând în fine tot ce poate fi mai neplăcut Katherinei.

Totuşi ea se logodeşte cu el, pe când Denham se logodeşte cu Mary Datchet, o feministă zgomotoasă, care nu are în fond altă dorinţă decât de a aduce pe alţii să facă ce vrea ea.

Toţi afară de Mary Datchet se ignorează pe sine. Fiecare e absorbit de un vis interior şi tainic. Ralph Denham visează o Katherine care nu e de loc aceiaşi pe care o întâlneşte în viaţa de toate zilele şi împotriva căreia resimte o iritaţie surdă mai de grabă decât dragoste. E iritat împotriva acelei culturi moştenite, apanajul clasei sale, cultură pe care nu şi-a însuşi-to ca dânsul prin sforţări uriaşe. Katherine se plictiseşte de moarte cu logodnicul său, dar nu e sigură dacă doreşte altceva şi de aceia nu rupe cu dânsul. Singură Mary Datchet ştie că iubeşte pe Denham. Toţi sunt într'o stare sufletească în care simt nevoia de a iubi fără să fi ales obiectul iubirii lor, până Mary Datchet mărturiseşte Katherinei că logodnicul ei o iubeşte pe ea, pe Katherine, iar Rodney începe să se intereseze foarte mult de o vară a Katherinei, Casandra Otway. Drumul pe care-l fac aceste revelaţii în sufletul fiecărui personagiu e urmărit în fiecare conversaţie, din pagină în pagină cu acea artă măsurată şi subtilă care e caracterul talentului Virginiei Woolf. Farmecul acestei părţi a romanului se datoreşte tuturor acelor nuanţe impuse de educaţia engleză, care nu îngăduie oamenilor să spună tot, dar le cere în acelaş timp să fie sinceri.

Din chiar acest roman atât de aproape de debutul ilustrei scriitoare, se simte tendinţa literaturii tuturor tinerilor, de orice naţiune, de a înlocui psihologia statică a altor epoce, prin această psihologie în mişcare, care reproduce viaţa contimporană, cu radiaţiile ei în diferite direcţii, repeziciunea acţiunilor sale în diferite planuri suprapuse. „Zi şi noapte” este povestirea descoperirii unor sentimente care mocneau sub cenuşă şi pe care o scânteie le face să explodeze ca şi când ar fi trecut printr'o dâră de praf de puşcă.

In englezeşte stilul adaugă la toate calităţile psihologiei autoarei şi frumuseţea unui stil plin de graţii şi de nuanţe ce nu au fost redate în traducerea franceză.

Sunt veacuri de atunci...

Pe-aici am strălucit odinioară,
Ţinând în mâna-mi caldă mâna ta.
Sunt veacuri de atunci... şi'n astă seară
S'aprinde în tării aceeaş stea.

Mă turbură cărarea asta plină
De trandafiri sălbatici şi de lună;
Mă turbură fântâna ce suspină.
Noi am mai fost pe-aici cândva'mpreună.

In alte vieţi, aceleiaşi părechi,
Natura i-a întins culcuşuri moi;
Şi azi ne amintim, cu simţuri noi,
Cărările iubirilor străvechi.

GRIGORE SALCEANU

Despre nimic

Azi dimineaţă am telefonat prietenului Sevastos pentru a-i spune că de data asta n'am cronică cinematografică. N'am ce scrie. Nici-un film bun, nici-un film destul de prost pentru a merita onoarea să fie menţionat. Ex nihilo nihil fit. Nu-i pot da cronica.

La asta Sevastos mi-a răspuns că un adevărat scriitor trebue să poată scrie chiar când nu are despre ce, ba mai ales atunci; chiar asta îl deosebeşte de ceilalţi oameni. Când ai ceva precis de spus e lesne să scrii; interesant însă e să scrii despre nimic.

Am vrut să verific dacă teoria lui Sevastos era adevărată; şi rezultatul a fost prezentul esseu.

*

Atitudinea cea mai practică faţă de ideea de nimic este aceea a lui Bergson, care îl neagă pur şi simplu. Nu există „nimic”, sau mai bine zis, ceea ce noi numim nimic nu există. Este un simplu truc prin care inteligenţa noastră constată că a găsit altceva decât a căutat. Când spunem „în cutia asta nu-i nimic”, însamnă că am căutat într'însa bani, şi în loc de asta am găsit aer. Aerul este şi el ceva. Faţă însă de ce căutam noi, aerul — şi de altfel orice alt lucru de pe pământ — este „nimic”.

Cuvintele „neant” şi „nimic” n'au existenţă reală; ele servesc să traducă desamăgirile unei aşteptări ratate. In lumea aceasta toate sunt realităţi, tot ce vedem, tot ce simţim. Nimic nu este ireal, afară de însăşi noţiunea de nimic; cu alte cuvinte totul există; numai nimic nu există...

*

Dar să-l lăsăm pe Bergson, şi să trecem la un nimic oarecum mai consistent. Fizicienii au imaginat un neant material pe care l-au numit vid. Dar nevoia omenească de a fugi de neant şi de a umple golul cu lucruri, s'a simţit şi aci. Numaidecât acest vid a devenit plin cu o substanţă (ce-i drept imponderabilă) care se numeşte eter şi care e mediul de propagare al energiei radiante. Aşa dar nu există vid absolut, spaţiu gol, gol chiar cu privire la eter. In tot cazul, Universul pe care îl studiază astronomii nu este vid de eter. Universul real, cel observabil cu luneta şi cu creionul de socoteli este un univers care totdeauna conţine ceva. Incă odată natura se dovedeşte a avea „oroare de vid”, de vidul absolut.

Dar mai rămâne o soluţie pentru amatorii de neant-cu-ori-ce-preţ. Nimic nu se opune următoarei ipoteze: dincolo de universul nostru „galactic” (aşa se chiamă lumea siderală care ne înconjoară) mai pot exista şi alte sisteme stelare, despre care prin definiţie nu vom şti niciodată nimic, de oarece nici-o rază nu ne poate parveni de acolo. Luminii, ca să se propage, îi trebue acel mediu izotrop care se numeşte eter. Şi dacă este adevărat că dincolo de sistemul nostru galactic există vaste spaţii de gol absolut umplute ici şi colo cu câte un alt univers la fel cu al nostru, e lesne de înţeles că aceste diverse universe sunt radical incomunicabile. In această viziune a lumilor, Universul total n'ar fi decât un nesfârşit ocean de vid absolut, întrerupt ici şi colo de câte o ridicol de mică picătură de eter. Tot sistemul nostru sideral, cu sutele lui de mii de stele, n'ar fi decât o asemenea minusculă beşică de eter. Astfel, în această ipoteză, nimicul ar fi regula iar cuvântul „ceva” ar exprima o foarte rară excepţie.

Dar să lăsăm ipotezele vidului absolut. Vidul cellalt, vidul cu eter este destul de gol şi nu facem un sacrificiu prea mare întrebuinţând în onoarea lui noţiunea de nimic. Dacă ne menţinem la... geografia universului cunoscut, constatăm că proporţia dintre ceva şi nimic, dintre vid şi corpuri cereşti este categoric în favoarea neantului. S'a făcut statistica populaţiei siderale, şi s'a găsit că Universul nostru, este, vai, foarte pustiu. Dacă socotim că densitatea apei e egală cu 1, densitatea universului ar fi reprezintată printr'o cifră care ar începe cu zero, apoi virgulă, apoi alte treizeci de zeruri, şi la coadă un 15. Incontestabil, în lumile de deasupra capului nostru, nimic e mult mai important decât ceva...

*

Şi dacă lăsăm de o parte spaţiul şi ne reintoarcem la realităţile vieţii unde „Stăpânul nostru e mai cu samă Timpul”, ajungem la concluzii deopotrivă de nihiliste. Viaţa unei fiinţe e cât o clipă faţă de durata infinită ce se întinde după moarte. Dacă moartea e neant, şi dacă moartea — aşa cum ne arată experienţa — nu-şi opreşte niciodată mersul şi nici nu şi-l întoarce înapoi, — atunci trebue să conchidem că în ordinea timpului — exact ca şi în ordinea spaţiului — ideea de nimic este precumpănitoare.

Nu e deci de mirare ca această situaţie să fi excitat imaginaţia poeţilor şi să-l fi făcut pe Paul Valéry să scrie că:

...l'Univers est un défaut
Dans la pureté du Non-Etre.

*

S'ar putea trata Nimicul şi din punctul de vedere social. Există o întreagă grupare de reformatori care îşi zic „nihilişti”, care deci înalţă ideea de nimic la rangul de program politic şi de atitudine morală. Este inutil să spunem că efectele practice ale unei asemenea propagande au fost destul de limitate. Câteva asasinate pe ici pe colo, şi cam atâta tot. De altfel e caracteristică următoarea „idee” a nihiliştilor. Ei recomandă, atunci când e vorba să se comită un atentat, ca victima să nu fie aleasă printre „călăii regimului”; să nu se ucidă un personaj odios şi antipatizat de populaţie, ci din contră, un om inocent şi unanim iubit. Motivul este că astfel mirarea publică va fi foarte mare; nedumerirea va fi generală, şi fiecare se va căsni să ghicească cauzele atentatului. Asta va da nihiliştilor prilejul de a-şi debita teoriile şi desfăşura argumentele; şi va fi cea mai perfectă ocazie de propagandă a doctrinei.

După cum vedem, toate aceste socoteli sunt puţin cam puerile şi acuză la autorii lor o minte extrem de specială. Aşa că, ideea de nimic, astfel exploatată, n'a prea produs mare lucru.

Cred totuşi că în ordinea socială, „nimic” există. Pe câmpul arivismului politic, inconsistenţa personală e o mare calitate. Cunosc oameni care au ajuns — fireşte, la umbra unui personaj politic proeminent — la situaţii enorme numai datorită ştiinţei de a tăcea, de a nu spune nici da nici nu, de a nu fi nici prost nici deştept, într'un cuvânt de a nu fi niciodată nimic. Asta place vedetelor arţăgoase ale vieţii politice; le place să aibă ca aghiotanţi oameni de culoarea neantului, asistenţi care, ca şi zero din aritmetică, nu adună, nu scad, nu înmulţesc şi nu împart, — colaboratori care, prin vidul lor absolut, să facă să reiasă încă şi mai agreabil personalitatea violentă şi înpanglicată a patronului.

Aşa că, în ordinea socială, dacă nihilismul este o absurditate ca program colectiv, în schimb, pentru a obţine succes personal în societate nihilismul e o minunată carieră; şi, cel puţin din punctul de vedere al arivismului politic, este cu totul falş adagiul latin: „ex nihilo nihil fit”. Din nimic se fac o mulţime de lucruri — şi în deosebi miniştrii.

D. I. S[illegible]HIANU

Din carnetul unui muncitor

Miros de lup pe Bărăgan

Cu manta de vânt pe umeri trece toamna prin porumburi,
Urmărind călătoria norilor de plumb şi ploae.
Câmp pustiu. Şi 'n noapte numai peste mirişti orizontul
Desenează cu cărbune coama unei şiri de pae.

Glasul câinilor de stână înfioară Bărăganul
Şi brăzdând uşor văzduhul, palid chip de vrăjitoare,
De sub nori rotundă luna sperie cu ochiu-i galben
Ţapii duhurilor rele ce fac tumbe pe răzoare.

Pe-un islaz doi boi puternici, dârz proptindu-se 'n copite,
Scutură mugind din coarne şi târîş o umbră sură —
Lupul scânteind zmaragde în orbite de 'ntuneric,
Cu popasuri agresive se retrage 'n zări de zgură.

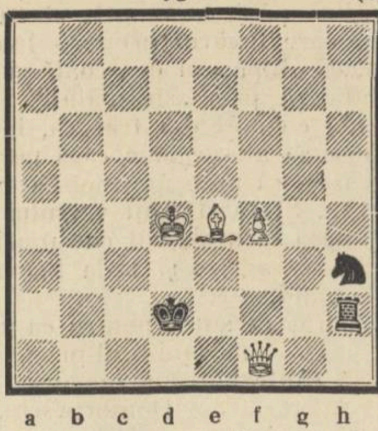
CRISTIAN SARBU

Cronica Şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 719

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly“** — (corectură)
— **Taygete** — (2)

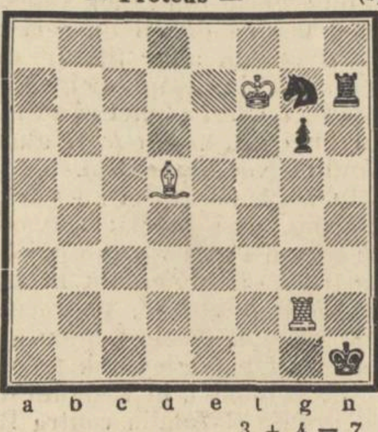
4 + 3 = 7

Ajutor invers 3 ‡

Hilfszüger—Selbstmatt 3-er.

PROBLEMA No. 738/741

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly“** —
— **Proteus** — (9)

3 + 4 = 7

Ajutor invers 3 ‡

Gemeni: a) cu Pg6 la f5.
b) cu Th7 la h5 şi Pg6 la é6.
c) cu Th7 la h5 şi Pg6 la h7.

Hilfszüger. Selbstmatt 3-er.
Zwillinge: a) *mit Bg6 nach f5.*
b) *mit Th7 nach h5 und Bg6 nach é6.*
c) *mit Th7 nach h5 und Bg6 nach h7.*

PROBLEMA No. 742

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly“** —
— **I. B. II** — (10)

4 + 1 = 5

2 ‡.

SOLUŢII

No. 720 *(R. S. I).* Alb: Rc3, Da8, Cb4 şi c8, Nc4, Pa2, b3, c2, d2 şi d3. Negru: Ra5, Na7, Pa3 şi c5. Mat invers în 5 mutări. Soluţia: 1. Ca3, Nb8 (b6); 2. Cc7+, Na7; 3. Cd6, Rb6; 4. Db7+, Ra5; 5. Db4+. Regretăm că această problemă se mai rezolvă şi prin: 1. Cd6, Rb6; 2. Cd5+, Ra5; 3. Cd5~, Rb6; 4. Db7+, Ra5; 5. Db4+.

No. 721 *(Rosenfeld)* Alb: Ré8, Dé2, Td4 şi f4, Cé7, Pb4, c3, d2, é5, f2, g3 şi h4. Negru: Ré6, Pb5, c4, d5, f5, g4 şi h5. Mat în 3 mutări. Soluţia: 1. Dé4, d×é4; 2. T×f5. 1...., f×é4; 2. T×d5. Această problemă se rezolvă şi prin: 1. T×g4! sau 1 T×c4!

CORESPONDENŢA

Soluţiile problemelor publicate se vor trimete în termen de 3 săptămâni dela apariţia lor.

Din lipsă de spaţiu, amânăm pentru numărul viitor publicarea tabloului deslegătorilor.

Mulţumim pentru probleme d-lor **P. L.** *(Iaşi)* şi **S. R.** *(Bucureşti).* **A. N.** *(Bucureşti).* Veniţi pe la redacţie spre a vă ridica premiul oferit de „Revista Romăuă de Şah“.

I. B. *(Wien).* Besten Dank für Probleme. Das Selbstmatt problem (Ké4—Kc4) ist nebenlösig: 1. a4, Sf4; 2. Lb7 (a8).

Motto: „*White-to-play*“ ist nebenlösig: 1. Ké4, Sg3; 2. Kf4, h6; 3. Kg4, Sf5; 4. Kh5, Tg5 ‡.

Motto: „*Helena*“: Es fehlt die Schwarze Dame!

Motto: „Dama“ ist nebenlösig: 1. Tf6, Da7; 2. ~, Dg1 ‡.

Motto: „Mars“ ist inkorrekt, weil auch Umikehrung der Züge geht!

Motto: „Narcis“ und „Cimarron“ wie oben.

Motto: „*P + S + V*“: Der schwarze König steht im Schach!

Motto: „*Eden*“ ist nebenlösig: 1. Kg2, Lb7+; 2. Kf1, Lf3; 3. h5, Td1 ‡.

Motto: „*Sirka*“ ist nebenlösig: 1. Kg1, Lh3~; 2. Kh1, Lb6; 3. Ld6, La7; 4. Lh2.

Motto: „Serdec“ ist nebenlösig: 1. Dg4!

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIŢI:
„LECTURA“
—Floarea literaturilor străine—
SCURT CIRCUIT
— Romanul unor vieţi —
de
PAUL FRISCHAUER

A apărut No. 6-8
REVISTA TEOSOFICĂ
Viziune divină şi viziune omenească, de C. Jinarajadasa; *Creatorii Viitorului,* de Annie Besant; *Metode în Teosofie,* de R. Smislov; *Dumnezeu şi Sistemul Solar,* de P. Pavri; *Mici parabole asupra Adevărului,* de G. Hodson; *Impresii din Adyar,* de G. N.; *Viaţa Plantelor,* de C. Jinarajadasa; *In grădinile Maeştrilor,* de A. Kamensky; Insemnări.
Abonamentul lei 180 anual; Exemplarul 20 lei; Administraţia: Calea Griviţei 190, Bucureşti II. De vânzare la principalele librării şi chioşcuri.

DEBITORI şi CREDITORI, toată lumea citeşte:
Codul conversiunii
Legea nouă cu desbateri şi comentarii
de
EUGEN PETIT
Consilier la Inalta Curte de Casaţie
CONST. A. STOEANOVICI — Fost preşedinte al comisiunii legislative a adunării deputaţilor, avocat
ALEX. ALEXANDRINI — Deputat, Secretarul comisiunei legislative a adunării deputaţilor, avocat
ALFRED ANDRONIU — avocat
EUGEN A. BARASCH — avocat
cu calcule şi tabele de amortizare de I. Tutuc, profesor de matematici financiare
Introducere
de
C. XENI
ministru secretar de Stat
UN VOLUM DE 730 PAGINI
Editura „Adevĕrul“ LEI 260
Volumul conţine şi un bon pentru „Regulamentul legii“ care va apare imediat după publicarea lui în „Monitorul Oficial“ şi se va distribui gratuit tuturor cumpărătorilor volumului.

Să vorbim despre teatru

In timpurile din urmă s'a scris și s'a dus vorba că teatrul e pe moarte, s'a afirmat chiar că el ar fi murit. Dar pentru a înțelege cât este de vivace această formă de artă ar trebui să citim „Istoria teatrului". Maestrul Notara, acest credincios și înflăcărat adorator al artei teatrului, a găsit, în pasiunea lui sinceră, intuiția celui mai bun mijloc de a dovedi puterea de viață și de adaptabilitate a artei dramatice, evocând figuri teatrale din scenariul amintirii sale. De altfel e de remarcat că mai toți marii artiști ai scenei și-au scris memoriile după ce au părăsit scena, poate din sentimentul de a perpetua în sufletul omenirii flacăra de viață veșnică a artei dramatice, care nu poate să se stângă odată cu focurile rampei și cu lăsarea cortinei.

Comedia Franceză și-a avut artiștii săi, autorii săi celebri, iar acum în urmă trei istorici, trei cronicari printre care doi ai epocii celei mai recente, perioadei zisă a agoniei teatrului, răpus de cinematograf, perioada dintre 1926—1932.

Primul volum din *Istoria Casei lui Molière* scris de Joanides, grec născut la Manchester, a apărut în 1901, cu o prefață de Jules Claretie. De atunci s'au succedat în fiecare an volumele unul după altul, completând opera lui Joanides până în anul 1926, când acesta a decedat.

Dar Edouard Champion a luat succesiunea scriind istoria Comediei Franceze pe răstimpul dintre 1 Ianuarie 1927 până la 31 Decembrie 1932.

Edouard Champion este fratele lui Pierre Champion, chartistul bine cunoscut care a închinat Parisului volume încântătoare, două pline de erudiție și două volume groase, impunătoare și pline de măreață strălucire asupra lui *Ronsard* și asupra lui *Schwob*.

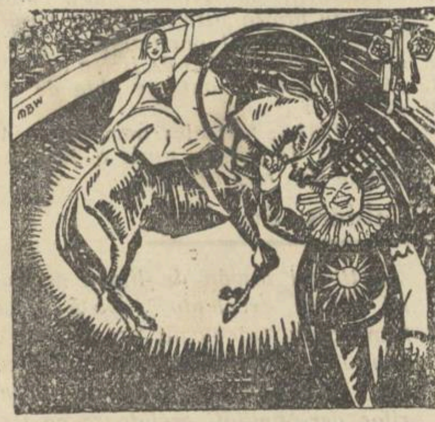
Cartea lui Edouard Champion nu este mai puțin impunătoare. In curs de 464 de pagini, primul volum, căci vor mai urma și altele, cu aceiași muncă de benedictin ca și fratele său, autorul ilustrează, cu o răbdare și o măestrie rară, această veche tradiție a culturii franceze și vie dovadă a trăiniciei artei scenice, care este Comedia Franceză.

Se găsește în cartea sa tot ce-ar dori cineva să știe despre teatru, artiști, piese de teatru cu critica lor și a interpretării lor în comentarii scurte și vioaie, esențialul asupra costumelor și decorurilor etc. Apoi partea anecdotică, primirea din partea publicului, cum salută pe cutare sau pe cutare artist sau artistă când aceștia plac dar nu au fost primiți societari, *cum* au fost înlăturați și *dece*, unii artiști de seamă dela repetiția generală, polemicele prin presă, procesele și sentințele lor, inaugurarea medalioanelor artiștilor și autorilor, discursurile miniștrilor, raporturilor lui Fabre și Alexandre asupra crizei comediei, în sfârșit tot absolut, până și puii și puicele dela conservator care fac coadă la eșire să capete un autograf dela artiștii celebri...

Cu acest prilej aflăm că acel care a făcut să se plătească piesele autorilor a fost *Corneille*, și că numai dela Revoluție autori, actori și directori de teatru au reușit să capete un venit normal al talentului și întreprinderii lor.

Dar o lucrare ce a apărut anul trecut și care se datorează unei femei, *Vilma Holsboer*, doctor dela Universitatea din Paris, dă cele mai complecte date asupra organizării generale a teatrului și origina, dezvoltarea scenică în teatrul francez dela 1600 la 1657, într'un studiu magistral.

Acest studiu este o complectare a studiilor lui *Gustav Cohen* asupra teatrului în evul mediu. El poate sta alături de opera lui E. Champion, pasionatul și elegantul cronicar al Comediei Franceze.

Clișee fotografice în astronomie

Se știe că pentru fotografia cerului avem nevoie de clișee fotografice extrem de sensibile, capabile să înregistreze cele mai ușoare și mai imperceptibile tonuri de lumină.

Asemenea clișee au fost realizate grație unui procedeu, în care clișeul este acoperit cu un strat subțire și transparent de argint, care-l face bun conducător de electricitate.

Acest clișeu, împreună cu un strat fotoelectric, e introdus într'o lampă, iar între cei doi electrozi se aplică o tensiune de 5000 de volți. Rezultatul este o extremă sensibilitate fotografică a clișeului.

Cărți și reviste

Amintire

Din revista „Frize" reproducem următoarea poezie, semnată de d. Alex. Călinescu — poezie în care vibrează o sinceră emoție:

Sunau desacordate sirenele și tristă
Chema o geamandură vapoarele din larg,
Noi urmăream o navă, desancorată'n noapte
Cu cântece la proră și stele la catarg.

Iți mai aduci aminte de-un țărm blazat pe care
Cădeau din sbor lăstunii ca niște jucării?
Am înțeles că-i toamnă; tu dintr'o floare albă
Mușcai desamăgită petalele târzii.

Iar marea la picioare — când tremuram pe diguri —
Sfărma de lespezi negre sâni reci de porțelan, —
Și nu veneau corăbii cu plante nici cu pasări
In colivii cu scrânciob de fildeș sau mărgean.

(ALEX. CALINESCU, „Frize")

Clasicismul și democrația

D-l N. I. Herescu publică, în interesanta revistă „Libertatea", un studiu intitulat „Actualitatea clasicismului".

Reproducem pasagiul privitor la democrație:

„Rezultatul? Neașteptat, și tragic. Momeala unui învățământ secundar devenit facil până la neseriozitate a provocat o adevărată invazie către școale; liceele s'au umplut, altele noui au ieșit ca ciupercile în toate târgulețele paradisului românesc, și, ca o consecință firească, Universitățile noastre au ajuns cele mai populate din Europa. Concluzia ultimelor reforme, cu abolirea clasicismului din învățământ, a fost în ultimă analiză: devalorizarea titlurilor academice și o nemaipomenită inflație de diplome. De aci la problema atât de acută a șomajului intelectual n'a fost decât un pas.

Pus astfel în fața rezultatelor isprăvii sale, omul politic românesc se întreabă, nedumerit, ce să facă cu miile de tineri titrați care-și reclamă dreptul foarte legitim la o bucată de pâine, dar nu se arată de loc dispus să ia măsurile de rigoare pentru curmarea răului în viitor. Fiindcă el este un democrat

*

Sau, mai exact, un demagog. In realitate cultura clasică nu pare să fie așa de antidemocratică precum se pretinde. Ba dimpotrivă. D-l Léon Blum, om de stânga necontestat, știe că ideile liberale au fost răspândite în lume de cultura clasică și nu se sfiește să afirme (articolul citat) că ea „a făcut din Franța patria dreptului omului".

Dar prelungirea discuției în această direcție ar fi oțioasă. Democratică, antidemocratică, nu importă — cultura clasică a fost întotdeauna creatoarea elitelor (indiferent din ce clasă socială s'ar ridica). Și, de când e lumea, omenirea a progresat prin elite. Cine n'ar prefera, la urma urmii, inegalitatea între civilizați decât egalitatea între barbari"

Ernst Toller și revoluția germană

Printre cărțile arse de flăcările furiei național-socialiste, se numără și ale scriitorului Ernst Toller.

Cărțile lui au fost arse, pentru că acest Toller este poetul răsturnării politice, al revoluției sociale, așa după cum Fritz von Unruh este poetul înfrângerii militare.

Despre legăturile dintre revoluția germană din 1918 și opera scriitorului Ernst Toller, Maurice Muret, face interesante considerații într'un articol publicat în „Mercure de France" (Iunie).

Se știe, că revoluția germană din 9 Noembrie 1918 a suferit un eșec indiscutabil. Nu e locul să se precizeze aci cauzele acestui faliment al revoluției. Poate că faptul se datorește lipsei de pregătire a mișcării revoluționare, în momentul declanșării furtunii.

Republica germană, proclamată la 9 Noembrie, n'a cunoscut pleiadele acelea de intelectuali enciclopediști ca în revoluția franceză sau nihiliști ca în cea rusă; n'a avut de partea sa acei partizani sălbateci, turmentați de literatură de extrema stângă și de idei extrase din cărți. Germania a fost lipsită aproape total de literatură revoluționară. Așa se explică lipsa acelei atmosfere învăluitoare de exaltare a masselor pentru o nouă ordine socială, care dă chiagul tuturor mișcărilor mari.

Altfel este situația după revoluția din Noembrie. Ernst Toller a fost personal amestecat în schimbarea sistemului în Bavaria.

Născut la 1 Decembrie 1893 în Posnania, dintr'o familie burgheză, de religie mozaică, lucru care explică în mare parte mesianismul debordant al dramelor sale, Toller n'a arătat până în 1914, nici un gust, nici o înclinație pentru revoluție. A făcut chiar războiul ca voluntar, cu mult entuziasm. Patriotismul său pentru cauza germană, a început însă să se îndoiască, și Toller a sfârșit prin a se găsi în 1919 la cot cu Kurt Eisner în insurecția socialistă dela Munich, citadela revoluției. Era vorba la un moment dat, ca poetul să preia locul lui Kurt Eisner, împușcat de contele Arco-Valley, dar a refuzat, mulțumindu-se să conducă operațiile militare, care trebuiau să apere terenul cucerit în Bavaria. In această campanie, a arătat un larg simț de umanitate. Muret povestește că Toller a rupt cu mâna proprie un decret care îi dădea ordin să împuște pe toți ofițerii capturați ai Gardei Albe. Această comportare avea să-i folosească mult, când, reușind contra-revoluția, și adus în fața justiției, a fost condamnat numai la cinci ani închisoare, în loc de executare, cum au fost pedepsiți ceilalți tovarăși revoluționari.

Aceste amănunte biografice aruncă lumini lămuritoare asupra temperamentului și mai ales, asupra naturii operei sale, a cărei efervescență dialectică este notorie. Scrierile lui Toller sunt cu totul caracteristice pentru perioada istoriei germane care îmbrățișează cei cincisprezece ani consecutivi înfrângerii. Opera acestui scriitor este un document psihologic de mare importanță.

Pentru a nu se plictisi de moarte în închisoare, pe lângă greva foamei, Toller a început să scrie opere dramatice.

„Aceste drame relevă expresionismul, o formulă literară fondată pe destrucția valorilor până atunci dominante. „Revoluționar prin definiție, expresionismul era cu totul apt a propaga ideile pe care Ernst Toller dorea să le lanseze în lume".

Analizându-i piesele teatrale, Maurice Muret subliniază câteva trăsături constante: ura societății burgheze și socialiste, un amor sentimental al omenirii nefericite, și într'un mod general, un *Weltschmerz* (melancolia pesimismului) pierdut, o nostalgie maladivă, o milă generoasă extinsă la toate ființele și la întreaga natură.

„Goethe a fost tratat ca Olimpian. Aș vrea să cunosc un cuvânt — zice Muret — exprimând starea de spirit absolut contrarie pentru a-l aplica lui Ernst Toller și literaturii sale".

Poate iudaismul său intră într'o bună măsură în această sensibilitate neliniștită, în această trepidație care definesc opera lui. Se poate urmări evoluția acestei gândiri atât de instabilă în monomania ei subversivă. In închisoare, Toller a întors pe toate fețele problema revoluționară. Departe însă de realități, în vid, fără contact cu acel proletariat pe care-l glorifica și căruia-i celebra progresul.

După atâtea experiențe, nu mai crede în șansele unei revoluții, chemată a face mai bine în viitor. Reacțiunea burgheză și militaristă a intoxicat până și copiii. Aceasta este starea sa sufletească așa cum se oglindește în ultima-i piesă. In celulă, i-a rămas doar umbra unei iluzii. Focul și lumina aceasta care-i ardea sufletul a vărsat-o în scrierile sale. Spectacolul lumii reale l-a decepționat total. Revoluția a eșuat lamentabil din cauza greșelii revoluționarilor care n'au fost egali sarcinii lor, în Germania mai grea decât ori unde din cauza tradiției prusiene și a apatiei cunoscute a restului germanilor. Toller a văzut de departe venind dictatura și regimul național-socialist.

Azi, Toller, deși rămas atașat de vechile sale idei, nu mai crede într'o revoluție apropiată. In inima sa, ridică însă templu revoluției. Dictatura hitleristă l-a determinat să-și ia toiagul exilului.

„Opera sa, închee Muret, așa cum este, cu unitatea ei în diversitatea-i formează un document prețios asupra acestei bancrute intelectuale și morale a revoluției, însoțită de această abdicare a revoluționarilor, care rezumă toată istoria Germaniei dela războiu și înfrângere".

Televiziunea

Răsfoind bogata bibliotecă relativă la televiziune, se poate vedea că povestea ei a fost alcătuită timp de mai mulți ani, cu brevete ingenioase dar pur și simplu himerice, fiindcă cei care le publicau nu dispuneau de mijloace pentru ca să amplifice curentele electrice necesare la transmisiuni, nici procedee pentru reproducerea convenabilă a imaginii odată cu recepțiunea.

Speranțele lor erau susținute numai de ideea mistică anume că deoarece omul a reușit așa de bine să transmită vorbirea prin telefon, va veni desigur ziua în care va putea transmite și imaginile vizuale.

O analiză cu adevărat satisfăcătoare a imaginilor cere pentru distribuția televiziunii, atribuțiunea unei benzi de frequență atât de largă în cât e incompatibilă atât cu transmisiunea prin linii telefonice cât și cu transmisiunea radio-electrică prin unde mijlocii.

De aceea trebuie să se recurgă la unde foarte scurte (dela cinci la zece metri).

Acestea însă cer o instalațiune complicată și nu pot asigura transmisiunea decât în câmpie deschisă, sau în caz contrar, la o foarte mică distanță (de câțiva kilometri).

Pentru moment deci nu se pot imagina decât distribuțiuni urbane.

Cronica literară

DUILIU ZAMFIRESCU. — Clasicii români comentați: Poezii de Duiliu Zamfirescu (prezentare de Mariana Rarincescu), Editura „Scrisul Românesc", Craiova

Avalanșa de cărți proaste contimporane, îndeamnă ca o compensație la o evaziune în lumea clasicilor.

Amărît de lectura atâtor romane fade și pretențioase, am recurs la *Echilibrul dintre antiteze* de Heliade-Rădulescu, la *Arhondologia* lui Sion și la frumoasa bibliotecă *„Minerva"* a clasicilor români, care a făcut pe vremuri deliciul adolescenților studioase, deliciu provenit, poate, din motive lăturalnice textului, dar în care se amesteca, cel puțin pofta de cunoaștere și mândria benedictinului în explorarea unor foliante obscur-importante.

Ingrozit de colecția plachetelor unor poeți de ultimă oră cu dinți de lapte și fără pic de talent, sgomotoși și ignari, pastișeuri și obraznici, preferăm tovărășia seninului, armoniosului și bine-crescutului Duiliu Zamfirescu. In locul prozei alambicate, plină de abracadabrante intenții și cu artificială profunzime, ne-am retras pe lanurile cu bogată recoltă ale *„Vieții la țară"*, urmărim încă odată vicleniile brutale ale lui Tănase Scatiu, grațiile și suavitatea Sașei Comăneșteanu, mondenitatea Anei Villară, pitorescul teocritian al ciobanilor.

Duiliu Zamfirescu și Ionel Teodoreanu sunt singurii romancieri și poeți din istoria literaturii noastre care au exprimat fără alterare modul de gândire și de simțire al latifundiei.

Deși, stilul de viață din România poartă pecetea indelebilă a aristocrației rurale — până la alegerea pantofului de către ultimul mitocan și până la preferințele pentru parfum ale Miței din Obor, — literatura n'a sintetizat nimic, n'a redat cu fidelitatea reportajului adevăratele relații dintre oameni.

Această lipsă dovedește strania îndepărtare a creației literare de viața și aspirațiile societății, fiind totdeodată una din cauzele paupertății ei funciare.

Teoria retragerii în „turnul de fildeș" nu se aplică deloc lui Duiliu Zamfirescu, cu toată promovarea acestei teorii de către acest reprezentant al junismului de perioadă finală.

Astăzi putem reconstitui cu ușurință procesul și delimita exact pozițiile crâncenei lupte dintre autonomiștii artei și paladinii osmozei fatale și permanente dintre artă și societate.

Aparent, procesul a fost pierdut de către „teziști" din pricina unei greșeli procedurale. Poziția „tezistă" era scoasă în evidență mai mult ca un deziderat, ca o odioasă inmixtiune de cazarmă în vatra sacră a inspirației, în loc să se arate meandrele subterane ale societății din ale cărei ape vii se adapă creatorul.

Osmoza dintre artist și clasele sociale este o fatalitate — binecuvântată sau nefericită, indiferent, noi credem un plus pentru uzina scriitorului, — iar nu o indicație sumbră de sergent-major venit beat la exercițiile militare pentru a chinui pe bieții recruți și pe vechile cătane (călăreți pe pegași).

Critica literară sociologică îndrăznește să comită o singură blasfemie: nu mai consideră pe artist ca pe un înger scoborât cu hârzobul din cer. Il ia amical de braț, îi scotocește carnetele de clasă, face investigația etapelor, scoate pe *advocatus diaboli* de cornițe și-l expune afară celor vigilenți, tratează pe poet nițel negustorește, ca și societatea în care s'a sbătut, dar nu pentru a-l jicni și a-l înlănțui pe Caucaz, punând vulturii și corbii să-i devore ficatul, **ci mai mult pentru a face operația** prealabilă de demascare, de luminare a adâncurilor penibile, de așezare la o distanță cuvenită *(fără obstacole)* pentru contemplarea comodă a portretului.

Teziștii de odinioară cu care s'a războit Duiliu Zamfirescu au făcut câteodată greșala să exercite o *critică îndrumătoare*. Angajați într'o luptă politico-socială au scos în evidență o serie mediocră de nuveliști (faza semănătoristă), fiindcă vorbeau de fratele „țerean". In a doua fază a poporanismului, mintea lucidă a lui G. Ibrăileanu a repetat până la sațietate — fără să priceapă adversarii!, — că nu-l interesează decât talentul în literatură, orientarea ideologică fiind pe primul plan esclusiv în partea de documentație și de fixare doctrinară a revistei și grupului „Viața Romînească".

A admis o singură rezervă: hidosul literat, care va îndrăzni să batjocorească feliile sociale zise inferioare (țărănimea și muncitorimea) nu se va bucura de nicio stimă și va fi țintuit la stâlpul infamiei.

Această rezervă nu era un capriciu. Cu un lux remarcabil de argumente de natură psihologică a stabilit că un scriitor cu un suflet josnic nu poate fi un mare scriitor, generozitatea fiind de esența însăși a comprehensiunii de tipuri variate și a înălțărilor pe culmi. Când calomniezi pe cei umili ești pierdut pentru literatura bună.

In această ordine de idei și pentru a pune încă o proptea unei construcții unde chirpiciul se frământase cu lacrămi și cu iubirea suavă a poporanistului de tip vechiu, C. Șărcăleanu (C. Stere) a analizat drama estetului Oscar Wilde, înainte și după injustiție, în epoca de euforie și în epoca ulterioară declanșării izvoarelor de suferință și de compasiune umană, găsind o netă superioritate în creația survenită după stagiul închisorii dela Reading.

Anecdotica în legătură cu destinele tendenționismului în țara românească a intrat pe sub arcadele melancoliei trecutului scump.

Reconcilierea postbelică a paladinului social Ibrăileanu cu literatura olimpianului Duiliu Zamfirescu a pus un sâmbure de sare atică într'o conflagrație care se purtase ani întregi prin reviste, **cafenele, Academie și universități.**

Perspectiva istorică denunță pe olimpianul, puristul, estetul și fericitul Duiliu Zamfirescu ca pe cel mai cras exponent de clasă, ca pe un diavolesc avocat cu magnifică dialectică în creație al latifundiei românești până la Expropriere. Degeaba s'a plimbat, diplomat cosmopolit pe Aventin și la Palermo, pe jumătate italian prin mariaj, viață și tendințe neolatine, zadarnic a frecventat Bruxelles-ul și Atena. La masa de scris n'a știut să pună pe note nimic din seninătatea absurdă a idealului estetic sau din europeismul universalist de impresionantă paradă academică. In orele de singurătate, rupte din forfota unui dineu diplomatic cosmopolit, n'a transcris decât melodiile valahice auzite pe moșiile paterne luate cu arendă.

Analiza critică a operei lui Duiliu Zamfirescu se întâlnește și cu un caz ciudat de bovarism.

Fenomenul bovaric nu este generalizat în creația artistică, cum susține Jules de Gaultier. E mai *comod* să fi simplu *sincer*, decât *compus*.

Acest fiu de arendaș modest a devenit — prin furoare pasională — mai aristocrat în opera și concepția sa decât o beizadea. Un spirit arhicritic ar putea deveni imediat circumspect și s'ar întreba — cum s'a întâmplat — dacă nu ne aflăm în fața unui caz banal de mahalagism cu pretenții.

Ar fi o eroare.

După cum Karl Marx și Friedrich Engels, doctorul în filosofie și fiul patricianului industriaș, dela Barmen, rămân fără contest pe drumurile virtuale sau efective de gândire și afectivitate proletariană, tot așa și Duiliu Zamfirescu a intuit ethosul specific al latifundiei.

Numai intuiție? Sau și experiență?

Intre stilul de viață al arendașului și al proprietarului efectiv nu există o diferență sensibilă de substanță, ci numai una graduală.

In epoca de omnipotență a lui *pater familias* din istoria Romei, soția avea poziția juridică caracterizată prin expresia *loco filiae*, adică drepturile și îndatoririle unei fiice.

Arendășia în țara românească avea în sânul familiei, proprietății și a relațiilor sociale, poziția unei fiice legitime sau adoptive (cazul **Duiliu Zamfirescu) și rareori a unei fiice** din flori sau desmoștenite (cazul Tănase Scatiu).

O definiție justă a situației unei familii de arendași a dat-o chiar Duiliu Zamfirescu într'o epocă (1886, Convorbiri Literare, p. 36), când fumurile bovarice de beizadea nu-l cuprinseseră: „...*una din acele nenumărate adunări de suflete nevinovate, care trăiesc prin provinciile noastre, cu rușine de oameni, teamă de Dumnezeu, credință în bine, care n'are alt ideal decât de a-și putea ține băieții la învățătură sau a aduna, după puteri, zestre fetelor; în sfârșit o familie ca acea din care am ieșit noi toți, cei ce nu ne coborim din cruciați, sau din cavalerii de Malta*" (cit. de Mariana Rarincescu, în documentatul comentar introductiv, pg. 7).

Evlavia dela 1886 față de aceste „suflete nevinovate" dispăruse peste 22 ani în primăvara anului 1908, când a fost ales membru activ al Academiei Române unde și-a făcut intrarea cu arogantul discurs asupra *„Poporanismului în literatură"* în care declara sentențios, că *„cei mai mari creiatori de caractere omenești nu se ocupă de sufletele simple, pentrucă acelea sunt, ca neantul, fără evenimente"*.

Schimbarea de front în concepția lui Duiliu Zamfirescu nu se explică prin diferența de vârstă dela 1886 și 1908, deși sclerozarea inimii și a generozității se adâncește odată cu scurgerea vremii în mod aproape normal.

Diferența de rang social a aceleiaș personalități a contribuit la schimbarea... ideologiei și a concepției în creația literară.

In toamna anului 1880, Duiliu Zamfirescu își plimbă nostalgiile ca judecător-supleant la... ocolul Hârșova, apoi ca procuror la Târgoviște.

In Iulie 1881 demisionează din magistratură și intră în boema artistică a Bucureștiului, scriind aproape patru ani foiletoane și impresii la *România Liberă* (ziar condus de D. Laurian) cu titlul *Las Palabras* și semnate Don Padil.

In această epocă, situația lui Don Padil-Duiliu, reporter monden și amator de mondenități, se aseamănă **cu a lui Claymoor din Caragiale.** Deaceia visează „*...Să fii născut într'o țară cu soare, să-ți poți câștiga viața cu înlesnire, să ai alături marea și mai presus de toate să fii liber*" (5 Sept. 1882).

In 1885 intră prin concurs atașat de legație în cadrele Ministerului de Externe unde îl va aștepta o strălucită carieră diplomatică în conformitate cu visurile din timpurile boemei sale.

Clasicismul lui Duiliu Zamfirescu are la bază mentalitatea clasei arendășești-latifundiare, aspirațiile și reușita unui *„grimpeur"* pe scara demnităților sociale, acea euforică mulțumire de sine, provenită din compararea cu alte „suflete simple, fără evenimente, ca neantul"...

Duiliu Zamfirescu ajunsese nu numai la conștiința superiorității de clasă, ci și la cinismul exprimării acestui orgoliu.

In deobște, cultura burgheză neagă compartimentarea socială, în cultură și mai ales în ideologie, reclamându-se dela o impasibilitate și de la o seninătate a cercetării și a creației.

Deosebirea între ideologia săracilor și ideologia bogaților nu mai este astăzi un secret pentru cetățeanul avertizat.

Duiliu Zamfirescu a avut curajul și orgoliul să amintească de această distincție într'un referat de intrare la Academie.

După cum remarcă Charles Gide, bogăția implică putere și *„bogat este acel ce trăiește din venitul capitalului său fără a munci"*. (Aristide Bazilescu, Principii de Economie politică, I, pg. 228).

Duiliu Zamfirescu a exprimat fără reticențe gândurile și emoțiile clasei bogătașe dominante antebelice din România — nuanța latifundiei conservatoare, — într'o serie de romane bine construite și în câteva volume cu poezii de un lirism concentrat unde se cântă fericirea de a trăi *(„la douceur de vivre"*, cum spunea diplomatul Talleyrand) și dulceața greoaie a unei lumi zidite pe diferența de clase și pe exploatarea turmelor anonime.

Cu Istoria nu polemizează decât naivii sau inimile candide.

Conștiința criticei științifice împiedecă de a cădea în **capcana naivității aruncării unei anateme asupra acestei concepții.**

Argumentul academicianului Zamfirescu că *„cei mai mari creiatori de caractere omenești nu se ocupă de sufletele simple"* s'a născut din aceiaș convingere ca a lui Bourget care nu îngăduia amorul decât pentru bogătașii cu un venit suficient de mare dela un capital permițând traiul fără muncă. Dacă amorului îi trebuie *otium* (Napoleon remarcase că „c'est l'affaire des oisifs!"), marii creiatori s'au ocupat prea adeseori de „sufletele simple" găsind tragedii cu mult mai sguduitoare și arabescuri mai complicate decât la capetele încoronate.

Regula de conduită impusă literaților de către Duiliu Zamfirescu convine intereselor sale de clasă, dar contravine varietății enorme de tipuri descrise în literatura mondială a ultimului veac. Drama lui Jude, umilul, redată de Thomas Hardy, de pildă, este de un patetism cu mult mai pur și cu o intrigă sufletească cu mult mai complicată și mai senzațională decât a regilor, principeselor și bogătașilor din Corneille sau Paul Bourget.

Cu toate aceste rezerve față de ideologia — din nefericire atât de actuală! — a lui Duiliu Zamfirescu, felicităm editura craioveană *„Scrisul Românesc"* pentru inițiativa republicării clasicilor români și pentru condițiile excelente în care sunt prezentați.

Pentru adnotări, editura s'a adresat specialiștilor. D-nii I. Lupaș, C. C. Giurescu, N. Cartojan, D. Murărașu, Alex. Iordan. A. Procopovici, Al. Busuioceanu, Alexandru Marcu, G. Baiculescu, P. P. Panaitescu și Scarlat Struțeanu au prezentat rând pe rând *Cronicarii ardeleni*, *Letopisețul* lui Gr. Ureche, *Basmele* lui Ispirescu, *Teatrul* lui Alecsandri, *Cronica* lui Neculce. *Pseudo-Kyneghelicos* de A. I. Odobescu, fragmente din *Opera* lui Kogălniceanu, pe Nicolaie Filimon, Bălcescu, Slavici, etc.

Doamna Mariana Rarincescu n'are pentru Duiliu Zamfirescu cultul didactic, ci pare-se un *amor intelectualis* derivat din cunoaștere aprofundată și solidaritate regională, focșeneană care i-a ușurat să scrie **un comentar comprehensiv, documentat și limpede.**

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Mingi, rachete și... un campionat internațional

Norei

Un campionat internațional de tennis.

Am ajuns la al treilea match; cu o zi înainte a plouat. Terenul e muiat. Fâșii de case și copaci zac încremenite în băltoacele de apă, risipite, ici și colo. In mijlocul terenului, doi tineri își trimit mingi viguroase ale căror traectorii, urmărite de ochii mulțimii, creiază o curioasă alternanță de pete clare care sunt fețele, și de pete închise, care sunt spatele capetelor.

Unul din cei doi jucători, se numește Haghina și e ceh; celălalt e un as român și se numește Pusztaj. In materie de sport, ești în mod obligatoriu naționalist, așa încât Nora și cu mine ne rugăm cu multă ardoare în favoarea românului. Dacă am fi putut, fără ca să se observe, să aruncăm niște mături în picioarele lui Haghina, n'am fi ezitat de loc. Dar nu-i nimic de făcut. Vai! cehul câștigă și Pusztaj pierde.

Nu ne-ar mai rămâne nimic altceva de făcut de cât să dăm dovadă de nobilul spirit sportiv recomandat și să aclamăm pe învingătorul străin, dar noi nu suntem antrenați de practica constantă a terenurilor de sport... Și apoi e ceva care ne scoate din răbdări și varsă oțet în rănile amorului nostru propriu, știind cum vor fi comentariile matchului transmise ziarelor lor de către reporterii sportivi, care nu-și vor precupeți aprecierile lor supărătoare în ce privește înfrângerea tennis-manului nostru.

Fiecare spectator își comprimă cu o mână bătăile grăbite ale inimii, care le sare în piept ca o minge de cauciuc „Dunlop", și, cu cealaltă, își ține ceasul căruia caută, cu o privire de fakir, să-i grăbească progresiunea arătătorului...

In jurul nostru, o lume care are un caracter foarte cosmopolit. Cosmopolitismul are mult farmec și stil când apare în jurul unui „court" de tennis. E un public de Movilă, de palace sau de transantlantic care se pasionează de acest joc. Mulțimea depe terenurile de foot-ball, foarte populară, se aristocratizează de cum se apropie de terenul de tennis, unde toată lumea se uniformizează.

Limba sportului, acest sabri anglo-saxon, singurul esperanto care a reușit, îngăduie o înțelegere universală în acest colț entuziast și totuș tăcut.

Căci ceeace caracterizează aceste reuniuni este lipsa snobismului.

Dacă ai întreba pe toți acești oameni pe cine au văzut, le-ar fi foarte greu să răspundă, căci nu văd decât matchurile și privirea lor nu se deslipește deloc de traectoria mingilor, cu riscul de a le înțepeni gâtul, tot întorcându-l atât de mult la stânga și la dreapta și viceversa.

Toate femeile care, în oricare altă parte, s'ar fi privit, la fiecare trei minute în oglindă și s'ar fi dat cu pudră pe față uită să mai facă acest lucru și rămân cu nasuri lucitoare, ca niște mici rubine strălucitoare de tot focul apelor lor, în tot timpul partidelor.

Dar matchul Poulieff-Teodorowsky? Poulieff, cu aerul îngrijat, capul înainte, cu pieptul înfundat și picioarele încordate, joacă cu multă preciziune. „Volées"-urile lui sunt bine lovite, iar „rever"-ul îi e foarte agresiv. Joacă repede, repede, parcă grăbit să termine înainte de timpul acordat.... Matchul lui contra lui Teodorewsky pare o simplă formalitate.

Teodorowsky este trimis la vestiar cu un scor împovărător de 6-2, 6-3, după ce a arătat, în cursul acestui match lipsit de istorie, clasa unui jucător onest.

Las însă altora grija de a lăuda în jargonul tehnic peripețiile acestor matchuri internaționale, de a evoca smashes-urile fulgerătoare, drives-urile de revers dealungul liniei și toate ground strokes-urile care imortalizează pe un jucător, ca să nu vorbesc decât de fizionomia generală a spectacolului și de psihologia lui profană.

Am discernat două mari categorii de virtuoși, lesne vizibili, aceia care joacă pentru joc, cu pasiunea sobră a sufletelor simple, ca Botez sau San Galli și aceia pe care lumea exterioară îi preocupă și pentru care orice partidă este un mijloc de a seduce publicul. Poulieff, acest băiat subțire și svelt, care are aerul unui colegian înțelept, siluetă fină și nervoasă, față expresivă și puțin dureroasă a lui Gilles de Watteau, este un june prim al court-lui; publicului îi place grozav de mult bereta lui bască, zâmbetele și destinderile lui de pisică. Cu câtă știință a atitudinei mușcă el dintr'o lămâe, între două sets-uri. Dar uneori, o imperceptibilă distracție cade peste el; iată, el a ridicat tocmai în mod paradoxal mingea și publicul zâmbește, dar timpul care-l pierde ca să fie satisfăcut de dibăcia lui e deajuns lui Teodorowsky să câștige un punct. Teodorowsky, învins, a luat brațul liniștitului său învingător cu un gest atât de frumos de desmierdare, că se cere parcă aplaudat.

Aș voi deasemenea să-l descriu pe elenul Manzaroglu, brun ca și noaptea, felin și de o iscusință umoristică. Cum se poate oare că arbitrul, înfundat în scaunul lui cu picioroange, nu are distracții văzând aerul lui atât de amuzant, feroce când servește la „fillet", pândind în dosul rachetei sale, ca un jaguar în spatele unui masiv al junglei?

In afară de tabloul alb de afișaj, nu există nimic abstract la tennis, unde totul este forță, dibăcie și grație aplicată. Acrobația, ca și atletismul se ascund sub aspectele unui dans armonios, minunat de bine ajustat la salturile mingei, necontenit noui și neprevăzute.

Pe deasupra, frumusețea se amestecă aci în mod foarte strâns. Scurta jupă plisată feminină, în mișcările ei de sbor sau de oprire, descoperă ca și rochia greacă, jocul suplu al draperiei, când e purtată de d-ra Zissowitz. Și viziera d-rei Unanian, care pare casca unui copil răsboinic, prelungește o umbră albastră peste fața-i aprinsă de joc.

Matchurile dublu mixt continuă, pe când razele soarelui se strecoară printre norii posaci, ceeace va face în curând, câteva doamne să-și vadă topindu-se rimmelul în lacrimi negre, ce cad peste doliul înfrângerilor și... peste fardul feței.

Lumea părăsește cu regret terenul de tennis și se îndreaptă spre bufet, unde toate limonăzile și înghețatele au fost vândute de mult.

— Cum, n'a mai rămas nimic de băut? se interesează ingenu Nora.

— Nu, totul a fost băut de jucători.

— De jucători? De mâne m'apuc și eu neapărat să joc tenis.

Asta se traduce pentru mine cu suma de 6000 lei, costul rachetei, al mingilor, al rochiei și toate celelalte ustensile cari fac pe adevăratul tennis-mann. Iată unde duce mania asta de sporturi...

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Sfaturi practice pentru clienții restaurantelor

Dacă sunteți grăbit și doriți să încheiați masa cu o cafea-filtru aveți grijă să comunicați chelnerului această dorință de la început; căci dacă ați ajuns la fructe, e inutil să comandați: un filtru, dar repede. Filtrarea durează cel puțin un sfert de oră.

*

Chiar dacă sunteți de zeci de ani clientul unui restaurant, nu e nevoie să strigați în gura mare:

— Băete, o tocană, ca pentru mine.

Bună sau proastă tocana așteaptă aceiași, pentru toată lumea. Dacă excepția pe care o pretindeți se referă exclusiv la cantitate, sau dacă voiți să aduceți mâncării modificări posibile, puteți foarte bine comunica aceasta chelnerului în mod discret. Rezultatul e acelaș și aveți și avantajul de a fi luat drept un om bine crescu'

*

Dacă sunteți cu totul ageamiu în ceeace privește alcoolurile și dacă observați pe sticla de cognac care tocmai vi se servește fie V. O. fie X. O. fie V. V. S. E. O. P. nu vă iritați reclamând: trois étoiles! Cele trei stele de pe sticlă sunt un indiciu că băutura e nouă, pe când toate celelalte sunt infinit superioare.

*

Fiindcă am vorbit de alcooluri, încă o recomandație: dacă ați comandat liqueruri și vi se aduce Chartreuse, Bénédictine, Grand Marnier (cordon rouge) și chiar Vieille Cure, nu întrebați ironic, c'un aer de fin cunoscător:

— Cointreau n'aveți?

Vă râd și picolii!

*

Sifonul pe-o masă elegantă e o rușine și-o necuviință.

*

Acei care pretind mușchi de vacă proaspăt, merită să li se dee. Dacă nu-și vor rupe dinții în el, înseamnă că au noroc.

*

Dacă aveți discuții serioase în vedere, nu vă așezați în imediata apropiere a lui Grigoraș Dinicu. Sunt vecini care îl preferă vocii dv. Ș'apoi, veți fi incomodat tot timpul...

AL. O. TEODOREANU

Insemnări

Religia lui Flaubert

Se știe de toți cei ce cunosc ceva din corespondența lui Flaubert, au citit amintirile din Jurnalul fraților Goncourt, cunosc mărturiile contimporanilor și studiile numeroase asupra celui mai mare romancier din secolul al XIX-lea în Franța, că Dumnezeul lui Flaubert a fost arta sa. Ei i-a închinat el viața, i-a fost cucernic, ascet și martir, în lipsa unui absolut după care înseta.

„Ah!, zice el, „am resimțit chinurile stilului până în toate străfundurile lui!". „Iubesc munca mea cu

GUSTAVE FLAUBERT

o iubire frenetică și pervertită, cum își iubește ascetul cilicea care-i sfâșie burta... Arta este ca Dumnezeul Iudeilor, cere holocauste. Nu mi-aș da însă tortura mea pe nimic în lume, pentru că mi se pare în conștiința mea că-mi fac datoria, că mă supun unei fatalități superioare"..

Mai departe zice: „...Eu urăsc viața... sunt catolic", în senzul unei adevărate desnădejdi. Dar tocmai din cauza desnădejdii, Mauriac are convingerea că Flaubert n'a putut deveni catolic și s'a aruncat trup și suflet în cultul pătimaș al literaturii. E la el ca un fel de evaziune din această desnădejde spre climate imaginare și visări miraculoase. Evaziunea aceasta a fost dealtfel semnul vremilor în care a trăit generația lui Flaubert și mai ales generațiile care au urmat, până la cele de după războiu. O stare de suflet pe care au exteriorizat-o mai ales scriitorii din generația lui Iosef Roth, tinerii „din ordinea rece", chinuiți de dorul „fugii fără de sfârșit", atât de bine redată și analizată în romanul cu acest nume al „veșnicului rătăcitor" ce este Iosef Roth...

„Codex Sinaiticus"

Sunt câteva luni de când guvernul englez a cumpărat, din îndemnul conservatorului muzeului de manuscrise la British Muzeum manuscrisul considerat ca original al Noului Testament. Unic în felul său această lucrare este în acelaș timp cea mai veche din alte două versiuni posedate de Franța.

El a fost plătit cu 100.000 lire sterline — sumă fabuloasă... Dar în prezent patriarchul mânăstirii Sinaï reclamă pe posesorii prețiosului manuscris ca tăinuitori de furt. Manuscrisul este al acestei mânăstiri, de unde a fost furat de Teschendorf în 1853.

Deja cu câțiva ani înainte Teschendorf rupsese vre-o 45 de pagini pe care le oferise muzeului din Leipzig.

Țarul Alexandru al II-lea i-a cerut atunci restul manuscrisului.

Teschendorf s'a decis să încerce aventura. S'a întors la Sinaï „ca să studieze serios manuscrisul". Câteva zile mai târziu căzând bolnav, patriarhul l-a autorizat să ia manuscrisul cu el și astfel ilustrul Codex a părăsit lăcașul pentru a nu se mai întoarce.

Pe de altă parte „Sunday Dispatch" pretindea în unul din numerele sale că pretinsul Codex nu era decât un simplu fals, fabricat în 1917 de niște prizonieri politici la Moscova.

British Museum neagă, Sunday Dispatch afirmă... Ce este adevărat din toate acestea?

Regine de o clipă

Ludovic al XIV-lea avea 19 ani când abia tămăduit de patima sa pentru Olimpia Mancini, nepoata cardinalului, observă printre domnișoarele de onoare ale mamei sale pe D-ra de la Mothe-Argencout.

„N'avea nici frumuseță strălucitoare, nici spirit extraordinar, dar toată persoana sa era plăcută, zice La Grande Mademoiselle. Pielița sa nu era nici prea delicată, nici prea albă, dar ochii albaștri și părul blond cu sprincenele sale negre și tenul oacheș făceau un amestec de dulceață și vioiciune, avea un farmec căruia nu te puteai împotrivi..."

Regele nu mai era acum timidul adolescent din dragostea cu Olimpia Mancini. Devenise îndrăzneț. Tânăr înflăcărat cum era, îi făcu o curte pe față și fără nici un fel de rezervă.

Pioasa Ana de Austria făcu pe fiul său să i se mărturisească și îi dădu sfaturi de bună creștină pentru mântuirea sufletului său. Ludovic se prefăcu a fi atins, se retrase în castelul său de la Vincennes, unde cardinalul Mazarin îl ținu sub pază, făcându-i morală vre-o săptămână. Prințul se arătă plin de căință ca să-și capete libertatea mai repede.

Dar abia reîntors la Paris, căzu iar în mrăjele frumoasei fete, care îi rezista mai mult din calcul de cât din virtute. Mazarin însă veghea și-și dădea perfect seamă de jocul fetei.

Informat de spionii săi că aceasta, în dorința sa de a se plasa la curte, se cam grăbise a acorda lui Richelieu ceia ce refuza Prințului, obținu de la soacra lui Richelieu scrisorile scrise lui de D-ra de la Mothe-Argencourt, scrisori ce nu erau de loc discrete.

Cu aceste scrisori cardinalul a convins ușor pe Ludovic că donzela își râdea de el.

Jignit în amorul propriu regele întoarse spatele brutal domnișoarei de onoare.

Se zice că îndată după această aventură răsunătoare, D-ra de la Mothe ar fi intrat la mânăstire. Dar Etienne Huyard, în cartea sa „Les Premières maitresses du Grand Roi" de unde am luat aceste amănunte, arată că ea n'a intrat la mânăstire de cât mult mai târziu și atunci numai ca pensionară.

Istoricul nu poate preciza dacă această ședere la mânăstire a fost o urmare a decepției sale în dragostea cu Richelieu sau dacă nu cumva a fost închisă acolo de Ana de Austria spre a da un avertisment Louisei de la Vallière a cărei stea se ridica la orizont tocmai pe acea vreme.

— Ai cumpărat pește stricat.
— Da' ce? Sunt în el?
— **Asta ar mai fi trebuit.**

Baudelaire în Insule

Poate dacă Baudelaire încă tânăr de tot n'ar fi încercat să gâtuie pe tatăl său vitreg, generalul Aupick, într'un acces de ură sălbatecă, n'am fi avut norocul să citim și azi minunata capo-d'operă „Les Fleurs du Mal".

BAUDELAIRE

Familia alarmată i-a dat atunci câteva mii de franci și l'a expediat în Insule. De acolo ne-a adus genialul poet poemele inspirate de călătoria sa „Dame Créole", „Une Malabraise", „Parfum exotique" etc. Se pare că el ar fi stat vre-o 40 de zile în insula Réunion, vre-o 20 la „Ile de France" și că în nici un caz n'a mers până la Calcuta.

A rămas însă sufletește toată viața în aceste Insule. De sigur amintirea acestui „paradis parfumat" l-a făcut să se amorezeze nebun de mulatra care figura într'un rol neînsemnat într'o seară la teatrul Pantheon, și care nu spunea decât două trei vorbe într'o piesă proastă. In ea retrăiau amintirile altor divinități de culoare care l-au încântat la 20 de ani.

Maurice Martin du Gard care întors dintr'o călătorie minunată își scrie amintirile, ne mărturisește plăcerea cu care a recitit poemele lui Baudelaire între Réunion și Maurice și cât de bine înțelege farmecul și vraja cu care l-au dominat pe Baudelaire toată viața „ținuturile aceste încântătoare care dau de la distanță toate iluziile fericirii". In acest paradis este și Pample mousse cu eroii săi cei mai duioși Paul și Virginia, mai reali pentru călătorul de azi de cât toate amintirile lui Baudelaire și toate ființele reale, întâlnite în această grădină șopotitoare.

Nobleță autentică

Academia franceză numără doi savanți sub cupola sa, matematicianul Emil Piccard și prințul Maurice de Broglie.

Maurice de Broglie, născut la Paris în 1875, este fratele lui Louis de Broglie, născut la Dieppe în 1894, laureat al premiului Nobel în 1929, membru al Academiei de științe ca și fratele său mai mare.

Scoborâtori dintr'o veche familie care a dat un lung șir de militari, oameni de stat, istorici remarcabili, acești doi mari savanți au aurit din nou blazonul familiei cu cea mai strălucită și autentică nobleță, nobleța elitei intelectuale a lumii.

Maurice de Broglie a fost marinar, dar în 1904 a părăsit marina de războiu, consacrându-se cu totul științelor fizice. Doctor în științe la 1908, dar neaparținând Universității, a lucrat în Observatorul de la Meudon, apoi la Collège de France, până ce și-a înființat un laborator propriu în Rue Chateaubriand, cel dintâi în Franța pentru cercetările asupra razelor X, laborator pe care l-a pus la dispoziția savanților francezi și străini.

Emul al savanților germani Roentgen și von Laure, al englezilor Moseley și Bragg, el a contribuit la formarea legăturii între locul atomilor în solidele cristalizate (sau în molecule) și radiațiunile invizibile, de frequență mult superioară radiațiunilor ultra violete.

Noul academician este membru al Institutului din 1924, titular al medaliei Hugues, al societății regale din Londra și doctor honoris causa al Universităților din Leeds și Oxford.

Dar pe când Maurice de Broglie se consacră în totul științelor experimentale, Louis de Broglie caută să împace două teorii matematice ale luminii, teoria emisiunii cu teoria ondulațiilor.

Teoria emisiunii, a lui Newton, presupunea că corpurile luminoase proectează corpuscule imponderabile, mișcându-se în linie dreaptă cu o extremă rapiditate și răsfrângându-se pe unele suprafeți după legile șocului.

Hipoteza lui Hughens, dimpotrivă, pretinde că moleculele corpurilor luminoase sunt însuflețite de mișcări vibratorii foarte repezi. Aceste vibrații ondulatorii se transmit în aer ca undele sonore și fac corpurile materiale luminoase. Diversitatea culorilor provine din rapiditatea diferită a acestor mișcări ondulatorii.

De un veac teoria lui Newton fusese abandonată. Dar la începutul secolului nostru, unele fenomene au îngăduit teoriei lui Newton să-și găsească partizani din nou.

Atunci Louis de Broglie s'a întrebat dacă nu s'ar putea concilia ambele teorii. Printr'o ingenioasă corelație Louis Victor de Broglie a putut opera o sinteză interesantă între aceste două ordine de fenomene prin ceia ce numește mecanica ondulatorie.

Valoarea teoriei sale a fost verificată de Davidson și Gerner și ea deschide orizonturi noui cercetărilor științifice, ca și teoria lui Einstein.

Lucrările sale erau de mult cunoscute în lumea științifică, dar numele său a devenit popular prin căpătarea premiul Nobel de fizică în 1929 când marele savant era abia de 37 de ani.

In 1933 a fost ales membru la Academia de științe, unde a găsit pe fratele său, ales în 1924.

Cahiers du Sud

Cetitorul român de limbă germană utiliza excelenta revistă Neue Rundschau (ideologie progresistă a unui liberalism social cochetând cu marxismul și loc de întâlnire al marilor personalități creiatoare ca Heinrich și Thomas Mann, Jakob Wassermann, Däubler, Julius Bab, Alfred Kerr), Europäische Revue (scoasă de prințul Anton Rohan și având ca țel o comunitate internațională pe planul spiritului) și cele două săptămânale Weltbühne și Tagebuch (cu articolașe scânteietoare de sarcasm, polemică și inventivitate pe marginea cotidianului).

Azi, Neue Rundschau a devenit totalitară (hitleristă) cu prudență, iar organele pamfletare au plecat în exil la Praga și Amsterdam.

Cetitorul român de limba franceză se delectează cu Nouvelle Revue Française, zidită pe disponibilismul gidian, catolicitatea lui Paul Claudel, entuziasmul lui Jacques Rivière și academismul moralist al lui Albert Thibaudet. Gide a trecut la comunism, și în lagărul problematicei proletariene, iar Ramon Fernandez — a doua pană critică a revistei — îl secondează cu ezitări de neofit. Europe, pusă sub patronajul lui Romain Rolland și al unui socialism lipsit de dogme, contrabalansează acțiunea reacționarilor grupați în La Revue Universelle.

ANDRÉ GIDE

Cahiers du Sud a reușit să grupeze o parte din tineret. E o revistă de avantgardă spirituală, fără corset dogmatic. Poate fi citită cu folos și plăcere.

Cărți

MIRCEA ELIADE: India. Ed. „Cugetarea", Buc., 1934. Prețul 60 lei.
G. ROIBAN: Versuri. Bibioteca „Pământ și suflet oltenesc". Tip. „Eminescu", Craiova, 1934.
EM. SAMOILĂ: Revoluția în alimentație. Ed. „Colportajul", Buc. 1934.
VLAD BĂNĂȚEANU: Aspecte din Albania. Ed. „Iconar", Cernăuți, 1934. Prețul 80 lei.
EMIL CIORAN: Pe culmile disperării. Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II", Buc. 1934. Prețul 50 lei.
JACQUES PIRRELES: Istoria evreilor. (Din cele mai vechi timupri până la declarația Balfour). Tip. „Viața Românească", Iași, 1928. Prețul 200 lei.
DR. VICTOR PAUCHET: Calea fericirii. (Lucrare premiată de Academia franceză). Traducere de colonel Traian Er. Grigorescu.
VERA CHARNASSE: Le Mal Irreparable A. Fayard & C-ie, Paris. Prețul 12 francs.
G. M. CANTACUZINO: Isvoare și popasuri. Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II", București, 1934.
Lct.-col. PETRE N. PANCU: Omagii Majestăței Sale Regelui Carol al II-lea. Tip. „Fântâna Darurilor" Buc. 1934.
GH. G. BEZRECANNAI: Din trecutul nostru. (Vartolomei, Arhondologia Basarabiei, C-tin Stere).
MAXIMILIAN COSTIN: Muzica Românească. Ed. „Progres și cultură", Tg. Mureș.
M. EMINESCU: Luceafărul. In bulgărește de Boris Coler. Tip. „Dobrici", 1934. Prețul 10 lei.
G. TUTOVEANU: Geschichte Auswahl. In nemțește de A. Flachs. Tip. „Frații Chiriac", Bârlad, 1934 Prețul 30 lei.
VIRGIL THEBONIU: Poezii. — Tip. „Muscanu" București, 1934, prețul 20 lei.
ȘTEFAN ZWEIG: Casanova. — In Românește de H. Blazian și Al. A. Philippide, Ed.: „Cugetarea" București, 1934, Prețul 35 lei.
IOAN LAZAREANU: Versuri fără titluri. — Tip. „România Mare", București, 1934. Prețul 30 lei.
GEORGE CARARA: Din viața drumului de Fier (schițe, reportagii, note de drum). — Ed.: „Ioan Călinescu". Buzău 1934.
AL. ADRIAN BOTEZ: Semne în timp. București 1934.
MIHAIL SADOVEANU: Viața lui Ștefan cel Mare. — Fundația pentru literatura și Artă „Regele Carol II". București, 1934. Prețul 30 lei.
C. MANOLACHE: Definiția Iubirii cu considerații finale de Șt. Șoimescu. — Tip.: „Bucovina", București, 1934, Prețul 28 lei.
EM. DIACONESCU și MIH. COLAN: Istoria Românilor (Rezumat). — Tip.: „Gutenberg", Iași, 1934, Prețul 25 lei.
C. STANCULESCU: Minunile Spiritismului. — Tip.: „Nicu Grassiany", București, 1933. Prețul 60 lei.
IOAN C. FILITI: Des origines du régime representatif en Roumanie. Tip.: „E. Marvan", București.
N. N. VASILIU și V. POPESCU TOPOLOVENI: Fapte și Credință (cu o prefață de d-l Ion Mihalache). Tip.: „Eminescu" București, 1933, Prețul 60 lei.

Reviste

REVISTA FUNDAȚIILOR REGALE: No. 6 (Iunie).
CUVÂNTUL LIBER: No. 32 (Iunie).
I. JOLDEA RĂDULESCU: Țărănimea în Statul Național-Corporativ. Tip. „Universul", Buc. 1934.
ȚĂRĂNISMUL: No. 24 (Iunie).
REVISTA PENTRU MORALIZAREA DEȚINUȚILOR: No. 3-4 (Martie-Apr.).
INCOTRO: No. 75 (Iunie).
13: No. 3-4 (Iunie).
SOCIETATEA DE MAINE: No. 4—5 (Iunie).
GÂNDUL VREMII: No. 6 (Iunie)
MOLDOVA LITERARA: No. 3-5 (Martie-Mai)
ȚARANISMUL: No. 24 (Iunie)
LIBERTATEA: No. 12 (Iunie)
PLAIURI SĂCELENE: No. 6 (Iunie)
FAMILIA: No. 3 (Mai-Iunie)
REVISTA C. F. R.: No. 5 (Mai)
CUVÂNTUL LIBER: No. 33 (Iunie)
PROMETEU: No. 2 (Iunie)
REVISTA ISTORICA ROMANA: No. II-III (Iunie)

Ziare

GAZETA CARȚLOR: No. 2 (Iunie)
INFORMATORUL: No. 9 (Iunie)

Ziare și buletine străine

DOS-PRELOS: No. 40 (Martie)

A apărut în edit. Cartea Românească Vol. VI VII și VIII din
Noul cod al României
Sub direcțiune d-lui prof. Eug. Heroveanu cu colaborarea d-lui Richard Hutschneker și Elena M. Herovanu avocați
Acest volum cuprinde toate legile decretele, regulamentele, etc. până la 1 Mai 1934

A apărut de asemenea No 3 din
Biblioteca legislativă
(anexă la colecția de mai sus)
Legea impozitului pe lux și cif. a afacerilor, comentată deV.V. Longhin, magistrat.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 709
DUMINICĂ 8 IULIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Datoria conducătorilor noștri

In țara noastră orice om pe care Dumnezeu l-a binecuvântat cu darul acesta rar de a privi și a vedea *dintr'o dată* e dator să-și aducă aminte la fiecare pas că — spre deosebire de Statele cu organizații mai vechi — el are de îndeplinit aici la noi și un mare rol moral: *acela de a fi educatorul generațiilor tinere.*

Iată ce spune Eminescu în privința aceasta: „Misiunea oamenilor care vor din adâncul inimii lor binele țării, e creșterea morală a generațiunii ce va veni...

„Cea ce ne inspiră durerea cea mai mare și o adevărată teamă de viitorul acestei țări, nu sunt pe atâta oamenii generației actuale, pe cât tinerii noștri care vor stăpâni în viitor soarta nației lor.

„Lucrarea continuă a instituțiilor prea liberale ar consista la spiritele tinere în dărâmarea oricărei autorități dumnezeești și omenești; într'o încredere

I. A. BASARABESCU

oarbă în propria persoană neînsemnată, și nerespectarea oricărui superior.

„Ușurința cu care tinerii la noi discută oameni și lucruri, expresiile de care se servesc, suficiența și lipsa de activitate e un semn că avem aface cu oameni îmbătrâniți înainte de vreme, cărora le-am prezice depe acum lipsă de statornicie și neputință morală.

„Aceasta e pedeapsa pe care ne-o dă Dumnezeu pentrucă am făcut din școlari numai unelte în care se îngrămădește învățătura unei mulțimi de cunoștinți, fără să fi îngrijit deloc pentru creșterea inimii și caracterului, căci niciodată tăria unui popor n'a stat la instrucție ci totdeauna în creștere...

„Intr'o țară unde sunt deputați și jurnaliști cari au studiat atâta pe cât se poate învăța în Academiile din cinstitul oraș al Mizilului, alături cu alții cari fără o preparare serioasă au vizitat Academiile străine și s'au întors ca să realizeze idei noui, de o valoare foarte relativă, fără să-și cunoască țara și poporul, nu se poate aștepta decât o cumplită superficialitate, în toate chestiunile, o ușurință de care suferă toate partidele din România, care nu văd în stat decât mecanismul succesiunii la putere.

„Las că *lipsa de cultură adevărată e egală cu lipsa de moralitate* în sens mai înalt al cuvântului, căci imoral este în înțeles mai nobil al vorbii cel ce se însărcinează cu o afacere, pe care n'o pricepe îndestul de bine".

Bine înțeles, toate acestea sunt constatări pe care Eminescu le făcea înaintea războiului din 1877. Dar, parcă într'unele privințe ar fi trăit în vremurile de azi.

Mediocrația

Ceeace a văzut Eminescu odinioară atât de bine cu intuiția lui genială, întâlnim în parte și astăzi: lipsă de măsură, lipsă de respect; lipsa simțului realității.

Pentrucă e foarte greu în vremurile de obscurantism de astăzi ca faima unui om superior sau a unei valori reale să răzbată întunecimea maselor.

Printre catastrofele pricinuite de războiu, trebuie să o punem și pe aceasta: că a răscolit întunericul, a pus drojdia în fierbere, a dat spuma la fund și luând cârma din mâna cârmacilor destoinici, a pus-o în mâna corsarilor și a precupeților de vorbe goale.

După epoca eroilor, epoca pescuitorilor în apă turbure; după epoca de aur epoca de lut. Furtunile mari au ridicat totdeauna spre cer pleava și pulberea. E drept că natura a făcut din ființa omenească unica flacăre luminătoare a planetei noastre. Dar n'a dat tuturor oamenilor aceeași putere de a străluci. Printre atâtea mii de candele,răsare ici colo și sclipirea eternă a stelelor, care dacă nu pot pătrunde bezna de azi, vor rămânea să lumineze peste veacuri de-apururea.

Triste timpuri când lumânarea ajunge să pretindă că e soare și chibritul radium. Și... mare năpastă pe capul unui neam, când ajunge pe mâna mediocrității. Tolerăm prostia, fiindcă are meritul de a fi adesea creatoare. I se cuvine un omagiu: hazul. Dar mediocritatea e supărătoare prin prerogativele pe care și le arogă, prin parodia nesuferită cu care pătează toate marile inspirații.

Pe mediocritate n'o impresionează nici poezia lui Eminescu, nici muzica lui Beethoven, nici madonele lui Raphael, nici darul oratoric al lui Maiorescu. Ea poate scrie, compune, zugrăvi și vorbi oricând la fel cu ei. Piară toți titanii gândirii... ea îi poate înlocui numaidecât cu o mie alții.

Azi trăim în plină teroare a mediocrității, a acestei pecingini greu de lecuit, altoită pe toate ramurile de activitate, prevestitoare de cine știe ce sguduiri, care-ar putea să vie.

Și astfel devine firesc ca un neam să cadă în păcatul de a lăsa anii să treacă peste valori și talente fără să utilizeze puterea lor de muncă și concepție în folosul obștesc, în aceste vremuri, — poate cele mai grele — pe care le străbatem.

Iată piedicile mari și în acelaș timp gălăgioase, care stau azi în drumul propășirii țării.

Oamenii cu mintea luminată le văd, le cunosc și le disprețuiesc cu tot dezgustul. Dar glasul lor e copleșit de urletul furtunii. Pleava și pulberea plutesc încă pe sus, întunecă văzduhul și țin în ascunzișuri energiile sănătoase.

Urgia însă se va potoli. Simțul realității, care n'a lipsit niciodată în adâncurile sufletești ale neamului nostru, va face să biruie la urma urmelor *Gândul bun.*

O clipă de liniște și un cuvânt autorizat. Iată ce așteptăm...

Și ce ridicule ni se vor părea atunci jos grămăjuele de pleavă și pulbere osândite la veșnică nemișcare; ele care s'au crezut câteva ceasuri — sub legănatul capricios al furtunei — că au aripi adevărate de aquilă atotstăpânitoare.

Și clipa se apropie.

Simțul realității înăbușit în atâtea piepturi, nu poate răbda până la pieire silnicia zadarnică a inconștienței.

Cât va fi pământul va bate vântul și, după asprimile și amărăciunile iernei, știut e că totdeauna a venit primăvara înviorătoare, cântând imnul vesel al tinereței și al soarelui mântuitor.

I. A. BASSARABESCU

Din viață — și din cărți

Oameni cari au fost

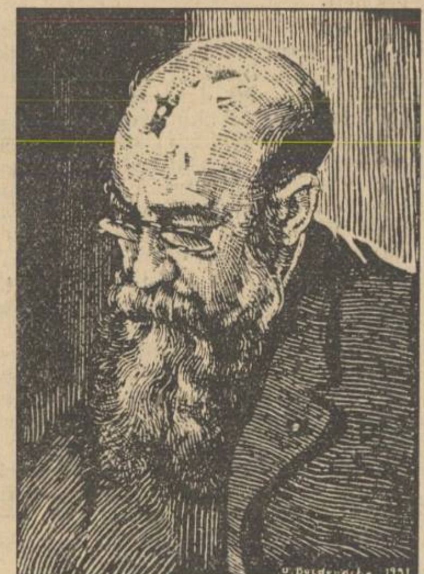
A apărut, într'o nouă ediție, cartea d-lui N. Iorga: „Oameni cari au fost" — carte pe care am citit-o, cu emoție, înainte de războiu.

In acest volum, d-sa a strâns articolașe din „Neamul Românesc", scrise la moartea sau la comemorarea unui om mare.

Multe cărți ne trec pe subt ochi. Dar puține ne lasă o impresie vie — pe care o poți retrăi oricând, dacă îți arunci privirea la cartea din bibliotecă.

Dintre volumele cetite — acela îți rămâne în suflet, care te-a emoționat în momentul lecturii. Și nu te poate emoționa decât ceiace-i scris cu inima mișcată.

Vechiul adagiu: „dacă vrei să mă faci să plâng — tu trebui, să plângi mai înainte" — este va-

N. IORGA

labil și astăzi. Nici o artă din lume n'a putut înlocui fiorul sufletesc.

Și acest fior — ca nimeni altul în literatura românească — îl stăpânește d. Iorga, care se impresionează profund și știe să transmită impresia.

De-aceia nu vom uita niciodată mormântul de apă, în care s'a scufundat un amiral englez — pe de-asupra căruia d. Iorga ne-a purtat, în barca-i de vis cu pânzele întinse...

Și nici flacăra din ochii unui scriitor mort nu vom uita-o, pe care d-sa o compară cu râurile subterane — aici ascunse, dincolo țâșnind la lumină...

D. Iorga n'a scris articole despre oamenii care au fost" — ci textul epitafului de turnat în bronz sau de cioplit în marmoră pe groapa lor.

Incendiatorii cărților

Acei care au incendiat cărțile se prăbușesc, în turpitudine. Au alungat din mintea lor lumina, au intrat în întunericul cavernelor — unde domnes numai instinctele negre. Au ofensat, au lovit, au ucis. S'au răsbunat contra adversarilor de idei. Iar când n'au mai avut adversari în față, ei au decretat vrăjmași pe toți cei de alt sânge și de altă credință. Astăzi însă — după reprimarea altora — hitleriștii se suprimă pe ei înșiși.

Führerul a fost adus la putere de batalioanele de asalt — aruncate în războiul civil nu atât de formulele antisemite și rasiste, cât de comandamentele sociale.

Soluțiile socialiste au fost cimentul formațiunilor militare hitleriene.

De un an și jumătate, un milion de tineri din batalioanele de asalt — care își întrețineau familiile din solda lor modestă— așteptau cu înfrigurare socializarea băncilor și a industriei, exproprierea rurală — cu împărțirea pământurilor, etc.

Și iată rezultatul: în loc de toate acestea, — Hitler a hotărât dizolvarea batalioanelor de asalt... ceiace însemna aruncarea pe drumuri a un milion de tineri cu familiile lor, deziluzionați de crezul socialist și loviți în cariera militară.

La 1 Iulie hitleriștii — fără Hitler și împotriva lui — au vrut să provoace revoluția socială, pentru traducerea în fapt a programului de opoziție, alcătuit de Führer... N'au reușit. Hitler, cu ajutorul Reichswehrului, și-a măcelărit ostașii.

După masacrarea ideologiei hitleriste — au fost masacrați și purtătorii steagului cu crucea încârligată.

Oricât de odioase ar fi batalioanele de asalt, — cum există o morală chiar în sânul unei bande de răufăcători, — trebue să recunoaștem tragedia tineretului hitlerist german.

După o revoluție, cu toate riscurile inerente unei asemenea acțiuni, hitleriștii s'au trezit — într'o bună zi — cu idealul social nerealizat, și cu cariera personală compromisă. Ei au văzut, cu mirare și cu desgust, cum comandantul lor suprem trece în tabăra adversă — a marei industrii, a nobilimii, a proprietarilor de pământ — pentru consolidarea capitalismului combătut de dânșii.

O întreagă generație a fost amăgită de un demagog sângeros.

Acei ce au schingiuit și au ucis, cei ce au dat foc cărților în piețele publice — renunțând la bunurile spirituale în favoarea bunurilor materiale—au ajuns, după un an și jumătate, acolo... de unde plecaseră.

Au ajuns — cu o deziluzie în plus.

Bunul traiu material pentru dânșii și pentru familia lor — s'a dovedit o himeră. De asemeni himeră, deocamdată și idealul social.

Iar pe deasupra — un cerc de desconsiderare externă în jurul unui stat, care a adus culturii umane un strălucit aport și care cuprinde încă oameni de valoare mondială.

Peste tradiția de cultură s'a întins scrumul cărților. Cu cenușa culturii, hitleriștii au uscat de sânge sentințele capitale.

Astăzi ei se măcelăresc între dânșii fără sentințe.

Incendiatorii cărților nu puteau ajunge decât aici.

Porunca vremii nu poate fi acum decât: „Indărăt — la carte!"

M. SEVASTOS

Serghie Esenin

Cântecul graului

Grâul să se legene încearcă
Și din soare aur proaspăt ia
Tae spice secerea, de parcă
Gâturi lungi de lebădă-ar tăia.

Lanurile noastre-s colindate
De August, cu-al zorilor potop.
Paele-s în snopi apoi legate —
E-un stârv galben fiecare snop.

Ca pe dricuri, în căruți, din stepe
Sînt cărați într'un cavou-hambar;
Ca un dascăl, bombănind la iepe,
Căruțașul prohodește rar...

Fac apoi din capete o punte,
Pe pământul unde snopii rup,—
Și cu lanțul, oasele mărunte,
Le dezbat de minunatul trup.

Nimănui prin cap însă nu-i sună,
Că și-aceste pae sînt ființi!...
Mâncând lacom, moară căpcăună,
Oasele le macină 'ntre dinți.

Coc grămezi de hrană mult gustoase,
Din făină aluat dospind, —
Iată-atunci în pântece se'ndeasă
Tot veninul răului, clocind.

Coacerea de chin le lecuește,
Cu mirezme stinge orice rău.
Carnea lor din pae, otrăvește
Mațele flămândului mâncău.

Și pământul de tâlhari se'ncarcă
Ucigașul frate-i c'o lichea, —
Fiindcă, tăem spicele, de parcă
Gâturi lungi de lebădă-am tăia.

din rusește de

GEORGE LESNEA

Din volumul „Stihuri și Poeme" de Serghie Esenin, care va apare în toamnă, cu o prefață de d. Ionel Teodoreanu.

Societatea ieșană la începutul secolului trecut

După memoriile[1] Contelui de Rochechouart

In revista ieșană de studii istorice *Ioan Neculce,* d. S. Zotta a publicat în 1922 (I.2, pp. 345-531) fragmentul — în franțuzește — din relația de călătorie a Generalului Conte de Rochechouart privitor la Moldova și locuitorii ei, precum și la orașul Iași și societatea lui din iarna 1806—1807, anul începutului acelui lung războiu care avea să dea Rușilor plocon, pentru mai bine de 100 de ani, ținutul românesc dintre Prut, Nistru și Marea Neagră. Fragmentul citat de d. S. Zotta face parte dintr'o veche ediție (1892) a memoriilor lui Rochechouart, bazată pe textul stabilit de fiul autorului după notele și însemnările directe ale acestuia.

Iată însă că, mai anii trecuți, s'a descoperit în arhiva famili-

GENERAL CONTE DE ROCHE CHOUART

ei Rochechouart adevăratul manuscris *definitiv* al memoriilor, redactat și stilizat de autorul lor în 1839 și revăzut între anii 1840—1845. Deci ediția apărută de curând[1] și întemeiată pe acest document nou anulează pe cele anterioare (1889 și 1892). Se deosebește de cele prin aceea că prezintă faptele cu mai multă libertate, cu mai multe informații și descrieri de amănunt, personagii ascunse de obiceiu sub inițiale acum ies la iveală cu numele întreg și, pe deasupra, tonului oarecum indiferent din vechile ediții îi ia locul o comunicativitate cu adevărat galică, plină de căldură, înclinată de multe ori spre anecdotă.

Față de alți călători străini în principate, în aceiași epocă, printre care numim pe un Thornton, pe M-me Reinhard, pe Generalul Langeron, ale căror relații nu totdeauna relevă adevărul stărilor de la noi cu înțelegerea cuvenită, fragmentul din Rochechouart, deși foarte scurt și în parte defavorabil — ca oglindire de moravuri — clasei noastre bogate, este totuși destul de elocvent și privește totul cu o deosebită simpatie. Autorul, emigrat francez, era la această epocă destul de tânăr, avea numai 19 ani și era adjutant al unchiului său, ducele de Richelieu, cunoscutul om de stat, general și guvernator al Rusiei Noui. Impresiile lui au fost, după cât se vede, destul de sincere și destul de măgulitoare și importante pentru cunoașterea unora dintre aspectele vieții noastre sociale dela începutul secolului trecut. Acestea toate ne-au îndemnat să le împărtășim publicului românesc de astăzi după versiunea cea adevărată, definitivă și nouă, tipărită anul trecut.

Plecat din Odesa către Țara Moldovei, Rochechouart este întâmpinat în Basarabia de către boierii moldoveni Cănănău și Balș (un frate al marelui boier Costache Balș, de care va fi vorba imediat) și excortați până la Iași. In drum și în timpul șederii lui aici, Rochechouart se documentează asupra țării și populației ei și-și notează primele impresii:

„Moldova, zice el, este o țară încântătoare, cu pământul foarte roditor; populația, de origină romană, — după cum încă se mai poate constata după frumusețea, regularitatea trăsăturilor și constituția robustă a locuitorilor de ambe sexe, mai ales la clasa țărănească, — oferă prilejul unor serioase reflexiuni asupra vicisitudinilor omenești. Deci cu greu ai mai putea regăsi în înfățișarea umilită, supusă și fricoasă, — urmarea firească a unei lungi epoci de sclavie, — pe coborâtorii acelor valoroși soldați, fii și părinți ai stăpânitorilor lumii, dacă limba nu ți-ar recunoaște origina lor romană. Intr'adevăr limba care se vorbește în Moldova a păstrat un fond de latinitate pe care-l recunoști numai decât, amestecat, ce-i dreptul, cu cuvinte turcești, slave și grecești, pe care barbarii învingători le-au statornicit deodată cu denumirile autorităților țării, provenite mai ales din grecește, ca urmare a vecinității cu Imperiul Orientului căruia aparținu această provincie, ca și Valahia, vecina ei; pe atunci ambele făceau parte din Dacia.

„Coloniile militare romane se spune că au fost stabilite în Dacia de către Traian. Dela acest mare om a rămas un monument demn de uriașele concepțiuni romane, ale cărui urme și resturi le-am văzut în cursul acestui an; un fel de întărituri de pământ, în dosul lor un șanț adânc a cărui lungime este de cel puțin 25 leghe, operă uriașă întreprinsă și sfârșită de neobosiții soldați romani, destinată să stea ca o barieră între soldații colonizați și hoardele barbare din vecinătate; primi numele de „Valul lui Traian".

„Revin la călătoria și șederea mea în Iași. Ni se dădu ca locuință palatul unuia dintre cei mai bogați boieri ai țării, Costache Balș, fratele celui care ne întâmpinase; am fost primiți și tratați împărătește. Orașul era plin de generali și de ofițeri de stat major de toate gradele, căci Rușii duceau pe atunci războiul după vechiul obiceiu, adică se retrăgeau în cartiere de iarnă în care timp toate operațiunile sau manevrele și mișcările de trupe erau întrerupte fie pentru a se da soldaților timp să se odihnească și să se completeze, fie pentru a se lăsa cavaleriei, artileriei, ca și cailor de la tracțiunile de tot soiul, timpul necesar ca să se refacă și să-și repare pierderile pricinuite de războiu".

Autorul face mai departe câteva observări asupra artei războaelor lui Napoleon în comparație cu cea a războaielor purtate de Ruși, arătând cum cei dintâiu nu obișnuia să întrerupă luptele pentru odihnă, chiar iarna, ci-și hărțuia, urmărea și lovea adversarul, nelăsându-i deloc timp de odihnă și refacere. Și continuă:

„Din fericire pentru noi, cât

(Continuare în pag. II)

[1] *Souvenirs sur la Révolution, l'Empire et la Restauration,* par le Général Comte de Rochechouart. Paris, Plon, 1933. In-8°, VII+515 p.

și pentru doamnele moldovene, această revoluție în arta războiului nu sosise încă pe malurile Prutului și puturăm astfel să ne bucurăm de plăcerile unui încântător cartier de iarnă, timp de trei luni, pe deoparte amuzându-ne, pe de alta pregătind mijloacele de-a începe, în primăvară un războiu înverșunat. Societatea Iașilor, ca și a Bucureștilor, oferea pe atunci un spectacol curios: bărbații erau îmbrăcați în costume lungi, purtau bărbi mari, pe cap un bonet numit calpac, ca al togei magistraților noștri sau turban în felul celuia al copiilor noștri; îmbrăcați cu cele mai scumpe stofe, încălțați cu papuci turcești, aveau în totul un exterior oriental; toți erau bărbați foarte distinși cu educație și maniere europenești, vorbind o franțuzească perfectă, cu o expresie foarte aleasă. Numai în atitudinea lor păstrau ceva din posomorâta gravitate turcească, ceeace-i făcea să aibă printre femei, în saloane, o proastă figură; nevrând să pară geloși și spre a trece drept europeni civilizați, lăsau, contra voinței și obiceiului lor, o libertate fără limite scumpelor lor jumătăți, care puneau fruntea lor la grele încercări. Doamnele urmau moda cea mai nouă dela Paris și Viena, atât pentru costumele lor care nu aveau nimic asiatic, cât și pentru bogatele lor apartamente. Aveau aerul unor curtezane elegante, după maniera vechii Curți franceze. Spre a da un exemplu voiu spune că stăpâna casei unde locuiam, femeie tânără și frumoasă, foarte la modă, ne primi într'o dimineață, adică pe la prânz, în camera ei de culcare, fiind încă în pat din cauza unei migrene, spunea ea, de care însă fața ei frumoasă nu purta nici o urmă; avea un bonet foarte cochet, un camisol magnific îndantelat, cu înfoieri sau noduri dintr'o panglică de culoarea trandafirului celui mai aprins; un pat la fel, având drept cuvertură, un imens șal de cașmir de mare preț; flori așezate artistic în bogate vase de porțelan răspândeau un parfum amețitor; însfârșit, o poziție foarte bine calculată, lăsând să se bănuiască, după ceeace se putea zări, că bolnava era una dintre femeile cele mai interesante. I se zicea Doamna Smaragdița (Esmeralda sau Esmeranda) pentru a o distinge de alte doamne Balș; ochii frumoși, negri, aveau catifelare de smaragd; această adorabilă atitudine languroasă, împreună cu vocea-i de un timbru care mergea drept spre inimă celui ce-o asculta, făceau din această frumusețe o femee foarte periculoasă; dar, foarte puțin mișcată de suferințele numeroșilor săi adoratori, fără nici o milă în privința aceasta, mândră de puterea farmecelor sale, nu scăpa nici o ocazie fără să nu facă victime. Astfel că, spre a o pedepsi și spre a o face să încerce la rându-i pedeapsa talionului, amorul o lovi cu săgeata cea mai ascuțită, sub forma unui prinț rus, tânăr și frumos, care supuse pe de-a'ntregul legilor lui pe această moldoveancă mândră. Vreo zece alte frumuseți, nu mai puțin seducătoare, își exercitau de asemenea puterea irezistibilă a farmecului lor asupra îngalonatei trupe a cartierului general, astfel că... Chacun à peu près avait sa chacune. *Se poate deci ușor închipui cât de plăcută a fost reședința în această nouă Capua*[2] *a mulțimii de ofițeri înfometată de plăceri: aproape toți și-au lăsat aici, fie inima, fie o părticică din sănătatea lor, fie averea, unii chiar libertatea.*

„Dintre aceștia din urmă voi cita pe Théodorite de Crussol, al doilea fiu al Ducelui d'Uzès, cu care îmi împrospătai cunoștința la Odesa, cu un an mai înainte, după ce ne jucarăm împreună, în copilărie, la Londra, în 1798, locuind pe aceeaș alee (Golden Square).

„O văduvă tânără, de 28 ani, de o frumusețe răpitoare, cu ochii albaștri și cu un păr negru ca tăciunele, fiică, după cum îmi amintesc, a unei prințese Sturza îl prinse în mrejele ei; el se aprinse atât de mult încât o ceru în căsătorie. Erau de învins însă dificultăți, mai întâi din partea părinților moldoveni, cari nu găseau partida atât de strălucită pentru fiica lor. De fapt Crussol nu era decât un emigrat francez ruinat. Și apoi viitorul lui se afla în mâinile unei mătuși a lui, prințesa de Tarente care locuia la Petersburg și care, de îndată ce i se împărtăși proectul de căsătorie, refuză în mod definitiv să-și dea consimțământul, din cauza diferenței de religie: tânăra era de religie grecească și prin urmare în ochii bătrânei prințese trecea drept schismatică. Greutățile făcură ca amorul lor să crească și mai mult, astfel că se hotărîră să treacă peste orice formă ce i-ar fi putut împiedica. Dar, pentru căsătoria civilă, ca și religioasă, era nevoe absolută de consimțământul Ducelui și Ducesei d'Uzès; aceștia fiind în Franța, au hotărît să aștepte consimțământul. In acest timp însă războiul începu; Crussol fu repartizat pe front iar frumoasa sa, plictisită de așteptare lungă, după ce se mai bucură încă un timp de libertate, se decise să se căsătorească cu un general mai în vârstă decât ea, e adevărat, dar cu o frumoasă poziție[3].

„După trei luni petrecute astfel în mijlocul plăcerilor celor mai variate, trebui să ne gândim a le părăsi și a ne întoarce la comandamentele noastre, căci trupele ieșiseră din cantonament și se îndreptau spre Dunăre; de câteva zile se începuseră în mai multe puncte importante operațiuni militare...”

Atâta este în memoriile Contelui de Rochechouart partea care se referă la principatele românești, împreună cu alte câteva rânduri mai departe privitoare la fiica marelui boier muntean Filipescu, Anicuța, pe cale de a se căsători cu generalul rus Miloradowitch; dar acesta fu chemat urgent la Petersburg iar boierul Filipescu exilat la Odesa, împreună cu întreaga familie.

Desigur că nu-i vom face vină autorului că a înfățișat cam cu libertate anumite slăbiciuni ale cuconițelor noastre din acea vreme: în atari împrejurări lumea e cam la fel peste tot și, pe deasupra, să nu uităm că totul a fost văzut și simțit — oricât s'ar fi controlat el mai târziu, cu ochii și inima unui adolescent: când a primit aceste impresii Rochechouart avea, cum am mai spus, 19 ani.

Important în aceste memorii este deosebita simpatie pe care autorul lor o manifestă față de țara și populația Moldovei, precum și dovada acelei conștiințe apusene asupra originilor și personalității noastre ca popor latin, conștiință căreia-i datorăm în bună parte renașterea noastră națională de mai târziu.

GEORGE BAICULESCU

[2] Oraș în Italia unde Hannibal, după un lung asediu, își stabili reședința de iarnă și a cărui armată fu acuzată de a se fi lăsat amețită de plăcerile din Capua.

[3] Era locotenent-general în corpul de geniu. Olandez din naștere, se numea Baron Harting; de câtva timp era în serviciul Rusiei. (N. A.).

Actualități științifice

Există radiații cerebrale?

Afirmațiunile unor cercetători, activând pe tărâmul metapsihicei, relative la faptul că anumite persoane emit o forță capabilă să săvârșească efecte mecanice la distanță, au fost puse în legătură cu fenomenul undelor hertziene. S'a născut astfel ipoteza unor așa zise „radiații fiziologice”, care ar explica o sumedenie de proprietăți misterioase ale corpului omenesc.

Din nefericire, această radiație are o intensitate foarte slabă și pentru a o pune în evidență avem nevoie de aparate extrem de sensibile. Apoi aici autorii acestei ipoteze nu sunt de acord asupra naturii emanației: unii o presupun materială și alții electromagnetică.

Intre numeroasele aparate construite pentru a demonstra existența acestor „radiații omenești”, cel mai interesant este desigur „stenometrul”, inventat de medicul francez doctor Joire. Acest instrument e compus dintr'un ac foarte ușor, închis sub un glob de sticlă. Apropiând mâna cu degetele întinse și îndreptate într'o direcție perpendiculară pe aceia a acului, se constată adesea o atracție și o deplasare a acestui ac, cu un unghiu de vreo 30 de grade. Această deplasare depinde de starea de sănătate a persoanei experimentatoare.

Un tânăr neurolog italian, dr. Ferdinand Cazamalli, actualmente profesor la Universitatea din Milano, a încercat să reproducă experiențele lui Joire și a constatat că stenometrul este efectiv deviat în vecinătatea imediată a corpurilor vii, fără ca pentru aceasta să putem atribui întreaga deviație unei radiații termice a corpului.

In al doilea rând, el a observat că unele crize nervoase mai puternice, ca cele de epilepsie de exemplu — micșorează considerabil această misterioasă acțiune a organismului uman.

Fără a aprofunda aceste fenomene, Cazzamalli se hotărî să recurgă la alte mijloace pentru a pune în evidență ceeace o serie de cercetători ai metapsihicei numeau „radio-activitate biopsihică umană”.

Bazându-se pe o comunicare a savantului rus Lazareff, prezentată în 1923 la Academia de Științe din Leningrad, Cazzamalli adoptă ipoteza acestui savant, după care centrele nervoase în acțiune produc unde cu o lungime de vreo 3000 de kilometri.

El hotărăște astfel să se plaseze în cele mai bune condiții experimentale, folosind pe deoparte, aparate de recepție sensibile, pe de altă parte, experimentând asupra unor persoane anormale, — medium-uri sau nevropați — cărora le atribuie o forță de emisiune mai mare.

Pentru aceasta, el construește o cabină mare de lemn, în care introduce un pat, o masă și un scaun. Cabina era căptușită complect cu tablă de plumb în legătură cu pământul. Singurele deschideri la partea superioară, servind trecerea alimentelor și circulația aerului, nu aveau o continuitate electrică, așa în cât cabina forma o adevărată „cușcă Faraday”, impermeabilă la undele hertziene venite din afară.

Apoi Cazzamalli instală în interiorul cabinei o serie de aparate radioreceptoare, reglate pentru diferitele game de lungimi de undă cuprinse între 4—4000 metri. Introducând în cabină mai multe medium-uri, pe care le aducea în stare de hipnoză, experimentatorul constată emisiunea unor oscilațiuni speciale, care — grație precauțiunilor luate — nu puteau proveni decât de la persoana hipnotizată.

Pe baza acestor rezultate senzaționale, Cazzamalli afirmă că omul emite unde electrice scurte, al căror sediu ar fi — după părerea sa — creerul.

Cazzamalli a reușit să obție emisiuni de „unde cerebrale” printr'o excitație pur sensorială, cum ar fi de exemplu producerea bruscă a unei lumini sau a unui sunet strident. Această experiență în care lipsește orice element intelectual, ne dovedește că emisiunea de unde fiziologice este în relații cu un simplu fenomen emotiv și se manifestă ca un fel de descărcare nervoasă.

Experiențele profesorului Cazzamalli continuă în acest moment și au dat rezultate noui din cele mai interesante. Ar fi de dorit să se determine pe cale experimentală și isvorul acestor unde, întrucât originea lor cerebrală rămâne deocamdată o simplă ipoteză.

„Invieri“ provizorii

Un profesor al universității din California, d. Robert Dr. Cornith a făcut de curând o experiență stranie, ale cărei consecințe ar putea deveni senzaționale.

Savantul american, — un chirurg extrem de abil — a dovedit nici mai mult, nici mai puțin, decât că în anumite cazuri suntem în măsură să „înviem” unele persoane, moarte de curând.

O experiență în acest sens, el a făcut-o mai întâi asupra unui mic câne foxterier, pe care l-a asfixiat, insuflându-i în plămân amoniac și eter. Inima cânelui a încetat de a mai bate și atunci, profesorul american i-a făcut o injecție intravenoasă cu oxigen, adrenalină, extras de ficat, totul diluat cu ser canin.

Apoi a practicat asupra foxterierului respirația artificială, insuflându-i de astă dată, nu eter amoniacat, ci oxigen. Imediat au apărut contracții cardiace, inima a început să pulseze și după patru minute, câinele respira.

Raportul experienței afirmă că timp de opt ore și 13 minute animalul se găsea între viață și moarte, respirând, gemând și agitându-se.

Atunci, profesorul Cornith a hotărât să-l nutrească și în acest scop, i-a injectat zahăr de struguri. De astădată însă, în câteva minute sângele foxterierului s'a închegat și animalul a murit... definitiv.

Firește experiențele medicului american nu sunt aplicabile decât făpturilor atinse de moarte aparentă și nu asupra cadavrelor propriu zise.

Interesant este faptul că numeroși candidați la sinucidere s'au grăbit să-și ofere serviciile doctorului Cornith, în vederea acestei „reînvieri științifice”.

Refrigerator de aer pentru apartamente

Problema „climatizării casnice”, cu ajutorul unor aparate independente, este la ordinea zilei. In acest sens se fac actualmente în Statele-Unite o serie de experiențe interesante. Astfel firma „General Electric Company” studiază un radiator încălzitor refrigerator”, capabil să furnizeze vara răcoreală și iarna căldură.

Acest aparat curios, care poate fi branșat la o priză de curent, se bazează pe principiul deplasării căldurii, principiu derivat din acel al lui Carnot.

In chipul acesta, putem obține pe preț foarte convenabil mari cantități de „căldură temperată” sau „frigorii”, în preajma lui zero.

Agronomii italieni încercaseră și ei altădată să aplice acest principiu pe o scară mai mare, în scopul de a furniza masse enorme de apă căldușă, pentru a putea crea în Lombardia terenuri de cultură a orezului.

Un refrigerator mai modest, dar ușor de construit de amatori, a fost brevetat de curând în America.

Aparatul cuprinde un ventilator electric, care injectează aerul în partea de jos a unei cutii metalice, împărțite în două etaje, printr'un grătar orizontal.

Compartimentul de sus primește ghiața.

Ingeniozitatea procedeului constă în forma grătarului, alcătuit din benzi de aluminimum, dispuse pe muche și ușor concave, anume construite ca să provoace formațiunea stalactitelor de ghiață.

Aerul atinge aceste stalactite și iese curățit și foarte răcit.

Avioane moderne americane

Forma cea mai obicinuită acum a avioanelor comerciale americane este aceea a unui monoplan metalic. Există trei categorii de aparate: avionul poștal cu un singur motor și un singur loc, avionul cu un singur motor ultra-rapid pentru transporturi la distanțe mici și avionul voluminos cu două motoare, putând transporta vreo 12 pasageri și bagaje la distanțe mari.

Toate aceste avioane ajung până la o viteză de 300 kilometri pe oră și aterisează cu 100 kilometri pe oră. Confortul pasagerilor este realizat prin evitarea oricărui soiu de vibrațiuni și sgomote.

Ursul și puii săi

Ursoaica brună, atunci când simte că e pe cale să nască, se depărtează cât mai mult de soțul ei, înfundându-se într'un colț retras al pădurii.

Ea procedează în felul acesta, deoarece ursul mascul își urăște puii săi într'atât, încât ar fi în stare să-i sfâșie, mai ales dacă se consideră încă în toiul — „lunei de miere”.

In grădina zoologică din Moscova, o serie de dresori și naturaliști au încercat să obicinuiască pe ursul brun cu descendenții săi. In acest scop, un mascul a fost lăsat alături de femeia sa, care urma să nască.

Când ursoaica a dat naștere la trei pui, tatăl a căutat să se apropie de copii. Oridecâteori însă schița acest gest, ursoaica respingea cu precauție puii și așezându-se în fața lor, își ataca soțul cu furie, deși acesta din urmă era mult mai mare și mai puternic.

După ce primi o serie de lovituri, părintele nefericit se retrase din luptă, înțelegând că nu-i rămânea altceva de făcut decât să tolereze prezența progeniturii sale.

Ursoaica teroriza într'atâta pe tovarășul său, încât acesta ajunsese în cele din urmă să aibe un soi de reflex. Oridecâteori puii de urs — deveniți între timp mai mari — voiau să se apropie de tatăl lor, acesta o lua la goană, ascunzându-și capul în labe și uitându-se temător la soția sa.

Inălțimea aurorelor polare in Canada

T. Alty și F. J. Wilson, dela Universitatea din Saskatchewan, au măsurat aurorele boreale la Saskatoon (Canada).

Ei au găsit că înălțimea la care se văd limitele inferioare arcurilor și benzilor aurorelor e de 105 kilometri.

Această valoare se acordă cu cea găsită de Störmer și alți savanți în Norvegia.

Se pare totuși că în Canada occidentală, limitele aurorei sunt inferioare, adică mai aproape de suprafața pământului ca în Norvegia.

I. S.

Metagnomie

Analize

Eu însumi. — Haosul interior în care trăiți — cu toate că sunteți inzistent cu multe calități sufletești și cu multă putere de înțelegere — se datorește pe deoparte lipsei de *orientare* interioră (spun aceasta într'una numit înțeles simbolic), iar pe de altă parte lipsei de disciplină spirituală.

Sinax 6.— Sunteți în preajma unei radicale schimbări a situației dv. Vă rog să-mi scrieți de îndată ce se vor arăta cele dintâi simptome.

Țoancă. — O fire capricioasă. Și un destin capricios.

Fără noroc. — Părăsiți atitudinea pasivă, meditativă, onirică — și treceți la o viață de acțiune corectă și pozitivă. Dar păstrați justa linie.

Liana. — Incredere în sine. Subtilitate. Sensibilitate. Imaginație. Agitație. Voință inegală.

2×14 T. V. — Sunteți făcut pentru o muncă intelectuală, metodică și ordonată. In niciun caz pentru o activitate de inițiativă. Nu călătoriți.

Mian Arab. — Deprimare nemotivată. Oboseală nervoasă. O viață sexuală dezordonată. Mai multă încredere în propriile puteri ar fi salutară. Și mai mult optimism.

Amedeus. — Dezechilibru lăuntric. Neliniște. Nestatornicie. O turburare care împiedică libera manifestare a unor însușiri intelectuale apreciabile. Căutați să realizați o viață interioară mai calmă, mai ordonată, mai profundă. Căutați o prietenie adevărată. Singurătatea vă e un prost sfătuitor.

Fir de iarbă. — Sensibilitate deosebită. Inteligență de nuanțe. Spirit analitic. Orgoliu. Susceptibilitate. Impulsivitate. O viață de familie întunecată. Profundă deprimare. Trebuie, în orice chip, să găsiți un nou sens vieții. Căutați liniștea și seninătatea începând prin a vă preocupa mai puțin de propria Dvs. persoană.

Sofie Pui. — Haos interior. Oboseală. Capricii. Iritabilitate. Dispoziție variabilă. O viață chinuită. Asprime. Nesinceritate.

Ella S. — Problema Dvs., în ciuda aparențelor, poate încă nu s'a rezolvat. Sunt de așteptat unele schimbări apropiate. Intrebați-mă din nou când aceste schimbări vor fi vizibile.

Daphnis. — Nervi debilitați în urma unei vieți sexuale anormale. Memoria slăbită. Apatie. Egocentrism. Lipsă de voință. Optimism provenit dintr'o falsă înțelegere a realității. Dezorientare.

Adriana. — Ingrijiți-vă nervii. Căutați o credință. Lepădați-vă de orgoliu.

Mircea II. — Inteligență vie. Orgoliu. Agitație. Un spirit încă în căutarea unei orientări. Sensualitate. Voință slabă. Ar fi de dorit o schimbare de mediu.

G. L. — Indreptați-vă către o activitate intensă și disciplinată.

O. B. - Ploești. — Supraveghiați-vă relațiunile.

Adelucin. — Imaginație exaltată. Lipsă de discernământ. Impulsivitate. O viață supusă la schimbări subite. Agitație lăuntrică. Voința redusă. Ambiție. Vitalitate.

M.

P. S. — Cititorii noștri sunt rugați să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunța că am rezolvat corespondența — prea numeroasă — care ne așteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit până în prezent.

Formaliștii ruși

Prin anul 1921 a luat ființă la Petrograd Societatea literară a fraților Serapion compusă din prozatori, poeți și critici, care se întruneau odată pe săptămână spre a discuta operele noi apărute în Rusia. Majoritatea membrilor acestei societăți sunt astăzi creatori de școli și reprezentanții de seamă a diferitelor genuri literare ruse. Câțiva filologi și savanți ai acestei societăți au creat așa numita școală a criticei formaliste al cărei scop era să pregătească independența artei de orice lege și să transforme critica din subiectivă în obiectivă, apropiind-o de știință. Contradicția între subiect și formă dispare, iar subiectul devine o manifestare a stilului. Formaliștii caută să arate elementele din care se compune nuvela sau romanul, cum se nasc intrigile unei opere și cum se combină canoanele literare. Teoria formaliștilor a fost și este încă discutată. Toți scriitorii care aparțin acestei școli și-au scris opera lor în mijlocul furtunii. Au operat pe viață. Viața fiind largă au trebuit să-i dedice volume întregi. Dar nu era timpul să scrie mult căci totul trebuia povestit fragmentar, dar cu continuitate, evidențiindu-se tonul și momentele ei mai importante și caracteristice.

Opera lui *Victor Șklovskij* fie că este o adunare de articole critice sau roman este scrisă la persoana întâia. Intr'unul din romanele sale descrie începuturile revoluției din Rusia iar în „Zoon” redă o serie de scrisori adresate soției lui, căreia îi interzice de a-i mai vorbi de dragostea ei. In opera lui *Nikitin* este prea multă reflexie și autorul este preocupat mai ales de lirism. Impreună cu *Vsevolod Ivanov* fac parte din grupa orientală a fraților Serapion. Interesant este Ivanov, a cărui viață amintește pe a lui Gorki și a lui Panait Istrati. Născut în adâncurile Siberiei s'a ocupat pe rând de toate meseriile. Il vedem când clown, când student, tipograf sau îngrijitor de cai, fakir sau dervișul Ben Ali Bei, atlet sau cântăreț, soldat, vagabond sau revoluționar. De mii de ori s'a jucat cu moartea fără ca să știe că-și adună material pentru o operă viitoare.

Din Siberia a adus temperamentul unui mare scriitor, scriitor făcut fără voia sa. A adus moravuri și dialecte ale Orientului, unde pentru prima oară se întâlnește budismul cu doctrina lui Marx și epoca de piatră. Realismul lui e prea brutal iar viața are prea multă forță. Opera lui aparține literaturii regionaliste. Ii place să descrie pe oamenii simpli și în special părțile josnice ale acestora, părțile diabolice, pe bolnavii de sifilis și aduce un imn stomacului și sexului. Cunoaște oamenii tuturor claselor și națiunilor.

Stilul lui e simplu. Cași el și *Lidia Seifulinova* este preocupată de părțile „diabolice” ale omului. Eroii săi învață viața dela pământ. Principiul ei este că „tot ce trăește trebue să poarte rod”. Greșala sa este că vorbește despre eroi cu totul de neînțeles și străini cititorilor. Este foarte sentimentală față de copii și plină de ură pentru mujicii care s'au revoltat împotriva bolșevicilor.

Contrarii eroilor Lidiei sunt eroii lui *Fedin*, de care te apropii din prima pagină. A trăit anii de război și revoluția, a dat romanul a două țări—al Rusiei și al Germaniei — în aceiași epocă istorică. Rusia și Germania socialistă, războinică și pacifică. Eroii săi sunt figuri pe care le întâlnești pretutindeni. Sunt studenți germani sau lucrători ruși, cerchezi, intelectuali, sunt plini de viață și foarte diferențiați. Sunt foarte reliefați în cadrul istoric. Vorbește de simfonii ca un critic muzical, de boală, ca un doctor. Cunoaște și folosește toate stilurile, dela cel mai patetic până la dialectul cel mai popular.

Cea mai serioasă și îndreptățită speranță a literaturii ruse sovietice este *Leonid Leonov*, care și-a făcut apariția în literatură la vârsta de 26 de ani, cu romanul Bursucul (Barsuki).

Este istoria Rusiei în cei din urmă douăzeci de ani văzută de reprezentanții diferitelor clase. Acțiunea se petrece în prima zi a revoluției țărănești. Viața clasei comerciale în Moscova și în micile orașe din provincie înainte de război este prologul spre conflictul care duce la cearta a doi frați dintre care unul este conducătorul țăranilor răsculați, iar celălalt este comisarul trimis spre a împiedica deslănțuirea revoluției. In alt roman „Hoții” descrie epoca cuprinsă între ultimele sunete ale luptei civile și cele dintâiu încercări de reconstrucție a statului socialist. Eroii lui sunt strămoșii nouii omeniri. Deaceia prezentul pare la el a se contopi cu trecutul. Are mare entuziasm pentru construcții, pentru piatiletcă, și pentru adevăr. E îndrăgostit de femeile fatale și întâlnirile tainice. Introduce prin acestea în noua literatură rusă romantismul născut din revoluție și ai cărei pași îi găsim la mulți tineri artiști ruși.

Studiată, opera lui Leonov amintește în multe trăsături pe Dostoevski.

Tot din grupa formaliștilor ruși face parte și dramaticul *Lev Lunk*, în tragicomediile căruia găsim tradițiile comediei clasice a sec. 17 alături de un spirit modern, patetic, ironic și sentimental.

ELENA EFTIMIU

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Dăm câteva din definițiile cuvintelor înscrise în careurile de mai sus:

„Dans cu talpa tare, românesc” *(Bătuta)*. — „Macaroană de cauciuc” *(Tub)*. — „In gradația fricei, spaimei și groazei reprezintă termenul dubitativ” *(Teamă)*. — Se zice și despre o femee ușoară” *(Grea)*. — „Lyonul fenician al purpurei” *(Tyr)*. — „Academia zeilor greci” *(Olymp)*. — „Hram olandez cu veselie” *(Kermesă)*. — „Mingi de găină” *(Ouă)*. — „Cea mai mare sursă de aprovizionare” *(Univers)*. — „Formă imperativă a unui verb care se conjugă cu bățul” *(Na)*. — „Apartamentul particular al garoafei” *(Seră)*. — „Indică un salvarsan și o latinitate recentă” *(Neo)*. — „Filozoful relativ” *(Einstein)*. — „Se aprobă la roți” *(Mac)*. — „Boul polar” *(Ren)*. — „Vestit prin gogoșile lui” *(Ristic)*. — „Șarlatan democrat” *(Demagog)*. — „Arta legală de a nu plăti datoriile” *(Conversiune)*. — „Orașul a sporit rimele covrigului” *(Avrig)*. — „Cel care are să ia” *(Creditor)*. — „Nu încap doi într'o coroană” *(Regi)*. — „Chemarea buzelor de peste drum” *(Pa)*. — „Buchet agricol” *(Stog)*. — „Un ziar cu epoci astronomice”: apare și dispare” *(Epoca)*. — „Vânzător de cerneală albă” *(Lăptar)*. — „Confidență profesională a pungașilor de buzunare” *(Pont)*.

p. conf. POPESCU-REBUS

Oricare amator de literatură aleasă, nu trebue să scape prilejul de a-și procura romanul de mare succes apărut în Editura „Cugetarea“ și semnat de pana distinsă a d-lui GIB. I. MIHAESCU

ZILELE ȘI NOPȚILE UNUI STUDENT INTÂRZIAT

E o carte de viață nedomolită, de umor împins până la dramă și de zguduiri sufletești cari se prăbușesc în ridicol și sarcasm. Noul roman ne arată pe lângă cele cunoscute o fațetă a scrisului captivant, apreciat atât de cititorii săi, al d-lui Gib. I. Mihăescu

Tabletă

Doctorul Urbeanu

Doctorul Urbeanu a murit în studiul tumorilor canceroase, ca doctorul Puţureanu, decedat cu visul batjocorit al vindecării tuberculozei. Cel dintâi nu s'a întâmplat să fie decretat şarlatan şi demagog de colegialitatea medicală excitată, din pricină că, născut de etichetele unei fabrici de oţet şi ascuns de ochiadele analitice ale ştiinţei, făcută om de profesie, el lucra la o problemă de astronom şi matematician al fiziologiei. Abia dacă cercetările lui au emoţionat un congres miniatural de savanţi din streinătate şi dacă orgoliile mocnite ale confraţilor din ţară au suferit o delicată jignire, când industriaşului Urbeanu i s'au pus la dispoziţie, pentru aprofundarea maladiilor de nutriţiune laboratoriile Statului francez.

Cât îi este permis unui profan să deducă, D-rul Urbeanu ar fi avut meritul să strămute punctul de vedere admis şi moştenit asupra cancerului pe o poziţie personală, să dea o interpretare plauzibilă facultăţilor fenomenale, pe care le capătă celula morbidă multiplicată monstruos, — să găsească o terapeutică şi o metodă. Manuscrisele fabricantului de oţet, care vor fi publicate pentru orientarea laboratoriilor de fiziologie de aci înainte, sunt menţionate de aşteptările oamenilor de ştiinţă ca nişte surse. Şi n'ar fi de mirare decât în ceeace priveşte situaţia milionarilor medicinei, promovaţi autorităţi prin relaţii şi înrudire şi temperaţi în sublima lor misiune. Căci nici Pasteur, spre ruşinea lui şi spre înfumurarea berbantă a foştilor detractori şi camarazi, n'a fost decât ceeace se numeşte cu semnele de citaţie adecuate, de cât „un veterinar".

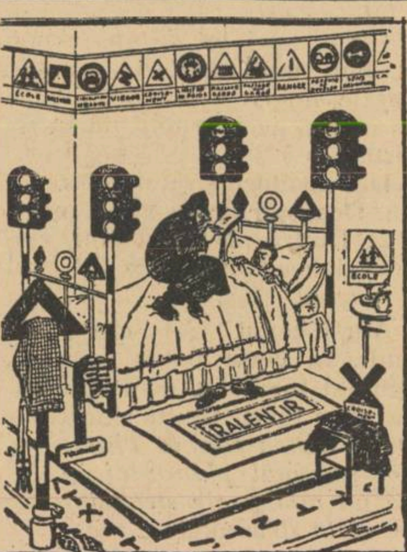
Avem despre Doctorul Urbeanu o amintire, care aparţine unei întregi epoci de inatenţie şi de uitare. Pe când lumea cultivată căuta în trândăvie snobismul unei boli de nervi, o boală de neisprăvire, o neurastenie, cu obligaţia ca orice cititor al unui volum de versuri să cadă afectaţi de clar-obscur la ora vesperală, săteanul cum era încă iobag şi încă neţărănist, murea în carne şi oase de o maladie sinistră, atribuită porumbului încins. Pelagra, endemică în ţările noastre cu paludismul, coroborat cu sifilisul citadin şi cu oftica, se manifesta cu o demenţă a creerului şi a stomacului. Un jărăgai nepotolit carboniza esofagul. Sinuciderile în podul cu fân, cu ştreangul smuls în criză dela grumazul vitei, alternau cu cadavrele vinete, târâte din fundul fântânilor pe prispa casei de coceni. Sentimentul de sete nesăţioasă al bolnavului îi înflăcăra limba cu o arşiţă neistovită şi accentul aceleiaşi nebunii, scăpărat în luminile ochilor, culoarea cenuşie a feţei spuzite şi comisurile buzelor desarticulate şi cu elasticitatea pierdută, făceau să semene leit bolnavii unii cu alţii, ca nişte cruci şi ca nişte morminte.

Revoltat împotriva unei naturi împărţită exclusiv între latifundiari, dela munţii şi codrii ei, până la şesuri şi bălţi, afară de pogoanele rezervate cimitirelor neîngrădite, D-rul Urbeanu a denunţat cauzele adevărate ale pelagrei. Grâul plugarilor sătura de viaţă pe alţii, alimentând guşile întreite, modelând lascivitatea metreselor şi întreţinând scârba teatrală de viaţă a unor generaţii fără scop, lichidate în 1907. Ţăranii mâncau mult mai puţin decât un minimum strict. Omul cu căciula de oaie şi cu cămaşa pe dinafară, obez, era necunoscut câinilor din sate şi singur popa avea un drept eventual la burtă. Şapte milioane de strigoi secerau holdele şi le încuiau în magazii. Pentrucă nu ştia să devie întâi deputat sau ministru competent, ca să se gândească la supraalimentaţia săteanului într'un birou confortabil, prevăzut cu sonerii şi canapele, Doctorul a plecat la drum prin ţară, la propagandă. Ferească Dumnezeu, el nu ducea cu sine cine ştie ce idei complicate şi erezii. L-au supraveghiat, este drept, subprefecţii, dar în geamantanul lui nu se găseau placate, pamflete şi broşuri. O mazăre gălbue, o fasole rotundă şi câteva tingiri erau tot materialul de propovăduire naţională. Insoţit de câţiva entuziaşti, Doctorul se oprea să facă o demonstraţie în comună, la Primărie. In geamantan erau adunate toate uneltele ce aveau să transforme fasolea lui în lapte, în unt, în brânză şi chiar în cafea... Urbeanu realizase vaca vegetală, din ţâţele căreia puteau să curgă, după voie, şi laptele şi cafeaua şi cafeaua cu lapte... Fasolea lui miraculoasă, aplaudată furtunos de-alungul luncilor, trebuia să răsară la anul pretutindeni pe unde acest apostol excesiv trecuse, dăruind satelor sămânţă. Hrana ţăranului pelagros era asigurată în toate grăsimile substanţiale. Ţăranul a văzut şi nu a crezut. Anii au trecut şi Soya, care figurează cu igrec în repertoriul iniţiativelor bune şi neizbutite, a rămas pentru Români sterilă şi ca o curiozitate de muzeu, conservată într'un pahar cu fundul în sus. In schimb, propaganda Doctorului Urbeanu pentru europenizarea Soyei, ca altădată cartoful şi însuş porumbul, a folosit câtorva ţări străine, unde cultura mazării japoneze a intrat în obiceiuri.

Românul cultivat fiind esenţialmente genial, omniscient şi satiric, osteneala Doctorului Urbeanu, minoră faţă de aşteptările unei elite intelectuale care cerea oratori, cântăreţi şi clowni, a fost inutilă şi plină de amărăciunea naivităţii dinaintea limbii scoase, a tiflei şi a zgomotului executate cu buzele întoarse. Ziarele, care reprezintau şi atunci sagacitatea şi inteligenţa epocii, nu şi-au putut stăpâni umorul şi, frânt de decepţie — D-rul Urbeanu s'a întors cu vasele demonstrative în cufăr, la fabrica lui de oţet şi de arome, şi construindu-şi o chilie secretă, s'a scufundat, peste oameni şi timpuri, în studiul fără sfârşit al vrăjitoriei medicale.

Adevărat totuş este că aparenţele dezolante ale spectacolului intelectual de răspântie şi de club sunt salvate de munca tenace şi tăinuită a unui număr necontenit mai mare de individualităţi, hotărâte să-şi câştige un loc şi o statornicie prin merite clare şi refuzând sperţul ocrotirii, râvnit până alaltăeri ca un capital de instalaţie şi ca un surogat lamentabil al propriei valori. Moartea l-a găsit pe D-rul Urbeanu în atelier, acolo unde în ceasul mare al existenţei îşi va recruta şi viaţa oamenii trebuincioşi, în locul oamenilor zadarnici.

T. ARGHEZI

Coşmarul automobilistului

— M'aş duce cu tine dacă ai accepta plăţi simbolice...

Din amintirile mele

Maria Stuart şi Sică Bourescu

Ne aflam într'o vară, cu trupa de operete, drame, şi comedii de sub direcţia răposatului Al. P. Marinescu la Botoşani. Spectacolele aveau loc în grădina Vârnav şi afacerile mergeau minunat.

Intr'una din zile ne pomenirăm în trupă cu un nou angajat în cor, un oarecare Sică Bourescu. Băiat tânăr şi simpatic, dar cam sărac cu duhul. Din vara aceea, nu l-am mai văzut şi nici n'am mai auzit nimic de el.

Achil Popescu cum îl văzu, îl şi ochi. Noi eram convinşi că această nouă victimă nu-i va scăpa din ghiare, şi probabil că farsa ce-o clocea el în capul lui, o pusese de multă vreme la cale dar pân' acum nu-şi găsise omul.

De data aceasta ocazia i se prezentă, fiindcă după câte-va zile, amicul Sică împrietenindu-se bine cu Achil — ba acum locuiau chiar împreună — începu să-l piseze cu stăruinţele lui, de a insista pe lângă directorul Al. P. Marinescu — unchiul lui Achil — să-i dea şi lui un rolişor, într'o piesă oarecare, fie cât de mititel.

Zadarnice erau pretextele lui Achil, că aşa ceva e greu, fiindcă, după cum zicea el: odată ce te-ai angajat în cor, trebue mai întâi să-ţi faci stagiul de câţi-va ani... he! he! şi pe urmă, văzând şi făcând. In definitiv ce crezi tu măi, că merge-aşa? Păi nu 'nţelegi, dacă toţi coriştii ar avea pretenţii dealde astea, cine mai cântă 'n cor mă? să-ţi intre 'n cap că, deocamdată, asta nu se poate.

— Se poate, nene Achile, stăruia Sică. Dacă vorbeşti d-ta cu unchiul d-tale, ce nu se poate?

Exasperat de atâtea insistenţe, şi mai mult ca să scape de el, îi promise că la cea dintâi ocazie va stărui; şi dacă stăruinţele lui vor avea vre-un efect favorabil, cu atât mai bine pentru el.

In sfârşit într'una din zile, venind Achil acasă, îi trânteşte pe masă, cu un gest larg actoricesc un caet.

— Uite, dragă Bourescule, rolul tău din drama Maria Stuart. Spectacolul are loc poimâne. Să nu mai zici că sunt băiat rău. Dar să ştii, că dacă nu faci un succes din afacerea asta, te-ai curăţat. Nu mai pupi roluri în viaţa ta. In cor îţi putrezesc oasele.

Ia caetul Sică, îl suceşte, îl răsfoeşte, se uită la Achil, se uită la rol şi nu-i venea să creadă ochilor. Rolul nu conţinea de cât indicaţii şi iar indicaţii. Nici un cuvânt, şi nici măcar o exclamaţie. Titlul rolului însă, era oarecum răsunător: „Călăul"!

— Bine, nene Achile, — se strâmbă Sică — îţi baţi joc de mine? N'am de zis nimic, nici măcar o vorbă. Ridică securea şi tae capul Mariei Stuart. Păi ce, ăsta e rol?

— Aoleu! dar hahaleră mai eşti, mă băete, — începu Achil. D'aia nu faceţi nimic în teatru, şi tot boi rămâneţi. Păi dacă o să-i tai capul, aşa cum fac toţi idioţii ăia de călăi, sigur că n'ai să produci nici un efect. Interesul e să ieşi în evidenţă cu ceva nou, cu ceva în care să se vadă cât de colo că ai imaginaţie, fantezie, personalitate. In fine, ce mai la deal la vale, să faci un lucru, care altuia înaintea ta nu i-a trăsnit prin cap să-l facă. Uite, eu te-aşi învăţa ceva, dar numai să fii deştept să faci exact cum ţi-arăt eu. De exemplu: în momentul când ţi-o veni replica, d-ta te'ntorci cu faţa la public, apuci securea de coadă... ia dă tu cleştele ăla de la sobă... uite-aşa. O ţii în mâna dreaptă, o arunci în sus... uită-te bine la mine cum fac eu... o prinzi din nou de coadă... uite-aşa...

— Dar de ce să fac trăsnăile astea, nene Achile, ce motiv aşi avea?

— Motive? A! vrei şi motive? Atunci ascultă şi bagă la cap. Cu asta vrei să dovedeşti cum că adică d-ta eşti un călău şi jumătate. Uitaţi-vă lume la mine! Eu o arunc în sus, o arunc în jos, o prind dacă vreau, dacă nu vreau n'o prind. Fac ce poftesc cu ea. Securea în mânile mele e un rahat, un moft, un fleac. Eu şi cu ea, suntem ena mu che ena su. Pricepi, mă?

— Da, pricep. Da' dacă oi scăpa-o jos?

— Păi de ce s'o scapi? Dacă e vorba pe scăpate, atunci nu mai face. Uite ici.

Pe urmă o dai prin palmă cum fac bărbierii când îşi ascut bricele... uite-aşa... hârşt! hârşt! După asta îţi zmulgi din cap un fir de păr cu două degete de la mâna stângă, aduci firul de păr în faţa ta... uite-aşa... şi cu securea, îl tai dintr'o lovitură.... uite-aşa... Pe urmă, faci publicului pontu cu ochiu... uite-aşa... cum că adică securea e faină, tae ca briciul, ast-fel că Maria Stuart, — fir'ar mama ei a dracului, — n'are cum să scape cu capul netăiat. Eh! ai înţeles?...

— !!?? Mare drăcie, nene Achile!

— ...Şi 'nţelegi d-ta, domnule? Acu să-ţi explic psihologiceşte ce se 'ntâmplă cu afacerea asta: în momentul când d-ta retezi capul Mariei Stuart, publicul trebue să plângă cu hohote — fiindcă... aşa-i piesa—or, dacă tu faci ce te-am învăţat eu, o să provoci cel mai formidabil râs care s'a pomenit vre-odată. In definitiv la teatru, lumea trebue să râdă monşer, nu să plângă ca după morţi.

— Bine, nene Achile, eu o fac, să fiu al dracului de n'oi face-o! Dacă zici d-ta, care ai atâta experienţă...

— Ş'acuma tăcere. Nici o vorbă la nimeni. Mormânt să te faci. Asta e o surpriză pe care d-ta o pregăteşti numai pentru seara aceea. O să vezi succes. O să trânteşti un „bronz" de-o să rămâie toţi cu gurile căscate. Ne-am înţeles?

— Ne-am înţeles, nene Achile, las' pe mine, când e vorba de asta... nu mă cunoşti!...

In seara spectacolului, grădina gemea de lume.

Răposata Eugenia Marinescu, soţia directorului Al. P. Marinescu, era pe vremea aceea, una din cele mai mari artiste de dramă. In special în rolul Mariei Stuart era neîntrecută.

In scena cea mai dramatică, a tăerii capului, punctul cel mai emoţionante al întregii piese, toată lumea trebuia să plângă de suferinţele acestei nefericite regine, admirabil redate de această artistă.

Inchipuiască-şi oricine pe Sică Boureanu, — călăul din seara aceea de pomină — în scena aceasta emoţionantă, făcând jongleriile învăţate de la Achil. Invârtind securea, zmulgându-şi părul din cap, tăindu-l, şi făcând cu ochiul publicului, cum că securea lui tae ca briciul.

Maria Stuart, îngenunchiată, cu mânile legate la spate, şi cu capul pe butuc, aştepta să audă lovitura călăului, care de data aceasta întârzia. Neştiind ce se întâmplă, dădea vădite semne de disperare, mai ales că publicul începuse să râdă — după cum era şi natural.

Directorul Al. P. Marinescu, care se afla la o masă în fundul grădinii, şi lua în momentul acela socotelile casierului, auzind această rumoare în public, acest râs ne la locul lui, nu ştia ce să creadă: a lătrat vre-un câne pripăşit prin grădină? s'a bâlbâit vre-un actor pe scenă? a început cum-va să plouă din senin?

Deodată, ridicându-se de la masă, şi uitându-se pe scenă, dădu cu ochii de această mascaradă plină de ridicol şi de cel mai autentic prost gust.

In fine, Sică, terminându-şi jongleriile, se întoarse, şi lovi butucul cu securea. Cortina căzu, şi spectacolul se termină în hazul publicului şi al tuturor artiştilor.

Ca un uliu se repezi directorul Marinescu pe scenă.

— Achil, Achilee! unde-i Achiil? asta e a lui. Cine-i boul ăsta? Care a fost idiotul ăla? Traianeee! (Traian era omul lui de încredere) la gară cu el. Ce tren pleacă? Să nu-l mai văd înaintea ochilor. Aoleu, Achile! ce-mi făcuşi, ce-mi făcuşi!?

Achil spălase putina de mult. Nu era el prost să stea să 'nghită dramele lui unchiu-su. Tocmai a doua zi pe seară apăru în grădină, fluerând, cu pălăria pe ceafă, calm şi senin, par'că atunci picase din lună.

Unchiu-su — spre mirarea noastră — nu i-a mai spus nimic. Probabil că-i trecuse supărarea. Ş'apoi la ce bun. Ştia că cu el n'o scoate niciodată la capăt.

Intre noi însă, Achil dădea vina tot pe bietul Sică.

— De unde era să ştiu eu măi, că idiotul ăla e aşa de zârghit? Bătu-l'ar D-zeu să-l bată, îmi pare rău că nu l'am învăţat să se arunce cu capu 'n fântână. Te pomeneşti c'o făcea şi p'asta!

GEORGE NICULESCU-BASU

Către Vanilu...

...Eu n'am cântat romantice iubiri,
N'am plâns şi n'am vorbit noaptea cu luna
Din stele nu am cunoscut niciuna
Şi n'am chemat a dragostei veniri.

Ci dacă uneori m'au tulburat
Profiluri palide de visătoare,
Târât n'am fost de-a patimei vâltoare
Şi suferinţa am înlăturat.

Am preţuit îmbrăţişarea ta nebuna
Şi nopţile ce lasă trupul istovit
Mai mult decât un clar de lună
Şi-un zbor himeric către infinit.

De-aceea la chemarea gingaşelor copile,
Cu zâmbete şi flori şi aerul cuminte,
Mi-am amintit că trupul tău nu minte
Şi-am ocolit amăgitoarele idile.

21. IV. 934. — Botoşani

DINU VOINESCU.

Din literatura ţigănească

Alegere de vătaf

In şatră este jale mare. A murit bătrânul vătaf Mandache Obadă, care până la etatea de 90 de ani a condus cu severitate destinele celor peste cincizeci de familii din şatră.

Două generaţii de ţigani nomazi i-au cunoscut spiritul lui de pace, dreptate şi autoritate. Şi acum, când şatra avea nevoe mai mult ca oricând de sfaturile lui chibzuite, a murit pe neaşteptate fără să zacă, fără să se plângă.

In cortul din mijlocul şatrei, aşezat pe o rogojină, doarme liniştit bătrânul vătaf, gătit în straele lui curate: cu căciula de astrahan pe cap, cu pantaloni largi de postav albastru, cu mintean găitănit şi împodobit cu bumbi de alamă şi cu cisme de piele roşie în picioare. Pe lungul trupului s'a aşezat zgârbaciul, semnul distinct al vătăşiei lui.

Il bocesc femeile, apărându-l de muşte şi astupându-i gura cu frunză de muşcată, iar bărbaţii se sfătuesc afară cu glas tare. Ei au căzut de acord să facă fostului vătaf o înmormântare pompoasă, căci doar s'au găsit în chimirul mortului două sute de galbeni şi tot atâtea piese de argint. Dar o înmormântare creştinească nu-i pot face, pentrucă vătaful n'are nici act de naştere, nici de botez şi nici de cununie. A fost şi el botezat pe vremuri de alt vătaf cu numele de Mandache, fără act înscris la primărie sau la biserică şi când s'a însurat, a fost binecuvântat de acelaş vechi vătaf, după legile ţigăneşti ale şatrelor. Cine mai pretindea pe atunci ţiganilor zlătari să îndeplinească asemenea sfinte taine religioase? Nici autorităţile militare nu se băgau pe ei.

Ar fi urmat ca un Bulibaşă să îndeplinească oficiul de preot şi ofiţer al stării civile, dar şatra se găsea în marginea Bărăganului, iar Bulibaşa cel mai apropiat locuia într'un judeţ din Moldova.

Totuşi au încercat imposibilul. Trei membri ai şatrei s'au dus la un preot dintr'un sat, — cel mai sărac preot pe care l-au crezut ei — şi i-au propus ca în schimbul sumei de cinci sute lei să citească prohodul la căpătâiul mortului. Preotul a refuzat.

— Ce, vreţi să mă băgaţi în belea? Are mortul act de naştere sau de botez?

—— N'are!

— Aţi declarat moartea lui la primărie?

— La ce s'o mai declarăm dacă n'are act de naştere şi de botez?

— Păi atunci, cum să-i fac eu slujba de înmormântare? Eu pot să bănuesc că chiar l'aţi omorît voi...

— Vai, Părinte, vorbeşti cu păcat! Cum să ne omorâm noi vătaful?

Dascălul Pintilie propuse să fie lăsat el ca să-i citească mortului măcar *stâlpii...*

Părintele, făcându-i cu ochiul spuse:

— Bine, dascăle, tu poţi să faci acest lucru, pentrucă nu eşti legat de darul preoţiei şi de canoane... Dacă te plăteşte bine, poţi merge.

Invoiala făcută, dascălul plecă să citească stâlpii mortului.

In cort, dascălul a citit pe nas câteva foi dintr'un ceaslov unsuros, a spus „crezul" şi apoi, ca să impresioneze, a cântat: „unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit..."

A terminat, încredinţând pe ţigani că acum să nu mai aibă grijă de sufletul răposatului, care va merge drept la rai. Primi trei sute de lei, din care o sută dădu şi preotului ca tovărăşie cinstită, iar ţiganii au rămas să îngroape pe vătaf.

Dar şi-au adus aminte că după legile ţigăneşti de şatră, când moare un vătaf, înainte de a fi înmormântat, trebue neapărat să se aleagă un altul. Iar cum fostul vătaf a murit în pripă, fără să numească cine să-l urmeze la vătăşie, membrii şatrei au început să se ciorovăiască. Părerile erau împărţite şi s'au format două tabere fiecare cu candidatul lor, unul mai ambiţios decât altul.

— Să fie Costea vătaf!

— Nu, să fie Laţcu!

— Costea!

— Laţcu!

Taberele s'au învrăjbit, gata de încăerare sângeroasă. Femeile s'au alăturat fiecare lângă bărbaţii lor, iar dancii de asemenea formau şi ei două partide duşmane, înarmându-se cu pietre şi ciolane din gunoaie. In cort a rămas să păzească mortul un dulău care, din instinct, îşi plângea stăpânul, urlând. Hau! Hauuu! Un roiu de muşte viermuia pe faţa mortului.

Şi afară discuţiile erau mai aprinse, mai prevestitoare de nenorociri.

— Costeo, este dreptul meu să fiu vătaf...

— Da, e dreptul lui Laţcu!

— Nu, Laţcule, e dreptul meu...

— Aşa e!

Fiecare din pretendenţii la vătăşie îşi arăta meritele:

— Nu ţi-aduci aminte că eu am fost acela care am ascuns caii furaţi din Buzău, ducându-i într'o singură noapte tocmai la Brăila, întorcându-mă apoi în zorii zilei ca să nu afle nimic jeandarii?

— Dar tu nu ţi-aduci aminte că eu am fost acela care cu o lovitură de cuţit am doborât pe cel mai tare ursar din ceata duşmanilor noştri, cu care neam încăerat acum două luni?

In toiul laudelor şi imputărilor, şatra îşi destăinuia toate păcatele. Se puteau auzi fapte demne de cel mai interesant reportaj gazetăresc. Intâmplări cu percheziţii făcute la şatră, când sume importante erau ascunse într'un gol dela cruicioiul unei căruţe; cu un jaf asupra unui conac boeresc şi o tâlhărie la drumul mare... la care ambii candidaţi la vătăşie pretindeau că au avut roluri necontestate. Pentrucă pacea nu putea veni pe calea discuţiei, rămâneau ca singur argument impunător, cuţitele.

Şi cuţitele smulse din tecile ascunse în carâmbele cismelor sau la brâe, sclipeau acum în mânile adversarilor.

Ochii adversarilor sclipeau ca jăratecul. Un zlătar mai bătrân, care cunoştea cât de dureroase sunt înţepăturile de cuţit şi care în viaţa lui primise destule ciomege în cap, strigă:

— Staţi măi, mangosiţilor! Dacă începem încăereala, o partidă tot va birui dar rămân întinşi vre-o zece din noi. Atunci la ce să nu lupte amândoi, Costea şi Laţcu? Care va eşi biruitor acela să rămână vătaf...

Ţiganii zgâiră ochii şi într'un singur glas, primiră propunerea.

— Dar cum să lupte?

— Fără ciomag şi fără cuţit... Luptă haiducească, prin trântă.

— Aşa să fie!

Cei doi adversari îşi sumeseră mânecile largi ale cămăşilor unsuroase şi lupta începu. Amândoi erau voinici, cu braţe muşchiuloase şi cu piepturi largi. Strângându-se de mijloc şi proptiţi în picioare, se lăsau greu, unul pe altul, smucindu-se, frământându-se. Sudoarea le brăzda obrajii. Părul lor, lăţos, se lăsa peste urechi, peste frunte:

Amândoi gândeau:

— Cu cuţitele era mai bine...

Costea, mai nervos, făcu o sforţare cumplită. Işi strecură capul pe sub mâna dreaptă a adversarului, se răsuci repede şi apucând din spate mijlocul acestuia, îl săltă în sus şi-l trânti cu putere de pământ.

Invingător, Costea fu proclamat vătaf.

Zlatcu îi întinse mâna, jură supuşenie; iar întreaga şatră trase câte-un fum din luleaua noului vătaf, semn al păcii şi al respectului către Costea.

Acum trebuia îngropat fostul vătaf.

Costea ordonă ridicarea şatrei. Mortul, aşezat într'o căruţă, fu pornit departe spre malul Dunărei, unde a fost îngropat sub un mesteacăn.

Apoi, caravana plecă mai departe.

Numai cânele mortului a rămas să păzească mormântul stăpânului, urlând: Hau, hauuu!

G. A. LAZURICĂ

De vorbă cu d. Alexandru Mihalescu

Incerc să-l prind pe d. Mihalescu înainte de plecarea lui în Alger, unde va filma vara asta şi îl aştept să-şi isprăvească cursul la Universitatea cinegrafică unde e profesor. In clasă, d. Mihalescu se sbate, se cheltueşte, trece viu dela glumă la încruntare şi iar la glumă, îşi pune toată inima în replica elevului sau în mişcarea de cap de douăzeci de ori repetată a elevei; şi la plecare e iar proaspăt şi neobosit, aşa cum e — după zbuciumul pe care l-a cuprins viaţa lui, pentrucă d. Alexandru Mihalescu are sufletul prea vast şi prea ştie să-l dăruiască la fiecare clipă oricărui eveniment, oricărei impresii, ca să şi-l piardă sau istovească vreodată.

— Dintre toate lucrurile pe care aş vrea să le aflu despre şi dela d-voastră, nu ştiu cu ce ar trebui să încep şi ce să aleg, aşa în fugă, între o lecţie isprăvită şi o repetiţie care vă aşteaptă. Planuri de viitor, amintiri din ţară...

— Amintiri! Singura amintire pe care aş vrea să n'o pierd e a publicului românesc.

Admirabil public! Plin de înţelegere, artist, entuziast. Contactul meu cu lumea de teatru, afară de câteva excepţii, te rog însă să nu mi-l aduci aminte!

Şi azi, aici la Paris, când citesc critică teatrală românească, am impresia că citesc amintirile Englezilor căzuţi pe mâna Cafrilor.

Văd că am greşit întrebarea.

— Iartă-mă, te rog, că am răscolit lucruri neplăcute. Aş vrea să ştiu cum priveşte cinematograful un actor de teatru.

— Un actor de teatru român şi actor francez de cinema? Sunt dintre foarte puţinii care preferă scenei ecranul şi am pentru asta şi motive absolut personale: o sănătate pe care viaţa de teatru o zdruncină, iar cea de cinema — simplă şi ordonată — îi prieşte, şi pricini care ar trebui să fie ale oricărui actor: o nesfârşită posibilitate de control, pentrucă poţi vedea, repeta şi corecta fiecare detaliu al jocului tău.

Şi gândeşte-te pe urmă că filmul îţi dă prilejul să joci în faţa soarelui, că ai în jur, în locul prafului îmbâcsit al culiselor, natura, în locul ochilor care descompun şi se uită cruciş, un aparat neutru.

— Ai însă un director de scenă care nu îngădue nimic din ce nu intră în concepţia lui despre fiecare mişcare şi cuvânt al actorului.

— E singurul lucru adevărat neplăcut.

— Şi lipsa de contact cu publicul, adică jumătate din bucuria de a juca? Şi pe urmă acest fel fragmentar de joc nu omoară orice elan, orice iluzie pe care şi-o dă actorul că intră în personagiu şi însuşi sensul oricărei arte: cheltuirea unui prea plin sufletesc?

— E adevărat că acest chip de a juca un rol din fărâme şi clipe izolate îţi stinge elanul în clipa în care i te încredinţezi şi e mult mai obositor decât susţinerea unui rol în teatru, dar posibilitatea de a te întregi continuu, de a te înoi numai aici o găseşti. Şi pe urmă, artistul e, înainte de a fi artist, om. Celula nervoasă scăpată de atmosfera de culise, de gazete prost redactate, de toată mizeria care înconjoară viaţa de teatru, asta creiază. Acestei celule trebue să-i dai aer şi soare, trebue s'o aperi şi s'o păstrezt proaspătă. Ca să poţi crea frumosul, trebue să-l vezi. Teatrul impune o viaţă vicioasă, cu cafenea şi bârfeală. Cinematograful îţi dă putinţa unei vieţi libere, îţi dă aer şi lumină. Eu care n'am mâncat nici odată teatru cu pâne, n'am fost un fanatic al teatrului, ca Pitoëff, Liciu sau Iancovescu, sunt fericit azi că Duminecă, în loc să-mi pun de două ori: la matineu şi seara cioc şi burtă, pot pleca afară din oraş.

— Rămân totuşi cu impresia că pentru actor e altă meserie, şi e potrivit aici cuvântul meserie, jocul în faţa obiectivului.

—E o cu totul altă technică. Imi aduc aminte că odată, într'o scenă scurtă, m'am încălzit şi am jucat aşa, că am simţit şi eu şi directorul de scenă, şi maşiniştii chiar, că joc excepţional. Când am văzut apoi proectat fragmentul, am constatat că mi se vedea ceafa timp de două minute. Atâta tot! Nădăjduesc însă să aduc o schimbare şi teatrului şi cinematografului cu teatrul pe care-l voi deschide în toamnă „Scène-ecran", în care împac nevoia de contact cu publicul cu marea calitate a proiecţiei: spaţiul.

— Cum?

— Se va vedea la timp. Iţi dai seama de influenţa purificatoare a filmului asupra teatrului? Optica spectatorului s'a schimbat. Intre interpret şi personagiu nu se mai admit diferenţele colosale dinainte. Decorul merge spre stilizare, spre pictural şi arhitectural. Tirada a căzut.

— Eu cred că a căzut şi literatura bună de teatru în faţa filmului.

— Literatura n'are ce căuta în teatru, mai ales în cel de azi. Arta trebue să fie transcriere a vieţii, şi viaţa actuală e act, e ritm nou şi viu, e echilibru nou, sinteză de trăsături esenţiale, nu e cuvânt şi mai ales nu: cuvinte.

— Vezi posibilitatea filmului românesc?

MIHALESCU

— Sunt furios că nu se face cinematograf românesc. Avem tot ce ne trebue pentru asta, aşa cum avem de toate în ţara noastră, avem un cadru unic şi actori români specializaţi pentru asta în străinătate, şi ştim că nu există mijloc de propagandă mai bun ca filmul.

Ungurii, vecini cu noi, au azi două din cele mai cunoscute vedete: Käthe von Nagy şi Irène von Ziloky.

— Un film românesc vorbit în româneşte în străinătate?

— De ce nu? cu subtitluri în limba ţării în care s'ar juca. Filmul cehoslovac Kaspa *a avut un succes colosal în toată lumea; şi în Franţa câţi spectatori ştiu nemţeşte şi câte filme germane vin?*

D. Alexandru Mihalescu are ritmul vremii noastre. A vorbit repede, s'a înveselit, s'a supărat, se pregăteşte de plecare şi toate cu o viteză care mă uimeşte azi, când săptămâna trecută l-am văzut jucând în compania Pitoeff pe bătrânul din „Raţa sălbatecă" aşa de admirabil, calm şi automat, sfârşit şi dezarticulat.

LUCIA DEMETRIUS

Paris, Iunie 1934

Picături de otravă

Răspuns celor ce compară femeia cu o... carte.

Femeia, orice-ar fi „se vinde",
Deşi i-o marfă foarte proastă;
O carte — fie cât de bună —
Este ştiut; rămâne... castă.

Unor domni sublocotenenţi căzuţi la examenul „Şc. Speciale".

Vă mulţumesc, iubiţi eroi,
Prin voi am lămurit misterul;
Soldatul cade în război
Şi'n timp de pace... ofiţerul.

SANDU RUSSU

A APARUT:

PLASTICA
DE H. BLAZIAN

130 CLIŞEE 150 LEI

Filantropie

Când împreună cu bunul meu amic Miltiade Ionescu, am păşit pragul prăvăliei, ne hotărîsem să luăm doar un simplu aperitiv; timpul viclean trecu însă fără să prindem de veste şi ne trezirăm în plină noapte şi destul de bine „afumaţi".

— Mi se pare că m'am turtit — îmi mărturisi Miltiade, morocănos. Dar să nu crezi că miam băut minţile — isbucni fără veste şi cu glas arţăgos. Nu! Pot să beau o zi, o lună, o săptămână — nu se cunoaşte. Dece dai din cap?

— Eu?

— Vezi bine că tu. Mă crezi marţafoi? Crezi că semăn cu Iordache, care dacă a tras un pahar la măsea îţi spune tot ce vrei să ştii? Nu. Sunt om dintr'o bucată şi dacă mă contrazici...

— Hai noroc, stimabililor! ne salută jovial nenea Tache Ceparu, alt bun amic, aşezându-se la masa noastră.

— Noroc! Te-a agăţat „Orfanii majori", ai? făcu Miltiade arătând spre butoniera amicului Tache.

— Trebue să dai. Scop filantropic, doar.

— Cu chetele astea — încep — e un scandal. Nu faci un pas, fără...

— Bravo! Te felicit! mi-o tăe zgomotos Miltiade. Nu te lua după moftangii... şi arătă cu capul spre mine. S'a îmbătat turtă şi nu mai ştie ce spune! Asta însemnează să simţi. Numai eu, când eram la „Copiii fără mamă", ştiu cât am suferit din pricina fondurilor!... Eh! să fi fost bani — ce nu s'ar fi putut face!

— Dar lumea...

— Nu întotdeauna detractorii au dreptate — mă întrerupse cu bruscheţă Miltiade. Cât despre noi... ce să zic?... In chestiuni d'astea gingaşe e bine ca omul să fie mai ponderat... să nu clevetească...

— Ai vre-o dovadă că se vorbeşte fără motiv?

— Una? Multe! O sută! O mie! Un milion! Şi toate demonstrează că la mijloc sunt numai calomnii... pure calomnii!

— Sunt curios să ştiu cum...

— Nimic mai uşor. Bunăoară instituţia „Văduvele nemângâiate". Câte acuzaţii nu i s'au adus?

— Ca tuturora.

— Şi toate s'au dovedit nedrepte. Este?

— Este!

— Dar despre „Copiii fără mamă", unde am fost secretar? Câte nu s'au spus... Mă cutremur şi azi când mă gândesc până unde merge inconştienţa omenească... Că s'a lucrat serios... Activitatea noastră a fost dată ca pildă în parlament... Parcă aud şi acum pe ministrul Mărăscu... „Dee Domnul să avem multe instituţii de binefacere cum este „Copiii fără mamă". Activitate intensă, administraţie ireproşabilă, banul public mânuit cu pricepere şi cu cinste"... Ţi-aminteşti de Onciu, opozantul, ce mutră a făcut? N'ai fost acolo? Păcat! Intrase sub masă de ruşine.

Că, la noi — o ştie o lume — s'a lucrat conştiincios — temeinic. Preşedintele — Dumnezeu să-l ierte! — avea o inimă de aur. Şi ce om integru! Un leu... un zimbru... şi muncitor. N'a bătut nimeni la uşa instituţiei ca el să nu găsească mijlocul să-l miluiască.

— Dar palatul? Uşile cu mânere de argint...

— Care palat? Ce palat? Mişelii!... Stătea în el e drept... dar... în sfârşit... Aşa s'a spus şi despre doamnele din comitet că ele cu studenţii din birouri... mă înţelegi... mărinimoase... dar nu-i nimic adevărat. Mi-au confirmat-o chiar ei... Deşi, între noi fie zis, parcă am văzut unele ciufuleli... Ba una chiar... hm!... dar n'are importanţă... n'ai ce să-i faci... inima îţi dă brânci, dacă are pe vino încoace... omul nu-i de lemn...

— Cine a zis că şi-au făcut mobilă cu banii?... Imi pare rău, nene Tache! Se poate tocmai mata care, vorba aia, om cu greutate... nu un ţingău... Că aşa-i lumea acuma... te judecă... Nu se mai uită că pe unde strâng ei surcele, noi am tăiat lemne... Care va să zică, doamne respectabile, de familie mare, mă rog... Şi să vorbim aşa despre ele!... Că la noi nimic nu se respectă... ştim numai să trăncănim. Chiar dacă şi-au făcut mobilă, sau blănuri, sau bijuterii... Ce-i cu asta? S'au isprăvit banii? Vin, neiculiţă, alţii! Că suntem oameni serioşi, nu cioflingari...

— Şi festivităţile? Ceaiurile dansante? Balurile mascate?

— Bravo! Vasăzică ai început să recunoşti? Aşa-i? Unde se petrecea mai bine ca la „Copiii fără mamă"? Că preşedintele toată viaţa a fost un idealist... numai la nenorociţi îi era gândul.

— Hm!

— Iar te faci ecoul calomniilor?

— Nu, dar, pe vremuri, am vizitat azilul copiilor — o mizerie de neînchipuit.

— Dacă nu erau fonduri?... Hei! să fi fost...

— Făceaţi alt palat?

— Nu, trăia toată lumea bine... Aşa — a trebuit să ne strângem... de, după timp.

— Ca alţii să ia automobile.

— Dar ce-i, o crimă? Trebuia! „Copiii fără mamă"... chestie de obraz... Că nu merge, aşa... oricum... Ce ziceam? A, da! Preşedintele! Mai rar aşa bărbat! Şi ce organizator!... Palat, scări de marmoră... uşi cu cristale şi mânere de argint... tablouri... covoare... de drag să calci pe ele... mătasă... se înfunda piciorul... şi odăi vaste... instalează birouri luxoase... fotolii de piele... o plăcere să stai răsturnat şi să-ţi citeşti jurnalele... sau să flecăreşti, la o cafeluţă, cu prietenii veniţi în vizită. Şi angajează: directori, şefi şi subşefi... funcţionari şi dactilografe — toţi să mănânce o bucăţică de pâne... D'apoi să vezi registrele nouinouţe... nepipăite au rămas. Şi fetele noastre — care cosea, care dansa... altele învăţau să cânte... Operă întreagă... Şi toate şic! Hm! Straşnic organizator!

Dar chefurile? Fondurile extraordinare, săracele! Alea zic şi eu: frumoase timpuri. Plecam cu toţii cu automobilele instituţiei şi hai... ba la Snagov... ba la Vâlcov... şi pune-te pe trai, neică... petreceam toată ziua şi toată noaptea cu lăutari... aducea vinul cu doniţele... Şi găsisem şi nişte cuconiţe... bomboane... Bani — berechet... inspecţii, ore suplimentare... Eh! să fi ştiut nevestele! Dar noi! Serioşi! — Inspecţie, dragă, inspecţie! Plecăm toţi în toate părţile... In cap cu preşedintele... Să nu se întâmple fraude... Banii ţării... e glumă? Nici-una n'a aflat nimic — lasă că ne şi jurasem toţi... covrig să se facă ăl care o răsufla un cuvânt...

— Şmecheri-şmecheri... dar eu tot am aflat de petrecerile voastre — se fuduli nea Tache.

— Vorba-i, că ai ştiut să taci... Amicul să fi aflat... până seara împuia tot Bucureştiul... Că el e moralist... ori ce ar face omul — lui nu-i place... vrea altfel.

— Sigur... altfel... decât să fi dat fondurile la partizani, mai bine...

— Infamie! E o infamie! Niciodată n'a împărţit fondurile la partizani politici. Ei, nu zic... aşa... câte odată... când venea câte unul mai cunoscut... de... om eşti... ai inimă... nu puteai să-l refuzi. Vrea omul să facă un voiaj... să-şi mărite o fată... să-şi mărească o casă... Poţi să-l laşi fără să-i dai o mână de ajutor? Aşa-i că nu vine bine?

Aşa, odată, vine un prieten, dar ştii... prieten la toartă... şi zice:

— Nicule! nu mă lăsa... Ca la un Dumnezeu, viu la tine... ajută-mă... am găsit o afacere grandioasă... într'un an o să am milioane...

Câr-mâr... scoate şi dă-i... Trebue să-ţi ajuţi semenul!

— Sigur, decât cu banii tăi.

— Hm! iar insinuezi! Vine altă dată altul... era disperat...

— Nene Nicule... scapă-mă... Am jucat totul... n'am sfanţ... Şi datorie de onoare... Măgarul de Butescu, nu vrea cu nici-un preţ să mă ierte... Are o inimă de piatră... La tine mi-e speranţa... Dacă mă refuzi... mă împuşc... Imi rămâne nevasta pe drumuri... o să mă ai pe conştiinţă...

Salvează-l şi pe el. O viaţă de om nu-i glumă.

— Afară de-a orfanilor...

— Dacă eşti încăpăţânat şi nu vrei să înţelegi! Fondurile... să fi ajuns... nu trăiam bine numai noi... Că ţi-am spus — veneau fel de fel de oameni la el... unii pentru una, alţii pentru alta... Să refuze pe cineva — nu există... De unde avea — de unde n'avea... scoate şi dă...

— Pentru chefuri — am văzut.

— Calomnii. S'a dat la oameni de ispravă... Benchetuia cu banii pentru orfani? Ei, şi? Un preşedinte trebue neapărat să fie un stoic? Şi nici n'a cheltuit pentru el toţi banii! Pune în slujbe pe partizanii ministrului ca să nu-l superi... dăi şi comisarului guvernului ca să facă rapoarte obiective... Nevestii — pentru toalete şi zile de primire... De! alte obligaţii acuma... nevastă de preşedinte!... N'o să i-o ia înainte o pârlită de prefectoreasă, sau ofiţereasă! Trebue să reprezinte cu demnitate asociaţia „Copiilor fără mame".

— Cea mai bună instituţie de binefaceri — m'am convins.

— Asta însemnează că tot eşti om de caracter... Mă bucur pentru tine... că eu... acuma... sunt mort — ca şi răposatul preşedinte. Că numai din asta i s'a tras moartea. De inimă rea. Că şi mie tâlharii au să-mi mănânce curând coliva...

— Ştiu. Fără activitate tu...

— Nu sunt om. Imi place să mă zbat... să alerg... mă rog — să nu fac degeaba umbră pământului... Şi ar fi mers toate bine dacă nu venea puşlamaua, banditul de Turbatu... Un coate goale! Un lihnit de foame! Nici n'a apucat să vadă bine administraţia şi începe să urle — „s'a furat ca'n codru... Văcăreştii v'aşteaptă"... Eram cu conştiinţa curată, dar zic... dă-i bani... El înebuneşte deabinelea... Proces-verbal de mituire... Rapoarte peste rapoarte mincinoase... că orfanii sunt în zdrenţe... că dorm în frig... că servitorii există numai în statele de salarii... Campanie de presă... anchetă parlamentară... Alţi infami... că sunt fraude la medicamente şi mâncare... dă afară pe preşedinte... pe toţi... Aşa-i când omul e bun şi n'are noroc...

— Iţi bate toţi joc de el.

— Ai spus o vorbă mare!... Când ai dreptate, ai! Hei, să fi dat noi peste oameni adevăraţi!... Să ne înţeleagă şi să ne sprijine!... Şi n'am avut nici fonduri... ia să fi ajuns!... toţi ar fi trăit ca nişte prinţi!...

CONSTANTIN PELMUŞ

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenţi şi studente

1. Ce citiţi în afară de cursuri.

2. Ce poet român preferaţi.

3. Ce poesie ştiţi pe de rost.

4. Ce roman v'a plăcut mai mult.

S. LOCOT. NICU NOH., student la Drept.

Nu ştiu dacă am dreptul să răspund şi eu la întrebările dv. — pentrucă înainte de a fi student am mândria să fiu ofiţer. Şi unui ofiţer după o învechită mentalitate i se neagă dreptul şi competinţa de a răspunde în alte chestiuni decât acele care privesc armata...

E o credinţă adânc infiltrată care desigur va necesita încă multă voinţă din partea camarazilor mei spre a o învinge...

Aşa s'a deprins lumea să ne vadă: Ori pe câmpurile de instrucţie comandând şi răstindune la soldaţi, ori în săli luminoase de bal, eleganţi, lucitori şi plini de vervă, şoptind, în freamătul lin al tangourilor, cuvinte mincinoase duduilor şi doamnelor sentimentale...

Părerile sunt însă greşite. Cu toată activitatea noastră intensă, pusă în slujba unui scop atât de frumos, găsim timp să citim şi literatură

O! de aţi şti, cu câtă plăcere, cu câtă bucurie iei cartea de pe măsuţă şi te întinzi în chaise-longue după o zi grea de instrucţie, cu ploaie, când noroiul ţi-a lăsat amintiri adânc încrustate în veşminte şi când şefii ţi-au oferit drept desert, mici observaţii pentru vreo oarecare... neprevedere...

Pentru lectorul pasionat, cartea în astfel de ocazii constitue o evadare din strânsoarea realităţilor mult mai fericită decât... ţipetele stridente ale unui „jazz", audiate la... un pahar cu vin într'un restaurant de provincie...

Rândurile ei îţi procură o beţie dulce. Te atrag, te ameţesc cu un parfum de vise proectate pe orizontul viitorului....

Acţiunea ei te transportă în lumi asemănătoare de multe ori acelei în care trăeşti, luminată însă de flacăra unui ideal pe al cărui drum rămân multe jertfe... Binele triumfă rar — ca şi în viaţa reală. Totuşi chiar după astfel de desnodământe te simţi reconfortat.

Dar... să răspund la întrebări.

1) Citesc mult. Mărturisesc sincer: e foarte greu să poţi împăca în mod onorabil, cerinţele profesionale, ambiţiile personale şi pasiunea cititului.

Necesită mari sacrificii din dreptul de... somn.

Dar m'aşi simţi prea vinovat când răspunzând tentaţiei lui aşi renunţa la această plăcere.

Aşa fiind, citesc zilnic: *Curentul* şi *Adevĕrul*.

In zilele când apar, citesc regulat: *Adevĕrul Literar, Viaţa Românească, Viaţa Literară* şi *Viaţa de azi.*

Citesc apoi tot ce apare nou şi bun din scriitori români: poezie, nuvele şi roman. Critică — numai aceia publicată în reviste.

Din scriitorii străini citesc puţin. Doar cărţile cu vâlvă mare.

2) Dintre poeţii români, evident, iubesc pe marele şi tristul *Eminescu.*

Am început să-l citesc de mult. In clasa patra primară, domnul învăţător ne-a citit duios şi cu foarte multă simţire:

De la Nistru pân' la Tisa...
Tot românul plânsu-mi-s'a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.... etc.
(Doina)

Apoi ne-a spus că această poezie e făcută de cel mai mare poet român care a murit *nebun*. Lucru ce m'a impresionat peste măsură. Drept consecinţă, în aceiaşi zi am cumpărat „Poeziile lui Mihai Eminescu".

Natural, nu le-am înţeles atunci. Dar citindu-le mereu, mi le-am săpat în suflet.

Târziu, când mi-am dat seama de întreaga lor valoare, m'am simţit şi mai legat de poetul adorat încă din copilărie...

Mi-au mai plăcut apoi poeziile lui *Vlahuţă*. Cu toate că simţeam puternica influenţă a lui Eminescu.

Am citit absolut tot ce a scris acest poet. Imi pare nespus de rău că majoritatea criticilor de azi îl desconsideră şi uitarea cade pe dânsul din ce în ce mai greoaie...

Deşi am citit de atunci atâtea cărţi frumoase, nu pot să uit *„Clipe de linişte", „In Vâltoare", „Din durerile lumii", „In goana vieţii"*, etc.

Un alt poet, mai mic desigur, dar care a impresionat puternic sensibilitatea mea de tânăr, a fost *Traian Demetrescu.*

Poezia lui, ca şi a lui *Bacovia*, cu proletari fizici, cu amante înşelătoare, cu iubiri deziluzionate — îţi furişează în suflet tristeţi duioase, tristeţi care îţi plac...

Dintre poeţii contimporani îmi plac: *O. Goga, Bacovia, Minulescu, Topârceanu, D. Botez şi T. Arghezi.*

3) Ştiu multe poezii pe de rost. Le-am învăţat numai pentru plăcerea mea. In public n'am spus niciodată alte poezii decât acele făcute de mine.

Acum, când îmi amintesc cu cât elan am învăţat: *„Unde ne sunt visătorii", „Dormi, iubito", „Linişte"* şi altele din *Vlahuţă. Scrisorile, Epigonii* şi *Luceafărul* din Eminescu, *Nopţile* lui *Macedonschi*, multe din *Traian Demetrescu...* mă cuprinde un regret pentru acel timp, plin de seninătate, apus pentru totdeauna, în care mă visam ca fiecare adolescent, să fiu un poet cu plete lungi... cântând la ferestrele domniţelor solitare...

In manevrele de toamnă, când frigul şi urâtul de prin „cantonamente" ne strâng pe toţi camarazii în odăiţa mai caldă a unei cârciume din sat, la un pahar de vin şi la povestiri trăite, după cererea insistentă a prietenilor le declam poezii originale...

E drept, fără chitară şi fără să am plete lungi...

4) Mi-au plăcut multe romane. N'aşi putea preciza care mi-a plăcut mai mult. Unele citite de mult le-am închis în suflet ca pe nişte odoare de mare preţ.

In nopţi când stau de veghe, executând vreo misiune oarecare, îmi apar în minte personagii întâlnite în romane. Le recunosc ca pe nişte vechi prieteni, plecaţi fără adresă, sosiţi fără să anunţe...

Şi... în felul cum şi-ar povesti un prieten peripeţiile vieţii după o lungă despărţire, îmi apare şi mie viaţa lor din roman.

Mi se întâmplă atât de des acest lucru, încât mă întreb câte odată: „Nu cumva am cunoscut real pe acest om"?

Simpatizez mult romanele d-lui *Liviu Rebreanu*. In ele am găsit cele mai puternice accente omeneşti, isbucnite când calm şi obsedant, când cu furie ca lava unui vulcan.

Ion, Pădurea spânzuraţilor, Răscoala şi *Jar* mi-au plăcut neînchipuit de mult.

Il ador pe d. *Ionel Teodoreanu* cu comoara lui de metafore, cu *Dănuţii* lui frumoşi, visători şi nostalgici... cu fetele lui candide, inteligente şi pasionate — în care-ţi vezi ca 'ntr'o oglindă iubita ta...

Urmăresc cu asiduitate talentul bogat, activ, pornit din observaţia profundă a vieţii, al d-lui *Cezar Petrescu* — stigmatizat în *„Intunecare", „Oraş Patriarhal", „Calea Victoriei"*, etc.

Mă pasionează d. *Mihail Sadoveanu*, cântăreţul codrilor, al apelor, al mănăstirilor şi al hanurilor risipite prin pitoreşti colţuri de ţară...

Baltagul e un cântec mistic, şoptit parcă de *împărăţia apelor...*

Sunt recunoscător d-lui *Sevastos* pentru prilejul dat de a retrăi *„Aventurile din str. Grădinilor"*. Aventuri la care desigur am luat şi eu parte, însă pe altă stradă şi în alt oraş...

Am râs şi m'am înduioşat citind peripeţiile *studentului întârziat* şi nu odată am aşteptat şi eu să vie din imensitatea pustelor *Rusoaica...*

Şi acum vroiam să 'nchei... Insă pe *hotarul* gândurilor a apărat *Adela*, fiinţa romantică şi plină de vrajă, fără *lut* omenesc, citind într'un boschet de brazi. *Cartea Nunţii...* Mi-am amintit cu reproş de atâtea clipe frumoase... Şi eu, nestatornicul, le trădam fără remuşcare...

CAVALERUL... SAU CAVALERA D'EON

Valoros căpitan de dragoni, diplomat abil, cavalerul d'Eon a dus aproape cincizeci de ani viața cea mai aventuroasă, din clipa în care a declarat că e *fată majoră* și și-a reluat îmbrăcămintea potrivită sexului ei. In definitiv, el abandona uniforma pentru o rochie cu trenă, iar casca pentru o bonetă de dantelă. Transformarea a fost însă completă și definitivă; și până la moartea lui n'a fost cunoscut altfel, decât sub numele de cavalera d'Eon.

Astăzi, avem certitudinea că acest personaj a fost într'adevăr un bărbat: procesul verbal de autopsie și atestările care-l însoțesc sunt o dovadă decisivă. Dacă mai există vre-o enigmă în privința cavalerului d'Eon, apoi ea nu constă în determinarea sexului, ci în cercetarea cauzei care a determinat acest extraordinar personaj să-și sfârșească existența sub un costum, care cadra atât de rău cu alurile și cu caracterul său.

Capriciu de mamă

Din capul locului s'a pretins că mama tânărului d'Eon, dorind să aibă o fiică, și înșelată în așteptările ei, și-a crescut copilul — pentru a-și micșora decepția — ca și când ar fi fost de sex feminin. O mărturie a acestor sentimente materne se poate constata în alegerea pronumelor noului-născut. Iată conținutul actului de botez:

„La 7 Octombrie 1728 a fost botezat Charles-Geneviève-Louis-Auguste-André-Thimothée, fiu al nobilului Louis-d'Eon de Beaumont, director al domeniilor Regelui și al doamnei François de Charanson, tatăl și mama....

Remarcăm dintru început că, din șase pronume, cinci sunt net masculine. Alegerea primelor două pronume se explică foarte natural, când știi că naș era Charles Regnard, iar nașă Geneviève d'Eon.

Copilul — facem remarca — a fost juruit Sfintei Fecioare. Dar pentru asta nu era necesar să fie considerat ca o fată. Ba ceva mai mult, nimic nu explica la d-na d'Eon această dorință, aproape morbidă, de a-și face iluzia că are o fată, când în realitate ea avea deja una: pe Marguerite-Françoise-Victor (aceasta purtând, precum se vede, un pronume masculin) născută la 12 Octombrie 1724! Nașterea unui băiat, în urma unei fete, ar fi trebuit, dimpotrivă, să împlinească cu prisosință dorințele mamei.

Mai târziu, tânărul d'Éon și-a făcut studiile la Collège Mazarin; el a urmat cursurile școalei de drept, și-a luat titlul de doctor în drept civil și în dreptul canonic și a fost înscris ca avocat la Parlamentul din Paris: singulară educație pentru o fată, la o epocă în care feminismul nu cucerise carierele liberale! Pe de altă parte, d'Eon făcea tot felul de exerciții fizice, devenind un maestru al scrimei.

Insfârșit, nici un document, nici o mărturie omenească nu ne îngădue să presupunem că d'Eon în tinerețea lui, se îmbrăca de obicei în vestminte de femee.

Trebue deci respinsă această primă ipoteză a capriciului unei mame, — legendă inventată pe urmă.

Acelaș lucru în ceeace privește supoziția că d'Éon avea mania travestirii feminine, simptom al unei psihologii sexuale particulare; dar, în afară că toată viața bine cunoscută a lui d'Éon, absolut curată și morală, protestează împotriva acestei ipoteze de malformațiune morală, în afară că episoade senzaționale din viața sa sentimentală demonstrează falsitatea ei, trebue să se știe că dacă, înaintea metamorfozei sale de la cincizeci de ani, d'Éon a uzat o dată — și numai o singură dată, — de travestirea feminină, aceasta s'a întâmplat în împrejurări care merită să fie precizate.

Prima travestire

D'Éon intovărășise în Rusia pe scoțianul Mackensie Douglas, trimis pe lângă Elisabeta de către Ludovic al XV-lea, care voia să reînoiască între cele două țări relațiunile rupte timp de paisprezece ani. Elisabeta nutrea sentimente de simpatie pentru Franța și cu deosebire pentru Ludovic al XV-lea; dar cancelarul Bestuchef și ministrul Angliei, cavalerul Williams, împiedecau apropierea tuturor personalităților, care se opuneau intereselor Germaniei și ale Angliei.

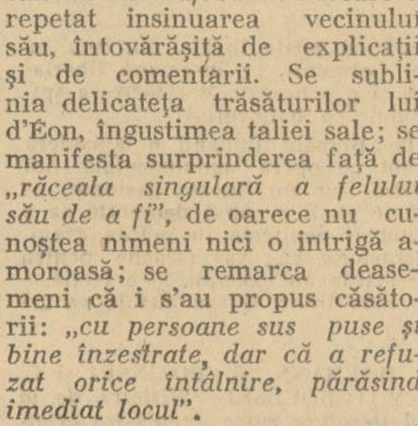
Tânăr, tras prin inel și imberb, cavalerul d'Éon s'a travestit în femee; dându-se drept nepoata lui Douglas, sub numele de Lia de Beaumont, el a isbutit să fie admis printre lectricele împărătesei, cu care a avut mai multe întrevederi secrete. Astfel a putut remite Elisabetei scrisorile lui Ludovic al XV-lea, pe care le ascunsese în scoarțele unui volum din *Esprit des Lois* de Montesquieu, și i-a putut expune proectele regelui Franței. Fiind destul de diplomat ca să convingă pe Impărăteasă, el s'a înapoiat la Versailles, raportând adeziunea Rusiei la politica franceză.

Această misiune a fost unul din episoadele politicei externe personale ale lui Ludovic al XV-lea, care dirija astfel o diplomație secretă, sprijinind câte odată, dar contrariând sau ruinând de cele mai multe ori politica oficială urmărită de miniștri de resort.

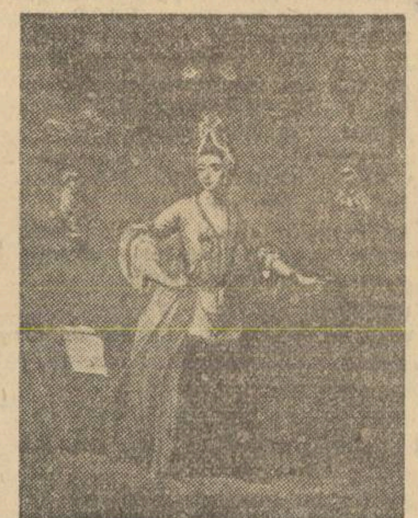
Tot ca agent a ceiace se numea „Secretul Regelui" Ludovic al XV-lea l-a trimis pe d'Éon în Anglia, la sfârșitul anului 1767. Trimisul special a avut de susținut contra contelui de Guerchy, ambasadorul oficial al guvernului francez, o luptă tragi-comică asupra căreia nu vom insista. Vom spune doar că în timpul celei mai aprige polemici — prin care cei doi adversari încercau să se ruineze prin manevre și intrigi nesfârșite, împroșcându-se reciproc cu pamflete și invective — a sosit la Londra principesa Daschkow, nepoata marelui cancelar al Rusiei, Woronzow. Această exilată a povestit în saloane că l-a cunoscut mai de mult pe d'Éon și a precizat că l-a văzut îmbrăcat în femee printre domnișoarele de onoare ale Impărătesei...

Bine 'nțeles că Gherchy a știut să aprecieze valoarea acestei mărturisiri, și foarte curând pamfletarii puși în solda sa și-au exprimat îndoiala în privința sexului lui d'Éon, scriind că: *„uniforma de dragon trebue să ascundă o femee sau un hermafrodit"*. Fiecare a repetat insinuarea vecinului său, întovărășită de explicații și de comentarii. Se sublinia delicatețа trăsăturilor lui d'Éon, îngustimea taliei sale; se manifesta surprinderea față de *„răceala singulară a felului său de a fi"*, de oarece nu cunoștea nimeni nici o intrigă amoroasă; se remarca deasemeni că i s'au propus căsătorii: *„cu persoane sus puse și bine înzestrate, dar că a refuzat orice întâlnire, părăsind imediat locul"*.

In curând șoaptele au devenit larmă. Jurnaliștii, șansonetiștii, desenatorii au dat frâu liber vervei lor. S'au angajat pariuri publice, și cafenelele au afișat cota. D'Éon a bravat ridicolul prin calm; dar s'a supărat atunci când s'a spus că profită de pe urma speculațiilor angajate pe seama sa. El s'a dus la Bursă, apoi la o cafenea vecină unde, în uniformă, agitând bastonul *„l-a obligat pe bancherul Bird, care cel dintâi a avut această cutezanță impertinentă, să-și ceară scuze"*. Câteva zile mai târziu, el a dat o dovadă și mai manifestă a sexului său *„imprimând-o într'un chip destul de drastic pe obrajii a doi impertinenți"*. Insfârșit, el a protestat necontenit, prin acte și declarațiuni: *„Le-am dovedit și le voiu mai dovedi cât vor avea poftă că nu sunt numai bărbat, ci și căpitan de dragoni, și asta cu arma în mână"*.

O schimbare inexplicabilă

Ați văzut cu câtă energie d'Éon și-a revendicat sexul lui adevărat, Dar iată că printr'un reviriment subit, și în aparență inexplicabil, el afirmă că e femee sadea, și asta într'un document oficial....

Era în 1775. Ludovic al XV-lea murise. Contele de Guerchy dispăruse și el. Ludovic al XVI-lea, care fusese pus în curent cu toate detaliile *Secretului*, dar nu voia să continue negocierile misterioase ale predecesorului său, concediă pe toți agenții folosiți până atunci, acordându-le câte o pensie.

Situația lui d'Éon a fost mai greu de regulat; Ludovic al XV-lea, îi făgăduise o pensie socotită exagerată. Dar d'Éon poseda documente, hârtii secrete a căror divulgare ar fi fost un dezastru.

Pentru a le preda, el pretindea rambursarea *„imenselor cheltueli ocazionate de șederea sa la Londra"* și memoriul se traducea printr'un total de 250.000 de lire sterline.

Negocierile au fost conduse de către Beaumarchais, care fusese trimis în Anglia ca ambasador acreditat cu puteri depline; ele au ajuns la semnarea unei tranzacțiuni, care e un monument de înaltă bufonerie.

D'Éon trebuia să predea toate documentele; în schimb, i se asigura o pensie viageră de 12.000 de lire. Afacerea e limpede. Dar ceiace e bizar, e grija minuțioasă cu care s'a insistat asupra faptului că d'Éon e *femee*. In tot cuprinsul actului, această particularitate a fost pusă în valoare. Caron de Beaumarchais *„cere absolut, în numele Regelui, ca fantoma Cavalerului să dispară cu totul și ca o declarație publică, netă, precisă, și fără echivoc asupra veritabilului sex al lui Charles-Geneviève-Louise-Auguste-Andrée-Thimothée d'Éon de Beaumont, înaintea sosirii sale în Franța și a reluării vestmintelor sale de fată, să fixeze pentru totdeauna convingerea publicului în privința persoanei sale"*.

De partea sa, d'Éon scria: *„Mă supun a declara public sexul meu, a lăsa starea mea în afară de orice echivoc, a relua și a purta până la moarte vestmintele mele de fată"*...

Nici un paragraf n'a lăsat să se ghicească motivul acestei exigențe, care apărea fără legătură cu restul tranzacției, și care totuși, în ochii Regelui, părea tot pe-atât de importantă ca însăși predarea hârtiilor secrete.

Rezistență inutilă

D'Éon s'a străduit zadarnic să scape din această constrângere. Abia ajuns în Franța, el s'a prezentat la mânăstirea Carmeliților dela Saint-Denis, unde era superioară doamna Louise de France. El nu s'a putut însă hotărî să părăsească uniforma sa cenușie cu vipuști și găitane roșii. In dosul gratiilor și al perdelei vorbitorului, Superioara a întrebat cum e îmbrăcată d-ra d'Éon.

Primind răspunsul că vine dela Londra și că e încă în cizme și în uniformă, Louise de France, fără să se arate, l-a îndemnat pe interlocutor *„să-și ia vestmintele și să ducă o viață de fată creștină"*.

Aceasta s'a petrecut la 13 August 1777. La 27 ale aceleiași luni, d'Éon a primit biletul următor: *„In numele Regelui. I se ordonă lui Charles-Geneviève-Louise-Auguste-Thimothée d'Éon de Beaumont să părăsească uniforma de dragoni pe care are obiceiul s'o poarte și să-și reia vestmântul sexului ei, cu interzicerea de a apărea în regat sub alte haine decât cele potrivite unei femei*. Semnat: *Louis Gravier de Vergennes"*.

El a trebuit să se supună. Iată cum expunea contelui Vergennes neajunsurile debutului său: *„De când am părăsit uniforma și sabia, sunt la fel de nătâng ca o vulpe care și-a pierdut coada. Incerc să umblu cu pantofi ascuțiți și cu tocuri înalte, dar era să-mi rup gâtul de mai multe ori. In loc să fac o reverență, mi s'a întâmplat de câteva ori să ridic peruca și garnitura în trei etaje, pe care o luam drept pălărie sau drept cască"*.

La izbucnirea războiului din America, d'Éon a cerut contelui de Maurepas autorizația de a lua și el parte: *„Sunt silită să repet cu toată umilința, că anul meu de noviciat femeiesc fiind în întregime împlinit, mi-e cu neputință să trec la profesiune... Am putut, prin supunere la ordinele Regelui și ale miniștrilor săi, să rămân în fustă, în timp de pace; dar în timp de război, aceasta mi-e imposibil. Sunt umilită și bolnavă de durere că mă aflu într'o astfel de postură, în timp ce-aș fi putut să-mi servesc Regele și Patria cu zelul, curajul și experiența pe care Dumnezeu și străduința mea mi le-au dat..."* Fără să aștepte răspunsul, d'Éon a părăsit vestmintele de femee; dar a fost imediat înhățat, la domiciliu, de către doi ofițeri de poliție și expediat într'o trăsură până la castelul dela Dijon, unde a fost reținut prizonier timp de o lună. De data asta era învins; și decât să se vadă închis pe tot restul zilelor, el a acceptat să ducă viața liniștită a unei bătrâne domnișoare de viță veche.

Cu toate astea, evenimentele aveau să hotărască altminteri.

D'Éon nu-și achitase complect datoriile sale în Anglia. Unul din creditori căruia îi dăduse în gaj biblioteca, efecte și hârtii de valoare, l-a amenințat că-i vinde totul dacă nu-i plătește. D'Éon a pornit deci la Londra pentru a pune ordine în socoteli; lichidarea a ținut cam mult: procesul la început, apoi tranzacția, până ce a izbucnit Revoluția.

De aci încolo, veți ghici și dvs., domnișoara d'Éon n'a mai primit nici o pensie; a fost înscrisă pe lista emigranților. Ca să poată trăi, a trebuit — pe când avea 69 de ani! — să dea spectacole de scrimă, care atrăgeau mult public, din pricina sexului ei.

Intr'o zi, floreta adversarului său s'a frânt și i-a provocat o rană, care l-a doborât la pat, patru luni.

După convalescență, d'Éon a fost luat de către una din prietenele ei, Mistress Mary Cole. Mizeria îi era atât de mare încât a trebuit să-și vândă juvaerurile și crucea Saint-Louis.

Explicarea enigmei

D'Éon a murit la Londra; aci a săvârșit el pseudo-metamorfoza sa; aci, autopsia a desvăluit adevăratul lui sex; aci s'a aflat cheia enigmei. Și această chee iat-o: la originea misterului a existat o femee.

Prima dată când d'Éon a plecat în Rusia, ca secretar al lui Mackensie Douglas, el a întâlnit în trecere prin Germania, o prințesă din casa de Meklemburg-Strelitz, stabilindu-se între ei o vie simpatie. Dar iată că Sophia-Charlotte de Meklemburg se căsătorește cu George III și devine regină a Angliei când d'Éon sosește în această țară în calitate de ambasador secret al lui Ludovic al XV-lea.

Regina s'a arătat protectoare față de d'Éon, susținându-l în apriga luptă pe care o angajase el contra lui Guerchy. Ce grad de intimitate au atins legăturile lor? S'a scris că d'Éon a fost tatăl lui George al IV-lea. Probabil că s'a exagerat. Intr'o zi George al III-lea l-a surprins pe d'Éon în chiar camera Reginei, aproape de patul unde dormea tânărul prinț de Galles.

Cavalerul a explicat prezența sa spunând că a venit să aducă niște leacuri secrete, a căror eficacitate Victoria, fiica lui Ludovic al XV-lea, o încercase. Pentru a înlătura complect bănuelile, care puteau să subsiste în mintea Regelui, servitorul Reginei, care-l introdusese pe d'Éon și care se temea ca aventura să nu aibă pentru el însuși consecințe deplorabile, i-a amintit lui George al III-lea vorbele pecare le răspândise principesa Daschkow referitor la admiterea Cavalerului printre lectricele Elisabetei și a afirmat în fața Suveranului că vizitatorul Reginei era o femee.

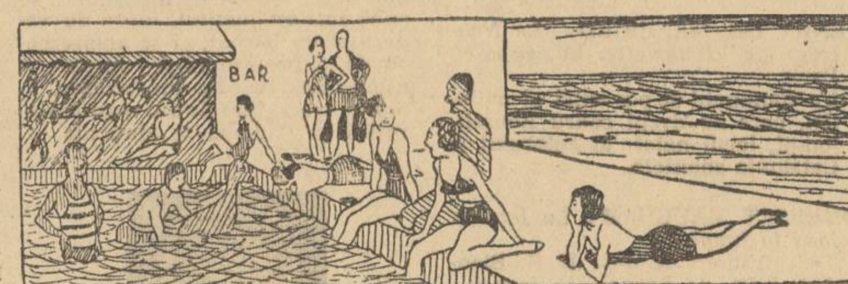
George al III-lea a cerut informațiuni la Paris, unde incidentul a fost în curând cunoscut; și Curtea, pentru a evita scandalul, nu s'a sfiit să desmintă această versiune. Regele Angliei s'a mirat atunci că d-ra d'Éon nu purta în Anglia costumul sexului ei, după cum îl purtase în Rusia; de aci și ordinul de a se investmânta în haine de femee și autorizația de a continua să arboreze Crucea Saint-Louis pe care o meritase și care nu-i putea fi ridicată. Cavalerul s'a sacrificat și a bravat până la ridicol, pentru a preîntâmpina primejdia care o amenința pe iubita lui prințesă.

Cât timp trăia George al III-lea nu putea fi vorba de a se permite lui d'Éon să-și reia uniforma de dragon. In timp ce d'Éon își cârpea ciorapii alături de mistress Cole, Regele a căzut în demență senilă; el a cedat exercitarea puterilor fiului său, în 1810, an în care a murit Cavalerul. Regele a murit abia în 1820.

Enigma Cavalerului d'Éon e deci o dramă de dragoste amestecată cu un secret de stat.

A. B.

Incepând din numărul viitor, vom publica în „Adevĕrul Literar" câteva capitole din memoriile cavalerului d'Eon.

Efigie

Când se trezesc în mine vechi păcate,
Te văd plutind cu pasul de Diană
Și 'n mlădieri furișe de liană
Mă prinzi — înfrânt sub raze de agate.

Apoi tu știi, în arcuiri ritmate
Ca 'ntr'un delir de sacră curtizană,
Să sorbi adânc sărutul de prihană
Dospit din patimi și din vremi uitate.

Te port oricând în degete și 'n pleoap
Cum poartă scoica în străfund de apc
Efigia hipnotică a lunii.

De-aceea, când se sbat izvoare reci
Ori strofe cu fatidice petunii,
Privește-te în unda lor, când treci...

M. D. IOANID

Să mai vorbim de teminism....

Sunt numai câteva luni chestiunea era la ordinea zilei... Acum oamenii se uită mirați ca și când le-ai vorbi de lucruri antedeluviene...

Inseși feministele par descurajate. Au intrat cu atâtea iluzii în viața publică! Și n'au schimbat aproape nimic. Ce se putea face însă în cadrul unei gospodării comunale în care totul e haos și tumult? Oameni de îndrăzneală fantastică ce nu s'au speriat de opera gigantică ce era de întreprins, au dat cu barda nebunește spărgând pe ici pe colo stânca informă a organizației noastre municipale. Dar ce au putut să realizeze alta decât noui și complicate probleme inextricabile, irezolvabile... Poate va isbuti mai bine un om de răbdare care va relua firul Ariadnei, pornind la lucru încet, cu bun simț și cu metodă.

E destul însă o clipă de șovăială, o oprire de o secundă în mersul mecanismului complicat al vieții noastre sociale, pentru ca să se producă ciocnirea, să se declanșeze haosul și să se răstoarne în grabă toate valorile câștigate cu lupte de secole, cu sacrificii ignorate, cu suferințe și scăpărări de nădejde, cu deznădejdi amare și dări îndărăt descurajante.

Fascism, hitlerism, nazism, gardism, fantome ale unei nebunii colective, rânjesc ca niște nebuni închiși în catacombele unui trecut ce-l credeam perimat. Iși arată strâmbătura fioroasă la toate ferestrele pe care credeam că le-am deschis pentru lumină și cultură..

La Fouchardière, necruțătorul ziarist, cavaler al tuturor zdrențelor unui feroce reacționarism și-a reînceput campania în potriva odiosului feminism pe care dictatorismul din toate națiunile s'a năpustit cu furie desgustătoare. „Religion pour vieilles filles acariâtres ou bréhaiques honorifiques", spumează impetuosul cavaler. Și mulți sunt fericiți că în fine își pot da din nou drumul tuturor banalităților care-i înăbușeau.

Dar feministele franceze cu limpedele lor bun simț, cu acea măsură zâmbitoare și plină de grație care e farmecul lor, reiau discuția și o desfășoară pe planul ce i se cuvine, liniștite și cu bună dispoziție.

O tânără romancieră, Marguerite Grépon, autoare a multor opere subtile și dense de cugetare, bogate în observații, a redat vigoare și a reîntinerit feminismul, într'o conferință strălucitoare de spirit și plină de notații psihologice frumos nuanțate.

O religie? nu, „o tendință a femeii moderne de a nu se rezima numai pe bărbat pentru a-și construi destinul", zice Marguerite Grépon.

Secolul al XX-lea, pe care Lucien Romier îl numește „secolul promovării femeii" a creiat un tip omenesc nou. Până la această epocă societatea n'a cunoscut

MARGUERITE GRÉPON

de cât soția și, după rangul social, mondena sau gospodina, femeia *„receptrice"*. Dar care nu sunt și femei care sunt personalități de prim plan? Acestea, zice tânăra romancieră sunt „emetrice", femei tari, care-și fac o carieră și joacă în viață un rol nou. Ele constituesc o elită intelectuală care nu propășește de cât pe drumuri grele, într'o concurență aprigă și dură, în care inima și nervii lor le sunt adesea scăderi și piedici.

Feminismul s'a născut de sigur în familiile burgheze, în care părinții își puneau carnea în saramură să facă o carieră băiatului, pe când fata fără instrucție, fără dotă trebuia să se mărite cu un bărbat de condiție inferioară acelei în care se găsea familia sa.

Bărbații cărora nu le plac „femeile superioare", ci numai acele „complementare", nu le iau în căsătorie și ele riscă să rămână izolate. Argumentele unui Fouchardière și ale altora sunt banalități decedate, ca și argumentele perimate ale venerabililor senatori, ce refuză femeilor franceze, cu atâta încăpățînare, dreptul de vot. E fapt tipic, amintește Marguerite Grépon, că profesiunea a devenit o zestre pentru fete și că dacă bărbații sunt antifeminiști pentru soțiile lor, devin feminiști pentru fetele lor.

Fetele din familiile burgheze, mai înzestrate sufletește de cât frații sau tot atât de înzestrate ca ei, aveau nevoie de o *„reclasare"* în sensul valorilor individuale. Aceasta și ca o protestare în potriva clasării după veșnica seriare prin naștere, frumusețe, și toate privilegiile asupra cărora ele n'veau nici o putere.

Feminismul este deci *„un cuvânt de legământ"* între femei, o mișcare omenească a cărei deviză trebuie să fie *„Loc valoarei, ori unde se găsește"*. Iată de ce feminismul cu astfel de lozincă este mai necesar de cât oricând, în aceste vremuri, în care tot felul de năluci încearcă să dea la o parte valorile reale și mai ales valorile individuale.

Feminismul a fost și trebuie să rămână afirmarea logicii stricte, pe care spiritele strâmbe vor s'o înăbușe, „Drepturile să corespundă îndatoririlor". Chestiunea deci nu poate fi dacă femeia e egală cu bărbatul. Ea este *„egală în valoare diferită"*, zice conferențiara, „așa după cum albastrul tare poate fi egal cu un roșu ce nu va fi niciodată egal cu rozul palid".

De aceia nu pot fi privite ca *„feministe reprezentative"* persoanele sau personalitățile, care fac parte din mișcările reacționare bazate pe tot felul de privilegii și arbitrariu.

Feministele, înscrise deci pe față în partidele politice actuale, își afirmă astfel principiul existenții lor ca feministe, principiu care e și la baza vieții noastre de democrație: *„La îndatoriri egale, drepturi egale"*... Cele ce pescuiesc în apele turburi ale dictaturii își pierd, prin aceasta, însăși calitatea lor de feministe.

Feministele franceze au pus lucrurile la punct...

IZABELA SADOVEANU

BIBLIOGRAFIE

Literatură

I. ARBUTINSCAIA: *Calea de foc.* Roman. Editura de Stat. Moscova. 1934.
Autorul e femee, însă romanul ei e o carte energică, militantă şi războinică, care se sfârşeşte astfel: „vom avea victorii mari şi răsunătoare, fiindcă noi nu putem fi nimiciţi din cauză că nu putem fi învinşi". (376 pag.)

HENRY BORDEAUX: *Le chêne et les roseaux.* Ed. Plon; Paris, 15 fr.
Povestea unui bărbat curat ca un înger şi mândru ca un demon.

PAUL BOURGET: *Une Laborantine.* Ed. Plon; Paris.

PAUL BOURGET

Eroina e o infirmieră cu diplome speciale, care lucrează exclusiv în laboratoriile spitalelor, dar de foarte multe ori şi alături de bolnavi.
Autorul descrie foarte atent devotamentul şi ideea de responsabilitate, de care e pătrunsă această femee.

KAY BOYLE: *Gentlemen, I address you privately,* Ed. Faber et Faber, Londra.
Acţiunea romanului — dacă există — se petrece la Havre, unde s'a refugiat un oarecare Menday, în momentul când trebuia să devie preot.

M. CAZACOV: *Nouă puncte,* roman istoric în două volume, Editura „Contimporanul literar", Moscova. Se înfăţişează epoca dintre 1904—1914, acel deceniu de covârşitoare însemnătate pentru istoria Rusiei. Mediul intelectual, radical şi revoluţionar de atunci e schiţat cu un bogat material documentar, dar într'o formă literară mediocră.

PAUL CAZIN: *La tapisserie des jours.* Ed. Plon; Paris.
Autorul găseşte la Autun, departe de mulţimea ambiţioşilor şi de agitaţia pariziană o mulţime de argumente de viaţă sănătoasă şi liberă.

IVAN BUNIN: *Opere complete,* editat în 10 volume la Paris.

IVAN BUNIN

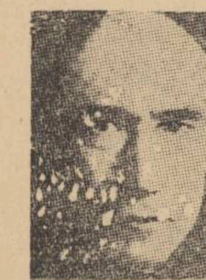
JEAN COCTEAU: *La Machine infernale.*
Povestea lui Oedip readusă pe scenă. Autorul insistă asupra caracterului freudian al aventurilor eroului.

Snobismul modern a adus din nou la modă vechile melodrame apreciate acum o sută de ani. Astfel s'a reluat la Paris: „La tour de Nesle", „La dame de Montsoreau" şi „La porteuse de pain", care fac impresia unor parodii involuntare.

GIOVANI COMISSO: *Stona di un patrimonio. Povestea unui patrimoniu.* Ed. Treves; Milano.
Cartea expune povestea unei posesiuni de teren, cucerită cu mult sacrificiu de străbuni, şi cheltuită cu nepăsare de descendenţi.

JEAN MARIE DESSAUX: *L'homme qui vendit son amour,* ed. Montaigne, 224 pag. 12 fr.

HANS FALLADA: *Wer einmal aus dem Blechnapf frisst. Cine a mâncat odată din strachină.* Ed. Rowohlt; Berlin.
Autorul a dat mult loc în cartea sa, descrierii obiceiurilor josnice, a

ANDRE GIDE

mizeriei, a corupţiunii, şi-a existenţii mizerabile pe care-o duc nevoiaşii în marele oraş. De aceia şi-a plasat acţiunea cu unul sau doi ani înainte de revoluţia hitleristă.

LION FEUCHTWANGER: *Die Geschwister Oppenheim,* Querido Verlag — Amsterdam.
Un roman pasionant şi sguduitor făurit să trezească pe toţi acei, care au mai rămas nepăsători faţă de evenimentele din Germania

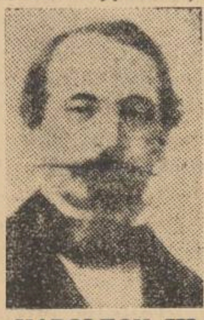
OTTO FLAKE: *Die Töchter Noras. Fiicele Norei,* Ed. Fischer, Berlin.
Eroul cărţii, scriitor şi pedagog cu tendinţe filosofice, intelectual de clasă veche idealistă, începe după divorţ un roman nenorocit cu secretara sa, trece apoi printr'o scurtă aventură de prea multă libertate şi sfârşeşte printr'o căsătorie cu o fată, care nu e de loc o fiică a Norei, ci cere dela căsătorie o dragoste exclusivă şi de lungă durată.

JEAN GIRAUDOUX: *Combat avec l'ange,* Ed. Grasset, 15 fr.

RAYMOND HOUSSILANE: *Individu.* Ed. Grasset. Paris.
„Individu" e romanul egoismului, a uscăciunii sufleteşti, fără remediu. — Tiburce Laconbeyre e un băiat robust şi bogat. Izolat în mijlocul moşiilor sale, avar, dispreţuitor, îşi maltratează ceas cu ceas servitorii, încât nu există nimeni în jurul său, care să-l iubească. Părăsit de toţi, el duce viaţa cea mai meschină până când e găsit mort în mijlocul locuinţei sale pline de aur.

J. KESSEL: *Les enfants de la Chance.*
Povestirea aventurilor a trei tineri, un fel de muschetari moderni, cărora li se asociază o femee, prietenă şi camaradă.

HENRY LEVET: *Poèmes,* Ed. (Amis des Livres), Paris, 1934.

NAPOLEON III

Cartea cuprinde poeme exotice de-o elegantă originalitate. Un preludiu la poezia liberă de după război.

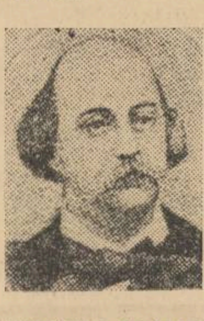
JACK LONDON: *La brute des cavernes,* Ed. Hachette, 12 fr.
Trad. în franţuzeşte de Louis Postif.

HENRY DE MANFRIED: *Le Naufrage de la Mariette.* Ed. Grasset. Paris.
Un mănunchi de povestiri şi amintiri, care au drept cadru Roussillon-ul, locul natal al autorului şi Catalonia spaniolă.

SOMERSET MAUGHAM: *La femme dans la jungle.*
Text francez de d-na E. R. Blanchet. Edit. de France, 15 franci.

NOI POVEŞTI ŞI BASME POPULARE: Editura revistei „Contimporanul Literar", Moscova.
Bucăţile reunite în acest volum arată că întreaga creaţiune populară din Uniunea Sovietelor s'a revoluţionarizat la rândul ei, deşi stilul şi elementele esenţiale ale poveştilor au rămas aceleaşi.

HENRI OMESSA: *Histoire de l'autre monde,* Les editions de France, 15 franci.

GUSTAVE FLAUBERT

GUSTAV REGLER: *Der verlorene Sohn,* Querido Verlag — Amsterdam.
Rar a dus un autor tânăr o desbatere mai plină de nerv cu biserica catolică. Romanul te cucereşte atât prin conţinutul lui variat şi bizar, cât şi prin seriozitatea cu care Regler tratează problemele religioase, care domină pe cele politice şi economice.

CHARLES DE RICHTER: *Celle qui devait mourir,* Les editions de France, 6 fr., Roman poliţist inedit.

IOSEPH ROTH: *Tarabas,* Querido Verlag — Amsterdam.
Romanul lui Roth ne zugrăveşte tipul unui antisemit care organizează un pogrom şi-l schingiueşte pe un evreu, pentruca în cele din urmă să moară şi să se pocăiască, umilindu-se creştineşte faţă de evreiul pe care-l batjocorise.

GILLES SIFOURI: *De l'ombre plein le coeur.* Ed. Montaigne, 256 pag. 12 franci.

IGNAZIO SILONE: *Fontamara,* Verlag Oprecht & Hellbing Zürich.
Ignazio Silone e cel mai puternic talent literar al Italiei libere. Tinereţea şi-a petrecut-o printre concetăţenii săi din Italia de Sud, care cu un eroism legendar storc din pământul lipsit de vlagă hrana lor de toate zilele.
Mai târziu, Silone a intrat în viaţa politică, luptând pentru aceşti desmoşteniţi, până când regimul dictatorial al lui Mussolini l-a isgonit din patrie. In surghiun el şi-a reinviat strigătul pentru poporul său. Operele sale sunt străbătute de dorinţa fraternizării şi a dreptăţii. Cititorul e cucerit de aceste sunete profund omeneşti; el presimte melodia libertăţii, care începe să răsbată victorioasă, prin cuvântul poetului, chiar dacă trecător pare nimicită de mâna omenească.
Fontamara e un sătuleţ ascuns în munţii Abruzi. Locuitorii lui suferă cele mai cumplite lipsuri, fiind secătuiţi de marii latifundiari.

EMIL LUDWIG

După o lungă letargie, purtată într'o ignoranţă animalică, se produce printre ţărani o revoltă, care e înăbuşită de armată.
Câţiva dintr'înşii isbutesc să fugă peste graniţă. Aceştia duc în lume tragedia micului lor sat. Fontamara începe să devie o noţiune: ce e de făcut pentru salvarea tuturor fontamarezilor de pe pământul nostru?...
Marele romancier Iakob Wassermann, mort de curând, a scris despre romanul lui Silone că e „o carte tot pe atât de întunecată pe cât e de sguduitoare... Se găsesc aci fragmente de neuitat, de o simplitate şi o grandoare homerică, alături de altele, în care elementul jurnalistic capătă o structură surprinzătoare".

JEAN THOUSSANT SAMAT: La mort de la Canebière, *Les editions* de France, 6 franci. Roman poliţist inedit.

PAUL VINCE: *Une idylle sur le Rhin.* 186 pag. 10. fr.
Acţiunea se desfăşoară la Maenţa şi Wiesbaden între 1922 şi 1924.

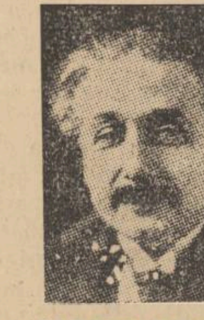
CRISTA WINSLOE: *Manuela ou Jeunes filles en uniforme.* Stock. 1934.
O carte de mare senzaţie: romanul unei şcolăriţe internate de mică într'un institut, unde nu vede nici un bărbat, ci se amorezează de o profesoară — singura inimă bună în cazarma şcoalei. Amorul trece însă într'o pasiune erotică şi Manuela se sinucide.

GEO LONDON

Diverse

BRUNO ADLER: *Kampf um Polna* Michal Kácha-Verlag, Prag XIX.
Cartea aceasta scrisă cu slova vie a cronicarului contimporan, te cucereşte ca produsul unei fantezii nestăvilite; şi totuşi, frază cu frază, pagină cu pagină, constitue relatarea exactă a unor evenimente ce stau numai cu câteva decenii în urma noastră.
„Kampf um Polna" reprezintă un bizar *caz criminal* în care e amestecată *politica.* Dela o crimă sadică acţiunea se transformă într'o crimă judiciară. Minciuna, înşelăciunea, instigarea şi corupţia sub toate formele servesc scopului politic.
Romanul desvălue evenimente mici şi mari, cât şi oameni sărmani, slabi şi naivi, instrumente în mâna unor demagogi şi speculanţi rafinaţi.
Din mulţimea impersonalităţilor răsare imaginea aureolată a lui *Thomas G. Masaryk.* Unic reprezentant al poporului său şi al unei Impărăţii mari, el reprezintă dreptul, demnitatea omenească, judecata.

ALBERT EINSTEIN

Vechea Monarhie Austriacă cu fragila ei politică a violenţei, cu birocraţia ei şi cu harţa dintre naţionalităţi formează fondul întâmplărilor. Mai trăiesc încă contimporani, care îşi amintesc faptele şi nelegiuirile înfăţişate, dar fără să fi cunoscut raportul dintre ele.
Autorul a scris un reportaj istoric, captivant şi colorat, plin de momente asemănătoare evenimentelor din zilele noastre.

JAGQUES AMBLARD: *Le guide parfait de l'Automobiliste,* Ed. Les editions de France, 15 franci.

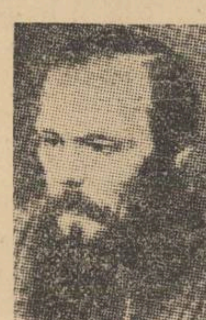
G. B. ANGIOLETTI: *L'Europe d'aujourd'hui,* Ed. Carabba, Lanciano.
Cartea tânărului scriitor italian e fructul unei călătorii în principalele capitale ale Europei. Impresiile autorului sunt impresiile unui intelectual, care se interesează cu mult suflet de viaţă socială şi politică.

ANTOLOGIA ROMANCIERILOR SPANIOLI MODERNI, Edit. MacMillian, New-York.

CONTESA d'ARMAILLÉ: *Quand on savait vivre heureux...* Ed. Plon; Paris.
Autoarea a publicat şase volume de studii istorice. Cartea de faţă cuprinde epoca dintre 1830—1860. Paginile scrise în stil simplu descriu un tablou de viaţă familială, viaţă care se putea duce în secolul trecut, atunci când toţi ştiau să fie fericiţi...

CHARES BAUDELAIRE: *Lettres à sa mère,* Ed. Calman Levy; Paris.
Cartea cuprinde corespondenţa impresionantă în care se poate urmări zi cu zi lungul calvar al poetului.

ROBERT BONCARD: *Les dessous de femmes,* Les editions de France, 6 franci.

F. DOSTOEVSCHI

MARCEL BOUTON: *Muze Romantique.*
Carte despre „inspiratoarele" scriitorilor din secolul trecut.

EDOUARD CHAMPION: *Montherlant vivant,* Ed. H. Champion, 17 pag. 6 fr.
Discurs ţinut la 13 Apr. 1934 la „Academie de la Coupole" pentru primirea lui Henry de Montherlant.

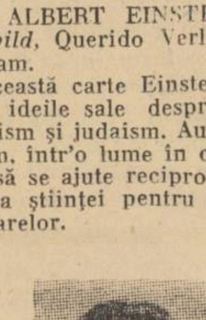
CONVORBIRI CU NAPOLEON AL III-lea. Editura Benne, Londra.
Volumul este alcătuit după arhivele şi documentele particulare ale Contelui Cawly.

Dicţionarul Ruso-Spaniol. 40.000 cuvinte. Editura „Enciclopedia Sovietică" Moscova.

ALFRED DÖBLIN: *Judische Erneuerung,* Querido Verlag—Amsterdam.
Intrebuinţând metoda critic-istorică, Döblin tratează în linii largi problema evreiască din Germania şi de pretutindeni. Lucrarea e un răspuns bărbătesc, curagios şi temeinic la chestiunea antisemită.

RENÉ DUMESNIL: *La Publication des Soirées de Médan.*
Se arată cum a conceput Emil Zola culegerea de nuvele „Les Soirées de Médan. Un studiu serios al gândirii lui Zola.

PROF. ALBERT EINSTEIN: *Mein Weltbild,* Querido Verlag — Amsterdam.
In această carte Einstein îşi desvoltă ideile sale despre politică, pacifism şi judaism. Autorul crede în om, într'o lume în care popoarele să se ajute reciproc şi în misiunea ştiinţei pentru apropierea popoarelor.

JEAN GIRAUDOUX

B. FILIMONOV: *Rebelii albi* (Expediţiunea dela Habarovsc. Iarna 1921—922). Shanghai. 1934.
Cartea descrie luptele de pe frontiera râului Amur, cu desene, hărţi, vederi, acte şi fotografii.

JEAN GIBELIN: *L'esthétique de Shelling et l'Allemagne de M-me de Stael.* Ed. H. Champion, 96 pag. 20 franci.

WILHELM HERZOG: *Der Kampf einer Republik,* Europa-Verlag Zürich, 983 pag.
Afacerea Dreyfus nu va mai putea fi just estimată de aci înainte fără cartea lui Herzog, intitulată: *Lupta unei Republici.* Cartea a apărut şi la timp potrivit. Există ceva mai disputat, ceva mai actual? Oare noţiuni fundamentale ca: adevărul, libertatea, dreptatea şi demnitatea omenească, nu sunt azi înfrânte de către adoratorii forţei şi de către credincioşii violenţei?
Vorbind despre această carte, Thomas Mann scrie: „Oricare ar fi fost situaţia Franţei, a tineretului, a burgheziei de atunci, — se putea vorbi şi scrie, se putea lupta pentru dreptate, pentru demnitatea spirituală. Exista libertatea. Nu exista încă tăcerea înăbuşitoare a dictaturii, în care niciun caracter nu se mai poate justifica, niciun act de curaj nu se mai poate realiza. Toată mârşava imoralitate a opresării se resimte la citirea acestei cărţi care, laolaltă cu trăirea noastră di-

CHARLES BAUDELAIRE

rectă ne poate învăţa din nou pe noi Germanii, ce înseamnă libertatea, şi e o nerozie, o rătăcire a spiritului s'o batjocoreşti".
Iar Romain Rolland o consideră drept „o operă monumentală. Am citit-o cu un interes pasionat, — spune el. E o şansă deosebită că a putut fi publicată în pofida evenimentelor. Ea va rămâne pentru Germania un exemplu şi o lecţie,— pe care într'o zi sau alta le va urma".

M. HOFMANN, G. LOZINSKI şi C. MOTCHOULSKI: *Histoire de la Litterature russe depuis les origines jusqu'à nos jours,* Ed. Payot,
Prima istorie complectă a literaturii ruseşti într'un volum dela origina cea mai îndepărtată până în sec. XX cu extracte din proza şi poezia marilor autori.

LA REINE HORTANSE: *Mémoires.* Ed. Plon, Paris.
Pe lângă interesul istoric foarte multe capitole prezintă atracţia unui roman de dragoste.

JACQUES KAYSER: *La vie de La Fayette,* Ed. N. R. F. Paris, 15,50 franci.

JULES LACHELIER: *Oeuvres,* Ed. Félix Alcan, Paris.
Cartea nu cuprinde decât trei articole asupra ideii de dumnezeire, asupra fondului inducţiunii, studii de logică asupra silogismului, cât şi note asupra filosofiei greceşti. Insfârşit, mai cuprinde şi câteva intervenţiuni ale autorului la şedinţele Societăţii de Filosofie.

JEAN LARNAC: *Louise Labé, la belle Cordière de Lyon (1522—1566),* Ed. Firmin Didot, Paris, 15 fr.
Viaţa turmentată a autoarei „celor mai frumoase versuri de pasiune din lume".

D. H. LAWRENCE: *Lettres choises,* Ed. Plon, Paris.
Aceste două volume de scrisori ale lui David Herbert Lawrence,

D. H. LAWRENCE

vor da o lumină nouă şi reală figurii atât de puţin cunoscută a acestui bizar predicator, al cărui suflet e aşa de aproape de sufletul lui Tolstoi, al acestui mistic păgân, care dorea să acorde trupului locul pe care creştinismul îl dăduse spiritului.

G. LENOTRE: *Versailles au Temps des Rois,* Ed. Grasset, 15 franci.

RAYMOND LESLIE-EVANS: *Les romantiques français et la musique,* Ed. H. Champion 184 pag. 35 fr.

EMIL LUDWIG: *Gespräche mit Masaryk,* Querido Verlag — Amsterdam.
In această carte, Emil Ludwig ne oferă o replică la „Convorbirile cu Mussolini", cucerindu-ne prin bogăţia de idei a celui mai mare democrat al epocei noastre. Ca introducere, Ludwig face cu tehnica-i cunoscută un portret al lui Masaryk.

GEO LONDON: *Les grands procès de l'année 1933,* (Anul marilor vedete criminale). Les editions de France, 15 franci.
Aici a întâlnit un alt declasat Ayton, fost ofiţer în armata britanică, dezertor, hoţ, dar care posedă un farmec deosebit. Cartea cuprinde aproape exclusiv conversaţiunile dintre cele două personagii atât de stranii.

CONTESA MARKEVICI: *Scrisori din închisoare.*
Personalitatea Contesei Markevici este reîmprospătată de recentul volum apărut în Anglia, conţinând scrisorile din închisoare ale autoarei, cea dintâi femee deputat în Camera Comunelor. In timpul războiului contesa a luat parte la revoluţia irlandeză, mânuind chiar o mitralieră în transee. A fost făcută prizonieră şi condamnată de curtea marţială engleză la spânzurătoare şi numai din condescendenţă faţă de sexul ei, cum spune decretul regal, i s'a comutat pedeapsa în închisoare pe viaţă. După un an însă, a fost amnestiată.

DIMITRI MEREJCOVSKI: *Iisus Necunoscutul.* Vol. II. Partea a 2-a. Belgrad. Editura „Biblioteca Rusească", No. 40.
E sfârşitul romanului atât de voluminos al vieţii Mântuitorului.

CAPITAINE E. O. MOUSLEY: *Le siège de Kut-el-Amora,* Ed. Payot, Trad. franc. de Colonel Gros, 208 pag., 15 fr.
Piaţa Kut, situată într'o meandră a Tigrului a fost asediată timp de şapte ani de către Turci şi capturată în cele din urmă.
Acest eveniment formează actul capital al campaniei din Mesopotamia.
Povestirea asediului e făcută de un combatant englez, care a luat parte activă dela început până la sfârşit.

IVAN TURGHENEV

DANIEL OLLIVER: *Corespondance de Liszt avec Madame d'Agoult,* Ed. Grasset, 30 fr.
Ultimul volum de corespondenţă între marele muzician şi doamna d'Agoult, care constitue un minunat tablou al vieţii artistice europene din epoca romantică.

JEHANNE D'ORHAC: *Christine de Suède,* Ed. des portiques, Paris; 12 fr.
Volumul cuprinde viaţa acestei regine caste şi nebune.

JEAN COCTEAU

ANDRÉ PARROT: *Villes en fouies.* Ed. „Je sers", Rue Madame, Paris. 265 pag. 30 docum. fotografice, 15 fr.
Cartea cuprinde trei campanii de săpături arheologice în Mesopotamia. Găsirea unei civilizaţii dispărute cu cinci mii de ani în urmă.

HENRI PIERHOME: *La vie du bandit Thèodore,* Les editions de France, 6 fr. *Roman trăit şi inedit.*

ARMAND PRAVIEL: *Le roman douloureux d'Alfred de Vigny,* Les editions de France, 15 franci.

SCRISORILE LUI MÉRIMÉE CATRE LUDOVIC WITTÉ. Ed. Plon.
Witté a fost inspector general al monumentelor din Franţa.

ERNST TOLLER: *Eine Jugend in Deutschland,* Querido Verlag — Amsterdam.
O carte scrisă de un pacifist în timpul războiului cât şi după război. Cine vrea să afle din ce pricină s'a spulberat Revoluţia germană, acela găseşte cauzele ei profunde în această carte cutezătoare şi totodată resemnată.

H. G. WELLS

HENRIETTE VALET: *Madame 60 bis,* Ed. Grasset; Paris.
Cartea conţine un fel de reportaj, scris cu multă pasiune şi revoltă. Ea descrie viaţa femeilor gravide, care caută alinare la Hotel Dieu.

HERBERT WELLS: *Autobiografie,* Editura Victor Hollander, Londra.

ARNOLD ZWEIG: *Spielzeug der Zeit,* Querido Verlag—Amsterdam.
In douăsprezece nuvele, Zweig ne vorbeşte despre o seamă de oameni, cu care timpul s'a jucat asemeni unor jucării. Timpul acestei cărţi poartă patru nume: războiul, inflaţia, prosperitatea aparentă şi mişcarea naţională.

Primim la redacţie:

Cărţi

ALBERT EINSTEIN: *Imaginea mea despre lume.* Biblioteca Dr. M. Singer. Autorul prezintă un om care urmăreşte legile firii sale proprii, fire umanistă a unui creator, al cărui universalism e în strânsă legătură cu toate valorile spiritului liber al omului. Einstein crede în omenire, într'o lume unită şi în misiunea împăciuitoare a ştiinţei.

ŞTEFAN ZWEIG: *Casanova.* Editura „Cugetarea", în traducerea d-lor *H. Blazian* şi *Al. A. Philippide.* Ştefan Zweig redă, într'o lumină vie, figura ciudată şi extrem de interesantă a lui Giacomo Casanova, aventurierul de mare anvergură, produs al societăţii celei de a doua jumătăţi a secolului al XVIII-lea.

T. CRISTUREANU. Dr. în Şt. Economice, Universitatea Londra: Anglia şi România (Relaţiunile lor economice) 1929—1934. Cu o prefaţă de Prof. V. Madgearu fost ministru. — Tip. „Adevărul" Bucureşti, 1934, Preţul 40 lei.

GR. H. L. TRANCU-IAŞI: Cultura oficială şi neoficială. Institutul Românesc de organizare ştiinţifică a Muncii. — Bucureşti, 1934.

„Liga Naţional-Corporatistă": România, stat naţional-corporativ Programul de reformă al Statului Român formulat de Mihail Manoilescu. — Tip.: Universul" Bucureşti, 1934, Preţul 10 lei.

Reviste

Mercure de France: No. 865 (Iulie).
Revista Fundaţiilor Regale: No. 7 (Iulie).
Prometeu: No. 2 (Iulie).
Parlamentul românesc: No. 146—148 (Iunie).
Ramuri: No. 2 (Iunie).
Lumea Nouă: No. 6 (Iunie).
Frize: No. 5 (Iulie).
Revista scriitoarelor şi scriitorilor Români: No. 6-7 (Iunie-Iulie).
Tinerimea creştină: No. 3-4 (Iunie-Iulie).
Ţărănismul: No. 26 (Iulie).

Ziare

Graiul Tineretului: No. 13 (Iulie).
Informaţii Comerciale: No. 157 (Iulie).
Solia Dreptăţii: No. 28 (Iunie).

Buletine

Transilvania: No. 3 (Mai-Iunie).
Buletinul Cărţii Româneşti: No. 6 (Iunie).

A apărut cel mai complect şi documentat studiu asupra relaţiunilor economice anglo-române:
„Anglia şi România"
de T. CRISTUREANU, doctor în şt. econ. al Universităţii din Londra. Studiul e prefaţat de d-l V. MADGEARU, fost Ministru.

A APĂRUT
IN CĂUTAREA MEA
note de călătorie
de DEMOSTENE BOTEZ
Ed. Adeverul LEI 50

A APARUT
BĂIATUL POPII
roman
de Tudor Teodorescu-Branişte
Editura Adeverul

A APĂRUT
NADIA
roman de Olga Monta
Editura „Adeverul"
LEI 40.—

LUMEA — CAPITALA

Frivolități aparente

Mai precis încă: *„frivolități necesare"* căci fără un strop de culoare și un crâmpei de ritm mai vioi, viața — cu sau fără V mare — nu ar putea fi suportabilă.

— *Moi, je ne pourrais pas vivre sans fêtes!* mărturisea bătrâna și venerabila princesă Galitzine care, nevoită să deschidă o ceainărie în inima cartierului latin într'o mizerie care era totuși infinit demnă și respectabilă, găsea mijlocul de a organiza modeste reuniuni în care puțină muzică, un mănunchi de flori, câteva uniforme acoperit de aur, să creeze un decor și o atmosferă de iluzorie veselie și reală uitare. De sus în jos și de jos în sus, dela cea mai umilă până la cea mai înaltă treaptă socială, o clipă de răgaz și de destindere e necesară. Și utilă nu numai pentru nervii și forța de rezistență a unora, dar și pentru munca și putința de a găsi unde să-și plaseze munca, a altora.

Se știe doar că un adevărat popor se hrănește din frivolitățile atât de ușor și oarecum invidios condamnate. Locuri comune în care este penibil să fii obligat să întârzii pentru a culege argumente. Argumente de care totuși este nevoe. Marea Colette spunea indulgent într'o zi unui tânăr jurnalist, dezolat de platitudinile pe care era obligat să le servească zilinc cititorilor săi:

— Nu te descuraja, prietene: lucrurile cele mai banale sunt cele mai puțin evidente, fiindcă nu mai ia nimeni seamă la ele. Mai privești d-ta arborii bulevardului pe care treci de ani de zile, de cel puțin patru ori pe zi? Nu te sfii deci să explici lucrurile cele mai firești".

Ne gândim la justa reflecție a marei scriitoare franceze, în clipa de a explica introducerea unei pagini consacrate unor așa zise „frivolități", pagină care ar putea surprinde în cuprinsul unui grav hebdomadar literar și artistic.

Dar oare literatura și arta nu-și găsesc elementele de creație cele mai substanțiale în frământările pline de sevă care mustesc, de cele mai multe ori, sub sclipitoarea desfășurare a acestor aparente frivolități?

A urmări, consemna și sublinia anumite manifestări nu înseamnă oare a releva legătura trainică ce există între anumite forme de artă și viața suverană din care totul se înfruptă și se înfiripează?

Luminile orașului nu sunt de altfel numai ale saloanelor și restaurantelor de noapte ci și ale rampei, ecranului, ringului și ale marilor vernisaje.

Nimic mai firesc pentru un hebdomadar ce vrea să ofere o imagine globală a vieții intelectuale și sociale, să introducă în cuprinsul său o asemenea pagină.

Nopți la Rio de Janeiro

La Buenos Ayres, Hawana, Batavia, Saïgon sau oricare mare capitală destinzându-și noaptea nervii surmenați și potolindu-și sbuciumul copleșit de clima istovitoare și de rigorile cerurilor tropicale: astfel s'ar putea intitula — păstrând, bine înțeles, toate proporțiile — un reportaj asupra ritmului și atmosferei în care se desfășoară, dela o vreme, nopțile bucureștene.

Intr'adevăr, pe de oparte din pricina căldurilor care în timpul zilei și, începând chiar din zori, înmoae caldarâmul, desfigurează trecătorii, lipesc vestmintele pe trup, cufundă creerul în toropeală, chinue nervii de exasperare și dau femeilor priviri fixe de strălucire stranie, iar pe de altă parte obicinuitul exod la munte și la mare întârziind din cauza greutăților de tot soiul, precum și a prelungirii stagiunii politico-parlamentare, (dacă este permis a ne rosti astfel) sezonul mort al capitalei este mai viu ca oricând.

Istovită de orele de muncă și de birou — mai lungi și mai leneșe ca oricând — sau de acelea egal de lente și greoae ale siestei în încăperi care, oricât de bine păzite de soare, devin curând înăbușitoare, la venirea nopții lumea caută cu aviditate un colț cu aer proaspăt sub cerul liber, unde să poată respira în voe și unde o muzică înviorătoare și un cadru agreabil să-i dea cel puțin iluzia unei recreări dacă nu însăși recrearea dorită.

Astfel ultima săptămână a fost aproape seară de seară, jalonată cu câte un dineu — mai mult sau mai puțin de gală — un garden-party — mai mult sau mai puțin reușit — sau mariaj — cu variată pompă și strălucire. Acest „mai mult sau mai puțin" este mai la locul lui decât s'ar crede. Fiindcă dorința de a se recrea și de a petrece nu înseamnă petrecere însăși. Nu toate din aceste reuniuni s'au bucurat de entrain-ul care ar fi fost de rigoare.

De pildă balul organizat la Country-Club s'a resimțit în mod deosebit și cu totul inexplicabil de această lipsă de entrain.

Inexplicabil fiindcă totul era făcut pentru a încânta. In primul rând cadrul aproape feeric cu pridvoarele largi unde se putea dansa în sunetele unei excelente orchestre și unde se putea supa având sub ochi privelіștea minunată a nopții brăzdată de imense fulgere viorii și luminile îndepărtate ale Bucureștiului cufundat în întuneric dincolo de peluze și de frunzișurile Șoselei.

In al doilea rând aspectul general al asistenței făcută din femei splendide, purtând toalete absolut ireproșabile, în tonuri calde și linii sobre alături de fracuri negre egal de fără cusur printre care se remarcau câteva uniforme albe și fracul alb al Ministrului Spaniei.

Să fi fost oare de vină ploaia care curând a început să cadă în torente, dar care nu a făcut decât și mai plăcută și mai răcoroasă șederea în largile pridvoare acoperite?

La ora două Club-house-ul era aproape pustiu, tot tineretul refugiindu-se la Colonade. Dar schimbarea de local nu a însemnat și schimbarea de atmosferă, cu atât mai mult că era încă proaspătă amintirea entrain-ului dela dineul organizat în ajun de D-na Jeny Nasta. Destul de reușit a fost Garden-Party-ul organizat de soc. „Patronajul" în casa și grădina d-rului Thadeu Bogdanovici. Dar ploaia a venit și aci să împrăștie buna dispoziție.

Bine înțeles s'a sfârșit iarăși la Șosea, de data aceasta la Eldorado.

Clou-ul săptămânii însă l-a constituit căsătoria d-rei Gina Manolescu-Strunga cu d-l Petru Comarnescu și.... examenul de atașat de legație dela Palatul Sturza, examen căruia prezența și garanția personalității d-lui Nicolae Titulescu i-a dat o alură cu totul nouă, terminând pentru **totdeauna** *cu o anumită tradiție de* **obscure** *combinații anticipate.*

TREVOR

Iarăși problema quasi-edilitară

Răspuns d-rei Mimy Pompilian

Cred că nu este nevoe, domnișoară, să vă mai asigur de plăcerea deosebită pricinuită de răspunsul d-tră. Plăcere în care o ireverențioasă dar nevinovată tentație de a surâde — oh, foarte binevoitor și doar pe ici pe colo — s'a împletit cu satisfacția foarte modestă de a recunoaște că, în fond, suntem exact de aceeaș părere. Tocmai de aceasta, însă, replica d-tră m'a surprins. Intrucât oare v'ați putut simți vizată de rândurile mele care — ținând seamă de felul de a exprima unele lucruri și de a privi pe altele — în nici un caz nu vi se adresau d-tră?

Confuzia se datorește desigur unei generalizări de care nu eu sunt vinovat ci paginatorul, forțat din anumite exigențe tehnice să suprime începutul real al articolului meu, paragraf ce stabilea o delimitare foarte precisă.

Pentru a înlătura posibilitatea oricărei confuzii. Iată-l:

„Doamnelor, nu știți să vă îmbrăcați!

Faptul este absolut notoriu. De o notorietate, însă, care din nefericire nu are curs decât în cercul destul de restrâns al celor două sau trei sute femei din Capitală (și poate că cifra este încă mult prea generoasă) și al celor alte două sau trei sute din tot restul țării, la un loc, care știu cu adevărat să se îmbrace.

Plus, destul de rarii bărbați, totuși mai puțin rari decât s'ar crede, în măsură de a-și da seama de aceste lucruri și de o reală calamitate.

In tot cazul, notoriu sau nu, faptul este bătător la ochi. Bine înțeles cu condiția să ai ochi, adică să mai ai și altceva în dosul lor.

Ceeace — mai ales în speță — nu este neapărat un prilej de fericire și cu atât mai puțin de încântare. Dimpotrivă. Căci este destul să eși din casă — mai ales la anumite ore — ca să fii crispat de aspectul barbar al străzii.

Cuvântul nu este prea tare. Dela sine se impune, în gând, legătura firească între pasiunea sălbaticilor din ținuturile equatoriale pentru tot ce le violentează privirea și slăbiciunea micilor noastre bucureștence pentru culorile cele mai fulgurante împerechiate cu țesuturile de strălucire aproape metalică.

Nu mă îndoesc de surâsul superior cu care oricare din ele ar întâmpina aceste rânduri.

— Vai, dragă, nu știe săracul că așa e frumoase și așa se poartă!

Da, doamnelor, dar nu uitați că precum nu tot ce sboară se mănâncă, în acelaș chip nu tot ce „se poartă" este într'adevăr portabil.

Nu uitați, deasemenea, că marea majoritate a modelelor *„pariziene"* pe care le admirați în anumite vitrine și jurnale de modă, sunt destinate exclusiv țărilor levantului și Americei de Sud, așa cum se confecționau, într'o vreme, diplome universitare *„bune pentru Orient"*.

Iată deci, domnișoară, să în nici un caz rândurile mele nu vă puteau viza pe d-tră, în ciuda unor intenții pe care să îmi permiteți să mă îndoesc că le veți pune în aplicare.

Acestea spuse să-mi fie îngăduită o altă mirare. Că cineva care dovedește destulă personalitate și finețe de judecată să se poată impresiona și decide a porni pe căi cu totul opuse, din pricina părerilor rostite cu glas prea tare — și desigur cu câtă invidie — de *„două ruine"*.

In aceeași ordine de idei să îmi îngăduiți să vă întreb — fiindcă pretindeți că bărbații doresc ca femeile să fie împopoțonate — :

„Da, dudue, poate, dar care bărbați?"

Desigur este impresionant ca o femee să renunțe la personalitatea ei din exces de dragoste. Dar numai cu condiția ca acel pentru care faci sacrificiul să-l poată aprecia.

Ar fi oare cazul? Mă îndoesc. Și ar fi dezolant ca o femee de calitatea dvs. să renunțe de a mai fi ea pentru a atrage privirile unui imbecil.

Veți răspunde poate:

— Care bărbați? Marea majoritate.

— Poate. Dar, domnișoară, pe d-tră nu vă interesează, nu poate să vă intereseze această majoritate.

Inainte însă de a trece la acei și la acele despre care este într'adevăr vorba și relativ la care cred că aveți realmente dreptate, aș vrea să vă întreb dacă nu ați fi dispusă să revizuiți părerile „atavice" asupra fardului.

Fără îndoială este liber fiecare de a prefera o femee fardată sau nefardată.

Mă tem însă ca un punct de vedere preconceput să nu fie primejdios. In sine fardul nu poate constitui o crimă și nici măcar o scădere căci a încerca să corijezi prietenește, discret și rațional natura, nu poate reprezenta decât o năzuință de mai bine. Totul este o chestiune de măsură. Doar excesul este condamnabil. Personal prefer absența fardului în timpul zilei. Un ușor nour de pudră și o imperceptibilă urmă de roșu se impune însă seara. Fiindcă efectul electricității — mai ales celei violente — asupra tenului, și cu deosebire asupra anumitor tenuri, este catastrofal.

Figurile apar cu atât mai blafarde cu cât orele se scurg și cu cât sunt încadrate de culori deschise și palide. Și fardate măsurat, femei care plac ziua tocmai pentru un anumit gen de francă naturalețā, sunt egal de atrăgătoare seara în ținuta apropiată. Un exemplu îmi vine în minte — care va răspunde în acelaș timp — întrebării d-voastră dacă s'a văzut vreodată un bărbat preferând o fată îmbrăcată modest uneia barbar împopoțonate.

La recentul bal dela Country-Club, una din femeile cele mai anturate a fost d-ra Georgette L., sportiva bine cunoscută, pasionată vânătoare de urși și mistreți, intrepidă călăreață afecționând în genere, și pe scaun — dar cu câtă naturală grație — poziția de pe cal și care disprețuește egal fardul și toate artificiile de toaletă. Imperceptibil dar savant fardată, într'o toaletă de organdi alb de cea mai ideală simplitate, reliefată și mai mult de o cingătoare de satin de un roș cald dar temperat, era absolut fermecătoare. Și succesul nu i-a fost precupețit.

Dar să revenim la poporul acela mărunt, dar înduioșător și simpatic, de micuțe midinete și funcționare.

Da, cred că în privința lor aveți dreptate. Dar numai într'un anumit sens. Socotesc că bărbații, mai curând decât împopoțonate le cer să fie frumoase, sau mai precis atrăgătoare.

Or, lucrul este mai puțin greu decât s'ar crede.

Orice femee are ceva frumos, atrăgător în făptura ei. Secretul este ca printr'un amănunt de toaletă acel detaliu de atracțiune să fie pus în valoare.

Bărbații vor ca femeile cu care ies în lume *„să facă bine"*. Și aceasta nu înseamnă cu orice preț împopoțonare.

Cât despre povestea fiului de împărat, este foarte frumoasă, domnișoară. Dar mărturisesc că nu-i văd prea bine rostul în această discuție fiindcă nu văd cum ați putut găsi d-vostră ironie acolo unde dimpotrivă era multă și caldă înțelegere. Tocmai fiindcă sunt conștient de existența atâtor vieți umile am semnalat un surplus de tristeți, și deziluzii care ar putea fi ușor de înlăturat.

In speranța că până la urmă veți renunța la dezolantele dvs. intenții, vă rog domnișoară să primiți respectuoasele mele omagii.

I. IGIROȘIANU

Palatul Sturza

Aspecte dela examenul de atașați

— Vreau ca acest examen să rămâe fără pereche în analele Ministerului de Externe, prin imparțialitatea lui. Intr'un fel, eu însumi voi da, astfel examen. Căci prezidez acest concurs nu atât în calitate de ministru cât de profesor universitar!

Astfel s'a rostit d-l Titulescu în scurta dar calda alocuțiune ținută candidaților înaintea începerii probelor scrise, eliminatorii. Declarație care a determinat pe unii aspiranți la viitoare și eventuale titluri pompoase, să renunțe instantaneu la aceste aspirații.

„Definiția agresorului" — subiectul tezei franțuzești — și *„Reparațiunile"* — subiectul celei românești — au făcut dealtfel ravagii.

Căci abia 18 candidați au fost admiși la oral din aproape 60.

Tezele au fost notate în afară de orice influențare posibilă, ele devenind unanime prin sigilarea scrupuloasă a colțului — răsucit de mai multe ori — unde fiecare candidat își înscrisese numele. Ele au fost deschise și împerechiate pentru a se face mediile decât în fața candidaților.

In așteptarea avionului care trebuia să aducă pe d-l Titulescu dela Constanța, s'au reunit în hall-ul cel mare dela etajul al treilea mai puțin de jumătate din concurenții înscriși. Așteptarea nu a fost lungă. Curând marele european și-a făcut apariția, voios și bronzat de reverberațiile soarelui marin.

Operația ruperii sigiliilor a fost destul de migăloasă și la fel aceea a facerii mediilor.

După ce d-l Arion, ministru plenipotențiar și secretar general al Afacerilor Străine, a citit lista definitivă a celor 18 admiși la oral, invitați să se prezinte a doua zi la orele patru după amiază, ușierii au început să-și comunice bilanțul șoptind după cum ceice eșeau le strecurau un bacșiș sau nu.

— Asta e curățat... și ăsta la fel.

Proba orală a fost deosebit de bogată în emoții, în neprevăzut și chiar în spectaculos. In salonul ce servea Printului Vițel de sală de mâncare și actualmente de anticameră ministerială, patru fotolii aurite sunt ocupate, în spatele unei mese acoperită cu postav verde, de juriu, compus din d-nii Titulescu, Arion, Ottulescu și Cristu.

Pe o canapea în stânga, simpaticul și eminentul director al Presei, d. Eugen Filotti, ministru plenipotențiar, între d-nii Sergiu Nenișor, Telemac și Stoica. La dreapta, la un cochet birou, d. Henri Stahl însărcinat să stenografieze toate răspunsurile pentru a se putea oricând face dovada imparțialității, candidaților cari s'ar plânge ulterior.

In partea cealaltă a salonului, două rânduri de scaune aurite, cu spătarul înalt unde iau loc d-nii candidați. Și la spatele lor se îmbulzesc, mare parte din cei ce fac de mult parte din „Carieră".

Se trag la sorți cărțile de vizită. Prima serie de patru candidați — întâmplător cei ce au „comis" cele mai bune teze — iau loc pe fotoliile ce așteaptă în fața juriului, și anume: d-nii Igiroșianu, Rădulescu-Pogoneanu, Mătăsaru și Mareș.

Bine dispus, glumeț și fermecător, d. Titulescu amestecă ca un pachet de cărți de bridge teancul de biletele unde sunt chestiunile d-sale persoanele.

D. Pogoneanu trage „Organizația Societății Națiunilor".

— Prea ușor pentru dvs. care ați făcut teze atât de bune! surâde d. Titulescu dovedindu-se tot timpul cel mai agreabil, răbdător și bine intenționat examinator, discutând liber, elegant și spiritual cu candidații.

Din lotul de chestiuni întins de d. Cristu, d. Igiroșianu scoate întrebarea: „Ce este creditul?"

— Inainte de a da d-ta definiția științifică lasă-mă — intervine d. Titulescu — să dau eu pe cea mai firească: „creditul este d-lor, ceva de care avem toți nevoe și care nu mai există de fel".

Un moment mai târziu când d. Ottulescu, remarcă felul perfect în care d. Mătăsaru a pus punctul pe i într'o chestiune de drept internațional privat, d. Titulescu iarăși intervine:

— St! nu spune asta. Dacă pune prea bine problema, îl trimetem la barou.

Examinarea primei serii s'a terminat repede. La fel și a celei de a doua.

Cu restul începe să meargă din ce în ce mai laborios.

Sosirea d-lui Ion Mihalache la minister prilejuește o pauză de un sfert de oră în care timp d. Titulescu oferă candidaților un bufet bine garnisit, în hall.

La orele opt și ceva după ce se auziseră replici de felul acesta:

— Ce este o criză?

— O... maladie socială.

... Și după încă altele ce stârnesc râsete greu reținute, juriul se retrage să delibereze. In salon se produce rumoare. Se aprind țigări. Ușile deschise ale balcoanelor lasă să intre parfumul grădinilor reavene de ploae și de înoptare. Diverse pronosticuri circulă. Cine va eși întâiul?

La reluare, asistă și d. Mihalache căruia d. Gigi Nenișor îi dă explicații.

Lupta se dă între d-nii Rădulescu-Pogoneanu și Igiroșianu. Primul a făcut cea mai bună teză românească și cel de al doilea cea mai bună teză franțuzească. Așa se vorbește cel puțin. Dar d. Igiroșianu a fost handicapat la oral de d. Mătăsaru care, căzând pe o chestiune mai interesantă, a putut să-și pună în valoare și cunoștințele și chipul de a le exprima. D. Vespremeanu de asemenea a fost felicitat pentru teza românească.

In sfârșit juriul reapare. D. Titulescu citește rezultatul cu glas tare

In ordinea clasificării au reușit:

I ex-aequo: d-nii Mătasaru și Pogoneanu.

II ex-aequo: d-nii Igiroșianu, Mareș și Vespremeanu.

Apoi d-nii Anastasiu, Govella și Mircea Popescu.

D-nii proaspeți atașați de legație călduros felicitați, sunt invitați la un dejun de d. Titulescu.

Hall-ul devine câteva clipe o mare furtunoasă.

— Dar ce se petrece aici? întrebă Puiu Iancovescu care își face surâzător și pe neașteptate apariția.

La eșire, ușierii își reiau bilanțul feroce:

— Asta e curățat săracu... și ăsta la fel.

AL. G. P.

Un oficiu de modă

D-lui I. Igiroșianu

Toți străinii, care ne-au vizitat Capitala țării, — politiciani, ziariști, artiști sau literați, — au găsit că bucureștencele sunt printre cele mai frumoase femei depe glob. Noi am primit, fără protestări acest compliment, pe care ni l-am însușit toate, chiar și acelea cărora oglinda le spune că nu au nici un punct de asemănare cu Venus din Milo.

Mare și legitimă ne-a fost deci mirarea și indignarea, când am cetit, într'unul din numerele „Adevărului Literar", acel articol prin care unul dintre colaboratorii acestei prețioase reviste (d. Igiroșianu) aduce grave învinuiri bucureștencelor. E drept că nu suntem atacate în „frumusețea" noastră propriu zis; însă suntem învinuite că nu știm să ne îmbrăcăm. Or, această învinuire e tot atât de gravă, căci eleganța face parte integrantă din farmecul unei femei. Ea este chiar condiția sine qua non. A fi frumoasă din inițiativa naturei, nu-i un merit personal; a fi însă frumoasă contra naturii, prin proprii mijloace, este, ni se pare, o însemnată calitate care, într'o zi, va fi prețuită.

Așa dar d. Igiroșianu ne acuză că suntem lipsite de eleganță. Mai mult chiar: că prin îmbrăcămintea noastră fără gust, stricăm estetica orașului. D-sa atrage atenția primăriei, cerându-i să intervină întru salvarea frumuseței Capitalei, grav amenințată de tualetele noastre.

Cu toate că autorul acestui articol ne-a declarat fățiș războiu, o dreaptă judecată mă face să adopt acest ultim punct de vedere al inamicului, și chiar să aduc câteva suggestii, care ar putea folosi celor ce se vor ocupa cu rezolvarea acestei însemnate probleme urbanistice.

Ar trebui să se atașeze pe lângă primăria municipiului, un serviciu special — similar cu acel al arhitecturii — care ar avea prerogativele de a elibera planul respectiv și a recepționa tualetele feminine, — după cum se procedează în cazul construirii unei clădiri.

Conița, care va dori să-și confecționeze o rochie, va trebui să ceară autorizația serviciului respectiv, printr'o petiție timbrată în regulă, care ar putea suna cam astfel:

„Subsemnata, dorind a-mi „construi" o tualetă de vară din voal beige, pe furou maron cu trois-quarts, maron, — vă rugăm să binevoiți a însărcina pe un domn arhitect cu elaborarea planului, — după ce va studia, la fața locului, „terenul" respectiv, — și a-mi elibera autorizația necesară, pentru a-mi începe „construcția" care urmează a fi recepționată de onor. comisiunea municipiului. Binevoiți, etc, etc.

Și astfel noi femeile, vom scăpa de grija alegerii unui model de rochie, de nesfârșitele discuții cu croitoresele; de toate plictiselile inerente acestei griji, — care ne tocesc nervii și ne înfloresc, prematur, ghioceii la tâmple.

Iar pentruca să nu mai fie disonanță de culori și stofe pe străzile principale (după cum se plânge autorul susnumitului articol) propun ca la fiecare răspântie să se instaleze un nou „Stop", pe care să se afișeze ce culori se permit pe acea arteră a municipiului. Când vreo coniță distrată va cerca să cadă în contravenție gardianul respectiv să-i spună sever: „Culoarea aceasta-i oprită p'aici. Scoate-ți rochia, doamnă!".

Pentru Calea Victoriei găsesc potrivită simbolica culoare albă; pentru Bulevardul Brătianu — a cărui atmosferă, în amurguri de vară, are un colorit bleu-gris — tualete în aceiași nuanță; pentru B-dul Elisabeta — tăiat de raclamele luminoase — roșul și orange, etc. Iar pentru Piața Mare, locașul de întâlniri matinale, al harnicelor gospodine, verdele viu al spanacului.

Deci să se știe: dacă respingem cu indignare învinuirea d-lui Igiroșianu, că n'am ști „să ne îmbrăcăm", suntem însă de perfect acord cu d-sa, când cerem primăriei să ia parte activă la cea mai mare grijă a vieții noastre: confecționarea unei tualete!

E timpul, cred, să se înțeleagă că rezolvarea problemei confecționării unei rochii cere tot atâta inteligență și răbdare, ca și rezolvarea oricărei alte probleme de ordin politic, economic, sau național. Am suferit destul de nepăsarea și ironiile „sexului tare", în această privință. Dar zorile dreptății noastre apar. Le salutăm, în articolul d-lui Igiroșianu, care — poate fără voe, — a pus punctul pe o gravă problemă social-feminină.

LUCREȚIA DĂSCĂLESCU

Puțin din toate, doamnă...

Incepem azi o rubrică nouă, feminină prin excelență. Vrem să vorbim: de femee, pentru femee și cu bunul simț al femeii. Moda va fi un punct principal în convorbirile noastre. Am recunoscut gravitatea chestiunii îmbrăcămintei, mai ales în urma articolelor precedente. E adevărat, Românca, „frumoasa noastră fală", e în pericol, — acaparată cum este de excentricitățile, de mahalagismele, de lipsa de gust, care abundă prin vitrinele aproape din tot „centrul" și din unele case de confecțiuni.

Declarăm războiu acestei invazii inestetice. Cerem ajutor și sfat dela toți, care sunt în măsură să cunoască și să combată răul, — dela omul de meserie până la estet. Le vom reda cetitoarelor, pe măsură ce vom cunoaște remediul și opiniile lor.

Mai înainte gândeam — dragă doamnă — că-i așa de ușor să rămâi simplă. Ei bine, nu, nu-i tocmai așa de ușor. Făcusem această observație zilele trecute, pe o frumoasă terasă a Bucureștiului. Am avut ocazia să fac și eu remarca, pe care un cunoscut om politic a făcut-o recent într'o mare manifestație politică, când a spus că, nu toți sătenii noștri știu franțuzește.... că nu toate femeile noastre au automobile, dar că toate, sau aproape toate, erau împodobite de parcă le aștepta mașina la scară.

Dece pentru o plimbare pe calea Victoriei, femeile au nevoie de o etalare atât de imensă de voaluri pestrițe și taftale stridente? Căutăm să imităm pe „franțuzoaica", dar nu remarcăm ce sobră e ea pe stradă. E simplă într'o rochie bleu-marin sau neagră cu o mică garnitură armonios asortată. Numai femeile cu adevărat elegante pot fi simple. Se remarcă însă totdeauna piciorul ei, pe care ea pune preț, și-l îmbracă cu ciorapi fini. Reușește această femee, cu celelalte accesorii adică: pălărie, pantofi, mănuși și geantă potrivite, — să compue acel unic exemplar de bun gust, eleganță și armonie: Pariziana.

Conchidem deci, că femeia noastră care-i atât de frumoasă, bine 'ndrumată, ar putea s'o ajungă pe Pariziană, dacă nu s'o întreacă.

Cu convingere, vă recomandăm, doamnelor, pentru început: simplicitate cât mai multă. Purtați pe stradă culori mai închise, căci eleganța constă în linie și în amănunt. Nu abuzați de culori tari. Nu stricați eleganța unei rochii cu un pantof, sau cu o pălărie prea distanțate. Imbrăcați cât mai mult costume. Recomand chiar cu insistență costume, costume din stofă, din mătase, din olandă, etc.

Jachetă sau cazacă, închisă la gât sau cu reverуri, îmbracă întotdeauna bine, nu sunt niciodată nepotrivite și împacă economia cu eleganța.

Dăm aci modelul a două costume, care se pot confecționa atât din stofă cât și din mătase. Sunt foarte elegante și extrem de tinerești.

Primul, cu o linie impecabilă, îmbracă la perfecție tipul femeii moderne, tinere, sportive. Are o garnitură de linon alb la gât și aceeași, micșorată, la mâneci. Niște anouri și cătărămi de metal în formă de cruci, care sunt în armonie cu desemnul făcut pe fustă. Al doilea model are bieuri din acelaș material, cusute în formă de ajur. Jacheta se închide cu niște clape de lac și metal la fel ca și cordonul; iar gulerul din pichet alb, tot așa lucrat, completează acest costum, care poate mulțumi și pe cea mai pretențioasă cochetă.

ȚUȚU RALIA

Două lumi

Jens-Peter Jacobsen

Nu e un râu vioi Salzach. Pe ţărmul de răsărit al lui e un sătişor foarte trist, foarte sărac şi foarte tăcut.

Ca o ceată de cerşetori schilozi, pe care i-ar fi oprit din drum apa şi care nu au cu ce plăti trecerea dincolo, stau casele, jos, pe malul râului, cu umerii slăbănogi rezemaţi unul într'altul şi cu cârjele putrede înfipte în apa cenuşie. Din fundul galeriilor caselor privesc ochiuri de geam negre şi fără strălucire, pe sub acoperişul de şindrile, privesc chiorâş, cu amărăciunea invidiei, spre casele mai fericite care, câte una sau câte două, răsar ici şi colo în grupe prietenoase risipite în şesul verde şi se pierd în ceaţa aurie a depărtărilor. Pe colibele sărace nu le înconjoară nimic strălucitor; numai întunerec posomorât şi tăcere, pe care şi mai posomorâtă o face zgomotul apei ce alunecă în albia ei leneş şi totuşi, fără o clipă de odihnă, murmurând obosită şi uimitor de distrasă.

*

Era spre seară. Pe ţărmul dimpotrivă tocmai începea să umple aerul zvonul limpede al greerilor. Când şi când venea câte o adiere bruscă şi obosită de vânt care murea în păpurişul subţire al râului.

Din susul apei se apropia o barcă.

Privind spre ea, sta aplecată mult peste marginea galeriei uneia din cele din urmă case ale satului o femeie slabă, uscată ca o arătare. Cu mâna-i aproape străvezie îşi umbrea ochii, căci acolo pe unde trecea barca lumina soarelui cădea sclipind ca o pulbere de aur pe apă; aproape părea că barca alunecă pe o oglindă de aur.

In semiîntunerecul clar, chipul de ceară al femeii lumina ca şi cum în el însuşi ar fi purtat lumina; se vedea desluşit şi puternic cum se văd crestele de val care chiar în nopţile întunecoase luminează apele mării. Cu frică ochii ei iscodeau fără nădejde depărtarea; un surâs straniu şi prostesc se oprise în jurul gurii ei obosite; dar cutele ce brăzdau deacurmezişul fruntea ei rotundă şi ieşită în afară îi împrăştiau pe toată figura o umbră de hotărâre desnădăjduită.

De la biserica satului prinseră a veni sunete de clopot.

Ea îşi întoarse capul dinspre partea unde sclipea soarele şi începu să-l legene încoace şi încolo ca pentru a scăpa de sunetele clopotului, murmurând aproape ca un răspuns sunetelor ce nu voiau să mai înceteze: „nu pot să aştept, nu pot să aştept".

Şi ele nu încetau.

Ca muncită de dureri începu să umble prin galerie de colo până colo; umbrele desnădejdei se făcură şi mai adânci şi ea respira greu, ca cineva pe care îl îneacă lacrimile, dar nu poate plânge.

Erau ani lungi de când suferea de o boală dureroasă care nu-i lăsa niciodată o clipă de uşurare, fie că şedea culcată, fie că umbla. Cercetase o moaşă după alta, se târâse de la un isvor sfânt la altul — dar totdeauna zadarnic. Acum în urmă fusee în procesiunea din Septembrie la Sf. Bartolomeu şi acolo o sfătuise un bătrân chior să lege într'un mănunchiu albumeală, virnanţ veşted, ştiulete de porumb bolnav de cărbune, ferigă din cimitir, o şuviţă din părul ei şi o aşchie de cosciug — şi mănunchiul acesta să-l arunce unei femei tinere şi pline de viaţă care ar veni pe apă curgătoare; boala ar lăsa-o atunci pe ea şi ar trece pe cealaltă.

Acum ţinea mănunchiul ascuns la sân şi pe râu sosea o barcă — întâia de când ea legase farmecele.

Din nou se aplecă pe marginea galeriei; barca era aşa de aproape că putea deosebi pe cei cinci sau şase călători din ea. Străini, după cât i se păru.

Bolnava se aplecă mult înainte; fiecare trăsătură a chipului ei aştepta cu încordare; mânile şi le ţinea în sân. Tâmplele îi pocneau; răsuflarea aproape i se oprise; cu nările 'n vânt cu obrajii aprinşi, cu ochii holbaţi şi ficşi aştepta să se apropie barca.

Se auzeau glasurile călătorilor, când desluşit, când ca un murmur înnăbuşit.

— Norocul, zise unul, este o idee păgână. In Testamentul Nou nicăeri nu e vorba de el.

— Fericirea înaltă, dar? întrebă altul.

— Nu, ascultaţi, zise cineva: idealul într'o conversaţie stă, de sigur, în a pleca de la aceea despre care e vorba; şi mi se pare că şi putem face asta întorcându-ne la începutul ei.

— Bun, aşa dar Grecii...

— Mai întâi Fenicienii.

— Ce ştii despre Fenicieni?

— Nimic! Dar de ce ar trebui totdeauna să trecem peste ei?

Barca era acum tocmai sub casă. In clipa asta cineva din ea îşi aprinse o ţigară. In sclipiri scurte căzu lumina pe femeia de la cârmă şi în razele roşietice se zări un chip tânăr şi fraged de fată cu un surâs fericit pe buzele-i întredeschise şi cu o expresiune visătoare în ochii-i limpezi care priveau spre cerul întunecat.

Sclipirea se stinse. Un plescăit uşor, ca şi cum ar fi fost aruncat ceva în apă — şi barca alunecă mai departe.

*

Trecuse cam un an. Soarele apunea după un zid de nori grei şi întunecaţi care ardeau şi vărsau o lucire roşie ca de sânge pe valurile palide ale apei; un vânt răcoros sufla pe şes; niciun cântec de greeri; numai plescăitul râului şi vâjiitul şi făşiitul vântului în trestia de pe mal. Departe se zărea plutind o barcă.

Bolnava de altă dată de pe galerie sta pe mal.

Atunci când aruncase mănunchiul vrăjit fetei tinere, căzuse acolo sus leşinată. Zguduirea puternică, poate şi un medic nou de săraci care venise în localitate, săvârşiseră o schimbare în boala ei; după o perioadă intermediară rea, începu să se îndrepte şi peste câteva luni fu pe deplin sănătoasă. La început era ca aiurită de sentimentul acesta al sănătăţii, dar asta nu ţinu mult; peste puţin deveni abătută şi tristă, o cuprinse o desnădejde neliniştită: pretutindeni o urmărea nălucirea fetei tinere din barcă. I se arăta mai întâi aşa cum o văzuse — tânără şi infloritoare; căzându-i în genunchi la picioare o privea rugătoare; mai târziu nu o mai vedea, dar ştia totuşi unde e şi ştia că e acolo, de oarece o auzea cum plânge uşor — ziua în patul ei, noaptea într'un colţ al odăii. Acum, de curând o vedea iarăşi, tăcută; sta înainte-i palidă şi istovită şi o privea ţintă cu ochi nefiresc de mari şi de minunaţi.

Iar ea stătea astăseară jos, pe malul apei; cu o aşchie de lemn în mână, desemna cruce după cruce în nomolul moale; câteodată se ridica şi asculta, apoi desemna mai departe.

Şi clopotele de vecernie începură să sune.

Ea sfârşi cu îngrijire crucea, lăsă jos aşchia, îngenunchie şi se rugă. Apoi se cufundă până la piept în apă, îşi împreună mânile ca în rugăciune şi se lăsă jos în unda cenuşie şi întunecată. Şi valul o luă, o trase în adânc şi alunecă apoi, ca totdeauna, leneş şi trist mai departe, dealungul satului, dealungul holdelor — departe.

Barca era acum aproape de tot. In ea erau tinerii care atunci se ajutaseră la cârmit şi care acum îşi făceau călătoria de nuntă. El sta la cârmă, ea sta în mijlocul luntrii, înfăşurată într'un şal mare, cu o căciuliţă roşie mică în cap... şi se răzima de catargul scurt şi fără pânze fredonând ceva.

Treceau pe lângă casă. Ea se înclină mulţumită spre cârmaci, privi spre cer şi începu să cânte; cânta rezemată de catarg, cu privirea aţintită spre norii călători:

Intărituri puternice,
Mi-i sigur cuibul?
Eşti clădit tare tu, castelul fericirii mele?
Au să ne ferească împotriva durerii uşile şi servitorii?

Tradus de P. P. STANESCU

Misterul numelor proprii

Un nume este poate unul din lucrurile cele mai misterioase. Literatorii ştiu asta foarte bine. Ştiu cât de delicat lucru este botezarea personagiilor, şi cât e de uşor ca un nume să pară fals. D. Ibrăileanu a atras odată atenţia asupra simţului artistic perfect care prezidează la alegerea numelor în opera lui Caragiale. Şi unul din marile cusururi ale romanului românesc este artificialitatea numelor proprii—de oameni şi de localităţi. Când deschidem cartea şi citim că pe d. moşier îl chiamă Petre Stoian şi pe eroină Elena, simţim de odată că nu-i adevărat... De ce? Este imposibil de explicat. Intre nume şi obiectul semnificat există cel mai pur raport de simbolism. Şi simbolul nu se explică, nu se „descifrează ca un rebus". E o legătură intimă, inanalizabilă. In genere cuvântul — chiar substantivul comun — ascultă de legi de nepătruns. Există sonorităţi par'că anume destinate să desemneze cutare categorie de noţiuni.

Prietenul meu Vianu îmi povestea cum un student, examinat de el la Estetică, trebuia să-i vorbească de cartea lui Taine intitulată „Qu'est-ce que l'art". Candidatul a pronunţat asta cu un pur accent valah, care transforma cu totul silueta sonoră a frazei. Când studentul a spus: „chescălar", profesorul n'a mai putut face nici-o legătură cu lucrarea lui Taine. „Chescălar"...; i se părea că are de-aface cu un instrument de pescuit, cu o sculă de pescar, făcută din năvoade şi căngi... De ce? Imposibil de spus. Probabil însă că atunci când se crează un cuvânt, sunetul ales nu-i nici ales la întâmplare şi nici nu e onomatopeu perfect, ci un fel de onomatopeu relativ în sensul că suntem obicinuiţi să atribuim cutare specie generală de sonorităţi cutărei categorii generale de noţiuni. Fenomen linguistic şi logic, misterios şi vrednic de a ispiti talentul retrospectiv al psihologilor.

Când e vorba de nume proprii — în deosebi nume de persoane, legătura dintre om şi cuvânt e încă şi mai intimă. Suntem obicinuiţi ca, pronunţând un nume, să avem o viziune sintetică şi recapitulativă a tuturor particularităţilor fizice şi morale ale persoanei respective. Nici odată — ca în aceste cazuri — un cuvânt nu are de jucat un rol mai plin, niciodată puterea lui de simbol şi delegaţia lui de mandatar nu sunt mai bogate.

Câte odată avem ca să zicem aşa conflicte între nume şi persoană. Unul din cele mai curioase cazuri este acela când un anumit nume propriu trezeşte asociaţii de idei în lumea lucrurilor fizice, atunci când un nume nu seamănă a nume, ci a altceva.

Iată un exemplu. Există un scriitor francez care se chiamă Exupéry. Am fost isbit de faptul că acest cuvânt — exupéry — samănă cu un nume de boală de piele. Poate că mă înşel; dar nu cred. Am spus asta mai multor oameni, şi Români şi Francezi, şi cu toţii au avut aceeaşi impresie. Este ceva în felul de a suna al cuvântului „Exupéry" care aminteşte de exemă, de erizipel, şi în genere de ceva care spuzeşte şi se cojeşte.

Dar iată un alt exemplu. Cunosc un foarte de treabă funcţionar care se numeşte d. Apolzan. Nu-i aşa că samănă cu un medicament? Şi nu cu oricare, ci mai degrabă cu un antinevralgic. De pildă: „Luaţi apolzan!!! Vindecă tusea, migrena, lumbago, durerile menstruale. Luaţi apolzan!"

Şi fiindcă am vorbit de tuse, îmi amintesc de un onest comerciant din strada Lipscani care avea un categoric nume de tuse. Se chema Schrems (şrems). Nu se poate tuse mai perfectă. Şi nu orice soiu de tuse, ci anume aceea la care ne dedăm atunci când vrem să ne dregem glasul; este o tuse foarte interesantă, unde se amestecă lucruri morale, emoţie tăgăduită, demnitate personală reafirmată, etc., etc.

Dar să zicem că Exupery începe cu „ex" ca exemă şi are într'însul silaba „pe" ca erizipel; sau că şrems este onomatopeic, sau că apolzan semănă a antinevralgic din pricina lui „an" dela coadă combinat cu bizareria inumană şi fizico-chimică a restului cuvântului (căci „an" e o terminaţie curentă de nume proprii, şi n'ar fi deajuns ca să ne sugereze un nume de doftorie).

Iată însă un nume care nu samănă de loc cu „apolzan" şi care totuşi samănă izbitor cu un nume de medicament. Este numele unui fost coleg al meu român care studia împreună cu mine la Paris şi al cărui nume de botez e „Savel" (cu accentul pe ultima silabă, pe vel, savèl).

Imi închipui perfect următorul dialog:

— Ai luat curăţenie?

— Da.

— Şi te-a servit?

— Nu.

— Dar ce ai luat?

— Sulfat de magnezie, sare amară...

— Păi dacă umbli cu fleacuri. Asta e bună pentru copii. Ia un savèl, doză de adult. Ai să vezi că imediat te scoate...

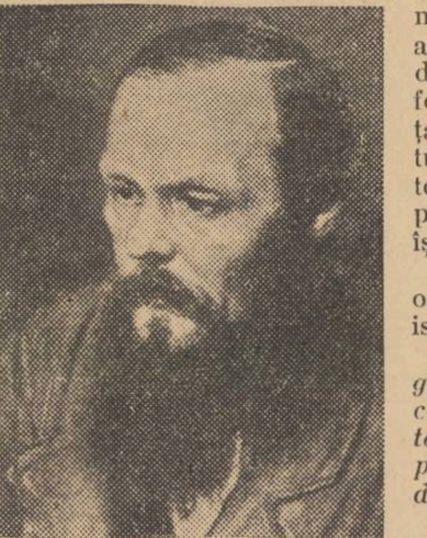
Pentru ce acest nume samănă a medicament, şi de ce mai cu samă a purgativ? Imposibil de explicat. Dar impresia e netă şi fulgerătoare. Am verificat-o. Am făcut experienţa asta cu numeroase persoane, şi toate au recunoscut că — absurd şi misterios — fenomenul e incontestabil. Este un fel de revelaţie à posteriori. De multe ori nu observi un lucru; şi imediat după ce ţi se atrage atenţia exclami: „aşa e!" exprimând în acelaş timp evidenţa impresiei şi mirarea de a nu fi avut-o până atunci.

Problema numelor proprii, a interferenţei lor cu alte grupe de noţiuni, problema impresiei de fals şi autentic pe care o dau — şi toate astea prin impresii intuitive, de cele mai multe ori inanalizabile — problema numelor care a intrigat atât de mult pe Marcel Proust şi care este piatra de încercare a adevăratului romancier — această problemă ar merita să fie studiată măcar sub forma unor adunări de materiale şi instituiri de „testuri" de experienţe de „témoignage" în felul celor de care vorbeam mai sus.

D. I. SUCHIANU

Dostoevschi şi Nunţiul Papal

Criticul rus *A. L. Wolynski,* care a scris interesante eseuri asupra operei lui *Dostoevski,* în volumele sale „Cartea marei furii" şi „In împărăţia lui Karamazof" a ajuns la concluzia că marele ortodox a fost un mare răsvrătit, un etern înfuriat, a cărui mânie şi duşmănie vulcanică isbucnind la cele mai mici iritaţiuni. Deaceea el l-a urmărit în opera sa vastă, acolo unde se resimţea propria irascibilitate a genialului romancier, de sigur un caz extraordinar pentru ştiinţa *lombroziană* şi totuşi un geniu; un geniu al marilor pasiuni, al misticismului slav şi al eroticei,

DOSTOEVSCHI

un estet al tragicului.

Dostoevschi a fost într'adevăr un neîntrecut irascibil, un om veşnic mâniat şi înfuriat — un revoltat în sensul patologic al cuvântului. A fost — cu toată marea sa religiositate şi cu intensa lui cultură—un ascet şi un bolnav, care a rezistat cu înverşunare, cu mânie şi duşmănie, oricărei înrâuriri occidentale, oricărei influenţe europene. De o înaltă cultură universală — şi totuşi un anti-european. Profund mistic, şi grozav de înfuriat împotriva a tot ce nu era slav şi ortodox...

*

Despre marea sa mânie şi furie împotriva ordinei şi civilizaţiei europene istoriseşte câteva episoade caracteristice baronul *Alexandru Wrangel,* care l-a cunoscut pe marele romancier în timpul cât a stat deportat în Siberia. In „Amintirile" sale, baronul *Wrangel* — care descrie şi unele accese epileptice ale lui *Dostoevschi,* relatează următoarele:

Vizitând Parisul şi departe de a se fi aclimatizat sau acomodat cu viaţa Marei Metropole, *Dostoevschi* se hotărî să se ducă la Roma.

In acest scop, el se duse la Nunţiul Papal din capitala Franţei spre a obţine viza papală.

Dostoevschi veni de două ori la Cancelaria respectivă, dar nu găsi pe Nunţiu. Când veni a treia oară, el fu întâmpinat de către un tânăr abate care, foarte smerit, ascultând dorinţa furios exprimată a înfuriatului *Dostoevschi,* îl invită foarte amabil să ia loc şi să aştepte puţin până înaltul Monsegnore îşi va termina dejunul.

Dostoevschi sări ca ars, iar ochii săi săgetau de mânie. El isbucni catastrofal:

— *„Dites à votre Monseigneur, que je crache dans son café — qu'il me signe immédiatement une passeport, ou je me précipiterai chez lui avec scandale!"*

Junele abate făcu ochi mari şi dispăru, crezând că are dinaintea sa un dement. El reveni curând însoţit de un alt abate, mai în vârstă, care îl somă pe Dostoevschi să părăsească imediat cancelaria şi să trimită mai târziu pe portarul hotelului ca să-i ia paşaportul.

Dostoevschi însuşi i-a istorisit baronului *Wrangel* această întâmplare.

Cu adaosul că genialul rus era conştient de temperamentul său nenorocit — nenorocit de boala epilepsiei cu care s'a ales în ocnele siberiene — şi cu mărturisirea sa repetată şi în alte multe rânduri (precum notează soţia sa *Ana Grigoriewna* în „Carnetul" ei) că după asemenea isbucniri, pe care nu le putea stăpâni, era cuprins întotdeauna de amare păreri de rău.—

C. SATEANU

Antologia dragostei şi a femeii

● *Femeia care n'a mai iubit încă este atât de ruşinată de cea dintâi slăbiciune a ei, încât ar vrea s'o ascunde celorlalţi; dar pentru a treia, ea nu se mai sinchiseşte de a o ascunde celorlalţi; dar pentru a treia, ea nu se mai sinchiseşte de-a o ascunde cuiva.* — (J. Dufresny).

● *Am văzut furtunile oceanelor şi acelea ale femeilor, plâng mai mult pe îndrăgostiţi decât pe marinari.* — (Lord Byron).

● *Capul femeii este ca o sfârlează, din vârful unei case, care se învârte la primul vânt.* — (Molière).

■ *Dragostea unei fete tinere este cea mai puţin măgulitoare dintre toate. Fata iubeşte mereu în jurul ei; ea nu-şi alege iubitul, îl ia pe cel mai de aproape. Femeia măritată cunoaşte mult mai bine ce bărbat preferă, dar mii de împrejurări o silesc aproape întotdeauna să se deie unui altuia. Singură curtezana îşi alege în adevăr bărbatul pe care-l iubeşte, şi iubeşte în adevăratul sens al cuvântului pe acel ales. Iubirea sa este cu atât mai măgulitoare cu cât a fost triat dintre atâţia.* (A. Karr).

■ *In general, toate femeile se aliază contra unui bărbat însurat, acuzat de tiranie; căci există o legătură secretă între ele, ca şi între toţi preoţii aceleiaşi religiuni. Ele se urăsc, dar se protejă.* (H. de Balzac).

■ *Fiecare femee, chiar şi cea mai onestă, îşi are taina ei, mai mult sau mai puţin gravă.* (A. Syas).

■ *Niciodată un soţ nu va fi atât de bine răzbunat decât de amantul nevestei sale.* (H. de Balzac).

■ *Un bărbat şi o femee care se iubesc, care au fost multă vreme despărţiţi şi se întâlnesc după o lungă absenţă, au oarecare trudă să-şi regăsească tonul discuţiilor lor. Trebue o temperatură oarecare ca să se producă combinaţiile sentimentelor, şi se pare că aceste conversaţii de reluare trebuesc să străbată în câteva minute toate stadiile precedente ale iubirii, după cum embrionul reface în câteva zile toată istoria vieţuitoarelor.* (A. Maurois).

■ *Nu se pot bine cunoaşte decât persoanele care se iubesc şi se urăsc în adevăratul sens al cuvântului: soţii se cunosc bine.* (J. Rostand).

■ *Dragostea este pentru bărbat o distracţie minunată, care face un poet dintr'un tiran sau dintr'un valet. Pentru femee este o carieră şi face dintr'însa o subordonată.* (P. Géraldy).

■ *Femeile, când vor, uşor se găsesc toate rude între ele.* (W. Barems).

■ *Femeile se lecuesc de lenea lor prin vanitate sau prin dragoste. La femeile vioaie, lenea, din contră este prezicerea iubirii.* (La Bruyère).

■ *Legea lui Moise condamna la moarte femeia adulteră; la Egipteni i se tăia nasul; prin legea Iulia, la Romani, i se tăia capul; astăzi, când o femee este surprinsă în flagrant delict cu iubitul său, ne batem joc de soţul ei.* (Chamfort).

■ *Este puţin convenabil ca femeile să se amestece în afaceri, din cauză că ele nu pot nici nu trebue să cunoască destul pe bărbaţi.* (D-na de Puisieux).

■ *Un amant este o plantă parazită care creşte în terenurile lăsate părăginite, sau care nu sunt cultivate cu destulă grijă în toate anotimpurile.* (A. Dupuy).

■ *A deveni prietenul unei femei pe care ai iubit-o, este un mod cinstit de a o uita: iubirea care face loc amiciţiei, nu mai este dragoste.* (D-ra de Lespinasse).

■ *Dragostea este un adevărat capriciu involuntar chiar la cel care-l încearcă; meritul persoanei iubite nu este decât ocazia sau scuza, şi nu adevărata cauză. Tot prestigiul acestui manej sublim intră totdeauna în dorinţa de-a mulţumi o necesitate pur fizică: şi mironosiţele nu se silesc de-a o împodobi cu nume frumoase decât pentru a nu fi nevoite să roşească.* (N. de Lenclos).

■ *Femeile cinstite vorbesc foarte bucuroase de dragostea platonică; dar, tot părând că o apreciază mult, ele se îmbracă astfel încât nu există o singură panglică a rochiei lor care să nu ne depărteze de aşa ceva.* (A. Richard).

Extrase şi traduse de
AUREL GEORGE STINO

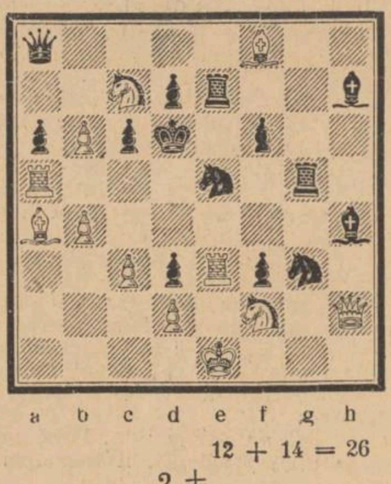
Cronica Şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 743

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"**

— I. N. I. — (11)

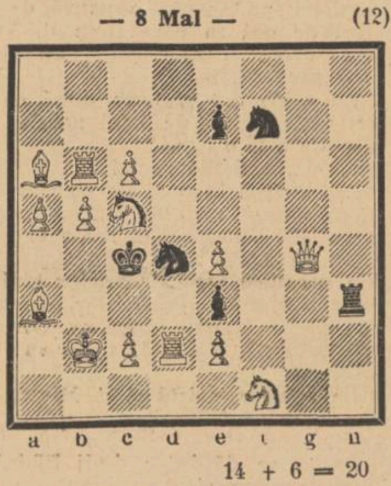
12 + 14 = 26

2 ‡

PROBLEMA No. 744

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— 8 Mai — (12)

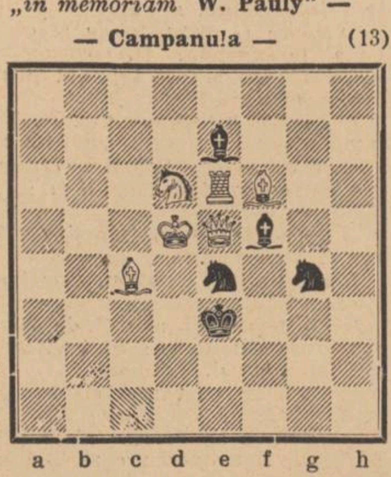
14 + 6 = 20

2 ‡

PROBLEMA No. 745

— *Din concursul internaţional „în memoriam* **W. Pauly"** —

— Campanula — (13)

6 + 5 = 11

Ajutor invers 2 ‡.

Hilfszüger—Selbstmatt 2-er.

PROBLEMA No. 746

de **S. Rosenfeld,** Bucureşti
In memoriam **W. Pauly**
(inedită)

14 + 9 = 23

2 ‡

TABLOUL DESLEGĂTORILOR

1) I. B. Florescu (Bucureşti) 130 puncte; 2) Val. Oniţiu (Sibiu) 108; 3) Herman Kahl (Lauenburg) 37; 4) Pentti Sola (Helsinki) 25; 5) S. Rosenfeld (Bucureşti) 22; 6) O. Niculescu (Bucureşti) 11; 7) H. Brixi (Wien-10; 8) Paul Iordan (Freital) 9) 9) G. Fuhlendorf (Altona) 8;; 10) Beno Blasbalg (Bucureşti) 5; 11) Marin Niculescu (Bucureşti) 4; 12) N. Văgăi (Lipcani-Hotin) 3) 13) Alex. Văgăi (Lipcani-Hotin) 3; 14) Ing. Silviu Gr. Caminschi (Chişinău) 3; 15) Mr. E. S. Van den Berg (Apeldoorn) 3.

In concursul nostru de deslegări se poate intra oricând. Fiecare deslegător, care va întruni 200 puncte, va primi un premiu: o carte preţioasă de şah sau o colecţie de reviste.

CORESPONDENŢE

Mulţumim pentru probleme d-lor **S.-H.** *(Bucureşti),* **V. O.** *(Sibiu),* **I. S.** *(Timişoara),* **I. F.** *(Buhuşi)* şi **G. G.** *(Ţinţari).*

Herzl. Dank für Probleme an: **P. S.** *(Helsinki),* **P. I.** *(Freital),* **F. A.** *(Göteborg),* **A. K.** *(Riga).*

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIŢI:
„LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
AMULETA
Romanul uneia din umilele eroine-martire ce trăesc neobservate în preajma noastră de
JAKOB WASSERMANN

Igor Stravinschi

Se împlinesc 30 de ani de la apariția promițătorului talent muzical al lui Igor Stravinschi, și 25 de ani dela afirmarea lui ca compozitor celebru, recunoscut ca un novator genial în muzică.

Arta baletului ajungând să primeze în viața artistică a omenirii, a fost și firesc ca tocmai în primul sfert al secolului nostru să apară un compozitor, care să schimbe baza sentimentală, săltăreață sau dramatică a muzicii de balet, înlocuind-o cu dinamismul acustic produs de mimica și de avântul gestului plastic.

Dela Beethowen și până la Ceaicovschi, baletul muzical pornea dintr'o inspirație melodică și ritmică ce se părea că va ilustra perfect o acțiune legendară, bucolică, comică. Toate baletele au fost zămislite și create de muzicanți care făceau parcă o ucenicie lungă de compoziție și orchestrație, până când într'o zi, li se părea că o anumită inspirație melodică s'ar potrivi admirabil cu un libret mimic și dansant.

Intre „Prometeu" și „Greerul" s'a dezvoltat baletul european, datorită fazelor obligatorii în cariera muzicanților mari: întâi pianul ca atare, apoi turneuri de concerte, compoziții proprii, dela lied, sonată și până la operă, aceasta din urmă necesitând arta orchestrării și dirijării: și în fine — simfonia și baletul — coreografie supremă și arta artelor...

Igor Stravinschi a pornit din capul locului într'un mod „revoluționar": după ce a studiat pianul și compoziția, a trecut la balet, pentru ca... astăzi să vie (nu să *revie)* la clasicism și la cântul romantic.

O fire suprem de sensitivă, o fiziologie compusă parcă numai din membrane, Stravinschi a resfrânt în el lumea întreagă a sunetelor stridente și zgomotoase, legate de dramaticul și liricul bâlciului vieții — pentru ca, acuma, când s'a și copt, în preziua totalurilor înțelepciunii, să se încline tot mai mult în fața muzicii pure, filozofice, interioare, individuale...

Igor Stravinschi e astăzi cel mai însemnat dintre toți compozitorii moderni. El duce după sine în ultimii ani toată falanga muzicii înaintate mondiale. El crează „moda muzicală" în lumea întreagă. Muzicanții fermecați îi urmează orice întorsătură de geniu capricios.

Stravinschi nu e un creator calm și fix, deși astăzi înclină parcă spre calm și fix. E dotat cu o tinerețe eternă; e îndrăzneț și impetuos. Geniul său e puternic, clar și simplu — simplu nu în sensul simplist manifest al structurii muzicale sau al unui primitivism de creație trăită.

Stravinschi și-a schimbat de multe ori *maniera* compoziției. Dela epicul Rimschi-Corsacov și lapidarul, îndrăznețul Mussorgschi, el a încercat și influența lui Debussy și Ravel. Dar rafinamentul ultra-delicat al impresionismului francez i-a fost străin. Luând multe elemente impresioniste de armonie și instrumentare, el le-a prelucrat într'un mod profund individual.

In baletele lui, scrise acum 25 de ani: „Pasărea de Foc" (1910) și „Petrușca"-Vasilache" (1912), care i-au adus gloria universală, Stravinschi a orbit Europa cu o strălucire neobișnuită a expresivității muzicale. O astfel de paletă bogată în culori acustice nimeni n'a creat până acum. Se părea că compozitorul s'a întrecut pe sine însuși și nu i-a mai rămas nici o cale înainte spre vre-o perfecționare...

Dar iată că apare „Primăvara Sacră" și produce impresia unei „explozii de bombă" — după cum se exprimă criticii muzicali francezi. Stravinschi și-a schimbat aci maniera compoziției, devenind din impresonist — politonist.

Cu politonia lui Stravinschi se aliniază imediat întreaga muzică europeană. După cum în evul mediu a avut loc trecerea de la o voce și un „unison" — la corul întreg, tot așa Stravinschi arată acuma o eșire din monotonia scrierilor muzicale „tonale" — prin împreunarea mai multor „tonalități" într'o „politonie". Creând o școală întreagă de compozitori politoniști, Stravinschi a sfârșit prin a scrie a-tonal. Această ultimă manieră, deși epuizează muzica ca atare și o apropie de cacofonie, are darul de a readuce firile cu adevărat muzicale, mici și mari, deopotrivă, — spre obârșia melomaniei: dispoziția romantică.

Stravinschi a fost într'o zi atras de muzica veche italiană și a scris un balet și o suită pentru vioară și pian după motivele lui Pergolese. Inarmat de acuma înainte de priceperea supremă a formei (a ajuns doar la cacofonie!), el a creat în 1923 „Concertino" pentru quartet de coarde și „Concert pentru pian" (1924), în care a ajuns la o armonie a structurii formale, necunoscută în toată muzica ultimelor două secole!

Nu i-a rămas în ultimele lui creațiuni mari ca: „Regele Oedip" și „Apolo" decât tot să-și mai simplifice armonia și factura muzicală, pășind din ce în ce mai mult spre clasicism și melodie romantică.

„Fiecare creațiune nouă a lui Stravinschi — e un eveniment pentru lumea muzicală. El e mereu nou și surprinzător în fiecare avânt creator. Ce va mai da el lumii? Prin ce drumuri va mai antrena muzica europeană?" — se întreabă critica muzicală și adaogă:

„Lumea privește cu ochi uimiți la pășirea regească a geniului și, cucerită, merge supusă după carul „învingătorului"...

ALEXIS NOUR

Cărți și reviste

Gloria literară a lui Zaharia Stancu

D. Zaharia Stancu este un nume așa de cunoscut astăzi, încât nu mai e nevoe de o prezentare specială. Este un nume aproape popular în lumea literară. Este, cum s'ar zice, un „cineva"!

Poate că asta nu e așa de interesant. Mai interesant ni se pare a fi modul în care acest poet, cu un simț practic foarte desvoltat, a reușit să-și făurească atât de repede, atât de grăbit, gloria sa literară. E adică, această glorie, răsunătoare, câștigată prin talent și muncă prestată cinstit, sau prin apucături de acelea care trebuesc denunțate lumii așa cum denunți metodele de îmbogățire rapidă?

Dacă nu s'ar fi făcut atâta sgomot cu prilejul apariției volumului „Serghei Esenin", semnat de d. Zaharia Stancu, poate că metodele de parvenire literară ale acestui ins, n'ar fi fost descoperite niciodată. Și aceste metode sunt atât de ingenioase, atât de originale, atât de caracteristice pentru definirea poetului, încât ele merită să fie cunoscute, de cât mai multă lume.

Traducerea *din rusește* a bucăților lui Esenin, datorită d-lui Zaharia Stancu, a fost prețuită de critica literară. In acelaș timp însă, într'un articol publicat aci, d. Ad. Byck releva atâtea greșeli grosolane de limbă săvârșite de d. Zaharia Stancu în traducerea unui roman al lui D. H. Lawrence, încât ne întrebam cum e posibil aceasta la un literat așa de încercat și elogiat?

Intrebarea a rămas în suspensie.

Iată însă că interesante, prea interesante destăinuiri, ne vin în ajutor și ne risipesc nedumeririle.

In „Graiul Tineretului", un organ politic săptămânal cu supliment literar care apare la Teleorman, îngrijit de tineri, se publică pe o pagină întreagă un articol: „gloria dubioasă a lui Zaharia Stancu". Ca subtitlu: „interview cu d. Ștefan Baljalarschi".

Veți întreba desigur, de unde atenția aceasta exagerată a unei foi provinciale pentru un poet bucureștean? Foarte simplu: d. Stancu e teleormănean, și conjudețenii au ținut să-și verifice gloria, pentru a se convinge dacă e sau nu autentică. Bună metodă! Pentrucă să vedeți ce lucruri interesante ne destăinuește cel interviewat.

Se știe că volumul „Serghei Esenin" este prefațat de o notiță discretă în care se spune că la traducerea poeziilor, autorul a fost ajutat de d. Baljalarschi. Adică d. Z. Stancu e traducătorul principal, iar d. Baljalarschi un simplu auxiliar. Un fel de consilier ca aceia din anturajul oamenilor politici, consultați numai în chestii mărunte, insignifiante.

D. Z. Stancu cunoaște desigur perfect limba lui Esenin, din clipa în care l-a tălmăcit în românește. Rolul d-lui Baljalarschi va fi fost deci numai de a lămuri pe ici pe colo câte ceva. Așa ne gândeam! Veți vedea însă că d. Baljalarschi a dat lămuriri pe ici pe colo prin părțile esențiale.

Dar să procedăm metodic.

D. Z. Stancu a tradus pe Esenin. Asta însemnează că știe limba rusă. Nu? Logic. sigur că așa trebue să fie. De altfel toată lumea de prin redacțiile revistelor literare bucureștene credea acest lucru: că d. Z. Stancu știe rusește!

Să vedem acum, așa este? Dăm cuvântul d-lui Ștefan Baljalarschi.

Intrebat pentruce numele său este indicat în notiță, și nu e pus pe copertă, acesta răspunde:

— Da! veți fi lămurit îndată. O importantă parte din poeziile lui Serghei Esenin apărute — fie în revistele literare, fie în volumul de curând tipărit — sub traducerea nominală a d-lui Z. Stancu, sunt făcute în colaborare cu mine. Sunt traduse de mine...

— Presupuneam. Dar în fața propriei dv. revelații sunt uimit...

— Tot așa ca și mine, când am văzut volumul sau când vedeam, înainte de volum, atâtea poezii traduse de mine și, apărând în „regia" exclusivă a d-lui Z. Stancu...

E. Serova-Medrea — Statuetă

Pentrucă e din cale afară de interesantă, redăm o parte din convorbire așa cum a decurs.

Privire înapoi..-

— Inainte de a mă opri expres asupra surprinzătoarei dv. destăinuiri, dați-mi voie să vă pun în aceiași ordine de idei, alte câteva întrebări.

— Anume?

— D. Z. Stancu a atacat pe Esenin, dintru început, cu ajutorul dv.?

— Nu! Primele traduceri din scriitorul rus i-au fost făcute de o d-ră evreică din Chișinău. Posedă slab limba română și deci traducerile erau aproximative și ca fond, dar mai ales ca formă...

—Ințeleg d'abia acum încă ceva. Primele traduceri eseninene publicate de d. Z. Stancu păreau surori gemene cu Poeme simple și nici decum învolburate de febra revoluționară a autorului. Nu cumva d. Z. Stancu, pus în fața unei traduceri aproximative făurea, pur și simplu o poezie nouă, brodată pe puțin eseninism și pe care ar fi putut cu egală împăcare de cuget și îndreptățire s'o semneze ca originală?

— Exact. Ați sesizat un lucru capital în acest amănunt. Chiar mi-a și spus că ar putea face așa ceva, dar îi e frică să nu-l demaște cineva...

D. Z. Stancu urmărea metodic „Stancu-Zahari-zarea" lui Esenin, mai mult sau mai puțin, ca să se înstrăineze de textul traducătorului „din rusește" și să se debaraseze, sprijinit pe acest fapt, de dreptul natural al traducătorului, se vede chiar astăzi... Ce contează un Esenin de nerecunoscut, în multe părți, față de amorul propriu... Este vorba aci, bineînțeles, de poeziile traduse (sic) de duduia dela Chișinău sau, în genere, de partea I — pag. 8—65 — a volumului.

Numai aci a fost „lucrat" poetul Esenin (revoluționarul) de poetul (tradiționalist, dragă Doamne!) redactor al revistei „Azi".

Partea II — pag. 65—123 — a scăpat din fericire, de „Stancu-Zahari-zarea" nefastă a d-lui Stancu-Zaharia. Esenin își păstrează în această parte, și în românește, toată factura și vigoarea din original...

— I-a tradus mult această domnișoară?

— Nu! Cred că 5—6 poezii. A plecat la Chișinău.

— Pe urmă ce s'a petrecut?

— D. Z. Stancu a făcut apel la sora regretatului Donici. Dar, după mărturisirea sa chiar, aceasta „n'a putut"(?)

— Presupunem că acum vine rândul dv.

— Da!

D. Ștefan Baljalarschi a cunoscut pe d. Stancu în redacția „Duminicii Universului", unde i-a fost prezentat de Al. Lascarov-Moldovanu. Acolo d-sa colabora cu traduceri din *Cehov, Kuprin, Romanov, Zoscenco, etc.* D-sa redacta tot ce purta un caracter informativ asupra literaturii ruse. Cu toate acestea, d. Stancu conta acolo ca mare rusolog. Tot ce relata d. Baljalarschi era trecut pentru „control" pe la d. Z. Stancu! Oricât nu credeți, așa e totuși!

Iată:

— Exact! Inchipuiți-vă ce „gir greu" (!). Cu informații luate dela mine d. Z. Stancu oficia magnific ca Pontif Suprem al literaturii ruse, peste toți. Și peste mine — probabil (?)

Convorbirea devine din ce în ce mai interesantă:

— Cum ați devenit traducătorul lui Serghei Esenin pentru uzul d-lui Z. Stancu?

— Tot cu ocazia „Duminicii Universului". M'a rugat să-i traduc poezii din Esenin, pentru ca să scoatem un volum.

— Cu ce condiție?

— Cu condiția ca în volumul proectat, fiecare poezie tradusă de mine, să poarte „expres" și numele meu în dreptul ei. La orice pretenție pecuniară am renunțat.

— Ce a făcut d. Z. Stancu?

— Tocmai dimpotrivă. Peste câtva timp am fost mirat, văzând că unele din poeziile traduse de mine, au apărut în „Duminica Universului" semnate numai de d. Z. Stancu.

— Va să zică iarăși puțină comedie. Dv. traduceați deopotrivă din Cehov, Kuprin, etc. și din Esenin. Dar pe când proza vă apărea sub nume propriu, poezia va apărea sub altul!

— Cam așa ceva. Sub pseudonimul de „Zaharia Stancu". Bineînțeles prin intermediul d-lui Z. Stancu.

— N'ați spus nimic?

— Ba da! Dar d. Z. Stancu și-a reînoit obligația ca în volum să mi se dea dreptatea cuvenită.

— Ce ați tradus la început?

— Mai multe poezii mici. Era consemnul d-lui Z. Stancu. Adică din acestea mă ruga să traduc.

— Ați continuat cu acestea?

— Nu! Vedeți, cele mai mici erau pentru d. Z. Stancu o chestiune de oportunism. Putea să le introducă într'o mică revistă ca „Duminica Universului". A publicat câteva chiar și la „Bluze Albastre". Dar eu personal mă gândeam la volum și la aranjamentul respectiv. In consecință am „atacat" pe Esenin în marile sale poezii: Inonia, Omul negru, Intoarcerea, Moscova cârciumărească, Ana Sneghina, etc. Ana Sneghina are 32 pagini text original și 27 pagini în volumul d-lui Z. Stancu. Deci vedeți intenția mea. Toate traduse pentru volum. Căci revistă literară care să le cuprindă nici nu exista pe atunci...

— Ați încredințat multe manuscrise d-lui Z. Stancu?

— Da! „Pentru volum"! Vă informez, în altă ordine de idei, că nu au intrat toate în volum. Spre exemplu, mă mir de ce d. Z. Stancu a omis viguroasa poezie „Intoarcerea", pe care i-o încredințasem odată cu altele... Repet: i le încredințasem „pentru volum"! Dar în loc de volum, cum era vorba, d. Z. Stancu a lansat mai târziu revista „Azi".

— In primul număr din „Azi" a apărut „Inonia", — din marile poezii ale lui Esenin — semnată numai de d. Z. Stancu. N'ați spus nimic?

— Ba da. Am avut o discuție violentă pentru lipsa de scrupul cu care uza de traducerile mele. Totodată un amănunt caracteristic: dădusem d-lui Z. Stancu o cronică despre Ilya Ehrenburg, pentru „Azi". A apărut tot în primul număr, dar fără numele meu, deși, după cum ne înțelesesem, acesta trebuia s'o însoțească...

Veți crede poate că deși nu traducea d-sa, totuși d. Z. Stancu își poate revendica „stilizarea". Da, dar cum? E ceva „original" și aci! Iată:

— Socoteați publicabile traducerile dv. în forma în care ajungeau la d. Z. Stancu?

— Mă obligați să mă apreciez singur, ceeace este foarte dificil pentru un om cu oarecare simț. Țin însă să subliniez că d. Z. Stancu m'a forțat „expres" să traduc fără rimă și să nu fac nici un fel de literatură... (Observați partea a doua a volumului unde nu este nici rimă, nici literatură, ci Esenin în toată plenitudinea sa). Fiind de bună credință, nu puteam să bănuesc planurile d-lui Z. Stancu. Cu toate acestea... nu prea m'am conformat consemnului...

Și în definitiv, nici nu puteam să fiu atât de intransigent, ca să impun d-lui Z. Stancu forma absolută a traducerilor mele. Eu înțeleg că devreme ce acceptasem să colaborăm amândoi, d. Z. Stancu avea dreptul să „stilizeze" unde socotea nimerit... Cred că însăși noțiunea de colaborare scuză așa ceva...

Volumul

— D. Z. Stancu a tipărit acum atât de târziu, pe Esenin în volum. Revendicați paternitatea traducerilor unei părți din volum?

— Traducerile mele formează în întregime partea a doua a volumului (60 pagini), plus încă 6—7 poezii din partea întâia.

Citez în treacăt „Drumul meu" — cu care se deschide volumul — și partea a doua compactă: „Noi Generația", „Omul Negru", „Moscova cârciumărească", „Inonia", „Ana Sneghina". Singură „Ana Sneghina" cuprinde 27 pagini, cum am mai amintit...

Dealtfel nici nu înțeleg cum poate d. Z. Stancu să revendice integritatea și stilul poeziilor traduse din Esenin, când a comis atâtea greșeli grosolane de proză, încercând să traducă romanele lui D. H. Lawrence! Cred că ați citit articolul d-lui Ad. Byck din „Adevărul literar" No. 702 din 29 Mai a. c.

Și acum să ne lămurim asupra rostului „notiței" din volumul „Esenin", care vorbea de colaboratorii la traducere. Tot d. Ștef. Baljalarschi ne va lămuri.

— Dar d. Z. Stancu a menționat în două rânduri că a fost ajutat de Esfir Efimovna și de dv.

— Este o simplă stratagemă a d-lui Z. Stancu, dar o mare înjosire pentru mine. Domnișoara (nu domnul) Esfir — a se citi Estera — n'are nici în clin nici în mânecă cu literatura. „Efimovna" nu este numele său de familie ci pur și simplu numele tatălui său. De exemplu pe mine mă chiamă Ștefan și pe tata Vasile. Când cineva mi se adresează rusește nu zice: „d-le Ștefan!" sau, d-le „Baljalarschi!" ci „Ștefan Vasilievici!" Este o formă rusească de politeță... și fiindcă d-ra Esfir — Estera — are un nume de familie prea „evreesc", d. Z. Stancu s'a ferit să-l menționeze, de frică să nu-l înjure cei dela „Naționalul" unde, am auzit, îl puteți găsi ziua și noaptea... Prin urmare a recurs la un truc... Nu lipsește nici partea amuzantă dar adevărată. Basarabenii, văzând „mențiunea" (adică pomana d-lui Z. Stancu), au crezut că Esfir — Estera — Efimova este soția mea. Cum vedeți, d. Z. Stancu suge, deodată, dela două capre: e prieten, pe de o parte, cu evreii și pe de alta cu rușii pravoslavnici și cu „Naționalul". Par'c'ar regiza geniul lui Caragiale...

Și acum o ultimă confirmare a științei și priceperii limbii rusești de către d. Z. Stancu. Intrebat dacă mai are raporturi cu d. Stancu, după cele întâmplate, d. Ștefan Baljalarschi răspunde:

— Propriu zis, nu! N'am schimbat decât odată câteva vorbe. M'a rugat să-i dau meditații pentru limba rusă...

Intrebat cu ce scop o face, tot d-sa răspunde. Și răspunsul acesta mai arată încă ceva. Ceva pe cât de interesant, pe atât de nostim: că d. Z. Stancu avea intenții diplomatice!

Iată ce răspunde d. Baljalarschi asupra scopului pentru care d. Stancu, *după ce a tradus pe Esenin*, voia să ia lecții de limba rusă:

— Mi-a spus că, date fiind tatonările diplomatice care se fac pentru apropiata reluare a relațiilor noastre cu Rusia, ar vrea să prindă câteva noțiuni elementare ale limbei lui Tolstoi. Sprijinit pe „Esenin" și pe aceasta, ar vrea să ceară să fie trimis, cumva, în serviciul presei(?)... în Rusia.

Iată câteva destăinuiri cu caracter de roman senzațional. Ele sunt cu totul instructive asupra felului în care se făuresc la noi gloriile literare.

Alt comentar, îl socotim inutil. Faptele acestea vorbesc îndeajuns!

Cronica literară

D. V. Barnoschi, Nudismul, colecția „Demogorgon", Editura „Cultura Românească"

Vechea editură „Cultura Românească" (Steinberg & Co.), specializată în cărți didactice curat tipărite, traduceri și literatură pentru popor, a deschis în ultimul timp, paralel cu admirabila colecție *„Căminul"*, izvor de unde s'au adăpat spiritual câteva generații de școlari, interesanta serie a *„Analelor Române"* (îngrijită de d. I. Grigorescu). Aici au fost publicate „Raporturile unui tânăr ministru cu Regele Carol I" de I. G. Duca, conferințe suculente de Gr. Iunian, Al. Ottulescu, Dr. N. Lupu, I. Petrovici, Mihail Manoilescu, Tit Simedrea și prelegerile reprezentanților corpului diplomatic străin din iarna trecută.

Domnul D. V. Barnoschi deschide o nouă serie la editura „Cultura Românească" intitulată *„Demogorgon"*, cuvânt combinat de poetul romantic englez Shelley, care însemnează „sperietoarea mulțimii" (Gorgona plebei).

Prima sperietoare a mulțimilor este o lucrare a d-lui Barnoschi despre *Nudism* cu următoarele capitole: I. Ce se numește și ce este nudismul? II. Istoricul nudismului, III Nudismul, revoluție socială, IV Nudismul este școala frumuseții, V Nudismul este soluție de higienă, VI Nudismul, tratament medical, VII Nudismul și problema moralității, VIII Morala nudistă, IX Concluziuni, X Adaus la istoricul nudismului în România.

In colecția *Demogorgon* se mai anunță Drieu la Rochelle cu esseul *Europa împotriva patriilor*, Havelock Ellis cu *Pudoarea*, *Eugenica* de L. Darwin și romanul *Zeul trupurilor* de Jules Romains. Colecția începe cu un text din Montaignes *„De ce oare omul n'ar fi, tot, numai obraz?"* și altul din Goethe „orice idee nouă, ce apare în lume ca o evanghelie, este mai întâiu un scandal pentru mulțimea proștilor și a pedanților, și o nebunie pentru spiritele numai superficial cultivate".

Este nudismul o evanghelie? O doctrină cu repercusiuni în problemele centrale ale omului?

Este o exagerare care nu folosește nimic valabilității sale ca metodă terapeutică și contrazice origina pur polemică a nudismului împotriva puritanismului protestant.

In fond, cartea d-lui Barnoschi nu este o „sperietoare a mulțimilor", ci se adresează (mănușe aruncată orgolios) oficialității ipocrite din România. Semnificația ei psihologică este alta decât a unui subit apostolat, cum îi place să creadă: „...colecția celor mai cutezători, martiri, profeți, poate chiar apostoli ai mântuirii".

Prin câteva mizerabile atacuri patriotarde — în politica românească domină esclusiv morala succesului și Aristid-cel-drept nu cunoaște nici măcar onoarea ostracizării pe această temă, ci numai piezișe și lașe lovituri — d. D. V. Barnoschi a trebuit să-și întrerupă seria excelentelor sale monografii de sociologie juridică în care debutase atât de strălucit cu *„Originile democrației române"*. A plecat, deci, dela Universitate, unde agilitatea inteligenței sale, hărnicia și remarcabila pregătire l-ar fi destinat unei cariere puțin comune.

D. Barnoschi a primit un „șoc", cum se spune în limbaj psihanalitic, agravat de o sensibilitate aproape feminină și de lipsa oricărui germene de temperament combativ.

Acest „șoc" a obligat blândețea naturală și dulceața caracterului moldovenesc tipic să ia drumurile răzvrătirii. Spectacolul n'a fost lipsit de interes. Fostul profesor Barnoschi s'a luat la trântă cu Sinodul, cu opinia publică restrânsă, imbecilizată și oficializată, infectată de moralină și ipocrizie până în măduva oaselor. Răzvrătirea d-lui Barnoschi n'a luat aspecte politico-sociale, ci s'a fixat în probleme de moravuri cu o tenacitate înduioșătoare. Moralitatea afișată a cercurilor oficiale a crezut-o sinceră și periculoasă sănătății poporului român, când — de fapt — ea nu era decât o goală frază solemnă și de circumstanță, un import de limbaj profesional adus din alte țări unde cuvântul „morală" corespunde unor grave realități și intransigențe.

România oficială a clasei dominante este o parcelă socială veselă, jovială, fără refulări, practicând cu candoare banditisme superlative. Nu cunoaște decât *„mărturisirea trupului"* și *„a suta necredință"*, se amestecă prin *„neamul coțofănesc"*, evident, fără acea olimpiană elevație cerută de d. Barnoschi, ci simplu, porcesc, animalic, fără rezistențe interioare, fără probleme, gospodărește și... românește.

Preocupările de care este animat autorul *„Nudismului"* sunt eminamente apusene și protestante. Nu au nici cea mai mică aderență cu solul cald, nerușinat-fecund și lipsit de prejudecăți puritane al Valahiei.

Punctul de plecare al preocupărilor d-lui Barnoschi este o nedreptate care se încadrează perfect în peisajul obișnuit, adică o „nedreptate română" pusă la cale pe bazele concurenței triviale lipsite cel puțin de rafinament borgiac. Lovitura copitelor de măgar.

Sublimarea nedreptăților suferite de Barnoschi s'a făcut donchișotesc. Un Don Quijote, care nu mai propagă morală ascetică și medievală, ci face apologia lui Sancho Pansa. Predica vie și pitorească se desfășoară în fața unui public format tocmai de tipul aghiotanților săi. Aceștia își dau coate, îl întrerup din spirit de contradicție și din eternă neobrăzare specifică sufletului lui Pansa, dar pun în aplicare țigănește goliciunea fără finalități eline, a doctrinei nudiste.

Sfârșitul predicei?

Don Quijote rămâne tot Don Quijote, convertirea rămânând la suprafață ca un savuros paradox, iar Sancho Pansa, cu arme noui, rămâne la vechea sa urâciune morală și la lipsa de adeziune cu idealul elenic.

Din punct de vedere moral, Românul practică de mult nudismul.

Din punct de vedere fizic, Românul a luat exemplu dela Țigani — nudiști integrali —: în tinerețe se scaldă în râuri laolaltă cu rușinea desvelită, la maturitate puținele refulări de ordin sexual sunt canalizate prin ventilul groaznicelor înjurături țigănești, purgându-se singur de orice toxină. Această libertate nudistă se întinde dealungul vieții prin lipsa de respect a instituției căsătoriei. In țările nordice, de unde a pornit nudismul, căsătoria este aproape sacră și concupiscența se oprește în fața acestui prag. La noi, să nu mai vorbim...

România este o țară lipsită de refulați.

Paradisul visat de psihanaliști și de nudiști mi se pare că poate fi găsit între Carpați, Dunăre și Nistru. (Morala ardelenească face o excepție dela regula generală românească).

Să fie d. Barnoschi un neasimilat în propria sa țară?

Intre puritanism exacerbat și nudism există legături indelebile, ca între umbră și materie.

Unde va fi găsit d. Barnoschi în România acel tragic puritanism, care trebuie sancționat, purgat și vindecat cu metodele drastice ale nudismului?

Dacă pentru psihanaliză sunt regiuni de exploatat, deși în mai mică măsură decât în Apusul și Nordul protestant (Franța catolică, Italia și Spania sunt slab reprezentate în creiația psihanalitică), această disciplină științifică surprinzând câteva din încheieturile eterne ale mecanismului psihic uman, apoi, nudismul are cele mai slabe șanse la popoarele tinere și primitive, cum sunt Bulgarii, Sârbii, Românii, Ungurii și Rușii: fac nudism, ca proza d-lui Jourdain, adică fără conștiință teoretică.

Indignarea și jicnirea socială de care suferă d. Barnoschi — insistăm asupra *genezei sociale* a creiației de după războiu a acestui scriitor — a luat căi greșite sau, în orice caz, lipsite de semnificația unei rodnice generalități. In loc să-i întărească blocul de granit moral în care se închistează, în genere, toți nedreptățiții, am asistat la fenomenul invers. Când recapitulez această dramă pe ecranul minței, firele ei se aliniază clar și explicația se ușurează.

Lucian Blaga, într'una din piesele sale de teatru, pentru a curma tensiunea sufletească a unui erou, îl pune să tragă un glonte de revolver în vânt pentru a nimeri o imagină, care nu-l lasă să trăiască, dar pe care nici n'o putea asasina în realitate.

Cu *„Nudismul"* d. Barnoschi a tras în vânt, sfărâmând iluzorii lanțuri ale unei greoaie moralități oficiale practicate de adversarii săi. Acești „oficiali" nu iau, însă, în serios misiunea lor. Zalele sunt de carton vopsit. Scutul de mătase vegetală. Obrazul de închizitor ascunde gelatină...

Ah, dacă ar fi farisei încruntați! Ca în Biblie, nu sunt nici fierbinți, nici reci, ci numai căldicei. Deaceia Pavel îi scuipa cu desgust din gura Lui...

Ce luptă poate fi cu un fariseu jovial? D. Barnoschi s'a luat la luptă cu ei. A uitat un lucru. Dacă, noi spectatorii imparțiali și mai tineri ai acestui penibil proces, le-am fi pretins aplicarea unei cutume românești, adică lupta la trânta dreaptă, fariseul jovial ieșit pe teren, l-ar fi gâdilat la subțiori, sub bărbie, ar fi surâs gras și desgustător, iar lupta s'ar fi terminat *en queue de poisson*, la un șpriț, cu lăutari, mititei, ardei verde, dame și sărutări sentimentale, după două ceasuri de chef, cu povești nostime și indecente înjurături fraterne.

Nu este nițeluș neserios să iei în serios lucruri și făpturi neserioase?

Deaceia regretăm infinit că forțele creiatoare ale d-lui Barnoschi au intrat în fundacul *„Neamului Coțofănesc"*, s'au risipit în *„Ahilleion-Nudist-Palace"* și *„A suta necredință"*. A încercat să irite și să scandalizeze pe adversari, oferindu-le o tainică satisfacție, în plus, fiindcă ei practică nudismul moral și fizic, în felul lor, porcește.

„Nudismul" prezintă cel puțin interesul unei documentări solide și frumusețea informației despre moravuri și stări sufletești depe alte meleaguri.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

In țara zeilor marini sau promenadă printre naiade în maillot

Norei

La „Tir" ne-am făcut o intrare care trecu — trebue s'o mărturisesc — cu totul neobservată. Intâi, fiindcă ușa se află în spatele spectatorilor și apoi fiindcă aceștia n'aveau ochi decât pe platforma concurenților, care mișună de o ceată de nudități sgomotoase. Tricourile fanteziste, chiloții multicolori, maillouri barate de inițiale, pantaloni de lână albastră, papuci de lemn, care îți încân'ă ochii cu împestrițarea lor hazlie și fragedă. Tinerii zei ai apelor amestecați cu nimfele de eleșteu, închiși în aquarium vorbesc, se cheamă unul pe altul, așteptând semnalul ca să se întoarcă la elementul lor. Dacă ar fi să judeci după aceste corpuri cu mușchi bine formați a căror carne exaltă gloria soarelui care le-a bronzat, le-a aurit, înegrit, — natația este unul din sporturile cele mai plăcute și mai atletice. Dar transportat în pisicină, acest sport prin esență natural și primitiv pierde, dacă nu din grația lui mitologică, cel puțin din neprevăzutul și fantezia lui. Cascada fără număr a valurilor, ca niște guri larg deschise de unde a răsărit Venus Afrodita, mândria tumultoasă a râurilor, ți le poți imagina cu greu în micuța oglindă artificială a „Tirului".

Aici poți vedea însă mai bine de cât într'un stadion că sportul este o stilizare a naturii, o algebră a gesturilor vii. Apa aceasta fără chip și fără viață, constitue simbolul abstract al valului perfid ce le place atât de mult copiilor pământului, să-l combată. Și chiar natația, în acest mediu, nu va fi decât o serie de scheme acuatice, slabe reprezentări ale luptei pe care omul a angajat-o contra forțelor sălbatice ale fluviului și ale mării...

„200 metri pitici"! anunță „starterul" care n'are nici o greutate să se facă auzit în amfiteatrul găunos ca o cutie de vioară, unde fiecare sgomot repercutat de peretele de zid răsună în urechile noastre cu o sonoritate mărită.

Rând pe rând, la strigarea numelui lor, ei se scoală cu mișcări, leneșe... Secundă imobilă, la marginea valului de culoarea absintului, care li se oferă ca și o gură deschisă.

Patru copii, bine desvoltați, la sgomotul de tunet al pistolului, hop! se asvârl în apa călduță, se înșirue cu vioiciune între ape și reapar într'un clocot de spumă.

Picioarele aproape țepene bat ca și lopețile unei elice cu o cadență, ai spune lentă, dacă ar fi s'o compari cu brațele care, în mod alternativ, înlătură apa cu forța; capul scufundat în apă, se rostogolește în spumă, la stânga, la dreapta; fața apare axact timpul unei aspirații și se confundă din nou.

Corpul, transformat în propulsor mecanic, își activează bielele în acest înot științific, pe când cronometrul își joacă deasemeni aci rolul său și zecimea de secundă, scoborită din cerul matematic, încearcă să supună apa legilor ei.

Iată și cursa de 200 metri piept!

Concurenții au făcut câțiva pași spre scările pardosite cu piatră. E cald de tot și soarele le pune depe acum broboane de sudoare pe pielea arsă și bronzată, ca și cum ar fi dată cu tinctură de iod. Ultimele preparative. „Starter"-ul a rămas singur cu atleții. Trage o lovitură de pistol, pentruca ei să identifice acest sgomot, care nu le parvine de cât asurzit, prin bonetul de cauciuc. Apoi, înotătorii în echilibru, fiecare în fața „drumului lui pe apă", care delimitează panglicile albe, cu bustul aplecat, cu coapsele înfiorate. In sfârșit pocnetul glontelui, și patru salturi, urmate de patru stomacuri care plesnesc apa, admirabile ca ansambluri, care smulg publicului un murmur de admirație.

Unul din ei a pus stăpânire pe trambulină, care îl svârle spre cer ca o păpușe țeapănă, ce a fost trasă de sfoară. Apoi se învârtește ca un vârtej, se destinde ca un arc sau ca un somon, sfârșește prin a fi înghițit, — aproape fără nici un sgomot, ud, ca și apa care cade într'un lighean — de profunzimile verzi-albăstrui, unde bănuești mai mult decât vezi, liniile concursului.

C. Suter, *pe spate, cu brațele pline de furie ca ale unei mori de vânt, se ridică pe apa care se dă înapoi, în fața lui. Spatele lui cambrat te face să te gândești la un avion care decolează, acele avioane de raiduri cu șase mii litri benzină, a căror smulgere depe pământ înseamnă eliberare...*

Dar omul, în bazin, nu-i decât un pește imperfect. N'are decât cincizeci de metri câmp liber înaintea lui și imediat el se găsește la peretele de piatră. Forțat să se reintoarcă ca să refacă acelaș drum, în sens invers, el binecuvântează pe Dumnezeu că i-a dat picioare grație cărora se aruncă din nou cu o lovitură viguroasă de călcâiu pe pista lichidă, încadrată de panglici albe.

După câteva secunde, C. Suter e în cap, bătând apa într'o îmbrățișare violentă. Ceilalți trei rivali sunt atleți, robuști; el este însă cel mai fin, suplu, așa cum te făcea să-l întrevezi sub halat. Fără trombe de apă romantice, nu știu cum, dar iată-l în cap — cu puțin — la celalt capăt al bazinului și, puțin mai încolo, urmat de L. Herșcovici. *Moment euritmic... Simți că victoria îi e aproape și cauți să scrutezi, sub voalul lichid, „secretele" artei lui, acel mod al picioarelor de a se învârti în elementul fluid, ca și o elice în aer, metodă care îl împinge înainte cu brațele lui vâslind luntrea care formează corpul lui. Va câștiga? Cu cât? Doi metri. Destul de mult. Dar cum o fi făcând oare ca să-și recapete răsuflarea? Nu i se vede de loc gura atingând suprafața apei; nimic altceva decât vârful, pe jumătate înecat al bonetului albastru de cauciuc....*

Dar, deodată, Herșcovici despică apa ca un monstru al mărilor, și o ia înainte.

Trec câteva minute palpitante, lungi de escaladat, ca și munții, pe acest drum de apă, pe care brațele innotătorilor sapă urme adânci, ca roțile unei trăsuri pe un drum desfundat, de țară...

Spectacolul e acum emoționant. Suter și-a dat vag seama de pericol și înoată disperat, ca să-și păstreze avantajul, pe când Herșcovici își asvârle brațele lui lungi care smulg apa la un metru deasupra capului lui și câștigă asupra adversarului. Toată lumea e în picioare, urlă. Suter! Simte că el e la capătul puterilor... Cum înaintează? Orbește, a izbit coarda din dreapta, de care s'a izbit brațul lui stâng. Complect zăpăcit, începe să dea disperat din mâini. O să-și păstreze cel puțin un avans de câțiva centimetri? O „mână"? Mânile, între timp, au atins piatra; lumea așteaptă, turburată, rezultatul. Și Herșcovici, râzând, e îmbrățișat de câțiva amici, aleargă să strângă mâna lui Suter cu o cordialitate, un foc, care arată că e victorios.

Ce frumos e acum să savurezi jocul soarelui pe pieile brune, și acest moment fără seamăn când atletul, de pe care curge șiroiu apa, ca depe un zeu marin, pune piciorul pe piatră și se ridică în picioare în plină lumină.

Vin la rând femeile.

Concurentele sunt vre-o 18!

Participante frumoase, foarte desgolit — maillourile se fac, anul acesta, foarte, foarte scurte — își așteaptă rândul.

Pentru moment, ele toate n'au ochii ațintiți decât asupra apei care are, se pare, o mare atracție asupra lor.

Și concursul de fete începe....

D-ra Mitzi, *în costumul ce o face androgină, talie de efeb strâns cu o centură îngustă, înoată ca un bărbat, pe când cealaltă concurentă, d-ra* F. Lochel, *înoată „brasse", foarte serioasă în misiunea ei ingrată.*

Apa Tirului pare că și-a schimbat acum culoarea și-și păstrează ca și ochii femeilor în adâncul ei, secretul emoțiilor....

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Răspunsuri cetitorilor

I.

Imi pare rău, iubite consumator energic (vezi că-ți respect semnătura), că trebue să te contrazic. In comparație cu licorile subtile pe care le citezi, cu multă competență, recunosc, wisky-ul nu e o otravă. Băutura aceasta se elimină mult mai ușor ca altele, superioare ca gust și lasă mai puține urme. De altfel (și asta o țin de la un medic), alcoolul pur amestecat cu apă e cea mai puțin nocivă dintre băuturile spirtoase. Preferi Benedictina? Te cred. Omul e unul din rarile animale care își găsesc plăceri în violentă contradicție cu instinctul de conservare. Poate de aceia e și regele lor. Dar în alura cu care se îndepărtează de natură, e foarte posibil ca cu timpul în locul organelor primordiale să se nască deagata cu șuruburi și biele. Atunci, nu-i exclus să se distreze fumând fulgere și provocând pe ici, pe colo, în momentele libere, eclipse de lună și erupții vulcanice. Până atunci, bea însă, ce-ți place și să fii mata sănătos.

II.

Francezul zice: Personne ne boit beaucoup, on ne boit que trop. *Și are dreptate. E foarte frumos că bunicul matale a putut trăi nouăzeci de ani, bându-și la fiecare masă flaconul de vin roșu și e regretabil că mata nu poți lupta cu trei pahare. Sunt inconsolabil că nu te pot scoate din dilemă, dar altă alternativă nu-i: Ori nu mai bea, ori resemnează-te să te îmbeți de două ori pe zi.*

III

Nu, scumpă doamnă. Ceia ce v'a spus vărul dumneavoastră (să mă ierte!), e pură pedanterie. Ași califica, vă asigur, poate și mai aspru sfaturile lui, dacă nu le-ași datora delicioasele dumneavoastră rânduri, în care îmi faceți înalta onoare de a mă alege arbitru. Iată răspunsul meu scurt și răspicat:

Bine ați făcut, scumpă Doamnă, că ați preferat să serviți un singur fel de vin bun, decât să alternați Odobeștiul vechi cu un vin roșu mediocru și o malaga dubioasă. Cât despre părerea vărului, că ar fi trebuit să serviți Malaga la aperitiv e o erezie. Axiom: Nici odată și sub nici un motiv nu se servește un vin sec după *unul dulce. E drept că Brillat Savarin care între noi fie zis, e un bun scriitor dar un gastronom de apă chioară, spune și cu drept cuvânt după cum ați subliniat, că după trei pahare din acelaș vin gustul se blazează. Dar când acelaș* vin *e foarte bun, cum mă încredințați că e Odobeștiul dumneavoastră, invitații nu au decât să se mulțumească și cu două pahare. Cât despre vărul dumneavoastră credeți-mă: nu-l mai invitați. Nu-l cunosc, dar nu mi-e simpatic. Dacă e așa de exigent la o masă improvizată la o vie, ce trebue să fie în oraș! In tovărășia unei doamne atât de spirituale ca dumneavoastră, e aproape indecent să analizezi ce mănânci și ce bei. Și mie îmi plac lucrurile bune dar vă jur că o tartină și-o citronadă mi s'ar părea un festin. Bine înțeles fără văr. Pariez că vă aruncă citate latinești și că vrea să ajungă ministru. Primiți respectuoasele omagii ale servului dumneavoastră.*

AL. O. TEODOREANU

Cultura filosofică

Intr'o vreme când activitățile gratuite ale spiritului, acelea care în fond sunt constitutive pentru orice cultură, trec printr'o criză destul de serioasă, a te dedica cu îndârjire acestor activități înseamnă un adevărat eroism. Nu mai auzim vorbindu-se, de o bună bucată de vreme, decât despre problemele economice, financiare și politice. Problemele de pură cultură au ajuns să aibă situația cenușeresei din poveste. Faptul că parcurgem epoca tuturor economismelor, nu este o scuză. Dacă lumea ar fi absorbită numai de grijile organizării ei economico-financiare, n'ar fi prea mult până la abrutizare. Și poate că ceva din abrutizarea omenirii actuale se datorește și faptului că preocupările de cultură, pornite din alte interese decât cele practice, au fost înăbușite prea mult timp.

Din aceste întemeiate considerații, apreciem orice efort și realizare în sensul promovării culturii.

La noi sunt prea puține, și cu existență prea sporadică, revistele bune, revistele de ținută serioasă cu preocupări mai substanțiale decât cele apărute în urma diverselor calcule mai mult ori mai puțin personale.

Și pentru că sunt atât de rari aceste reviste, credem că e bine să se vorbească de ele mai mult, pentru a fi cunoscute de cercuri mai largi de cititori.

Am subliniat într'o notiță trecută o astfel de revistă, cum este aceia scoasă de institutul pedagogic universitar din Cernăuți.

In aceiași categorie se clasează și „*Revista de Filozofie*". Perseverența acestei reviste în deșteptarea și promovarea interesului pentru cultura filosofică este într'adevăr remarcabilă. Cu toate greutățile prin care trece cultura în genere, această revistă a reușit să se menție, aducând studii prețioase de filosofie, a căror valoare va fi apreciată totdeauna. Regretabil e numai că acest serios organ de cultură, unic la noi, nu poate apare mai des din cauza greutăților materiale. Contribuția ar fi și mai efectivă.

Ultimul exemplar cuprinde următorul material: C. Rădulescu-Motru: Ideologia Statului Român; Dan A. Bădărău: Cele două monisme; Eugeniu Sperantia: Locul vieții psihice în construcțiunea unei biologii generale: M. Uță: Pascal și Știința; D. Todoranu: problemele aptitudinii tehnice; I. Sulea: Ce este pedagogia experimentală. Recenzii de: I. Brucăr, N. Bagdasar, Tr. Herseni; I. M. Nestor. A. Manoil.

Insemnări

Emil Gârleanu

S'au împlinit 20 de ani de la moartea scritorului Emil Gârleanu, a cărui generație literară s'a stins de tânără, aproape în întregime, în ajunul războiului național.

Fost ofițer de marină — ca și Pierre Loti și Jean Bart — literatura l-a scos din valurile mării pentru talazurile aparent mai stabile ale uscatului; și Emil Gârleanu s'a aplecat cu auzul lui fin și cu condeiul lui delicat asupra viețilo mici din natură, s'a ridicat în fruntea mișcării literare a epocii, oferindu-i pagini fragede, lacrămi surâzătoare și surâsul lui înlăcrimat.

Cronica literară l-a așezat pe Emil Gârleanu printre prozatori. El rămâne însă poet.

EMIL GÂRLEANU

Roua și lumina pură și duioasă în care și-a învăluit inspirația păstrează noui și tinere dorurile pe care le-a trăit poetul limbii românești.

Astăzi, după două decenii, golul lăsat de Gârleanu în literatura românească este tot mai simțit; cu atât mai mult cu cât odată cu dispariția lui, pare să dispară și genul lui: schița ușoară cu analiza subtilă a celor mai imperceptibile cute ale firii omenești.

Literatura lui Gârleanu a rezistat până astăzi și desigur va rezista încă. El a scris: Din lumea celor care nu cuvântă, Nucul lui Odobac, Priveliști din țară, O lacrimă pe o geană, Cea dintâi durere, Odată, Bătrânii, Intr'o noapte de Mai.

Tribunalele dragostei

In strălucita epocă a secolului al XII-lea dominată de splendida figură a reginei Eleonora de Aquitania, când femeile erau mult mai influente ca astăzi, s'au instituit tribunalele dragostei, celebrele „Cours d'Amour".

Acestea nu erau, după cum se crede, adunări în care se recitau madrigale, cum cred de obiceiu acei ce cunosc bogățiile spirituale ale evului mediu. Ele erau adevărate curți de judecată a delictelor sentimentale care scapă de sub stăpânirea legilor și nu comportă despăgubiri materiale.

In adevăr, câte persoane de o cinste scrupuloasă în viața lor profesională, nu devin, de îndată ce e vorba de dragoste, cei mai mari ticăloși? Dar nimeni nu îndrăznește să se atingă de ei dacă nu ajung la revolver, și la curtea cu juri.

Că au amărât până într'atâta pe alții încât au murit, consumându-se cu încetul de durere și suferință, asta nu privește decât legea morală. Iar dacă aceasta nu e de cât un consemn exterior, ce poate fi inconjurat cu dibăcie, atunci ființele cele mai șirete și mai perverse pot comite crime necalificate de lege și se pot bucura de profitul patimilor josnice și de respectul opiniei.

Pentru asemenea îngăduite delicte sentimentale s'au constituit și au funcționat „les Cours *d'Amour" în secolul al XII-lea. Intreprindere himerică, se va zice, dar cât de feminină în încercarea sa de a introduce justiția într'o regiune sufletească și morală, în care nu domnește decât arbitrarul, bunul plac și adeseori cruzimea fără nici o scuză, cruzimea pentru cruzime...*

Morala din timpurile noastre ca și morala de totdeauna nu vizează de cât faptul, ignorând cu totul conținutul moral al faptului.

Secolul al XII-lea a creat și transmis generațiilor ulterioare toate delicatețele, scrupulele sentimentale care înobilează tot ce este dincolo de gestul material, de „faptul" în dragoste. Ce-ar fi dacă femeile din timpurile noastre ar prelua și această moștenire, reînființând, dacă nu tribunale de dragoste, cel puțin codul sentimental în care s'au colecționat „hotăririle", sentințele acestui tribunal? Iată câteva din ele: „Nu există dragoste durabilă fără lealitate".

„Nu există nici un fel de fericire în dragostea impusă și suportată".

„Iubirea nu se poate învecina cu avariția".

„Nimeni nu trebue să fie lipsit de dragoste decât din motive grave".

„Un temperament excesiv nu trebue să pretindă iubire".

„Fidelitatea este cea dintâi virtute în dragoste" etc. etc.

Iată un izvor de probleme pentru discuția în simpozium, în locul dubioaselor teme ce se desbat de obiceiu...

Nu ar fi posibil și mai ales folositor ca intelectualele noastre să instituie asemenea tribunale?...

Moartea profesorului Chwolson

Fizicianul rus O. D. Chwolson, profesor la Universitatea din Leningrad, a murit în vârsta de optzeci și doi de ani. Chwolson e cunoscut prin lucrările sale asupra magnetismului, conductibilității căldurii și opticii. El a inventat actinometrele utilizate în laboratorii și industrie. Renumele mondial de care se bucura profesorul Chwolson se datorește mai cu seamă monumentalului său „Tratat de Fizică" tradus în mai multe limbi și devenit clasic prin înaltele sale calități științifice și enciclopedice.

Două prietene ale lui Jean Jacques Rousseau

Puțini oameni celebri s'au bucurat de dragostea și mai ales de iubirea prietenoasă a femeilor ca Jean Jacques Rousseau. Intre altele M-me de Verdelin și M-me de la Tour Franqueville, despre care scrie Claude Ferval în Revue de France din 15 Mai a. c. și care sunt două prietene absolut încântătoare. Ele îl răsfață, îi sărbătoresc geniul, iau parte cu tot sufletul la certurile sale și nu se ostenesc, nici nu se descurajează când își sfâșie degetele sau își sângeră inima de spinii ascuțiți printre care înflorește din când în când câte o roză, la ciudatul filosof genevez.

Amândouă îi scriu scrisori minunate.

„Vai! iată absența, scumpe vecine", îi scrie M-me Verdelin, îndată ce află că a ajuns la Môtiers. „Vei găsi pretutindeni prieteni care se vor grăbi să ia locul celor pe care-i aveai la noi și care vă vor despăgubi de lipsa lor. Eu însă nu voi mai găsi un alt vecin care să fie pentru mine vecinul ce mi-ai fost. Te asigur că nici nu-mi caut alți prieteni: acei pe care i-am avut m'au înșelat; numai d-ta puteai să faci fericirea și dulceața vieții mele, să-mi dai sfaturile care erau atât de trebuitoare bietului meu cap și mi-ai fost răpit!

Mă mângâi că nu te voi pierde, ideia aceasta nu mi-a trecut încă prin cap.

De când mi-ai făgăduit că vei rămânea prietenul meu nu mi-a trecut prin gând că ți-ai putea lua îndărăt făgăduința. Și nu amorul propriu îmi dă această încredere".

Iar d-na de Franqueville, „scumpa sa Mariana", îi scrie biletul următor, pe vremea când Rousseau era la Bourgoin și multă vreme nu i-a trimis nici o știre despre el.

„Prietene, când mi-ai zis „Fii bună și așteaptă, am înțeles că voiai să înfrânezi recunoștința și graba mea de a ți-o arăta. Așa fiind, nu cred că-ți voi displăcea rugându-te să primești mulțumirile mele pentru „Dictionaire de Musique", *ce mi-a fost adus din partea d-tale. Nu am nevoie să-ți spun cum l'am primit, nu-mi datorezi nimic, așa că atențiile d-tale îmi dovedesc că cunoști prețul ce le au în ochii mei. Nu-ți mai cer știri despre d-ta fiind încredințată că numai acesta e mijlocul de a le merita. Adio, scumpul și neprețuitul meu Jean Jacques. Dezmiardă-ți cânele din partea mea, aducându-ți aminte de zicătoarea „Vrea să placă până și cânelui casei". Doamne, ce frig s'a făcut. Inghet numai gândindu-mă ce frig înduri deja d-ta".*

Descoperirea unei noui opere a lui Charles Dickens

Sir Henry Dickens, ultimul fiu din lungul șir de copii ai scriitorului Charles Dickens, a murit pela sfârșitul anului trecut, în vârstă de 80 de ani. Sfetnic al regelui, el era unul din avocații cei mai cu vază din Londra.

Murind s'a descoperit printre hârtiile sale manuscrisul unei opere literare, nepublicate încă, aparținând tatălui său. „Viața Domnului Nostru", cum e intitulată opera lui Ch. *Dickens, e o operă scrisă în proză, înfățișând simplu și naiv povestea vieții lui Isus Christos.*

Cauza pentru care această operă n'a ieșit la iveală până acum, deși admiratorii lui Dickens se numără cu sutele de mii, e datorată numai faptului că scriitorul a compus povestea pentru copiii săi, ținând ca ea să nu fie dată publicității decât după moartea sa și a copiilor săi.

Sir Henry Dickens a hotărît prin testament ca opera tatălui său să fie tipărită, dacă majoritatea membrilor familiei e de acord în această privință.

In aceste condițiuni, manuscrisul a fost oferit spre vânzare acum câteva săptămâni, obținând suma de 40.000 lire sterline — de bună-seamă prețul cel mai ridicat cu care a fost plătită vreodată o operă similară; căci având în vedere totalul de 14.000 de cuvinte, revine pentru fiecare cuvânt suma rotundă de 1365 lei, adică de trei ori atât cât prețurile record pe care le obținuse pe vremuri Lloyd George, pentru renumitele lui articole în Hurst-Presse.

Ediția engleză va apărea peste câteva zile în „Albatross modern continental Library" iar la toamnă, opera lui Charles Dickens va apărea în traducere franceză și germană.

In unul din numerele viitoare ale „Adevărului Literar" vom recenza pe larg această minunată lucrare.

A murit d-na Curie

O femee mare. Una din acele rare exmplare de umanitate a căror pildă este reconfortantă. Mai ales pentru cei ce deperează ușor de această umanitate augurând rău despre resorturile și posibilitățile ei esențiale.

A murit o savantă și o soție model, victimă a datoriei. A unei datorii luată în sens aproape transcendental.

Este vorba de d-na Maria Pierre Curie, răpusă de o anemie provocată de distrugerea lentă a organelor vitale de către forța ucigătoare a razelor X.

Profesorul Roch chemat urgent dela Geneva, la căpătâiul bolnavei a plecat din plin congres medical, dar fără nici un folos.

In afară de meritele de femee de știință și de tot ceiace reprezintă lucrările ei din punct de vedere practic și salutar, menite să aline sau să suprime atâtea dezagregări fiziologice, ceiace voim să relevăm aici, este în primul rând, prodigioasa personalitate a acestei femei, făcută din energie, răbdare, abnegație și devotament față de soțul ei a cărui operă a voit să o continue și să o desăvârșească cu orice preț.

Marie Curie moare în vârstă de 67 de ani.

Concurs literar

Juriul instituit de revista literară „Insemnări" (fost „Fulgerul") din Dorohoi, pentru premierea celei mai bune nuvele și schițe prezentate la concurs, luând în cercetare manuscrisele și făcând selecția necesară, a acordat următoarele premii:

5000 lei pentru nuvelă, d-lui Paul *B. Marian*-București.

5000 lei pentru schiță, d-lui C. *Negru*-Dorohoi.

— Allo! Institutul meteorologic? Dați-mi, vă rog, viteza vântului. Aș vrea să știu ce pălărie să-mi pun...

Pudicus nervosus alergând după Rusoaica

Stagiunea de vară.

Ghilotina anului 1931.

Adevărul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 710
DUMINICA 15 IULIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Fine de an școlar

Comisiunile de examene stau în ceeace privește prestigiul tactic pe linia Curților de justiție și a tribunalelor fiscale. Candidatul, oricum e pusă chestiunea, se găsește în boxă și are inferioritatea să aștepte în picioare dinaintea juriului să fie descusut, în atitudine de acuzat. Și lupta e aproape la fel. Examinatorul înaintează și cetățeanul mic se ascunde și se retranșează ca și cetățeanul mare. Școlarului care *știe* și nu e lipsit de ceeace se chiamă în repertoriu demnitate, i se închide gura, pe măsură ce mustața dascălului se mișcă mai verbal.

Examenul constitue o violență și o indiscreție, relativ la stilul personalității. La întrebarea câte fac de 2 ori 2 nu se răspunde din principiu și toate problemele învățate se reduc la de două ori două și odată zero = zero — pe toată întinderea cunoștinței. Școlarul pregătit dar și inteligent în adâncime suferă decepția lucrului papagalizat și pune drept răspuns mental la tot catechismul didactic, parenteza: „bine înțeles".

In definitiv ce este a ști? Nu este altceva decât a repeta ce știe toată lumea, încă odată și încă de-o mie de ori. Și nu-i chiar admirabil de onorabil să se repete din an în an și din generație în generație, monoton, unul și singurul lucru de la pagina 82, în cât din așa fel de știință să se facă un caz imens, să funcționeze atâtea mii de șbilțuri, să se șicaneze miniștrii de finanțe, la buget, cu miniștrii de instrucție publică, însetați de popularitate. Citesc îngălbenind pentru un răspuns telegrafic zeci de mii de fete anemiate și de băeți robuști, participă autoritatea părintească, grijile, tragediile.

Dacă Titi a luat la aritmetică 3, geme un clan, un trib, o clasă socială — și nu este sigur că Titi nu *știe:* ba poate să știe foarte bine sau să nu știe într'adevăr nimic și el tot știe mai mult decât îi cere un examen. Trucul didactic, care falsifică viața și-o micșorează la pulbere cernută printr'un anumit număr de sită, consistă în a încremeni atențiunea inteligenței mobile într'un punct precis și mort.

A ști cu adevărat pare să fie altceva: deprinderea în studiul unei materii a facultății răspunsului la lucrurile fără întrebare, căci în afară de școală, unde materialul vieții e tocat interogativ, viața nu întreabă și trăește afirmativ. Dascălii identificați cu profesia văd viața exclusiv în chestionar, mecanizată silabic și însuș răspunsul, totdeauna tipic face parte vulgară din întrebare.

— Cum se numește linia care încinge pământul pe mi?...

— Pe mijloc, răspunde școlarul.

— Ecu...

— Ator.

Starea sufletească a dascălului cu ase... me... nea vo.... cu asemenea voca.... ție, e pentru sine deli... delici... delicioasă. I-o îmbată silaba, i-o satisfac și i-o farmecă tictacul, vocea neantului: beatitudinea lui *be, i: bi, be, o: bo, be, a: ba.* Capul școlarului e strâns în curele ca un geamantan, e spart cu cleștele de alune.

*

Inegalitățile în echilibru fac de cele mai multe ori examenul imposibil, măcar în corectitudinea lui tecnică. Sunt două cazuri în examenul din învățământ: Profesorul mai inteligent decât elevul și elevul mai inteligent decât profesorul. De vreme ce nu ne aude nimeni, putem face declarația inadmisibilă, a școlarului mai inteligent; dar în toate cazurile copiii au de partea lor împrejurarea revoluționară că sunt mai puțin adormiți decât Domnii dela 30 de ani în sus. Pe bună dreptate, când se poate înțelege dascălul cu ucenicul lui, dacă nu niciodată?

Norocul pedagogic consistă în aceea că s'au stabilit programe, materii și chestiuni, în care fortificată solid, valoarea dascălului e apărată împotriva oricărui atac al originalității din bănci. A ști și a învăța bine oficial rezidă în regulament și știința e salvată pe .atura insignifiantă. Cod penal al învățământului. Acuzat, ce ai de spus? Acuzatul n'are nimic de spus și se crede osândit de articolul atâtea sute și zeci. Examenul lucrează procedural.

Ah! desnodământul, când școlarul intuitiv simte că profesorul lui este cum se zice pe la noi, cu o mângâiere, mai slab decât el, împrejurare de născare sau de arterioscleroză. Școlarul nu mai știe atunci chiar nimic și triumful dascălului e asigurat. Examenele satisfac un nărav vechi de biologie, tortura micului în laba măgădăului. Cine a putut apuca vremea ortografiei, în Franța de dinaintea războiului, își aduce aminte de ferocitatea dascălului, fericit că descoperă într'un caiet echivalentul fonetic al sunetului *ph.* Pentru un *f* un candidat, bun matematician sau latinist, era „trântit". Fraza și cuvântul erau disecate în lucrarea în scris cu cerneala aleasă într'adins roșie a celui mai meticulos sadism. Să fi poftit să nu scrii filoxera în franțuzește pe grecește!

Amuzantă e certitudinea notei la examinare. Dacă omul are un metru și 80 de centimetri la orice măsurătoare, cifrarea științei e variabilă după profesor. E greu de înțeles de ce un elev ia 8 și nu 9 nici 7. Intre lustruit și mat diferența e ca între unsuros și aspru, pipăitul e clar — ce trebue însă ca să deosibești dincolo și dincoace de 5, limita binelui și răului didactic, dela grad la grad, imponderabilul intelectual și să-l traduci în șepți și opți?

Intr'o comisiune patru examinatori pot să dea unui răspuns patru note deosebite și trucul pedagogic oferă scamatoria mediei, care satisface regula certificatului și păcălește nota.

Anul de bacalaureat s'a sfârșit cu un procent de 50 de repetenți. După un regulament viitor, recordul bacalaureatului n'o să mai poată fi disputat de cinci ori pe rând. Cum se explică o promovare de numai 50 la sută? Sunt vinovați elevii, s' ' vinovați profesorii sau e vinovată natura, care-i fără bacalaureat?

Examenele comportă însă o psihologie foarte delicată. Un copil preparat de noi și cercetat în dimineața examenului, asupra unei chestiuni, pe care o cunoștea cu de-amănuntul, n'a dat la școală niciun răspuns și s'a ales cu notă proastă. Asistam la examen în clasă.

— De ce n'ai răspuns?

— Fiindcă profesorul nu se gândea la mine, ne-a răspuns copilul.

— Cum nu se gândea la tine? De unde știi?

— S'a uitat la ceas de câteva ori pe rând și am așteptat să isprăvească și să încep... Și m'a trimis la loc... Și mi-a dat 3...

— Atâta tot?

— Și era... și antipatic, a răspuns copilul. De m'ar fi tăiat bucăți și tot nu i-ași fi putut da niciun răspuns.

Pentru școală și minister totul e reglementat și nu există nimic din acel mister care începe să se ivească îndată ce niște făpturi întâlnite se scrutează. Aprecierile sunt otova liniare, între unu și zece, lin.

T. ARGHEZI

Din viață — și din cărți

Victor Rodan

A murit Victor Rodan, gazetar, publicist și scriitor. A fost omagiat de presă și de partide — în special de partidul național-țărănesc.

Au regretat toți pierderea unui om inteligent, spiritual, talentat. Ne-a părut rău și după un caracter, neinfluențat de intrigăria politică — în mijlocul căreia a trăit.

Avea o atitudine demnă, ironică în fața injustițiilor.

Astfel, dat afară din redacția ziarului „Dreptatea" pe motivul colaborării la mai multe ziare, — Rodan a răspuns la acest gest printr'o povestire, la un pahar de vin, cu prietenii.

A vorbit de începuturile presei național-țărăniste — cu redacții primitive, fără foc, chenzinele neplătite cu lunile (și ce chenzine!), etc. In aceste condiții, colaborarea avea caracterul de sacrificiu. — „Pe-atunci, — și-a încheiat Rodan povestirea despre munca-i în redacția „Aurorei", — încă nu se punea, bineînțeles, problema colaborării la mai multe ziare"...

Atât — dar prea destul...

Acei care i-au apreciat spiritul gazetăresc, care au gustat finețea talentului său — l'au condus până la crematoriu.

Aici am asistat la o slujbă sfâșietoare. Am auzit o muzică compusă mai mult din hohote

VICTOR RODAN

de plâns și din lamentații prelungi — arătând parcă drumul nesfârșit și fără întoarcere.

Asistența de-abia te lăsa să respiri.

In fața mea, o pălărie cu borurile mari îmi acoperea un sfert din sală. Vedeam catafalcul încărcat de flori, și lumânările, prin borurile transparente ale pălăriei feminine. Și viața căpăta astfel pentru mine o deosebită semnificație.

Când a tăcut muzica religioasă și sicriul a început să se coboare spre flacări, — am eșit din sală. Indărăt, flacările se amestecau cu țipetele.

In curte mi-am aruncat o ultimă privire spre crematoriu. Apunea soarele. Dintr'un hogeag din colț eșea un fum subțire. Pe un hogeag dimpotrivă se reflecta umbra fumului — mai densă decât fumul însuși...

Atât rămăsese din prietenul nostru...

Iluzia

Intr'un spital de provincie. Bolnavii — fără deosebire de maladii — zăceau în aceiași sală. Mizeria așternuturilor și a păreților se armoniza cu fețele istovite.

Bolnavii erau îngrijiți de infirmiere și femei de serviciu — singure în viață, văduve, fără copii.

Numai o infirmieră era măritată. Avea un soț șomeur de câțiva ani, acum bolnav, pierdut.

De sărbători soția, bărbatul și un copil s'au strâns în jurul mesei. Era aici iluzia unui cămin.

Atunci celelalte infirmiere — invidioase de „fericirea" colegei lor — au reclamat „cazul" autorităților: „Cum își aduce ea la spital bărbatul, copilul?"

Ele, lipsite în viață și de această amăgire, nu puteau tolera nici iluzia altei femei.

Vroiau cu toate să trăiască la acelaș nivel de nenorocire.

M. SEVASTOS

Hotarul

La piatră cenușie de hotar,
In miezul zilei arse m'am oprit
Cu sufletul amar
Și ostenit.

M'am răzimat șovăitoare
De piatra caldă lângă care-au stat
Toți cei pe care i-am iubit și i-am uitat,
Ca să mă uit și eu ca ei, la soare.

Dar zările de-aici nu mi-s străine.
Și parcă 'ncep anume pentru mine,
De cine știe când,
De dincolo de moarte...

Și, singur, sufletu-mi pornește mai departe,
Nepăsător, și tânăr, și plăpând.
Și nu se uită 'n urmă, c'am rămas
Ingenunchiată la popas,
Să mângâi îndelung cu mâna dreaptă
Pământul dulce care mă așteaptă.

Epilog

Mă uit în ochii mei, — ferești
Deschise mari spre întunericul din mine,
Și mă întreb cu spaimă: cine ești?...
Și nu știu ce-mi răspunde nu știu cine.

Făptura asta pieritoare și fragilă,
Atâta am pe lume... Și mi-e milă
Când știu că într'o zi o să mă doară
Și-o să se plece 'n pulbere, să moară.

Ce lucru mic e fruntea mea,
Subt care mi se sbate lumea 'ntreagă...
Și mâna mea, dece nu mi-ar fi dragă?
Gânganie de colb, ori stea,
Ori floarea aspră de trifoi,
Ori inima sălbatecă din noi,
N'au toate-acelaș înțeles?

Vezi umbra dulce-a norilor pe șes:
Acum a fost, te uiți la ea, și nu-i...
Dece-ți pleci sufletul păgân în strană
Când fiecare dintre noi e o icoană, —
Icoana lui?

Cum să nu-ți fie dragă umbra ta,
Când știi că toată dragostea din lume
Nu-ți poate da
Un ceas mai mult decât ți-e dat anume?...

Ca să nu plec de tot când voiu pleca,
Din ce m'a desmierdat și m'a durut
Am adunat cuvântul greu, de lut,
L-am poleit cu mâna mea ușoară
Și l-am cioplit în gând, — să nu mai doară:
Atunci când nicăeri n'o să mai fiu,
Când umbra-mi doar va rătăci pe lume,
O inimă străină, fără nume,
O să primească darul meu târziu.

OTILIA CAZIMIR

Bădița Mihai

de MIHAIL SADOVEANU

Domnii jurați, ca totdeauna, manifestă un interes destul de slab pentru afacerea zilei. E după masă; căldură copleșitoare de vară; fiecare își are gândurile și preocupările lui, cu mult mai interesante decât desbaterile, în orice caz mult mai importante. Totuși au cercetat și cumpănit la început, din curiozitate, pe indivizii cărora li se atribuie crima din Podul Roș. Au cetit pe obrazurile lor ceiace era vădit pentru oricine. S'a schițat în domniile lor un început de atitudine morală.

Este unul mai ales, făptașul principal, șeful bandei, cel care a pălit cu toporul pe negustorul de coloniale și mărunțișuri Israil Segal, în odăița din dosul prăvăliei. E oacheș, bine legat și sprinten, cu o cicatrice pe obrazul stâng, cu ochii foarte ageri. E un om la prima aparență simpatic; totuși a ucis; a și mărturisit. E un corciu, un „balaoacheș", crescut pe toloaca Bahluiului, născut din părinți delicvenți, cerșetori și furi. A crescut în mocirlă; a cunoscut vițiul sub toate formele dela vârsta de opt ani; a avut aventuri galante cu slujnice dela șaisprezece ani, pentru a-și putea pune la cale afacerile de borfaș. Pe urmă a devenit spărgător: asta în vremea nopții. Ziua săvârșea scamatorii la hală și în iarmaroc

MIHAIL SADOVEANU

în dauna țăranilor. Sara jumulea gâscănașii în cafenele din preajma gării — împreună cu tovarăși de aceiași trampă. Și-a făcut, la diferite epoce, stagiul de pușcăriaș: numără până acum, pe degete, exact cinci ani și două luni pensiune la stat.

— In vremea din urmă m'am cumințit, domnule președinte și domnilor jurați, declară deodată balaoacheșul. M'am gospodărit și am luat de nevastă o fată cuminte dela țară.

— Cum te-ai cumințit, Mitru Săndică? întreabă zâmbind domnule președinte. Ceiace ai săvârșit tu în vremea din urmă se chiamă cumințenie?

— Domnule președinte, răspunde acuzatul cu voce tragică și joasă și cu o expresie a feței adequată; vă pot încredința că n'am făptuit ceiace credeți dumneavoastră; sînt gata să jur pe orice. Jur pe sufletul părinților mei, domnule președinte. Am fost năpăstuit — deoarece, într'adevăr, în viața mea am făcut multe prostii. Am fost un rău: dar de moarte de om m'am ferit. Așa că nu-s vinovat.

— Totuși ai mărturisit la poliție și la instrucție; cred că ai făcut bine, Săndică. Povestește și domnilor jurați întâmplarea.

— N'am ce povesti, domnule președinte și domnilor jurați. Am fost bătut ș'am spus și eu ce mi-a trecut prin cap și ce mi s'a pretins.

— Ți s'a pretins?

— Da, domnule președinte, mi s'a pretins.

— De ce ți s'a pretins, Săndică?

— Nu pot pentru ca să știu, domnule președinte și onorată Curte.

— Vra să zică nu mai vrai să mărturisești?

— Dacă nu-s vinovat, domnule președinte...

Unii din domnii jurați se înalță ușor din somnolența fotoliului și privesc cu mirare la acel tânăr oacheș, inteligent, curățel și plin de sinceritate. Are lacrimi în ochi și în glas. Advocatul său nu-l privește, însă pare a asculta cu interes, deși răsfoește prea repede, fără a se fixa nicăeri, foile unui dosar. Dar dosarul afacerii e la grefier. Așa încât tânărul procuror cu ochelari e intrigat de această cercetare a unor documente necunoscute. Are datoria să privească însă ironic spre onorata apărare, care și-a contenit răsfoirea și s'a așezat apoi, voluminoasă și placidă, în scaunul confortabil.

Acest apărător e un meșter încercat. Cunoaște ce importanță are prima impresie pe care clientul său o face asupra noastră. Pe urmă, în cursul acestor dezbateri, putem afla felurite lucruri de mirare; însă domnia sa știe că se poate bizui pe prima impresie, ca să dea bătălia cea din urmă, cu o convingere și o căldură care ne tulbură cu desăvârșire. Onctuos, pătrunzător, dramatic, maître-Dumitrache ne dovedește că acuzatul e de fapt opera noastră, a societății care nu l-a instruit, nu l-a educat, nu l-a ocrotit, nu i-a dat pâne, l-a lăsat disperării și pasiunii și acuma pretinde să-l pedepsească. E la înțelegerea oricui că e imposibil pentru adevărații vinovați, dacă au o conștiință, să condamne pe un nenorocit care, de fapt, nu e decât în mică măsură vinovat. Vinovații cei mari sînt înșiși domnii jurați. Nunumai odată ni s'a întâmplat, după pledoariile foarte elegante ale lui maître-Dumitrache, să dăm niște verdicte rămase celebre. După mărturisirea acuzatului că a dat cu cuțitul și că din lovitura lui de cuțit victima a sucombat pe loc, la întrebarea președintelui dacă acuzatul a lovit cu cuțitul și victima a sucombat, noi am răspuns: nu. Pe urmă ne-am mirat și noi de asemenea răspuns; însă subt presiunea retorică a aceluiași meșter care apăra acum pe Săndică, în sfertul de oră cât am stat în camera de chibzuință, ne era imposibil să dăm alt răspuns.

Această generoasă instituție, pusă la discreția meșterului, nostru de vorbe, a fost pe punctul de a emite un nou punct de vedere în legislația penală, cu colaborarea momentană a celui care raportează de față. Nu înțeleg cum s'au putut desmetici unii, ocrotind pe cei interesați — bandiți cu multe isprăvi — de o mare nedumerire. In orice caz și acuzații de-atunci, cași omul nostru de acum Mitru Săndică, se înfățișau cu cea mai mare cuviință și cu un zâmbet pe care nu l-ar putea fixa pe pânză niciun pictor.

Era atunci vorba de o ceată de lotri, care atacau la Capul Dealului căruțele și automobilele negutătorilor. Ii opreau cu carabinele, îi scoborau la marginea șanțului, îi puneau să stea cu mânile sus și-i ușurau de tot ce aveau Cum mișca unul, îl trăsnea în numele tatălui. Intre acești operatori destoinici se aflau doi: un fost sergent de stradă și un fost aprod la parchet, amândoi deaici dela noi, din Iași. Apărătorul lor, maître-Dumitrache, a pus astfel problema, încât noi jurații, în camera de deliberare am discutat în ceiace-i privea pe acești doi, despre circum-

(Continuare în pag. II)

stanțe atenuante. Sînt de-ai noștri, oameni mai subțiri, argumenta domnul prim-jurat. Intr'adevăr, ceilalți acuzați erau niște derbedei și niște țigani.

Prin urmare Săndică se înfățișa înaintea noastră ca un asuprit al soartei, victimă a unei reputații șubrede, a unor delicte trecute, a căror responsabilitate o purtam în primul rând noi. Mă uitam furiș la cei unsprezece tovarăși ai mei. Unii priveau vag în ochii puțintel încrucișați de somnia după-amiezii. Alții îndrăzneau să se amuzeze de teatrul pe care-l juca Mitru Săndică: dar și asta era o cursă pe care ne-o întindea iscusitul nostru prietin meșterul, din care ar fi rezultat acele faimoase circumstanțe ușurătoare.

Incep să-mi aduc aminte de istorisirile de-acum doi ani ale reporterilor presei locale, împrospătate de actul medico-legal. Acest nou candidat la achitare ori măcar la circumstanțe atenuante a desemnat cu toporul pe fața victimei o brazdă roșie, care angaja osul parietal drept și ochiul din aceiași parte, cu un amestec al creerului cu globul acelui ochiu. Soția victimei, Sura Segal, înfășurată în plapomă pe când se trezea, a fost vârîtă sub pat și i s'a făcut cunoscut că i se suprimă cu acelaș topor orice parte a trupului care s'ar arăta în zona nepermisă. Făptașii au luat bani și bijuterii. Au găsit într'un dulap niște pastramă cușer de gâscă, pe care au aruncat-o pe fereastră, fie din dispreț pentru religia victimei, fie pentrucă era o zi de Vineri, zi de post și rugăciune pentru noi cei cu circumstanțele atenuante. Știam că și din această împrejurare meșterul nostru va scoate argumente dintre cele mai vrednice de ținut în samă.

Vin însă niște martori, trimiși ai unei lumi pe care noi n'o mai cunoaștem. Sînt doi țărani, fratele și sora. Unul e bădița Mihai Savin, gospodar tânăr dela Moreni. Sora lui, Frosa, e nevasta lui Mitru Săndică. Incă nu s'au cununat, dar trebuiau să se cunune: „așa i-a juruit el". „Și sînt cași cumnați, căci au un copil".

Mihai Savin și Frosa Savin vin dintr'o lume ignorantă, unde e necesară amenda ca să-și trimită omul copiii la școală; dintr'o lume unde bătăile și crimele din beție ori pentru pământ sînt destul de frecvente. Vin dintr'o lume pe care noi cei dela orașe o socotim a întunericului. Dar noi cei dela orașe avem iluzia că trăim în lumină, pentrucă beneficiem de toate elementele tehnicei moderne. Avem iluzia culturii, a libertății și a conștiinții datoriei fără lege represivă, pentru că asemenea vorbe sînt imprimate pe hârtie ori sună în jurul nostru; și mai ales pentrucă asemenea vorbe sînt realități în anumite regiuni ale lumii civilizate, după sforțări de secole ale religiei și puterii de stat. Dar noi producem numai pe Mitru Săndică.

Mihai și Frosa vin din preistorie, cu rânduelile, datinele și prejudecățile seriilor de generații; vin dintr'o civilizație primitivă pe care noi n'o cunoaștem ori de care ne-am despărțit fără a o înțelege.

Primul lucru pe care îl fac cu plăcere copiii lumii rurale când ajung în al patrulea an de liceu este să dovedească semenilor lor că Dumnezu e o ficțiune.

Bădița Mihai și Frosa interpretau în fața noastră această ficțiune c'o simplicitate, c'o bună credință și c'o siguranță care ne făceau uneori să zâmbim. Intre acești „noi" care zâmbeam, era și Mitru Săndică.

Deci, în vremea războiului, bădița Mihai s'a dus pe front ca să-și facă, după părerea lor, datoria. Frosa, mezina lui, a rămas în sat, orfană. Cunoscuții și neamurile celelalte au îndemnat-o să iasă din lipsa și năcazul lor și să se ducă la slujbă „în târg". Acolo lumea trăește mai bine.

Așacă fata a nemerit la Iași și a lucrat cu ziua, trăind o vreme cum da Dumnezeu.

Fiind frumușică și curățică, și-a găsit nu târzie vreme un om „cu care s'a alcătuit", cum spune frate-său.

Bădița Mihai n'a știut de soarta ei. Când s'a întors de pe front, a aflat numai că sora lui e dusă. O așteaptă; și în adevăr Frosa vine cu omul ei, ca să-și ceară partea de moștenire din gospodăria părintească. Atunci, după dreptate, bădița Mihai i-a dat bani, vite, paseri și producte. A îndemnat-o să se poarte bine și să fie cu credință; a băut un pahar de rachiu cu cumnatu-său Mitru Săndică, sfătuindu-l să nu întârzie formele legiuite; i-a lăsat să se ducă.

A trecut o vreme, însă nu prea multă.

Fata trăia la Nicolina cu Mitru, și avea ș'un copil, pe care-l ducea zilnic la spital „la injecții". După ce s'au isprăvit toate cele aduse dela țară, Frosa s'a bucurat că are să poată trăi și ea măcar o vreme cu pâne muncită de alții. Avea drept s'o cumpere. Banii îi dăduse soțului său pe când o dezmierda cu dulceață și cu vorbe bune; la banii frățești se adăugase și prețul vitelor. Dar Mitru avea anume păreri despre economie, așa că se veselise o vreme cu soții săi prin crâșme și cafenele, iar fata a cunoscut că dorul de pâne albă se adaoge cu lacrimi. Pe lângă foame, simțea apăsând-o străinătatea. Și oricât era de neștiutoare, de la o vreme a înțeles că în jurul ei nu se petrec lucruri curate. Bărbatul ei dormea ziua și muncea noaptea. Chiar la târg, asemenea purtare nu-i cuviincioasă.

Ne îndrăznind să ia singură o hotărâre, s'a dus la un scriitor și a „trimăs" lui bădița Mihai răvaș, precum că-i bolnavă tare la spital la Sânscridon și să se grăbească să vie s'o vadă, că dac' a întârzia puține zile, n'o mai găsește pe lumea asta.

Așa, — povestește bădița Mihai Savin — cum am primit scrisoarea, m'am sfătuit cu nevasta. Ce-i de făcut?

— Omule, zice nevastă-sa Casandra, nu mai întârzia și du-te la soră-ta. E sângele țău și ai a da sama când te-i duce către părinți. Du-te; și dac'a fi la ceasul din urmă, îngroap-o; iar dacă mai trăiește și se 'ndreaptă, ad-o aici la noi.

Bădița Mihai Savin a plecat. Și printr'un om, „cu care s'a împrietenit dela o țigară", a aflat unde locuește Mitru Săndică și soră-sa.

Și cum a văzut pe soră-sa sănătoasă, a mustrat-o pentru viclenia ei de muiere:

— Bine, soră dragă, cum de mă porți tu pe drumuri și mă faci să-mi las treburile baltă și holda pe câmp.

— Bădiță Mihai, i-a zis ea, te-am chemat că eu aicea nu mai pot trăi. După ce m'am dezmeticit, am văzut că omul meu nu-i ce trebue să fie. In casă la mine nu-i lucru curat. Omu ista e un hoț.

— Cum? ce fel? Mai mult nu i-a putut spune, căci tocmai atunci s'a întors acasă Mitru Săn dică.

— Acesta-i? întrebă domnul președinte.

— Acesta, răspunde Mihai Savin, fără a privi spre acuzat.

Cum a venit meșteșugarul de noapte s'a învârtit în jurul fraților, i-a privit cu luare-aminte și nu i-a fost greu să înțeleagă că săteanul a venit chemat de Frosa. Drept aceia nu s'a deslipit de Savin în tot cursul zilei, iscodindu-l fel și chip. Dacă are cumva, undeva, vre-o treabă, vre-o afacere, merge și el să-l ajute. Cunoaște boieri, cunoaște avocați; poate să-l sprijine în orice împrejurare.

— Om vedea, a răspuns țăranul.

Sara a mâncat ceva. Savin a văzut că ața gospodăriei celor doi e subțire, dar n'a zis nimica. Mitru Săndică l-a luat cu vorbe și cu prietenie și l-a dus la... „ista, cum îi zice..."

— ...La cinematograf! lămurește acuzatul.

— Așa! izbucnește bădița Mihai; la cimotograf!

Mitru Săndică zâmbește, cași noi, cu aer de superioritate și întrucâtva de milă.

Ș'apoi după ce s'au întors ei dela cimotograful cela, s'au culcat. Țăranul, trudit, a adormit îndată. I s'a părut somnul clipă; s'a deșteptat cu vorbe suspinate și amenințări șoptite. Frosa și Săndică se sfădeau. A încercat să-i împace, ca să poată dormi. Soră-sa a venit lângă culcușul lui și i-a șoptit repede la ureche:

— Bădie, nu mai dormi.

— Atuncea eu n'am mai dormit.

Președintele are nevoie, pentru noi probabil, de-o explicație:

— De ce te-a îndemnat să nu mai dormi?

— Știu eu? Se temea, pe semne, să nu mă omoare bărbatu-său; să nu mă taie; să-mi stângă becu!

Săndică rânjește iar spre noi simpatic.

Ș'apoi, a doua zi, întovărășind pe soră-sa la spital cu pruncul, femeia a urmat a-i destăinui unele din faptele pe care înțelesese că le-a săvârșit tovarășul ei de viață. Ca s'o pregătească poate pentru alte isprăvi, Săndică a îndăznit a-i vorbi pe departe despre o prădăciune la doi bătrâni. Doi moșnegi singuri. Au bani pe care-i păstrează degeaba. Nu folosesc nimănui nici cu viața lor, nici cu banii.

Nu cu multe zile în urmă s'a auzit despre omorul din Podul-Roș. A trecut o femeie pe la geam și i-a spus: iaca așa, iaca așa. Săndică asculta din casă. Femeia aceia străină s'a dus. Frosa vine la copil, se învârtește căutând prilej de vorbă, ca să ceară bani de pâne și carne soțului său.

— Care carne? râde Sândică. Dacă-ți trebuie carne, n'ai decât să te duci să tai o bucată din jidovul cel dela Podul-Roș.

Așa a pătruns-o pe Frosa acel râs ca un junghiu de foc, încât numaidecât l-a prepus.

— Ei? ce stai? a suduit-o el. Zici că pieri de foame aici tu și cu țâncul tău. Foamea și nevoia nu întreabă.

— Așa grăiești tu, omule, în fața lui Dumnezeu? a întrebat ea, cu mâna la gură, uimită și înfricoșată.

El a făcut numai: Hm! Atuncea n'a îndrăznit s'o lovească.

Când au ajuns la spital, bădița Mihai era hotărît să „declăre" toate la poliție. Au lăsat copilul la o gardiancă și s'a dus cu soră-sa „în personal" la poliție.

— Intr'adevăr, a mărturisit și Frosa, după aceia, ne-am dus amândoi la poliție și poliția nu era acasă.

Mitru Săndică a găsit de cuviință să râdă de asemenea vorbe, cași noi dealminteri.

Ș'apoi, urmează Mihai Savin, după ce și-a făcut lista gândurilor, s'au luat și s'au dus; după aceia iar s'au întors și au găsit un comisar. Au stat și-au spus ei amândoi tot ce știau, iar bădița Mihai a lămurit toate și le-a descurcat cum se pricepea el cu mintea lui, încât poliția cugeta și se scărpina după ureche cu condeiul.

S'a ridicat deci comisarul și a chemat doi vardiști. A trimis pe femeie să-și ia copilul dela Sânscridon. A poftit pe Bădița Mihai să meargă să-i arate pe Săndică. S'au dus la olărie, unde acela era un fel de lucrător. Au stat într'o latură și s'au uitat, pânăce Săndică s'a arătat c'un braț de oale.

— Acesta-i, domnule comisar, a zis bădița Mihai; să-l ieie legea și să facă cu el ce știe.

Atuncea comisarul a răcnit:

— Sus mânile! Crucea și Dumnezeul mătii! Te-am arestat.

Asta a fost. După aceia, bădița a luat pe soră-sa la țară cu copilul. De fațâ-i și Frosa și spune și ea toate. E încă frumușică, deși puțintel veștedă, simplă și naivă ca o fată dela țară, având însă în vorbire expresii nouă și neașteptate, din lumea mai nobilă a orașului. Cum a simțit că omul ei calcă drumuri rele, întâiu și întâiu s'a gândit la fratele ei mai mare. Numai acela-i sprijin și sfat; căci lui a fost lăsată în samă de părinți, când s'au prăpădit de tifosantimatic. Și ea îl întreba pe Săndică de ce nu vra să muncească „de oarece așa i-i dat omului să muncească din greu". Dar el răspundea că-i place să muncească ușor.

— Asta știu, asta spun, a încheiat bădița Mihai. Un suflet am și-i creștinat.

MIHAIL SADOVEANU

Actualități științifice

Influența temperaturilor joase

Conductibilitatea electrică a metalelor crește pe măsură ce temperatura scade. Dealtfel, rezistența lor mecanică sporește considerabil în aceste condițiuni.

Cercetările recente ale technicianului german, profesorul R. Suhrman, au arătat astfel că o sârmă de plumb foarte subțire, după ce a fost cufundată puțin timp în aer lichid, poate suporta imediat o greutate de un kilogram.

Incălzind apoi într'un cuptor această sârmă, ea se rupe în locurile încălzite.

Un nou fel de geamuri

De curând s'a pus la punct în laborator un nou gen de sticlă pentru geamuri, care permite trecerea luminei, însă reține căldura razelor, prin absorpția razelor infra-roșii.

Acest nou fel de sticlă prezintă avantagii importante, în special pentru atelierele, birourile și locuințele situate spre sud, și expuse, din această cauză, arșițelor caniculare.

Plouă cu radium...

Nu trebue să credem că acest metal prețios a devenit acum atât de răspândit și de accesibil, încât plouă cu... găleata.

Nu, desigur nu plouă cu radium, așa cum ar ploua de pildă cu grindină, și e vorba cu totul de altceva.

Savantul englez, G. Wait — în urma unor migăloase cercetări — a descoperit că pământul primește, odată cu apa de ploaie, cantități imperceptibile de radium, care pot fi puse în evidență numai cu ajutorul celor mai sensibile instrumente de măsură.

Se pare că radiumul se produce în acest caz prin ionizarea aerului atmosferic.

Lipsa dinților provoacă surzenia

Se'ntâmplă adesea ca surditatea să fie provocată printr'o ușoară deplasare a fălcii inferioare, deplasare datorită absenței dinților.

Aceasta e constatarea surprinzătoare, la care a ajuns fiziologul englez Edwards. Cum se explică această corelație paradoxală între două elemente, care n'au nici o legătură aparentă? Iată cum:

Surzenia e determinată în aceste cazuri de faptul că falca deplasată nu apasă destul de bine și nu are o presiune potrivită. Și astfel, numeroasele ciocăniturì pricinuite prin mestecatul alimentelor, vatămă progresiv nervii acustici.

In asemenea cazuri s'a observat că, înlocuind dinții absenți printr'o dantură artificială, se poate recăpătă uneori un auz normal.

Gândacii alcătuesc o treime din speciile animale

Naturaliștii evaluează numărul speciilor animale existente actualmente pe pământ la vreo 900.000, dintre care vreo 320.000 de specii aparțin gândacilor.

Cu alte cuvinte, aceste insecte reprezintă grupa animală cu cele mai multe varietăți.

In urma lor, se clasează sub acest raport, fluturii, care au și ei un număr considerabil de specii, însă sensibil mai mic decât în cazul gândacilor.

Cultivarea pomilor cu creștere rapidă

In timpul din urmă s'a reușit, prin încrucișarea diferitelor specii de plopi, să se obție în ritmul creșterii acestor pomi o accelerare, care merge până la 40%.

Dealtfel, acelaș fenomen se manifestă în mod frecvent și în cazul altor încrucișări, între diferite varietăți de arbori.

Totuș, această calitate nu se transmite în general și descendenților.

Fapt este că stimularea vitezei de creștere a diferiților arbori prezintă o deosebită importanță pentru cultivatorii forestieri.

Viteza luminii scade?

Cercetătorii științifici au constatat că diferitele valori obținute în măsurătorile vitezei luminii, făcute dela anul 1900 încoace, prezintă o continuă descreștere.

Această descreștere a vitezei luminii este de circa 4 kilometri pe secundă într'un an.

Multă vreme aceste abateri constatate în raport cu valoarea teoretică a vitezei de propagare a luminei (300 de mii de klm. pe secundă) au fost atribuite imperfecțiunii metodelor de măsură folosite.

De când însă ultima valoare obținută (299.774 klm. pe secundă) s'a dovedit a fi deasemenea mai mică decât cea precedentă, capătă tot mai multă probabilitate teza acelora, care interpretează acest fenomen ca o lege regulată, revelând o diminuare continuă a vitezei luminii.

Există nervi speciali ai durerii?

In general, se presupune că simțul tactil conduce și transmite și senzațiile dureroase.

Un medic englez, doctorul D. Watrson, doritor de a verifica această ipoteză, s'a supus unei încercări speciale, pe care și-a aplicat-o propriului său organism.

In urma acestor experiențe, medicul englez a ajuns la concluzia că durerea își are aparatul ei propriu, nervii ei proprii, iar senzația de durere nu se produce prin excitația unui alt nerv, ci are o localizare particulară.

O nouă teorie a viziunii

Minunatele tonuri ale apusului de soare nu se găsesc în realitate pe cer.

Numai ochiul nostru le creează, în sforțarea lui de a reduce strălucirea soarelui în amurg, la culorile normale pe care e deprins să le evoce în fiecare zi.

Acesta este — rezumată în mod sumar și parțial — înțelesul nouei teorii a viziunii, datorită profesorului J. S. Haldane, unul din cei mai străluciți fiziologi ai timpului nostru. El și-a expus de curând teoria sa asupra viziunii, cu prilejul unei comunicări, făcută la a 197-a sesiune a „Societății regale de medicină" din Edimburg.

Dacă teoria profesorului Haldane este adevărată, trebue să recunoaștem că ipoteza, care a servit ca bază fizicii moderne construite de Galileu și Newton — ipoteza care proclamă că organele senzitive percep numai diferitele impresiuni din lumea fizică înconjurătoare — nu mai e suficientă pentru a explica faptele.

Dealtfel, acelaș lucru l-a afirmat și filozoful Berkeley, încă de multă vreme.

Astfel, unitatea organică menținută activ, pe care o numim „viață", modelează tot ceiace vedem, în aceeaș măsură ca și creșterea sau respirația. Separația subiectivului de obiectiv, creată de Galileu, era deci în fond un imens „petitio principii".

Newton presupunea în „optica" sa că coloarea luminii depinde numai de refringibilitatea ei sau — cu alte cuvinte — de lungimea ei de undă.

Totuș, profesorul Haldane a putut arăta auditoriului său că o lumină, care trebue să fie galbenă — după toate legile fizice — poate fi transformată în albastră, verde, albă sau roșie, grație unei simple schimbări de fond.

Așa, de exemplu, o mică porțiune a unui ecran alb, luminată de un bec electric obicinuit devine albastră, atunci când stingem lumina în odaie și privim printr'o gaură făcută într'un alt ecran alb, deasemenea luminat de o lampă obicinuită, destul de galbenă.

Dimpotrivă, ecranul devine verde, atunci când becul galben e înlocuit cu unul roșu, iar ecranul din față rămâne totuș alb, în loc să devie roșu.

Cât privește dosul ecranului iluminat de o lampă foarte albă, el se colorează în tonuri foarte vii.

Pentru a explica aceste „contraste simultane", pe care Rumford le observase cel dintâi acum un veac și de care știința nu s'a mai ocupat de atunci, profesorul Haldane formulează o teorie cu totul nouă:

1) In percepția oricărei culori sau lumini, vederea noastră este întotdeauna activă. Așa dar, cauza acestei culori sau luminozități nu este numai obiectivă.

2) In această percepție activă putem deosebi coordonarea culorilor simple și complimentare, precum și claritatea și obscuritatea, în câmpul vederii noastre. Desvoltând această temă, cu ajutorul a numeroase experiențe, profesorul Haldane demonstrează că se poate prezice coordonarea culorilor, întrucât iluminatul total al câmpului de viziune se adaptează mai ușor unei combinații între culoare și complementul ei, care apare albă. Aceasta chiar și în cazul când aspectul nu e câtuș de puțin alb.

Astfel, un ecran văzut printr'o gaură dintr'un alt ecran, nu devine galben pentru ochiu, atunci când cea mai mare parte a câmpului viziunii e luminat de o lumină mai galbenă. In aceste condițiuni el devine albastru.

Dacă vrem să eliminăm colorația câmpului de viziune, pentru a ști care este culoarea obiectului ce solicită singur atenția noastră, trebue să privim printr'un tub negru și strâmt, care exclude restul luminii.

In chipul acesta — susține profesorul Haldane — cerul ne apare alb, iar culoarea lui albastră ne este impusă numai pentru a compensa strălucirea razelor galbene ale soarelui.

Tot astfel purpura devine roșie și nourii sunt galbeni.

Cât despre apusul soarelui, culorile crepusculului apar strigătoare ochiului nostru, care caută să le reducă la alb.

I. S.

Acum este momentul oportun sa dați toată garderoba Dvs. la curățat. Veți avea haine impecabile cu o cheltuială minimă. Prietenii Dvs. vor avea impresia că purtati o îmbrăcăminte nouă. Dând garderoba Dv. la curățat, realizați o economie importantă și de primăvarà sunteți elegant îmbrăcați.

Fabrica B. Aftalion prin specialiștii săi, vă garantează o execuție ireproșabilă. In cel mai scurt timp vă livrează orice lucrare. Prin procedeele moderne utilizate, aveți siguranța că îmbrăcămintea nu se desfasonează, nu se arde și nu se decolorează. Odată eșite din curățătorie hainele sunt reparate.

B. AFTALION

FABRICA. Calea Moșilor 160. SUCURSALE: Strada Regală 8, C. A. Rosetti 27, Strada Buzești 2, Știrbey-Vodă 53, Calea Moșilor 74, Cal Victoriei 121, Calea Șerban-Vodă 11, Str. Romană 121, Cal. Dudești 24

Splaiul Independenței 198 (Podul Cotroceni)

Simțul realității în politică

In politică, această înaltă intuiție a simțului realității e condiția fundamentală de existență pentru oamenii de Stat și prin urmare și pentru țară. E arma desăvârșită cu care fruntașul se apără pe sine și pe ai săi. Fără acest simț, omul de stat devine o ficțiune, rătăcește în larg ca un vas fără busolă, șovăie și se lasă în voia valurilor.

Omul de stat lipsit de simțul realității e tocmai ca un câne de vânătoare, căruia i-a pierit mirosul. Dacă-l iei la prepelițe, mai rău te încurcă: aleargă în neștire, sperie vânatul; are bunăvoință, dar face tocmai ce nu trebuie.

Iată cum face Carlyle deosebire între oamenii de stat mari și mici: „Noi exagerăm ambiția oamenilor mari. Le pricepem greșit natura. Oamenii mari nu sunt ambițioși, în înțelesul ce se dă în general acestui cuvânt. Numai un biet om mic e ambițios. Priviți la omul care trăiește nenorocit pentru că nu strălucește deasupra altora; care aleargă încoace și încolo, arătându-se pretutindeni, ros de neliniște asupra dorurilor și pretențiunilor lui... Eu vă sfătuesc să vă feriți din calea lui. El nu poate umbla pe căi liniștite. Dacă nu-l privești, nu-l admiri și nu scrii articole despre el, nu poate să trăiască. Aceasta e goliciunea omului, nu mărimea lui. Pentru că nu este nimic în el, el ține cu orice preț să găsești ceva într'însul...

Ce-i păsa lui Cromwell dacă era sau nu „luat în seamă" de mulțimile zgomotoase?

Nicăieri ca în politică nu e mai greu ca cineva să-și păstreze întreg simțul realității. In politică avem deseori aface cu mulțimea, și e constatat psihologicește că în mijlocul mulțimii rațiunea suferă scăderi însemnate, pe când pasiunile, temperamentele, găsesc un mediu prielnic de desvoltare: „Mulțimea — zice Lord Macaulay — e mult mai aptă să săvârșească greșeli, decât indivizii, în mijlocul mulțimii, teama de pedeapsă și simțul rușinii se micșorează. Vedem foarte des oameni, făcând în interesul partidului lor — unele lucruri pe care, altfel poți să-i omori și nu le-ar face pentru ei înșiși".

De aceea poate că e mai bine ca în împrejurări grele omul de Stat, pentru a putea să-și păstreze cumpăna gândirii, să stea câtva timp deoparte, ca să poată avea în față întreaga perspectivă și să se coboare în adâncimile curate ale firii lui, să tragă din ea, cu pătrundere, toate învățămintele folositoare. Oricât de groși și de amenințători ar fi norii și oricât de năprasnică furtuna, seninul rămâne tot sus și albastru și nepătat. Să nu uităm că pe acest senin și-au ales calea stelele și soarele dătător de viață.

Mulțimea e ca vântul de toate zilele: poate să smintească din loc firele din cosița fetelor, dar nu năruie niciodată clădirile. Inaintea marilor uragane se știe că a domnit totdeauna liniștea.

Sufletele adânci și alese, au nevoie de tăcere și de pace — zice Eduard Schuré — pentru ca să se desvolte. Isus a crescut în liniștea Galileei".

Simțul realității, în conducerea țării, dă omului superior fiorul tuturor temerilor, dar și curajul îndrăznelii, în marile evenimente.

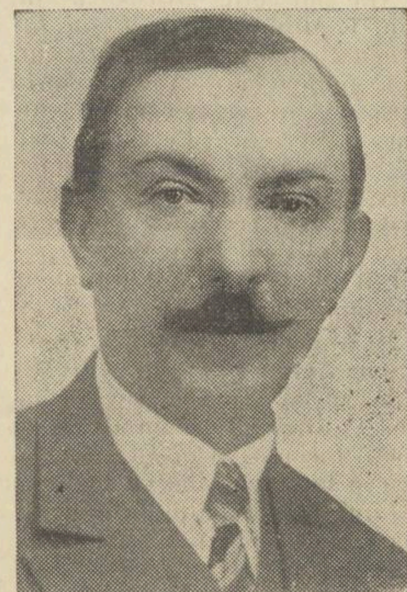
Cezar, când a trecut Rubiconul, și printr'un gest de o clipă a hotărît soarta lumii, fără îndoială că spre a înlătura din sufletul său orice urmă de codire, a trebuit mai întâiu să vadă în viitor urmările probabile ale gestului său.

„Când fac un plan militar — spunea Napoleon contelui Roederer — nu e om mai fricos ca mine. Imi exagerez toate pericolele și toate relele posibile prin împrejurări. Cad într'o prăpastie chinuitoare. Aceasta nu mă împiedică de a apărea foarte senin în fața oamenilor care mă înconjoară".

Dar omul de stat înzestrat cu simțul realității, trebuie să cunoască bine calitățile și cusururile neamului căruia aparține și pe care e chemat să-l cârmuiască. Să recunoască cu o desăvârșită imparțialitate virtuțile ca și slăbiciunile compatrioților săi și să caute a le utiliza în serviciul Statului fără a aduce nimănui vre-o vătămare. Suntem popor de neam latin, dar trecutul nostru de amărăciune și necazuri a imprimat pe fondul firii noastre câteva peceți care vor rămânea deapururi naționale românești și deapururea ne vor deosebi în unele trăsături ale caracterului, de frații italieni, francezi, spanioli și portughezi.

Căci pe când aceștia respirau în liniște aerul libertății și duceau viața de stat independent, aveau o literatură și o artă desăvârșită, cucereau lumi noui și se desfătau în bogăție, noi deabia ne coboram sfioși din văile Carpaților în care *hibernasem* zece veacuri lungi și nesfârșite, spre a ne apăra, cu puține și slabe mijloace, dar cu multă inimă: „Sărăcia și nevoile și neamul".

Ne-a exploatat multă vreme străinul; și Turcul și Austriacul și Fanariotul și Rusul. Vremurile de haiducie ne cântă încă duios la ureche. N'a avut noroc, dar vitejia a fost dea-

I. A. BASSARABESCU

juns întotdeauna în sufletul românului. „Gata băieți?", atât a strigat Avram Iancu, nu de mult, pe câmpia Blajului. Și a încins un foc, cum nu fuseseră în stare să-l aprindă toate discursurile patriotice ținute cu puțin mai înainte. E drept că Românul n'are entuziasmul spontan al Francezului, nici spiritul de „vendetta" al Corsicanului; el nu se vaită la necaz, nu țipă la durere, nu se bucură la bunul altuia. Românul rabdă, iar când i-a ajuns cuțitul la os, începe să cânte. Așa s'a născut *doina* noastră din lacrămi și amărăciune care i-au călit sufletul și-i dau dreptul la viață, la viața nouă ce i se pregătește ca o dreaptă răsplată.

Vorbind drept — zice Eminescu — Românii sunt un popor cuminte și așezat. Românul nostru are acea doză de scepticism, atât de străină popoarelor moderne, atât de familiară vechiului popor roman, care a fost corectivul tuturor mișcărilor noastre din trecut, care s'a cristalizat la Romani în principiul: „Nil admirari".

Iată pentru ce, și prisma prin care omul de Stat privește problema neamului românesc va trebui să fie lucrată tot în laboratorul neamului românesc. De aceia zilele mari pe care le trăim încă și care frământă atâta sufletul fruntașilor politici din toate partidele pun foarte greu la încercare acest simț al realității.

I. A. BASSARABESCU

Secolul lui Ludovic al XV-lea

De două săptămâni Parisul adăpostește expoziția Secolului lui Ludovic XV-lea, datorită inițiativei revistelor „Beaux Arts" și „Gazette des Beaux Arts" și realizată de d-nii Pierre Gaxotte, Georges Wildenstein și Pierre d'Espezel.

Intenția organizatorilor n'a fost numai de a reuni câteva exemplare excepționale ale artei acestui secol, dar și de a da o imagine reprezentativă, de a face — dacă expresia ne este permisă — un bilanț al acestui secol minunat.

Căci minunat a fost secolul lui Ludovic XV-lea!

Poate nu în sensul măreției, (înțeleasă limitativ la evenimente care să dea o strălucire evidentă și materială), ci în acela al civilizației.

Pierre de Colombier în articolul său din „Candide" spune între altele:

„Toată lumea e de acord — afară de aceia pentru care civilizația constă numai din apă caldă și-un aparat de radio — că secolul lui Ludovic XV-lea a fost secolul cel mai civilizat. Niciodată raporturile dintre oameni n'au fost mai naturale, mai rafinate, niciodată lumina mai general răspândită. Nu se observă nici unul din aceste dezacorduri strigătoare care pătează secolul al XVII-lea, (în care moravurile sunt foarte întârziate în privința expresiei literare și artistice) și al XIX-lea în care, în artă, de exemplu, genii incomparabile se detașează

L. Tocqué Portret

pe un decor de-o platitudine și o mediocritate fără resurse.

...Dacă secolul lui Ludovic al XV-lea este cel mai civilizat, se datorește faptului că-i cel mai omogen".

Pentru mulți, această epocă apare ca una de corupție elegantă, de frivolitate, de nepăsare. Realitatea este alta. Și e suficient a arunca o privire asupra expunerii pe care Gaxotte o face în programul expoziției, pentru a înțelege cum știau conducătorii din vremea aceia, prin muncă și activitate, să asigure Franței o viață fericită.

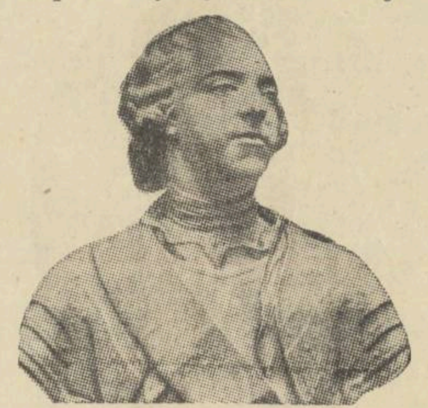
Din punct de vedere artistic — indiferent dacă aristocrat, burghez sau popular — secolul lui Ludovic al XV-lea respiră bucuria de a trăi, plăcerea curată a vieții ce se deapănă, neîmpiedicată, de pe mosorul imens al Naturii.

Câtă diferență între stilul încărcat al Regelui Soare, între solemnitatea celui napoleonian și incomparabilul surâs al stilului Ludovic al XV-lea.

Susținuți de o pregătire mai serioasă de cât se crede, pictorii din secolul lui Ludovic al XV-lea — excelând în această artă a societății care este portretul — au știut să păstreze distanța între flatare și asemănarea prea crudă, să unească fidelitatea reproducerii cu prestigiul desenului și al culorii, într'o atmosferă senină din care nourii ironiei și ai sarcasmului lipsesc.

Căci secolul pe care expoziția din Faubourgul Saint Honnoré ni-l reîmprospătează, a fost un secol al omului — fiind secolul portretului.

Găsim preoți și cardinali; Dumnezeu însă lipsește. Găsim grădini; d. Wildenstein însă observă că „publicul acestui timp nu înțelege să fie subju-

J.-B. Lemoyne Ludovic XV

gat de natură". Un obraz frumos, un caracter frumos sunt mai prețuite decât o haină bogată.

De altfel, organizatorii expoziției au insistat asupra virtuților epocii și asupra exemplarelor caracteristice din arta ei. Orice bănuială de frivolitate, orice umbră de indecență, au fost evitate. Am căuta zadarnic în sălile galeriei artelor frumose vreun „Couché de la mariée", vre-o „Chemise enlevée". Nici o nimfă de Boucher, nici măcar minunatul „Bain de Diane", de la Luvru.

In schimb, cele mai bune lucrări ale lui Boucher, Chardin, Drouais, Nattier, Perronneau, Fragonard și alții, împodobesc pereții celor șase săli ale galeriei de picturi.

E drept că secolul lui Ludovic al XV-lea nu ne poate oferi decât un singur pictor de mare clasă: Chardin, — căci Watteau aparține epocii lui Ludovic al XIV-lea sau cel mult Regenței. Dar pictura de calitate se găsește în atâta profuziune, încât se poate spune că rar s'a mai realizat, într'o expoziție, un ansamblu de o egală valoare.

Intr'adevăr, iată portretul d-nei de Pompadour, al lui Boucher, pe care un spor de elan, de generozitate, mai multă libertate, l-ar fi transformat într'o capodoperă; iată „La Marquise de Pompadour", a lui Drouais, răsărind între pânzele lui Nattier; —apoi lucrările lui Lepicié, (mai preocupat de culoare, de nuanțele feței), a cărui „Marquise de Chatelet" amintește realizările din tinerețe ale lui Rembrandt.

Iată, însfârșit, pe Chardin, pe Fragonard, pe Peronneau. Primul — („Petite fille aux cerises", „l'Ecureuse", L'Enfant avec ses jouets", toate din colecția Rotschild) — descrie viața de la Curte, viața liniștită de toate zilele.

Cel de al doilea îi vede strălucirea, vioiciunile, spiritul. „Diderot feuilletant l'Encyclopédie" este expresia gândului în minimum de materie, este mișcarea luând totul în vârtejul ei.

Perronneau, marele nedreptățit al secolului lui Ludovic al XV-lea, are transparențe și lumini minunate în portretele d-nei Blondel d'Azincourt și Ducesei d'Ayen. Alături de el, La Tour are tot atâta măestrie, dar e mai puțin pictor.

Vom mai întâlni Frago-uri, (portretele amețitoare de strălucire, dar prea strigătoare), Tocqué-uri, a căror viață și realitate face să te întrebi dacă autorului lor i se acordă toată gloria pe care o merită — (în portretul Marchizului de Jélyot se redă un costum de satin argintat, demn de Goya); în sfârșit, La Tour-uri, frumoase, dar nici unul nu egalează portretul lui Voltaire tânăr.

Am insistat prea mult asupra picturii. Nu mai putem vorbi de sculptură. Nici de o foarte bogată colecție de stampe, care ocupă ultimele pagini ale catalogului expoziției.

Regretăm.

Fragonard Portretul lui Diderot

Dar vom mai reveni asupra acestei impresionante manifestări, oglinda atât de justă a unui secol în care arta supraviețuește filosofiei și — negreșit — politicei.

Melancolia bătrâneții

Am rătăcit o zi de vară după tine, tinerețe,
Și nu te-am regăsit acolo unde te-am lăsat.
Am hoinărit prin oarze, bahne și fânețe,
Am străbătut potecile din țarină spre sat.

Aici te-am înfrățit, la muncă plină de sudoare,
Cu lumea dragă-a satului în care m'am născut;
Aici te-am înțeles în majestoasa ta splendoare,
Când m'am atins sfielnic de potirul primului sărut.

Aici au fost întâile ciocniri cu viața oarbă,
Legată 'n lanțuri grele de stăpâni streini și răi;
Aici involburata-mi fire a 'nceput să soarbă
Din cupa răzvrătirii împotriva turmei de călăi.

Aici, te-am căutat o zi întreagă, tinerețe...
Dar nu te-am regăsit, iar seara, 'n fâlfâit de lilieci,
Am stat în lumea celor duși ce dorm sub cruci răzlețe,
Ș'acolo m'am pătruns de-un proaspăt dor de-a'ncremeni
pe veci...

Și totuși, iată-mă ieșit din cimitir și iar pe căile vieții...
Dar în zădar te caut, tinerețe! Urma ți-am pierdut...
In dărâmatu-mi suflet, azi, pătrunde vântul bătrâneții,
Iar mâini, m'așteaptă drumul ultim spre necunoscut!

PAN. HALIPPA

Un monument pentru Eva

Marele Verhaeren, poetul care a sculptat stihurile mai mult decât le-a scris, a ridicat un monument vecinic Evei, în poemul „Le paradis", ale cărui ritmuri sunt în adevăr suverane, făcând parte din ciclul „Les Rithmes souverains".

Paradisul văzut prin tumultoasa imaginație a lui Verhaeren, nu se depărtează mult de Paradisul lui Rubens. Era o imensă frățietate într'o idilă oficială și sacră, oblăduită părintește de A-tot-puternicul creator, care domnea singur pe pământul tânăr și în cerurile fără vârstă.

Adam vivait, captif en des
chaines divines;
Eve écoutait le chant menu
des source fines,
le sourire du monde habitait
ses beaux yeux...

. . . .

Primul surâs al primei femei din lume, a fost cel dintâi monument de artă pe care l-a produs un muritor, și s'a nimerit în acelaș timp să fie o capod'operă.

Eva verhaereneană, acea Evă melancolică de pe pânza lui Rubens, nu este femeia victima vechiului simbol, ispitită de șarpe și devalizatoarea mărului fatal, ci o femee în toată accepția speciei, un sistem complicat de nervi și de reacțiuni. Fiorii iubirii veniți din infinit, nevoia dragostei terestre, începură să se precipite glorioși în sufletul femeii obosită de atâtea aurore roze și asfixiată acum de moliciunea aripei calde a tutelarului arhanghel.

Pourtant, après des ans et puis
des ans, un jour
Eve sentit son âme impatiente
et lasse
D'être à jamais la fleur sans
sève et sans amour
D'un torride bonheur,
monotone et tenace;
Aux cieux, planait encore
l'orageuse menace
Quand le désir lui vint d'en
éprouver l'éclair
Un large et doux frisson glissa
dès lors sur elle...

. . . .

Fericirea inactivă la care o destinase creatorul, fu geneza evadării spre un necunoscut teribil, dar constructiv. Eva fugi din cuibul ei de puf divin de sub aripa arhanghelului sideral.

Oh! l'heureuse, subite et
féconde démence,
Que l'ange, avec son coeur trop
pur, ne comprit pas.

. . . .

Verhaeren este marele reabilitator al Evei, omagiator și apoteozant în acelaș timp. Demența primei femei care îndrăzni să calce o lege teribilă, a fost fecundă, sursa unui nou suflet omenesc și într'o secundă a fost în joc o întreagă omenire de peste secole, condamnată de creator, dar care câștigă atâtea înalte prerogative morale, cum nu le putea bănui bunul înger păzitor. Când Adam văzu fugara, prima statuie din lume, nu mai era eceia pe care altădată o știa jucându-se pe la izvoare și cercetând curioasă detaliile multicolore ale creațiunii. Atunci ea era un copil încântător, distrat, fără menire aparentă, pe când acum, femeia fără văluri întruchipa desprinderea dintr'o lume și

Adam la vit ainsi et tout son
coeur trembla...

. . . .

El care dela început voise să rupă cătușele sale, să-și scoată energia de sub oborocul beatitudinii, luptând cu desișul munților și neînțelesele cascade, Adam, viitorul pontifice al pământului, poseda deja spiritul de investigație, pofta nețărmurită de luptă și cunoaștere, dar Eva voia să iubească:

Eve voulait aimer, Adam
voulait connaître...

. . . .

Adam, primul psiholog din lume, observă repede schimbarea profundă din sufletul Evei și șovăi, apropiindu-se de frumoasa fugară care trebui să realizeze curând o sublimă descoperire, iubirea. Timid și nesigur, primul bărbat ar fi rămas cu dureroasa taină nelămurită dacă energia Evei, acea uriașă forță pe care o deslănțuiește iubirea în femee, n'ar fi isbucnit năvalnică sub soarele paradisiac:

...La belle Eve,
Avec un geste fier, s'empara de
ses mains,
Les baisa longuement,
lentement, comme en rêve,
Et doucement glissa leur
douceur sur ses seins.

. . . .

Femeia, viitoarea slabă stăpână a celor tari, își începe cariera sărutând mânile apatice până atunci ale bărbatului nedumerit, apoi:

Jusqu'au fond de sa chair
s'étendit leur brûlure
Sa bouche avait trouvé la
bouche où s'embraser,
Et ses doigts épandaient sa
grande chevelure
Sur la nombreuse ardeur de
leurs premier baisers.

. . . .

Sărutul a fost descoperit, pragul păcatului trecut, Eva radioasă și prim exemplu al desprinderii din egoismul cosmic, dacă a strecurat fiorul nou al cărnii în trupul haotic al lui Adam, i-a turnat însă și forțe necunoscute pentru dânsul, pe lângă acea totală rupere de echilibru cunoscut, adevărata definiție a dragostei pe cale de înfăptuire, preludiul catastrofei cerești.

Eva după acest sărut răscolitor, apare în poemul lui Verhaeren, profund înglobată în natura virgină dinprejur, învelită cu o strofă demnă de lumina lui Teocrit:

Le corps d'Eve cachait de
profondes retraites
Douces comme la mousse au
vent tiède du jour;
Et le gazons foulés et les
gerbes défaites
Se laissaient écraser sous leur
mouvant amour.

. . . .

Atunci când i-a înlănțuit spasmul revelator, când Adam și Eva deveniseră în adevăr oameni care au iubit și s'au împerechiat, natura presimțind catastrofa, s'a mângâiat și ea de această fecundare care trebuia să schimbe lumea întreagă.

Versurile prin care poetul ne arată natura sensibilizată de iubirea primilor doi oameni, sunt un dumnezeesc acompaniament de harfă, cântec de leagăn al păcatului:

Toute la grande nuit
amoureuse et féline
Fit plus douce sa brise au
coeur du paradis.

. . . .

Desmierdarea păcatului creator aduse curând tragedia, numai puțin creatoare și răsturnătoare în acelaș timp. Mânia cerească veni, grozavă și năprasnică reprimare alungând pe oameni din Paradis, desființând ca atare paradisiaca instituție, leagănul oamenilor cât timp nu s'au iubit.

Soudain
Un nuage d'abord lointain,
Mais dont se déchainait le
tournoyant vertige
Au point de n'être plus que
terreur et prodige
Bondit de l'horizon au travers
de la nuit.
Adam releva Eve et serra
contre lui
Le pâle et doux effroi de sa
chair frissonante.

. . . .

Adam, în fața primejdiei, s'a gândit mai întâiu la ființa care îl învățase adevăratul preț al vieții și brațele lui neputincioase mâniei cerești, căutau să apere ființa iubită. Norul și văpaia sinistră: „le nuage approchait livide et sulfureux" mușcă cu turbare pământul care le-a adăpostit clipele de iubire: merită să fie nimicit, prefăcut și el în fărâme, căci doar se înfiorase și el, psalmodiindu-le păcatul:

— A l'ndroit même ou les
herbes sauvages
Etaient chaudes encore
D'avoir été la couche où
s'aimèrent leur corps,
Toute la rage
Du formidable et ténébreux
nuage
Mordit,

(continuare în pag. 4-a).

Acest „mordit", cuvânt care împunge aci ca și o lance, arată începutul sfârșitului, marele început. In teribila revoltă de foc a elementelor, răsună mânioasă vocea Domnului, îngerii cu spadele în mâni jucau rolul primilor închizitori din lume. Asupra celor doi oameni, se năpustea un „vânt aspru de ură și mânie, care:

...dans l'immense nuit
précipitait leurs pas
Vers les mondes nouveaux de la
ferveur humaine...

. . . .

Verhaeren, poetul energiei cosmosului, a mai admirat el dese ori mânia cerului, așa cum o văzuse încarnată în teribile furtuni care măturau coastele Flandrei, înfrățind cu întunerecul bărcile pescarilor întunecați de viață. Energia și reacțiunea violentă plăceau poetului sub orice formă, de aceia și versurile în care se oglindește urgia, sunt imagini dintre cele mai simțite, cine știe ce vijelie dezolantă coafată cu doliul norilor grei.

Natura se schimbase dintr'o dată, prin contopirea celor două ființe. Orânduielile dumnezeești de la început nu mai existau:

L'ordre divin et primitif
n'existait plus.
Tout un autre univers se
dégajait de l'ombre...

. . . .

In adevăr tot universul fu străfulgerat de fiorii unei prefaceri renovatoare, începând de la fântâna cu plâns răcoritor, până la astre și oceane, timpul și spațiul nesfârșit, până la:

et vous enfin, cervaux d'Eve et
d'Adam, unis
Pour la vie innombrable et
pour la mort tragique...

căci problema morții este nedeslipită de ideia luptei, isgonirea din paradis îl făcu pe Adam și toată seminția lui, o rasă de gladiatori sau histrioni după noroc. In viață ca și în iubire, suntem niște luptători care chiar când ne bucurăm de sângele bestiei răpuse, abea atunci se desemnează trista noastră dependență, mai puternic. Energismului omenesc i-se opune feroce energismul planetar cu legile-i nemiloase. Omul decorativ fugărit din Raiul trândăviei organice, își valorifică energia latentă sădită într'însul tot de creator, a fost o subtilă autorecunoaștere a dinamismului destinat să modifice și să clădească.

L'homme sentit bientôt comme
un multiple aimant
Solliciter sa force et la mêler
aux choses;
Il devinait les buts, il
soupconnait les causes
Et les mots s'exaltaient sur ses
lèvres d'amant;
Son coeur naif, sans le vouloir,
aima la terre...

. . . .

Omul încetând de a mai figura drept pensionarul cerului, începu să iubească pământul și toate podoabele lui, ca un raport natural de forțe raportate la dânsul, raport care-i putea da și lui satisfacția suveranității și a creației, mulțumită cugetării acaparatoare, care știu să-i imprime printr'un orgoliu de stăpânitor cele mai irezistibile elanuri. Toate acestea pentruca să se poată ajunge în clipa solemnă când... „Pour que lui même, un jour, bâtit seul son destin".

Adam deveni deodată gigant, de sine stătător, constructor și schimbător printre elementele din jurul său, după ce fu gonit din raiu mulțumită instinctului minunat și oboselei de Paradis a Evei. Adam, exponent al forței, stă alături de Eva, exponent al sublimului și emancipării. De când a fecundat-o dragostea, și mai frumoasă încă, purta viitorul lumii în lacrimile ochilor săi obișnuiți acum să privească și urâtul, alături de frumos.

...vivait dans les bois d'or
baignés d'aube et d'aromes
Avec tout l'avenir dans les
pleurs de ses yeux.

. . . .

Verhaeren este unul din cei mai duioși cântăreți ai zămislirii, care-i aevea nu numai pentru prima femee.

C'est en elle que s'éveilla la
première âme
Faite de force douce et de
trouble inconnu,
A l'heure ou tout son coeur se
répandait en flammes
Sur le germe d'enfant que
serrait son flanc nu.

. . . .

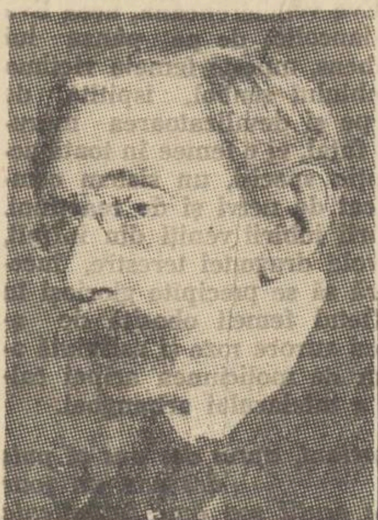
Forța molcomă a bărbatului și turburarea tainică a fecioarei, este zămislirea ideală, aceia pe care o cunoștea poetul din mijlocul holdelor natale, prefăcând în mame, fecioarele blonde și zdravene, dealungul acelor câmpii halucinante.

Eva putea să se gândească acum și la soarta neamului perpetuat printr'însa și ca o adevărată matronă întronată:

Elle songeait, vaillante et
grave, ardente et lente,
Au sort humain multiplié par
son amour,
A la volonté belle, énorme et
violente,
Qui dompterait la terre et se
forces un jour.

. . . .

Matronă înobilată, înfrumusețată de iubirea roditoare și de grija pentru cei de mâne, este acea Evă pe care Rubens ar fi plămădit-o la fel, într'un purpuriu și nădăjduit apus de soare flamand:

VERHAEREN

— Elle étandait son corps déja
plein de son rêve
Sur les pentes des rocs que le
couchant dorait:
Sur les beaux sains soulevés
faisaient deux ombres rondes.
Sur sa peau frémissante et
claire ainsi que l'eau,
Et le soleil frôlant toute sa
chair féconde
Semblait mûrir ainsi tout le
monde nouveau.

. . . .

Icoana unei alte lumi, Eva nu mai era femeia superbă din grădina minunată unde bestiile ocoleau florile parfumate. Lupta grea care o aștepta, pedeapsa celui de sus, trebuia să-i fie răscumpărarea dragostei integrale, a întregirii în cosmos. Prima femee s'a bucurat de viață prin propriile mijloace, cimentată de iubire, cu acelaș orgoliu ca și femeia de astăzi, a cărei ascendență spre cuceririle cele mai importante nu s'a oprit încă. Femeia, bibelou ridicol de salon, este pe cale de dispariție. Cugetarea, voluptatea învingerii forțelor externe în lupta pentru existență, dragostea încălzită de un soare adolescent, au făcut pe Eva lui Verhaeren să nădăjduiască în alte cuceriri unde să-și cheltuiască ritmic grația și sufletul, contopite în forme noi de energie.

Acestea au mers până la faptul epocal omenesc că Eva — trecând odată pe lângă pragul deschis al Paradisului — întoarse ochii și preferă să rămâie femee terestră. Versurile care cântă această cucerire capitală, sunt unice:

...s'en allant un soir sous le ciel
bleu,
Libre et belle, par un chemin
de mousse vertes,
Elle aperçu le seuil du paradis,
là-bas:
L'ange était acueillant, la porte
était ouverte;
Mais détournant la tête, ele n'y
rentra pas

. . . .

Ingerul bonom, nostalgic după tandreța din trecut, un voluptuos al protecției acordate copilului slab, ar fi primit-o iarăși cu brațele deschise, dar Eva nu mai era ființa slabă de adineaori.

Din tuburile imensului armoniu al sufletului său, cu care a suflat imnuri Energiei, Verhaeren a ridicat un altar păgân Evei, în sângele căreia n'a turnat nici o picătură de sânge plebeu.

AUREL GEORGE STINO

Un roman al lui Napoleon Bonaparte

Un cunoscut istoric al Poloniei, profesorul Askenazy, a dat la iveală un document napoleonian prea puțin cunoscut. E vorba de o schiță de roman intitulată „Clisson et Eugénie" pe care Napoleon a scris-o înfrigurat, cu două luni înaintea evenimentelor extraordinare din *Vendemiaires*, în clipa în care a rupt logodna cu cumnata sa, *Desirée Clary*, sora soției fratelui său Josef.

Napoleon se zugrăvește pe sine în acest epizod romanțat al vieții sale ca un tip cu „imaginația arzătoare, inimă înflăcărată, rațiune severă". Clisson, zice el despre eroul romanului său „dorea fericirea și nu găsise încă de cât gloria".

In fine Clisson întâlni pe Eugénie și din acest moment nu mai făcu un pas fără să aibă pe Eugénie în gând. Intre el și acțiunea sa militară sau de toate zilele, ea îl urmărea ca o fantomă fermecătoare și plină de grație. Eugénie nu era alta decât Désirée, sora Amaliei, soția lui Josef. In acest roman se găsește portretul ambelor surori zugrăvit de pana entuziastă a tânărului ofițer, plin încă de bucuria gloriei de la Toulon, dar, ceia ce e și mai interesant, modestia destinului pe care-l dorea Napoleon pe acele vremuri. O căsuță modestă la periferia Marsiliei, înconjurată cu vie și măslini, câtiva chiparoși și o mică turmă de oi, în care să-și petreacă viața simplu și rustic cu fata pe care o iubea.

Evenimentele reale s'au petrecut astfel:

In 1795, tânărul general, care nu avea sub comandă nimic precis, a făcut legământ de dragoste cu Désirée, schimbând jurămintele obișnuite pentru o unire pe vecie.

Dar după succesul de la Toulon au urmat pentru Napoleon vremuri grele. Iubita inimii sale îi cere un portret. Dar ce fel de portret i-ar fi putut trimite acel care atunci bate în zadar la ușile ministerului apărării naționale, cerând să fie utilizat, îmbrăcat cu o redingotă roasă, cu galoanele descusute, cismele scâlciate, pletele lungi lățoase, *„en oreilles de chien"* sub o pălărie veche de războiu, fără soldă, mâncând pânea neagră cu tărâțe a trupei?! Și apoi nu era nici chipul său prea ispititor pentru pictori: fața smeadă, măslinic, obrajii scofâlciți, trăsăturile aspre, cine s'ar mai fi ostenit să-l picteze și chiar de l-ar fi pictat, ce atracție putea să aibă chipul acesta pentru o fată frumoasă, mândră și îndestul de voluntară?...

Mai ales că în acele clipe Désirée cu ochii săi căprii scânteetori în chipul fraged cu pielița brună și mată, sub buclele sale negre și nasul puțin ridicat în sus la vârf, era în plină înflorire și sămăna aidoma cu chipurile de femei arzătoare de poftă de viață din tablourile lui Fragonard.

Frumoasa fată îi scrisese destul de duios și de des până în acele clipe. Dar din clipa în care pleacă la Geneva, cu familia sa, în urma turburărilor din Marsilia, scrisorile devin tot mai rare și fratele său nici nu-i pomenește de Désirée în scrisorile sale.

Dar în ziua de 13 Vendemiaire anul IV, cele 48 de secții ale Parisului răsvrătite, înarmate o pornesc în zorii zilei spre Convențiune. Adunarea, refugiată în Palatul Tuileriilor, în sala deliberărilor, ia cunoștință că răzvrătiții, în număr de patruzeci de mii înaintează pe două coloane ca să o învălue. Convențiunea face apel la Barras să-i ia apărarea. Barras, general improvizat, simțind insuficiența sa militară, cheamă pe Bonaparte. Tânărul general fără nici o ezitare, în mai puțin de o jumătate de oră, înconjură și zdrobește revoluția. Invăluit în mantia sa verzuie și roasă, disprețuind injuriile mulțimii, înfruntând destinul, simte că

DESIRÉE CLARY

s'a întors roata norocului, e stăpân pe el și pe evenimente.

La 7 Septembrie, într'un avânt de desnădejde el scrisese lui Joseph, „ce coquin de Joseph", cu inima rănită: „Trebue ca afacerea cu Désirée să se termine sau să rupem legătura". Dar nimeni nu i-a răspuns la apelul său suprem și ultim.

Acum e general de divizie, comandantul armatei interioare, general *„en chef"* al armatei din Italia, general „en chef" al armatei din Egipt; o soartă nouă, de o strălucire orbitoare i se deschide și el se avântă spre ea. De data aceasta scrie iarăși fratelui său Joseph. Dar ce scrisoare! Dură, tăioasă, cu un adevărat ton de stăpânitor, în care, după ce povestește ce s'a petrecut, închee cu vorbele: *„Ma cour à Désirée"*.

Dar a doua zi după ce primește încă odată felicitările Convențiunii se duce, urmat de escadronul lui Murat și credinciosul său Bourienne la Josephine de Beauharnais.

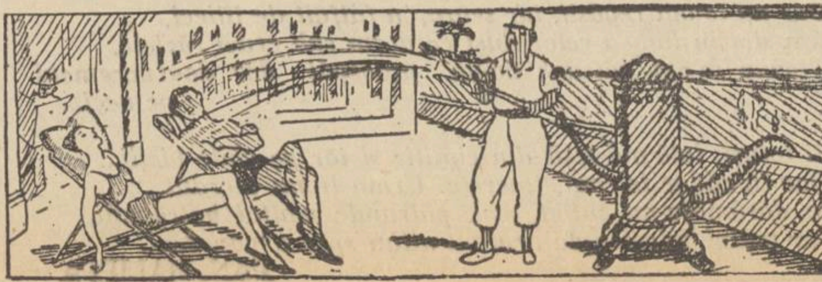
Romanul său cu Désirée s'a terminat. In zadar îi scrie și îl implorâ într'o ultimă scrisoare iubita din prima sa tinerețâ.

Multă vreme bruna Désirée l-a jelit și n'a vrut să se mărite. In cele din urmă s'a măritat cu *Bernadotte*.

Napoleon era atunci în Egipt și la știrea acestei căsătorii răspunde lui Josef: „Doresc ca Désirée să fie fericită dacă se căsătorește cu Bernadotte".

Apoi de câte ori urcă el, câte un grad în gloria și mărirea lumii, o ridică și pe Désirée prin Bernadotte: mareșală de Franța, princesă de *Ponte Corvo;* pentru ea primește coroana ereditară a Suediei și într'o zi Désirée ajunge regină, deși nu alăturea de el.

Povestirea scurtă și patetică a acestui epizod se găsește în schița de roman „Clisson et Eugénie" compusă și scrisă de Bonaparte el însuși, când avea 26 de ani. Este straniu că dela prima sa aventură de dragoste, acest erou favorizat de soartă în toate, se înfățișează ca dezamăgitul în dragoste ce va fi în totdeauna.

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenți și studente

1) Ce citiți în afară de cursuri?
2) Ce poet român preferați?
3) Ce poezie știți pe de rost?
4) Ce roman v'a plăcut mai mult.

M. CRAIOVEANU, *student în medicină, Paris.*

Oare cele patru întrebări se adresează studenților români înscriși la Universitățile din țară sau studenților români de pretutindeni? Dacă în afară de privilegiați — numesc privilegiați pe cei ce urmează la noi — avem și noi, expatriații, dreptul la o anchetă literară... permiteți-mi să răspund pentru câțiva din colegii mei și pentru mine.

Suntem un grup de mediciniști care, în afară de cursuri la care mergem foarte rar (se găsesc tipărite), citim și literatură. Bine înțeles literatură românească în foarte puțină măsură, neavând posibilitatea să ne procurăm cărți, ziare sau reviste, — iar cele găsite se vând pe prețuri mari. „Antologia poeților români" a d-lui Iorga și „Ciuleandra" d-lui Rebreanu au fost epuizate imediat. Primim prin poștă (când nu sunt oprite la frontieră) „Adevĕrul", „Adevĕrul Literar", „Universul" și „Dimineața".

Am putea în cursul anului să citim mult, căci majoritatea suntem pentru „o lună de toceală" ca d-ra Anișoara Odeanu. Cer senin avem, (locuim în general foarte sus), — fără claxoane (căci prefectura poliției luptă contra zgomotului) și „fără iarbă", dar o revistă românească nu se găsește într'un oraș ca Parisul care adăpostește 10 până la 15 mii de români, iar ziarele politice — și ele rare — se vând cu 8—10 lei, sumă cu care se pot cumpăra 6 ziare franceze sau chiar o revistă în format de lux.

Urmărim totuși în ziarul d-voastră tot ce apare la noi cu speranța să ne putem procura, totul, odată sosiți — în vacanță — acasă. Aci citim cu intermitență: „Candide", „Gringoire" „1934", „Marianne", „Comoedia", etc. în afară de ziarele de specialitate medicală.

Urmărim săptămânal tabletele d-lui Arghezi și Cronica d-lui Păstorel; regretăm mult lipsa Cronicei Mizantropului!!

Personal, îmi plac mult d-nii M. Sadoveanu și Ionel Teodoreanu, iar dintre cei străini: F. Maurillac, André Maurois și Leon Daudet cu toată impresia proastă ce o are despre „Métèques".

2) Dintre poeții români prefer pe d-na Elena Farago, d. Ardeleanu (!), d-ra O. Cazimir, și pe colegul Radu Gyr.

3) N'am putut reține nici o poezie din copilărie sau din liceu. Așí putea însă repeta la infinit versuri din Edmond Rostand și în special din „Cyrano de Bergerac" și „L'Aiglon".

4) Romanul care mi-a plăcut în deosebi a fost „Medelenii" din literatura noastră, iar din cea străină romanul lui Leon Daudet *„Rabelais"*, scris într'o limbă literară pură.

Scuzați dacă la cele 3 ultime chestiuni am vorbit numai despre mine; dar riscând să fiu interpretul „grupului nostru", așí fi comis o greșală pe care colegii nu mi-ar fi ertat-o.

AL. F. CONSTANTINESCU, *student la drept.*

1) Anul acesta sunt militar. N'am avut timp nici măcar să-mi prepar cursurile suficient, așa că mă prezint cam nemulțumit de mine însumi. Totuși sper că în toamnă am să fiu licențiat. Adică să termin și cu armata și cu facultatea. M'a speriat, domnule, armata asta! Și... la Artilerie. Trebue să învăț călărie după regulament, instrucție la tunuri, cu grenadă, cu mitraliere, etc. Am fost și planton și grăjdar. In armată nimic nu se discută.

Altădată ceteam mult cărți de literatură și chiar am scris când eram în liceu. Imi plăcea poezia... Dar am văzut că, oricât mi-ar fi fost de dragă poezia, trebuia să muncesc pentru un ideal, indiferent cum va ieși. Ca orice tânăr conștiincios, am cetit numai cărți esențiale, care nu otrăvesc spiritul și nu te predispun spre aventuri senzaționale. De pildă, nu am cetit nici un număr din *Scherlock-Holmes*, sau orice altă publicațiune senzațională.

Nu vreau să fiu excepțional, căci „fiecare pasăre pe limba ei piere", dar am știut să-mi înfrânez voința și să dictez eu, nu să mă las târât de haosul vieții.

In anii de studenție am cetit cursurile mai mult de cât orice.

Ca dovadă — nu am pierdut nici un an. Totuși îmi plac romanele pentrucă cele mai multe oglindesc o stare de lucruri pe care le-am simțit poate mulți, fără să știm însă să le exteriorizăm.

Anul acesta fiind militar cu termen redus, am cetit romanul lui *N. Crevedia: „Dragoste cu termen redus"* și astă iarnă când spulbera vântul zăpada prin ferestrele regimentului 15 artilerie din Turnu-Măgurele, mă gândeam ce bine ar fi să fiu și eu *Tăgârțan*, chiulangiul erou al lui *Crevedia*.

Am mai cetit *„Rusoaica"* lui Gib. I. Mihăiescu și *„Patul lui Procust"* al lui *Camil Petrescu*. Pot spune chiar că din cauza lipsei de timp, am rămas în urmă cu literatura. Pe vară vreau să împrumut dela un prieten care are o frumoasă bibliotecă, toate cărțile remarcate de critică în ultimul timp.

Imi plac însă mult romanele sociale.

2) Mi-a plăcut odată *N. Davidescu*. Acum îmi plac Ion Minulescu și George Gregorian. Observ însă că pe an ce trece, poeții încep să-și piardă din valoarea lor esențială, cu toate că se anunță companii întregi de poeți, care așteaptă să asalteze granițele revistelor. Astea sunt încercări de muribund...

Tot untdelemnul iese de-asupra, orice s'ar zice.

3) Nu mai mi-aduc nici una aminte. Asta nu 'nseamnă că n'am știut odată să declam *„Nunta Zamfirei"* sau „Noi vrem pământ". Insă timpul transformă totul în... nimic. Din ce cetesc acum, nu rețin nici o strofă, pentrucă niciodată nu cetesc o poezie de două ori.

4) Ce roman mi-a plăcut mai mult? Aici ar trebui să fiu critic pentru ca să mă pronunț. De pildă d. Eugen Lovinescu ar putea să spună, căci el a și scris romane. Sau d. *G. Ibrăileanu*. Dar pentrucă răspunsul meu mă privește personal și nu va avea repercusiuni în nici o direcție, pot spune că mi-au plăcut multe și pot să le împart în două părți.

1) Romanele citite ca elev.
2) Romanele citite ca student.

Din rândul prim fac parte romanele pe care orice elev la îndemnul profesorului caută să le citească. De pildă: *Ion, Ciuleandra, Dan, Geniu Pustiu, Viața ...ră etc.* Toate însă mi-au rămas întipărite în minte și fiecare pagină din ele este strâns lipită de copilăria mea.

In rândul al doilea, ca student, am cetit romane mai serioase, cum sunt de exemplu *„In preajma revoluției"* ale lui *C. Stere*, *„Răscoala"* lui *L. Rebreanu*, „Intoarcerea din Rai" etc.

Aștept acum să vedem ce-ar putea să-mi placă mai mult decât toate acestea.

In orice caz trebue să se scrie un roman, care — înfruntând veacurile — să nu ruginească în cupola de argint a indiferenței.

Acela care va scrie romanul acela, merită să fie purtat la butonieră ca o floare, în special de studentele noastre de la drept...

FLORICA P.— *studentă la Academia comercială.*

1. Ce citesc în afară de cursuri? Mult, foarte mult. Am avut norocul să stau într'un cămin care posedă o bibliotecă foarte frumoasă și bogat înzestrată, așa că mie nu-mi rămâne decât să aleg ceace vreau să citesc — și drept să vă spun, nu este tocmai prea ușor. Când intru în bibliotecă și deschid catalogul, nu știu ce să aleg mai întâi, asupra cărei cărți să mă decid. Sunt ca și flămândul care se găsește în fața unei mese pline cu bunătăți și nu știe ce să ia mai întâi ca să-și potolească stomacul ce-și cere imperios dreptul. Din cauză că eram debilă, părinții mei nu prea voiau să mă lase să urmez mai departe. Cu chiu cu vai am căpătat învoirea să vin la facultate. A fost una din cele mai senine zile din viața mea, deși gândul despărțirii de cei dragi m'a făcut să vărs, în ascuns, destule lacrimi.

Facultatea ce-o urmez, nu-mi place și nu cred să-mi placă vreodată. Am urmat sfatul celor de acasă și deaceea m'am înscris la Academia Comercială.

Vă puteți ușor închipui deci, cu câtă plăcere citesc o carte de literatură, după ce a trebuit să-mi intre în cap „Evoluția breslelor", „Datoriile și drepturile starostelui, calfelor, călfițelor".... etc., după ce cu o răbdare de înger am memorat și urmărit pe o hartă indescifrabilă și veche de când lumea, centrele comerciale ale Romanilor și coloniile Grecilor, drumurile pe care se transporta chihlimbarul, călătoriile Fenicienilor (și, Doamne, ce limbă și numiri încâlcite mai sunt!), sau dupăce, citind parcă într'o limbă cu totul străină, am priceput, în urma unui efort de care nu m'așí fi crezut niciodată capabilă, funcțiunea Ct. Capital sau a Ct. de Rezultate.

II. Cu poeții moderni nu prea mă împac deloc. Am citit de nenumărate ori poezii așa zise „simboliste", n'am putut pricepe însă nimic, dar absolut nimic. Așí îndrăzni să întreb pe respectivii autori: Dumnealor știu ce au vrut să spună, sau s'au mulțumit să înșire numai cuvinte sonore? Eminescu și Cerna sunt poeții mei preferați.

III. Poezii întregi pe dinafară, am știut numai când eram în cursul primar sau în liceu în cursul inferior, fiindcă recitam la diferite ocazii. Acum știu versuri din multe poezii, dar nu cred să mai știu nici una în întregime. Ba da!... Am spus acum în gând și văd că mai știu „Și dacă ramuri bat în geam" și „La Steaua" de Eminescu și „Ideal" de Cerna.

IV. Dintre romanele citite, n'așí putea spune precis pe care îl prefer. „Povestea Neamului" de Fl. Cristescu și „Copii la țară" — (autorul nu-l mai știu) au fost cărțile copilăriei mele. Nu știu decâteori le-am citit, însă știu că ajunsesem să spun pasagii întregi pe de rost. „Copii la țară" — o căpătasem dela „Moș Crăciun", când aveam 3 sau 4 ani. Cum pe atunci nu știam să citesc, biata mamă trebuia să mi-o citească de câte ori voiam, căci de nu — aveam un dar special de a-i pune pe toți pe foc. Eram singura la părinți și cuminte... nevoe mare. Mi-a citit-o ea zi de zi până am învățat-o toată pe dinafară (nu era mare) așa de bine, încât chiar întorceam paginile acolo unde trebuia. Seara, mama îmi punea lângă pat lampa (stăteam la țară), iar eu culcată în pat (așa îl văzusem pe tata citind jurnalul), „citeam" până adormeam. Ce grije pe mama, să nu iau foc!...

Fiind mare, mi-au plăcut mult de tot „Ion" și „Răscoala", romanele d-lui Rebreanu. Seninătatea nuvelelor lui Slavici și tragediile din „In lumea dreptății" și „Niculăiță minciună" m'au făcut să mă visez și eu o „Martă" ca în „Gura satului". M'au făcut să doresc să fiu iubită ca în „La crucea din deal", sau să fiu o răzbunătoare crudă a lui „Andrei Rizescu" și a babei, căreia niște tineri lipsiți de tot ce poate fi „omenesc", îi calcă în picioare în vârtejul manifestației, tot ce avea mai scump, „Măgheranul".

Romanele d-lui Stere mi-au plăcut însă cel mai mult. Nu știu — dar are d. Stere un fel de a povesti cum nu-l au mulți scriitori. Ați cititi dv. descrierea Siberiei? Ați văzut cum numai în zece rânduri te face să simți în obraz biciuirea fulgilor de zăpadă, să auzi urletul crivățului care-ți înghiață sângele în vine, și să vezi înaintea ochilor o nemărginire albă brăzdată doar de fluvii înghețate în care lupii flămânzi își așteaptă nerăbdători prada?

Primul volum al „Medelenilor", mi-a plăcut iară mult. E atâta viață și fericire acolo!

Din scriitorii străini mie îmi plac Knut Hamsun și Stefan Zweig, iar din cei de specialitate mi s'au părut mai pe'nțeles" A. Smith și în parte Karl Marx.

Cel mai mare eveniment artistic!

Al doilea concert simfonic

JOI 19 IULIE 1934 ORA 9 SEARA

L. v. Beethoven: Simfonia V-a a destinului;
George Enescu: Poema Română;
Chopin: Poloneza;
Tschaikowski: 1812;
Dat de muzicile militare sub conducerea maestrului Lt.-col. EGIZIO MASSINI

700 instrumentiști

Rețineri de bilete, începând de Vineri, la Agenția Jean Feder și O. N. E. F.

Biletele numerotate cu 40, 60, 80 și 100 lei. (Intrarea prin str. Maior Ene). Peluza cu 30 lei. (Intrarea prin str. Isvor).

LUMEA-CAPITALA

Stele care răsar

Dar care — pentru a fi micuţe şi abia identificate într'un cer cam preq populat — nu sunt mai puţin strălucitoare şi pline de farmecul acela specific al lucrurilor absolut proaspete şi generos promiţătoare. Intâmplătoarea descoperire a lor este firesc să constitue o îndoită bucurie.

Intr'o seară de Aprilie căutam pe Clopotarii Vechi o adresă căpătată prin telefon dela prietenul Comarnescu, în vederea unui angajament. La un colţ aleea Spandoride — reeditare neaşteptată, — poate cu mai puţină fantezie şi unitate, a acelei delicioase Rue Mallet Stevens dela Auteuil — m'a făcut să întârzii o clipă în margine de trotuar, pradă unor nostalgice evocări, înainte de a căuta numărul vilei indicate, adevărată bonbonieră de gust şi confort modern. In capul scării ce sfârşeşte la al treilea etaj, o uşe masivă de nuc placat, prin care se strecoară frânturi de armonii extrem-orientale, se deschide brusc. In cadrul ei şi în lumina puţin nesigură a amurgului filtrat de veriera scării, apare un matelot. Un matelot desculţ, cu pantaloni largi de mătase, cu bustul sculptat într'un clasic tricou marinăresc; un matelot cu bucle de un blond neverosimil, cu ochi mari plini de lumină şi un trup adolescent, minuscul şi aproape imaterial, dar totuşi cu muşchi de oţel ordonaţi în linii de o graţie absolut incomparabilă.

— D-ra Alexandrina von Sylbernagel?

— Eu sunt.

— Vă deranjez, mi se pare.

— De loc.

Numele d-lui Gabriel Negri de care fusesem autorizat să uzez, explică oarecum anticipat rostul prezenţei mele. Dar în momentul de a mă invita să intru, ochii mari plini de lumină se nelinişt esc o clipă. Mânuţele extrem de fine şi fragile se frământă. Intr'adevăr vestibulul cu cea mai mare bunăvoinţă nu poate cuprinde două scaune. Prin uşa întredeschisă a studioului se întrevăd evoluţiile coreografice a două siluete a căror ţinută de gimnastică ritmică, probabil nu îngădue intruziunea unui neaşteptat.

D-ra Sylbernagel surâde dintr'odată iluminată. După un moment sunt introdus în studio. Cele două eleve au dispărut în camera de bae de unde se aud curând şipote argintii de robinete şi de râsete juvenile.

Două fotolii apropiate ne invită să vorbim deschis. Dealtfel încăperea însăşi, făcută toată din contururi riguros simple şi culori senine — cu parchetul gol şi blond, cu un geam mare dreptunghiular prin care inserarea de primăvară intră violetă, şi cu singur mobilier două fotolii şi un fel de scrin-birou, deasupra căruia se află un patefon cu difuzor electric — invită la deplină sinceritate şi simplificare a tuturor lucrurilor.

D-ra Alexandrina von Sylbernagel este un copil cuminte şi modest care are oroare de a „epata" galeria. Spune precis ceeace crede că poate realiza şi condiţiile în care socoteşte posibilă colaborarea pe care i-o cer. In zece minute programul este pus la punct.

Totul cu o naturaleţă şi o drăgălăşie care îţi face peste putinţă să crezi că micuţa balerină, absolventă a conservatorului Helleran-Laxenbourg din Viena, ar avea mai mult de 16 ani. Dar îi are într'adevăr?

In momentul de a pleca, mă opreşte neliniştită.

— Dar bine, în definitiv nu ştii cum dansez. Cred că angajamentul ar fi neloial astfel. Şi fără altă ceremonie, alegând unul din discurile notate pe programul stabilit, face să înflorească în inoptare florile de lotus ale unei melodii orientale.

Matelotul cu bucle de aur a devenit el însuşi o floare cu lujer miraculos. Totul este o ondulare fluentă pornită din adâncuri de simţire. Simţire când învolburată de tainice frământări, când legănată de înseninări neprevăzute. Nimic convenţional, nimic artificial. Totul este o ţâşnire în care improvizaţia spontană este sever îngrădită de o viziune clară a exteriorizării şi a ansamblului. Când dansul s'a sfârşit, una din mâni opreşte patefonul şi alta se întinde băeţeşte.

—Acum la revedere.

Cer trei fotografii pentru afişe. Afişe pe care am marele regret de a nu le fi putut da luminii, după cum angajamentul a trebuit şi el rupt. Căci instituţia pentru care fusese încheiat a trebuit să renunţe la el din motive de ordin financiar.

Revelatoarea demonstraţie coreografică, însă, din seara aceea de Aprilie, nu ne face decât să aşteptăm cu firească nerăbdare şi curiozitate, recitalul pe care de sigur d-ra Alexandrina von Sylbernagel nu va întârziu să-l dea în stagiunea viitoare.

TREVOR

INGRIJIREA TENULUI

Inainte de toate, o întrebare: Faţa trebue îngrijită? Căci există persoane care — desamăgite de îngrijirea greşită a tenului sau numai din spirt de contrazicere — resping din capul locului valoarea oricărei osteneli în domeniul cosmetic.

Se spune îndeobşte că apa rece şi săpunul sunt cele mai bune mijloace pentru menţinerea unui ten frumos. Desigur — atunci când e vorba despre o piele nealterată, rezistentă. Dar tenul are nevoe de o îngrijire specială; altminteri consecinţele nu întârzie să se arate.

Să nu se confunde însă îngrijirea cu „înfrumuseţarea" lui, adică cu fardarea, emailarea, etc.; aci e vorba despre o ştiinţifică menţinere, respectiv crearea unui ten sănătos, care înseamnă, în realitate, adevărata frumuseţe.

Se cunosc succesele terapeutice ale băilor minerale asupra organismului omenesc, graţie proprietăţii pielei de a asimila substanţele medicinale conţinute de apele minerale. Acelaş proces se produce şi în ce priveşte preparatele grase, cu scop dermatologic şi cosmetic. Dar există multe persoane care nu le suportă; acestea au nevoe de o substanţă la care grăsimea să fi suferit o transformare chimică, în urma căreia acţiunea iritantă să dispară, iar grăsimea să fie complect asimilată de piele.

In aceste condiţiuni, crema exercită o acţiune regeneratoare şi tonicizantă; iar singura cremă care să îndeplinească aceste condiţii e Crema Bellart existentă sub trei forme: Cremă de zi, Cremă grasă de noapte şi cremă de curăţat fardul. Le recomandăm, fără rezervă.

Cronica feminină

Plecăm în voiaj.... Doamnă?

Am scris cu bună intenţie în voiaj şi nu obişnuitul „plecăm la băi". Acest mult aşteptat voiaj, visat unsprezece luni dintr'un an, voiaj care dă iluzia de independenţă şi de libertate, chiar celei mai modeste burgheze.

Poetul zice: „Partir c'est mourir un peu". Dar, care din noi n'a avut senzaţia acelei „angoisse" pur feminine în momentul pornirii trenului. Sensibilitate pe care căutăm atât s'o ascundem, şi care vibrează cu atât mai puternic. Un exemplu este „fata de azi", care munceşte în arena vieţii cot la cot cu bărbatul. Independenţa şi materialismul ei, atât de pozitiv înfăţişate, nu reuşesc să anihileze în ea, nevoia de vis şi de ideal. Plină de inimă şi de curaj, ea ascunde tot ce brutalitatea vieţii îi poate distruge. E tot atât de sentimentală şi de delicată, cum a fost aevea femeia de totdeauna. Ea şi-a făcut o armă, din acea veselie exuberantă în dosul căreia se luptă cu viaţa. „Viaţa ei, e numai a ei".

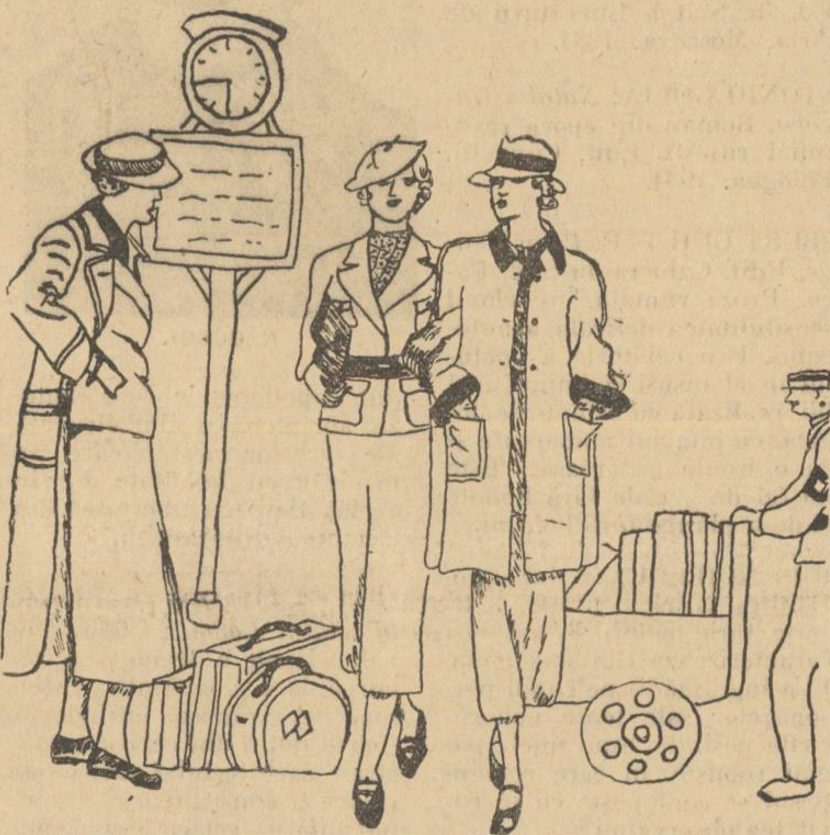
A inspirat şi a sugestionat moda în ultimii zece ani. A desfiinţat toate acele „fenfreluche", panglici şi volane, care mai mult incomodau, decât îmbrăcau. Au fost îndepărtate chiar tendinţele de masculinizare a modei. Ca şi în procesul de cristalizare a materiei, s'a ajuns la creiarea unei feminităţi noi.

Insă, esenţialul, puterea imensă de a simţi şi de a suferi a femeii, pentru tot ce vibrează, nu s'a putut schimba.

Această extremă sensibilitate a făcut deseori pe femei să simtă puternic nevoia de a-şi creia o viaţă imaginară. Fiecare din noi şi-o creiază după temperament şi după fire. Numai în acest minunat loc, — oraş, ţară sau univers inventat de fiecare — ne luăm revanşa pentru toate mizeriile vieţii. Acolo, fiecare din noi, e cea mai frumoasă şi cea mai bogată în calităţi. Acolo, nu există deziluzii. Numai acolo, în... hai să-i zicem: „Iglig", viaţa e o bucurie şi munca o adevărată fericire. Nu există „stop" la dorinţe şi stavilă la avânturi. Deci... urcaţi în vagoane, doamnelor, pornim spre „Iglig".

In drum, însă, trecem prin „Gara de Nord" a Bucureştiului. Avem ocazia să observăm îmbrăcămintea femeilor (de va fi frumoasă, o introducem şi la noi).

...Curios! Dar, unde s'o fi ducând lumea aceasta atât de înzorzonată? Pleacă cu trenul? Exclus, căci nu se pleacă la drum în rochie de voal negru cu nenumărate bijuterii. Iată: S'au suit într'un tren încă câteva exemplare care au intenţionat, probabil, să meargă la „dancing" şi în drum s'au răsgândit. Doamne! Doamne! N'o fi greşit acarul, şi ne-a îndrumat pe o cale depărtată de provincie? Bucureştiul nu poate să fie, căci simţul estetic i-a adus faima de „mic Paris". Plecatul la drum e o chestiune rezolvată de bucureşteancă instinctiv cu bun simţ.

Un costum din stofă sau un mantou cu linii largi, sportiv, există în garderoba oricărei femei.

Vin câteva persoane înspre noi. Să le întrebăm. Mai înainte, să le privim puţin.

Iată o doamnă într'un costum gri. Are din acelaşi material şi un mantou cu reveruri şi buzunare mari. Alături vin două femei tinere. Cea din stânga poartă un costum albastru din flanelă. E tipul perfect sportiv. Cea din dreapta, — o figură sveltă, — poartă peste o rochie maron, un trois-quarts beige a cărui ampoare din spate îi dă o linie nouă. Are guler, manşete şi nasturi în culoarea rochiei. Ansemblul, de o eleganţă desăvârşită, se remarcă mai ales prin armonia culorilor.

Mă uit atent. Toate aceste persoane au rezolvat minunat chestiunea garderobii de voiaj. Deci, nu mă înşel, sunt tot în Bucureşti. Atunci, dece au unele femei talentul unic, de-a se sluţi?

ŢUŢU RALIA

In intimitatea unei regine

Tot despre problema quasi-edilitară în materie de vestminte

...O draperie somptuoasă se trage încet la o parte şi 'n cadrul discret luminat silueta regală se conturează în linii armonios trasate...

Plecată puţin pe spate, cu capul uşor rezemat, îşi odihneşte braţele, jumătate goale pe două perne mititele.

Privirea îi e învăluitoare. Chipul: umbre şi lumini.

Gura — pecetie însângerată pe documente nescrise — schiţează un zâmbet, mâna un gest bine-voitor:

— Ce-aş putea oferi eu curiozităţii dumitale de scriitoare, ca să te satisfac în măsura pe care o doresc? mă întrebă regina, cu glasul voalat ca şi privirea, plecându-şi capul mai cercetător spre mine.

— Intimitatea voastră e tot ce-ar putea da o satisfacţie deplină curiozităţii mele!

Pe chipul regal trecu un zâmbet. Făcu o mică pauză. Apoi, ridicând spre buze ţigara, lăsă un fum şi clătină uşor din cap:

— E greu ca intimitatea unei regine să se desvăluie întreagă în două săptămâni!

— Intimitatea unei regine se poate desvălui mai greu, în întregime, în două săptămâni... dar a unei femei?...

Regina râse încet, lăsându-se la loc pe spate.

— Adevărat! Ai dreptate. Uitasem că ceeace interesează, în primul rând, într'o regină este: femeea!.. Ei bine, da! sint dispusă să te introduc în această intimitate — şi chiar din acest moment! ... putând sta de vorbă ca două femei! complectă suverana cu un surâs de-o inegalabilă gingăşie.

Ca două femei care s'au întâlnit acum, în intimitatea unei camere plăcute, şi-şi împărtăşesc acele mici — sau mari — nimicuri care formează centrul unei discuţii feminine. Despre ce vorbesc două femei obişnuite când se întâlnesc? De mode în primul rând! Moda a interesat în toate timpurile pe femeile de orice condiţie socială, înaintea oricăror alte lucruri! Ne-am putea opri şi noi la acest subiect! Un schimb de păreri în acest domeniu n'ar fi lipsit de interes.

— Şi care Vă este părerea de exemplu în ce priveşte felul de-a se îmbrăca al femeii române?

— Cred că că nu mă înşel dacă afirm că nu poate să fie o părere care să se pronunţe altfel decât admirativ.

Tăcui din nou.

— S'ar părea că dumneata eşti de părere contrarie — zise suverana, uşor surprinsă.

— Nu contrarie, ci deosebită numai.

— Cu-alte cuvinte dumneata acuzi femeia română, din acest punct de vedere?

— N'o acuz. O scuz!

— Deci tot are o vină, de vreme ce scuza e necesară! Curios că mie nu mi s'a relevat niciodată nimic în care să am ceva de acuzat sau scuzat!

— Fiindcă aţi venit în contact numai cu două categorii de femei: acele din clasele superioare — adică acolo unde posibilităţi materiale unite cu un anume grad de bun gust şi cu un maxim de bun simţ au putut să dea acea eleganţă şi acel chic ireproşabil — şi acele de la brazdă, care sînt păstrătoarele şi continuatoarele specificului naţional. Dar între aceste două mai este clasa de mijloc. Este clasa celor mulţi şi diverşi, a celor unde toate fanteziile, toate speranţele, toate durerile, sînt fără limite. E clasa celor semi-ignoranţi, a celor unde civilizaţia nu şi-a spus tot ce-avea de spus. Acest amalgam, format din tot ce poate da ca varietate complexa fire a omului de mijloc, se caracterizează plastic prin îmbrăcămintea feminină. La femeia acestei clase subconştientul nu-şi păstrează toate tainele. Din contră — le exteriorizează! Lipseşte acel bun simţ pe care îl imprimă maximul de civilizaţie, care să-i dea acea moderaţie ce ocoleşte ridicolul.

Mica femee, care nu are putinţa de-a-şi umple garderoba decât cu o singură toaletă, trebue să stea mult pe gânduri în alegere. Şi 'n această frământare fantezia biruie spiritul practic şi bunul gust. Se ridică în această femee o dorinţă nestăpânită de-a învinge realitatea, de-a părea în momentele ei de libertate că este aşa cum s'a visat — şi cum nu se visează o asemenea femee! — oferind astfel spectacolul grotesc al unei eleganţe naive, care-i desvăluie întreaga ignoranţă şi-i evidenţiază toate lipsurile.

Este în toată această sforţare a lor de-a se îmbrăca cum nu trebuie, de-a jicni cu perseverenţă — în toate orele din zi şi din noapte — bunul gust, o notă tragică care scuză întru câtva toate aceste devieri dela firesc: sînt toate acele idealuri neîmplinite, care otrăvesc atâtea existenţe, şi care cată să fie amăgite cât de cât. Sînt toate acele stupide convenienţe — pe care le are orice clasă, dar care în nici-una nu sînt mai rigide ca într'aceasta — care aduc o otravă în plus, care impun norme de conduită absurde, frângând orice disciplină estetică şi conducând la ridicul...

. . . .

...Şi 'n timp ce cuvintele-mi desvăluiau aâtea lucruri neştiute suveranei, imprimând pe chipul fin o surpriză bine stăpânită — pe dinaintea ochilor îmi trecea „tot poporul acela de midinete, de studente, de fiice şi soţii de modeşti slujbaşi — ele înşile slujbaşe — care se vântură bi-cotidian pe Calea Victoriei şi în diverse alte puncte de exhibiţie ale oraşului şi care deslănţuie atâtea drame sau, în tot cazul crează atâtea greutăţi otrăvitoare, suplimentare, pentru a părea, cu orice preţ luxoase, nereuşind însă decât să fie împopoţonate şi perpetuu „endimanchées". Le vedem „mai ales în zilele de sărbătoare, plimbându-se în plin amiaz, între Corso şi Cercul Militar, în rochii fastuoase de crêpe-soleil şi peau d'ange, de culori înfoalte, ultra-decoltate sau înzorzonate de pene şi tot felul de ruche şi volane" — şi auzeam şi acel:

— Vai, dragă, zău că aşa se poartă! care este supremul argument al prostului gust şi al totalei lipse de personalitate...

... Când un bărbat remarcă, în sine-şi, toate acestea — e trist pentru o femee. Dar când o şi spune — e dezastruos!

Atât doar, că sînt mult prea puţini acei ochi de adevăraţi artişti care să remarce. Femeia prostului gust şi-a creat şi ea — ca ori-şi-ce femee — bărbatul care s'o admire în toate manifestările ei. Zadarnic vor protesta — ici-colo — aceşti artişti. Cine să-i audă, şi mai ales, cine să-i înţeleagă?

Cine va auzi şi cine va înţelege, mai mult decât justele şi interesantele remarce ale principesei Bibescu?

Principesa Bibescu a deschis focul, d. Igiroşianu l-a extins, alţi câţiva îl vor susţine, dar problema pusă e prea complexă şi prea importantă ca să nu atragă în juru-i vii discuţii.

Si sînt încă atâtea de spus!

Vor face-o alţii — voi face-o poate şi eu...

MONICA D'ALUTA

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Consiliul de disciplină al Baroului Capitalei, a ales cu unanimitate de voturi ca prodecan pe d. avocat C. Solomonescu, în urma demisiei d-lui I. Gr. Perieţeanu, noul vice preşedinte al Uniunii avocaţilor din România.

Unanimitatea voturilor consiliului de ordine, corespunde unanimei satisfacţii a membrilor baroului.

D. avocat C. Solomonescu — maestrul Solomonescu sau nenea Costică, după gradul de apropiere sufletească, este, în lipsă, nenea Costică — pentru toată lumea.

Este în lipsă — nenea Costică — şi nu rare ori, chiar în prezenţa lui, cu toată înfăţişarea masivă de rege asirian şi cu toată vocea guturală de coarde vocale umezite în guşa albă şi rotundă, se întâmplă unui nenorocit de client să se repeadă în uşa decanatului, speriat:

— Ne-a venit rândul, nene Costică. Hotărît lucru, că noul prodecan e unul dintre cei mai iubiţi avocaţi şi de judecători şi de colegi şi de clienţi. Să ilustrăm, chiar inutil, afirmaţia aceasta care e soră bună cu adevărul că din iubire suferi.

Intr'o zi, pe înserate, se strecoară cu ochi stinşi şi cu o hârtie grasă, păturită în şasesprezece, în biuroul lui nenea Costică un client spălăcit şi pirpiriu. Un mandat de arestare şi o copie după hotărîrea definitivă de condamnare la o lună de închisoare.

Nenea Costică începe răbdător chestionarea bietului om şi din una în alta află că procedura se îndeplinise, prin înmânarea citaţiei judecătoriei, în mâna unui copil al condamnatului, în vârstă de 4 ani.

— Vom face contestaţie la executare şi ne vom judeca din nou. Cine e judecător preşedinte la judecătoria din comuna B.?

— Domnul P.

— Cu atât mai bine. Vechiu prieten şi dreptatea e cu d-ta. Vii în ziua termenului dimineaţa la 7 şi plecăm împreună cu o maşină.

Aşa a şi fost.

Când judecătorul P. a intrat însă, în şedinţă şi a găsit pe nenea Costică, ochii i s'au luminat, registrul cu procese s'a închis repezit, scaunul prezidenţial a mârâit reculând:

— Judecata suspendă.

Un semn din ochi lui nenea Costică şi cei doi vechi prieteni au intrat emoţionaţi în camera de chibzuinţă. Clientului i s'au paianjenit ochii de fericire.

— Tu, Costică!? Tu, aici în exilul meu?...

— Eu frate. Un moft de contestaţie. Ce vrei? Viaţa ne împrăştie...

— Nu bănueşti ce fericit m'ai făcut. Ascultă: judecăm repede... suspend la 11 şi vii la mine la dejun...

— S'a făcut.

Procesele au trecut unul după altul în ritm tineresc, mai repede la amânări şi la orice hop serios, cu formula:

— Judecata luminată. Pronunţarea după dejun. Sub protecţia acestei formule a trecut şi contestaţia întemeiată şi susţinută de nenea Costică.

Dejunul a fost un prilej de emoţii vii, de amintiri vesele şi de hohote de râs sau gene umede. Pe la ceasul trei, nenea Costică se hotărăşte:

— Eu zic să mergem. Faci pronunţările şi am şi eu tot timpul să ajung bine acasă la treburi.

— Mergem.

După o ţigară fumată în pridvorul judecătoriei, nenea Costică a intrat în sală, în acelaş timp cu preşedintele, care apărea grav din camera de chibzuire.

Grefierul strigă părţile procesului.

Iată şi contestatorul nostru:

— Prezent.

— Judecata respinge contestaţia.

— Imi permiteţi — intervine nenea Costică — aţi vrut să spuneţi, admite.

— Respinge contestaţia. Nu-i nici o greşală.

Prin tot trupul masiv al avocatului a trecut un răsuflet fierbinte şi uscat de pustiu. Transpirase.

A eşit afară uluit sub clipirea unui singur gând „n'are nici un senz". — După o jumătate de oră cei doi prieteni păşeau alături spre automobilul care aştepta în şosea.

— E cald al dracului şi azi, Costică. Nu?

— Cald.

— Tu pari obosit.

— Lasă căldura şi oboseala! Bine, Nicule, cum îţi veni, domnule, să respingi cea mai fundată contestaţie... Şi cel puţin nu mă lăsaşi să-ţi explic temeiurile serioase de drept... Ce-a fost asta?

— Ai dreptate, Costică. Iţi spun eu că ai perfectă dreptate şi câştigi sigur în apel...

— Atunci?

— Uite... m'am gândit şi eu... Ai luat dejunul la mine... Când te-am văzut, am suspendat de bucurie... Ce vrei? Ăştia sunt simpli... Ei nu înţeleg ce fericire a fost pentru mine să te revăd, în izolarea asta primitivă de aici... Cine ştie ce pot gândi? Tu tot câştigi în apel... N'am dreptate?

— Ai, Nicule... bată-te norocul, că din prea mare dragoste, pierdui procesul.

Dar clientul nu s'a convins, nici după ce a câştigat contestaţia în apel, ce fel de prietenie a fost între judecător şi avocatul lui.

G. COSTACHESCU

BIBLIOGRAFIE

PAUL ALLWEIRDS: *Oameni schimbaţi.* Roman. Ed. Saker. Londra.

ANTOLOGIA ESEIŞTILOR MODERNI FRANCEZI, cuprinzând pagini caracteristice din Paul Valery, Julien Benda, A. Maurois, Montherlant şi alţii.

MAURICE BEDEL

W. BADER: *Die technick der chemischen Operationen.* B. Wepf und. Co. Bâle.

N. N. BAICOV: *In junglele Manciuriei.* Harbin. 1934. Cartea e rodul unui vagabondaj de mai mulţi ani prin munţii şi pădurile Manciuriei. Amatorii de natură vor găsi multe lucruri interesante în această carte. Lumea primitivă dispare şi însemnările asupra ei sunt de valoare, chiar dacă autorul cedează în faţa talentului cu care Ossendovschi a scris despre „Zei, Oameni şi Bestii".

JACQUES BAIF: *Naufrage,* roman. Editions du Siècle, Paris. O lume din care visul este exclus şi în care sexualitatea cea mai sălbatecă ţine locul dragostei. Personajele sunt destul de bine caracterizate.

PIO BAROJA: *Las noches del Buen Retiro,* roman. Cronică romanţată a societăţii madrilene. Observator atent, autorul descrie tipuri viguros conturate şi moravuri spaniole caracteristice.

GEORGES BATEAU: *Pontiful Demagogiei.* Ed. Plon. Paris. O carte despre Victor Hugo.

MAURICE BEDEL: *Arcadia Nouă.* Roman. Paris. 1934. Autorul, deţinătorul premiului Goncourt din 1927, satirizează acuma pe „Comuniştii parizieni de salon"...

TRISTAN BERNARD: *Vizite nocturne.* Roman. Ed. Albin Michel. Paris.

TEODOR BESTERMAN: *Biografia Anei Besant.* Londra. 1934.

MARK CHADOURNE: *Anakhuak sau Indianul fără pene.* Paris. O descriere vie şi antrenantă a Mexicului modern.

GABRIEL CHEVALLIER: *Clarisse Vernon,* roman. Editura Rieder, Paris. Un roman care se clasează în genul în care excelează Pierre Benoit. Sunt redate numeroase peripeţii extravagante. Trei morţi şi o sinucidere dramatică contribue la alcătuirea unui spectacol de emoţii tari, — tehnica romanului poliţist împletindu-se cu preocupările de analiză şi interiorizare.

HERBERT CISZARZ: *Schiller.* Ed. Niemeyer, Halle. O imagine inedită a lui Schiller în care personalitatea şi opera marelui poet ni se înfăţişează cu o vigoare nouă.

CICERO: *Poezii.* Ed. „London Press". Pentru prima oară în englezeşte, textul complect al poeziilor lui Cicero.

HENRY DICKENS: *Amintiri despre tatăl meu.* Londra.

GEORGES DUHAMEL: *Le Jardin des Bêtes sauvages.* Edit. Mercure de France, Paris. Al doilea volum din seria „Chronique de Pasquier".

ECATERINA A II-a, IMPARĂTEASA RUSIEI: *Scrisori către Grigorie Potemchin,* favoritul său. Textul francez al acestor scrisori, publicate la Moscova, se află în numărul de Iunie 1934 al revistei „Revue de Paris". Această corespondenţă (1770—1790) nu conţine decât foarte puţine lucruri cu privire la moravurile sau evenimentele epocii respective. Cuprinsul e pur personal şi intim; din acest punct de vedere, publicarea corespondenţei aduce pentru prima dată lumina adevărată asupra acestor două personalităţi istorice, exploatate până acuma aproape numai în sens de anecdotă.

TRISTAN BERNARD

FEUCHTWANGER: *Geschwister Oppenheim,* roman, editura Querido Amsterdam. Epopeia dureroasă a unei familii evreeşti din Germania în ajunul hitlerismului.

E. FOLLMANN: *Germania în vârtejul Revoluţiei.* Prefaţă de G. Zinoviev. Ed. de Stat. Moscova 1934.

MIHAIL FOMICEV: *Căile şi încrucişările tineretului emigrant.* Shanghay. 1934.

DIM. FURMANOV: *Din carnetul unui scriitor.* Ed. de Stat. Moscova. 1934.

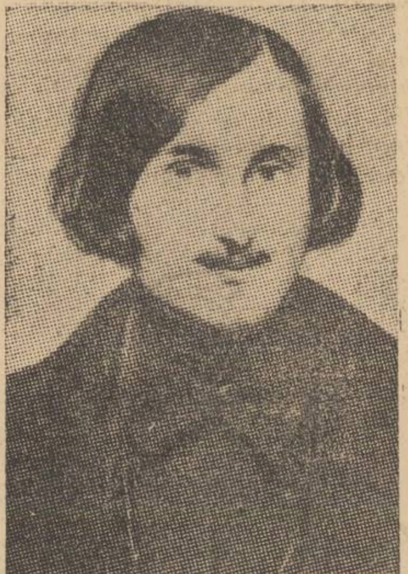
NICOLAE GOGOL: *Suflete moarte.* Cu desene de Aghin şi o prefaţă de L. Comenev. Ed. de Stat a Literaturii de Artă. Moscova. 1934.

ANTONIO GOLIA: *Natalia Gucova.* Roman din epoca revoluţiei ruseşti. Edit. Coppelli. Bologna. 1934.

ROBERT GUIETTE: *Peau Neuve.* Edit. Cahiers du Sud, Paris. Proză ritmată, revelând sensibilitatea delicată a autorului. E o călătorie a poetului în el însuşi şi împrejurul lui, realizată cu o fantezie bogată, cu imagini numeroase şi cu o ironie generoasă. Este un fel de a râde fără hohote şi de a plânge fără lacrimi.

LOUIS GUILLOUX: *Angelina.* Editura Grasset, Paris. „Mizerie fără nădejde", aşa îşi caracterizează Guilloux tema. El a îngrămădit pe capul personajelor sale toate nenorocirile posibile. Sunt unele pagini robuste, în care romanţiosul se contopeşte cu incisivitatea observaţiei.

HANS HAUG: *La Ferronnerie strasbourgeoise au dix-septième et au dix-huitième siècles.* Hahn, imprimeurs-éditeurs, Paris et Strasbourg. E o adevărată minune să poţi face după două sau trei secole monografia unui meşteşug cu atâta exactitate şi precizie. Ca să înfăptueşti acest lucru nu sunt suficiente numai arhivele, oricât de bine ar fi conservate. E nevoe de o mână care să ştie să le folosească. D-l Haug, omul de scrupuloasă şi elegantă erudiţie, conservatorul muzeelor oraşului a reînviat glorioasa istorie a unei arte care la Strasburg a avut o importanţă covârşitoare şi care a fost practicată de meşteri localnici. Graţie unei măsuri de „alternare", cuminte aşezare pe care o menţinea vechiul regim, corporaţia era condusă când de un meşter protestant, când de unul catolic. Paşnică rivalitate care nu era decât în folosul lucrărilor. Ar fi foarte greu să marcăm o preferinţă pentru unii sau pentru ceilalţi, vom semnala numai că meşterii catolici erau foarte refractari influenţelor franceze. Admirabile desene şi fotografii reproduc capodoperele de o fantezie sprintenă şi îmbelşugată ale acestor meşteri care se inspirau cu fidelitate dar în acelaş timp cu libertate din ornamentaţiile epocii.

N. GOGOL

LEVALLET-HAUG: *Opera architectului Ledoux.* D-na Levallet-Haug a trebuit să recurgă la o adevărată exhumare. A rămas într'adevăr foarte puţin din ceiace a construit architectul Ledoux, iar ceiace a construit e neînsemnat faţă de ceiace a conceput acest artist. Ledoux vedea imens. Edificiile dela salina d'Arc şi Senans, care au fost nedemn sabotate într'o epocă foarte recentă când ne-am fi putut aştepta la viabilitatea monumentelor, — nu erau decât o mică parte dintr'un plan imens care se poate compara cu „Cetatea industrială" a lui Tony Garnier. Pomenim numele lui Tony Garnier pentrucă Ledoux se bucură în acest moment de un renume destul de straniu printre architecţii moderni, — care vor să facă din el un Corbusier al epocii sale. M-me Levallet nu cade în aceste greşeli. Ea recunoaşte la Ledoux, ca şi în contimporanii săi, influenţa antică şi mai mult încă influenţa lui Palladio şi a lui Piranès: e suficient ca să justificăm dispreţul pentru ornamentaţii. Dar Ledoux a uzat de aceste elemente cu o remarcabilă putere plastică, cu o originalitate robustă, care fac să dulitate robustă, care fac trăinicia gloriei sale.

JOHN KARTER AND GRAHAM POLLARD: An Inguicy into the Nature of Certain Nineteenth Century Pamphlets. Ed. Constance. London. 1934. Publicarea acestui volum intitulat „*Cercetări asupra obârşiei unor pamflete ale secolului al XIX-lea*" a produs mare senzaţie: autorii au dovedit că vre-o 50 de cărţi care deveniseră rarităţi extrem de scumpe, nu sunt în realitate decât opere artistice de mistificare. Lista acestor contrafaceri, de acum înainte celebre, se începe cu „Sonete Portugheze" de Browning şi „Moartea lui Arthur" de Tennison — opere literare care au necesitat eforturi artistice egale cu talentele celor doi Titani ai literaturii engleze. Cercetătorii au reuşit să descopere falşurile comparând epocile, hârtia, literele şi zaţul; numai autorul acestor potlogării geniale a rămas necunoscut, cu toată silinţa şi cu toată ingeniozitatea autorilor. Impresia produsă de această carte în lumea intelectuală din Anglia nu se poate descrie; emoţia e cu atât mai puternică cu cât se ştie că între 1870—1890 a trăit în Anglia un escroc de un talent extraordinar şi fecund literar, care, publicând operele „inedite" atribuite de el marilor scriitori ai primei jumătăţi a secolului trecut, a reuşit să se ascundă atât de bine, şi nici măcar n'a câştigat din aceste falsuri mai nimic — fiindcă vânzarea „rarităţilor" nici nu-i acoperea cheltuelile de tipar...

POLA KLEIFF: *Recherches sur l'art sculptural à Ephèse".* O lucrare documentară, care desfăşoară istoria sculpurii din Efes, din secolul al XVIII-lea înainte de Hristos şi până în secolul al IV-lea al erei noastre.

N. K. KRUPSCAIA: *Amintiri despre Lenin.* Ed. Partidului Comunist. Moscova. 1934.

ERICK LINKLATER: *Magnus Merriman.* Edit. Cape, Londra. Un pretext pentru autor să-şi desfăşoare verva satirică, zugrăvind lumea contimporană, pe care o socoteşte nu atât de hidoasă şi vrednică de plâns cât mai ales absurdă şi ridicolă.

ERICA MANN: *Cristophe şi dirijabilul său.* Paris. Roman scris de fiica lui Thomas Mann. E povestirea amplă şi vie a aventurii unui băiat care a trecut clandestin Oceanul Atlantic pe bordul unui dirijabil.

GUI MAZELINE: *Căpitanul Durbac.* Roman, scris de autorul „Lupilor", pentru care a primit premiul Goncourt în 1932.

HERMINA MULLEN: *Curentul vieţii.* Roman. Ed. Barker. Londra.

F. NOLTENIUS: *Materie, Psyche, Geist.* Ed. J. A. Barth, Leipzig.

BORIS PASTERNAC: *Poeme: Locotenentul Schmidt, Anul 1905 şi Spectorschi.* Gravuri de Serghei Bigos. Ediţie de mare lux a Editurii „Literatura Sovietică". Moscova. 1934.

MARCEL PROUST: *Opere complete.* Vol. I, cu o prefaţă de Anatolie Lunacearschi. Moscova. Editura de Stat. 1934. Revista „Arta Sovietică" comentează această apariţie cu următoarea notiţă: — „Notăm apariţia operelor beletristice ale cunoscutului scriitor francez Marcel Proust, care s'a pus în rândurile impresionismului extrem şi ale idealismului reacţionar"...

G. DUHAMEL

LOUIS ROUBAUD: *Rossy Carpin, dactylo.* Ed. Excelsior, Paris. O anchetă asupra vieţii dactilografelor pariziene. Cu volumul acesta se inaugurează noua colecţie intitulată „Populisme".

MARCEL PROUST

R. SCHICKELE: *Văduva Boske.* Roman. Ed. Fischer.

A. SIDOROV: *Richard Wagner* (Viaţa Oamenilor Celebri). Leningrad. 1934.

ARDENGO SOFICI: *Taccuino di Arno Borghi.* Ed. Vallecchi, Florenţa. O carte alcătuită din eseuri. Personalitatea armonioasă a autorului se desprinde din interpretările cele mai capricioase şi mai diverse.

JAMES SPENCER: *Leems, Gangster-Englez.* Roman de aventuri. Londra.

F. TAJANI: *La machine e la vita.* Editura Dante Alligheri, Milano.

JACOB WASSERMANN: *Joseph Kerkhovens dritte Existenz,* roman, editura Querido, Amsterdam. Autorul povesteşte viaţa medicului Kerkhoven şi a soţiei lui întoarsă de la Etzel Andergast. E crearea unui tip de femee, chintezenţă a răutăţii omeneşti. Intr'o formă desăvârşită, Wassermann descrie viaţa unui scriitor german, căzut pradă nemerniciei acestei femei.

V. V. ZENICOVSCHI, PROF.: *Problemele educaţiei în lumina Antropologiei Creştinismului.* Paris. 1934. Ed. I. M. C. A. — Press.

RECENZII

C. Antoniade: Machiavelli, vol. II

Anul trecut am vorbit în acest loc despre vol. I al operei d-lui *C. Antoniade,* intitulată „*Machiavelli*". In acel prim volum ni s'a desvăluit, narativ şi documentar, viaţa marelui Florentin din sec. XV, împletindu-se viaţa acestuia cu istoria Italiei şi a ţărilor vecine din acea vreme. In acest al II-lea volum, autorul ne filmează fugar, evenimentele petrecute în restul zilelor Florentinului, ocupându-se, mai ales, cu opera lui, insistând asupra politicului şi istoricului care a fost Machiavelli.

Patruzeci şi trei de ani trecuseră dela naşterea lui Machiavelli şi el avusese timpul să servească cincisprezece ani senioria, ani *pe care „nici nu-i dormise nici nu-i jucase"*, dar care-i deteră o experienţă abundentă şi bogate resurse de cugetare, cu care să-şi petreacă timpul în vremurile grele, când nu mai putea servi republicei şi când îşi ducea cu greu viaţa, luptându-se dureros cu multiple nevoi.

Şi gândurile lui, cugetările lui, sunt închinate — incurabil — Florenţei şi Italiei, căci dacă Machiavelli a fost un mare Florentin, a fost în acelaş timp şi un adevărat Italian, care nu putea să uite că unirea tutulor cetăţilor italiene ar însemna o Italie puternică, scăpată din mâna Spaniolilor, Francezilor şi Germanilor invadatori, o Italie temută, în sânul căreia cetăţile, desbinate şi duşmane, s'ar simţi mai bine, s'ar desvolta mai puternic, spre fericirea lor şi a Italiei întregi.

Dar ceeace frământa gândurile neastâmpăratului Florentin nu putea să încapă în mintea plină de zâzanii şi de profituri imediate şi personale a conducătorilor de cetăţi italiene din vremea aceea, care doreau fericirea pentru ei, şi se interesau de supuşii lor, numai atâta cât era necesar să nu-i răscoale contra lor — şi uneori nici atâta.

Şi Florentinul vedea toate acestea şi suferea din cauza acestora, dar era prea neluat în seamă de cei ridicaţi de soartă în fruntea trebilor statului. Şi omul care servise Florenţei 15 ani, cu râvnă şi cu pricepere recunoscută dar rău răsplătită, era ignorat şi izolat, bănuit şi oropsit.

Zadarnice au fost încercările lui de-a ieşi din uitarea în care-l aruncaseră invidia şi neînţelegerea, căci rămânea neauzit, sau, în cazuri mai fericite, glasul lui era ascultat, dar sfatul neurmat.

Şi experienţa anilor, trecută prin filtrul judecăţii sale, Machiavelli a căutat s'o conserve, s'o ferească de irosire şi uitare, şi a donat-o contimporanilor şi posterităţii în cărţile lui de istorie, politică şi artă militară.

Astfel a scris „*Il principe*", operă atât de discutată şi atât de neînţeleasă, despre care d. *C. Antoniade* spune:

„*Nu e o operă masivă, ci într'adevăr un „opuscul", 26 de capitole scurte. Se pot distinge trei părţi. O introducere generală (Cap. I-XI) care studiază diversele forme de* principate, *adică de monarhii, şi mai ales ceeace Machiavelli numeşte principati nuovi (cap. III-IV), arătând metodele cum se pot câştiga şi menţine. Partea a doua (cap. XII-XIV) expune ideile autorului asupra „armelor" de care are nevoe principele şi conţine un atac contra armelor mercenarii. Partea a treia (cap. XV-XXV) e adevăratul manual al principelui şi în special al principelui nou: regulele de aur ale purtării lui. Aceasta e partea care a făcut celebru şi odios numele lui Machiavelli. Ultimul capitol* (XXVI) *e concluzia cărţii; magnifica exorţiune a patriotului către neamul Medicilor să libereze odată Italia de Barbari*".

Şi după această prezentare, sub formă de tablă de materii. d. *C. Antoniade* rezumă „opuscul"-ul, îl explică, îl interpretează, într'un cuvânt îl analizează cu o migală de chimist, căutând să-l facă înţeles şi, mai ales, să-l scuture de diferitele caracterizări — în bine sau în rău — motivându-le pe fiecare prin arătarea împrejurărilor şi cauzelor care au provocat formularea lor.

Caută apoi să arate şi motivele care l-au determinat pe Machiavelli să scrie această carte, ceeace l-a îndemnat s'o dedice Medicilor şi precizează ce înţelege Florentinul prin „*La verità effettuale*", care l-a urmărit, l-a obsedat în toate scrierile lui.

A doua mare operă politică a lui Machiavelli este „*Discorsi sopra le Deche di Tito Livio*", sau mai pe scurt, simplu „*Discorsi*", unde Machiavelli, comentând pe Titu Liviu, îşi expune propriile-i păreri politice.

Şi toată teoria politică a lui Machiavelli, expusă în aceste „*Discorsi*", d. *C. Antoniade* o rezumă şi o explică în lumina evenimentelor, cu aceeaş pasiune cu care s'a ocupat şi de „*Il principe*".

In acest timp, când Machiavelli este intenţionat ignorat de guvernatorii Florenţei şi când el îşi petrece vremea scriindu-şi operele care aveau să-l facă pe atâta de hulit pe cât de nemuritor; opere politice, istorice şi militare, ca să servească şi altora, sau opere şi exerciţii literare, ca să-şi uite necazurile, în vremea aceasta dureroasă a vieţii sale, el întreţine corespondenţa cu prietenii lui, mai ales cu Vettori, prietenul care rar şi prea timid intervenea pentru el, fără prea bune rezultate, şi cu nepotul său *Giovanni Vernacci,* fiul surorii sale, care făcea negoţ la Pera şi în care avea mare nădejde.

Dar şi pentru Machiavelli încep timpuri mai bune. „*Gli osti Oricellari*", înseamnă pentru el un public care-l ascultă şi care caută să-l înţeleagă. Prietenilor de aci, din grădinile palatului *Rucellai,* le citeşte el unele din scrierile sale, printre care şi „*Discorsi*", atâta cât va fi fost scris, şi chiar „*l'Arte della Guerra*", căci Machiavelli era stăpânit de-o obsesie, aceea a miliţiei naţionale şi nu se putea ca în vremea aceasta, când n'avea altceva de făcut de cât să regrete îndepărtarea lui şi să scrie, nu se putea să nu se ocupe şi de miliţie şi, odată cu ea, şi de „*Arta războiului*". Astfel a scris-o în vremea grădinilor Oricelare, demonstrând necesitatea naţiunii armate.

Şi d. *C. Antoniade* discută şi această operă din toate punctele de vedere: şi literar şi politic şi tehnic, înlesnindu-ne înţelegerea ei şi apropierea de Machiavelli.

Ne vorbeşte apoi despre „*Istoriile Florentine*", arătându-ne diferitele păreri emise asupra lor, discută isvoarele, explică felul cum au fost scrise aceste Istorii comandate de Medici, arată probitatea lui Machiavelli care dacă n'a atacat, în această serie, pe papi, aşa cum simţea el, s'a ferit şi de a-i lăuda, aşa cum de sigur ar fi dorit-o Medicii.

Trecând apoi la „*Comedii şi Poeme*" scrise de Machiavelli, d. *C. Antoniade* demonstrează că *Mandragola,* comedia cea mai importantă a lui Machiavelli este de-adreptul o capodoperă, izbutind să schiţeze calea adevărată a teatrului italian, care, pe vremea aceea, se ocupa numai cu teatrul popular sau cu cel clasic, curente care erau departe de-a însemna un teatru naţional cu directive proprii.

Belfagor arcidiavolo este o poveste scurtă, cu subiect popular şi universal pe care d. *Antoniade* o aseamănă cu „*Kir Ianulea*" a lui *Caragiale.*

Şi, cu „*Decenatele*" şi celelalte scrieri atribuite lui Machiavelli, d. *C. Antoniade* trece la ultimul capitol, intitulat sugestiv „*Agonia Italiei — Sfârşitul lui Machiavelli*", în care narează istoria Italiei din ultimele zile ale lui Machiavelli, când acesta are de îndeplinit o misiune la *Faenza* şi apoi la *Venetia.*

Ne sunt arătate sforţările continue ale lui Machiavelli, susţinute oarecum de prietenul său *Guicciardini,* de-a scoate din amorţire pe conducătorii Italiei cu un ceas mai de vreme. Incercări rămase inutile spre durerea lui şi fatalitatea ţării.

Ca încheere, d. *C. Antoniade* vorbeşte despre „*Machiavelismul şi Machiavelli*", căutând să elibereze memoria Florentinului de acuzaţiile care i-se aduc, când prin machiavelism se înţeleg mijloace piezişe, nepermise, falsitate, laşitate, etc. Acest sistem a existat şi înainte de Machiavelli, fiind vechi de când lumea; machiavelismul lui Machiavelli fiind cu totul altceva. D-sa spune:

„*In primul rând, deci, machiavelismul adevărat este o metodă: metodă realistă, care caută să cuprindă realităţile politice în ele înşile, fără ca cercetarea să fie obnubilată de idei preconcepute, de chimere, de idealuri imposibile... Este o doctrină energetică... doctrină care se poate rezuma pe o singură vorbă:* virtù... *Acest machiavelism este mai înalt şi mai larg decât machiavelismul dedus, cu bună ori rea credinţă, din regulele dure asupra Principelui. Nu tot machiavelismul este cuprins în faimoasa cărticică*".

Şi d. *C. Antoniade* dovedeşte o înţelegere nouă faţă de *Machiavelli,* o înţelegere pornită numai din studii şi cercetări, departe de oricce idee preconcepută, o înţelegere care n'are pentru Machiavelli nici ponegrire nici adulaţie, ci interpretarea şi expunerea faptelor aşa cum s'au petrecut, aşa cum rees din documente şi isvoare, cercetate cu dragoste de adevăr, o înţelegere pură care explică deplin viaţa şi faptele celebrului Florentin, atât de mare şi atâta de neînţeles.

CONST. I. MANEA

Casa cu ziduri albe

Doamnei D. R.

Nu, doamnă, vă înşelaţi! Căci orice-aţi zice, oricât v'aţi îndoi şi oricât de neîncrezător aţi surâde — dar sunt şi lucruri care nu se uită. Şi pentru mine, întâmplarea aceia pe care socotiţi că am uitat-o, „miraculoasa întâmplare", cum o numiţi Domnia Voastră cu destulă ironie, face parte dintre ele. Nu, nu protestaţi! Aveţi răbdarea de a străbate aceste rânduri până la capăt. Veţi da din umeri sau mă veţi aproba la urmă.

...Acum câteva săptămâni. O pană de automobil mă lăsa într'o după amiază în mijlocul câmpului, la câţiva kilometri de marginea oraşului. Era cald. De sus, din albastrul fără strălucire, zăpuşala atârna grea ca o pânză umedă, turnând peste oraşul din zare fumuri de pâcle cenuşii. M'am uitat împrejur căutând în zadar un adăpost; nici o umbră de pom, nici o casă. Cel mai apropiat colţ locuit din tot acest pustiu înecat în soare părea să fie acolo, către marginea zării, unde un zid alb lucea ca un ochiu ce clipeşte, în mijlocul unei oaze de arbori. Am pornit într'acolo fără întârziere, înotând cu curaj prin arşiţă, dar nu fără a mă întreba mereu cu teamă de nu eram cumva pradă a unui miragiu măestrit de înşelătoarea Apă a Morţilor, stăpână a stepelor şi a deşertului.

Apropiindu-mă mi-am dat seama însă, şi nu fără bucurie, că nu aveam a face cu o halucinaţie. Casa se arăta a fi conac de moşie cu gospodărie mare şi parc de copaci bătrâni cu umbră adâncă. Am grăbit pasul. Şi înnaintând am văzut atunci cu uimire ieşind din pâcle o împrejmuire de ziduri grele, cu ferestruici înguste şi contraforţi de cetate. Iar îndărătul casei albe am zărit înălţându-se acoperişul ţuguiat de tinichea roşie şi crucea unui mic paraclis cu ziduri înverzite de ploi şi de vremuri. Am trecut cu sfială poarta dărâmată. Atunci, ieşind din cotloane, au sărit asupra mea zăvozi. Unii roşcaţi, alţii negri, toţi laţi în piept şi înalţi în picioare. S'au repezit lătrând cu furie; şi arătându-mi colţii, mi-au închis calea. Au lătrat aşa un răstimp. Apoi socotind pe semne că dăduseră deajuns de veste, s'au liniştit şi s'au dus. Cu zidurile-i albe şi cu toate ferestrele deschise, casa îmi zâmbea prieteneşte, chemându-mă parcă. Am păşit sub peronul cu arcade şi pilaştri şi am voit să intru. Dar m'am oprit. Din umbra unei încăperi, fără zgomot de paşi, cineva îmi venea întru întâmpinare: eraţi Domnia Voastră, Doamnă!

Uimirea a fost reciprocă şi îndreptăţită. Eu vă socoteam plecată în cuprins de hotare şi de mări străine. Domnia Voastră nu aveaţi de ce să mă aşteptaţi. Intâia surprindere trecută, primele explicaţii schimbate, ne-am bucurat amândoi deopotrivă de această întâmplare. Apoi am recunoscut împreună atotputernicia destinului şi ne-am închinat lui cu făţarnică supunere şi cu recunoştinţă.

M'aţi dus în urmă în catul de sus al vechii case boereşti. Am intrat într'o cameră imensă şi ne-am aşezat într'un colţ printre cărţi şi flori, în fotolii joase şi adânci. Pe ferestrele date de perete parcul intra întreg la noi în odae, cu toată lumina şi cu toate umbrele, cu toate glasurile şi cu toate mirezmele lui. Şi nu ştiu de ce, dar panourile albe ale pereţilor mi s'au părut atunci şi mai nesfârşite, iar în colţul nostru eu m'am simţit mic şi neînsemnat, neînsemnat şi mic ca o biată gâză oprită la rădăcina unui arbore uriaş.

Domnia Voastră aţi fost aceia care aţi vorbit întâiu. Cu voce scăzută, în puţine cuvinte mi-aţi povestit viaţa pe care o duceţi acolo, în umbra şi lumina casei cu ziduri albe, de câtăva vreme. O viaţă făcută din griji mărunte şi calme şi din bucurii asemănătoare, cârmuită de mersul holdelor şi al anotimpurilor. In urmă, mi-aţi istorisit povestea ciudată a casei aceleia, ale cărei bolte străvechi ne adăposteau. Conac boeresc din timpul Brâncovenilor, zidit poate pe ruinele mai vechi ale unei mănăstiri, bătrâna gospodărie trecuse din stăpânirea unei familii boereşti în a alteia după vremuri şi după împrejurări. La adăpostul zidurilor ei temeinice casele boereşti s'au tras de multe ori în timpuri de cumpănă, cu toate avuturile şi odoarele lor, aşteptând sfârşitul furtunii. Şi tot aici s'au pus la cale, în taină, urzeli şi maziliri de domni şi răzmiriţi. Iar în încăperea aceia, îngropată pe jumătate în pământ, cu fiare ţintuite în fereşti şi cu obloane de tablă groasă, în care legenda spune că odată a hălăduit un nebun, va fi fost mai de grabă închis cutare boer „hainit", scos dela inima Domnului.

...Când aţi tăcut, cu ochii umbriţi ciudat de umbrele tristeţelor trecutului, parcul a început dintr'odată să fremete, să fluture din toţi copacii. Iar în brazii grei şi nemişcaţi vântul amurgului a prins să curgă cu murmur de apă. Ne-am ridicat părăsind fotoliile cu părere de rău şi cu tristeţe ca şi cum ne-am fi despărţit de un vis frumos sau de o vedenie aurită. Am străbătut una după alta încăperile casei cu ziduri acum poleite de poleiala dulce a amurgului. In odaia copiilor ne-am oprit în treacăt în faţa unui raft, în care erau rânduite cu grijă un şir nesfârşit de „boites à musique". O clipă ne-am lăsat duşi îndărăt spre propria noastră copilărie. Induioşaţi, cu mâni stângace şi poate puţin tremurânde, am strâns pântecul unui iepuraş alb, cu blana miţoasă. Şi ca odinioară, am ascultat cu ochi strălucitori de bucurie, melodia puerilă ce picura timid sunete de pahar lovit. Am întors apoi cheiţa unui aeroplan albastru cu motoare şi elici decorative şi ne-am uimit văzându-l că porneşte şi că aleargă pe covor dela un capăt la altul al odăii.

Am ieşit în urmă pe peronul cu arcade şi pilaştri. Şi acolo, cu o privire aruncată în jur, instinctul de cercetător al trecutului s'a trezit în mine, dintr'odată. Am coborît în fugă treptele de piatră şi am intrat în parc. Am dat ocol zidurilor bătrâne şi paraclisului cu învelitoare de tinichea roşie. Le-am examinat tencuiala şi contraforţii îndelung şi cu grijă. Am mângâiat pietrele uşor, din vârful degetelor şi fără să vreau am aşteptat să aud răsărind din ele sunet de glas. Dar n'am auzit decât vântul sunând în brazi.

Şi la întoarcere, pe-o potecă, am întâlnit pe fiica Domniei-Voastre. Mi-a întins mâna cu siguranţă şi linişte şi m'a privit drept în faţă cu priviri castanii. M'a înştiinţat că o chema Dana şi că avea opt ani. M'a rugat apoi s'o iert că era silită să mă lase: trebuia să facă o plimbare în parc cu Domnul Dick, mic grifon alb şi prieten al Domniei Sale. A plecat cu paşi mărunţi, vorbind cânelui de alături ca unui om. Jos, a întors odată capul privind nedumerită pe Domnul acela cu pălărie şi mănuşi ca toţi Domnii ce-i cunoştea dânsa, dar care spre deosebire de ei se căţăra pe ziduri şi le privea de aproape, ca un câne care adulmecă.

...Dar ca toate cele omeneşti şi întâmplarea aceia trebuia să aibă un sfârşit. Din poartă, înzdrăvenit în sfârşit, automobilul meu îşi trâmbiţa nerăbdător chemarea-i metalică. Ne-am despărţit surâzând, dar cu nu ştiu ce fel de tainică şi nedesluşită melancolie. Şi odată ajuns acolo unde drumul face o ultimă cotitură, nu m'am putut împiedeca să nu întorc capul. Prin înnegurările amurgului n'am izbutit să mai văd decât o fluturare de rochie şi două braţe albe. Dar casa cu ziduri albe şi parcul negru le-am putut zări încăodată. Şi nu ştiu de ce, însă în clipa aceia am avut viziunea limpede a unui „cottage" din Sussex sau din Kent şi a unui parc cu alei aurii, dealungul cărora aleargă deavalma copii blonzi şi câni cuminţi, ştiţi, cânii aceia englezeşti slăbănogi şi urâţi, dar care sunt uneori mai înţelepţi şi mai umani decât stăpânii lor, oamenii.

EMIL COLIU

Londra-Bucureşti

„La Bucureşti te duci?", mă întrebă un amic. „Ce mai oraş!" Şi după şase luni petrecute aici, pot să repet: „Ce mai oraş!", dar într'un sens cu totul diferit. Mai mult decât Parisul sau Berlinul, Bucureştiul este un oraş interesant pentru un londonez. Ca un câne care încearcă să-şi prindă coada, Bucureştiul este un oraş care îţi dă impresia că încearcă disperat să realizeze imposibilul. Marile clădiri ca Palatul Telefoanelor şi Marghiloman, sunt tot aşa de moderne în concepţie ca orice „zgârie-nori" din Londra. Cu toate acestea cred că această imitare a Americii e o mare pagubă. Clădiri ca Şcoala de Architectură ori Cercul Militar, au o individualitate care lipseşte „zgârie-norilor". Ar fi, repet, o mare pagubă, dacă Bucureştiul, — în efortul său de a copia Occidentul, — şi-ar pierde armonia sa particulară. Există prea multe oraşe care nu reprezintă mai mult decât aglomeraţii de cărămidă şi tencuială. Nu lăsaţi ca Bucureştiul să devină încă unul la fel.

Sunt de fapt mii de deosebiri între Bucureşti şi Londra, dar cea dintâi este circulaţia. In Londra ea se mişcă după un ritm în care sunetul individual al automobilelor se pierde în larma generală. In Bucureşti circulaţia îşi are trăsăturile sale caracteristice. Fiecare maşină, fiecare tramvai îşi are propriul său zgomot, şi fiecare pare egal de intenţionat de a distrage pe pietoni. Apoi, caii au dispărut de pe străzile Londrei ca şi birjarul care în Bucureşti încă mai tronează şi te izbeşte deodată cu un aer aparte. Deasemenea am văzut aici o motocicletă — o maşină care a avut o viaţă scurtă în Anglia acum zece ani.

In Londra nu vei vedea niciodată ţărani, ţigani ori vânzători de ziare, desculţi. Londra este şi din această cauză mai puţin pitorescă. Viaţa occidentală devine atât de mecanizată, cu funcţionarii săi surtucari, — încât orice mai rămâne din pitorescul ei de altădată, ar trebui să fie păstrat ca un tezaur. Dacă Hyde Park ar fi umplut într'o Duminică după amiazi, ca Cişmigiul, cu costume ţărăneşti în loc de oratori peltici, predicând toate crezurile, — dela comunism până la a Doua Venire a lui Christos, — Londra ar fi în câştig.

Şi eu admit că o atare privelişte, „Moşii" săi ori „Halele" reprezintă România mai mult decât eleganţa căii Victoriei, în ochii străinului. Vitrinele din acea stradă întortochiată şi atrăgătoare, conţin câteva lucruri fine, în special obiecte de sticlă, dar bărbaţii săi care se „păunesc" acolo în costume cel puţin pe jumătate mai elegante decât s'ar cuveni, nu-mi par a înfăţişa tipul pe care se va clădi viitoarea grandoare a României. Ei nu fac mai mult, decât să maimuţărească pe sofişti. Mai bun material uman în strada Sărindar, cu băeţii săi, vânzători de ziare, râzând, voioşi, certăreţi. Din contra, femeile sunt atrăgătoare. Aşa de mult s'a scris despre frumuseţea femeilor din România, că prea puţin s'ar mai putea adăuga. Ajunge să menţionez, că totul ce s'a spus este adevărat. Pentru saxonul blond, ochii şi părul negru au totdeauna un farmec irezistibil, scos în relief, bine înţeles, de costume elegante şi figuri aşa de svelte, încât te miri dacă posesoarele lor mănâncă ceva pe lumea aceasta.

Ce înseamnă atâţia ofiţeri paradând pe străzi, în cârduri, în afară de orice proporţie cu numărul soldaţilor?

„Tommy" din Anglia (porecla populară a soldatului englez) poartă moletierele peste bocanci, nu în bocanci, cum obişnuesc soldaţii români. Iarăş, bărbieritul este obligatoriu în armata britanică. Este puţin deconcertant când vezi o formaţiune militară trecând pe Bulevardul Elisabeta, şi constaţi că două treimi din soldaţi n'au văzut briciul de-o săptămână. Or, asemenea detalii sunt mai preţioase decât galoanele de aur.

Cerşetorii în orice oraş mare sunt o privelişte care inspiră milă; dar apariţia lor în Bucureşti este aproape tragică: cu membrele pierdute ori răsucite, târându-se dealungul străzilor cu mânile sprijinite în cârji. Aşa apar cerşetorii, ca şi căluţii sleiţi, jumătate flămânzi, trăgând poveri grele şi neputincioşi în faţa biciului care nu mai încetează — un tablou dintre cele mai triste.

Şi, în contrast viu cu această mizerie, muzica vioaie se aude pretutindeni. Desigur, Bucureştiul este oraşul muzicei. O poezie engleză zice:

With rings on her fingers and
bells on her toes,
Music shall follow whenever she
goes!

(Cu inele pe degetele ei şi cu
clopoţei la călcâie,
Muzica trebuie s'o urmeze oriunde s'ar duce ea!)

Pentru a-şi vedea acest vis cu ochii, *lady* ar trebui să vie la Bucureşti... noaptea în Cişmigiu, unde muzica ţigănească cântă ciudat de languros şi totuş excitant pentru urechile occidentalului, — când poţi prinde ceva din frumuseţea ce te reţine în acest mare oraş de şes.

Bucureştiul are o viaţă proprie. El este oraşul flaneriilor— o artă pierdută pentru occidentalul veşnic pripit. Viaţa străzilor sale te smulge pedeantregul din existenţa monotonă, automată, a ţărilor industriale. Dacă această viaţă va fi forţat strânsă în jacheta neagră, fatală, de respectabilitate biurocratică, nu numai România va fi în pierdere.

LLOYD HOOPER

Ecaterina II-a şi Potemkin

Georges Oudard a început să publice în „Revue de Paris" primele scrisori adresate de Impărăteasa Ecaterina II-a lui Potemkin. Scrisorile au fost inedite până astăzi şi aduse de foarte curând din Rusia.

Autorul le-a făcut o prefaţă foarte reuşită asupra vieţii sentimentale şi psihologiei împărătesei.

Figschen, cum era numită în intimitate Sofia d'Anhalt-Zerbst (pe care biserica urma s'o facă Ecaterina Alexeevna) fusese destinată de către Impărăteasa Elisabeta lui Petru al III-lea, nepotul lui Petru cel mare.

„Partida e minunată şi nesperată. Cine-ar fi îndrăznit să prezică lui Figschen, care se juca odinioară în marea piaţă din Stettin cu ceilalţi copii din oraş, că va ocupa odată tronul celui mai mare imperiu din Europa? Bărbatul însă e respingător. Toată faţa-i ciupită de vărsat. Dar dacă n'ar fi decât urât! Pe lângă asta însă e josnic, vicios şi răufăcător. Bea peste măsură şi nu se complace de cât în tovărăşia servitorilor. Camera sa conjugală e ocupată de-o întreagă turmă de câni, care răspândesc un miros desgustător. Pe lângă toate astea instalase şi un teatru insipid de marionete".

Intr'o seară a condamnat la moarte, — după o judecată supusă consiliului de război —un şobolan acuzat de-a fi devorat o sentinelă de amidon, postată în faţa unei fortăreţe de carton. După cât se vede — un om aproape nebun.

Viaţa dezordonată a Ecaterinei, de altfel destul de exagerată după Oudard, îşi are o scuză, mai ales c'a aşteptat opt ani ca să-şi înşele acest bărbat îngrozitor.

Portretul împărătesei, desemnat de Poniatowski, al doilea amant al ei, şi foarte îndrăgostit, e fără îndoială exagerat. Contimporanii spun cam toţi acelaş lucru amintind de figura ei destul de comună, fiind însă mai indulgenţi când fac portretul primilor săi ani de tinereţe.

Ecaterina a împăcat cele două tabere descriindu-se în câteva cuvinte: „La drept vorbind — mărturiseşte ea — eu nu m'am crezut nici odată foarte frumoasă, dar plăceam mult, şi cred că asta era adevărata mea putere".

Soltikow, primul său favorit, a revelat împărătesei sensualitatea. Poniatowski a ştiut să-i desvolte drăgălăşenia şi delicateţea sufletească.

Orlow a rusificat-o şi a desăvârşit „în felul său, brutal şi ordinar" educaţia sentimentală a principesei, care şi de data aceasta se va dovedi o elevă docilă şi cu o excelentă memorie.

Vasilitşikov, care a urmat după Orlov, era prost şi plicticos.

Grigore Potemkin avea treizeci şi patru de ani când a răspuns unei chemări ascunse şi pline de mister din partea Ecaterinei, care avea patruzeci şi patru.

Impărăteasa l-a iubit pe Potemkin şi chiar l-a idolatrizat, după cum reese din scrisorile publicate de Oudard.

Ecaterina se exprimă franc în această corespondenţă. Ea se arată rând pe rând sau deodată familiară, graţioasă, vie, spirituală, trivială şi sensuală. Pe un vechi fond german se regăsesc fructele lecţiunilor succesive ale lui Soltikov, Poniatovski şi Orlov. In nici un cuvânt însă nu apare împărăteasa.

Acest lucru a decepţionat mult pe Potemkin, pe care nu-l atrăgea decât împărăteasa. Pentru Ecaterina, dragostea nu are nimic tragic. E o prietenie caldă, cu nopţi arzătoare, cu mult râs; un lucru executat în comun, totdeauna cu bună dispoziţie.

Iată — scrie Oudard — idealul împărătesei, aşa după cum reese din scrisorile sale. E tocmai ceiace a descurajat pe Potemkin, care era foarte nenorocit.

Scrisorile Ecaterinii poartă urma acestei decepţii. Intre ei se ivesc scene şi „cea mai femee din doi e totdeauna el", — scrie Oudard.

Oudard e înclinat să creadă că Potemkin a fost mai mult decât favoritul Ecaterinii, poate chiar soţul ei legitim.

Cavalerul sau... cavalera d'Eon

Contesa de Rochefort şi cavalerul d'Eon

Inceputul lui Februarie 1755. Curtea regală şi întreg Parisul se pregăteau să serbeze carnavalul după cum se cuvenea. Pretutindeni nu se discuta decât despre baluri, serbări şi mascarade. Cavalerul d'Eon locuia pe atunci în casa locotenentului general, contele Dousen-Bray, fiul fostului preşedinte al academiei de Ştiinţe, căruia îi ţinuse discursul de înmormântare, pe care apoi îl publicase. Dar să-l lăsăm să povestească singur:

„Intr'o seară — spune cavalerul d'Eon — mă aflam în casa contelui din str. Bourbon în cartierul Saint-Germain, împreună cu ducele de Nivernais, cu fetele acestuia, d-nele de Gisors şi de Brissac şi contesa de Rochefort, văduvă tânără şi interesantă, al cărei preferat eram. Degetele albe şi fine ale contesei, nepăsătoare şi cuprinsă de o dulce bucurie, se jucau de câtva timp cu părul meu blond şi mătăsos. Ii plăcea acest joc nevinovat. Eu însă, la un moment dat am tresărit, simţind la atingerea acelei mâni feminine o senzaţie necunoscută până atunci...

„Există în păr un fel de fluid care — asemănător electricităţii—se pune în mişcare la simpla apropiere a unui element simpatic şi zboară — ca să spun astfel — în întâmpinarea lui prin fibrele trupului nostru.

Imi simţii toată fiinţa străbătută de acest curent magnetic; mi se păru că din cap îmi ies scântei care pocneau subt desmierdările acestei mâni a cărei atingere făcea să mi se înfioare pielea şi să mi se ridice părul. Mă sileam din toate puterile mele să ascund această senzaţie nouă, nedefinită; mă temeam ca nu cumva o contracţiune, o mişcare să nu trădeze plăcerea pe care o încercam în mine.

„Lăsai aşa dar acea mână dulce să alerge şi să se joace pe fruntea mea, dându-mi în aparenţă un aer cât mai nepăsător. Ingrămădit parcă în mine însumi, cu mânile strânse una în alta, încordându-şi muşchii şi nervii, mă crispam, îmi zugrumam plăcerea, o ascundeam în mine, înăbuşind-o; dar gâdiliturile pe care le simţeam sporiră şi se intensificară într'atât, în cât un tremur de neînvins îmi cuprinse tot trupul.

Am sărit din locul meu. Contesa de Rochefort, speriată, îşi retrase brusc mâna îndepărtată de mişcarea mea ca de-o lovitură. Işi ridică ochii şi roşi fără voe când mă văzu cu obrajii stacojii, privirea umedă şi pupilele dilatate... Contesa de Rochefort era o femeie înaltă şi frumoasă. Avea ochii negri tăiaţi în formă de migdală, cu o expresie vie şi blândă în acelaşi timp. Fie că aflase despre desvoltarea mea tardivă, fie că şi-o închipuia după înfăţişarea mea copilăroasă şi delicată, contesa se purta cu mine fără sfială, permiţându-mi faţă de ea şi permiţându-şi faţă de mine mici intimităţi ca dela frate la soră, şi ca dela soră la frate. Mă numea micul ei d'Eon, mă considera copil şi spunea că mă iubeşte mult.

Din acel moment însă, contesa se îndepărtă de mine pe nesimţite şi încetul cu încetul deveni mai rece, întocmai ca o broască ţestoasă care s'a descoperit şi pe care primejdia o face să se retragă sub carapacea ei.

Privirea neobişnuită şi cu adevărat înflăcărată cu care o învăluisem fusese ca un fulger pentru spiritul ei fin şi pătrunzător. Inţelese că avea în faţa ei un bărbat în loc de un copil şi că pe viitor, femeia trebuia să ia locul surorii. Imi vorbea mai puţin, nu se mai juca cu mine, dar observai că mă privea mai mult; nu-mi mai spunea că mă iubeşte, dar începu să mă iubească,... aşa-s femeile, nu?..."

Pe lângă persoanele amintite, cavalerul d'Eon spune că în casa contelui Dous-en-Bray se mai aflau contele de Lauragnais, Sainte-Foy, Dampierre, Bezenval, şi Jean du Bary, care pe atunci avea reputaţia de mare ştrengar. Adevărata lui fire era ascunsă. Totuşi, în vreme ce puiul de vultur stă închis în ou, el loveşte cu ciocul coaja, şi după loviturile pe care le dă se poate prevedea ce va face atunci când îi vor creşte penele şi ghiarele şi când va putea să-şi ia zborul...

„Doamna Contesă va merge mâne la Versailles, la marele bal al curţii?—se adresă contele de Lauragnais, doamnei de Rochefort, a cărei privire absentă trăda o mare preocupare.

— Da, domnule conte, voi merge.

— Să mergem cu toţii, domnilor, propuse imediat ducele de Nivernais. Se spune că balul va fi superb.

— Da, răspunse contele Jean, se mai spune că „Frérot [1]" va participa şi el deghizat în adevărat rege, iar „Pompadourette" în femeie cinstită.

— In femeie cinstită e prea greu. In zână.

Se vorbeşte că ar fi evocat toate vrăjile seducţiunii şi minunăţiile toaletelor pentru a reţine lângă ea pe un cavaler, care începe să considere monotonă dragostea castelanei şi care mai are încă veleităţi pentru aventuri nouă.

— A, a, exclamară toţi, curioşi!

— Da, domnilor. Ludovic XV a observat că simţurile îi amorţesc. Picioarele regalităţii nu mai găsesc căldură la căminul care până acum le încălzise. Frigul s'a urcat de la extremităţi la inimă. Majestatea sa e ameninţată să îngheţe. Palatul bolnavului a pierdut orice savoare. Nu e departe moartea, dacă nu se arată vre-un doctor dibaciu, care să însufleţească pe monarhul amorţit, să-i redeştepte poftele stinse şi să-i învioreze celulele nervoase. Şi de aceia toţi Esculapii Parisului sunt, domnilor, în căutarea leacului miraculos.

Toţi hăitaşii din parcul cerbilor, toţi vampirii din Versailles sunt pe urmele vânatului şi în căutarea victimei care să redeştepte pofta regală şi s'o stimuleze prin infuzia unui sânge tânăr şi cald.

— Şi până acum cercetările au rămas zadarnice?, întrebă du Barry.

— Aproape. In momentul de faţă se dă o luptă înspăimântătoare de devotament. E un amestec de caritate creştină şi monarhică, de virtuţi de toate mărimile şi de toate vrâstele, gata să se sacrifice pentru salvarea tronului; dar plictiseala care mistue pe augustul bolnav a săpat în jurul său o prăpastie aşa de adâncă, încât toate victimele sacrificate n'au parvenit să-l mulţumească. Prăpastia e deschisă încă şi aşteaptă apariţia unui Decius.

— Ah! de ce n'am o vară sau o soră, gândi du Barry, muşcându-şi vârful degetelor. Acest gând era ca o inspiraţie şi o presimţire a viitorului său

— Răceala existentă între d-na de Pompadour şi Rege e trecătoare, domnilor, răspunse Sainte-Foy; focul e numai acoperit de cenuşă, dar se va aprinde iar. D-na de Pompadour e prea necesară Majestăţii sale. A ajuns pentru dânsul un obiceiu şi, mai mult, pentru Ludovic XV e însăşi viaţa. Niciodată mişcarea, impulsia nu iau naştere, nu pornesc dela el, în totdeauna le primeşte, le ascultă şi le păstrează, urmând invariabil drumul în care a fost împins.

Paşii săi vor ezita sau poate-şi vor încetini mersul, se vor îndepărta chiar şi câteodată vor păşi alături, dar nu după multă vreme vor reveni pe drumul fixat. O influenţă secretă, o putere străină îi domină şi nu stă în voinţa lor de a se sustrage acestei puteri, după cum nu-i în puterea satelitului planetar să iasă din orbita în care steaua sa îl sileşte să graviteze.

Ludovic XV, domnilor, se leagă de ceiace există, pentrucă există. Iată raţiunea sa. El va iubi mâne, pentrucă a iubit eri şi va iubi totdeauna pentrucă a iubit odată.

[1] Una din poreclele date regelui Ludovic XV.

Iată în ce constă inima și dragostea lui; inimă pasivă și dragoste mecanică, iubind din rutină și mișcându-se prin resort.

Cunoașteți cu toții pe contele de Stainville?

El a speculat cândva una din aceste mici ezitări anormale care se mnifestă uneori în evoluția zilnică și fatală a lui Ludovic XV în jurul astrului pompadurian. Cu luneta îndreptată spre cerul dela Versailles, ca un astrolog care pândește ora unei eclipse, Stainville a căutat să profite de una din aceste intermitențe spre a se strecura între stea și satelitul ei, ca să-și creeze o situație. Contele avea o rudă, pe contesa Choiseul-Romante, femeie tânără și frumoasă, destul de cochetă și ambițioasă pentru ca perspectiva de-a împărți un tron s'o facă să-și piardă mințile. Dupăce Stainville, cu sfaturile sale îndemânatice i-a stârnit toate pornirile sale, în momentul când a socotit-o îndeajuns de viciată, s'a transformat în vânzătorul ei, a condus-o și-a oferit-o singur regelui său, ca pe fructul cel mai demn de augusta lui poftă, cules din domeniile familiei sale. Regele i-a făcut onoarea de a primi dezonoarea rudei sale... dar ceiace vă spuneam mai înainte s'a întâmplat. Oprit un moment în fața acestei noutăți, Ludovic XV își reluă în scurt timp mersul invariabil și se întoarse spre d-na de Pompadour. Atunci Stainville a înțeles că e pierdut, dacă nu va sacrifica definitiv pe ruda sa pentru a înlătura astfel propria-i pieire.

Era nevoe de două infamii pentru a răscumpăra pe cea dintâi. Săvârșise una pentru a-și clădi norocul, cealaltă era necesară pentru a scăpa de pedeapsă. Logica e de neînlăturat și remușcările se înlănțuesc! A obținut dela contesa de Choiseul o scrisoare ce-i fusese adresată de Ludovic XV și din care se constata amorul trecător al acestuia și necinstirea ei. A dat apoi scrisoarea d-nei de Pompadour, părăsind astfel în prăpastie pe aceia pe care el însuși o arucase acolo.

— Infamul! strigară în acelaș timp contesa de Rochefort și tovarășele sale.

— Ba marele om politic, murmură abia — du Barry.

— D-na de Pompadour, continuă Sainte-Foy, a promis contelui de Stainville drept recompensă mai întâi o ambasadă și apoi un ducat cu frumosul nume *Choiseul*, nume pe care-l apărase și-l innobilase așa de bine cu puțin mai înainte. Așa că d-na de Pompadour a rămas atotputernică și va fi încă multă vreme. Serbarea de mâne va însemna un nou triumf pentru ea, iar pentru dușmanii ei încă o zi de păcăleală.

— Pentru noi, care nu suntem din nici un partid, să fie o zi de plăceri răspunse ducele de Nivernais.

Să mergem la bal și să râdem deopotrivă și de învingători și de învinși... e dreptul galeriei. Cum ne vom îmbrăca? căci socot că vom merge mascați, nu-i așa?

Fiecare și-a ales câte un costum, afară de cavalerul d'Eon ale cărui priviri și gânduri erau ațintite asupra d-nei de Rochefort.

— Pe dânsul cum să-l deghizăm — zise Lauragnais, bătându-l pe umăr?...

— In femeie, răspunseră deodată du Bary — Sainte-Foy, Dampierre și Bezenval.

— Oare îi va sta bine în asemenea costum? întrebă contesa de Rochefort.

— Surprinzător de bine, doamnă, răspunse du Barry, poți să te înșeli perfect și ași putea chiar să vă istorisesc... Se opri; Sainte-Foy îl trăsese de haină și-l oprise la marginea unei grave indiscrețiuni.

— Foarte bine, d'Eon, doamna de Rochefort ar putea să-ți împrumute o rochie — zise ducele de Nivernais, nu-i așa, Contesă?

— Fără îndoială, răspunse aceasta — rochia mea de bal cea mai nouă și servitoarea mea cea mai pricepută sunt la dispoziția d-lui d'Eon și cum o domnișoară de familie bună nu se poate duce singură la bal — mă ofer să-i fiu tovarășă și îndrumătoare.

— Perfect, va fi minunat.

— La revedere, d-lor — pentru mâne seară, zise ducele de Nivernais. Să ne întâlnim cu toți la d-na de Rochefort, unde eu, dimpreună cu sora mea, voiu fi la ora opt.

Apoi vom pleca cu toții la Versailles.

— La revedere, la revedere...

Răsfoind pe La Rochefoucauld

■ *In inima omenească există o generație perpetuă de pasiuni; astfel că ruina uneia este aproape totdeauna stabilirea alteia.*

■ *Soarta nu pare atât de oarbă, decât la cei cărora nu le aduce binele.*

■ *Sunt mai mulți oameni fără interes, decât fără invidie.*

■ *Sinceritatea este o deschizătură a inimii. Se găsește la foarte puțină lume și aceia care se vede de obiceiu nu este decât o fină prefăcătorie pentru a atrage încrederea altora.*

■ *Prea marea subtilitate este o delicateţe falsă și adevărata delicateţe este o subtilitate solidă.*

■ *Ajunge câte odată să fii grosolan ca să nu fii înșelat de un om abil.*

■ *Oamenii fericiți nu se îndreaptă deloc; ei cred totdeauna că au dreptate când soarta susține reaua lor purtare.*

■ *Este o mare nenorocire să faci bine nerecunoscătorilor; dar este o nenorocire insuportabilă să fii obligat unui om necinstit.*

■ *Sunt destule mijloace pentru a lecui nebunia, dar nu se găsește niciunul pentru a îndrepta capul unui om sucit.*

■ *Există unele defecte care, bine întrebuințate, strălucesc mai mult decât virtutea însăși.*

■ *Cea mai mare ambiție n'are cea mai mică aparență când se întâlnește într'o imposibilitate absolută de a ajunge acolo unde aspiră.*

■ *Cine crede că poate găsi în sine însuși atât ca să se poată lipsi de toată lumea se înșeală mult; dar acel care crede că nimeni nu se poate lipsi de dânsul, se înșeală încă și mai mult.*

■ *Ușor ne consolăm de necazurile prietenilor noștri când servesc ca să arate dragostea noastră pentru dânșii.*

■ *Nimeni nu merită să fie lăudat pentru bunătatea sa, dacă n'are puterea să fie răutăcios. Cele mai adeseori, bunătatea nu e decât o lene sau neputință a voinței.*

■ *Interesul pune la lucru fel de fel de virtuți și vicii.*

■ *Sunt unele persoane cărora defectele le vin bine și altele care sunt condamnate cu bunele lor calități.*

■ *Simplicitatea afectată este o impostură delicată.*

■ *S'a făcut o virtute din moderație, pentru a mărgini ambiția oamenilor mari și pentru a consola pe cei mediocri de puținul lor merit și de puțina lor șansă.*

■ *Când ura noastră este prea vie, ne așează dedesubtul celor pe care-i urâm.*

■ *Trebuie să te porți cu soarta ca și cu sănătatea: să te bucuri de ea când este bună, să ai răbdare când este rea și să nu-i dai niciodată remedii radicale fără o extremă necesitate.*

■ *Poți fi mai fin decât un altul, dar nu mai fin decât toți ceilalți.*

■ *N'avem curajul de a spune, în genere, că n'avem deloc defecte și că dușmanii noștri n'au deloc bune însușiri, dar, în mic, nu suntem prea departe de a-o crede.*

■ *Nici nu putem avea defecte care să nu fie mai de ertat decât mijloacele de care ne servim pentru a le ascunde.*

■ *Cele mai violente pasiuni ne lasă câteodată un răgaz, dar vanitatea ne sbuciumă totdeauna.*

■ *Același orgoliu care ne face să condamnăm defectele pe care credem că nu le avem, ne împinge să disprețuim calitățile bune pe care le avem.*

■ *Există un exces de bine și de rău care întrece toată sensibilitatea noastră.*

Traduse și alese de

AUREL GEORGE STINO

Domnișoara

Afară plouă. De un ceas, poate mai de mult, parcă de totdeauna cad picurii — cu acelaș zgomot monoton — pe acoperiș. Domnișoara, întinsă în pat, citește „Greșala Abatelui Mouret". Dar cartea îi alunecă des din mâni și gândul o fură, — mereu acelaș gând — până când renunță la lectura romanului, prea monoton, pentru această zi cenușie de toamnă. Privirea-i ridicată depe rânduri se oprește o clipă, în tavanul de grinzi prăfuite, alunecă pe pereții îngălbeniți, lipsiți de podoabe, spre fereastra prin care se zărește o fâșie de cer cenușiu, străpuns de creanga neagră a unui gutuiu, pe care mai întârzie câteva frunze ruginite. Domnișoara oftează și închide ochii. Dar gândurile — parcă ar fi stat la pândă și acum, când pleoapele puneau o perdea între lume și tristețea din suflet — se desprinseră îndrăsneţe, din umbră.

Tot așa ploua și eri dimineață când, în zori, l-a văzut plecând. A ridicat un colț de perdea și l-a zărit din fugă, în carul cu boi, tocmai când trecea prin fața casei. Nici nu s'a uitat spre geamul ei. Acum — e desigur în oraș, între cunoscuți și prieteni și nici nu-și mai amintește de satul sălbatec de munte, — unde întâmplător a poposit o noapte, — de învățătoarea palidă și ciudată, de care se despărțise supărat. Nici nu-i știe numele — niciodată n'o să-l mai vadă...

Deschise ochii și privi scaunul de lemn nevopsit, de lângă masă. Acolo șezuse el. Il revedea: nalt, voinic, cu figura zâmbitoare, cu ochi mângâetori. In seara rece și ploioasă de toamnă, tânărul acela străin adusese în camera săracă de țară — lumina și căldura, de care era lipsită. Ii ascultase, zâmbind, scuzele cu care pătrunsese la ea: lucra de câtva timp prin satele vecine — era inginer. Acum terminase. Pleca la oraș — acasă. Il prinsese noaptea în satul acesta. O văzuse eșind dela școală. De atâta timp nu mai vorbise cu o ființă din lumea lui!... Își luase îndrăzneala s'o viziteze, ca să treacă mai repede seara asta de toamnă.

Au stat mult de vorbă. Ea se simțise nespus de bine. Obrajii îi ardeau. Ii era cald, râdea fără pricină. Vorbiseră despre fel de fel de lucruri — nimicuri în fond — dar care îi interesau, parcă în deosebi, pe amândoi. Afară se înoptase. Satul dormea mut și întunecat, sub ploaia rece de toamnă. Se auzea, din când în când, urletul vreunui câne. A rămas mirată când, întorcându-și ochii spre deșteptătorul depe masă, a văzut că e miezul nopții. El i-a ghicit privirea și s'a ridicat să plece. O nespusă părere de rău i-a strâns atunci sufletul,—dar nu l-a reținut. Poate că i-au vorbit ochii, în locul buzelor, — căci el s'a apropiat pe nesimțite și nici nu și-a dat seama, când a ajuns în brațele lui. I-a rămas vie în minte, senzația strânsorii brațului voinic, în jurul umerilor, obrazul cald lipit de al ei și gura cărnoasă, care-i căuta cu încăpățânare buzele. Și amintirile acestea o torturau acum...

Ce putere ascunsă, independentă de voința ei, l-a împins în lături,—l-a bruscat? Ce i-a spus — de a fost așa de repede ascultată?... El, — băiatul frumos, obișnuit cu cuceririle feminine, — s'a oprit totuși în fața acestei umile învățătoare, care-l primise în camera ei, la miezul nopții, aci, într'un sat sălbatec de munte. Gestul nepremeditat a fost atât de spontan și sincer — încât a intimidat chiar pe orășanul, obișnuit cu strategia femeilor. A fost revolta inconștientă a fecioarei, care n'a cunoscut încă îmbrățișarea bărbatului.

Domnișoara închide din nou ochii și iarăși simte strânsoarea brațului viguros, căldura buzelor umede, alergându-i pe față și mirosul acela de tutun și violete, pe care-l răspândea părul lui. Își trecu mâna pe frunte. Zâmbi. Ce ar fi fost dacă... Teama ereditară a femeii, o înfioră: dar după aceia? Dacă ar fi avut urmări? Dădu furioasă din umeri: ce are aface? Cel puțin avea și ea o amintire, din pustiul vieții; o sguduire era preferabilă plictiselei în care se cobora zi de zi. Și — cine știe? Poate că totul nu s'ar fi oprit aici!...

Pe când acum, ce-i rămâne? Aceiași viață monotonă, în satul acesta de munte, unde nici o rază din civilizația secolului, n'a pătruns încă. Aceleași ore lungi, în clasa mică, murdară și întunecată, printre copii prostuți și gălăgioși. De mult renunțase să aplice teoriile pedagogice, care o înflăcăraseră pe vremuri, în școală, când se credea chemată să „lumineze" poporul. Acum lucra automat, fără încredere în ea și în ceilalți. O strivea cerul acesta de munte, mereu înorat; satul sărac și murdar; muntenii buni, dar simpli și tembeli. Zi de zi era cuprinsă de nepăsarea lor: la ce bun?

Ploua fără întrerupere și satul era par'că îngropat în noroi. Veneau apoi troenele nesfârșite, ale iernei, când orice semne de viață dispăreau pe ulițele albite. Doar primăvara era o oarecare înfiorare, printre oameni și animale.

Seara, când se întorcea dela școală, zărea în umbra porților flăcăi voinici strângând de aproape fete cu obraji rumeni. Când o zăreau, toți se descopereau respectuoși: era doar „Domnișoara".

In amurgurile călduțe de primăvară, se așeza sub teiul din fața casei, cu un roman în mână. Căuta între filele cărții să-și domolească nerăbdarea și tristețea, care-i umpleau sufletul.

*

Domnișoara se ridică grăbită din pat. Trebuia să isprăvească cu toate gândurile astea. Simțea cum o cuprinde o puternică migrenă.

Deacum s'a isprăvit — el n'o să mai revină niciodată aici.

Trase scaunul la fereastră, se așeză, lipindu-și fruntea înfierbântată, de geamul rece. Afară ploua mereu. In fața porții de ulucă putrezită, un porc mare alb, scurmă cu îndârjire. Își ridică uneori capul, ascultă cu râtul întins, par'că chemat de cineva, apoi pornește să sape cu mai multă furie, în băltoaca cleioasă. La fântâna din marginea drumului, o țărancă cu fusta sumească, cu picioarele desculțe, roșii și murdare,—trage cu putere de cumpăna, care scârțâe prelung. Alături, doi boi albi, așteaptă nerăbdători, în fața șghiabului gol. De sus cade seara sură de toamnă—tăcută și rece.

LUCREȚIA DASCĂLESCU

Cronica cinematografică

Programe duble

Anotimpul căldurilor este și sezonul reproducerilor. Programele cinematografice ascultă și ele de această lege naturală, înmulțindu-se prin sciziparitate. In loc de un film, spectacolul conține două. Ceeace, în cazul

GRETA GARBO

când — cum se întâmplă cel mai des — o bucată e bună și alta proastă — are inconvenientul că cetățeanul trebue uneori să înghită în întregime filmul prost pentru a ajunge la cellalt. Dar, oricum rămâne avantajul de a avea, în tot cazul, un spectacol bun.

Cu această ocazie am revăzut „Infernul Pasiunilor" despre care scăpasem să vorbesc în momentul premierei. Nu este un film care să ne entuziasmeze prin noutatea lui revoluționară, dar este un film fără cusur și mai ales un bogat izvor de învățătură, de informații ca să zicem așa technice.

Totul se petrece pe bordul unui mare transatlantic. Medicul vasului e furios că n'a găsit un înlocuitor pentru ultima traversare, așa că iar va trebui să stea departe de ai lui. Iată însă că, un ceas înainte de plecare, sosește la el un coleg care dorește neapărat să se îmbarce pentrucă soția lui îl părăsise și se afla acum pe bord. Rezultatul e că amantul, plictisit de complicațiile aduse de intervenția soțului și de un sdravăn pumn primit dela acesta din urmă, își părăsește iubita. Aceasta, furioasă, îl împușcă și apoi se aruncă în mare. Iar doctorul se căsătorește cu infirmiera vaporului care cași el, este o „naufragiată morală a vieții".

Perfecție technică

In jurul acestei anecdote, s'a făcut un film impecabil, ascultând atât în liniile lui generale cât și în cele mai mici detalii, de „regulile artei".

Mai întâi în ce privește „cadrul spațial" al acțiunii avem acea „unitate de loc" (totul se petrece pe bordul unui vapor) care permite filmului să aibă o structură de „planuri juxtapuse". Suntem plimbați rând pe rând în clasa I, clasa II, clasa III, în cabina doamnei, în cabinetul doctorului, în sala comună de mâncare și dans, în sala de operații, și fiecare din aceste locuri reprezintă un alt aspect al vieții de pe vapor și al vieții în genere. „Unitate în multiplicitate", și putința ca, rămânând în aceeaș atmosferă generală, să se schimbe și varieze neîncetat „unghiul de privire" Este regula de bază a esteticei filmului, regulă care a făcut succesul unor bucăți ca „Grand Hotel", „Fete în uniformă", „Dineu la ora 8", „Dacă ai avea un milion" „Cavalcada".

Afară de asta, constatăm un decupaj abil, o succesiune de efecte scurte, pregnante și „neinsistate", care dă desfășurării filmului ritmul acela rapid necesar cinematografului.

In fine, jocul tuturor actorilor este impecabil. Nici-o mișcare falsă, nici-un cuvânt de prisos. Și pentru fiecare actor exact capul care convine.

Bancher - poet

In deosebi trebue remarcat personajul amantului. Soția doctorului fuge cu un cavaler de vre-o 45 de ani, mare căpitan de industrie și bancher miliardar.

In genere, bancherul este un om obez, bătrân, chel, care în materie de femei cumpără, folosește și nici nu iubește nici nu este iubit. Se mulțumește să plătească și să consume.

Acesta e tipul curent, normal. Dar există și o speță mai subtilă. Când din întâmplare financiarul nostru este „bel-homme", înfățișarea lui fizică are ceva foarte ciudat: nu arată nici „gigolo" nici „visător". Nu are, în port și gesturi, nici apucături de „crai" nici apucături de intelectual, idealist sau de artist sentimental. Imbrăcămintea lui, — acel testimoniu psihologic infailibil — este totodată serioasă și romantică, ca să se potrivească deopotrivă prezidării unui consiliu de administrație și seducerii unei femei. Afară de asta va avea mustăți, și, mai ales, va avea un ton și un stil special în vorbire. Tot ce spune el femeilor vrea să fie literar-cu-ori-ce-preț. Simte nevoia să vorbească ales, și fiecare frază să fie „citabilă". Cu această ocazie debitează cele mai fade formule: „a iubi o femee ca d-ta transformă pe piratul din mine în Dumnezeu", și altele ejusdem farinae.

Și asta până în momentul când „balansează" pe cucoana în chestie. Cu acest prilej este tot poet, cu singura deosebire că accentul ironic înlocuește pe cel liric: „îndrăsnesc a spune că acest cec va repara a d-voastră zdrobită inimă", etc.

Există o specie foarte particulară de literatură proastă, cu atât mai interesantă cu cât e pur orală: este poezia de bancher „băiat-frumos", care identifică idealul și lirismul cu acele câteva fraze pasionate rostite cu prilejul schimbării de femei. Acest tip, care e foarte caracteristic, și pe care cine l-a văzut odată nu-l poate uita ușor — n'a fost încă până acum pictat nici în roman nici în teatru. Iată de ce am fost așa de impresionat de a-l vedea deodată în fața mea pe ecran, cu toate atributele psihologiei lui. O psihologie subtilă, compusă din conștiința averii, admirație pentru literatură și atitudini romantice, și toate astea altoite pe un fond general de porc. Este foarte interesantă această psihologie. Și, încă odată, e prima oară că cineva se gândește să facă dintr'însa un personaj complect.

D. I. SUCHIANU

Moartea poetului Bialik

S'a stins la Viena, în urma unei intervențiuni chirurgicale (operația „reușise", bineînțeles...) *H. N. Bialik*, cel mai mare poet ebraic al generației actuale și unicul dintre poeții ebraici contimporani, ale cărui lucrări au dobândit faimă mondială, trecând, într'o măsură largă, în literaturile străine.

Viața și opera lui Bialik, întreruptă acum atât de năpraznic, au fost consacrate în întregime năzuințelor și idealurilor poporului său. Fiu al ghettoului din Rusia meridională, dotat cu însușiri alese ca om și gânditor, erudit până la saturație în științele și cultura judaică, dar înzestrat și cu o foarte frumoasă cultură generală, Bialik a fost și mânuitorul unui condei, a cărui măestrie nu a fost atinsă de niciun scriitor evreu în ultimele patru secole. Bialik a știut, ca nimeni altul, să dea glas și exprimare nostalgiei și suferințelor, dar și bucuriei și puterii de creațiune a poporului său.

Lirismul neîntinat al lui Bialik a dat cea mai eterică înfățișare sufletului unui neam întreg; iar *forma* în care a turnat admirabilele sale viziuni, a ridicat limba ebraică la înălțimea uneia din cele mai bogate și mai frumoase limbi literare din câte există astăzi.

Creațiunea lui Bialik este, în cea mai mare a ei parte, din domeniul *poemului istoric*, a elegiei naționale. In poemul său: *„Din orașul măcelului"* (este vorba de pogromul din Chișinău, 1905) ca și în: *„Viziunea din Nemirov"*, Bialik dă lumii, în versuri mărețe, o descriere zguduitoare a tragediei evreilor ruși. In alt poem, „Hamatmid" Bialik tratează despre tipul evreului învățăcel, al tânărului erudit, ridicând un monument nepieritor studiosului tânăr evreu din Ghetto, care își petrece zilele și nopțile, ca ascet și vizionar, în Beth-Hamidraș (Sinagoga și școala rabinică). In poeziile sale naționale, Bialik cântă renașterea și refacerea judaismului pe pământul străvechii sale patrii, în cadrul reînoit al unei vieți rustice și sănătoase. Una din cele mai strălucite lucrări ale lui Bialik, „Sulul de foc", a adus poetului titlul de continuator al operei vechilor profeți. In această operă, Bialik se ridică la culmi nebănuite, la viziuni cu adevărat profetice.

Bialik a scris și în proză și s'a îndeletnicit mult cu literatura pentru copii și tineret. A prelucrat, împreună cu un coleg, Biblia, dându-i o formă mai simplă și făcând-o astfel accesibilă tinerei generații. A publicat o culegere de legende talmudice și midrașice, popularizând și actualizând cele mai frumoase perle din literatura antica evreiască. In ultimul timp, chiar acum câteva luni, Bialik a publicat o nouă culegere de legende din epoca regilor iudei. Această carte, intitulată pur și simplu „A fost odată", dă o nouă dovadă de calitățile superioare de literat și popularizator ale maestrului, care a reușit să transpună, într'o ebraică minunată, legendele și faptele eroice ale vechilor domnitori, judecători și profeți în Israel, după izvoarele ebraice, musulmane, creștine, etc.

Bialik a fost președintele Pen-clubului din Palestina și membru de onoare în cele mai multe asociații culturale și literare evreești și neevreești din întreaga lume. Nu sunt nici optsprezece luni (Februarie 1933), de când lumea literelor a sărbătorit împlinirea a 60 de ani dela nașterea lui Bialik. Acum, iată-ne din nou adunați în jurul numelui Bialik, de astădată din nefericire pentru a-i proslăvi memoria, pentru a comemora pe acest olimpian nemuritor.

Despre calitățile superioare ale lui Bialik ca îndrumător al tineretului, ca educator al maselor, ca eroul tuturor virtuților civice și ca unul dintre cei mai iubiți și venerați cetățeni ai Tel-Aviv-ului, nu este locul să vorbim în aceste coloane, decât numai în forma unei scurte și prea fugitive însemnări.

Dr. A. MIBASHAN

Cărți străine

„Roosevelt va avea el succes?” de A. Fenner Brockway, este cea mai recentă carte care tinde să lămurească ce vrea Roosevelt, încotro tinde el și încotro o să ducă întreaga sa „campanie de refacere economică”.

A. F. Brockway, cunoscut de altfel și prin alte lucrări de specialitate economică, are în primul rând marele merit de a ne fi dat o carte care combină într'o fericită sinteză, știința, statistica informativă și dramatismul zguduitor al unui roman politic-social. Citești datele statistice, amuzându-te; memorezi cifre aride, imaginându-ți plastic și viu tot ce acest distins scriitor știe și vrea să-ți prezinte într'o lumină clară, obiectivă și interesantă.

Cititorul e prezentat deci Americii, chiar în mijlocul oceanului, pe un vapor care-l duce la New-York și de aci într'un circuit inteligent aranjat prin statele agrare ale Uniunii, prin zonele miniere, prin cartierele industriale și.... culisele politice, până în Wall Street, promenada opulentă a finanței și a industriei americane.

Intrebarea fundamentală pe care și-o pune autorul este firește problema dacă America lui N. R. A. e pe calea refacerii și a belșugului sau nu?

Abia citind cartea toată, răspunsul reiese cu o vigoare pe cât de zdrobitoare tot pe atât de descurajantă: nu numai că autorul nu întrevede o îmbunătățire a situației maselor largi de consumatori, ci mai mult, ne dovedește statistic și logic că e iluzoriu să ne așteptăm la așa ceva.

Cauzele sunt multiple.

In primul rând, din cauză că Roosevelt pornind cu bune intenții, ca un mare erou național n'avea la dispoziția sa nici un ghid social-politic ci pur și simplu „stocul său de mici idei de oportunitate”.

Orice măsură era sortită să se termine într'un compromis sarbăd, din care profita numai o singură clasă: clasa celor bogați. Marile reduceri și apoi enormele finanțări nu se făceau decât cu bani *împrumutați*, ceeace înseamnă că dobânda intra în buzunarul claselor înstărite. Ceeace e esențial, ceeace într'o astfel de campanie e o condiție sine qua non, consecvență și intoleranță politică și ca efect, mărirea *puterii de consum a maselor*, nu s'a realizat nici în cea mai mică măsură. Astăzi ca și înainte, marii căpitani ai finanței și ai industriei, sunt singurii factori care au în cele din urmă „ultimul cuvânt”. Nicicând ca până acum, grevele legale n'au fost sparte pe o scară atât de uriașă și cu atâta cruzime și brutalitate, de bande mercenare înarmate cu mitraliere și bombe lacrimogene.

De a-i subvenționa pe agricultori, cerându-le în schimb reducerea suprafețelor însămânțate, este iarăși o altă anomalie fantastică, din moment ce aproape cincizeci milioane de bărbați, femei și copii n'au pânea zilnică măcar și sunt împiedicați și mai mult de a și-o procura, când prețurile sunt în urcare.

Lozinca din urmă, că „Industria, Munca și Guvernul formează o singură uriașă echipă” e o crudă ironie atunci când industria dictează când munca e oprimată și când guvernul e forțat să cedeze în orice nouă măsură de „refacere”.

Intr'o rară armonie autorul știe să ne complecteze aceste reflexiuni obiective și aceste realități statistice, cu pagini de un adevărat dramatism real, smulse din scene dureroase care într'o parte sau în alta se identifică cu coteriile plutocratice de după culise sau în casele de adăpost unde zac șomeurii ca scrumbiile în butoi.

Ce înseamnă în fine acele „tabere de conservare” pe care le numesc așa oficialii Nirei, dacă nu autentice „tabere de concentrare” inaugurate atât de apocaliptic de noua Germanie?

Multe din paginile cărții sunt dedicate descrierii acestor lagăre, unde coloane nesfârșite de șomeuri, îmbrăcați sumar în haine militare, cară apă, sapă șanțuri, fac instrucție sau.... arest.

Autorul e pe deplin convins și prin bogăția materialului documentar îl convinge și pe cititor, că America se găsește pe calea periculoasă a instaurării unui regim economic tip fascist, caracterizat în deosebi prin concentrarea economiei naționale în vre-o câteva mâni de magnați financiari și industriali, asta ca preludiu al unui eventual regim politic fascist, dacă... dacă în timp oportun muncitorimea americană nu va înțelege să acționeze solidar și decisiv. Căci, odată organizată ea ar avea îndărătul ei toate masele imense de consumatori.

Fouche

Cartea de mare succes a lui Stefan Zweig, consacrată vieții tumultoase a lui Joseph Fouché a apărut de curând în românește tradusă atent de d. Eugen Relgis.

Publicul nostru a primit cu interes deosebit această documentată și sugestivă biografie critică, determinând într'un timp destul de scurt apariția ediției a doua.

Urcându-se vertiginos pe scara primejdioasă a frământărilor politice, Joseph Fouché izbutește să-și creeze, în plină revoluție franceză, o faimă demnă de invidiat.

El devine nu numai omul politic de temut, ci un adevărat demon cu multiple fețe, care, rând pe rând, se vinde celor tari și scapă de câteva ori de ghilotină, sacrificând pe Robespierre, înșelând Directoratul, apoi Consulatul și jucând festa cea mare lui Napoleon.

Fouché este desigur cea mai caracteristică figură a Revoluției franceze.

Cărți și reviste

Ion Petrovici: Rotocoale de lumină (Editura Casei Școalelor, 1934

Nu cred că s'ar fi putut găsi un titlu mai exact și mai expresiv, decât cel ales de d. Ion Petrovici pentru recentul d-sale volum de eseuri filosofice.

„Rotocoale de lumină” este o expresie deosebit de sugestivă și de stilizată frumusețe plastică. Intr'adevăr, eseurile d-lui Ion Petrovici sunt niște pete luminoase pe o infinită nebuloasă filosofică, dacă admitem că speculația explorează domenii nemărginite și desțelenește conținuturi inepuizabile.

Eseurile din acest volum, în care d. Petrovici, fără a ieși din făgașurile specialistului, împletește abstracțiile filosofice cu valul viu al vieții concrete, cum se exprimă undeva, sunt în deplină armonie cu atitudinea și linia clasică de gândire urmată de d-sa până acum. Din lectura lor, agreabilă, profilul intelectual al autorului „Teoriei noțiunilor” se conturează cu aceiași limpezime ca și din celelalte scrieri cunoscute.

Din toate, d. Ion Petrovici se desprinde ca un spirit de structură clasică. Un spirit care, în momentele sale de speculație, îți face impresia că se degajează complect de contingențele istorice pentru a se mișca cu un calm desăvârșit în lumea pură a esențelor, în sfera dialecticei ideilor. In acest câmp curățat de impuritățile empirice, d-sa se dovedește un mare virtuos.

Orientarea filosofică a d-lui Ion Petrovici se dizolvă în raționalismul clasic. De aci provine desigur, armonia de linii, echilibrul, liniștea imperturbabilă, eleganța și distincția care-i caracterizează ținuta intelectuală.

Școala olimpianismului maiorescian este strălucit continuată de această luminoasă figură.

Indelungatele preocupări cu logica și teoria cunoașterii, cele două discipline fundamentale prin excelență filosofice își au partea esențială de contribuție în formarea spiritului său.

D-lui Petrovici nu-i plac efuziunile mistice, elanurile sentimentale ale celor care pun sentimentul și emoția mai presus de rațiune și inteligență. Intuiționismul contimporan nu-i pare că rezistă unui strâns și con-

ION PETROVICI

secvent examen critic. La lumina argumentelor logice, vaporozitatea intuiției se risipește, așa cum se împrăștie nourii la țâșnirea razelor solare.

S'ar putea răspunde poate, că intuiția depășește logicul fără a-l nega, fiind metoda prin definiție potrivită cunoașterii metafizice.

D. Petrovici preferă însă distincțiunile nete ale operațiilor logice, considerând intuiția ca ceva incontrolabil. Oroarea sa de misticismul confuz și anarhic, îl împinge la afirmarea primatului rațiunii și inteligenței discursive. Și din acest volum se vede că preferă pe Jules Lachelier lui Bergson și pe Leon Brunschicg lui Edouard Le Roy. Aceasta e concepția d-sale despre lume. Dictată poate de temperament.

„Rotocoale de lumină” este încă o mărturie a talentului literar și eseistic al d-lui Petrovici. Grija pentru frumusețea formei și pentru construcția frazei ne amintește de vremurile clasicismului literar. De altfel între fond și formă a păstrat totdeauna echilibrul clasic. Acest cult pentru proporție face ca proza sa să fie profund odihnitoare.

Eseul „Primele atingeri cu filosofia” este de un interes biografic-intelectual deosebit. Se vede din cuprinsul lui că d. Petrovici este un gânditor de vocație. Interesul pentru filosofie l-a avut din cele mai fragede timpuri. Vocația s'a realizat. Teoria d-lui Motru este verificată în acest caz.

Cititorul nu va regreta lectura volumului „Rotocoale de lumină”.

N. TATU

T. Cristureanu: Anglia și România (Editura „Adeverul“)

Studiul d-lui T. Cristureanu, doctor în științele economice de la Universitatea din Londra, cercetează desvoltarea relațiilor economice dintre Anglia și România în perioada 1929-1933. D-sa folosește un material informativ bogat, interpretat într'un spirit științific și o metodă stringentă de surprindere cauzală a fenomenelor economice.

Cifrele adunate în acest studiu, arată că țara cu care am avut cele mai active raporturi economice între anii 1929—1933 este Anglia. In această țară insulară am exportat cele mai multe din produsele noastre și tot de acolo am importat mai intens.

Despre latura și concluziile economice ale acestui instructiv studiu, vor discuta specialiștii mai pe larg. Ceeace vrem să subliniem în aceste rânduri este altceva din cuprinsul broșurii: interesanta descriere a standardului de viață al muncitorului englez.

D. T. Cristureanu a stat în Anglia vreme de trei ani; a avut astfel posibilitatea să observe de aproape felul de viață al muncitorului englez. Ei bine, din descrierea acestui nivel de trai și cifrele date asupra lui, se poate vedea ce diferență adâncă stă între muncitorul englez și cel dela noi. Aci se poate aprecia cum trebue, gradul de civilizație al unui popor.

Studiul d-lui Cristureanu e competent și util.

Lege asupra proprietății literare și artistice

comentată și adnotată de Barbu I. Scondăcescu, Const. N. Duma și Dum. I. Devesel 368 pag. edit. Cartea Românească, 280 lei.

Este desigur îmbucurător că însemnătatea operelor intelectuale a determinat necesitatea unei reglementări și ocrotiri.

Legea română din 28 Iunie 1923 a finului literat ce era ministru al cultelor și artelor atunci, Const. Banu, este o operă îngrijită, ținând seama de toate datele moderne concretizate în convențiunea dela Berna și moțiunile diverselor congrese internaționale.

Avântul luat în ultimul timp de raporturile intelectuale internaționale sub influența traducerilor, a filmului, gramofonului și cinematografului, și, ceiace e și mai îmbucurător avântul de editură a operelor literare, a determinat o aplicare tot mai frequentă a dispozițiunilor legii de ocrotire a proprietății literare și artistice.

Chemați s'o aplice, doi magistrați și un avocat s'au gândit să aprofundeze strângând notele de doctrină, legislație comparată și jurisprudență și complectându-le cu interesante observațiuni personale.

Stăpâni pe acest material bogat și bine clasat, — ne-au dat o ediție comentată și adnotată a legii din 1923.

Editată în excelente condiții de tipar, prezentată metodic, textul legii cu expunerea de motive și raportul ei, apoi textul pe articole comentate și adnotate, un index alfabetic și textul principalelor legi străine (franceză, italiană, polonă, cehoslovacă și jugoslavă) și al convenției dela Berna, lucrarea este nu numai o călăuză completă a cercetătorului, ci, mai ales, prețioasă prin studiile și reflexiunile personale ale comentatorilor. Citez astfel notele lor sub art. 1 asupra naturii juridice a dreptului de autor sub art. 2 analiza obiectului dreptului de proprietate intelectuală, sub art. 3 dreptul moral de control, sub art. 6 trecerea în domeniul public, sub art. 7 transmisibilitatea, sub art. 9—10 limitele dreptului de urmărire, sub art. 11—12 distincțiile între dreptul de proprietate, publicitatea, reproducerea lui; sub art. 13 limitele drepturilor cesionarului, sub art. 14 completa monografie a contractului de editură, sub art. 18 radiofonia, sub art. 19, 22 și 26 atingerile aduse drepturilor de autor, sub art. 31 traducerile, art. 35 colaborarea, 45 și urm., ziarele și alte publicații periodice, sub art. 48 și urm., studiul vast al delictelor de contrafacere, etc.

Deprinși în ultimul timp cu lucrările de serioasă pregătire, de conștiincioasă prezentare și de clară expunere a adnotărilor de legi, semnalăm lucrarea d-lor Scondăcescu, Duma și Devesel, pe care orice jurist și orice intelectual o va citi cu plăcere și folos, cum remarcă, cu drept cuvânt, în prefața acestei opere d-l președinte C. G. Rătescu.

ALEX. VELESCU

Transilvania

Vechea revistă a „Astrei” s'a transformat într'un „buletin de tehnică culturală”. Nu sesizăm încă sensul în care vrea să se orienteze această revistă. Credem însă că așa cum se prezintă acum, în forma unui monitor oficial al activității bătrânei instituții de cultură, nu corespunde exact menirii ei adevărate. Această ținută oficială, o împinge pe o linie neinteresanță. Or, scopul ei trebue să fie o răspândire mai largă a culturii în masse. Dar nu numai a culturii istorice, de care este încărcată peste măsură. Ci o răspândire și a culturii vii, a culturii contimporane, pentru a nu pierde contactul cu frământările prezente, cel puțin tot atât de interesante ca și cele din trecutul istoric. Or, ni se pare că în paginile *„Transilvaniei”* domină prea mult preocupările de natură istorică, și chiar administrativă.

Cum această revistă nu este scrisă numai pentru membrii „Astrei”, ci pentru masse, credem că trebue altfel îndrumată: să fie mai vie, mai actuală spre a împlini rolul ei adevărat.

Procurați-vă de la oricare din librăriile din țară ultima noutate apărută în Editura „CUGETAREA“;

INTR'O GARĂ MICĂ

ROMAN

de D-șoara SIDONIA DRAGUȘANU

o tânără debutantă care dă dovadă de un remarcabil talent.

Acest roman a primit mențiune la concursul de premii „Delafras“ car a avut loc la 15. IV. a. c.

Cartea palpită de tinerețe, de dragoste, de emoție. Auroarea cunoaște arta de a evita orice vulgaritate, iar naivitatea pisihologiei adolescente este aliată cu un simț de observație de mare acuitate.

Cronica literară

Perpessicius, Mențiuni critice, seria II, Editura Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“

La sfârșitul unei vieți de splendid enciclopedism al disciplinelor umane și de rodnică încercare de sinteză a civilizației, Werner Sombart deosebește în branșa istoriei doctrinelor economice (pe care le pune mereu în corelație cu stilul cultural general al epocii) trei tipuri caracteristice: Economia politică ordonatoare (ordnende Nationalökonomie), normativă (richtende Nationalökonomie) și comprehensivă (verstehende Nationalökonomie).

După vasta frescă pitoresc colorată din „Capitalismul modern”, după portretele tipologice inimitabile ca „Burghezul”, „Lux și capitalism”, „Evreii și viața economică”, după atâtea bogate analize a înseși izvoarelor și resorturilor civilizației omenești, Werner Sombart ajunge la delimitarea acelor trei feluri de înțelegere a economiei, care sunt — probabil — însăși liniile generale de înțelegere a existenței pe unde se mișcă diversele soiuri de inteligențe din toate locurile și din toate vremurile, deși Sombart stabilește între ele o scară cronologică: 1. tipul ordonator, 2. tipul normativ și 3. tipul comprehensiv.

In disciplina criticei literare, care nu poate fi just mânuită fără o privire de ansamblu asupra stilurilor civilizațiunilor (deci fără sociologie și fără filosofie) se pot mereu identifica acele trei tipuri scoase în evidență de către Sombart.

Criticul Perpessicius nu este un ordonator și nici un normativ, ci un tip eminamente comprehensiv, aplecat cu pietate și poligamică iubire asupra esențelor literare.

In clasificarea lui Sombart, critica judecătorească a lui Titu Maiorescu și cea îndrumătoare a lui Dobrogeanu-Gherea intră în aceiaș categorie. Indelungata adversitate între Maiorescu și Gherea, s'a rezolvat într'un mod surprinzător de către istoria ideilor.

Intre Gherea și Maiorescu sunt similitudini uimitoare în procedeul critic.

Sit tibi terra levis! Cain & Abel s'au dușmănit, dar au fost frați, înmormântați azi în cavoul familial al aceleiaș înțelegeri literare...

Ințelegerea filosofică modernă are ambiția să purceadă la contemplarea esențelor și a resorturilor.

Dela *Ratio* liberalist, Kantian și ordonator, după consumarea aventurii vitaliste (Nietzsche, Bergson, Spranger, Driesch) s'a trecut treptat, treptat pentru a asimila pe ocolite stânga hegeliană în frunte cu K. Marx, prin intermediul (și falșificarea) lui Max Weber, Scheler, Troeltsch și Sombart, sub presiunea acelui Pascal nordic și agonic (Kirkegaard) la o *filosofie a Existenței*, caracterizată prin trăirea și contemplarea esențelor *(Wesenschau)*. Această filosofie irumpe azi în România prin cartea densă de gândire a profesorului D. D. Roșca dela Cluj *(Existența tragică)*, prin filosofarea poetului Lucian Blaga și prin expansiunile lirice ale tânărului Emil Cioran.

Ce poziție are criticul Perpessicius față de aceste frământări europene și de corespondențele lor în România?

Poate să ignoreze un critic laboratoriul de gândire și aventură pasională din care iese eflorescența literară a unei țări?

PERPESSICIUS

In epoca lor, Titu Maiorescu și Gherea au stăpânit suveran, cu înălțări și *looping*-uri de vulturi, frământările intelectuale ale literatorilor analizați. Titu Maiorescu putea să urmărească în amănunt sbuciumul gândirii eminesciane, să-l controleze critic și comparat, să-l situeze calitativ, iar în conformitate cu concepția sa profesorală să-i pună note calificative.

Cazul Maiorescu-Gherea s'a mai repetat o singură dată în cultura românească până în 1923: G. Ibrăileanu. (De-atunci au mai apărut aproximativ trei sau patru pene).

Critica d-lui Perspessicius are multiple calități și două fațete lovite de opacitate: ignoranța filosofică și sociologică. (Imparte această opacitate cu cei doi critici oficiali: d-nii Mihail Dragomirescu și E. Lovinescu).

In cronicile d-lui Perspessicius găsim meritorii și *subtile* încercări de definire a operei literare cu stilul general de epocă în care se încadrează creiatorul.

Este injust să considerăm pe acest critic ca pe un banal impresionist (cum s'a făcut) sau ca pe un sec academist. Pentru impresionism nu are capriciile scânteietoare ale lui Anatole France, iar o concurență făcută d-lui Lovinescu ar fi nelealǎ, inoportună. Și jalnică în anul 1934. Pentru academicitate este prea viu, prea mobil, prea aplecat asupra fenomenului literar minor considerat ca o floare gingașă din grădina variată a naturii sau a lui Dumnezeu. (D. Perpessicius este mai de grabă un alexandrin).

Nu mă supără faptul, că d. Perpessicius apleacă lupa sa asupra unor poeți sau literatori insignifianți. Pablo Picasso a pictat ani în șir morcovi așezați pe o masă simplă. Dacă recitești *„Causeriile de Luni”* ale lui Sainte-Beuve, opera critică a lui Bab, Kerr, Mehring, Brandès sau Plechanow, se poate lesne înțelege, că materialul cu care lucrează un critic are aceiaș însemnătate ca și cadavrele pentru un anatomist: nu-l interesează origina!

Structura criticei d-lui Perpessicius este de o modernitate reală. Dar prin preocupări de altă epocă pare un umanist al Pre-Renașterii, un poetist, cum se numea pe-atunci; deaceia domnia-sa face impresia că se găsește uneori într'o stranie discrepanță; ca un sculptor cu vocația modelării în piatră, obligat să lucreze în cartof din lipsa instrumentelor specifice...

Suntem ultimii care nu vom da Chesarului ce este al Chesarului și d-lui Perspessicius ce se cuvine pentru o magnifică hărnicie, pentru o comprehensivă iubire și pentru o vocație indubitabilă de trăire francă și intensă a lumii valorilor literare.

D. Perpessicius nu atacă problematica acestor valori cu armele și din punctul de vedere cu care suntem obișnuiți de către critica zisă de anvergură.

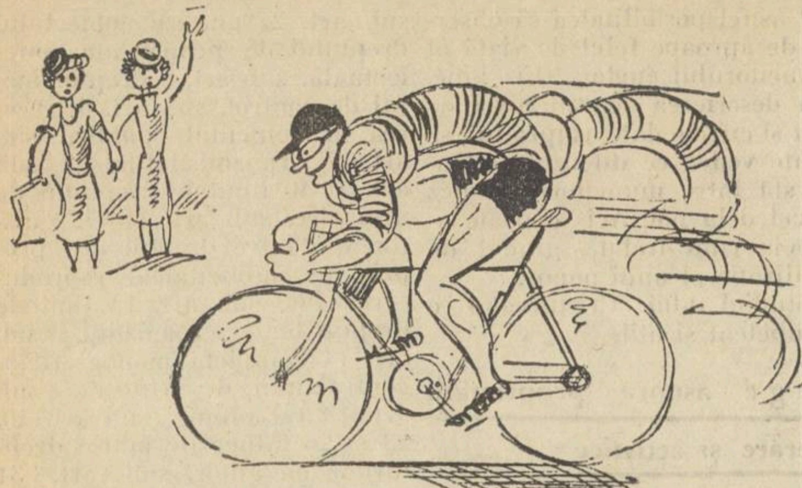
Trec surâzător asupra *relației creiator-societate*. Multă lume se înfurie. Critica științifică sociologică îl lasă indiferent, fiindcă a fost elaborată cu bardă măcelărească sau practicată cu intermitență de obtuze capete și primitive sensibilități care n'au vibrat cu finețe și sistemă la fenomenul literar.

D. Perpessicius este un elegant alexandrin, care preferă să pună o virgulă la locul ei pe când bunul Homer dormea, decât să polemizeze cu el retrospectiv și să exprime opiniile epocei sale transformate față de formidabilul bolid sau față de ploaia de stele căzătoare dintr'o lume cu alți zei și în virtutea unor legi despre care urmașii șciențiați ai lui Newton au elaborat atâtea seducătoare ipoteze și au ajuns la câteva ponderate și sigure concluzii...

D. Perpessicius a gustat prea mult din mierea agnosticismului. Acest agnosticism l-a ferit să alunece pe panta estetizantă unde n'ar mai fi fost scăpare. Ar fi ajuns în domeniul blestemat al cristalelor și ar fi măsurat ceeace îi trimeteau poeți gingași după legile clasice ale cristalografiei (numai serii de unghiuri și de probleme în tehnica geometrică!)

Agnosticismul ferit de estetism și completat cu oneste metode istoriografice au făcut din d. Perpessicius criticul unanim stimat și iubit — stima cheamă stimă și iubirea iubire! — al literaturii române de ultima oră...

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Cu bicicleta în jurul Bucureștilor

Norei

O ploaie fină, subțire, fotogenică a învăluit în ajun întreg orașul, punând mici oglinzi pe șosea, pe care mașinile în viteză, le șterg, în trecere, ca și un burete...

In jurul liniei ferate ce duce spre Constanța, la ora asta matinală, nu se văd decât cicliști, băeți tineri, îmbrăcați în mailouri și chiloți scurți, cu spatele plin de numărul ce trebue să-l ție atent în ochii spectatorilor.

Au sosit, rând pe rând, câte unu-doi, sau în mici grupuri cu privirea obosită, cu pleoapele încă grele de somn...

Sunt aci, aproape 15 inși, călare pe bicicletele lor de toate nuanțele, cadrul lor arhaic, care mărturisește zece ani de existență, învecinându-se cu o strălucitoare bicicletă, ultimul stil.

Unii învârtesc pedalele ca pe o sfârlează, aplecați pe ghidonul ridicat, plin de roatele încărcate cu enorme pneuri demontabile, pe când alții își verifică, ca un astronom luna pe cer, roțile bicicletei, spiță de spiță, având încolăcit pe piept, asemeni lui Laocoon, un pneu...

Numai Mihail Antonescu, *campionul României de viteză, asemeni unei locomotive încălzită la maximum, adevărat Ahasverus modern, al drumului, cu minunatele lui biele — picioarele-i care se rostogolesc, fără cel mai mic defect în oțelul fin al bicicletei, — a pornit vijelios, ca să fie absorbit, ca și un zeu al Olimpului, în patru pedale, într'un nor de praf...*

Ce propagandă pentru efort! pentru acel Mens sana *in corpore sano...*

*

Dar iată-i că au plecat cu toții, într'un vaet vast, fără silabe, care domină efuziunile familiare și sgomotul mașinilor, urmați de un nor de cicliști amatori.

Dar cicliștii concurenți și-au mărit alura; ea devine din ce în ce mai rapidă. Toate brațele se înțepenesc pe ghidon, spatele se curbează la unison și, înșiruiți unul înapoia altuia, ca niște Indieni în pampasurile americane, înfruntă, cu capul vârât între umeri, drumul inundat de soare.

Acest avânt silește pe tenacii urmăritori benevoli să se puie serios pe lucru. Ei își multiplică eforturile, ca să nu piardă contact cu acea ceată îndrăcită care le servește astfel de antrenori; totuși, trena devine din ce în ce mai rapidă și atunci mulți trebue să renunțe.

Și e începutul debandadei!

Mașinile trebue să facă scamatorii de dibăcie ca să nu calce pe vreunul din mulțimea cicliștilor care, metru cu metru, pierd contactul cu concurenții; și, ca să-și facă loc, un concert improvizat din toate claxoanele, care urlă toate deodată, izbucnește pe șosea. Și vezi deodată nu fără emoție, câteva biciclete dispărând în șanțul șoselei, pe când alți urmăritori, mai slabi, sau ca și galvanizați de sgomotosul cortegiu al vehiculelor, continuă să pedaleze cu furie în praful cumplit pe care automobilele îl lasă în spatele lor...

Dincolo de Crevedia, sub soarele care arde, aplecat pe ghidon, din înălțimile mașinei noastre, capul lui Nicolae Dobrin devine invizibil și nu-i mai zărim decât spatele lui larg, care se bombează sub efort, în timp ce picioarele lui acționează pedalele.

Deodată, la o margine de drum, a zărit repede, ca o sclipire de fulger, un cer înourat, reclama „Când ți-e sete bea bere Bragadiru", care se etalează, provocătoare și irezistibilă, pe o mică cârciumă de țară.

Atunci, cu un gest viu, el sare depe bicicletă, pe care o lasă să cadă în mod brutal pe pământ, în pragul cârciumei. Intră ca vântul în mica săliță, cu miros de pământ jilav, și comandă imperios un țap de bere, ce-l înghite dintr'o sorbitură, cu lăcomie și aruncă pe masa pătată de vinuri, o monedă, fără să mai ceară restul, ca să câștige timp.

Dar când a pornit din nou la drum, grupul din frunte e de-acum departe, departe ca și un ideal... Și cursa înaintează, înaintează în învârtituri repezi de pedale... Rrr... rrr... scrrr... scrrr... psst! câte un cauciuc plesnit...

Deodată la un viraj, venind în sens invers, apare în fața lui Hapciuc *un automobil și îi barează trecerca. Mânile i-se crispează pe cele două frâne, pe care le strânge cu toată forța, dar e prea târziu... ciocnirea s'a produs! Și iată că omul și bicicleta sunt asvârliți la pământ într'un zgomot de fierărie sfărâmată...*

Ce nenorocire!

Totuș, el s'a ridicat dintr'un salt și fața lui bronzată îi reflectează durerea și furia. Bicicleta îi zace pe pământ, cu furcile răsucite, cu roata din față ruptă în violența ciocnirii. Și el e acolo, singur, fără ajutor, rănit ușor, sub soarele care-l arde, într'o poză de revoltă surdă, parcă încovoiat de fatalitate, privind în toate părțile dacă nu apare cumva un biciclist în acest pustiu, ca să-i împrumute o roată, ce l-ar scăpa din acest dezastru...

...Insfârșit, el se hotărăște să părăsească acest loc nenorocit și luându-și bicicleta de ghidon cu pași lenți, o împinge înaintea lui, pe roata din spate, care n'a suferit nimic.

Dar vai, ce noroc! Un biciclist. S'a dat jos: o discuție scurtă s'a angajat între cei doi oameni, și iată că Hapciuc ia roata dinaintea bicicletei acestui salvator benevol...

Cu brațele lui solide, el îndreaptă cât poate de bine furcile bicicletei îndoite în această izbitură formidabilă și îi montează apoi roata ce i-a fost împrumutată. Dintr'un buzunărel al tricoului, scoate o sculă minusculă; în loc de ciocan, pune mâna pe un bolovan enorm pe care mâna lui puternică îl mânuește ca pe un paiu; apoi liniștit, cu gesturi precise, rupe una câte una spițele roatei sfărâmate, ca să-și desfacă cadrul roții rupte...

Și acum a pornit, conducându-și bicicleta cu precauțiune, ca un convalescent pe aleele sanatoriului...

Dar ziua s'a stins de mult!

E aproape de Otopeni; deodată, un țipăt, — un țipăt de disperare — răsună în noapte.

— Opriți!... opriți... luminați-mi, vă rog!... Mi-a crăpat cauciucul! urlă o voce sălbatecă și plină de spaimă.

Și o mașină stopează, pe când sub lumina crudă a farurilor care cade de sus și se risipește în eșarfe pe pământul bolovănos, biciclistul, cu roata în mână, lucrează să-și schimbe cauciucul crăpat.

Iată-i, unul câte unul, apar din întunericul șoselei, ca dintr'o cutie misterioasă. E multă lume la sosire, lume care spune că vine să vadă pe bicicliști, dar mai curând bicicliștii sunt aceia care pot s'o vadă căci, în îngrămădeala de automobile, de motociclete și de amatori, alergătorii cicliști trec cu totul neobservați.

Mie mi se pare cu totul dificil să-i disting, în ciuda numărului lor de identitate, căci ei se aseamănă cu toții: murdari, plini de praf, fețe obosite și asudate, care se cufundă în noapte. Nu zăresc decât pe o tânără fată care, cu un buchet de flori în mână, care s'au ofilit de mult de atâta așteptare, se repede la unul din cicliști — cine o fi? Or să ne spuie mâne ziarele de specialitate — și îi dă un sărut sonor, pipărat ca un papricaș de praf...

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Insemnări pe șervet

Dacă ați comandat un vin roș de clasă mare și dacă chelnerul vi-l aduce rece (ceiace e aproape sigur), nu e nevoie să vă indignați în gura mare reclamând un vas cu apă fierbinte. Metoda e sălbatică și supără vinul care își retrage buchetul. Dacă chelnerul e bou, nu e absolut necesar ca și domnia-voastră să fiți măgar. Trebue să vă resemnați (alt chip nu e), ținând paharul în palme, până când vinul dă semne că a înțeles și vă mulțumește, emanând mireasmă. Se poate întâmpla însă (mi s'a întâmplat și mie), ca vinul să vă fie prezentat la ghiață și frapat gata. In cazul acesta, e recomandabil să comandați o altă sticlă pe care s'o așezați pe masă, fără să dați nici o atenție celeilalte. E bine chiar să lăsați chelnerul s'o destupe. Când se va pregăti să vă toarne însă, spuneți-i liniștit:

— Mulțumesc, eu nu beau rece. Sticla aceasta bea-o dumneata. Ți-o servesc ca bacșiș. Dacă îți va servi și de lecție, te asigur că îmi vei mulțumi de două ori. Nu toți clienții au spirit pedagogic!

*

Am văzut mulți domni, în cele mai mari restaurante, introducând brânza în gură, cu cuțitul cu care au tăiat-o. Nu-i înțeleg deloc. Dacă în loc să procedeze în felul acesta, ar așeza brânza pe o bucată de pâne și ar mânca-o așa, nici n'ar risca să se tae, le-ar fi mai comod, și faptul că sunt niște mitocani, ar rămânea un secret, pentru tot restaurantul.

Am văzut sportsmeni foarte abili, mâncând cu șervetul legat la gât. Asta m'a mirat enorm. Nu știu de ce, dar aveam impresia că se cere mult mai multă aptitudine și dexteritate ca să joci bine biliard sau tenis, decât să mănânci curat. Nu mai înțeleg nimic!

*

Domnul din fața mea e un erudit elenist și are o memorie fabuloasă. E loc deci, să mă întreb nedumerit: dacă poate el ține minte mii de versuri din Homer și Pindar, cum de-a putut uita că mama lui, care e o doamnă foarte distinsă, i-a repetat de nenumărate ori că trebuie să-și șteargă gura înainte de a bea și că urmele de mâncare pe pahar sunt desgustătoare?

Veți zice poate că tocmai din cauza lui Homer și Pindar. Credeți? Eu nu.

*

Dacă pe doamna care părăsește restaurantul n'ași fi văzut-o mâncând, m'ași fi amorezat de ea.

*

A bea cât ești cu gura plină, e ca și cum găsindu-te în brațele iubitei pe balconul pe care l'ai escaladat, ai ceti afișul de pe zidul din față.

*

Dacă omul care mănâncă lacom, ducându-și și retrăgându-și furculița dela gură în vitesa a patra nu e vulgar, atunci libelulele sunt brutale.

*

Vă înșelați dacă vă închipuiți că domnul care cetește jurnalul la masă, ține o portocală în gură, ca să se distreze. Mănâncă tocană sârbească. Probabil că a găsit o știre care îl interesează și iată, pentru un moment a întrerupt masticația. E un intelectual.

AL. O. TEODOREANU

Varia

De-ale copiilor

Pe plaja Deauville, o fetiță de șase ani, în costum tradițional — costum de bae, pălărie mare de pai, cu căldărușe și lopățică în mâni — plângea, urla și rezista cu îndârjire dădacii sale, care încerca s'o convingă să meargă acasă, deoarece era ora mesii.

— Monica, nu ești de loc cuminte. Voi spune mamei c'ai fost încăpățânată și mama o să te certe și n'o să-ți dea desertul la masă...

— Nu vreau să știu nimic, eu vreau circul meu, — răspundea fetița.

— Toată lumea ne așteaptă. Haide, vino...

— Nu! nu! nu. Eu vreau circul meu.

Conflictul a deșteptat pe un domn, care stătea liniștit la soare și chiar l-a supărat. Atunci a intervenit jumătate supărat, jumătate impresionat de disperarea copilului.

— E insuportabil, domnișoară, se adresează el dădacii. Iată un sfert de ceas de când plânge bietul copil. De ce nu încerci d-ta s'o împaci?

— Dar bine, domnule, eu cred că va continua în felul acesta toată ziua... fiindcă cere un lucru imposibil.

— Ce? Ce poate să ceară?

— Ei bine! suspină dădaca, fetița a făcut o gaură în nisip și acum cere s'o ia acasă.

Campionii de box

Marii campioni moderni, predecesori direcți ai lui Carnera și Baer, au fost următorii în ultimii cincizeci de ani:

John Sullivan, care și-a păstrat titlul timp de zece ani fiind bătut în cele din urmă la 7 Septembrie 1892 de Jammes Corbett. Acesta a fost învins la rândul său în ziua de 17 Martie 1897 de către Fitzsimmons. Fitzsimmons a fost bătut de James Jeffries la 9 Iunie 1899; iar acesta la 23 Februarie 1906 de Tommy Burns. Tommy Burns a pierdut titlul de campion la 26 Decembrie 1908, iar titlul său l-a primit negrul Jack Johnson. Jack Johnson, în ciuda persecuțiilor suferite din partea Americanilor, care nu iertau pe negrul care-a îndrăznit să dețină titlul de campion, l-a deținut totuș până la 15 Aprilie 1915, când s'a lăsat învins de bună voie de uriașul Jess Willard.

Acestuia i-au urmat pe rând: Jack Dempsey în 1919; Gene Tunney în 1926; Germanul Max Schmeling în 1930; Sharkey în 1932 și în sfârșit Carnera. Nici un francez n'a reușit să dețină titlul de campion, nici chiar Georges Carpentier, care-l dorea cu orice preț și care-a încercat — fără succes — să-l ia lui Dempsey în ziua de 2 Iulie 1921.

Insemnări

Pompiliu Eliade

S'au împlinit douăzeci de ani dela moartea lui Pompiliu Eliade, omul de teatru care, alături de Alexandru Davila, a pus pe baze solide edificiul de astăzi al teatrului românesc.

La mormântul dela Bellu a avut loc o pioasă solemnitate, la care d. Caton Theodorian, președintele Societății Autorilor Dramatici Români, a evocat în cuvinte calde figura lui Pompiliu Eliade, citând și câteva pasagii substanțiale dintr'un raport al fostului director general al teatrelor cu privire la organizarea mișcării teatrale în România.

POMPILIU ELIAD

Simplele sugestii sau dorința de atunci astăzi sunt fapte împlinite. Piesele românești, atunci ocolite de directorii de teatru, din promovarea cărora Eliade și-a făcut un crez, sunt astăzi căutate și reprezentate într'o proporție pe care nici Eliade nu ar fi bănuit-o.

Pompiliu Eliade are meritul că a fost primul care, chemat la conducerea teatrului, a luptat pe toate căile pentru dezvoltarea, încurajarea și reprezentarea scrisului dramatic românesc.

In cuvinte calde, d. Horia Furtună, a vorbit apoi despre opera realizată de Eliade.

D. Paul Prodan a adus omagiul teatrului Național, iar d-na Maria Filotti pe cel al artiștilor.

Bienala venețiană

Marea expoziție de artă numită Bienale, *reunește anul acesta în jurul artiștilor italieni pe reprezentanții a 12 națiuni.*

Bienale se compune din două părți: una retrospectivă și alta modernă.

Retrospectiva este în deosebi interesantă fiind consacrată portretelor din secolul al 19-lea.

Ea se deschide cu portretul Papei Piu al 7-lea de David, și ajunge până la portretele Eleonorei Duse, Rejanei și al lui Van Gogh de el însuși.

Este astfel, într'o privință, istoria însăși a ultimului secol pe care această parte a expoziției ne face s'o trăim, evocându-ne regi, împărătese, pontifi, miniștri, scriitori, artiști celebri și vedete de toate genurile care au pasionat odinioară opinia publică.

Franța, cu opere de Manet, Ingres, Cézanne; Germania cu opere de Lenbach, Winterhalter; Spania cu opere de Goya, Madrazzo, și Italia cu opere de Appini, Boldini, Segantini, Bartolini și Canova dau toată strălucirea părții retrospective.

Secțiunea modernă a expoziției nu este mai puțin valoroasă.

Fiecare națiune își are pavilionul ei și lucrările au fost alese cu multă grijă, reprezentând perfect actualitatea preocupărilor artistice ale popoarelor participante.

*

La această manifestare de artă europeană a fost invitată și o româncă: d-na Céline Emilian.

D-sa a expus o lucrare în piatră intitulată Domniță.

Presa și critica italiană au relevat cu elogii personalitatea artistei, găsind opera puternică, inteligentă și original interpretată.

A. Jablonovschi

Ultimul reprezentant al acelei nuanțe de satiră rusească care cere un autentic „talent zilnic", Alexandru Iablonovschi, a murit, lăsând după sine un „activ" impresionant: 25 de ani de luptă contra „cusururilor" Rusiei celei vechi și 15 ani — contra „particularităților" celei noui.

„Zeflemeaua zilei", în presa rusească, a devenit o necesitate inexorabilă și a recrutat totdeauna cei mai abili jurnaliști.

A. Iablonovschi a scris la cele mai bune ziare radicale dinainte de revoluție. Editorii căutau foarte mult să-i obțină colaborarea; cititorii, deschizând gazeta „Russcoe Slovo" (circa 2.000.000 tiraj), se opreau asupra „micului foileton" semnat de Iablonovschi — înainte de a trece la telegramele zilei.

Era și un remarcabil talent beletristic. „Schițele din viața unui liceu" au avut 7 ediții.

Deși ocupat cu ziaristica, el scria necontenit nuvele și schițe umoristice de mare valoare literară. Reușea mai ales să redea lumea copiilor și a animalelor — cea mai grea de observat, și accesibilă numai acelora care au în suflet anumite consonanțe.

Maria Curie

Maria Sclodovsca, o poloneză născută la Varșovia în 1867, a venit la Paris pentru studii și aci, în 1895, s'a căsătorit cu Pierre Curie, un modest laborant, cu care, câțiva ani mai târziu, a descoperit radiul, în colaborare cu chimistul Bémont al cărui nume e uitat astăzi.

Niciodată nu se va cunoaște exact partea fiecăruia la această descoperire, fiindcă ei au lucrat neîncetat împreună.

Când guvernul francez a vrut să decoreze pe Pierre Curie cu Legiunea de Onoare, el a răspuns că, împărtășindu-și munca cu soția lui, nu poate să nu împărtășească cu ea și recompensa.

In 1904 ei au fost laureați cu premiul Nobel.

Radiul, în istoria științei, ocupă un loc însemnat și special. In zilele noastre aureola mistică ce înconjura acest metal, a fost eclipsată de alte minuni; știința a avut în ultimii 30 de ani o evoluție, care permite să privim descoperirea radiului ca pe un eveniment important și-atâta tot.

Pe atunci însă a produs o sensație imensă — descoperirea unui nou element care-și are origina într'un alt element (uraniu), se găsește în permanentă descompunere, are un termen limitat de existență (2.900 ani) și se transformă în alte corpuri (heliu, etc...).

MARIA CURIE

După moartea tragică (1906) a lui Pierre Curie, strivit de un camion în Cartierul Latin, văduva a ocupat catedra de fizică teoretică dela Sorbona. Ea n'a fost numai singura femee-profesor universitar în Franța zilelor noastre, ci și prima academiciană, fiind membră a Academiei de Medicină.

Una dintre fiicele sale, Irina Curie-Joliot, continuă tradiția părinților: împreună cu bărbatul ei, ea lucrează la dezagregarea atomilor, făcând în acest domeniu unele constatări de mare valoare.

Maria Curie a murit fără să sufere, într'o stare de inconștiență, din cauza unei anemii acute provocată, probabil, de radiațiile diferitelor elemente primejdioase din laborator.

Montherlant. Mare premiu de literatură

Incă un tânăr care nu mai e tânăr. E consacrat deci... a atins maturitatea, a ajuns clipa în care e permis să i se zică „maestrul".

Ceia ce caracterizează opera acestui tânăr maestru, până în prezent, este faptul că deși își are o technică bine și solid construită, un instrument cu care poate ataca orice subiect, fiind în posibilitate de a-și exprima întreaga sa concepție în cadrul în care personalitatea sa a primit să se situeze, nu face parte din nici una din grupările în a căror formulă s'au coagulat diversele grupe de scriitori: neoclasici, neoromantici, neorealiști, surrealiști, unanimiști, populiști, etc.

Intr'un interview, acordat unei reviste, mărturisește numai că după ce a scris Olimpicile s'a simțit în adevăr stăpân pe expresiunea sa. „Primesc", zice Montherlant, „orice reproș în ce privește ideile, dar nu îngădui să mi se spună că scriu rău".

In diversele sale scrieri a fost rând pe rând epic, ceia ce e o îndrăzneală rară în Franța, liric și duios în efuziunile și mărturisenille sale, într'o formă unică, sfâșietoare și suavă în acelaș timp. Vocabularul, întorsătura frazelor, sonoritățile variate, cadența, alcătuesc un stil în care se răsfrânge nu numai subiectul tratat, ci și ceia ce face ireductibila esență a personalității sale unice și incomparabile.

Resursele infinite de care dispune Montherlant în stilul său mai presus de orice laudă, se vădesc mai ales în ultima sa lucrare „Les Célibataires".

După cum observă el însuși, în interviewul de care am vorbit, limba sa în această operă, din care a exclus orice poezie, are unele raporturi cu limba din secolul al XVII-lea, adică e „nu numai împodobită și sublimă", dar naivă, viguroasă, aproape de pământ. In „Célibataires" Montherlant se prezintă sub un aspect cu desăvârșire nou și neașteptat. Sublimul și decorativul, elanurile sale lirice sunt cu totul înlăturate, ceia ce nu împedică variațiile cele mai uluitoare în mânuirea stilului său bogat pentru a răsfrânge diversele aspecte, din diverse momente succesive ale celor doi indivizi pe care-i ține sub observație și ale căror aventuri sugerează autorului cele mai originale reflexiuni și-i dau prilejul de a se arăta, el însuși, în cea mai originală manifestare.

„Am spus că personagiile mele sunt diferite de mine. De fapt ele exprimă de nouă ori din zece sentimente ce sunt exact contrarii celor ce fac parte din registrul meu obișnuit. Dar totul e în om. E destul ca un scriitor să fi resimțit o singură dată sentimentul cel mai contrar temperamentului său — ceia ce se întâmplă ori cui are o natură ceva mai bogată — pentru a-și da seamă ce e acest sentiment și, prin urmare, a-l face să treacă cu aparență de adevăr în opera sa. In această operă am avut dorința să mă degajez de mine însumi, Totuși unii au căutat să mă recunoască în cele două personagii, d-nii de Coëtquidan și de Coantré. Aceasta e absurd.

Totuși s'a zis că i-am împrumutat lui Coantré reflexiuni de care el ar fi fost incapabil și care sunt pur Montherlant. Pardon! Eu, autorul, intervin și eu în povestire și când descriu bulevardul de Rochechouart Coantré n'are nici un amestec. Unele comentarii îmi aparțin în totul și nu le împrumut cu nici un preț eroului meu."

Iată cum în acest roman, calificat ca „obiectiv" intervine mereu autorul și amestecă într'un subiect ce îi e cu totul străin, acelaș element subiectiv, care se găsește în operele sale lirice și poate într'un grad mai intens de destăinuire și de mai directă confidență decât ori unde.

Oricare ar fi criticile aduse ultimului său roman, Montherlant rămâne marele scriitor care s'a afirmat din primele sale scrieri și pe care acordarea marelui premiu de literatură l'a confirmat în asentimentul unanim al oamenilor de gust și fină cunoaștere literară.

Mașina infernală

Ca și „Oedipe" din piesa sa „La Machine Infernale", *Cocteau a fost pentru generația sa ca și pentru el însuși un foarte tânăr scriitor care a crezut că soarta sa este să fie un semi-zeu. Plin de suficiență credea că a și ajuns apogeul grandoarei — dar s'a înșelat și nu și-a câștigat partida decât printr'un „echec" ca la jocul de șah.*

„Oamenii își închipuesc, zice el, într'un interview, că-mi petrec vremea fumând opium. In realitate opiumul este pentru mine un remediu împotriva durerilor de care sufăr, cum e aspirina pentru alții."

In viața sa, ca și în viața eroului său Oedipe, *destinul a pregătit în taină „mașina infernală" care trebuia să-l răpună și să sterilizeze atâtea daruri pline de făgăduinți.*

El ar dori o viață în care nimic să nu se degradeze și „toate să rămână neschimbate ca dragostea și prietenia, ca marea și natura".

Condiția este pentru el să se înlăture plictiseala, *cu orice preț. „Fiecare minută de plictiseală aduce o zbârcitură", zice el.*

Iată o higienă a tinereții destul de greu de realizat și care face pe mulți să intre în „Mașina Infernală".

— Mustul care fierbea la Ciucea s'a oțețit.

— Ușor să scrii Satyriconul când n'ai chibițești pe cap!

— Mi se pare că nu voi mai ajunge [illegible] grădina suspendată între Foișorul de foc și palatul telefoanelor!...

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 711
DUMINICA 22 IULIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888–1897
CONST. MILLE 1897–1920 }
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Pentru morţi

Pomenirea lui Emil Gârleanu, fostul ofiţer de marină, care ca Pierre Loti, Claude Farrère şi Jean Bart, s'a trezit într'o seară de reverie pe bord, cu spuma talazelor în călimară, ne aduce aminte o seamă de scriitori încă de eri şi încă de azi, trecuţi, ca şi el, dincolo de viaţă. Ei au fost contimporani cu noi, mai vârstnici sau mai tineri şi prieteni sau, cum ne măgulim deşertăciunea, adversari, dacă este măcar adevărată existenţa unei adversităţi reale între cărturarii peticelor de manuscris, bolnavi deopotrivă de aceeaş suferinţă şi de aceleaşi nădejdi, ne-a mai rămas din toată fiinţa lor terestră şi solară numai umbra de zinc şi sunetul imaterial şi ciudat al vocii, absorbit aproape şi el în vasta tăcere.

Dintr'un timp, în planul fotografic al amintirii, portretele încep să semene între ele şi să se confunde, ca o povestire a ultimei asemănări dintre oameni,

T. ARGHEZI

după ce, filtrate prin ţărână, chipurile au dispărut, ca un al doilea suflet, de carne. Gârleanu purta mustaţa lui neagră, încovoiată cu scârlionţi şi poetul Anghel, care a ucenicit între florile unei grădini din preajma vechii Mitropolii cu zăbrele împădurite, ne mai prezintă o frunte intelectualizată romantic, împachetată în vine şi noduri şi un barbişon. Iată-l pe Iosif, o figură fără vârstă, cu pielea roşcovană şi copleşită de o invincibilă tristeţe. Pe lângă Cişmigiu, pălăria respectuoasă saluta silueta abstractă a lui Gheorghe Coşbuc, scufundat în studiul limbilor vedice şi al astronomiei. Ultima oară, pe Ilarie Chendi l-am văzut pe bulevard, încurcat în romanul unei umbrele, pe care i-ar fi ascuns'o cineva. Dar capul cel mai frumos din cele câteva generaţii întâlnite pe marginile războiului, aparţinea unuia din monumentalii Hodoşi, lui Ion Gorun, un literat prob şi un enciclopedist.

Ei încă din viaţă nu mai semănau cu ceeace fusese fiecare orientaţi către deslegarea unanimă prin avatarul portretelor succesive. Acum când ne gândim la ei, colaborarea pământului războşte timpul cu emanaţia lui corozivă şi-i reduce în jocul de sticliri al vieţii continuat, la un contras. Băţul lui Hamlet, scormonind cimitirul suvenirii, loveşte în cranii uniforme, cutiile goale ale unei substanţe.

Cei mai mulţi au murit de tineri, dintre scriitori. Trecerea dela sapă la pană ne-a fost 50 de ani funestă. Tatăl încă nu ştia să iscălească de tot şi fiul înainta sărind, până la Paul Verlaine, Claudel şi Gide şi pe la 30 de ani se arăta decapitat, vizibil numai până la guler, de un fenomen care n'ar trebui să se mai repete cu genialităţi de 18 ani şi cu decavări de 25. Rezistenţa şi biruinţa colectiv pe poziţie, e un fenomen abia recent, al unei generaţii aflate în jurul unei cifre de 50 de ani, vârstă acordată mainainte în literatura franceză numitului „jeune débutant". Sadoveanu, Rebreanu, Stere, Iorga, Cocea, Galaction, toţi aceşti domni şi alţii câţiva, în activitate permanentă ştiinţifică şi literară şi refuzând gloria pensionării pentru limită de vârstă, fac parte din întâile generaţii izbutite compact.

Au trecut poeţii, prietenii şi adversarii dar ei au lăsat ceva mai durabil şi mai puţin coruptibil decât un portret, câteva cărţi, în care se găsesc însufleţitele oseminte. Flacăra lor se face uneori mai palidă, uneori mai alburie sau mai albastră, descreşte şi sporeşte: în rugurile cerului bat rândurile slobode, ale apelor, ale uscatului şi ale pustietăţii. Este o legătură de consecinţă între scriitorii aceleiaşi limbi, ori fiecare din ei trebuie să parcurgă circul văzduhului ca o aţă de păianjen scurtă, de sine stătătoare şi pieritoare, în călătorie? Un timp nu este explicat printr'altul şi un artist nu datoreşte nimic artistului precedent, fie el oricare? Alămurile cuvântului, frecate din Sâmbătă în Sâmbătă, n'au ajuns la licăririle cristalului şi la evocarea unei similitudini de aur, fără această repetire, şi ele păstrează în oglindirile lor interioare căutătura atentă a tuturor lucrătorilor de suprafeţe line, rezolvată în luciul indefinit...

T. ARGHEZI

Regatul Saba

Cu ocazia unui raid deasupra ruinelor din Sudul Arabiei, vestitul regat *Saba* a fost readus la actualitate.

Acest antic regat din vasta Arabie, situat în actualul Iemen — vechea Arabie Fericită — este foarte puţin cunoscut din cauza dificultăţilor de-a pătrunde acolo.

Exploratorii moderni chiar, fără protecţie serioasă, sunt invariabil condamnaţi la moarte.

Despre regatul Saba aflăm din vechiul Testament. Prima carte a regilor ne-a lăsat o încântătoare povestire despre regina din Saba, venind din îndepărtata Arabie să întâlnească pe vestitul rege Solomon.

Date istorice asupra acestui regat avem din inscripţiile locale zise sabeene sau himarite, din autorii clasici şi chiar din inscripţiile asiriene.

Cele mai vechi informaţiuni sunt din secolul al VIII-lea înainte de Cristos. Cucerirea abisiniană în 570 puse sfârşit acestui regat.

Romanii au cunoscut Arabia-Fericită şi au încercat o expediţie, dar fără rezultat.

Primele tentative de explorare datează din secolul al XVIII-lea.

Avem relaţii interesante dela Jean de la Roque (1760) şi dela T. Arnaud (1843) care au înfruntat moartea şi au trecut prin mii de primejdii în expediţia lor.

In 1870, Joseph Halevy s'a strecurat îmbrăcat în haine sărace; a fost totuşi supravegheat şi expulzat, dar a adus 685 de inscripţii.

Mai urmează câteva expediţii la diferite date şi în fine cea recentă de tot a lui Rathjens şi von Wissman.

Arta vechiului Iemen este destul de barbară: idoli grosolani, plăci comemorative reprezentând un şef pe cămila sa, sau o scenă din banchetele funebre.

O nouă expediţie franceză este gata să pornească. Nu se aştepta decât consimţământul celorlalte puteri interesate.

Din viaţă — şi din cărţi

Dinu Brătianu

Brătienii au avut prestigiu. Unii i-au respectat pentru binele ce puteau face. Alţii s'au temut de dânşii — pentru un eventual rău... Dar nimeni nu i-a iubit.

D. Dinu Brătianu s'a ţinut, până de curând, într'o rezervă politică. Vorbea rar în parlament, şi numai în chestii de specialitate — izbutind să irite pe toată lumea, prin francheţă şi brutalitate.

Iată-l însă în fruntea partidului liberal!

Eşit dindărătul comptuoarelor, d-sa s'a situat pe primul plan al politicii. El, omul realităţilor şi al socotelilor exacte, s'a trezit în mijlocul combinaţiilor şi tranzacţiilor de tot felul

A apărut ca o personalitate. Om dintr'o bucată, legat de-un trecut şi de-o tradiţie,—d. Dinu Brătianu a scos de subt tarabă, spre surprinderea generală, o spadă de cavaler.

Se pune la cale modificarea constituţiei. Libertăţile — câte mai sânt — se văd ameninţate. Ne pândeşte de undeva dictatura, care preocupă nu numai politica, ci şi cultura ţării. Regimul bunului plac recheamă societatea spre evul mediu, dacă nu şi mai departe — spre caverne.

DINU BRĂTIANU

Şi atunci d. Dinu Brătianu a intrat în acţiune.

Figura-i sumbră vine parcă din trecutul partidului său — din epoca doctrinei şi a ideologiei. El a şters, cu creionul roş, conturile dinainte. Şi — posedat de un spirit de altădată — face, cu hotărîre, un gest demn şi franc.

Avem impresia că se manifestă o voinţă neşovăelnică, o convingere mai tare decât convingerea unui om, respectul parcă pentru executarea ad itteram *a unui testament lăsat de părinţi.*

Cultul părintesc, păstrat cu sfinţenie în casa Brătienilor (Ionel Brătianu şi-a gospodărit nu numai ţara după programul tatălui său, dar şi-a organizat şi Florica conform cu planul acestuia), — acest cult cuprinde şi respectul pentru Constituţia care intră în inventarul ţării.

După cum împrejurările creiază adesea pe eroii frontului — împrejurările fac uneori, ca'n cazul de faţă, un om politic cu rol istoric... dintr'un administrator delegat al unei societăţi anonime.

D. Dinu Brătianu joacă, cu convingere şi prestanţă, acest rol istoric.

Sporturile

Cu toată simplificarea toaletei feminine, cu toată intimitatea sporturilor şi cu toată goliciunea dela stranduri, — fetele se plâng că nu-i impresionează pe băeţi.. cât străbunicile lor, pierdute în malacofuri, pe bărbaţii aceia posomorâţi de odinioară...

Realitatea — care de cele mai multe ori nu corespunde aşteptărilor — nu emoţionează prin ceiace realizează, ci prin ceiace promite. Un decolteu discret lasă drum liber imaginaţiei spre paradisuri nebănuite. Pe când goliciunea nu pune în mişcare imaginaţia...

A dispărut poezia discretă din jurul femeilor?

Intr'adevăr, — dar vina cade asupra lor... fiindcă tot ce li-i caracteristic şi particular e acum în văzul public.

Asupra acestei chestiuni au însă cuvântul colaboratoarele paginii „Lumea-Capitala".

Specializare

La dispensariile pentru controlul prostituatelor — vine regulat o bătrână cerşetoare, care s'a specializat în meseria-i practicată în acest mediu.

Afacerile îi merg foarte bine.

Ea se vede zilnic în epoca ei de glorie: tânără, frumoasă, cochetă... Iar prostituatele îi întind repede pomana — de teama viitorului: să nu ajungă şi ele ca dânsa. Şi în acest caz — să se găsească cineva, atunci, care să le ajute...

M. SEVASTOS

Siluetă

Prin gând mai trece amintirea ta
Ca un fum iluminat pe care
Boarea serii îl transfigurează
Intr'o rugăciune cu icoane.

Visul meu de-odinioară,
Mort,
Trece'n serile de vară
Intr'o navă-a unui nor de-aram
Spre Apus.
Cel din urmă nor...

Tot ce-a fost e dincolo de lume,
Numai umbre şi lumini, —
Fâlfâiri neînţelese pe de-asupra mea

Uneori şi-acuma amintirea ta
Tot mai stărue în mine, luminoasă,
Ca un clar de lună ce'n cadrul ferestrii
S'ar mişca încet,
Ireal şi straniu de tăcut şi de discret
Noaptea'ntreagă pe covorul din odaea mea..
Şi-ar dispare, ca strigoii, dimineaţa.

Noaptea are-atuncia transparenţi de ape
Şi te simt pe tine, pe aproape.
Eşti undeva
Cu toată veselia ta
Şi cu-ale tale tristeţi mute, —
Şi în sara asta când mi-i dor
Şi când cel din urmă nor
Işi duce nava cu-amintirea mea.

DEMOSTENE BOTEZ

Imperialismul

Observaţiile asupra indivizilor se pot aplica şi la naţiuni. Invăţămintele cele mai temeinice ni le dă istoria. Dacă întoarcem privirea spre un trecut nu tocmai depărtat, vedem că — după războiul franco-german din 1870 — tratatul dela Versailles, crease o Germanie nouă, cu un aliaj ciudat şi complex de energii moderne — intelectuale şi materiale — făcând din această ţară o putere al cărei sistem de educaţie devenise un exemplu de imitat atât pentru prietenii cât şi pentru adversarii ei.

Totuşi, iată cum un scriitor contemporan din cei mai autorizaţi, Wells, în schiţarea sa destul de documentată a Istoriei Universale, face analiza critică a evoluţiei sufleteşti a marilor puteri, dela 1871 până la cataclizmul războiului mondial, arătând cum *spiritul imperialist*, pornit din Germania, a cuprins lumea întreagă.

„Psichologia naţiunilor e o ştiinţă încă rudimentară — zice Wells. Psichologii abia au început să studieze pe individ ca cetăţean. Dar e de o însemnătate incontestabilă, pentru cei cari studiază Istoria Universală, să reflecteze asupra educaţiei mentale a generaţiilor de Germani, crescute după biruinţele din 1871. Toţi Germanii erau — fireşte — plini de succesele sdrobitoare câştigate în timpul războiului, ameţiţi de a fi trecut aşa de repede dela o lipsă relativă, la bogăţie. N'ar fi fost oameni dacă nu s'ar fi lăsat să fie copleşiţi de vanitatea patriotică. Un învăţător, un profesor, care nu preda sau nu propovăduia în toate ocaziile— prielnice sau neprielnice — superioritatea naţională, morală, intelectuală şi fizică a Germanilor asupra celorlalte popoare, care nu exaltau cultul lor extraordinar pentru războí şi pentru dinastie, care nu afirma că erau destinaţi să guverneze lumea, era un om isprăvit, căruia nu-i mai rămânea decât sau să piară sau să trăiască în obscuritate.

Tot învăţământul istoric al Germanilor deveni o imensă întreprindere de falsificare a trecutului. Toate celelalte naţiuni erau reprezentate ca sărace cu duhul sau în decadenţă.

Prusienii erau şefii şi regeneratorii omenirii.

Influenţa noilor doctrine imperialiste se resimţi în deosebi cu putere — mai întâiu în Anglia, unde — cum spune Wells — spiritul poporului nu era pregătit suficient ca să poată resista unei influenţe intelectuale venite din afară.

Sub farmecul imaginaţiei orientale a lui Disraeli, care făcuse din Victoria o împărăteasă, poporul englez se lăsă pe nesimţite să fie condus spre mirajul imperialismului modern. Noul imperialism britanic îşi găsi poetul aspiraţiilor sale în Rudyard Kipling. Presa ieftină îl susţin de asemenea.

In Franţa, imperialismul aparţinea unui tip mai puţin autoritar ca cel din Germania. De altfel, el se intitula „naţionalism" mai curând de cât imperialism şi era aplicat prin apeluri la mândrie patriotică, combătând pe socialişti şi pe raţionalişti, care căutau să intre în contact cu elementele aşa numite rezonabile din societatea germană.

Italia a fost de asemenea atinsă de frigurile imperialiste. In 1911 ea declară războiu Turcilor şi anexă Tripoli.

Imperialismul se întinse apoi şi în Statele Balcanice. Regele Bulgariei, Ferdinand, luă titlul de ţar, iar dinaintea prăvăliilor din Atena, se afişau hărţi — traducând visul unui mare imperiu grec în Europa şi Asia.

In 1913, Serbia, Bulgaria, şi Grecia se aruncară asupra Turciei, deja slăbită prin războiul cu Italia şi o goniră din toate posesiunile sale occidentale, afară de teritoriul dintre Adrianopol şi Constantinopol. Apoi, la sfârşitul aceluiaş an, se luară la ceartă pentru împărţirea prăzii.

România intră în joc şi contribui la slăbirea Bulgariei.

Marile puteri imperialiste: Austria, Rusia, Italia priveau cu atenţie conflictul şi se supravegheau reciproc,

In Rusia, care rămăsese în urmă cu transformările de ordin politic şi social, unii scriitori ca Dostoiewski concepuseră un fel de imperialism mistic întemeiat pe ideea Sfintei Rusii şi a misiunii sale în lume. Dar această noţiune nu pătrunsese încă destul de adânc în spiritul maselor. Dovada a făcut-o revoluţia de mai târziu, pe care nimeni n'o prevăzuse.

In Statele Unite, spiritul imperialist se arătă mai pronunţat după războiul cu Spania, atunci când locuitorii din insulele Filipine cerură imediat libertatea complectă şi opuseră rezistenţă armatelor americane. Punctul de vedere al preşedintelui de atunci Roosevelt cu privire la ocuparea unor insule scoate în evidenţă tendinţa imperialistă a marii republici americane.

Şi iată cum boala imperialismului, pornită din Germania, s'a întins la toate popoarele în anii care precedară tragedia din 1914. Toate marile puteri ale Europei erau atinse în acest an de un naţionalism agresiv şi alunecau spre războiu.

Guvernul din Germania conducea danţul — închee Wells — şi tocmai această ţară căzu cea dintâiu în puţ şi deveni un grozav exemplu, pe care cei ce au păcătuit alături de ea nu pot decât să-l blesteme.

Suntem prea aproape de evenimente, ca să le putem judeca într'o măsură dreaptă. Dar chiar atunci când perspectiva timpului o va îngădui şi istoria imparţială îşi va spune cuvântul autorizat — dacă împrejurările vor da dreptate părerilor lui Wells — cine va putea susţine că doctrina imperialistă a putut porni din simţul realităţii, când ea a condus — împotriva tuturor prevederilor — la cel mai fioros dezastru prin care a trecut omenirea?

I. A. BASSARABESCU

Portretul lui Cicero

Un arheolog german crede a fi recunoscut într'un bust dintr'un mic muzeu provincial — Acireale (Sicilia) — portretul lui *Iuliu Cezar*, pentru care acesta a pozat şi care este mai puţin stilizat, mai veridic decât toate busturile cunoscute ale dictatorului.

Acireale, cetate ionică, situată pe coasta vulcanului Etna, este celebră prin colecţiile ei antice.

In timpul cercetărilor unei colecţii de monede, savantul german a descoperit bustul într'un colţ al muzeului.

Opera a fost regăsită acum 200 de ani şi a trecut succesiv drept bustul unui faun, apoi drept chipul lui Cicero.

Savantul german scrie: lucrarea este brutal realizată şi puternic individuală, făcută de un veritabil artist; un Grec probabil.

Expresia complexă a figurii marelui împărat e redată întocmai: orgoliu, ardoare, dispreţ, privire crudă şi tristă, cu tendinţă către hilaritate.

Scrisoare...

D-lui Mihail Sadoveanu

Acum câteva zile, răscolind prin cufărul în care-mi păstrez câteva cărți iubite cu fanatism, am dat, din întâmplare, — păturită în patru și ascunsă între filele volumului „Hanul Ancuței”, — peste o scrisoare, nu prea veche, pe care părinții mei au primit-o dela d-voastră, imediat după ce-mi luasem bacalaureatul și dorința tuturor alor mei, era să mă vadă dascăl de Limba Română.

Am recitit-o cu spontană bucurie; printr'o bunăvoință desinteresată eram numit pedagog la „Liceul Internat” din Iași și deci visul de aur al familiei mele quasi-realizat.

Altceva însă m'a făcut să pun mâna pe condeiu și să vă scriu. Lovitura de clește dată tăciunelui din sufletul meu a scos flacăra; la lumina ei evocatoare am retrăit intens, trecutul...

Strada Rădășeni!... Pavată cu pietre mari, neregulate, furate puhoiului Moldovei revărsate, coboară vertiginos până'n ușa catedralei „Adormirea Maicii Domnului”. Privită de undeva, de sus, s'ar vedea ca un S uriaș, vopsit în alb de praful secetei, și aruncat ca un șarpe între livezile bogate. Urcând-o grăbit, îți aduce susufletul la gură; urcând-o alene, o cucerești și te cucerește. Numai ferestrele caselor te privesc iscoditoare, ca ochii unei soacre răutăcioase; se tem par'că să nu le furi secretele și aventurile și să le divulgi mulțimii curioase, precum a făcut și d. M. Sevastos, un tovarăș de-al d-voastră într'ale scrisului. Dar dacă până în prezent n'a avut norocul acesta, să fie dată titlu unei cărți, faima ei totuși nu scade; cu veacuri în urmă a fost drumul pe care călătorea voevodul Ștefan cel Mare dela Suceava la Baia, iar mai târziu a inspirat minți luminate și condee minunate, ceeace l-a făcut pe un alt fiu al orașului nostru, d. E. Lovinescu, să-mi declare odată că d-sa consideră strada Rădășeni ca leagănul semănătorismului.

Cucoane Mihăluță, vă mai aduceți aminte?, vă voi întreba precum și d-voastră l-ați întrebat pe acel Teofil al unei cărți de mult scrisă.

Iaca, aici, o căsuță micuță, ca un bătrân gârbovit, te întâmpină cu surâs prietenesc; aici a locuit pe vremuri părintele Catihetu, dascălul lui Creangă. Dincoace, câțiva pași numai, s'a născut Vasile Savel; mai la deal, casa în care a fost școala de catiheți și-apoi peste drum o placă de bronz te oprește: „Aici a fost casa în care a stat Ion Creangă pe când învăța la școala de Catiheți din Fălticeni”. Un bătrânel uitat de Dumnezeu, cu ochi spălăciți, în care s'au stins și luminițele trecutului, stă veșnic în ceardac. Streșinile îngreuiate de podoaba viței sălbatece și a rouruscăi, se lasă ca niște pleoape obosite peste ferestrele cu gratii. Casa doarme. Trec escursioniști, vin reprezentanți oficiali, iau fotografii și pleacă, mărind taina vieții prietenului lui Nicu Oșlobanu.

Iar, mai la deal,... Vă mai aduceți aminte? Casa în care ca elev de gimnaziu v'ați înfiripat primele visuri ale unei tinereți sbuciumate. Sunt ani mulți de-atunci, prea mulți ca să nu apară toate încununate în nimb de basm. Casa aceia mai este și'n ziua de azi; cu cerdacul înalt, luminoasă, par'că vă așteaptă să veniți într'o bună zi, să-i pășiți pragul. Are ca vecină tot pe Ștefăneasca cea cu limbă ascuțită și plină de venin, cu copii obraznici; „tușculeasa” cum îi era porecla, iar mai târziu „Zuzu”... Poate că numai de ea ați fugit tocmai la marginea orașului, în capătul străzii Rădășeni, într'o grădină ale cărei margini nu se vedeau din mijlocul ei.

Dar până acolo să ne mai oprim; câteva case mai la deal, casa în care s'a născut Aurel Băeșu, pictorul bolnav și fără noroc. De-aici, încă o asvârlitură de băț și'n fața străzii Pietrari își deschide, și-acum, obloanele, în fiecare dimineață, ca niște urechi atente, ca și acum patruzeci de ani, crâșma lui Hoișii; Hoișii pe care l-am identificat desăvârșit în persoana acelui Leiba Zibal din nuvela lui Carageale; Hoișii, unde venea blândul Dragoslav, să-și uite necazurile; Hoișii, pe care domnișoara Profirița Sadoveanu l-a pus în paginile tinerescului său volum „Mormolocul”, prin evocarea scrânciobului fără de care odinioară n'ar fi fost Paști în strada Rădășeni, și din care de câțiva ani n'au rămas decât crăcanele cioturoase, bătrâne și putrede.

Apoi, în deal... Acolo v'ați durat cămin și v'ați clădit casă de lemn, țărănească; au ridicat-o rădășinenii pe care i-am întâlnit mai târziu în „Umiliții mei prieteni”. Acolo ați robotit ani dea-rândul și'n liniștea fermecătoare a grădinii ați frământat în suflet opere târzielnice.

Eram copil de-o șchioapă pe atunci și pentru mine curtea din vârful dealului era castelul din basme, era un mit. Eu n'aveam voie să urc până acolo, fiindcă se temeau să nu mă calce căruțele cu cai aprigi și sperioși ale rădășinenilor. Dar, totuși, într'o zi... Cu toată frica unei eventuale pedepse, m'am strecurat nesimțit de sub pază, împreună cu Mitiță, fratele meu mai mare, și finul d-voastră. Era un ce nevinovat, care mă îndemna într'acolo. Era poate însuși sugestiunea viitorului creator de viață asupra unui umil cititor. Când am ajuns, bucuria noastră n'a fost proastă; desigur aceeaș bucurie pe care a simțit-o și Columb, când după săptămâni de spaimă și peregrinări, a putut să strige: „pământ”. Ne-am oprit în fața gardului înalt, de uluci, înfundat; câteva minute de ezitare, apoi apropiindu-ne, am potrivit ochii în crăpăturile strâmte dintre scânduri; mi s'a umplut gura de apă când am văzut: tufele de smeură coaptă, pomușoara și coacăza. Dorința din suflet m'a sălbătăcit, dar vagul simțirilor a irizat în spaime neprecise, misterul. Așî fi vrut să știu mai mult. Ne-am furișat pe lângă gard până la poartă și după multe ezitări, am intrat. O alee cu pereți de tei înalți ducea până la casa cu balcon în sticlăria căruia se reflectau jocurile de lumini ale unui glob mare de sticlă roșie. Un pas, doi... Atmosfera era plină de bâzâitul albinelor, mireasma smeurei și-a fragilor. Am înaintat timizi până la fântâna din stânga casei; fântâna, a cărei adâncime scormonise pământul treizeci și șase metri în jos și'n care apa răsturnată de sus, din ciutură, își pierde sgomotul îmbrățișării cu apa adâncurilor întunecate. M'am prins cu frică de ghizdele și m'am uitat. Câteva minute n'am văzut decât o gaură de întunerec, apoi o frântură de cer, cât o gaură de căldare. Adâncimea [illegible] mă atrăgea, dar am auzit un lătrat furios de câne și n'am știut când am ajuns în drum. Tremurând de spaimă, m'am așezat pe marginea șanțului, peste drum. Priveam poarta mare, cu pod, — poarta înaltă, pe stâlpi groși de stejar, cu înflorituri săpate în lemn, ridicată acolo să nu se mai dărâme niciodată. După poartă era casa, atât de misterioasă, atât de liniștită.

Mă minunam de înălțimea copacilor din grădina fermecată. Mitiță mi-a spus atunci că plopul de lângă poartă are ca înălțime, adâncimea fântânii din curte și că se vede tocmai depe șesul Băii. Nu știam unde-i șesul Băii, dar mai târziu am văzut și eu plopul din acel loc și mi-am adus aminte că fratele meu,

MIHAIL SADOVEANU

care era un mare mincinos, de data asta nu mă mințise.

Pe mine nu m'ați cunoscut atunci, fiindcă eram un „prichindel” și un „mucea” pe care mama-l alunga afară când îi veneau musafiri.

Nu mult după-aceea ați plecat din Fălticeni. In casele din strada Rădășeni, s'a cuibărit o vreme singurătatea; apoi le-ați vândut unui negustor cu mulți copii, cu care m'am împrietenit ca să pot descoperi și descifra pe pervazuri de ferestre, prin poduri de șuri și pe uși de grajduri, desenele lui Mitică, fiul cel mai mare al d-voastră. Hoinăream singur zile întregi prin grădina care-mi ascundea odinioară atâtea taine și care rămăsese în conștiința unui întreg oraș cu un nume evocator: „la Sadoveanu”. Cine îl pronunța își tulbura ochii cu apele aducerilor-aminte, și-i tremura glasul.

De-atunci, de câte ori ați venit, ca din pragul porții bătrânești, să vă rătăciți privirile spre orizontul pe care se estompează crestele albăstrii ale Carpaților?... De când n'ați mai trimis din acest loc un salut frățesc, Ceahlăului?...

Ați venit acum patru ani când pe răbojul existenței d-voastră se împlinise jumătate de veac. Ochii vi s'au tulburat ca bulboana lui Vălinaș, de apele sânilii ale aducerii-aminte. In acea zi mare, s'a întâmplat fără să știți și să prevedeți, rămasul bun cel depe urmă, dela cele pe care n'aveți să le mai vedeți niciodată așa cum le-ați lăsat. Căci, de când ați plecat și până acum câteva săptămâni, nimic nu s'a schimbat, din ceeace-a rămas; aceleași bucurii, aceleași tristeți; ca și pe vremuri un Băeșu, Tolea și alții, — și-acum, tineri începători într'ale paletei, își deschideau trepiedul furând în culori bogate, măestria lucrăturii porții cu flori săpate în lemn. Dacă n'ar fi fost aceștia care să ni-o dăruiască, s'o avem ca amintire, n'ar fi trecut ani mulți până ce s'ar fi uitat.

Sic transit gloria mundi... In casa în care ați stat și-au înflorit existențele atâtor vlăstare înzestrate de Dumnezeu cu mari calități, într'o zi a fâlfâit aripa neagră a nenorocului. In casa negustorului cu mulți copii s'a strecurat nenorocirea. La douăzeci și unu de ani, o floare ofilită, Adina, preoteasă a paletei, cu pieptul stors de boală, își dădea obștescul sfârșit. Câțiva ani au trecut și norocul nu s'a întors. In primăvara aceasta tatăl a vândut casa și o mamă cu câțiva copii au rămas pe drumuri. Tragedia, întâmplată în casa din vârful străzii Rădășeni, a înfiorat pe toți. Gardurile vechi, poarta, totul a căzut... Casa a fost renovată...

Cine este de vină? Nimeni, sau poate numai destinul.

Iar acum o săptămână, cimitirul din Oprișeni, s'a mai îmbogățit cu un trup de fecioară. Gigena, copila nebunatecă și cu foc în priviri, s'a dus lângă sora ei iubită, Adina, pe care n'o putea uita...

Dar să ne reîntoarcem o clipă... Acum câțiva ani soarta mi-a alungat pașii pe ulițele de-o solemnă tăcere ale Iașului. Primul gând a fost să mă îndrept spre Copou, acolo unde se strămutase „bădița Mihaiu”... Am urcat dealul Copoului și-mi făcea impresia că mă aflu pe strada Rădășeni, din orașul meu natal. Aceeași liniște, aceleași nostalgii și mai ales aceeaș țintă. In deal, în dosul gardului de sârmă, în dosul tufișurilor dese, am trăit aceleași emoții pe care le-am trăit cu ani în urmă, atunci când mi-am sgâit pentru prima oară ochii, prin crăpăturile gardului din vârful străzii Rădășeni. M'ați primit, dar taina n'a fost deslegată. Mi-era sufletul prea bogat de emoții ca să vă pot privi ca pe un pământean. M'am rătăcit în apele ochilor albaștri ca unda senină a Moldovei. Atât. Apoi am plecat. Am revenit în strada Rădășeni și v'am adus în suflet cu mine. Abea atunci, într'o rătăcire de lunatec prin fața gardurilor care începuseră să putrezească, mi-am desgolit sufletul. Pe mine lumea n'ar mai fi putut să mă primească vreodată în sânul ei. Eram blestemat să iubesc singurătățile și liniștea.

In dosul ostrețelor albe care-au luat locul gardului cu uluci acum nu se mai ascunde nici o taină.

A avut casa aceasta un destin? Incă nu putem ști; povestea ei nu s'a terminat încă; o va spune viitorul și-o vor îmbrățișa copiii și nepoții noștri.

Și dacă am scris aceste rânduri, am intenționat să aflați ce se mai petrece pe tărâmurile pe care-ați zăbovit odată, fiindcă port încă în suflet nostalgia unei lopeți de țărână aruncată peste un trup de fecioară; și, ca odată, când vă veți mai rătăci pe aici să vă aduceți aminte de toate câte au fost; să vă rezemați fruntea de ghizdelele fântânii ale cărei adâncimi întunecoase atrag, și ochii să vi se tulbure de umbra părerilor de rău.

Poate, atunci, vă va înmuguri în suflet o poveste tristă, care se cere scrisă de o pană măiastră.

MIHAIL ŞERBAN

Fălticeni, 5/VI 1934.

Un moralist al pasiunii: Vauvenargues

Cam la interval de un secol au trăit trei mari desamăgiți, de altfel complect inegali în talent și reputație. Tustrei n'au putut juca rolul pe care ar fi dorit să-l joace, din cauza coaliției mediocrității care se teme de orice lumină și vede în orice licărire numai o primejdie. Intâmplarea mai face că toți acești trei desamăgiți au trecut și prin armată din care au eșit și mai desamăgiți dar unde în schimb au învățat din plin să cunoască oamenii. La intervale de câte un secol au apărut acești trei desiluzionați: ducele de La Rochefoucauld, marchizul Luc Clapiers de Vauvenargues și contele Alfred de Vigny.

Primul și ultimul au fost foarte mari seniori; Vauvenargues era un gentilom de o nobleță mai recentă. Toți au trecut prin filiera unor servituți din care au învățat ce poate fi viața.

La Rochefoucauld a pășit agitat prin servitutea dragostei și a marilor planuri irealizabile, singurele care conveneau unui atât de mare senior. Vauvenargues și cu A. de Vigny au fost cei mai iluștri căpitani de infanterie demisionari. In adevăr ambii n'au putut trece dincolo de acest grad, fapt care n'a rămas fără amărăciunea necesară.

La Rochefoucauld visa o „restitutio in integrum” a nobilimii îngenunchiate de Marele Cardinal și dorea să i se încredințeze rolul care i se cuvenea; totul s'a terminat prin faimoasa împușcătură de archebuză dela Porte St. Antoine, când o porțiune din obrazu-i cuceritor rămase pe câmpul de luptă. Nu prea norocos în politică cât și în dragoste, s'a retras, de altfel tot între femei frumoase și a scris Maxime umilitoare pentru oamenii condamnați fără apel.

A. de Vigny, mare senior și mare poet a servit cu credință restaurația și steagul alb cu crini dar fu nevoit să plece din armată, într'a cărei servitute vedea acum numai decadență. Neutilizarea sa după justa valoare, nefericirile vieții intime, boala sa și noile condiții sociale, l-au făcut să disprețuiască toate, suferind toate. A disprețuit natură, oameni și nu s'a sfiit să acuze și pe Dumnezeu de vitregie. „Seul le silence est grand; tout le reste est faiblesse”, este o replică aristocratică care de altfel ar ridica omul spre culmi nebănuite, din La mort du Loup. Contrarietățile vieții l-au împins spre un stoicism încadrat cu un profund dispreț universal, acel dispreț formal de mare senior care se baza nu numai pe câteva pergamente ci mai ales pe acel „ésprit pur”.

Vauvenargues, moralistul sec. 18, a fost toată tinerețea, adică cât a trăit, un amărât ofițer inferior din infanterie. Ambițios pentrucă era deplin conștient de valoarea sa, a suferit cât se poate pătimi omenește, vărzând glorioasa cascadă a mediocrităților din jurul său. Ca și Stendhal a fost îndrăgostit de acțiune, a fost unul din habotnicii acțiunii. Numai aceasta poate fi scopul vieții și poate da fericirea integrală. Apoi unde cresc mai cu putere florile ambiției decât pe ogorul acțiunii?

Cu sănătatea zdruncinată, fără speranțe de a scăpa de căpitănie pe care de altfel a ilustrat-o, Vauvenargues demisionă sperând să-și poată satisface pasiunea acțiunii, intrând în diplomație. A comis însă greșala imensă de a crede că poate fi numit în diplomație numai pentrucă era un om cult, foarte cetit, fin și apoi mai cunoștea amănunțit istoria. O asemenea persoană natural că putea fi foarte primejdioasă pentru colegii săi mai bătrâni și nu fu primit în slujba pe care ar fi putut s'o înobileze. Foarte apreciat de Voltaire, ba chiar bucurându-se de afecțiunea acestuia, se hotărî să-și caute gloria pe alt tărâm și începu a scrie.

Pentrucă a cunoscut din belșug oamenii, ce putea face mai întâiu decât să-și aștearnă observațiile sale precise asupra oamenilor și asupra sa însăși, sub forma portativă a maximelor?

O boală feroce îl desfigură, vărsatul îl condamnă de acum încoace la o adevărată recluziune pe acest tânăr dornic de luptă. Pentru ca să omoare vremea, începu să scrie.

Să nu ni-l închipuim pe Vauvenargues un moralist înăcrit de suferință, tunând și fulgerând ca și atâția confrați ai săi, din fundul vreunui fotoliu. A fost departe de moralistul de pe la răspântii care s'a convins de neplăcerile vieții fără morală, din propria-i experiență. Vauvenargue a fost un adevărat om al secolului său și ca și un unchiaș sfătos și indulgent, deși abea trecuse de treizeci ani, se hotărî să facă să înțeleagă generația sa, că deși nu stă pe roze totuși oamenii n'au motive serioase de disperare, pentru că în genere sforțările omenești sunt îndreptate spre bine. Optimist incorigibil, în morala sa a căutat să aducă înainte respectul față de pasiune.

In primul rând pasiunea este dată de natură și apoi este un stimulent spre acțiune, este un curent care favorizează fapte mari. Işi dă perfect seama cum sunt oamenii, apoi se cunoaște bine și pe sine însuși, poate aprecia valoarea sentimentului față chiar de rigida rațiune. In fond ceiace urmărește moralistul secolului al 18-lea este chiar o aproximativă reabilitare a sentimentului și pasiunii opuse atotputerniciei speculative a rațiunii.

Printre rândurile curgătoarelor sale Maxime, adesea cuvinte părintești și pronunțate cu surâsul pe buze, îi apare în primul rând sufletul său așa cum era, cu toată galeria sa de sentimente, antipatii, amintiri dureroase, aspirații frânte, precum și tot ce poate contraria un suflet simțitor, mereu în priză cu necunoscutul nefavorabil.

Fără a căuta să pătrundă prin neexplorate coridoare sufletești, Vauvenargues, ca un adevărat precursor al lui J. J. Rousseau, a căutat să ne arate că natura nu-i rea; pasiunile și sentimentele le avem integrale de la natură și trebue să ținem seama de ele, căci fac parte indisolubilă din ființa noastră. Ascendența noastră spre perfecțiune, ridicarea noastră, o datorim pasiunilor și sentimentelor, lucru care rezultă clar din unele Maxime precum cele care urmează:

■ *Datorim poate pasiunilor cele mai mari avantagiile spiritului.*

■ *Rațiunea și sentimentul se sfătuesc și se înlocuesc rând pe rând. Cine nu apelează decât la unul din acești doi și renunță la celalt, se lipsește de o parte din ajutoarele care ne-au fost acordate pentru a ne conduce în viață.*

■ *Am fi cultivat noi oare artele fără de pasiuni? Și singură reflexiunea ne-ar fi făcut ea cunoscute resursele, nevoile noastre și inteligența noastră?*

Pasiunile au învățat probabil pe om ce este rațiunea, această rațiune atât de cuceritoare pretutindeni din vârful spadei geometrului Descartes, iat-o eșită acum de sub unghiile roze ale patimilor, dintr'un rând al unui marchiz, căpitan de infanterie al Regelui.

Profund atins în ambițiile sale, cu drumul complect tăiat spre glorie la o etate când alții abia încep a trăi, Vauvenargues s'a pregătit de moarte, lăsând posterității un fel de explicație a nereușitelor și durerilor sale, care nu sunt însă numai ale sale, ci ale tuturor din categoria sa sufletească. Explicațiile acestea sunt însă mai mult precepte decât lamentări.

Departe de a fi amare și saturate de toxinele inerente situației, explicațiile acestea sunt de natură să ne învețe a cunoaște oamenii, să ne apărăm și să profităm de ei. Care poate fi în fond destinul cel mai favorabil pentru niște aforisme decât acela de a ne face să cunoaștem bine oamenii?

Mai mult încă, Vauvenargues caută și reușește să ne mângâie, să ne consoleze pe toți acei cărora soarta nu ne-a surâs sau ne-a nedreptățit. Nu ne împinge nici la desnădejde, nici la dispreț, pentrucă această nereușită poate veni chiar dela natură.

Morala sa blajină, omenească, stropită cu apă de flori, ne mulțumim a ne-o picura prin câteva maxime:

■ *Nu-i este dat rațiunii ca să corecteze toate viciile naturii.*

■ *Abuzurile inevitabile sunt legile naturii.*

■ *Unii autori tratează morala după cum se tratează arhitectura cea nouă, unde se caută înainte de toate comoditatea.*

■ *Greșalele noastre și împărțelile noastre în morală provin câte odată dela faptul că noi considerăm pe oameni ca și când ar putea fi complect vicioși sau de tot virtuoși.*

■ *Nimeni nu vrea să fie plâns pentru erorile sale.*

■ *Rațiunea roșește de înclinările despre care nu poate da socoteală.*

■ *Stima se uzează ca și dragostea.*

■ *Când simțim că n'avem pentru ce să fim stimați de cineva, suntem gata a-l urî.*

■ *Rațiunea și extravaganța, virtutea și viciul au fericiții lor. Mulțumirea nu este semnul meritului.*

■ *Bogat sau sărac, nimeni nu este virtuos nici fericit dacă soarta nu l-a așezat la locul său.*

■ *Rațiunea ne înșală mai adesea decât natura.*

*

Putem oare vorbi despre actualitatea lui Vauvenargues? Cei mai mulți găsesc poate mai multă satisfacție în ireductibilitatea lui La Rochefoucauld, însă tocmai pentru vremurile noastre de nevroză se impune adierea unui Vauvenargues, care — nefericit — n'a aruncat blesteme asupra secolului, deși ar fi avut dece să le arunce. Lectura și estompările sale ar fi un adevărat tonic sufletesc; și în locul resorturilor de oțel ale vieții mecanice de astăzi n'am greși crezând că ar mai reabilita omenescul și firescul din noi.

AUREL GEORGE STINO

Procurați-vă dela oricare din librăriile principale din țară, sau direct din depozitul Editurii „Cugetarea”, lucrarea d-lui profesor

M. DRAGOMIRESCU:

Sămănătorism, Poporanism, Criticism

O istorie a literaturii secolului XX, care este un îndreptar pentru lecturile particulare ale elevilor din cursul superior și pentru oricine vrea să se orienteze în literatura contemporană. Compusă după o metodă nouă, ea are în vedere cu deosebire operele cele mai însemnate — capodoperele—pe care le analizează în așa fel că contribue în gradul cel mai înalt la formarea gustului literar și artistic.

1900 și epoca din jurul său

E curioasă antipatia violentă, disprețul și ridicolul aruncate acestei epoce, artei, literaturii și chiar modelor ei, de către generația actuală, fără să se poată totuși sustrage vrajei sale. Neorealismul care pare a predomina pe scenă ca o reîntoarcere la formula veristă dinaintea războiului a readus în teatru „*Tout Paris din 1900*”, iar Alcazar a reînviat „*Chat Noir*” 1894 cu *Yvette Guilbert*. „*Chat Noir*” al lui Rodolf Salis, în care Maurice Donnay, azi membru al Academiei Franceze, și-a recitat adinioară versurile triste și dezamagite, în fața unui public, ce număra printre spectatorii din primele bănci pe *Jules Lemaître* și *Francisque Sarcey!...*

In această reapariție a lui Chat Noir în rândurile prime se înșiră ofițerii de aviație cu insignele lor, ceiace creiază altă atmosferă. Prezentul e aci și nu îngăduie trecutului să-i ia locul de cât pentru câteva clipe. Jacques Ferny, cu barbișon și monoclu, prezintă actorii ca un Mefisto în veston, cu humorul său fără zâmbet. Un tânăr diseur foarte oacheș, „zice” divagațiile luătoare în râs ale lui Godbeski, polonezul nalt, bălan și lălâu de odinioară sau în locul lui Georges Lorrain, ce semăna cu un Gal cu mustățile sale roșcate.

Dintre cei vechi reapare pe scenă Ferny care-și repetă faimoasele cuplete asupra președintelui Carnot, în hohotele de râs cu lacrimi ale publicului. După el Laquerrière cântă ușurica muzică sentimentală a lui Delmet, mișcătoare ca țârâitul greerului în melancolia singurătății amurgului...

Apare, în sfârșit, *Yvette Guilbert* cu mănușile sale lungi negre, cu cocul roșcat și chipul de *pagliace* duios sub comicul profilului său cu nasul în sus, cu dicțiunea sa unică, ce urcă și coboară de la monotonie, la izbucnirile savant contrastate, cu forța și accentul său de veche călăreață de circ. Romanțele de odinioară, „*Les vieux Messieurs*”, „*La Soularde*”, „*Le Fiacre*”, „*Les trois etudiantes*” etc, își recapătă tinerețea, alura și mișcarea de odinioară. Mulțumită puterii personalității sale, dinamismului său extraordinar, Chat Noir își reia actualitatea, o actualitate stranie de reînviere, cu un ușor fior de revenire a unei stafii... Prezentul se șterge în fața trecutului reîncarnat în Yvette Guilbert.

Intreaga epocă, atât de hulită și totuși atât de fermecătoare, retrăește în prezent în cântecele populare ale lui *Jules Jony*, în cântecele cartierului Latin ale lui *Xunrof*, în glumele mai mult macabre ale „*șefilor*” de altădată, în fumisteria poetică „montmartroise” a poemelor lui Maurice Donnay, în refrenurile comico-dramatice, cărora artista știe să le insufle, în anul 1934, acelaș antren drăcesc, acelaș extraordinar relief al interpretării sale, ca și în 1894!

Revistele și versurile de atunci erau desigur destul de „*rosse*” în batjocura tăioasă a celor vizați, dar erau spirituale și spiritul se adumbrea adesea de duioșie. Café-concert-ul de pe vremuri nu avea brutalitatea de instinct gol și animalic din vremea de azi. Gluma era ușoară, cuvântul de spirit înflorea la fiece pas, tăios, vioi, strălucitor, amuza și păstra oarecare naivitate chiar când expresia era tare și gestul sugestiv. Misterele vieții se învăluiau într'o pudoare ironică și glumeață, care le dădea un anume farmec și le întovărășea cu o anume grație tandră...

E atmosfera dela Café-concert din *teatrul Hugo* din Bucureștii de odinioară, eternul joc de vorbe de spirit ale fraților Diamandi, fineța glumelor lui Toni Bacalbașa, Many, Costică Anghel, O. Carp, Arthur Stavri, Arthur Gorovei, în care humorul gros al țărănimii noastre se preschimba în șarje și parodii cu un grăunte de sare și chiar o pișcătură de ardei, cu *șart și înțeles*, dar fără vulgaritate și grosolănie. Era în toate o delicateță de sentimente și o putere de improvizare spirituală în felul de a spune, care salva totul și producea farmecul epocii. Azi, chiar dacă se râde de 1900, încă se resimte vraja. Dovadă succesul reînvierii lui *Chat Noir*, la Paris.

Cine a inventat turismul?

Putem vorbi de invențiunea turismului, căci el înseamnă realizarea unei idei absolut originale și inedite. Inventatorul este Thomas Cook, iar invențiunea s'a realizat în 1841, luna Iunie, într'un mic și neînsemnat oraș englez, Darbyshire.

La 32 de ani, Thomas Cook încercase deja vreo câteva meserii fără succes. Fusese grădinar, tipograf, librar-editor într'o societate baptistă, misionar într'o societate biblică, etc.

Intr'o bună zi, Mr. Paget, militant cunoscut antialcoolic, voind să țină o conferință în satul lui Cook, acesta dorind să-i facă un auditor numeros intră în vorbă cu compania drumului de fier. El avu îndrăzneala să comande un tren special pentru a transporta publicul din orașul Leicester. Intreprinderea a fost anunțată cu sunete de trompetă. O orchestră conduse la gară pe primii turiști Cook.

Să ne gândim că aceasta se petrecea acum o sută de ani, când însăși călătoria cu trenul era ceva senzațional. Dar principala atracție era prețul: Thomas Cook puse prețul de un shilling pentru excursia de două zile în care intra și costul drumului de 18 kilometri.

Imbulzeala publicului întrecu orice așteptare. Mai mult de 500 persoane se duseră în 24 de vagoane deschise la „*Ceaiul de gală*”, în cursul căruia avea să se țină conferința antialcoolică a d-lui Paget!... Astfel s'a inagurat turismul modern.

Thomas Cook, văzând succesul s'a gândit să-și pună întâi invenția în serviciul *cauzei:* antialcoolism, organizând excursiile pe un plan mai mare. Apoi, dându-și seama că este acolo o afacere mare, a lăsat deoparte „*cauza*” și s'a preocupat numai de afacere, organizând excursii de plăcere și instrucție.

Mulțumită lui, mii de provinciali au vizitat marile orașe engleze, între cele dintâi Liverpool și Birmingham. In 1846 a organizat prima călătorie în Scoția, în urmă la Londra, etc. și Thomas Cook a devenit un om celebru, întinzându-și organizația de la o țară la alta.

Fiul său, John Mason Cook a organizat turismul peste ocean, ceia ce însemna, pentru acele vremuri, o adevărată expediție. In 1865 turiștii Cook intrară în America, în 1872 se inaugurară călătoriile în jurul lumii. In Europa a pus ordine în populația din jurul Vezuviului, ale cărei isprăvi speriau călătorii. Trenul care duce până la craterul Vezuviului este, până azi, proprietatea agenției Cook.

Dar domeniul principal al excursiilor Cook a devenit Egiptul, după inaugurarea canalului de Suez. Cook a organizat serviciul de vapoare, serviciul poștal regulat pe Nil și a construit primul hotel la Luxor.

Cu prilejul turburărilor din Egipt, în 1882, Cook a fost însărcinat cu transportarea trupelor pentru campania generalului Gordon, care s'a terminat atât de tragic la Kartum. Ceiace rămâne important este că agenția Cook a transportat, în 28 de vapoare, 18.000 soldați, 150 tone de muniții și provizii, asigurându-și protecția guvernului englez pentru totdeauna și gloria de a fi prenumerat printre „*Empire Builders*”, constructorii Imperiului Britanic.

Wilhelm al II-lea l-a consacrat, încredințându-i organizarea călătoriei sale în Orient. Intrarea sa triumfală în Ierusalim, în tot fastul ei teatral a fost opera lui Cook.

In 1892 murind John Mason Cook, începe a treia generație Cook, care fuzionând după războiu cu compania Wagons Lits și intrând în strânse relații cu Pullman Cars, a devenit cel mai formidabil trust al călătoriilor și turismului modern.

EMIL LUDWIG

Lumea așa cum am văzut-o

Prima mea amintire despre tata e imaginea unui om gras stând pe jos înconjurat de copii și învățându-ne să cântăm din tobă, dând cu pumnii în parchet și cântând în acelaș timp din gură.

In o a doua amintire, îl văd în frac și cu decorații, arătând servitoarei care stătea îngenunchiată la picioarele mamei, pliurile ce mai trebuiau aranjate la rochia albastră de atlas. Mama îmi părea atunci o regină, o zeiță din povești. Avea trena lungă ca ele, ba și o coroniță pe cap, un fluture de briliante, moștenire prin tradiție a fiului întâi născut și pe care tata îl scotea din cufăr numai la zile mari.

— Tu ai să moștenești fluturele mai târziu, pentru soția ta, a zis tata către fratele meu care privea amețit.

— Imi pare bine de pe-acum, răspunse încet copilul.

— Cum îți pare bine, mă! răcni tata furios. Ca să-l ai, trebue să moară maică-ta.

Frate-meu începu să plângă și eu mă gândii că tata iubea pe mama noastră mai mult decât pe noi toți. Așa era și așa trebue să fie, căci o parte e mai puțin ca totul și numai naturile slabe și resemnate văd în copii cel mai înalt sfârșit al vieții lor. Dumnezeu n'a creiat arborele ca să dea fructe, el poartă fructe pentru că natura vrea să-i multiplice existența.

Aveam o guvernantă germană severă și în acelaș timp blândă; energică și tolerantă, care izbutea să mă facă să învăț și să-mi trec examenele. Căci eram leneș. Imi părea rău că nu-s fată ca să nu fiu obligat să învăț, și nu m'am obișnuit mai târziu cu o activitate regulată decât ca o consecință a maniei mele de ordine. De pe la vârsta de cinci ani, când ceilalți frați ieșeau la plimbare, iar eu, prea mic, rămâneam acasă, plăcerea mea era să așez în plumierele fraților mei, creioanele și condeiele, în linii paralele, sau să regulez pe masa de ceai toate obiectele în unghiu drept. Mai târziu, când urmam la școală, țineam în regulă tot felul de liste stupide, schimbam locul mobilelor din odaie, și astăzi încă, nu cunosc plăcere mai mare decât să prepar, cu linii frumos trase, caiete și adrese, liste de discuri de fonograf sau de numere de telefon. Numai grație meticulozității mele, dusă la manie, sunt în stare să repartizez iute orice documentare vastă în lucrările istorice, în modul indicat scopului, și citez cu un oftat fericit vorbele lui Goethe: „Inscriu la activul meu că sunt, în toată pacea sufletului, un maniac".

In copilărie nu inventam istorii, nici nu aveam viziuni, dar eram impresionabil într'atât că o întâmplare ar fi fost deajuns să mă transforme în sclavul cuiva sau în clientul unei case de sănătate. Guvernanta pricepuse punctul meu slab și se servea de el. Când n'o ascultam, mă punea la colț și-mi zicea:

„Acum ești schimbat în statue până ce-ți voiu da eu drumul".

Numaidecât îmi pierdeam orice putere de voință, eram parcă legat, închideam automatic ochii, mi se închideau și urechile pesemne, căci, în camera unde erau toți copiii, nu mai auzeam decât un murmur slab. Stăteam nemișcat deși nu-mi pierdeam cunoștința, căci ziceam mereu în șoaptă: „Elisabeto, dă-mi drumul".

Când ea venea și mă lua de la colț, halucinația dispărea. Mai târziu mi s'a confirmat amintirea aceasta plastică. Tot așa, când tata venea seara în camera noastră, se așeza lângă patul meu și număra „unu, doi", eu adormeam chiar înainte de trei, fără să mă trezesc când el pleca.

Darul acesta de medium, când mi-am dat seama de el, m'a umplut de teamă, l-am combătut energic, iar ca student, am fugit multă vreme de un hipnotizator care voia să mă întrebuințeze la ședințele lui.

Totuși, darului acestuia îi datorez eu capacitatea de a mă disolva în alte ființe și, prin asta, de a le reprezenta. Grație acestei dispoziții naturale, n'am nevoie de nici o sforțare ca să pătrund în caracterul altui om. Mă las dus și mă cufund în el ca într'o apă.

Din copilărie tata ne-a arătat în biroul său un craniu omenesc și ne-a explicat structura lui. (Abia mai târziu am auzit cu mirare pe o bucătăreasă că asta aduce nenoroc).

Mai târziu ne-a spus că Lumea înseamnă Evoluție și că un Tată Etern cu o barbă lungă e bun numai pentru cărțile cu poze. Dar nu mergea până acolo ca să adapteze teoriilor sale groaznicul cuvânt al lui Virchow care, disecând un cadavru, spunea studenților:

— Ei, domnilor, unde se află aci sufletul?

Dimpotrivă, ne arăta o floare, un cărăbuș, mingea care recade pe pământ, stelele, și ne spunea că toate acestea n'ar putea să existe fără o voință organică. Voința aceasta o numea uneori Dumnezeu, alteori „Ignorabimus".

Religia absentă ne era înlocuită cu educația morală pentru partea practică și cu muzica pentru partea mistică, o educație puternic inspirată de știință și natură, în care era tot atât de puțin vorba de judaism ca și de creștinism, — și am continuat toată viața în felul acesta de a gândi și simți. N'am văzut nici o ceremonie evreiască decât înmormântarea fraților și surorilor mele și într'o sinagogă am intrat pentru prima oară la Constantinopol, la vârsta de treizeci de ani.

Pentru ce n'ar fi posibil o educație morală fără Evangheli? Principiile lor sunt mărețe, dar sunt legate de simboluri față de care un discipol al Grecilor tremură de groază. Nu-i nevoie să mergem până la Hillel ca să demonstrăm că etica lui Isus a fost formulată înaintea lui; modul în care a formulat-o este de altfel cel mai perfect.

Dar pentru ce, în plină Europă, să bagi în capul unui copil istoria unui popor nomad care, lui, îi este complect străină? Ce legătură are ea cu morala care de atunci a fost mulată în nenumărate forme noi și care, prin exemplul modern, câștigă mai multă forță de convingere decât prin legende vechi?

Să se dea copiilor imagini reprezentând pe martirii moderni pe cei care, pentru dragostea de aproape și pentru fericirea umanității, sunt încă odată crucificați în epoca noastră, în toate zilele, și să se reamintească exemplul lui Isus care a fost unul din cei dintâi și cei mai puri profeți care și-au dat viața pentru această morală a tuturor timpurilor.

După proclamarea Imperiului, în 1871, antisemitismul făcea mari progrese: când în Germania lucrurile merg prea bine sau merg prea rău, totdeauna se aruncă vina pe Evrei.

Tatăl meu nu voi să ne boteze, dar găsi ocazia să ne facă bine, altfel.

Cunoscuse la Roma, în 1862, pe un oarecare baron von Oberkonreuth, ajuns apoi la înalte funcțiuni publice. Douăzeci de ani după cunoștința lor, baronul, în primejdie să-și piardă vederea, veni să-l consulte pe tata, (era cel mai mare doctor de ochi din Berlin) și, salvat, voi să se arate recunoscător.

— Ce pot să fac pentru dumneata? întrebă el, așteptându-se la o cerere de avansare.

Spre mirarea sa, auzi:

— Am o dorință. Numele meu, Cohn, constitue în Germania un obstacol la orice întreprindere. E trist lucru și aș voi să ușurez drumul copiilor mei.

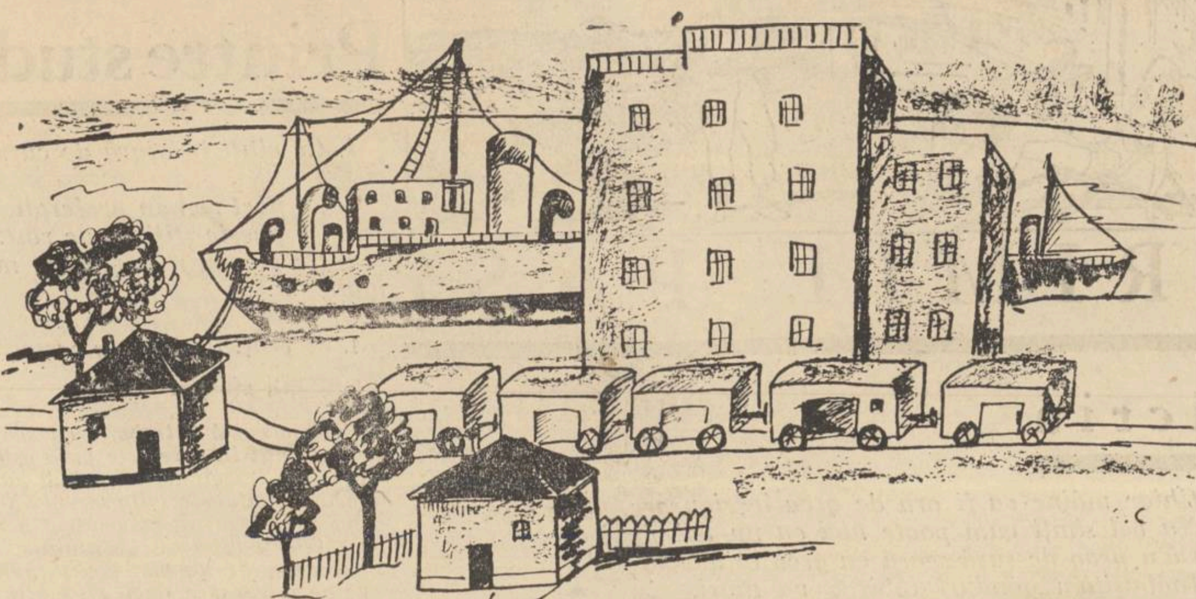
— Cum vrei să se numească?

— Ludwig, după al doilea nume ce-l purtăm și eu și frații mei.

Cinci zile mai târziu, regele semna decretul prin care ni se permitea și ni se ordona în acelaș timp să purtăm noul nume.

Traducere de

ALICE GABRIELESCU

Cavalerul sau... Cavalera d'Eon

Balul dela Versailles

Prevederile ducelui de Nivernais s'au îndeplinit; balul a fost minunat. O serbare în adevăr regească, la care luxul și desfrâul se confundau. Corupția și fastul înnotau cu aripi mari deschise ca o lebădă în largul apei. D-na de Pompadour trona în mijlocul odaliștelor și a curtenilor prevenitori, cu aerul batjocoritor al triumfului, și îngâmfarea sultanei preferate în mijlocul haremului.

Strălucind de frumusețe și scânteind în pietre scumpe și podoabe, ea pășea cu capul sus, ducând în rochia ei pânea unui milion de oameni...

Ludovic al XV-lea părea plictisit; un nour — vizibil pentru observatorul atent — îi posomora fața.

Deodată însă apare o femee, una de curând sosită, a cărei înfățișare are ceva bărbătesc și feminin, ceva puternic și grațios totodată; a cărei figură are un amestec de modestie și de încredere în sine curios armonizate; o femeie a cărei făptură întreagă apare în relief și se desprinde ca o frescă în mijlocul trupurilor molatice și uniforme care compun massa acestei panorame vii. Dacă n'ar fi avut părul blond, ochii albaștri și pielea albă, semne caracteristice raselor din clima temperată, ar fi putut fi luată drept o andaluză sau o italiancă, până într'atâta răceala ei aparentă și simulată ascundea în ea vigoarea și vioiciunea meridională...

Ludovic al XV-lea privea această femeie, un fel de amazoană în care forța se întovărășea cu gingășia. El găsea în mersul ei sigur, în acea dezinvoltură bărbătească, ceva nou și straniu care-i stimula simțurile, îi mărea dorința și-i reda — ceiace de mult pierduse — pofta.

Era cineva în bal care nu părăsea pe rege niciodată. Acest personagiu pe care posteritatea l-a atârnat ca o greutate de picioarele lui Ludovic XV-lea și l-a însemnat cu acelaș fier, — era Lebel, servitorul regelui, ministrul plăcerilor sale. Lebel avea drept atribuțiuni speciale și exclusive corupția și desfrânarea, căci seducțiunea era instituția preferată a regalității și-și avea intendenții, directorii și funcționarii săi: rușinea familiilor se exploata pe rând, sistematic.

— Ascultă, zise Ludovic omului care ținea în arendă ferma poftelor regești, cine-i femeia aceia... o cunoști?

— Nu, majestate, dar îi cunosc însoțitorul.

— Cine-i?

— Contele du Barry, unul din ștrengarii recunoscuți din Regatul Măriei-Tale.

— A, a, cu el a venit?

— Da și nu; doamna a venit cu contesa de Rochefort și cu ducele de Nivernais; Contele du Barry e unul dintre prietenii ducelui; într'un minut pot căpăta lămuririle necesare.

— Du-te.

Și Ludovic, iute, se îndepărtă de Lebel. Marchiza de Pompadour observase discuția lor și deoarece cunoștea felul de afaceri care se tratau în asemenea convorbiri, se apropie pentru a curma discuția și a preveni executarea complotului. Era prea târziu, Lebel aflase tot ce voia.

Contele Jean condusese la loc pe d-șoara d'Eon și o lăsase în paza contesei de Rochefort, care nu voia să-și lase tânăra prietenă să se îndepărteze, pentru a putea fără îndoială, să-i supravegheze mai îndeaproape inocența.

—Ce exces de zel, își spunea în sine du Bary, totdeauna răutăcios! ai putea lua această supraveghere drept gelozie și această atenție exclusivă drept egoism... nu cumva contesa?...

Lauragnais îl întrerupse în mijlocul acestor gânduri.

„Știi că... îi spuse deodată apropiindu-se de el, micul d'Eon e un fenomen, nimeni nu-și dă seamă că e bărbat.

— E admirabil.

— L'ai observat pe rege! Tot timpul l-a urmărit cu privirea.

— Nu se poate!

— Jur. L-a privit țintă mai bine de un sfert de oră, ai fi spus că-l ochește.

— Dacă... O! nu, nu, ar fi prea comic! Să mori de râs!

— Cu cine dintre voi are treabă Lebel, domnilor, întrebă Sainte-Foy, apropiindu-se. De câtăva vreme vă dă târcoale ca lupul pe lângă o stână, sau ca vulpea în fața unei poeți de găini. Totuși printre voi nu sunt nici oi, nici găini. Uite-l că trece.

— Pe tine te privește, se adresă Lauragnais lui du Barry, ție vrea să-ți vorbească; o știam.

— Ce nenorocire, exclamă contele Jean ducându-și batista la gură. Nu râde, Lauragnais; Sainte-Foy nu te mișca, nu te întoarce. Iți voi istorisi totul dacă prevederile mele se împlinesc. O, va fi cea mai nostimă aventură pe care ai auzit-o vreodată. Depărtați-vă; lăsați-mă s'o pregătesc și am să vă prezint o comedie de care o să vă aduceți aminte multă vreme".

Lauragnais și Sainte-Foy se pierdură în mulțime.

Lebel și Contele Jean du Barry

Rămas singur, contele du Barry porni la întâmplare; figura lui sarcastică luă ca prin farmec, un aer indiferent. N'apucase bine a se plimba, când Lebel îl și întâmpină:

—Domnule conte, nu dansați?

— Nu domnule *prim*.

— V'ați părăsit așa dar, tovarășa?

— Tovarășa mea?

— Da, persoana cea tânără și frumoasă cu care erați mai adineauri...

— A! Am înapoiat-o d-nei de Rochefort.

— E o rudă a contesei?

— Nu, e o rudă a mea, o verișoară care mi-a fost încredințată și am crezut că nu puteam trece tutela altcuiva decât doamnei de Rochefort.

— Fără îndoială. Aflați însă, domnule Conte, că verișoara dv. e încântătoare.

— Găsiți?

— Și alții au găsit-o la fel — înaintea mea.

— Cine?

Lebel se aplecă la urechea lui du Barry.

— Să fie drept?, spuse acesta.

— Norocul e în mâinile d-tale.

— Ce spui, Doamne D-zeule!

— Vreau să știu condițiunile.

— O, dacă ar fi numai asta, m'ași încrede în majestatea sa și în d-ta — dar...

— Aveți scrupule?

— Nu, sunt unul din cei mai supuși servitori ai majestății sale, dar domnișoara e din provincie, are prejudecăți, principii, înțelegeți? Cum să fac?

— Nu poți să te aștepți la un pic de bunăvoință? Nu poți spera într'o capitulare?

— Nu.

— Un fort este luat cu asalt, sau prin surprindere, ori decâteori nu vrea să se predea. Pentru asta ajunge să ai oamenii tăi înăuntru și d-ta ești singurul paznic al verișoarei d-tale.

— Inteleg.

— Majestatea sa se retrage peste o oră, până atunci d-ta vei lua pe domnișoara de lângă d-na de Rochefort, o vei duce în galerii subt un pretext oarecare, pentru a te răcori, sau pentru a admira decorurile și iluminația. E o priveliște minunată... O femeie de încredere sau eu vom fi pe acolo ca din întâmplare... îmi veți încredința tânăra, iar restul mă privește pe mine...

— Bine, ne-am înțeles. Puneți în vedere femeii să fie prudentă și să evite orice explicație.

— Să n'aveți nici o grijă. Aveți încredere în ea, după cum și eu am în d-voastră.

Cei doi negociatori se despărțiră: unul se îndreptă spre rege, celălalt se întoarse la prietenii săi. Și regele și prietenii așteptau cu nerăbdare și simțeau deopotrivă frigurile dorinței și împunsăturile curiozității.

Pregătirea întâlnirii

— Sire, femeia dorită vă aparține.... zise Lebel regelui.

S'a făcut, zise contele Jean prietenilor săi. Acum trebue să-l introducem în joc pe d'Eon fără ca el să-și dea seama, iată partea grea. El e așa de rușinos încât mă tem să nu-i fie frică de o aventură.

— Are să primească, fie chiar numai din vanitate. Se pare că e complect înviorat în astă seară. Nu știu ce a mirosit sau ce-l îmboldește, că e tare vioi, am impresia că e în stare să-și facă de cap.

— Să dea Dumnezeu... iar dacă dă înapoi, să-l împingem.

— D'Eon, ești bărbat?

— Niciodată nu m'am simțit mai bărbat ca în seara asta.

— Bravo, e influența costumului.

— M'am îmbrăcat în haina Dejanirei.

— Sânt scăpat! strigă du Barry. Prietene d'Eon, vrei sămi faci un serviciu?

— Care?

— Dacă ai putea câștiga o mie de ludovici — pentru mine, prietene, de care am cea mai mare nevoe, și o tânără și frumoasă femeie pentru tine, mi l-ai face?

— Unde-s ludovicii, unde-i femeia!

— Bun! ascultă: o doamnă nobilă din Palat, îndrăgostită de tine a pus rămășag cu mine că nu ești bărbat și s'a oferit să primească proba contrarie chiar acum în buduarul ei. M'am prins. Doamna a plecat și camerista ei te așteaptă în galerie; vei lăsa-o să aștepte mult?

— Stăpâna ei e tânără?

— Tânără.

— Frumoasă.

— Frumoasă.

— Mă duc.

— Stai, nici o vorbă; camerista te crede femeie, fii discret cu ea".

De vorbă cu d-na Genevieve Tabouis

scriitoare, ziaristă și arheologă

Plecări festive

Peronul gării de Nord. In dimineața zilei în care Președintele Barthou însoțit de importanta și simpatica falangă de ziariști ce l-au întovărășit în triumfala-i călătorie, avea să părăsească Bucureștii. Decor și atmosferă de zile mari și de sărbătoare.

Șirul automobilelor fâlfâind vesel culorile Franței pe parcursul dela Athénée Palace în Calea Griviței, își face cu greu drum prin mulțime până la intrarea salonului de recepție. Jachete și pălării înalte se plimbă pe peron dealungul garniturii speciale sau formează grupuri în jurul personagiilor importante.

Guvernul, Ministerul de Externe, Direcția Presei, Corpul Diplomatic, Parlamentul și Colonia Franceză sunt bine reprezentate. Cu cât ora fixată se apropie, mulțimea devine mai compactă. Un puternic și bine organizat serviciu de ordine, ține valurile de curioși și de eventuali importuni, dincolo de intrarea peronului oficial. O emoționantă căldură simți că circulă în această mulțime. Din fericire, însă, căldură numai la figurat. Căci a călători ore întregi în tren, în ținută de rigoare nu este tocmai ușor de suportat.

— Même le ciel nous est favorable en Roumanie, exclamă d. Saint Brice, scrutând stratul ușor de nori ce ferește de dogoarea feroce a soarelui, din ajun.

— En voiture...

O salvă de urale și de strigăte de „*Vive Barthou!*", „*Vive la France!*". Locomotiva, splendid decorată cu verdeață, flori și drapele, flueră scurt și convoiul de vagoane grele pornește lin, alunecând printre nesfârșite aclamații, tot mai repede spre inima, apoi spre granițele țării.

Pe nesimțite și chiar încă dela Chitila, în tren se țese o intimă atmosferă de familie spirituală. Se circulă mereu între confortabilul și elegantul vagon-salon pus la dispoziția d-lui Barthou și vagonul de dormit pus la dispoziția ziariștilor, între care face punte vagonul restaurant necontenit plin.

Un mic dejun copios este servit imediat după plecare. La mesele pline de flori se discută cu însuflețire, se comentează favorabil ultimele evenimente și se deschid jurnalele de dimineață. Exclamații salută fotografiile în care fiecare se recunoaște mai mult sau mai puțin fotogenic.

După grandioasa manifestație de la Pitești, care emoționează, cu adevărat până la lacrimi, pe toată lumea și după ce trenul și-a reluat goana veselă, o vestesc pe d-na Tabouis că a sosit momentul execuției.

In ajun, eșind dela biblioteca Brătianu, în taxi-ul care ne readucea la Athenée-Palace, pe o ploaie diluviană, o prevenisem că o voiu supune în tren la supliciul interview-ului.

— Tot ce vei voi, voiu spune, și cu toată plăcerea! răspunse d-na Tabouis cu acea amabilitate și simplitate care o caracterizează și o fac atât de simpatică din primul moment. După cum, tot din primul moment și dela primele vorbe recunoști, fără ezitare, puternica personalitate care se ascunde în femeia aceasta de aspect agreabil dar fragil, cu atașe incomparabil de fine, cu ochi sclipind de inteligență, dar cu un surâs puțin obosit, în armonie par'că cu ușoara argintare a părului.

Intre istoria care se scrie și cea care se trăește

Scriitoare de mare valoare, ziaristă extrem de prețuită și distinsă arheologă, autoare de lucrări și de inițiative cu totul remarcabile, era firesc să socotesc dinainte, de cel mai mare interes, o convorbire mai lungă cu d-sa, și, mai ales, o convorbire mai puțin superficială, cu mai mult spirit de continuitate decât cele avute — în linii frânte — cu prilejul diverselor recepții, mese și intermedii oficiale în care articolele de scris, și telefonat la Paris printre picături, deveneau o obsesie pentru toată lumea.

— Vă previn, Doamnă, că îmi voiu permite să fiu foarte indiscret. Și cred că veți înțelege ușor motivul. După cum am impresia, că dincolo de anumite evenimente, în ultimă analiză, ceeace vă interesează mai mult este partea adânc omenească a indivizilor sau a unor anumiți indivizi, la fel mărturisesc că aș voi să aflu, dincolo de personalitatea scriitoarei și politicianei, care sunt resorturile acestei personalități, ambianța în care s'a desvoltat...

— *Da, da, văd... văd foarte bine, și te pricep: origina, mediul... Ei bine, iată: m'am născut dintr'o familie de diplomați și am crescut în mediul și atmosfera ambasadelor și marilor capitale, unde nu odată s'a hotărît soarta lumii. O mare parte din tinerețe mi-am petrecut-o cu unchiul meu Jules Cambon, cu care am călătorit mult. Cu familia Cambon am stat la Madrid, la Londra, la Berlin. Imi amintesc că primul bal la care am dansat a fost la Princesa de Donnermark, ai cărei palat se afla în Pariser Platz în fața Ambasadei noastre. Pe atunci era o zi pe an când erau prezentate împăratului tinerele fete din societatea înaltă, care eșeau pentru prima oară în lume. Era o zi de iarnă...*

D-na Tabouis vorbește cu bărbia sprijinită în palmă, cu cotul îndoit pe masă. Mâna cealaltă schițează din când în când gesturi discret elegante, care uneori par a voi să completeze gândul. De sub borurile cochetei pălării de mătase neagră, privirea alunecă un moment prin geamul mare. Simt cum peste verdele colinelor cu vii din jurul Piteștilor se aștern dintr'odată vedenii dintr'o epocă relativ apropiată, dar de care, totuș, par'că ne despart veacuri.

— *Când am prilejul să mă reîntorc cu gândul la toate lucrurile acestea moarte, să reînviu pentru o clipă, în amintire toată strălucirea aceea peste care s'a întins și se va întinde tot mai adâncă uitarea, totul mi se pare un vis. Un vis frumos desigur, dar nu lipsit de crispări, de tensiuni penibile și simptomatice.*

Dacă îmi vine uneori greu să mai cred în realitatea unor anumite desfășurări de fast și de severă ceremonialitate, nu tot așa pot spune despre o anumită notă a atitudinilor și conversațiilor. O, mai ales conversațiile. Păstrez vie impresia a tot ce era arogant și ostil în felul de a fi și gândi al lumei aceleia: vorbesc, bine înțeles de Curtea din Berlin și de anturajul ei. Un orgoliu desfrânat, o convingere bolnăvicios implântată în adâncul conștiințelor despre rolul divin al Germaniei imperiale. Chiar în frivolele, adică în pur mondenele convorbiri de bal, de curse sau de alte recepții cu tinerii ofițeri dansatori, se simțea acest lucru. Un exemplu între altele și ales cu totul la întâmplare. Avusese loc primul mare meeting aerian dela Tempelhoff, la care a sburat și Lathan. Profund iritați de performanțele marelui aviator francez și de strălucitul succes obținut față de numerosul public, aviatorii germani, care trebuiau să închidă programul, au lansat un balon de cercetare a curenților și au declarat că pornind vântul prea puternic, renunță la numărul lor.

La banchetul de mare gală care a avut loc seara, un ofițer superior german care se afla la masă la dreapta mea, mi-a afirmat că este cu neputință de contestat superioritatea aviației germane. La care am răspuns că nu eu, ci starea de lucruri curentă contestă această afirmație: într'adevăr, aviatorii francezi nu renunță la program, așa precum a făcut și Lathan, ci sboară chiar când se pare că este vânt în atmosferă, atât de sus încât lumea de jos nici nu-l bănuește. Imi reamintesc că ofițerul acela a fost omorît în primele zile de răsboi.

— Ce a reprezentat răsboiul pentru d-voastră?

— *O, foarte multe lucruri. Asupra cărora voiu reveni mai târziu. Ca evenimente exterioare: declarația de răsboi m'a surprins în Elveția, unde îmi petreceam vacanța cu mătușa și cu verișoara mea Cambon. Unchiul meu, neputând obține concediu, rămăsese în post. M'am angajat infirmieră, ca toată lumea. Am fost repartizată la spitalul dela Val-de-Grâce. După aceea m'am măritat, da, în plin război. A venit în sfârșit pacea. Și atunci...*

— Atunci?

Privirea d-nei Tabouis iarăși alunecă pe fereastră. Totul a fost spus până acum sugestiv, dar pe un ton uniform, din epoca războiului d-na Tabouis ne mai voind par'că să reție decât unele puncte de reper, cu totul exterioare.

— *După război a început cursa himerelor magnifice: ce orizonturi — în sensul cel mai spiritualizat al cuvântului, pentru un tineret entuziast și dornic de creație rodnică și trainică.*

— Desigur atunci ați început să scriți.

— *Atunci am început să scriu în jurnale, adică să fiu jurnalistă. Căci scrisesem și până atunci dar lucruri strict științifice. Căci uitasem să-ți spun că între timp îmi terminasem studiile. Obținusem diploma dela o instituție care a avut cândva o mare strălucire și a constituit una din școlile cele mai serioase și chiar severe. Anume* L'Ecole du Louvre *care acum însă a decăzut. Am fost eleva lui Maspéro sub conducerea căruia am făcut pasionante cercetări și studii egiptologice și semitice.*

Odată însă cu semnarea tratatului dela Versailles, istoria contimporană a pus atât de violent și de patetic stăpânire pe toate spiritele, încât marile figuri și frământări milenare au rămas în umbră. Pentru o vreme cel puțin, vreme ce avea să fie mai scurtă decât aș fi crezut-o. Am plecat cu prima delegație franceză la Geneva, delegație din care, printre alții, făcea parte și d. Léon Bourgeois.

— Și astfel ați fost tentată să trimeteți aspecte dela Geneva la Paris.

— *Exact. Dar nu la Paris. Scriam în acel moment la două ziare din provincie și anume* La Petite Gironde *și* Le Petit Marseillais.

— Din provincie, este un fel de a vorbi, căci la dvs. presa regională are o deosebită importanță.

— *Dovadă că micile mele cronici —gen chroniques de l'Oeuil de Boeuf — au fost remarcate de* Excelsior *unde am fost imediat angajată și unde timp de patru ani am publicat marile mele interviewuri politice. Interviewuri care pentru mine erau pasionante. Intre alții am interviewat pe Papa și pe Lenin.*

— Ce impresie v'a lăsat Vaticanul?

După o scurtă ezitare d-na Tabouis răspunde pieziș.

— *Era vorba de o eventuală intrare a Vaticanului în Societatea Națiunilor. Cum mă aflam la Roma cu Părintele La Brière, am profitat de ocazie și am prezentat un chestionar la care Sanctitatea Sa a răspuns foarte lung. Nu mi-aș mai putea aminti prea precis acest răspuns*

— Sunteți desigur catolică.

— *Da.*

Nu mă pot împiedica de a surâde, înțelegând că e preferabil să nu insist.

— *In 1926 după Locarno, am simțit nevoia de a reveni la lucruri de*

(continuare în pag. 4-a)

un caracter mai stabil. Vezi, este ceva deprimant în meseria noastră a gazetarilor: suntem perpetuu în centrul vieței internaționale și în inima însăși a actualității. Și totuși... să vezi, să știi că seara, articolul în care ai încercat să pui cât mai mult suflu de viață proaspătă și caldă, este aruncat în picioarele trecătorilor, că se învelesc cu el legume și alimente, că nimic nu mai rămâne... Ca un fel de reconfort moral, ca o recreare într'un anumit sens, am revenit atunci la vechile mele preocupări de arheologie. Am convins pe un mare editor să lanseze o colecție nouă pe care desigur că trebue să o cunoști. Este vorba de acea Collection historique illustrée *în care au apărut în franțuzește toate cărțile lui Emil Ludwig și acea admirabilă viață a lui Enric al VIII-lea de Hackett. Prima lucrare apărută a fost a mea:* „Le Pharaon Tutankamon, sa vie et son temps”, *prefațată de Th. Reinach și premiată de Academie. Am pus accentul pe unele lucruri destinate să intereseze în chip deosebit pe Francezi în primul rând, fiindcă tatăl lui Tutankamon a fost un fel de d. Combes al Egiptului, care nu numai a făcut complecta separație a bisericei de stat dar a voit să schimbe și zeii. In al doilea rând, fiindcă este cel mai vechi precursor al Societății Națiunilor. Căci în anul 1350 înainte de Cristos a încercat, sub egida Egiptului, să creeze o asociație a tuturor țărilor din acea epocă.*

In aceeași colecție am publicat în 1930 un Nabucodonosor *cu o prefață de Gabriel Hanotaux, la fel premiat de Academie.*

Ceeace m'a îndemnat să scriu această carte a fost convingerea că problemele care agitau omenirea în acel moment sunt aceleași ca cele de azi, și anume cucerirea de debușeuri economice.

Nabucodonosor a întemeiat primult port în golful Persic, fiindcă voia să ajungă cel dintâi și cât mai repede în Indii. Pe francezi în deosebi lucrul putea să-i intereseze, deoarece campania din Rusia a lui Napoleon își are un echivalent în campania din Arabia: neantul înghețat al zăpezilor și neantul încins al nisipurilor.

In curând voi publica un Solomon *bazat pe ultimele progrese ale științei germane și care va da pentru prima oară publicului un studiu precis asupra originei Reginei de Saba. Toate aceste lucrări nu m'au împiedecat însă nici un moment de a participa din tot sufletul la marea viață internațională. Nu am lipsit dela nici o conferință.*

Momente ce nu se uită

— Fără îndoială păstrați dela aceste reuniuni amintiri din cele mai interesante.

— *Interesante desigur. Dar mai ales mișcătoare și acestea sunt cele ce contează mai mult. Am trăit două clipe într'adevăr de neuitat. In primul rând, seara dela Locarno, după semnarea faimoaselor acorduri. E greu să-ți imaginezi seara aceea, atmosfera specială, fluidul acela invizibil care circula în mulțime, în priviri și gânduri, dând tuturor sentimentul adânc că începe o eră nouă, într'adevăr nouă și grandioasă.*

Al doilea moment, dar acela patetic, tragic chiar, a fost călătoria în Germania cu un Briand muribund. Călătorie în aparență triumfală, dar în fond lamentabilă: Briand, distrus fizicește și moralicește, dându-și seama că a fost de două ori înșelat de Stresemann: în primul rând politicește, căci toate visurile sale erau sfărâmate și în al doilea rând înșelat în prietenia lui. Ah, convorbirea avută cu Briand, în vagonul lui, la întoarcere! Parcă-l văd prăbușit în colțul compartimentului, cu țigara în colțul buzelor răsfrânte, cu privirea chinuită și glasul stins. Era o tragedie sfâșietoare a omului cu inima cea mai bună de pe pământ.

— Stresemann a fost oare într'adevăr și ca om de aceeaș duplicitate?

D-na Tabouis se uită iarăș lung pe geam. Un scrupul constant de a nu spune nimic care să nu corespundă cât mai complect adevărului o face dealtfel deseori să ezite nu în căutarea cuvântului frumos ci a termenului celui mai nuanțat.

Figuri contimporane

— *Stresemann? Vezi, niciodată n'am avut sentimentul că era sincer. Singurul german republican care mi-a lăsat impresia să vrea ceva rezonabil a fost Bruening.*

— Care este personalitatea cea mai atașantă de astăzi?

— *In Franța Herriot și în Europa Titulescu. Herriot s'a distins de ceilalți miniștri de externe nu numai prin lărgimea vederilor lui, dar și prin lungimea lor. Herriot a privit întotdeauna dincolo de imediat, mult mai departe.*

— Dar era cazul lui Briand.

— *E adevărat. Nu uita însă că Herriot este un universitar, un om cu o cultură vastă care îi dădea asupra lui Briand avantajul de a putea avea mai mult recul. Dovadă că Herriot a fost cel dintâi care în 1924 a făcut avansuri Sovietelor. Aceeași convingere l-a împins să facă acea memorabilă călătorie în țările foste amice: Turcia și Rusia, pentru a încerca să răstoarne situația în favoarea politicei de pace a Franței. Și întoarcerea a reprezentat o mare speranță. Căci primirea noastră la Moscova și în toată Rusia depășește orice închipuire. In piața Kremlinului, Piața Roșie, zeci de mii de oameni au strigat nu numai* „Trăiască Franța”, *dar și* „Trăiască Armata Franceză”. *Stalin a comandat celui mai mare compozitor un balet special intitulat* „Flacăra dela Paris”. *Un fel de epopee a Revoluției Franceze în actul al doilea al căreia și într'un decor ce reprezenta* Piața Victoriilor *din Paris, s'a cântat Marsilieza și o prodigioasă balerină a dansat înfășurată într'o imensă flamură tricoloră. Sala în picioare era în delir. Nu s'a putut vorbi nimic în presă despre acestea, fiindcă Herriot nu era la putere și politica lui era blamată.*

Ceeace mă face însă să consider ca un al treilea moment de neuitat, în viața mea, ședința festivă a Parlamentului Român este faptul că pe lângă formidabila manifestare de entuziastă dragoste pentru Franța și tot ce reprezintă ea, acea ședință însemna oarecum consacrarea acestei mari politici de vederi largi și lungi, deci de pace și înfrățire, dar o pace nu hrănită cu iluzii, ci sprijinită pe garanții și temelii solide și reale.

— Ce vă interesează în politica internațională?

— *Oamenii.*

— Colectivitățile?

O ezitare.

—*Nu. Vezi, după cincisprezece ani de viață internațională este firesc să devii mai sceptic. Desigur se poate face mult. Dar putem totuși atât de puțin. Ceeace mă pasionează acum sunt mai ales marile personalități, jocul lor. Și aici trebue să vorbesc de Titulescu pe care îl socotesc cea mai prodigioasă personalitate a lumii internaționale contimporane, și pentru care am un atașament spiritual, intelectual și moral, ca pentru nici un alt om politic al vremii noastre. Este omul cel mai subtil, cel mai fertil în imaginație, și, cred, omul chemat să facă cel mai mare bine vieței complicate și turmentate a popoarelor de azi. Căci viața lor e departe de a fi ușoară. Poate deaceea socotesc că niciodată viața politică nu a prezentat un interes mai pasionant.*

Convorbirea — oficial cel puțin — s'a rupt aci, căci a început să se servească dejunul.

I. IGIROȘIANU

A apărut
Pescarii
roman de C. Ardeleanu
Editura Adeverul
Lei 60.—

LA MUNTE LA MARE **Citiți** IN TREN ORI ACASA

Numai 12 LEI 265—300 pagini
COLECȚIA:
„ROMANELE CAPTIVANTE“
Cea mai ieftină — Cea mai frumoasă
— Apare lunar —

Titlul acestei colecții spune totul: ea oferă numai romane de cea mai fascinantă putere de atracție, de autori reputați. Numai lectură scrisă în tempo vioi, tineresc, cu vervă și nerv, în mentalitatea energetică și modernistă a bărbatului și femeii de azi. La toți chioșcarii și librarii.

A apărut
Umoristice
de Ion Pribeagu
Editura Adeverul Lei 40

PRIMII PAȘI

Sicriu

Chiar mâine va fi ora de grea înfrigurare.
Nu vei simți cum poate nici eu nu voi simți,
Căn prag de sură seară cu grea întunecare,
Inăbușită'n gânduri iubirea va muri.

In flori, în gând, în noapte va'ncremeni pustiu!
Pustiul care doare și nu vom ști de ce.
Pe brațele învinse noi vom purta sicriul
Voi plânge și vei plânge și nu vom ști de ce.

GEORGE STĂNCULESCU

Scrisoare

...Nu m'ai iubit nici când și nici nu te-am iubit...
Căci între noi n'a fost iubire. Azi, o știu...
N'ași vrea să crezi că-ți scriu, fiindcă mi-e dor,
Sau fiindcă sufletul mi-e trist și mi-e pustiu...

Ne-am despărțit cândva, pe un peron...
— Nu știu dacă mi-ai spus ceva sau dacă-ai plâns —
Imi amintesc c'ai fluturat batista la plecare,
Și că ceva atunci, greu, sufletul mi-a strâns...

Te-am revăzut într'un oraș provincial.
(Țin minte că ți-am scris atunci și un catren...)
Și mi-ai cântat la pian, nu cântec de iubire,
Ci „Marș funebru” și „Nocturnă” de Chopin...

Am îndrăznit să-ți scriu și nu aștept răspuns.
Scrisori cum e aceasta, răspuns nu pot avea...
De fapt nici nu 'nțeleg ce m'a 'ndemnat s'o fac...
Și sper c'ai să mă erți de te-am mâhnit cumva...

ION A. MANOLESCU

O izbândă a perseverenței

„Istros“

Aceasta ni se pare cea mai potrivită formulă pentru a exprima învățământul ce se desprinde în mod strălucit dintr'un fapt petrecut abia zilele trecute și ignorat mai de toată lumea afară de câțiva oameni de știință. E vorba de apariția la București a unei reviste românе de archeologie și istorie veche, redactată în întregime în limba franceză.

Ce lacune se umplu cu această apariție, ce datoresc cercetătorii români și străini ai antichității profesorului Scarlat Lambrino, întemeietorul și animatorul acestei reviste o vor înțelege ei înșiși răsfoind cel dintâiu număr, realizare splendidă și plină de făgădueli abia ieșită din teascuri. Ei vor fi aceia care vor trebui să comenteze pe larg, fără zgârcenie, evenimentul acesta însemnat, ce-i interesează nemijlocit și cu deosebire. Lor li se cuvine să aducă laude și tot lor să facă, dacă e cazul, sugestii și critici.

Noi nu vom spune decât că, atât ca fond și metodă, cât și ca tehnica și prezentare noul periodic întrec cu mult toate revistele noastre științifice, fiind conceput și realizat în spirit apusean și putând sta pe aceiași treaptă cu mari reviste străine de archeologie ca „Bulletin de Correspondance Hellénique” și „Revue Archéologique”.

Ceiace vroim însă să subliniem aici e altceva. „Istros” nu e un organ oficial ca să zic așa și nu emană dela nici un Institut, „Institutul Archeologic Românesc” fiind de altfel în aceiași stare în care se găsea acum câțiva ani, adică în stare de proect. Periodicul acesta își datorește deci existența numai inițiativei viguroase, numai stăruinții uimitoare a directorului lui. De o putere de muncă, de o înverșunare în efort, dar mai ales de o tenacitate pe care nu o egalează decât marea sa modestie, profesorul Lambrino — ajutat, se înțelege, până la un oarecare punct de mănunchiul de colaboratori strânși în jurul lui — a lucrat zi de zi timp de mai bine de un an, la ceiace azi a devenit „Istros”. Nu s'a speriat de numărul și de calitatea piedicilor și n'a avut ezitările calului în fața apei curgătoare, nedând îndărăt înainte de a-și fi încercat cu ele puterile. A mers drept înainte, s'a luat pieptiș cu ele și, cum se întâmplă mai totdeauna când ai curajul acesta, le-a doborît.

Vor fi fost oameni care se vor fi minunat de rezultatul acesta, în chip obiectiv și fără invidie. Alții vor fi privit cruciș, vor fi zâmbit acru și vor fi spus celor ce vreau să-i asculte că așa ceva puteau face și ei, deoarece isprava aceasta nu e în definitiv mare lucru. Și chiar așa e. Dar cu o singură condiție: să înlocuești tremurarea ezitării cu oțelul energiei și al hotărârii, să ataci curajos dificultatea în loc să o examinezi la nesfârșit de la un kilometru cu ocheana, să nu te gândești în sfârșit în fiecare clipă la posibilitatea înfrângerii ci la certitudinea izbânzii.

Așa a făcut profesorul Lambrino. Și a reușit. Izbânda lui înseamnă un enorm pas înainte pe calea sinuoasă a Arheologiei românești, care iese astfel din faza ei de tatonări și de experiențe pentru a începe o alta, hotărâtoare și definitivă. Ea posedă acum în „Istros” un organ suplu de informație și de manifestare și în acelaș timp un ochiu critic indispensabil și de neprețuită valoare — cerberul care nu trebue să lipsească de la porțile niciunei științe sau discipline dacă vrem ca nepofitiții să nu le poată trece pragul.

Pentru toate acestea, cercetătorii români dacă nu vor fi geloși și mici la suflet vor avea de mulțumit profesorului Lambrino. Intrucât ne privește, deși nu suntem cercetător și arheolog ci numai un modest observator al lumii acesteia și al întâmplărilor ei, unele banale, altele ciudate și aparte, ținem să-i mulțumim la rândul nostru, însă pentru un motiv cu totul altul. Reușita domniei-sale a izbutit să ne redea încrederea într'un vechiu crez al nostru de care, în vremurile tulburi de azi de provizorat și de parvenitism, de autoelogiere neroadă și de goală trâmbițare, începusem să ne îndoim și să ne rușinăm: încrederea în izbânda muncii tăcute și a efortului continuu, a probității științifice și a perseverenței ce nu capitulează cu niciun preț, niciodată.

E. C.

ANCHETELE NOASTRE

Printre studenți și studente

1. Ce citiți în afară de cursuri.
2. Ce poet român preferați.
3. Ce poesie știți pe de rost.
4. Ce roman v'a plăcut mai mult.

I. *Ce citiți în afară de cursuri?*

ION EG, student în Drept

Dacă această întrebare, cu scopul și în modul în care este pusă astăzi, ar fi fost imaginată în prima jumătate a primului sfert din sec. al XX-lea când literatura forma pentru întreaga intelectualitate o obișnuință, desigur că ar fi stârnit ecouri prelungite de mirare; și dacă nu mă înșel, chiar ofensă între rândurile studențimii mustăcioase și bărboase din belșug. Astăzi însă, când nu numai obișnuința s'a schimbat, dar s'au răsturnat chiar moravuri pietrificate de vechime îndelungată, când civilizația ne lasă la îndemână mijloace mult mai comode de a înregistra „cultura”, dinpreună cu emoțiile-i respective, vechea concepție de a o împărtăși și a o împrăștia prin întrebuințarea invenției gutenbergiene, e foarte normal și logic ca să dispară.

Așa, de pildă, ecranul cinematografic realizează prin desfășurarea filmelor, maximum de cultură și de îmbogățire a spiritului în minimum de timp, fără ca să ceară vre'un efort al intelectului sau măcar o contribuție a lui. Dacă totuși e necesar aceasta, atunci e prea deajuns o închidere a pleoapelor și o așteptare de cinci minute, ca astfel hopul de neînlăturat să poată fi trecut.

In afară de cinematografe, o nouă creație a epocei noastre se găsește în „stadioanele sportive” — cărți cu adevărat veșnic deschise — căci cine ar putea spune că acele încăerări superbe nu redeschid pagini preistorice?

Ori cât de „englez” ai fi, dacă cetești în aceste cărți, nu se poate să nu te cuprindă emoții înobilate de o minunată lovitură de picior, de o azvârlitură supremă de pumn în obrazul însângerat din față sau de geamătul armăsarului „pur sang” cu picioarele rupte în dosul unui obstacol.

Iată deci explicația: Cinematografele, stadioanele, la care se pot adăuga dancingurile cu educația artei pure și strada (bulevarde, stranduri, rampele vitrinelor... etc.) cu recepționarea talentelor oratorice și a psihologiei colective, pot înlocui astăzi cu mult succes oboseala de a foileta o carte. De a o începe cu ultima pagină a sfârșitului și de a o termina aruncând-o în vreunul din rafturile bibliotecii — emblema convinsului intelectual — sau deasupra bufetului din bucătărie plin cu vase.

— „Iată vezi, Mario!.... Mai cetește și tu și lasă plimbările cu ordonanța maiorului.

Eu personal însă, mărturisesc cu destul regret și cu puțină rușine, că nu sunt adecvat noii generații din care fac parte.

Mi-e rușine, fiindcă mirosul de mucegai și de mort țâșnesc din mine, stricând atmosfera clară și ozonată a nouii generații, cu care mă lovesc în căutarea idealului. Deaceia nu-mi rămâne decât să cerșesc „cartea”, pentrucă în ea să mă pot regăsi. Indepărtez anexele civilizației reale și caut să mi le reclădesc în imaginație, sprijinindu-mă pe un condei, bălăcindu-mă în cerneală și culegând, în panerul memoriei, idei izvorâte sau surprinse printre paginile cărților.

Citesc cartea. Citesc romanul, nuvela, esseul, etc. Citesc tot ce-mi cade în mână. Căci astăzi, când majoritatea a tot ceia ce este intelectual, se încovoae sub criza economică, numai arare ori mă pot regala cu mirosul proaspăt al cernelei de tipar. Deși adesea stau timp îndelungat în fața vitrinelor de librării, reamintindu-mi crâmpee din emoțiile copilăriei în fața geamurilor cu trenuri automate și cu soldați de plumb.

Nu-mi rămâne să aștept decât vreun concurs sportiv, care în locul renumitei cupe de bronz, de nichel sau spoită cu argint, să aibă drept scop al întrecerii o „carte”. Nu am nici un antrenament, totuși — sprijinit cu bună credință pe norocul unui număr cât mai mic de concurenți, tot așa de „concursomani” ca și mine, aș avea fericita ocazie ca în drum spre casă să strâng sub braț o „carte.

Numai așa aș putea schimba cursurile și celelalte cărți cu scoarțe roase, cu șiragul celor noui.

II. *Ce poet român preferați?*

Menu poetic preferat:

Dimineață:
— Cafea cu lapte à la George Lesnea.
Zacuscă de ora 11.
— Sandwici à la Minulescu.
La prânz.
— Hors d'oeuvre à la Otilia Cazimir.
— Ciorbă ardeiată à la Vasile Militaru. „Fabule”.
— Tuslama regală à la Demostene Botez.
— Friptură în sânge à la Pilat.
— Salată cu multă verdeață à la Octavian Goga.
— Tortă cu cremă à la St. O. Iosif.
Gustare.
— Fructe bine coapte sau dulceață de cireșe amare à la T. Arghezi.
Seara.
— Supă cu tăeței à la Ion Manu.
— Macaroane cu parmezan à la Pribeagu.
— Compot de vișine à la Topârceanu.

III. *Ce poezie știți pe derost?*

Nici una nu aș putea-o duce bine până la capăt. Totuși există una care mi-a intrat în inconștient ca bătută de un ciocan, iar pentru a o recita nu am nevoe de nici un efort mintal.....

„Foae verde spic de grâu” — de cel puțin 20 de ori pe seară îmi străbate din Grădina La Bolta Verde — printre cercevelele ferestrei mele, ca să-mi inunde cu rimele săltate odaia mică și capul. De 20 de ori fiecare rimă mi se zvârcolește printre gânduri, ca un șarpe subțire și veninos călcat pe coadă.

Insă ca să fiu drept și să nu mint, trebue să mărturisesc că nici pe aceasta nu o posed încă pe deplin, datorită faptului că în fiecare seară i se adaugă în coadă un nou vers. Autorul are mereu grija să-și lase deschisă calea unei noui și eventuale complectări inspirate ad-hoc.

IV. *Ce roman v'a plăcut mai mult.*

După cum, hăinuțele pe care le purtam la vârsta de 10 ani, nu le-ași mai fi putut îmbrăca, cu toată bunăvoința, în perioada celor 15, sau pe acestea în zilele de azi, tot așa, și în materie intelectuală, ideile care mi se zvârcoleau atunci prin circonvoluțiunile cerebrale, s'au scurs și au lăsat locul altora. Poate tot atât de vane și temporare.

Când ochii clipind des din pleoapele mari, cercau să se obișnuiască cât mai bine cu semnele pe atunci cabalistice, ale alfabetului, minunile fabuloase le găseam sub coperta cartonată și colorată viu a „Poznelor lui Haplea”, susținute cu tărie de „Lumea Copiilor”.

Când în urma mea am lăsat un deceniu, poveștile lui Moș Creangă și ale lui Andersen mă transportau pe tărâmuri enorm de îndepărtate și de inexistente, dar totuși atât de trăite, cu fiorii groazei ascunși într'un colț din inimă, când lumina de la căpătâi nu mai strălucea în întunecimile odăii, iar eu mă încolăceam ghem sub plapomă cu pleoapele și pumnii strânși amarnic.

Vrâsta de 15-16 ani mi-a adus cetirea înfrigurată a operei Jules-verniene. In ghiozdan, rare ori se întâmpla ca voluminosul „De Bello Galico” să nu fie despărțit de sora lui mai mare „Tristia și Pontica” prin copertile de un roș aprins ale unui „Sherlok Holmes”. Revista Diganda și cu Galanta, pe atunci în floare, îi țineau hangul. Din cauza lor mult mi-a mai suferit podul palmelor, înroșite de linia colțuroasă a lui Moș Bodrângă — directorul școalei.

Către sfârșitul celor 18 ani mi s'au deschis noui orizonturi, fiind transplantat în atmosfera „Vieții la Țară” a lui Duiliu Zamfirescu, urmată de aceia a voluminosului ciclu sadovenian. Tot atunci, își aveau farmecul lor și idilele platonice, întinse pe pagini de hârtie întocmai ca mierea de albine pe o felie de franzelă anticipat unsă cu unt.

De atunci și până în vremurile de față, valorificarea operei cerebrale nu o mai fac unilateral sau cel mult bilateral, după cum mi s'au desvoltat simțurile și sentimentele în raport direct cu vrâsta. Beneficiind deci de complexul facultăților sufletești, orice literatură o apreciez prin prizma ei adevărată. Astăzi însă, fiecare seson literar își are „vedeta”, „steaua”, sau „steluța” lui — iar între vedete, deși una e „à la Greta”, alta „à la Novaro”, totuși valorile lor în ansamblu rămân neschimbate.

Astfel se face, că pentru mine: Ion, primul volum al Medelenilor, Zodia Cancerului, Intunecare, Aventurile din Strada Grădinilor... etc. etc., la care se adaugă desigur și o bună parte din cele ante-belice, se mențin, din punct de vedere al sentimentelor excitate, pe trepte deosebite ca aspect, dar imposibil să le trasezi printr'o linie de demarcare netă a valoarei lor literare.

Analize

Ficu. — Inteligență pătrunzătoare. Dezordine. Impulsivitate. Neliniște. Inconstanță. Deprimare. Orgoliu.

Nya Watko. — Insușiri intelectuale remarcabile. Lărgime de vederi. Neîncredere în oameni și în viață. Deprimarea e totuși trecătoare. Energie deosebită — dar incapacitate de realizare din pricina unei false viziuni a vieții. Prudență. Inhibiții. Neliniște. Nervi obosiți. Mare sensibilitate. Orgoliu. Singurătate. E nevoe de ceva nou — și viața vă va aduce ceva nou.

M.

Metagnomie

P. S. — Cititorii noștri sunt rugați să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunța că am rezolvat corespondența — prea numeroasă — care ne așteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit până în prezent.

Scrisoare de dincolo

Târziu, când torțele amurgului pe jar
Cenușă vânătă de zări — a moarte — strâng
Și 'n fum de beznă depărtări dispar,
De-aici iubita mea te-aud cântând și plâng.

In noaptea ceia, când m'am fost ucis
Purta furtuna peste mare bici zălud...
Mi-a fost sfărmat în sticla ochiului un vis,
De-ai tresărit când mi-ai văzut cadavrul ud...

Un far mugea stingher prin ceață către sud.

Și 'n toamna care a urmat, prin port
Venea tot mai bătrână mama — zi cu zi —
Și zilele treceau în lung convoi de mort...

. . . .

...De-aici iubita mea te-aud cântând și plâng.

ION LAN

Premiile „Delafras“

Consecvent scopului urmărit de a da la lumină romane destinate ca lectură particulară pentru tineret, în general 13—18 și în special pentru elevii din școalele secundare, *editura „Cugetarea”* deschide un nou concurs de premii în valoare de 60.000 lei și anume: pr. I, 30.000lei; pr. II, 20.000 lei și pr. III, 10.000 lei.

Cele trei romane premiate vor fi editate de „Cugetarea”, iar autorii, în afară de premiile indicate, vor avea drept și la o cotă de 15 la sută din prețul brut imprimat pe carte, la exemplarele vândute din prima ediție. La eventualele noui ediții, drepturile de autor vor fi de 20 la sută.

Vor fi primite la concurs numai lucrări nepublicate și semnate de autori români. Ele vor fi prevăzute cu un motto, iar numele autorului va fi închis într'un plic pe care se va scrie acelaș motto.

Subiectele sunt lăsate la alegerea autorilor, dar lucrările lipsite de aluziuni indecente, trebue să cuprindă fapte importante din viață, să fie scrise vioi și atrăgător, să inspire cititorilor sentimente nobile și să ajute în deosebi la formarea de caractere sănătoase.

Manuscrisele trebue să fie scrise citeț, pe o singură față, dacă se poate bătute la mașină. Sunt primite la sediul editurii „Cugetarea”, București, str. Mătăsari 23, până cel mai târziu la 31 Octombrie 1934.

LUMEA-CAPITALA

Iarăși problema quasi-edilitară

Răspuns d-lui I. Igiroșianu

O frază din ultimul d-tale articol m'a făcut să-ți scriu. D-ta susții că funcționarele și midinetele sunt cele care se îmbracă prost. Sper că n'am să-mi atrag dușmănii vorbind în numele celor dintâi. Deși nu știu în mod precis cum crezi D-ta că trebue să fie îmbrăcată o femee pentru a nu părea „endimanché", cred însă că — natural — pentru zilele călduroase de vară și în special înaintea meselor ar fi rochia ușoară de culoare deschisă, sandale troteur (pentru că există și din acelea cu toc) și pălăria tot de culoarea deschisă, sau eventual fără pălărie, după preferință.

Totuși micile noastre bucureștence, cum le resfeți d-ta, se îmbracă dimineața la fel ca după amiezile. Ai căutat vr'odată, d-le Igiroșianu, să afli motivul? Bănuesc că nu și te voi lămuri eu. Deobiceiu dimineața avem treabă la bănci, instituții de ale statului sau chiar birouri particulare. Ei bine, la nici una din aceste intreprinderi, unde sunt aproape exclusiv bărbați, o femee simplu îmbrăcată nu reușește să se facă ascultată. Am făcut personal această tristă experiență, tristă nu atât pentru noi, cât pentru Dv. bărbații. Am de rezolvat de multe ori chestiuni la diferite instituții. Mă duceam la început îmbrăcată simplu, așa cum obișnuesc să merg diminețile. Am fost servită mai mult decât prost, deși sunt avantajată de tinerețe și un fizic nu tocmai ingrat. Mi-am dat seama imediat care este cauza și a doua zi am venit îmbrăcată ca pentru ora 7 sau 8 seara, deși era 8 dimineața. Am fost la aceiași instituție unde cu o zi înainte n'am reușit să obțiu ceeace era normal și mi-am permis o mică experiență pe seama sexului pe care D-ta îl reprezinți. Am cerut și mi s'a rezolvat o chestiune, care în mod normal ar fi trebuit să-mi fie refuzată.

Iată, Domnule Igiroșianu, pentruce din ziua aceia de câte ori am treabă în oricare din instituțiile unde sunt servită de bărbați, mă îmbrac dimineața, atât eu cât și toate femeile din categoria mea, ca pentru seara. Afară de faptul că sunt bine servită, dar mi se face chiar un pic de curte, deși atunci port o mască de falsitate care nu-mi este naturală.

Atât D-ta cât și D-ra Pompilian ați generalizat chestiunea, punând chiar puțină patimă, pentru a vă susține fiecare părerile.

Recunoaște te rog, Domnule Igiroșianu, că majoritatea femeilor nu se îmbracă chiar atât de prost cum afirmi D-ta. Chiar cele care preferă culorile vii, le armonizează de multe ori plăcut ochiului. Romancierul Jules Romains, care ne-a vizitat recent, afirma unui confrate de al D-tale că femeile noastre au darul de a îmbina culorile cele mai vii într'un tot ormonios și că astfel, văzându-le, ai un spectacol primăvăratic în contrast cu parisiana care, deși elegantă, este mult prea sobră. Bănuesc că nu o intenție de a ne măguli, l-a îndemnat pe Jules Romains să afirme acest lucru.

Sunt de acord cu D-ta că femeia nu place impopoțonată cu pietre, pene și mai știu eu ce. Deobicei așa se îmbracă micile lucrătoare și mahalaua, cari o fac totuși pentrucă bărbații din clasa lor le preferă astfel.

Ai iarăși dreptate în privința fardului. Cam păcătuesc femeile prin prea multa lui întrebuințare; dar nu este un păcat exclusiv al bucureștencelor ci al tuturor femeilor.

Nu admit însă ca o femee să se bazeze exclusiv pe frumusețea ei. Intrebuințat discret la 20 de ani, ceva mai mult la 30 de ani, iarăși discret la 40 de ani, pentruca apoi să meargă diminuând și dispărând cu totul la 50 de ani, fardul este necesar femeii, chiar celei mai frumoase. Atâta timp cât nu se face abuz, nimic nu strică...

Atingi în treacăt o chestiune, D-le Igiroșianu, de o delicateță aș putea spune „importantă" mai mare decât îmbrăcămintea femeii. O sfătuești pe D-ra Pompilian să n'o intereseze majoritatea bărbaților, cărora le asumi un gust diferit de al D-tale și al oricărui om cu puțin bun simț. Uiți un lucru, că femei de talia D-rei Pompilian și a celor 2-300 femei care susții D-ta că se îmbracă bine sunt foarte multe. In special în clasa normal burgheză majoritatea femeilor, cum și pătura funcționarelor, fără a străluci prin eleganță, se îmbracă totuși foarte bine. Or, bărbați din cei care să prefere această simplicitate sunt foarte puțini. Atunci te întreb pe D-ta ce trebue să facă marea majoritate a femeilor? Nu văd decât două alternative, pentrucă pe cea a renunțării o exclud. Femeile care întâmplător rămân nealese de bărbații de gust să formeze un bloc (sau un partid pentru a fi în nota timpului) cerând votarea bigamiei, sau să se transforme pe gustul celorlalți bărbați, a celor mulți.

Ce este însă mai trist și ceiace D-ra Pompilian n'a subliniat, dă-mi te rog, voe să-ți spun eu. Exceptând îmbrăcămintea, bărbaților nu le plac femeile modeste. Pentrucă una este eleganța și alta modestia. Chiar mai puțin cu gust îmbrăcată, bărbații preferă *femeia frivolă, păpușa de vitrină, femeia fără griji, preocupată exclusiv de persoana ei, toalete, ceaiuri și așa mai departe.* Vă rog, Domnilor, nu vă revoltați, sunt dispusă să vă dau replica la oricare dintre Dv.!

D-ta, Domnule Igirioșanu, cunoști oare clasa cealaltă, a femeilor care muncesc (nu vorbesc de munca brută), a studentei necăjite că n'are o rochie acceptabilă pentru examene, a funcționarelor: „poporul acela înduioșător", cum îi spui D-ta. Clasa femeilor cărora nu li se permite nimic, ci... (ar fi să deviez prea mult dela chestiunea începută, așa că renunț). Toate aceste femei simple nu ca intelect ci din punct de vedere al caracterului și al pretențiunilor, simple prin francheța caracterului și onestitatea sentimentelor, sunt uitate, neglijate, ignorate pentru cele care știu să fie complicate, pretențioase, capricioase și cu toate atributele pe care le are femeia fără griji.

Ai să-mi răspunzi că nu toți bărbații preferă acest gen de femei. Sunt de acord cu D-ta, dar aceștia sunt 2-300, poate chiar mai puțini, pe când restul, — recunoaște, te rog, că sunt așa cum susțin eu. Am auzit chiar pe bărbați afirmând că femeia modestă nu este apreciată. Dv., bărbații, cu celelalte flirtați; cu cele modeste vă căsătoriți, ca apoi să le neglijați tot pentru cele pretențioase. Din punctul acesta de vedere sunt de acord cu D-ra Pompilian, care a pus chestiunea greșit, limitându-se numai la îmbrăcăminte, când cazul are un fond ceva mai grav.

Iată, Domnule Igiroșianu, o problemă de o mai mare importanță, cred, decât cea quasi-edilitară pusă de D-ta.

ESMERALDA

CRONICA FEMININA

Ne tacem pielea caramel... doamnelor?

Goethe a zis: lumină, mai multă lumină. Dacă ar fi trăit însă, cu un secol mai târziu, ar fi adăugat: și soare, cât mai mult. soare. In aceste două cuvinte, se simbolizează toată evoluția femeii.

„Intâiu cultură și apoi libertate".

Au trebuit secole de experiențe și transformări, pentru a se ajunge la concepția ideii de: femee-camarad. Acest nou tovarăș de muncă, muncă în toate domeniile, al cărui „marș înainte", nu se va opri decât la complecta egalitate.

E departe femeia romantică și romanțioasă.

Unde-s eroinele triste și neînțelese, inspiratoarele melodramelor trecute? Emmanuel Berl definește minunat femeia de eri:

„Ce este în fond femeia romanțioasă? Este femeia care așteaptă dela dragoste, ceeace toate celelalte femei așteaptă pur și simplu dela bărbați. Femeia romanțioasă își croește o inimă, aidoma patului lui Procust: ea încearcă a face să încapă în el succesiv, diferite personagii, care se dovedesc întotdeauna a fi sau prea mari sau prea mici. E femeia care adresează bărbatului rechizitoriul cel mai drastic, în numele amorului.

„A devenit romanțioasă fiindcă a fost veșnic nemulțumită. George Sand și Madame Bovary au fost tipul acestei categorii de femei".

Acestei obositoare și pretențioase femei i-a urmat „sufrageta" care a nivelat drumul femeii moderne.

Soarele a fost unul din marii ei dascăli. Revelația însă i-a venit, când medicina a decretat: toată lumea la mare. Din îndrăzneala ei de a se despuia de toate lucrurile inutile, în fața soarelui și a mării, a țâșnit curajul ei de a lupta în contra bărbatului. Luptă, în care cel mai mare dușman i-a fost prejudecata lui. Frumusețea, care trebuia să fie o complectare a personalității ei, i-a fost deseori piedică. Bărbatul nu deosebea, din obișnuință, frumusețea de frivolitate. Chiar eri un intelectual, un cunoscut medic îmi combătea părerile, susținând că: femeia sau fata de azi e „frivolă", ușuratecă.

Există și frivolitate, nu contest.

E ideia preconcepută însă a bărbatului, de a nu voi să discearnă diferența între libertate și ușurință.

Femeia care muncește, indiferent dacă este sau nu intelectuală, are întâi și întâi, respectul persoanei ei.

Acum când trăim în secolul „concursurilor de frumusețe", ne îngrozește lipsa de pudoare, pe care o întâlnim la tot pasul în bazinuri și stranduri. Să ne înțelegem, când am zis: lipsă de pudoare, nu am înțeles insuficiența îmbrăcămintei. E lipsa de bun simț a bărbaților cu abdomene de butoaie de bere și a femeilor cu forme imperfecte, care populează aceste localuri ale căror direcții ar trebui, din moment ce percep o taxă spectatorilor, să selecționeze pe autorii acestor exhibiții!

„Frumusețea n'are nevoe de scuză".

Dar cum nu toate femeile sunt „Venus-uri", s'a creiat o modă, cu ale cărei modele și croeli savante oricare femeie devine frumoasă.

Doamnelor, fantezia care e deplasată la costumul de bae la București e binevenită, se cere chiar, la mare.

Un costum din olandă, ale cărui cute în față ascund pantalonii, și un pieptar înflorit la el, eechipamentul principal de plajă. Urmează clasicul „maillol" cu ajustările și penselele necesare. Pijamaua lungă, simplă se menține în ciuda nouilor inovații. Ca ultimă noutate, casele pariziene au lansat „Sharts-ul", un pantalon scurt, de formă bărbătească, apreciabil mai mult la sport. Acesta, fiți atente, Doamnelor, e riscat la o persoană prea slabă, sau la una prea plină.

Am lăsat la urmă, „bour la bonne bouche", fusta fără cusătura, petrecută puțin, cu corsajul ajustat, înodat la gât, dând libertate complectă spatelui; e rochia ideală de plajă.

TUȚU RALIA

Trei ore în vilegiatură: la Ciurel...

Oricât ai vrea să dai dreptate amicului care, întors cu familia din vilegiatură se vaetă și protestează împotriva mizeriilor îndurate acolo, nu se poate — cu toate neajunsurile povestite — să nu-l invidiezi... Oricât de neplăcut a fost la Bușteni că era prea frig, la Predeal că-s țânțari, sau la Constanța că apa a fost prea mare și soarele prea tare, tot mai rău a fost aci la București cu șapte-opt ore de slujbă și cu leafa luată până la Crăciun...

Cine ar fi acela care ar refuza o asemenea vilegiatură?

...Eu m'am mulțumit și mai cu puțin...

...Am plecat eri dela slujbă, la ora amiezii, istovit și lac de sudoare, pe căldura aceea care credeam că o să topească întregul oraș... Am plecat, cu spaima aceluia care fuge de primejdie, cu gândul să intru undeva, la apă...

Spre cartierul Grant, la întretăerea cu șoseaua Giulești, unde Dâmbovița curge mai limpede și mai rece, este un loc amenajat de natură și de câțiva oameni, cu pădurici, cu plaje, cu cabine, cu o bodeguță și cu lăutari, fost cândva loc de recreație rezervat numai mahalagiilor...

Ajuns aci cetățeanul, oricât ar fi de pretențios, nu poate spune că n'a nimerit-o...

In apă...

După ce am grije să-mi ung corpul și fața cu alifie, care să mă ferească de arșița soarelui, — pățanie care m'a costat multe luni de zăcere — m'am lăsat binișor în apa Dâmboviței, care era destul de rece, — să-mi fac mult dorita cură... Dacă apa îți procură senzații plăcute, de data aceasta mi-a oferit și câteva priveliști amuzante tot atât de dătătoare de sănătate...

O pereche, — oameni între două vârste — ea fardată și coafată, cu toți dinții din față turnați în aur; el, cu chelie, cu o pereche de mustăți cât vrabia și mucalit, se plimbă la braț în apă...

— Lasă-mă, puico, să fac pluta, zice el...

— Iar vrei să faci pe flăcăul, Nicule! se supără puica. Ce vrei să te aduc balon în sânul familiei?...

Nicu nu se astâmpără și caută să vâre capul în apă... Dar pesemne — imprudent! — a intrat cu gura deschisă, fiindcă a scăzut apa în locul acela — și acum caută să oticnească...

— Nicule! strigă speriată cucoana. Să 'nebunesc dacă mai viu cu tine... Ia te uită ce ochi de broscoi ai făcut în cap... Și femeia aleargă spre mal să-și vie în fire...

Mai spre larg, o duduie nostimă, sulemenită și ea și cu gene duble, se plimbă prin apă cu gândul poate să facă niscaiva cuceriri... A rămas cu ochi ațintiți la câțiva înnotători cari fac curse de iuțeală...

— Vai ce bine sunt, — își șoptește ea! Dar câțiva stropi reci de apă veniți pe neașteptate în față, pun capăt veseliei.

— Lache, strigă duduia fardată, aruncă-mi un prosop să mă șterg... Ce mojici! Mi-a stricat fața...

„Casinoul..."

La un colț, pe un mal, mai mulți tineri aruncă de zor zarurile... Se vede cât colo că îi interesează jocul, fiindcă se șterg mereu de sudoare și din când în când își trag coate și se înjură...

— Car'va'zică opt lei s'a făcut... Bine, neică, du-te și adă-mi banii dela gardilobă...

— Lasă, mă, Mielule, doar jocul ăsta și gata...

— La bae, șefule...

— Să-mi sară ochii dacă te duc...

Și jocul continuă cu aceste mici discuții la „Casinou"...

Intre cură și tabiet...

Pe un morman de nisip, un domn gras, cu ochelari, a adormit cu fața la sfântul soare...

Seara, l-au dus pe brațe în nesimțire, undeva, la umbră...

La restaurantul aflat pe marginea lacului, lumea eșită din apă, stă acum la mese răcorindu-se și pe dinăuntru, cu o bere sau cu un șpriț... Unul singur, care nu mai știe să vorbească, venit de dimineață, nu s'a răcorit nici până acum. Pe scena din fața restaurantului, orchestra atacă „Valsul marinarului". Pe semne că a atins coarda chefliului care a început să plângă și să dea chelnerilor bacșișuri...

Soarele s'a pitit în nori, umbrind plaja și apa...

Dâmbovița a rămas iar o noapte singură, putând să răsufle ușurată sub umbra răcoroasă a pomilor....

Intârziații

La restaurant și pe plaje au mai rămas doar chelnerii și câțiva cheflii; unul să se spele pe picioare, iar alții să consume ultimele baterii și pahare plătite anticipat...

— Chelner, zice unul, cât face un pahar simplu? Aai? Ia-ți gologanii că-l mănânc și p'ăsta!...

.. Și inserarea pune ca un meșter umbre de cenușe și cărbune pe fețele chefliilor obosiți și pe plaja morii Ciurel...

Intr'un colț o voce nevăzută strigă:

— Să poftiți și mâine!...

— Merçi, răspunde unul, punându-și capul pe masă; mai bine rămân aci...

PAUL DANIEL

Sfaturi medicale

Pentru îngrijirea tenului

Tot mai des apar în comerț — sub denumirea de cremă pentru îngrijirea și curățirea tenului — tot felul de preparate pseudo-științifice, care sunt un adevărat dezastru pentru obraz.

Fie că sunt preparate pe bază de unt sintetic sau alt surogat, ele se descompun, devenind râncede și acide. Acizii, astfel formați, pătrund în pori, irită și sbârcesc tenul, și nu rareori produc eczeme din cele mai grave. Căci în timpul curățirii tenului de pudră, epiderma resoarbe crema alterată și o împrăștie pe toată întinderea feții prin mii și mii de conducte. De-aceea, cine vrea un ten într'adevăr curat, eliberat de toate impuritățile; cine vrea un ten degajat de pudră, de fard și de praful depus în timpul zilei, fără ca pielea să sufere, acela să ne asculte sfatul nostru competent și să nu se lase indus în eroare de propaganda și reclama produselor lipsite de garanție, ci să întrebuințeze crema „Bellart" un nou și foarte reușit preparat al reputatei fabrici americane Baeder în modul următor:

După ce în timpul zilei ai dat pe obraz cu crema de zi „Bellart" seara iei un tampon de vată și-ți masezi obrazul cu crema „Bellart" „Cleansing" pentru curățirea tenului; iar după săvârșirea acestei operațiuni faci un masaj ușor cu crema „Bellart" „Skin and Tissue" pentru noapte.

Urmând întocmai prescripția de mai sus, veți obține din primele zile un ten proaspăt, catifelat și curat.

EVELINE

A APARUT

PLASTICA

DE H BLAZIAN

130 CLIȘEE 150 LEI

A apărut cel mai complect și documentat studiu asupra relațiunilor economice anglo-române:

„Anglia și România"

de T. CRISTUREANU, doc. în șt. econ. al Universității din Londra. Studiul e prefatat de d-. V. MADGEARU fost Ministru.

VIRTR ilustrată

actualități • SPORT • cinema

Justiție, juriști, justițiabili..

Tribunalul Ilfov a judecat și condamnat pe cei trei copii asasini ai lui Eusebiu Popovici.

Am asistat la desbateri, numai pentru această cronică. Era în adevăr, un eveniment în lumea justiției și nu m'am înșelat gândind că-mi va furniza reflecții, care să merite a fi împărtășite și altora.

Am intrat în sala secției a V-a ca într'o sală de spectacol. Femei și iar femei, în rochii de vară, cu figurile puțin ultragiate de încordarea atenției și de căldura sălii. In boxa inculpaților, cei trei copii, cu gardianul închisorii în spate; toți trei cu gardian cu tot, aveau capetele plecate într'un fel de rugăciune sau de leșin. Pleda unul din avocații apărării și susținea fără convingere, că și victima are o mare parte din vină, pentrucă nu a închis cu cheia ușa dormitorului, precum la fel ar fi fost vinovat, „că s'a repezit asupra lui Dinescu în loc să-l lase să-și vadă de treabă".

— Cine să-și vadă de treabă?

A întrerupt d. Anibal Teodorescu, reprezentantul părții civile, repetând în întârzierea replicei:

— Cine să-și vadă de treabă?

Avocatul apărării a protestat că este întrerupt, dar n'a răspuns întrebării, iar sala — adică frumoasele spectatoare din sală — au râs încântate și mai frumoase râzând, de încurcătura apărătorului.

Ascultam cu ochii pe jumătate închiși pledoariile monotone ca argumentație, de vreme ce se repeta acelaș lucru:

— Nu's numai ei vinovați. Familia și profesorii au partea lor de vină. Educația de astăzi lasă de dorit. Sportul și cinematograful. Literatura senzațională și prea marea libertate. Faptul e odios, dar culpa lor, a celor trei, se răsfrânge și asupra altora.

Atât și mereu repetat în alte fraze, în alte vorbe, cu alte accente și gesturi.

In toropeala în care mă găseam, cu ochii grei de căldura prevestioare de furtună, am întors leneș capul spre cei trei asasini.

Deasupra capetelor mici, tunse cu mașina, ca pe vremea mea în școală, jandarmul mi-a apărut confuz, cu chipul unei mame. M'am scuturat înfiorat. Fusese o simplă arătare, uite-așa, bizar, dar mi-a stârnit gânduri după gânduri și mi-a gonit întreagă moliciunea.

De ce, mamă? Capul lui blând, buzele nevopsite, privirea cuminte și grea de trudă, fără nici o urmă de căutare, felul cum se găsea alături de cei judecați ca și cum ar fi fost al patrulea acuzat, sau poate toate la un loc.

Primul procuror a întrerupt și sala a râs din nou, reținut, pe tăcute, ca foșnetul unei rochii de mătase.

Am privit spre acești spectatori, cu gene lungi și buze înroșite, cu păr decolorat și unghii de sânge, cu pleoape vinete și pupile jucăușe și am înțeles, că mult mai aproape de cât ele, de chipul unei mame, era bietul gardian din boxa acuzaților.

— Cine să-și caute de treabă?

Mamele. In anarhia morală de azi, pleacă pe drumul uitării, cea mai caldă, cea mai sfântă, cea mai strălucitoare de simplitate dintre noțiuni: mama.

In iureșul imaginilor și amintirilor răscolite acum, mă vedeam la vârsta acestor copii, tuns ca și ei, într'un internat departe de casă, în celalt capăt al țării, plecând în amurg din orele de meditație, singur în dosul școlii, cu palmele pâlnie la gură, cu fruntea lipită de zidul zgrunțuros, strigând înădușit printre lacrimi de dor, așa, numai pentru mine: mamă, mămăică, măicuță, mamă...

Copilul nedorit; copilul care încurcă programul de plăceri al mamei; copilul care adoarme neînchinat de mama; copilul care n'a înțeles instinctiv de mic, viața de sacrificii pentru el, a mamei; copilul care nu s'a gândit niciodată și n'a visat cum luptă cu balaurii, pentru mama; copilul care nu are pe limbă și la bucurie și la durere aceiași mărgică sonoră: mamă — acesta e copilul care ajunge în boxă.

— Cine să-și vadă de treabă?

— Mama de azi și de mâne.

G. COSTACHESCU

Partenza.

De data aceasta cred că nu se mai îndoește nimeni că suntem în plină vară, sau mai precis: în plină vacanță. Nu atât din pricina valurilor, tot mai necruțătoare, de arșiță care încep să se reverse din zorii zilei din înaltul cerului, cât din pricina hârtiilor albastre la tot mai multe ferestre și a telefoanelor tot mai numeroase pe care le auzi, la celalt capăt al firului sfâșiind zadarnic cu chemarea lor melancolică pacea adâncă. Ultimele două Duminici au însemnat un adevărat exod, gara de Nord și șoseaua asfaltată București—Sinaia devenind un indescriptibil furnicar. Trenurile rapide fac cu deosebire obiectul tuturor asalturilor — ceeace are de prim efect o complectă blocare a compartimentelor din care nu mai este chip să te miști, culoarele fiind transformate în cutii de sardele — nu întotdeauna de cea mai bună calitate tocmai din pricina excesului lor de prospețime — și capătul vagoanelor devenind o frumoasă și multicoloră colecție de piramide de cele mai neașteptate colete.

Bine-înțeles, scene delicioase se ivesc în asemenea împrejurări. Unde lucrul devine mai puțin delicios este sub plafoanele Cazinoului dela Sinaia în care Duminica se intră în toate ținutele posibile și mai ales imposibile și unde am văzut mâni, mai mult sau mai puțin distrate adunând deavalma jetoane ce le aparțineau sau nu, sub priviri nedumerite de debutanți care nu știau precis nici cum se plătește nici cât se plătește și nici măcar când au pierdut sau au câștigat.

Plecările spre Constanța și Eforie nu sunt mai puțin aglomerate, agitate și amuzante. Căci în afară de atracția plajei mai sunt moșiile, unde se pot organiza de Sâmbătă până Luni agreabile partide de vânătoare, bridge și dans și plecările în croisieră care au devenit marea vogă a verii acesteia.

Nerăbdători de a mai aștepta confortabilul Fulger compus numai din saloane Pullman care pleacă abia la șase seara, cei mai mulți aleargă să prindă în ultimul moment personalul care deservește toate gările.

In unicele două compartimente de clasa întâia, dintr'un nesfârșit șir de vagoane, nemai fiind nici un loc, Sâmbătă din urmă culoarul a fost transformat într'un mic salon — e adevărat cam incomod — de o extrem de veselă și simpatică bandă compusă din d-nii Prat y Soutzo, ministrul Spaniei, de unul din tinerii săi colaboratori dela Legație, de d. Grigri Vulturescu, d-na Georgette Kostandake și încă două elegante și frumoase amazoane. Trenul fiind foarte lung și conversația din ce în ce mai animată și strălucitoare de spirit și bună dispoziție, banda nu și-a amintit că merge la moșie la d. Bică Soutzu, decât după ce trenul plecase și când vagonul trecând prin fața gării, toată lumea a isbucnit în exclamații zărind pe fermecătoarea d-na Sonia Soutzu așteptând nedumerită pe peron.

După conciliabule cu șeful de tren s'au coborît la Sighireanu unde a descins și d. inginer și d-na Adria Sava, așteptați de d. Dinu Sighireanu în costum de gentleman-farmer.

Iar seara la Constanța, au sosit cu Fulgerul, direct în port pentru a lua vaporul România sau pentru a-și acompania prietenii ce plecau spre Orient, printre alții, excelența sa Hamdulah Suphy Bey ministrul Turciei la București, d. Mircea Cristescu, prim secretar de Legație, mergând la Cairo ca însărcinat de afaceri, d-l colonel Crăiniceanu cu d-ra Crăiniceanu, d-l I. Igiroșianu și locotenent Gh. Florescu. Peste noapte o furtună cu fulgere apocaliptice a spintecat cerul și a deslănțuit furia talazurilor, al căror zgomot făcea cu neputință somnul în oribilele camere ale hotelului, unde totul, începând cu serviciul, îți exasperează nervii pe care vii din Capitală să-i calmezi.

Afară de spectacolul mării de care nu te poți niciodată sătura, atmosfera Constanței este destul de lamentabilă pentru un sezon în plin.

In Fulgerul de a doua zi dimineața care pleacă la ore practice dar barbare, spunea acelaș lucru despre Eforie d-na Tantzi Bogdan care a luat un aperitiv de vilegiatură la mare înainte de a pleca la Vichy.

Tot dela Eforie se întorceau cu acelaș tren d-nii Iancu Cosăcescu, Celibidache, secretar de legație, și junele Dinu Franasovici și din croisiera făcută pe Mediterana cu „Suceava", frumoasa d-nă Moni Magheru.

Impresionantă a fost Luni seara, prin numărul de prieteni personali și colaboratori politici care au venit să-l salute la gară, plecarea d-lui ministru al comunicațiilor și a d-nei Franasovici cu Expresul Orient, la Viena, apoi la Stokholm și Norvegia.

TREVOR

BIBLIOGRAFIE

S. ARCONADA: *Săracii contra bogătaşilor*. Ed. de Stat. Moscova, 1934.

CENNINO CENNINI: *Carte despre artă sau tratat asupra picturii*. Trad. din italieneşte de A. Lujneţcaia, Moscova, 1934.

In domeniul tehnicii picturale volumul acesta e unul din cele mai curioase documente istorice; e o sinteză de reguli practice şi de reţete, bazate pe experienţă şi pe succesiune, — alcătuită cu dragoste de Cennini, un artist al primei renaşteri.

G. K. CHESTERTON: *Le poète* et les lunatiques. N. R. F. 1934.

Autorul „Omului care a fost Joi" şi al „Necredinţei Pastorului Brown" a lansat un nou roman de aventuri „Poetul şi lunaticii". Cartea e remarcabilă prin faptul că dovedeşte dreptatea afirmaţiei atât de combătută, că romanul de aventuri poate fi operă de artă şi poate aparţine literaturii adevărate.

O astfel de dovadă ar fi fost de prisos în literatura secolului trecut. Astăzi însă, când genul acesta e reprezentat atât de abondent prin născocirile detectiviste în stilul lui Wallace — romanul lui Chesterton se citeşte cu mare plăcere.

Aventurile exploatate în „Poetul şi lunaticii" sunt foarte originale şi de un interes egal cu al celor mai palpitante fantezii.

Centrul aventurii e deplasat însă de pe planul factice pe cel psihologic. Eroul descifrează prin procedee psihologice crimele de care este izbit intelectualiceşte.

Gabriel, poetul, e un detectiv original. — „Poliţia, — spune el, — ar putea râde cu drept cuvânt dacă aş aplica metodele descrise în romanele poliţiste. Eu însă nu pot descoperi o crimă decât printr'un procedeu unic, care îmi e accesibil numai mie. Acest procedeu e pătrunderea în gândurile tainice ale oamenilor. Astfel, Gabriel descoperă că o sinucidere n'a fost decât un asasinat mascat şi impus prin hipnoză.

Gabriel demască nu numai pe criminalii penali. El desvăluie şi misterele unor crime contra spiritului, contra poeziei vieţii, comise adeseori involuntar, — fiindcă lumina adevărului e la fel cu lumina lunei şi sunt mulţi care nu o pot suporta şi devin lunatici. Lunaticii sunt convinşi de dreptatea lor şi-l declară pe Gabriel alienat. Treptat acesta din urmă învinge toate piedicele şi obţine dragostea frumoasei Lady Westerman.

Lucrarea nu e lipsită de cusururi. Uneori te îndoeşti de profunzimea gândului autorului. Stilul simplu şi puţin de „modă veche" e convingător şi atractiv. Umorul e simplu şi spontan amintind umorul sănătos al lui Dickens.

EGMONT COLERUS: *Romanul unui spirit universal* (Edit. Zsolnay, Viena.

E biografia romanţată a lui LEIBNITZ, unul din cei mai mari gânditori germani. Autorul nu a deformat câtuşi de puţin adevărul. Faptele sunt înfăţişate viu şi sugestiv.

P. CORENEV: *Dela Noske la Hitler*. Portretele politicianilor germani. Ed. „Literatura Sovietică". Moscova 1934.

Titlul vorbeşte pentru cuprins. Dar faţă de ritmul furtunos al evenimentelor, astfel de cărţi îmbătrânesc în tipografie. Caracterizările corifeilor politicii germane se pierd în amănunte, marcând nota originală printr'o nuanţare marxistă exagerată. Documentarea însă nu lasă nimic de dorit.

ALFRED DOBLIN: *Babylonische Wandrung* oder *Hochmut kommt vor dem Fall*. Querido - Verlag, Amsterdam. 694 pag. 1934.

Un bogătaş orgolios, anume Konrad, află spre stupefacţia lui că e falit. El trebue să părăsească preţiosul său castel şi să înceapă o viaţă

IRENE NEMIROWSKY

nouă, complet lipsită de fast.

In tovărăşia altor doi oameni, care-i sunt ataşaţi, dar care nu-s mai brezi de cât el, Konrad duce viaţa unui sărac, colindând o sumedenie de oraşe, din care amintim numai Bagdadul, Constantinopolul şi Parisul — pentru a indica vag suma eforturilor şi a rezistenţei peregrinilor noştri.

In acest timp, cei trei călători sunt în centrul celor mai bizare întâmplări din domeniul dragostei, al beţiei şi al înşelăciunilor. Admirabilele oraşe îşi arată aşezămintele arhitectuale, virtuţile şi viciile, fundamentele istorice, viaţa comercială activă, din care se împărtăşesc în diferite chipuri.

Incetul cu încetul, orgoliosul domn Konrad, sprijinit de umerii celorlalţi doi, izbuteşte să se menţină tare. El trece prin impas cu o rară seninătate sufletească.

La sfârşit, deşi nu s'a supus voluntar atâtor neplăceri, el trebue să mărturisească, că voiajul a fost lung, dar a meritat să fie făcut.

Concomitent aflăm povestea unui Adam, care întâlneşte multe Eve, fără să-l ajungă vre-un păcat, şi care părăseşte cu greu paradisul.

De asemeni, întâlnim povestea unui despot, căruia i se năzăreşte că e asemeni lui Dumnezeu; acesta e alungat de bătaia de joc şi de mizeria existenţei noastre şi revine la sărăcia lui.

FRANCESCO FLORA: *Civilisation du XX-e siècle*. (Edit. Laterza Bari).

Autorul, un discipol al lui Benedetto Croce, critică unele curente culturale ale timpurilor noastre. Esenţa cărţii este o apărare generoasă a principiului libertăţii omeneşti, împotriva celor ce fac din om o jucărie a legilor fatale ale istoriei, ca Spengler, a instinctelor fizice, ca Lawrence şi Gide, — a puterilor inconştiente, ca Freud. Partea consacrată freudismului este poate cea mai preţioasă sub raportul puterii de gândire.

IGOR GRABAR: *Ilia Repin*. (Viaţa Oamenilor Celebri). Moscova, 1934.

ALBERT GRIMM: GIBT ES ARIER? *Die Bücher des Europäischen Merkur, Paris*.

Există Arieni? Autorul întreprinde, în această broşură, cercetarea teoriei rassiste germane. Fiind unul din cei mai însemnaţi cunoscători ai acestui domeniu, lucrarea prezintă un deosebit interes.

PROF. KIRCHEISEN: *Viaţa lui Napoleon Bonaparte*. 2 volume. Ed. Plon. Paris. 1934.

După o sută de ani de la moartea lui Napoleon gloria sa e încă discutată. In Franţa se vorbesc şi se scriu despre Napoleon lucruri ştiute şi banale. „Stânga" nici acuma nu poate erta lui Napoleon—„trădarea revoluţiei", iar „dreapta" continuă să-l numească „generalul revoluţionar" şi „asasin al Ducelui d'Enghien". Cultul lui Napoleon în Franţa se reduce la un număr de amatori. Nicăeri, poate, latura uşuratecă a caracterului francez nu s'a manifestat mai evident ca în privinţa lui Napoleon.

In o sută de ani n'a mai apărut o biografie completă şi nepărtinitoare, scrisă de un francez.

Lucarea lui Kircheisen nu străluceşte ca expunere. Autorul rămâne în limitele metodei ştiinţifice, abţinându-se de

NAPOLEON BONAPARTE

la concluzii categorice, sau paradoxale, în felul lui Ludwig sau Bainville. Cucereşte însă pe cititor prin erudiţia, prin cunoaşterea perfectă a subiectului şi prin nepărtinire.

La sfârşitul cărţii, Kircheisen a alcătuit un indice al literaturii napoleoniene — din *peste o sută de mii de lucrări serioase!*

PIERRE LYAUTEY: *Revolution Americaine*. Libr. Hachette, 245 pag.

Autorul, un versat al studiilor de politică externă şi de economie politică, dă amănunte preţioase asupra stărilor de lucru de peste Atlantic, unde se petrec fenomene atât de ample şi încă în efervescenţă.

VALERIU MARCU: DIE VERTREIBUNG DER JUDEN AUS SPANIEN. *Querido-Verlag, Amsterdam*.

Intr'o epocă în care evreii germani sunt alungaţi, urmăriţi şi nimiciţi, tribunalul inchizitorial al lui Torquemada şi decretul din Grenada fiind „înlocuite" prin legi ariene, ba chiar întrecute, — într'o astfel de eră a luptei pentru existenţă, privirea istoricului trebue să se îndrepte cu mult înapoi, la evenimentele tragice petrecute în Spania acum cinci secole, şi care constitue, nu fără temeiu, episodul cel mai însemnat din istoria ultimelor două milenii, adică dela dărâmarea Ierusalimului.

Noua carte a lui Valeriu Marcu e o istorie a Spaniei în secolul al cincisprezecelea, din care iese în evidenţă influenţa exercitată de evrei în atotputernicul regat catolic de pe acele timpuri.

Mişcarea revoluţionară în ţările capitaliste în timpul şi în urma războiului mondial. Leningrad, Ed. Partidului Comunist, 1934.

GUY MAZELINE: *Le Capitaine Durran*, Edit. N. R. F. Librairie Gallimard, Paris.

Lucrare tipărită în cincizeci de ediţii, lansate în două luni. Credem că este edificator pentru valoarea sa.

Romanul este dens, substanţial realizat în ce priveşte atmosfera şi ansamblul. Este, dealtfel, continuarea, de sine stătătoare, a întâmplărilor umane şi dramatice din „Les Loups".

IOSIF MUEHLBERGER: *Băeţii şi Râul*. Berlin, 1934.

E povestea a doi prieteni din copilărie, îndrăgostiţi de aceeaşi fată.

IRÈNE NEMIROWSKY: *Le pion sur l'Echiquier*. Roman. Ed. Albin Michel. 254 pag.

Ca şi celelalte lucrări ale autoarei, romanul de faţă învederează forţa epică, sensul social şi originalitatea autoarei în care pătrunderea psihologică devine de o incisivitate diabolică.

IVAN OLBRACHT: *Haiducul Suhai*. Roman. Praga, 1934.

Premiul de Stat al Cehoslovaciei pentru literatură, s'a acordat anul acesta romanului din viaţa Rusiei Carpatine „Haiducul Suhai". Opera aceasta zugrăveşte natura sălbatică a regiunii muntoase, o populaţie plină de superstiţii şi de înclinări întunecate.

Critica notează că romanul lui Olbracht e impregnat de un „realism mistic" comun literaturilor tinere din toate ţările europene şi că Olbracht are multe trăsături comune cu francezul Ramuse, care deasemenea îşi ia temele din viaţa ţăranilor. Insuşi haiducul Suhai ia la Olbracht dimensiunile unei figuri epice îmbibate de sucurile pământului natal.

C. F. RAMUZ: *Adam et Eve*. Editura Grasset, Paris. Autorul înfăţişează un poet nomad, singuratic, care încearcă să recreeze pe pământ atmosfera paradisului pierdut. Sunt pagini delicate, de o simplicitate patetică, care fac calitatea excepţională a lucrării.

MAX RAPHAEL. *Prudhon, Marx, Picasso*. (Edit. Excelsior, Paris).

Cartea e altcătuită din trei essais-uri închinate celor doi sociologi Prudhon şi Marx, şi pictorului modern Picasso. Un rezumat al operei este cu neputinţă de făcut. Este o lucrare grea, tendenţioasă, extrem de interesantă şi foarte bogată în sugestii.

RAYMOND RECOULY: *Ombre et soleil d'Espagne*. Libr. Hachette, Paris.

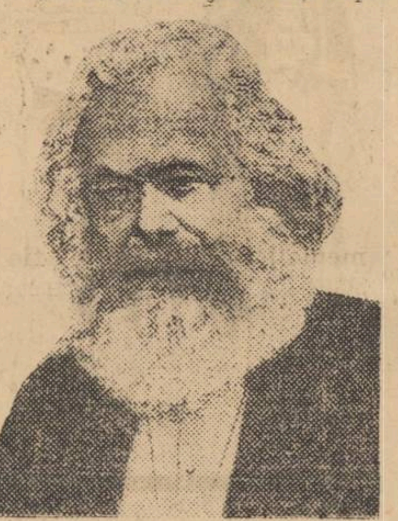
In 245 pagini autorul — unul dintre cei mai fecunzi reporteri francezi — ne dă într'un volum atrăgător o suculentă imagine despre minunata ţară a lui Don Quichotte, a toreadorilor şi a iubirii pasionale.

URBAN REDD: *O analiză critico-biografică asupra lui Mathias Cladius*, cunoscutul scriitor romantic. Ed. Kurt Wolf. Berlin.

PAULE REGNIER: *L'Abbaye d'Evolayne*. (Ed. Plon. Paris). Premiul romanului 1934.

O operă profundă şi rară, atât prin subiectul cu totul nou cât şi prin dibăcia psihologică pe care o dovedeşte.

Este romanul unui fost ofiter, în războiul cel mare, care după reintoarcere nu-şi mai iubeşte soţia şi se simte atras de viaţa monahală. De aci conflictul cu soţia lui şi lupta

KARL MARX

inverşunată a acesteia ca să-l reţină.

FELIX RISENBERGER: *Mama noastră, Marea*. Roman. Ed. Hollank's. Londra.

JOSEPH ROTH: *Tarabas*, roman, editura Querido, Amsterdam. Odiseea unui colonel rus, care face răsboiul în armata ţarului şi sfârşeşte, pe străzile Rusiei bolşevice, o viaţă de alcoolic şi de iluminat.

JACQUES ROUGEON: *Louvois şi stăpânul său*. Paris. Ed. Grasset, 1934.

IACOB SCHAEFFNER: *Negură şi reverii*. Berlin, 1934.

O culegere de povestiri fantastice şi naturaliste, scrise cu mare măestrie.

MARETTA ŞAGHINIAN: *Taina celor trei litere*. Moscova 1934.

N. SAMOILOVICI: *In gheţurile Arcticei*. Ed. a 3-a. Moscova, 1934.

IGNAZIO SILONE: *Die Reise nach Paris*. Verlag Coprecht & Helbing, Zürich.

Foamea şi dragostea, credinţa şi moartea, iată cele patru motive fundamentale pe care le-a ţesut Silone în nuvelele sale.

Dar odată cu aceste probleme veşnice se ridică cu puterea primitivă a epopeei, realitatea de azi: violenţa şi libertatea, contrastul dintre oraş şi ţară, suferinţele masselor şi pornirea lor turbure de răsvrătire.

CARLO GRAF SFORZA: SEELE UND SCHICKSAL ITALIENS. *Querido Verlag-Amsterdam*.

Contele Carlo Sforza — om politic şi cugetător — ne oferă în această lucrare mai mult decât o analiză a caracterului poporului italian. Lumina pe care o răspândeşte această operă —scrisă pe pământul liber al Scandinaviei, dar plină de claritate, subtilitate şi căldură, de parcă ar fi fost scrisă sub arşiţa soarelui din patria autorului — se revarsă, mulţumită culturii universale a lui Sforza şi a cunoaşterii tuturor popoarelor, şi asupra celorlalte ţări. Ea clarifică deosebirile dintre naţiuni şi luminează părţile comune.

Sforza se uneşte cu concepţia lui Croce şi susţine că programele restauraţiunii naţionale la ţările dictatoriale sunt inspirate de o mentalitate antiistorică. El aşteaptă din nou dela o epocă istorică, următoare fascismului, rezolvarea acutei probleme pusă atât poporului italian, cât şi celorlalte popoare.

CHARLES d'YDEWALL: *Enfances en Flandre*. (Edit. Nouvelles société d'Edition, Bruxelles).

Unul din cei mai buni jurnalişti belgieni, îşi povesteşte copilăria lui în Flandra. Descrie obiceiurile, prejudecăţile şi geloziile locuitorilor. Este o frescă colorată şi plină de interes.

Fundamentele teoretice ale ştiinţei sociologice

Cu prilejul apariţiei Bibliotecii de sociologie, etică şi politică

Dacă sociologia a fost atâta timp o disciplină apreciată în mod exagerat sau subevaluată şi contestată, cauza trebue căutată în impreciziunile înseşi ale temeiurilor ei teoretice. Metodologia ei a fost vagă şi a recurs la un material din domeniul unor abstracţiuni prea puţin rezistente contra argumentelor.

Pentru a ieşi din incertitudinile acestea dăunătoare, sociologia era nevoită să renunţe la pretenţiile ei de ştiinţă enciclopedică potrivit manierei franceze, şi trebuia să-şi înmulţească silinţele pentru a-şi da o legitimitate de existenţă proprie, autonomă, inatacabilă.

In direcţiunea aceasta putem azi afirma cu mândrie, că sociologia românească a făcut un pas hotăritor înainte. Şi n'a fost uşor. O încordată activitate de mai bine de un deceniu s'a desfăşurat, pentru a se ajunge aici. Putem însfârşit să afirmăm, că munca premergătoare a fost de imens folos şi răsplătită cu constituirea unei ideologii sociologice bine conturate. Cu cât faza antemergătoare a fost mai bine pregătită, cu atât şi soliditatea rezultatelor e mai evidentă.

Ce ne îndrituеşte la această concluziune optimistă? Apariţiunea unei biblioteci sistematice de studii asupra sociologiei, eticei şi politicei, sub conducerea d-lui profesor Dimitrie Gusti în editura Institutului social-român. S'au tipărit întâile trei studii grele în conţinut, care denunţă caracterul stabil al bibliotecii acesteia. Cele trei studii sunt ale d-lor Gusti, Herseni şi Stahl, şi ele însemnează piatra de demarcaţiune pentru noua sociologie românească, îndrumată pe căi precise care-i asigură viitorul ştiinţific.

Ce este o bibliotecă? Intâiu de toate un efort permanent de investigaţie asupra unui anume domeniu de fapte sociale. Ea tratează un plan sistematic de muncă. Stabileşte o continuitate de desbateri. Şi poate fi în cele din urmă o adevărată şcoală de concentrare ştiinţifică.

Iată dece privim cu toată încrederea şi legăm speranţe mari de întemeierea bibliotecii acesteia care-şi propune înainte de toate să pună temeiurile certe ale sociologiei însăşi.

Prefaţa d-lui Gusti

Biblioteca sociologică este prefaţată de d. Gusti printr'o amplă îmbrăţişare a problemelor sociologice. Trebue delimitată situaţiunea sociologiei şi precizată metodologia ei. Pentru a se clarifica un sistem sociologic să fie necesară găsirea criteriilor riguroase. Sociologia să nu mai fie doar „o faţadă ştiinţifică" pentru un material colecţionat de alte ştiinţe („une pauvre petite science conjecturale"), ci să devină o adevărată ştiinţă autonomă alături de ele. Or, acest scop principal îl realizează sociologia graţie metodei monografice. Multe încercări monografice au avut loc, însă s'au izbit de insuficienţe din cauza unilateralităţii de cuprindere a fenomenelor sociale.

Cu spiritul său pătrunzător, prevenit şi larg informat, d. Gusti defineşte sociologia drept o ştiinţă a realităţii sociale. Mobilul veşnic transformator al realităţilor este voinţa socială care trebue surprinsă cu întreg aparatul migălos de cercetare pe teren. Voinţa socială este esenţa vieţii sociale, care se lasă descoperită şi caracterizată prin manifestările raportate la cadrul cosmologic, biologic, psihic şi istoric.

In directivele realiste ale sociologiei contimporane, d. Gusti relevă meritele sociologiei americane, atât de preocupată de cane, atât de preocupată de culegerea şi clarificarea faptelor sociale. In America există o sociologie rurală, graţie sprijinului constant al celor trei preşedinţi Roosevelt, Wilson şi Hoover, strângându-se extrem de multe documente omeneşti. Se înţelege dela sine ce importanţă mare deţine o atare sociologie rurală într'un stat ca al nostru cu o populaţie ţărănească de 85 la sută. Cu atât mai vrednică de luare aminte este întreprinderea dirijată de d. Gusti pentru cunoaşterea cât mai integrală a satului şi prin el a naţiunii. Sociologia este o veritabilă ştiinţă a naţiunii. In plus se poate constata o misiune educativă, administrativo-politică, etică şi culturală a monografiei.

Studiul d-lui Gusti se termină cu o notă caldă, străbătută de mulţumirea îndreptăţită a drumului sigur deschis ştiinţei sociologice prin cercetarea monografică.

Contribuţiunile d-lui Tr. Herseni

Biblioteca se deschide prin vasta contribuţiune de lămurire teoretică a d-lui Traian Herseni. No. 1 este scris de d-sa cu greutatea pe care ţi-o dă specializarea, experienţa şi căutarea principiilor ultime ale unei probleme de amploarea monografiei sociologice. D-lui Herseni i-a revenit partea cea mai grea de desprindere a unei teorii cât mai general valabilă. Prin cultura şi iniţiarea sa, d. Herseni s'a achitat strălucit de însărcinarea ce i s'a atribuit prin întâiul volum al marei biblioteci. Fireşte, că doi au fost factorii care au înlesnit opera d-lui Herseni: aprofundarea doctrinelor şi directivelor sociologiei contemporane, apoi confruntarea cu realitatea, d. Herseni luând parte la toate campaniile monografice timp de 7 ani pe teren în 7 sate româneşti.

Ce bogată sursă de documentare este însăşi realitatea! Nicіodată ea nu poate fi depăşită de ceva superior. Corectează convingeri, reface sisteme, distruge prejudecăţi, îmbogăţeşte spiritul alergător după adevăr.

D. Traian Herseni explică haosul şi criza sociologiei prin multiplicitatea şcolilor şi curentelor fără busolă tocmai fiindcă neglijează esenţa obiectivelor: viaţa însăşi a societăţii.

Cu o competinţă rară, d. Herseni operează o serie de distincţiuni între sociologie şi celelalte ştiinţe care se prevalează de aspectul social, printre care psicologia, antropogeografia şi etnologia. Critică sistemele sociologice defectuoase şi stabileşte, că „izvorul unic al cunoştinţii despre realitate este realitatea însăşi", faţă de care trebue aplicată metoda observaţiei directe. In acest chip controversele dispar, prin monografie vom ajunge la o seriozitate ştiinţifică a sociologiei, la o direcţie nouă în sociologie — direcţia monografică.

Se risipesc astfel teoriile preconcepute şi se conturează tot mai precis adevăratul sistem sociologic —cel elaborat în Seminarul de sociologie prin străduinţele d-lui D. Gusti — potrivit căruia observaţia este „singura cale de promovare a cunoştinţelor".

Dupăce face teoria cadrelor care condiţionează viaţa socială (cadre naturale: cosmologic şi biologic, şi cadre sociale: istoric şi psicologic), d. Herseni trece la teoria manifestărilor (constitutive: spirituale şi economice, şi regulative: juridice şi administrative) care constituesc *Voinţa socială*, şi arată că cercetarea monografică este mai mult analitică; trebue însă să se reconstitue ansamblurile de manifestări cu oarecare stabilitate, unităţile sociale (comunităţi, instituţii, grupuri). Paralelismul sociologic institue primatul societăţii. Societăţile sunt organisme spirituale, sunt realităţi culturale.

Pe bază de experienţă, d. Herseni dă apoi indicaţiuni preţioase cu privire la prelucrarea materialului cules, care să-ţi închege concluziuni de permanentă valoare teoretică de constituire a unei filosofii monografice.

Ştiinţa sociologică românească s'a ales cu o seamă dintre cele mai preţioase contribuţiuni în distingerea teoriei proprii, prin volumul de erudiţiune al d-lui Herseni.

H. H. Stahl: tehnica monografie

Volumul al 2-lea al bibliotecii e semnat de d. H. H. Stahl, scriitorul tânăr însă de reputaţiune stabilită în arida materie de cercetări pe teren. Volumul este foarte bogat în instrucţiuni asupra tehnicei de urmat în stabilirea faptelor sociale. Intr'un stil curgător şi plin de observaţiuni utile d. H. H. Stahl stăruieşte asupra gravelor dificultăţi pe care un bun monografist trebue să le înfrunte la descinderea în sat. Lipsesc informatorii. E o artă să te potriveşti ţăranului. Fişele trebue să fie de o perfectă autenticitate, deaceea folosul stenogramei este evident în consemnarea observaţiilor. Observare şi înregistrare precisă mai întâi, pentru a avea apoi încheieri veridice.

Munca pe teren te compensează prin stimulentul la o veşnică creare. Adevăraţii cercetători ştiinţifici se formează numai acolo, în acţiunea monografică, pe temeiu de chestionare bune de acasă.

(Continuare în pag. VII-a)

Polemica între Ch. Maurras şi B. Cremieux

O interesantă polemică de principii în jurul legitimităţii antisemitismului se poartă între Charles Maurras şi Benjamin Crémieux, în paginile revistei bine cunoscute „La nouvelle Revue Française" (1 Iulie 1934).

In scrisoarea deschisă a şefului „Acţiunii franceze", către Crémieux, acesta discută posibilitatea asimilării evreilor în sânul celorlalte popoare.

Prin diferite argumente, Ch. Maurras arată că această asimilare nu se poate face complet, şi că istoria dovedeşte un permanent pericol de desasimilare. Ca exemplu citează cazul lui I. M. Adolphe Crémieux care a jucat un rol important în acordarea calităţii de cetăţeni francezi evreilor indigeni din Algeria. Deşi asimilat, acesta n'a uitat totuşi că este evreu, şi a sesizat momentul potrivit pentru a da concurs evreilor din Algeria.

Această primejdie a desasimilării o teme Maurras mai mult decât pe aceia a tradiţiei unui particularism religios şi chiar etnic, evreiesc. In tradiţia judaică sunt elemente *conservatoare* şi *destructive*. Iată punctul critic.

Pe baza lui se întemeiază antisemitismul de principiu al lui Maurras. Evreii n'au fost aşa de puternici în Franţa decât pentrucă Franţa suferea de maladia regimului electiv. Şi citează vorba unui mare englez, care spunea că evreii sunt ca homarul, chestie de stomac; este vorba de digerarea lor, întrucât asimilarea nu este imposibilă, ci există doar pericolul desasimilării. Această digerare nu o poate face stomacul deranjat al Republicei, ci numai al unei Franţe redevenite normală, adică regală.

In răspunsul său servit şefului „Acţiunii franceze" în acelaş număr al revistei, tot sub forma unei scrisori deschise, Benjamin Crémieux precizează că riscul permanent al desasimilării, pe care Maurras îşi întemeiază asentimentul său nu poate fi surprins în observarea realului.

Discutând exemplul adus de Maurras, acela al lui I. M. Adolphe Cremieux, preopinentul arată că el se întoarce împotriva tezei sale.

Admiţând că naturalizarea colectivă a evreilor algerieni s'a făcut prea de timpuriu, în 1870, eroarea nu este a unui evreu desasimilat, ci a oamenilor politici francezi; imperialişti liberali; dintre care unul a fost Crémieux, iar ceilalţi Emile Ollivier, Le Hon, prefectul şi generalii de Alger. In acelaş timp când se făcea „asimilarea" Algeriei, Crémieux ajuta pe Gambeta în lupta à outrance contra străinilor, spre deosebire de Thiers, partizan al păcii imediate. Nu trebue apoi uitat nici rolul jucat de Alianţa izraelită universală, al cărei animator era Crémieux, pentru difuzarea sau menţinerea influenţei franceze în Orient.

Iată dar că exemplul ales de Maurras poate să-i ruineze propria teză. B. Crémieux se miră de a vedea un om ca autorul „Antineei" argumentând, din momentul în care pasiunea politică îl stăpâneşte, cu atâta uşurinţă.

De altfel, adevăratul inamic, pentru Ch. Maurras nu este evreul, ci liberalismul francez asimilator, egalitarismul democraţiei, pe care o consideră incompatibilă cu progresul. Antisemitismul este pentru acesta numai un instrument de a lovi în doctrinele liberale. Pentru acest scop, nu importă valoarea argumentelor, din moment ce pasionează mulţimile. Cei mai răi demagogi sunt anti-democraţii.

Pentru Crémieux, asimilarea nu rezolvă desigur chestiunea evreiască, dar nu pretinde a aduce o soluţie globală.

Cu tot nazismul, Crémieux perzistă în a gândi că în ţările Occidentului, în cele două Americi şi, după revoluţie, în U. R. S. S., asimilarea rămâne cea mai bună, singura soluţie. Pentru aceia se ridică împotriva manifestaţiilor de antisemitism care o întârzie, şi se strădueşte să arate inanitatea argumentaţiei antisemite, fie ea semnată chiar de Maurras. In acest amalgam de rase care este Franţa, asimilarea rămâne cea mai bună politică de urmat atât pentru asimilatori cât şi pentru asimilaţi. Omul de stat englez, citat de Maurras, care nu este altul decât evreul Disraeli, avea dreptate. Crémieux nu crede însă, ca Maurras, în stomacul rău al Franţei republicane.

BENJAMIN CREMIEUX

Evreii împrăştiaţi printre naţiunile pământului şi asimilaţi între ele, sunt mărturia posibilităţii pentru rase, altădată duşmane, de a colabora în comunitate de interese şi de aspiraţii. Ceeace nu înseamnă că sionismul nu este natural: antisemitismul naţionalist era fatal să suscite un naţionalism iudaic, şi ca evreii, obosiţi de a fi consideraţi fie civil fie moral, ca cetăţeni de a doua zonă, să dorească un *om naţional*, care să se poată opune atacurilor.

Ca şi Maurras, Benjamin Crémieux îşi închee scrisoarea cu o făgăduinţă: ca acesta să imite pe amicul său Leon Daudet şi să renunţe la antisemitismul său de principiu. Dacă aceasta se va produce, promite că va rămâne „fără replică, ca fără grai".

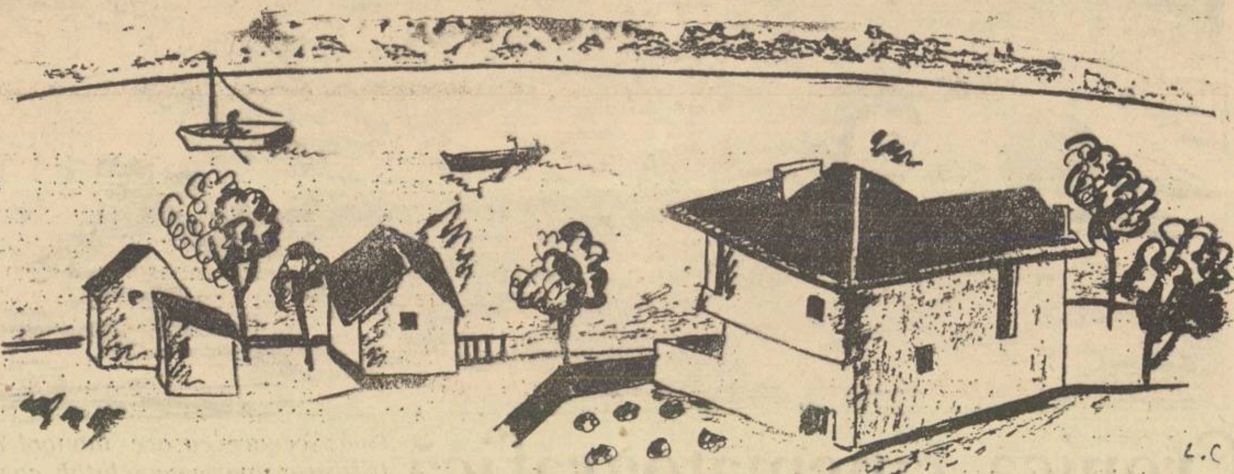
Numai echipele, continuu reorganizate, pot epuiza toate aspectele sociale. Materialul e verificat şi desbătut în comitete şi şedinţe plenare. Sunt fapte neschimbătoare (geografice), altele de sezon (muncile agricole), iar altele întâmplătoare (nunţi, naşteri, morţi). Trebue ca monografistul să fie înarmat cu răbdare, să observe, să descrie şi să înţeleagă lucrurile. Să fie stăpân pe o tehnică limpede. E necesar să se ştie, că „monografia reprezintă o încercare sinceră şi fără îndoială fructuoasă de aplicare a metodelor ştiinţifice în domeniul faptelor sociale" — spune aşa de frumos d. H. H. Stahl.

Reuşita e condiţionată de maniera armonică de colaborare dintre specialişti. Reţinem şi subliniem această utilă remarcă a d-lui H. H. Stahl: „Poate că unul din cele mai fecunde principii ale monografici sociologice e tocmai acesta al muncii colective, şi numai cei care au luat parte la o monografie pot înţelege folosul pe care l-au avut din discutarea teoretică a unei familii, depildă, într'o şedinţă comună, în care-şi expuneau nedumeririle şi lămuririle medicii, economiştii, juriştii, arhitecţii, cercetătorii vieţii spirituale, etc." (p. 106).

Volumul d-lui Stahl se face indispensabil, întocmai ca un manual, pentru orice încercare monografică.

Aceste două volume de bibliotecă, prin conţinutul lor substanţial şi prin prefaţa d-lui Gusti, sunt dovezile edificatoare ale activităţii desvoltate ani de zile în clarificarea teoretică şi practică a sociologiei şi în fondarea unei sociologii româneşti. Neîncetatele examinări de doctrine şi fapte au dus la o luminoasă şi amplă expunere, care conţine fundamentele înseşi ale ştiinţei sociologice avizate la ea însăşi.

ION CLOPOŢEL

Moş Petre Broboană

Era pe vremurile fericite dinainte de războiu, pe când huzurea tot omul în belşug, când era francul cât faţa de arie şi pe când cumpăra rumânul vaca numai cu cincizeci de lei.... Mai toţi băbicenii aveau pe atuncea cai buni la căruţe, fiindcă Băbiciul e sat mare şi bogat, sat de moşneni care n'au argăţit neam de neamul lor prin conacele boereşti. Aşa, avea Siminică al lui Buzatu două şuiţe de iepe negre, cu nările roşii ca păstaia de ardei şi iuţi, de sfârâiau roţile căruţii după ele. Numai ce le fluera Siminică printre dinţi, şerpeşte şi le tremura carnea sub piele, de bătăioase ce erau.

Dar, oricât făceau ele drumul până la oraş ca 'n palmă, Siminică era un om tăcut şi posac, de, par'că-i luaseşi porumbul dela foc.

Nu scotea el o vorbă, să-l fi picat cu ceară. Doar când i se părea c'au îngenat iepele trapul, le trăgea câte-o şuerătură şi..... câte-o înjurătură. De aceia, de câte-ori aveau nevoe de chirigiu, mai de grabă băteau la poarta lui moş Petre Broboană, care n'avea nici leagăn pe arcuri ca Buzatu, nici cai iuţi şi bătăioşi la drum, dar te arunca la oraş când nici cu gândul nu gândeai. Caii lui erau bondoci şi ţapeni, iar moş Petre nu-i scotea nici odată din tăcăneală. In schimb era el sfătos nevoe mare şi nu ţi se ura cu el pe drum.

Cu toate că sărise peste şaptezeci de ani, obrazul lui era tot rumen şi sănătos, ceafa lui tot groasă ca uleiul, iar pletele lui negre se revărsau scărlionţate pe sub căciulă, ceva cam spălăcite de vreme, dar fără să fi albit. Era îndesat la statură şi pieptos ca un flăcău acest moş Petre, trăit în tinereţea lui fără grijă şi în belşug, pe vremea când curgea laptele şi mierea.

Decum ieşea din sat şi da cu ochii, ba de o dâlmă de pământ, ba de niscai tufani risipiţi în zarea cenuşie a miriştilor, el trebuia să-şi aducă aminte de ceva şi era mult până să înceapă: „uite, vezi d-ta dâlma aia, ori, vezi tufanii ăia dincolo? Acolo, când eram eu copil, acu cincizeci, şaizeci de ani"...: şi isprăvea povestea când intra pe bariera oraşului, unde zgomotul caldarâmului îi astupa glasul, de trebuia să tacă.

Spunea moş Petre lucruri interesante? N'aşi putea să răspund.

El povestea totdeauna mărunţişuri legate de viaţa intimă a bunicilor noştri, zugrăvindu-le, fără sforţări meşteşugite, traiul lor patriarhal, în coloritul lui natural şi viu, săpat adânc în amintirile geniului său virgin de ţăran sănătos la trup şi la minte, trăit în mulţumirea tihnei şi a îndestulării cerinţelor lui restrânse.

Confortul, cuceririle progresului celor cincizeci, şaizeci de ani de civilizaţie care au schimbat fundamental rosturile copilăriei lui, pentru el nu erau decât un prilej mai mult de a râvni cu regret la zilele acelea de viaţă uşoară şi fără de griji, pe care-i plăcea atât de mult să le cânte în povestirile lui, ca pe nişte zile ale unui paradis pierdut.

Pe coama dealului dinspre Cândeni stau şi astăzi, risipiţi ici, colo, câţiva stejari bătrâni, cu trunchiurile scorburoase şi crăcile ciuntite de vijelii, mărturii singuratice ale braniştei de odinioară, la poalele căreia moş Petre apucase vremea când se întindeau viile băbicenilor, una de alta, cât vedeai cu ochii. Nu le stropea nimeni, nu le bătea nici mana, nici rugina, ci rar numai, de se întâmpla câte odată să le bată grindina. Era viţă românească, oloagă, care cerea muncă puţină şi da rod cu nemiluita, de n'o pridideau toate butiile şi acoavele satului. Acolo, în capul viei, îşi avea omul crama lui, un bordeiaş săpat în pământ, unde-şi păstra butiile pline cu vin. Şi las' că nu se pomenea pe atuncea de lacăte, dar chiar să fi fost şi omul tot nu punea decât un surcel la verigă, să nu stea aşa la perete, căci acolo, pe butie, se afla tâlvul culcat lângă vrană, pentru ca tot trecătorul însetat şi ostenit să poată trage şi el un gât de vin, zicând bogdaprostea şi văzându-şi de drum înainte, după ce punea la loc surcelul în verigă, aşa cum l-a găsit. N'aducea nimeni vinul acasă, în sat. Fiecare îşi căra deacolo, cu boata, pentru nevoile casei. Şi cum nevoile acestea ale casei erau destul de dese, nu odată se întâmpla ca, în aceeaşi zi, boata să fie purtată pe rând, la cramă, de toţi ai casei, care erau în stare s'o aducă plină, la spinare.

Mai ales iarna. Iarna, cu nopţile ei lungi, era prilej de întocmire a gospodăriei. Lumea nu era aşa de lacomă ca astăzi, şi nici aşa de pizmaşe. Tot ce se făcea, se făcea în clacă. De îşi făcea cineva ghizduri de fântână, ori de-şi făcea un car, se strângeau toţi megieşii în odaia largă a bordeiului, încălzită cu sobă oarbă, de-i trozneau mărtacii de uscăciune şi se întindea ca ţipla pielea de oaie din fereastră, şi, de cum se însera, începeau să se adune vecinii unul câte unul, coborând scara gârliciului cu barda înfiptă în brâu, ca să se apuce de lucru.

Unii ciopleau spiţele, alţii obezile, alţii leucele ori loitrele, în timp ce unchieşii spuneau basme ori povesteau din păţaniile tinereţei, când îi luau ori turcii, ori muscalii, cu carele la beilâc, de nu-şi mai vedeau vetrele cu anii.

In timpul acesta stăpâna casei zorea focul sub căldarea cu boabe, care începeau să înflorească pela cântatul dintâi al cocoşilor, şi umpleau străchinile, în care lucrătorii îşi înfigeau mânile deavalma, ca să poată da rând oalelor cu vin.

Atunci se desmorţeau limbile şi începeau să se moleşească braţele. Oalele treceau tot mai des din mână în mână, se scurgeau boatele, se aprindeau capetele, nu trecea mult până ce-i sărea, mai ştii din ce, vre-unuia dintre ei, ţandăra, şi mai nu era clacă dela Dumnezeu care să nu se isprăvească cu o păruială zdravănă, după care apoi, fiecare plecau pe la casele lor. A doua zi, par'că nici usturoi nu mâncaseră, nici gura nu le mirosea. Işi dau bună dimineaţa, ca nişte vecini buni ce erau, neluând în seamă harţagul de peste noapte, de care, ştiau ei bine că numai vinul era vinovat şi seara se adunau din nou la clacă, ţinând-o tot aşa, până ce, hei... în primăvară, când se scuturau nopţile şi începeau să sune a doagă buţile, deabia dacă ieşeau şi ei cu lucrul isprăvit.

Primăvara le aducea griji puţine şi muncă tot atâta. Era pământ, slavă Domnului, berechet, de-l păşteau turmele de oi şi cirezile de vite, pe săturatele. Fiecare îşi semăna un pogon, mult două, cu grâu sau cu mei, iar porumb puneau numai atâta cât le trebuia pentru nevoile casei. Nu socoteau semănatul porumbului cu pogoanele, ci cu şirurile: cincisprezece-douăzeci, mult treizeci de şiruri de porumb, erau prea destul pentru o gospodărie. Avuţia nu sta în semănături, ci în vite. Răsunau pe atunci zăvoaele Oltului, şi vara şi iarna, de nechezatul cailor. Singuri creşteau, singuri se hrăneau, singuri se adăpau. Trăiau aproape sălbateci şi nu-i putea prinde decât cu arcanul. Iarna spărgeau scrobul zăpezii cu copita de păşteau iarba coaptă şi plină de sământă de sub zăpadă. Ii ningea pe spete, dar habar n'aveau, căci plesneau de graşi. Iar de se întâmpla să simtă haita lupilor pe lângă ei, băgau iepele şi mânjii la mijloc, în timp ce caii şi armăsarii se făceau roată împrejurul lor, bot la bot şi băteau cu copitele în fiare, de le stâlceau fălcile şi le făceau să-şi ia drumul pe aci încolo....

La ce adică, la urma urmei să-şi rupă oasele cu plugăria? Schelă nu era pe atunci decât la Islaz. Portul Corabia a luat fiinţă târziu, la câţiva ani după războiul cu turcii, dela 77. Şi când venea câte-un caic turcesc la Islaz, să încarce bucate, apoi afla toată valea Oltului, după schirlăitul carelor. Pe atunci carele aveau osiile de lemn şi roatele neîncinse în şină de fier. Când plecau în convoiu la drum, schirlăiau de-ţi luau auzul şi se auzeau, cale de-o poştă.

Se întovărăşeau şi plecau şi ei la schelă, cu câte douăzeci, mult treizeci de şinice în car, fiindcă drumurile erau rele şi carele mici şi nevoiaşe. Plecau în cârd, mai mulţi deodată, ca să se poată ajuta pe drum, dacă li se fărâma ceva la car. De se rupea osia, ori roata, mare pagubă nu era. Timp dela D-zeu destul, iar tufanii... pe toate drumurile. Repede scoteau barda dela brâu, şi într'un ceas-două totul era gata şi porneau înainte.

Intârzierea şi paguba cea mare însă, erau conacele pela hanurile din drum. Ba ici un şinic, ba colo altul, pe băutură, se pitroceau vedrele cu vin, până ce-i da cârciumarul pe uşe afară, încăeraţi, făcuţi coloş, cu mânile înfipte în plete, de se pomeneau şi a doua zi cu câte o şuviţă de păr printre degete, iar încărcătura de acasă ajungea, deobicei, la schelă, aproape jumătate. Dar... tot fraţi buni rămâneau la drum şi dacă veneau înapoi cu câţiva sfanţi în chimir, apoi sfanţii aceia erau grei şi preţuiau mult şi acopereau cu ei atâtea nevoi, încât moş Petre le ducea încă dorul, cu toate că trăia vremurile de fericire şi de belşug, dinainte de războiu...

Cât de frumos povestea însă moş Petre toate mărunţişurile astea neînsemnate, dar atâta de plăcute..... Crezi, cetitorule, că le povestea el aşa, cum le-am spus eu aci, cât a te freca la ochi? Nu... moş Petre împlinea trei drumuri dela Babici, la Caracal, cu ele. Ba, poate, încă isprăvea.

ŞTEFAN RICMAN

100 de ani de cor şi cântec românesc

Dacă legăm începuturile cântecului şi corului cult românesc, cântat de pe note, de primele reprezentaţii de operetă românească, sunt într'adevăr 100 de ani decând la Iaşi, Elena Asachi, soţia lui Gheorghe Asachi, vieneză de origină, compuse cu prilejul plecării Generalului Kisseleff la 30 Aprilie 1834, muzica la „O Idilă moldovenească" şi la 31 August din acelaş an, compuse muzica pe libretul „Dragoş Vodă" de soţul ei. In Bucureşti Ioan Wachmann apărea şi el cu o operetă originală, dar după un libret francez, „Les Braconniers" în acelaş an 1834. Peste trei ani, în 1837, Wachmann colaborează la Vodevilul alcătuit de Aristia în onoarea Domnitorului Ghica şi denumit „Sărbătoarea românească" în teatrul Momollo din Bucureşti. „Gazeta Teatrului" dela 24 Aprilie 1844, ne aduce ştirea despre o cantată românească alcătuită de Ioan Wachmann din cântece bătrâneşti. Desigur în România — Muntenia şi Moldova — ca şi în Apus, compozitorul cultiva cântecul popular pentru care romantismul trezise un nou interes în publicul auditor de concerte şi reprezentaţii de operă. Dar în România acest cântec popular era cunoscut prin lăutarii ţigani, care de cele mai multe ori înzorzonau şi alterau frăgezimea cântecelor auzite la petrecerile dela sate. Insemnările melodiilor populare dormeau în lucrări ca aceia a lui Franz Iosef Sulzer „Geschichte des Transalpinischen Daciens", apărută la Viena în 1781 sau în însemnările lui Anton Pann din „Cântece de Stea" din 1822, cu notaţie bisericească bizantină. Ioan Ghica, în scrisoarea lui către Vasile Alecsandri, intitulată „Şcoala acum 50 ani" datată din 1880, ne dă relaţii preţioase despre lumea muzicală a dascălilor, cântăreţi de strană, care erau foarte căutaţi de boieri dar nu pentru cântările bisericeşti, ci pentru cântările de lume. Mărturia cea mai preţioasă a lui Ghica e pasagiul, în care pomeneşte de influenţa muzicii apusene în Bucureşti. „Unghiurliu şi Chiosea fiul au fost cei mai mari cântăreţi ai bisericilor din Bucureşti. Venirea unei trupe de operă i-a făcut să vază în arta muzicală orizonturi, despre care nu aveau nici o idee pân'aci; impresia produsă asupra lor de operele lui Mozart şi ale lui Rossini a fost atât de mare, încât n'au mai putut să cânte nici cheruvic, nicî Chinonic, fără să o dea pe: La ci darem la mano din Don Juan şi Una voce poco fà din Bărbierul.

Intr'o duminică la Liturghie, scandal la Sărindar. Epitropul, om evlavios, recunoscuse în: „Domnul Domn Savaoth" aria: Voyez sur cette roche: din „Fra Diavolo".

Trebue însă să recunoaştem că deşi prestigiul muzicii apusene era incontestabil printre cântăreţii de strană şi chiar printre compozitorii de muzică religioasă, ca Ieromonachul Macarie, acesta din urmă, acum 100 de ani îşi tipărise opera de transcriere în limba românească a melodiilor bizantine, păstrându-le linia de archaică frumuseţă. Părintele prof. universitar Nae Popescu îl caracterizează în modul următor: „Şi tot aşa de expresiv sânt scrise mai toate axioanele praznicale ale lui Macarie, care în compoziţiile sale proprii întrece cu mult cântările originale greceşti. In tot ce-a compus şi tradus, melodia e liniştită, nesilită şi potrivită, ca să dea mai multă putere sentimentului exprimat în poezie. Nu se găsesc la el intervale făcute brusc şi greoaie, cântarea curge liniştit prin tonuri mai mult alăturate şi cu nuanţe potrivite. Accentele cuvintelor şi ale frazelor sunt bine păzite. Pentru redarea sentimentelor nu uzează de retorica muzicală aşa de obişnuită la Anton Pann".

Dar când gustul publicului stimulat de compoziţiile din Apus a cerut armonizările acelor cântece bisericeşti sau populare cântate în moduri archaice la unison, maeştrilor compozitori de atunci le-a lipsit cunoaşterea temeinică a melosului bizantin şi popular românesc, nealterat de înzorzonările lăutarilor sau ale cântăreţilor de strană influenţaţi sau de ifosul de Ţarigrad, contra căruia luptase Macarie, sau de romanţa apuseană, care din sălile de operă ajunsese cu melodia ei până în strană de biserică. Poeţii romantici din Bucureşti şi Iaşi, ca Alecsandri şi Asachi, cereau melodii româneşti armonizate pentru scenă. Inceputul îl făcu Flechtenmacher cu opereta „Baba Hârca" pe un libret de Matei Millo în 1848 la Iaşi unde ţinu timp îndelungat afişul, ca şi la Bucureşti.

Flechtenmacher, născut în 1822 la Iaşi, şi-a primit primele cunoştinţi muzicale dela mama sa, soţia jurisconsultului vienez Christian Flechtenmacher, o bună pianistă. Studiile de vioară şi compoziţie le desăvârşi la Viena între 1834-1840, atunci când era în plină floare valsul şi canţoneta lui Lanner şi Strauss. Prim violonist la Teatrul francez din Iaşi, dela 1840 la 1846, când devine capelmaestrul Teatrului Naţional, condus de Matei Millo, Flechtenmacher a avut norocul de a cânta în orchestră tot repertoriul operelor străine celebre din acea vreme. Familiarizat deci cu technica străină contimporană, muzicant, compozitor încercat, flancat de actorul dramaturg Millo, tânărul capelmaestru izbuti să dea muzica unui vodevil românesc pe placul publicului. Aceasta însemna că toate romanţele, acolo unde se depărtau de cântecul lăutăresc, aveau să semene cu canţonetele pe atunci la modă în toată Europa. Compozitorii români de mai târziu aveau să fie influenţaţi la fel în Lied-ul românesc de canţoneta apuseană, când aveau să îmbrace în melodie poezia de succes, contimporană. Aşa s'a întâmplat cu „Steluţa" lui Florescu, poezie scrisă de Vasile Alecsandri, dar a cărei melodie pare compusă de un maestru al şansonetei franceze sau italiene de pe la mijlocul veacului trecut, la rândul său tributar al secolului XVIII-lea, al romanţelor de tipul acelui nemuritor „Plaisir d'amour" de Martini. Lied-urile şi Horele lui Flechtenmacher au şi ele caracteristica canţonetei apusene, cu tot ritmul şi coloritul lor lăutăresc. Nici odată nu s'a putut ridica de-asupra modelelor epocei de glorie a operetei lui Offenbach. Cu toată colaborarea poeţilor cunoscători adânci de folklor popular, ca Vasile Alecsandri, Const. Negruzzi şi Matei Millo, care i-au furnizat libretele româneşti, replica muzicală a lui Flechtenmacher nu se ridică la o creaţie originală durabilă, în stil românesc.

Ioan Wachmann la Bucureşti îşi pusese şi el talentul său de compozitor de operete şi canţonete la dispoziţia poeţilor libretişti. Asociindu-se cu actorul Costache Caragiale, dădu la iveală, între cele 60 de vodeviluri din repertoriu şi câteva vodeviluri, ca „Zor sau Amor Românesc", etc. Din prelucrări, multe operete sau piese de teatru cu muzica de scenă de Wachmann s'au menţinut până la începutul veacului XX, ca „Fata Aerului". Muzică bisericească a scris şi pentru ortodoxi şi pentru catolici; trei Liturghii pentru elevii dela Sfântul Sava, unde fusese ani îndelungaţi profesor, şi 2 Liturghii pentru biserica romano-catolică.

Dar de compoziţiile acestea de-acum 70-80 ani nimeni nu-şi mai aduce aminte, pentrucă nu rămâneau întipărite în minte aşa cum mai târziu şi muzica lui Flechtenmacher, deşi izbutise să se menţie — fără a fi original românească — a căzut în uitare.

Acum 50 ani, la prima audiţie a operei „Hatmanul Baltag" de E. Caudella, cronicarul revistei muzicale „Doina", releva în termeni surprinzător de aspri, completa dependenţă muzicală de opera apuseană a autorului, care n'a exprimat scenele de viaţă şi limbă românească în melodie autochtonă, ci în reminiscenţe apusene de arii cunoscute.

Acea critică, nesemnată, de-acum 50 de ani asupra operetei „Hatmanul Baltag" nu e întâmplătoare, ci reprezentativă pentru cel puţin 50 de ani înainte şi după apariţie, adică pentru cei 100 de ani de care ne ocupăm. Asprimea termenilor ei arată un curaj, care nu s'a mai întâlnit în critica noastră muzicală de-atunci încoace. „La noi încă s'au făcutu încercări în acest sensu — spune criticul — şi s'au representatu opere şi operete, dar afară de opereta bătrânului Flechtenmacher, „Baba Hârca" şi muzica din „Pepelea" şi „Peste Dunăre" nicio producţiune muzicală n'a lăsatu urmele unei adânci aduceri aminte: căci tóte au fostu numai nişte compilaţiuni, lipsite cu desăvârşire de originalitate". Şi criticul precizează: „Composiţia d-sale (A lui E. Caudella) afară de câteva scene formate după tipiculu chansonetelor şi a câtorva motive împrumutate din Mama Ango şi a scenei musicanţilor din „Le canard à trois becs, etc."

Caudella nu s'a descurajat, dar nici nu a apucat pe altă cale. De o fecunditate tipică vodeviliştilor veacului trecut, în 1924, 40 ani mai târziu, când a murit în vârsta de 83 ani, avea scoase la iveală nenumărate operete, opera „Petru Rareş", Lied-uri, Coruri şi bucăţi muzicale instrumentale; un ansamblu impozant de compoziţii „originale", pe care nimeni nu le mai cântă.

Fiul lui Ioan Wachmann, Eduard, pe lângă faima de a fi înfiinţat orchestra simfonică bucureşteană, cu care executa anual bucăţi de orchestră din repertoriul clasic internaţional, a lăsat şi el nenumărate vodeviluri şi compoziţii corale, de care nu-şi mai aduce aminte nimeni, din motivele invocate de criticul „Doinei" din 1884.

Kiriac, profesor de armonie la Conservatorul din Bucureşti, fondă la începutul veacului Societatea „Carmen". Prin concertele-i bi-anuale de Crăciun şi de Paşti, în care figurau întotdeauna lucrări originale de bună inspiraţie românească, tânăra şcoală bucureşteană de muzică vocală luă mare avânt. Vidu întâlni încă din 1905 prin corul său „Răsunet din Ardeal", căruia îi urmă „Lugojana" şi „Negruţa" entuziasmul publicului, care venea din ce în ce mai numeros la concertele „Carmen"-ului. Kiriac execută aci lucrările sale corale „Morarul", „Plecarea Magilor". Tot la Carmen în 1905 apărură pe program Timotei Popovici cu „Patru Păstori", Dima cu „Leagăn verde" şi Alfons Castaldi cu „Cântecul Culesului Viilor", bucată bisată şi care stabili reputaţia autorului de mai târziu al Imnului eroic pe versurile lui St. O. Iosif „La Arme", în 1915.

Exceptând „Lugojana" şi „Bănăţeana" (cu reminiscenţe din „Marşul" lui Mureşianu) celelalte imnuri şi marşuri naţionale au foarte puţin sau de loc melos popular în ele. Oglindesc în schimb şcolile muzicii franceză, germană şi italiană în mod sugestiv. Uneori se mărginesc la Lied-uri sau Romanţe ca la Skeletti în „Ce te legeni, Codrule" şi Florescu în „Steluţa", romanţe care trăesc şi azi, prin muzica adâncă inspirată de poezia lui Eminescu şi Alecsandri. Alteori influenţa străină (germană mai ales) se manifesta nu numai în lied-uri, ci şi în coruri şi cantate ca la G. Dima şi Iacob Mureşanu. Şi operetele lui Ciprian Porumbescu sau Tudor Flondor, ca vodevilurile lui Wachmann, Flechtenmacher şi Caudella, se resimt de şcoala germană. Şcoala rusă, prin Muzicescu, cea franceză prin Kiriac, au dat pe lângă soliditatea facturii clasice corale şi discernământul sigur, care a dus la dorinţa de a găsi un cântec românesc original bazat pe melosul popular.

Concertele Societăţii „Carmen" au avut un dublu scop: au promovat din vechea şi noua literatură corală românească şi străină tot ce-a fost mai valoros şi în primul rând ceeace corespundea direcţiei de simplitate şi

(Continuare în pag. VIII-a)

caracter popular românesc reprezentat de conducător, neobositul Kiriac (1866—1928). Pe lângă corurile și cântecele pentru voce și pian după motive culese dela țărani, Kiriac a pus și bazele unui stil sobru în corurile bisericești. Astfel „Ingerul a strigat" e un model al genului în renașterea Muzicii bizantine, precum și Liturghiile postume.

Pe urmele lui și ridicat de el, a călcat Gheorghe Cucu (1882—1932) desăvârșit în studii la Paris. Compozițiile lui corale populare și bisericești s'au cântat toate în concertele Societății „Carmen". Dirijor al corului Patriarhiei, Cucu a înzestrat Liturghia cu răspuns de o încântătoare melodie, armonizate a capella pentru cor, cu totul diferit de stilul rusesc al lui Muzicescu, sau cel german al lui Wachmann.

Prin împărțirea vocilor, ca în neîntrecutul duet din „Mânia", purtat de vocile reale ale Corului, în care se împletesc prin coloritul melodiei și întorsătura ei specific țărănească, muzica lui Cucu s'a ridicat la o poezie și putere de evocare a doinei românești, necunoscute înaintea lui. Se poate spune că opera corală a lui Cucu e cea mai frumoasă cucerire a geniului muzical românesc din ultimii zece ani. E adevărat că nu se face primăvară cu o floare și nici cu un cor muzica unui popor. Lui Cucu nici nu i s'a decernat premiul „Enescu", destinat numai compozițiilor orchestrale. Cu toate aceste compoziții corale, ca „Haz de necaz" sau „Om fără de noroc" de Cucu, fac mai mult decât Simfoniile, Operele și Baletele celor mai mulți confrați contimporani și din cei mai vestiți.

Cucu a fost cel mai adevărat, cel mai gol și nesilit dintre compozitori. N'a scris o linie melodică fără sens interior sau fără versul căruia îi dă, dintr'o dată, o viață înmiită. Substratul de melancolică înțelepciune a versului popular, care și în cântecele de dragoste se împletește cu vechi proverbe, acea ambianță de nostalgie și resemnare, totodată de emoție arzătoare și reținere de foc potolit, e neîntrecută oglindă în melodia lui Cucu.

Era probabil prea sincer și totodată de un duh prea pătrunzător, ca să nu se desguste de ornamentul de paradă sau încărcarea orchestrală de rampă de operă învechită romantică. Intr'o perioadă de imitație a lui Debussy, Strawinsky, Reger, și Mussorgski, Cucu e compozitorul de strană al antifonariului rustic sau al corului de flăcăi și fete la biserică sau petrecere.

Se spune că Haydn, întrebat de ce nu dă compozițiilor mai multă solemnitate și amploare, răspunse: „Apoi dacă mă gândesc la Dumnezeu, cum oare să nu fiu vesel?" Cucu era de-asemeni din acei artiști care sunt veseli, gândindu-se la Creațiune. Și în cele mai adânci gândiri, muzica lui capătă neîntrecuta putere de convingere a simplității și voioșiei. N'are nimic sculptural, nici architectonic, dar orice pagină de Cucu te fură și te desmiardă.

Prin încheierea operei sale corale, Cucu e în fruntea generației, care calcă pe acelaș drum trasat acum 50 de ani de Muzicescu și continuat de Kiriac prin activitatea Societății „Carmen". Din harnicii armonizatori de cântece populare corale, trebue să citim pe T. Teodorescu, Zirra și Galinescu din Iași, Bârcă din Chișinău, A. Bena din Cluj și Oancea, până anul trecut în Sibiu, azi succesorul lui Cucu la Patriarchie.

Nu mai e nevoe să vorbesc de autorul operei „Năpasta", cunoscut în cele mai largi straturi ale publicului prin variate compoziții vocale și instrumentale. Drăgoi întrebuințează efectele de cadență și întorsături melodice populare, dar în sensul compoziției mai înalte, temele lui sânt proprii — cu toate asemănările pe care le vor fi având cu temele școalei naționale moderne ruse și cehe. Desvoltarea pe care o dă și în Lied-ul pe teme proprii cu poezia lui V. Eftimiu „Crizantema", arată că putem nădăjdui dela el o serie de cântece care să plaseze în mod original lied-ul românesc artistic alături de cel ceh, rus, german și italian.

Sub influența franceză, cu texte franceze în lied-uri stau: Enescu, Alfred Alessandrescu, Robert Kremer și Marcel Mihalovici, care, fiind cel mai tânăr, nu e cel mai puțin talentat. Tot sub influența școalei franceze a lui Fauré, Debussy, Ravel și cea a lui Strawinski, stau compozitorii bucureșteni: Nona Otescu, Mihail Jora și C. Brăiloiu.

Ion Chirescu, conducătorul emerit al corului „Carmen", în compozițiile lui corale — Cântece de Stea, Motetă, etc., și-a câștigat faima de autohton compozitor de cor de la care e de așteptat o continuare spre opere de mare format a compoziției vocale românești.

Mihail Andricu e unul din tinerii compozitori ai școalei bucureștene, de care se va vorbi din ce în ce mai mult. Ultimele două coruri pe teme populare sânt o adevărată revelație de gingașă factură corală.

Cele 5 cântece pentru voce de tenor și orchestră, compuse de Mihail Jora pe poezii de Adrian Maniu, au efecte de grotesc sprijinite pe disonanțe dure și ploaie de progresie pe coborîtoare în tonuri întregi — accente ritmice și melodice înrudite cu cele ale lui Ravel, Strawinski și Satie. Au fost executate la Filarmonica din București în Februarie 1934 și marchează un nou jalon spre opera bufă, pe care o așteptăm. Corurile „Toaca" și „Cocoșatul" de efecte comice și grotești cu un aparat rafinat de compoziție impresionistă sunt anticipații în aceaș direcție.

Dela tânăra generație, (printre care numărăm pe V. Gheorghiu, Ștefan Popescu, Rogalschi și M. Negrea) care nu s'a produs încă sau insuficient în cor și cântec românesc se pot aștepta opere noui în direcțiile trasate de înaintași. Peste un lucru nu se va mai putea trece: peste melosul românesc cu obârșia în cântecul popular.

Fie pe deal, la un cor de flăcăi, fie la o șezătoare, într'o colibă, la o joacă, o femeie tânără sau o babă, fie la un cor de colindători sub ferestrele luminate de Sărbătoarea Crăciunului, fie la un cioban, plugar sau pescar, cu care te înfrățești la un pahar cu vin în cârciumă, vei auzi vechile melodii strălucind ca și înfloriturile pe albeața cămășilor de in.

In regiunile de câmp și baltă dunăreană, unde portul autohton a dispărut din uz și a devenit obiect de muzeu, vechile versuri și melodii de colinde, hore sau doine, stărue. Ca vechi mozaicuri de aur din bazilici bizantine așteaptă raza de lumină și privirea cucernică pentru a-și aprinde strălucirea din trecut. Mileniul, cântător al tradiției dintre Carpați, Dunăre și cele trei Mări: Neagră, Adriatică și Egee: Compozitor și Cântăreț, apropie-te cu sufletul iubitor de ecoul său țărănesc de azi!

EMIL RIEGLER

Femeile reportere

Reportagiul, această artă meșteșug a gazetăriei moderne, care prinde iute, redă exagerat, rumenește violent ca artificiul fardului de pe chipul femeii moderne, cere calități pe care nu e atât de ușor pe cât se pare să le poseadă cineva spre a eși din anonimat.

Nu voesc să vorbesc aci de așii reportagiului, un Albert Londres sau o Andrée Viollis, care sunt pur și simplu oameni geniali, posedând toată cultura, stăpânind toate chestiunile, prezintând toate posibilitățile de a pătrunde profund și just oameni, situații, probleme și secrete.

Viața ca și opera unor asemenea personalități sunt realizări de supraoameni. Ei sunt adevărații eroi ai vremilor noastre alături de marii exploratori ai regiunilor polare, ai călătoriilor înstratosferă, ai zborului peste ocean. Ființe cu daruri miraculoase de prevedere, de putere de a face față unor dificultăți inimaginabile, de a întreprinde acțiuni și comite acte de bravură și curaj supra-uman, de a îndura privațiuni, oboseli și a ținea recorduri absolut fantastice. Reportagiul lor scris devine cel mai palpitant, mai zguduitor, mai pasionant roman de aventuri pe care l'au închipuit vreodată Jack London sau Joseph Conrad. Spiritul arde în ele cu o flacără ascuțită, subtilă și vibrantă, gândul aleargă iute și se întrupează în imagini, sinteze care se înfiripează în formele cele mai splendide și mai exact expresive ale unui stil exact potrivit, perfect de fluid și gata de a se transforma într'o curgere vie și neîntreruptă, care antrenează după el tot sufletul și face pe cititor să-l urmărească tremurând de emoție, pătruns de delectare, deplin mulțumit în toate exigențele sale. Nu există lectură mai pasionantă, mai atașantă, mai impresionantă decât opera acestor mari reporteri. Aceștia însă sunt, după cum am spus, „așii", geniile unei arte-meșteșug care posedă toate gradele și care în toate aceste grade place și amuză. Ea însuflețește gazeta, îi dă zbor, îi condiționează succesul și asigură cititori gravului și greoiului editorial. Ea face farmecul nou în scrierile călătorilor moderni și până la un punct în romanele unor autori mai mult inteligenți decât artiști.

D-ra Erastia Peretz, grațioasa Miss România de altădată, fată cultă și de inițiativă din totdeauna, nu putea să nu izbutească a fi plăcută și amuzantă în literatura de reportagiu pe care a întreprins-o.

Inteligență vie, lucidă, care aleargă dela un tip la altul cu bătaia de aripi a unui fluture strălucitor, dar și cu acul ascuns al unei albine sclipitoare, ea poate părea superficială. Dar cu cunoștința familiară a mediului studențesc și calitatea sa de observație foarte personală și în destul de percutantă, izbutește să ne dea adeseori siluete destul de vii ale acestei lumi studențești, privită fără iluzii și fără indulgență.

Dialogurile, confesiunile, sunt de un adevăr țipător și realizează pagini direct caraghioase sau feroce, fără nici un fel de pretenții de stil sau de podoabă literară.

Vom vedea peste câțiva ani dacă tânăra și frumoasa copilă va ști să folosească pentru opere de altă amploare, instrumentul ce și l-a făurit în primele sale scrieri.

IZABELA SADOVEANU

Cronica cinematografică

Povestea unui trib malaez

Săptămâna aceasta am avut o mare plăcere cinematografică. Am văzut „Insula demonilor", film artistico-documentar asupra vieții indigenilor dintr'o insulă malaeză.

„Insula demonilor" ne readuce la vremea de aur a cinematografului mut. Nu pentru că filmul însuș ar fi mut. Este, din potrivă, sonor și vorbitor. Decât vorbirea are loc exclusiv în limba indigenă a locuitorilor insulei. Asta nu înseamnă că oamenii care joacă pot spune orice, de vreme ce noi nu înțelegem. Mai întâi pentru că e fals că nu înțelegem. Noi nu „cunoaștem" cuvintele malaeze întrebuințate — dar putem să le înțelegem sensul și semnificația după alte metode, în deosebi după intonație, după mimica întovărășitoare, după persoana celui ce le pronunță, împrejurările generale în care ele sunt rostite, etc. Există două moduri de a înțelege vorbirea: pe dinăuntru și pe dinafara vorbei. A doua metodă e uneori mai importantă decât cea dintâi, și adeseori mai puțin înșelătoare; în tot cazul este singura admisibilă în arta cinematografică.

„Insula demonilor" e un film quasi documentar. Aborigenii insulei au fost convinși de casa de filme—de acord cu un șef indigen — să se lase fotografiați. Li s'a explicat că e vorba de ceva foarte serios, de un scop de adevăr și nu de o intenție de încărie; că nu era vorba să li se divulge secretele, ci să se primească oaspeți. Știm cât de debonară este legea ospeției la popoarele mai primitive. Tribul se simte onorat când un musafir de marcă dorește să petreacă câteva zile și să ia parte de câteva ori la viața publică și privată, laică și religioasă a anfitrionilor. In acele momente, localnicii își dau osteneala ca ceremoniile să fie încă mai strălucitoare, mai îngrijite și mai „național caracteristice" ca de obiceiu. Afară de asta sunt mândri și încântați când pot satisface curiozitatea măgulitoare a invitatului cu informații referitoare la moravurile și întâmplările tribului.

Aceasta fiind psihologia omenească în genere — și a societăților zise „primitive" în specie — e lesne de înțeles că filmarea principalelor evenimente din viața domestică, politică, religioasă și economică a insulei a fost considerată de populație ca prezența unui număr indefinit de musafiri (viitori spectatori ai filmului), și pentru asta au căutat să „joace" cât mai veridic, mai întâi din respect pentru oaspe care nu trebue indus în eroare, și mai ales din respect față de patria lor care trebue prezentată așa cum este; a o denatura ar fi fost o crimă de lèse-societate.

Toate astea explică de ce toate scenele sunt jucate în perfecțiune, deși nu avem nici un actor în tot filmul, nici-un absolvent de conservator, nici chiar vre-un fost spectator al unei piese de teatru „more europeico". Dar tocmai de aceea joacă ei bine. Spuneam odată că marele dușman al actorului francez este „Comedia franceză" și că orice franțuz, chiar când se duce la cabinet, joacă „Phèdre". Ei bine, actorii improvizați din filmul nostru exotic tocmai că nu joacă niciodată Phèdre. Ei își joacă țara și viața. Au fost puși să reproducă un episod recent din Istoria insulei, o epidemie de ciumă și mijloacele întrebuințate pentru a o face să înceteze. Cu această ocazie ni se arată oamenii cum muncesc afară la câmp sau acasă la umbra curților interioare; ni se arată cum se odihnesc, cum mănâncă, cum se distrează, cum târguesc, cum se naște un roman de dragoste. Ni se arată cum se iau importantele deciziuni colective, politice și sociale, și cum se îndeplinesc riturile tradiționale. Oamenii pentru asta n'au nevoie să joace, ci doar să-și aducă aminte și să facă ceeace — cu obiectiv cinematografic sau fără — tot ar fi făcut. Operatorul alege doar lumina, fotografiază temple, străzi, peisagii particular de frumoase, selectează personalul în sensul că pune în primul plan personagii caracteristice, moșnegi cu privirea semeață sau încruntată, adolescenți ascultători, fetițe de zece ani grațioase, timide și iscusite în dansurile sacre, preoți cu masca ravajată de cugetare și răspunderi, tineri de ambe sexe frumoși la trup și senini la suflet, etc., etc... Căci cred că toată lumea știe că rasa malaeză este una din cele mai frumoase din lume. Oamenii sunt bine făcuți, cu membrele proporționate, cu corpul bronzat — bronzat în adevăratul înțeles al cuvântului, adică colorat în roșcat, nu în acel cafeniu-„mauve" al harapilor, nici în acel galben murdar al țiganilor. Este un halaj de blond, cu reflexe arămii, cu nuanțe de auriu aprins, cu ceva nu „pârlit", ci „prăjit" de pâne coaptă.

Afară de asta figura e expresivă; ceeace ea are mongol într'însa e doar vag schițat, ca un simplu accent, ca un simplu piment — arhitectura generală a feții (ca și a corpului) apropiindu-se mult mai mult de a europeanului decât de-a chinezului.

Toate astea laolaltă dau acestor oameni ceva totodată familiar nouă și misterios pentru noi, ceva accesibil și enigmatic în acelaș timp, într'un cuvânt: ceva fermecător. Blasco Ibanez spunea că cel mai frumos spectacol pe care l-a văzut în viața lui a fost odată, în Malaezia, când a întâlnit un grup de vreo douăzeci de fete întorcându-se dela muncă. Incepuse să ploaie, și tinerele malaeze își scoseseră și resturile puținei lor îmbrăcăminți pentru a simți și mai bine pe trup răcoarea ploii. In Malaezia pudoarea femeilor este mai circumscrisă ca la noi, și nu cuprinde regiunea sânilor — care pot fi foarte, foarte frumoși.

Dar să revenim la film. Este un documentar, dar un documentar de mare artă. Ni se redau evenimente imaginate, adică posibile și jucate, dar ni se redau cu o veridicitate, cu o grije a autenticului care fac ca opera realizată să servească deopotrivă științei și artei, curiozității noastre etnografice și voluptății noastre de consumatori de frumusețe.

Am văzut filmul de trei ori. Asta știu. De câte ori îl voi mai vedea încă — asta nu o pot spune.

D. I. SUCHIANU

Chaim N. Bialik

Val și stâncă

„Fă-mi, stâncă, loc! Spre țărmul colțuros
Se-aruncă 'n clocot negrul val spumos.
Fă-mi, stâncă, loc! In suflet port mânii
Și-a mării ne'nfrânate energii,
Nu-i furia ce strigă cu turbare,
Nici sub picior strivita răzbunare
Ci-i sângele vărsat ce-și cere plata
Și strigă: ceasul ți-a sunat, fii gata!

De simțuri gol, un sclav, odinioare
Noroiul ți-l spălam de pe picioare
De câte ori cu rânjet mi-ai strigat:
Ce văicăreli de val încătușat!
Dar eu săltând jur-împrejuru-ți roată,
In pulbere-am fărmat mândria-ți toată;
Vremelnic astupând vre-o rană-adâncă,
Eu totuși pregăteam sfârșitu-ți, stâncă!
Acuma vezi: șuvoaiele te-au prins,
In pulbere te nărui — și-am învins;
Fă-mi, stâncă, loc — m'apropri spumegos
Al mării Domn zvârli trufia-ți jos!"

Din somn tresare stânca. Văluri dese
De neguri și'ntuneric se'ntrețese.
In strai de moarte, mută, solitară,
Ea pare o icoană funerară.
Ii tremură prin creți lumini de lună
Fantastic nimb de raze o'ncunună;
Suspină cânturi, vise'n aer zboară...
Furtunile, ca vulturi, o'nconjoară.

Nicicând lovită crud de-un val rebel
Trufașa stâncă tremura de el.
Oricât vuia, puternică tăcea —
Dar astăzi suge măduva din ea.
— Copil nebun, ce furii te-au cuprins?
Cu forță, cine fruntea ți-a încins?
Nu vrei, cântând, la sânu-mi să te culci?
Și nu mă mai alinți cu visuri dulci?
De ce vuești? Ce vrea mânia ta?
Te-apropii spre-a mă dezrădăcina?
Cunoaște-ți bine forța, val nebun...
Tot stâncă sânt: în luptă te răpun! —

„Mă cheamă răzbunarea! Traiul meu
Durere-a fost și plâns și zvâcnet greu.
O lacrimă mai eri, un strop de sclav,
Azi pleacă-te puhoiului grozav!
Căci nu-mi mai târâi aripa'n noroi,
Și'n urma-mi vine-al apelor puhoi,
Născutu-s din al spumelor noian
Cu-adânc răscolitoru-i uragan.
Puterea izbiturii el mi-a dat.
Fă-mi loc. Oceanul mut s'a deșteptat!"
Și stânca amuți. 'Nspumându-și ghiara,
Gigantul val asupră-i s'azvârli.
In sine prăbușindu-se — ca ceara
Scobita stâncă'n valuri se topi.
Mai spumegă al mării valvârtej,
Și'ncet încet se'nchise-al ei gâtlej.
Iar unde-a fost al stâncii trist mormânt:
Ușor și clar un val se joacă'n vânt...

In românește de ENRIC FURTUNA

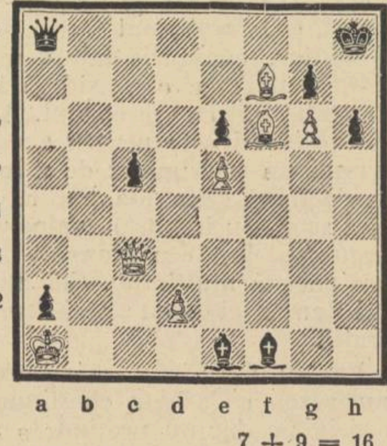
Cronica Șahului

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, Bulevardul Carol 21, București I.

PROBLEMA No. 747

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly"

— Deo gratia — (14)

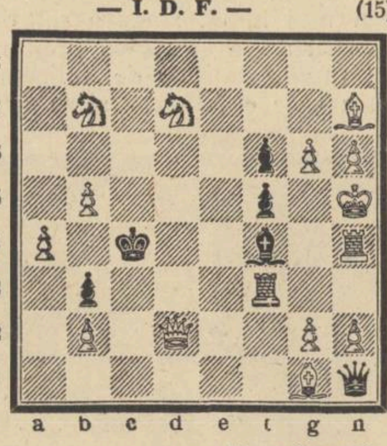
7 + 9 = 16

5 ‡

PROBLEMA No. 748

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— I. D. F. — (15)

15 + 6 = 21

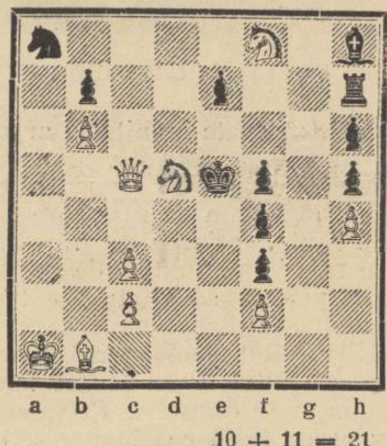
Invers 5 ‡

Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 749

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— I. B. III — (16)

10 + 11 = 21

3 ‡.

PROBLEMA No. 750

— Din concursul internațional in memoriam W. Pauly

— F. A. I — (17)

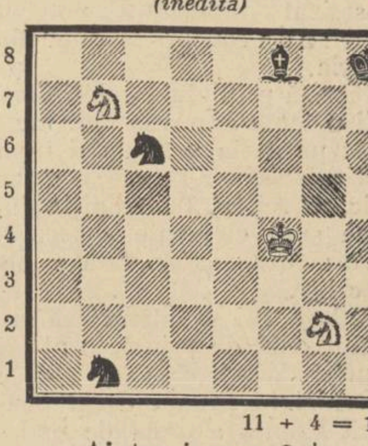
a b c d e f g h

12 + 9 = 21

2 ‡

PROBLEMA No. 751

de A. Gross, Hațeg.
(inedită)

11 + 4 = 15

Ajutor invers 3 ‡

Hilfszüger-Selbstmatt 3-er

*

In urma unei regretabile erori de ordin technic «Cronica Șahului» n'a putut apare în numărul nostru trecut.

Unsere Spalte konnte aus technischen Gründen in der letzten Nr. d. „Adev. Lit. și Art." bedauerlicherweise nicht erscheinen.

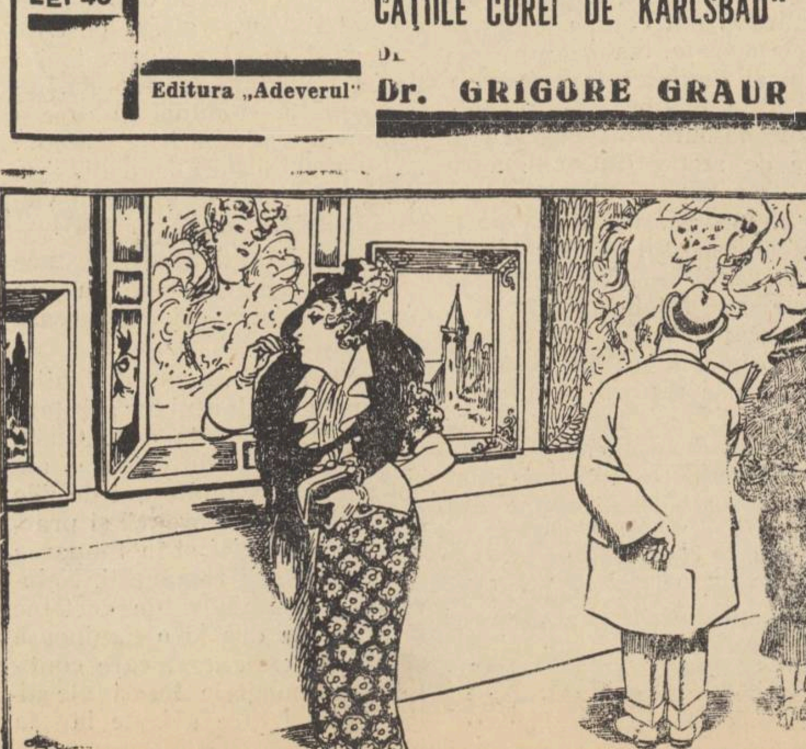
PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIȚI toți azi în:
„LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
CUSĂTURĂ LA INIMĂ
de ERNEST WEISS

AMERICA
văzută de un tânăr de azi
de Petru Comarnescu

Viziuni precedate de un preludiu marin prin Constantinopol, Atena, Neapole, Alger, Madera, rememorând viața marilor orașe americane, New-Yorkul, Chicago, Los Angeles, Hollywood, San-Francisco, Boston, Washington, Sarauah, Charleston și fizionomia variatelor regiuni, Estul industrial, Middle-Westul fermierilor, California făgăduinții și a desamăgirii, Sudul tradițiilor coloniale, Noua Anglie puritană și încheindu-se cu un epilog marin și uman unind Pacificul cu Atlanticul, prin canalul Panama, și lumea de azi, veșnic în căutare și desnădejde.
Cu 11 gravuri și o copertă colorată de P. Grant
Lei 80
Editura „Adevĕrul"

CINE VREA SĂ PLECE LA KARLSBAD
CITEȘTE BROȘURA
„INDICAȚIILE ȘI CONTRA INDICAȚIILE CUREI DE KARLSBAD"
Dr. GRIGORE GRAUR
LEI 40
Editura „Adeverul"

— Ce minunată modă de a face cadre din oglinzi!

Gazetar fără voe

Presa britanică e dominată de doi oameni care nu au nici o legătură unul cu altul. *Lordul Rothermere* a venit în ziaristică spre a câştiga bani (make money) şi nu urmăreşte nici azi alt scop cu grupul de ziare animat de el, în mijlocul căruia se găseşte *„Daily Mail”*.

Lord Beaverbrook era în posesia unui milion de lire sterline în clipa când a părăsit Canada spre a veni în Europa. Iar ceia ce l-a adus în politică a fost pasiunea sa împotriva lui Stanley Baldwin. Grupul condus la controlat de el, alcătuit din ziarele *„Sunday Express”*, *„Daily Express”*, *„Daily Sketch”* *„Sunday Graphic”*, *„Evening Standard”*, precum şi o serie de ziare de ordin secundar, au un tiraj global evaluat la 8 milioane de exemplare. In glumă, Englezii vorbind de presa acestor doi magnaţi o numesc presa *„Beavermere”* şi prin aceasta vor să înţeleagă organele care au întreprins o propagandă în massă împotriva tratatelor pe deoparte şi a conservatorilor pe de alta.

Beaverbrook este în fond un ambiţios care de 24 de ani nu urmăreşte alt scop fie făţiş, fie în taină, de cât a conduce şi stăpâni opinia lumii.

Fiu al unui predicator protestant, lord Beaverbrook a fost din tinereţe, când se numea pur şi simplu Max Aitken, un om de o activitate extraordinară şi foarte întreprinzător. Norocul său în orice afacere era de pomină.

Firma cea mai îndoelnică, din clipa în care făcea apel la strălucitorul om de afaceri Max Aitken relua viaţa şi ajungea la izbândă.

La treizeci de ani, fiind milionar, era ispitit de două lucruri: filantropia şi politica. S'a lăsat sedus de politică. După ce a cucerit situaţia materială în patria sa, dorea să cucerească opinia publică în Marea Britanie.

Un om de stat lansat în afaceri şi însemnat în politică, Bonar Law, Canadian ca şi el, îl ajută. Multimilionarul Beaverbrook debută ca secretar al său particular. De aci Max Aitken putea observa bine ce se petrece în lumea politică. In câţiva ani cumpără cu braţul ziarele de mâna a doua şi afacerile sale materiale ca şi succesul său politic crescură în aceiaşi măsură.

Sir William Max Aitken deveni baronul Beaverbrook şi apoi făcu parte din Camera Lorzilor. Dar de aci înainte ascensiunea nu mai e atât de rapidă cât o dorea nerăbdătorul multimilionar. Ocazia de a ocupa fotoliul de Premier nu se prezintă atât de iute cum o prevesteau primele sale succese. S'a zis că jurnalismul duce ori cât de sus cu condiţie să-l părăseşti.

Lord Beaverbrook a vrut să se servească de această profesiune ca de o trambulină. Dar iată că a fost prins în această maşinărie complicată, e stăpânul dar şi prizonierul ei. Lord Beaverbrook e silit, vrea nu vrea, să rămână directorul presei pe care a cumpărat-o, o domină şi o conduce.

In adevăr deşi stăpâneşte o parte din presa britanică, el nu se interesează de orice gazetă de cât în măsura în care îi serveşte interesele sale politice. Partea technică şi restul fiecărei foi e lăsată la bunăvoia primului redactor. El nu se interesează câtuşi de puţin de „bucătăria” interioară a presei sale, nici n'a făcut vre-un efort spre a-i ameliora modul de a se prezinta, nici mijloacele pe care le întrebuinţau colaboratorii pentru a-i servi politica. Din această pricină ziarele din Shoe Lane au o politică din cele mai fanteziste, fiind rând pe rând francofobe sau europeene sută la sută, sau campioane ale revizuirii tratatelor. De aceia se zice că Lord Beaverbrook se conduce, nu după o busolă, ci după roza vânturilor. De câţiva ani încoace, în urma unor înţepături senzibile în amorul său propriu, urmare a multor imprudenţe, Lord Beaverbrook a renunţat să mai ia atitudini tranşante în chestiuni de primă importanţă.

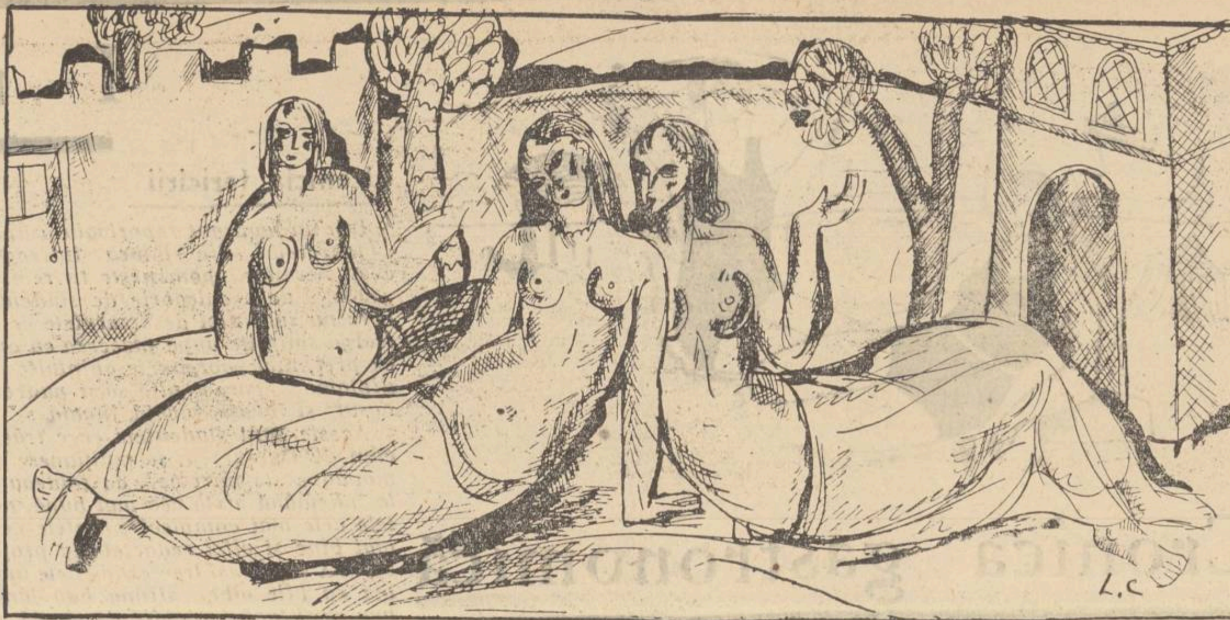
Dar atât de mare este norocul acestui om, în cât cu toate erorile politice acumulate, presa Beaverbrook se desvoltă progresând.

Conducătorul ei, plin de imaginaţie,este tot atât de neobosit în întreprinderile sale ca odinioară. Simpatic, de aparenţă tânăr, foarte activ, el anchetează, întreabă, combină, plănueşte şi e plin de entuziasm pentru ideile, mereu altele, de care e stăpânit în fiece clipă.

Nu e mai puţin adevărat că nu e un ziarist prin vocaţiune, ci tipul ziaristului fără voie!...

A APĂRUT
IN CĂUTAREA MEA
note de călătorie
de DEMOSTENE BOTEZ
Ed. Adeverul LEI 50

A APĂRUT
NADIA
roman de
Olga Monta
Editura „Adeverul”
LEI 40.—

Cărţi şi reviste

Gând românesc

Excelenta revistă clujană „Gând românesc” (No. 6) ne aduce de astă dată un articol de fond de toată frumuseţea. D. Bazil Munteanu (dece *Bazil* şi nu *Vasile?)* semnează un fragment de studiu, intitulat *„Limba românească”*, foarte inteligent, frumos şi exact gândit.

D-sa aduce în discuţie chestiunea explicaţiei filosofice a limbii româneşti, care ne lipseşte, aşa cum ne lipseşte şi acea *„conştiinţă linguistică”*, care nu se poate naşte decât dintr'o definiţie şi caracterizare ştiinţifică a materialului expresiv.

Ridică în discuţie de asemenea şi problema imigrării linguistice, a neologismelor numeroase care deformează atât de urât frumuseţea naturală şi originalitatea limbii noastre plastice.

Incontestabil, d-l Munteanu are dreptate deplină.

Dar în afară de aceasta, remarcăm şi frumuseţea stilului d-sale. Citiţi acest studiu!

Revista mai cuprinde versuri şi proză semnate de Emil Giurgiuca, I. Agârbiceanu, G. Boldea, Emil Puşcariu; cronici semnate de Ion Chinezu, Oscar Jianu, G. Daicoviciu, Coriolan Petranu, şi însemnări despre mişcarea culturală.

„Cer de funingine“

André Billy, cunoscutul critic, lăuda, într'o zi, cu mare entuziasm oraşul Lyon, în faţa lui Henri Béraud. Acesta, umplându-şi pipa, mormăi.

— „De sigur e un oraş splendid, şi mă simt legat de el iremediabil şi pentru totdeauna, dar ce păcat că în Lyon sunt Lyonezi!...

Ultima carte a lui Henry Béraud, „Ciel de Suie” răsfrânge sub o formă foarte virulentă, pofida aceasta a scriitorului faţă de oraşul său, deşi este în acelaş timp şi o dovadă a dragostei sale adevărate şi autentice.

In acest roman autorul ne arată industria mătăsei la apogeul său. El este o continuare a romanului *„Les Lurons de Sabolas”* în care Béraud a arătat începuturile opresiunii „patronilor” şi industriaşilor dinaintea şi din timpul revoluţiei. Este de fapt lupta dintre două familii sau mai bine dintre spiritul de castă, de avariţie şi de desfrâu al unei familii cu membrii săi care au altă moştenire.

Este însă mai ales un pretext spre a arăta, cu darul cunoscut al lui Béraud, într'o serie feroce de alb şi negru, satira, cu notaţiile de peisagiu şi de aspecte ale străzii oraşului mătăsii, într'o lumină nu tocmai plăcută pentru Lionezi, dar cu toată verva de polemist a autorului.

Din memoriile cavalerului d'Eon

Publicăm în altă parte un extras din memoriile Cavalerului d'Eon. Reproducem aici schiţa biografică ce însoţeşte volumul.

Charles - Geneviève-Louis-Auguste-André-Thimothée, fiul nobilului Louis d'Eon de Beaumont, s'a născut la 5 Octombrie 1728 în orăşelul Tonnerre din Franţa, departamentul Yonne, regiune de mult cunoscută prin podgoriile şi vinurile sale de bună calitate. Şi-a făcut studiile secundare la liceul Mazarin din Paris şi apoi şi-a luat doctoratul în drept. Câteva lucrări — printre care un studiu asupra finanţelor şi *„Consideraţii politice asupra administraţiei popoarelor vechi şi nouă”*, — publicate pe la vârsta de 25 ani, l-au făcut de timpuriu cunoscut şi apreciat de personalităţile de frunte pe atunci în literatura şi politica Franţei ca: Duclos, Crébillon, Marmontel, La Harpe, Laclos, Champfort, Fréron şi Voltaire.

Datorită înfăţişării sale feminine şi temperamentului său, Cavalerul d'Eon îmbrăcat în haine femeeşti, putea să fie luat fără nici o bănuială drept femeie. Această aptitudine a lui a fost utilizată de puternicii vremii pentru interese mari internaţionale.

Incă din 1755 Ludovic XV, regele Franţei, care cunoştea aptitudinea cavalerului d'Eon l-a trimis pe lângă împărăteasa Elisabeta a Rusiei cu o misiune foarte importantă în ceia ce priveşte relaţiile dintre Rusia şi Franţa. Cavalerul d'Eon, travestit în femeie, a reuşit să devină lectoarea împărătesei Elisabeta şi să îndeplinească acest oficiu aproape doi ani de zile, fără a se putea afla că e bărbat. Intors în Franţa Cavalerul d'Eon este trimis din nou în Rusia ca secretar de ambasadă, în 1757 — de astă dată ca bărbat şi pentru a înlătura orice bănuială asupra persoanei sale, s'a dat drept frate al fostei lectoare a împărătesei Elisabeta, din anii precedenţi.

In 1762 a fost trimis ca secretar de ambasadă la Londra, pentru ca în scurt timp să devină ministru plenipotenţiar în acelaş loc. Din cauza unor intrigi însă, este nevoit în 1763 să se desărcineze de funcţiunea sa continuând a locui la Londra şi a fi în corespondenţă cu Regele Ludovic XV al cărui om de mare încredere era. Nu s'a întors în Franţa decât la urcarea pe tron a regelui Ludovic XVI căruia i s'a prezentat în uniformă de căpitan de dragoni — oferindu-şi serviciile. Regina a cerut să-i fie prezentat în costum de femeie. Cavalerul d'Eon a consimţit şi cu începere de atunci el se întitula feminin *cavalera d'Eon*. Există o scrisoare originală din timpul marei revoluţii adresată d-nei de Staël, în care Cavalerul d'Eon singur se califică „cetăţeană a noii republici franceze, cetăţeană a vechii republici a literelor”. Era bărbat, era femeie? In 1784 Cavalerul d'Eon pleacă din nou în Anglia, de unde nu s'a mai întors şi unde a şi murit în anul 1810. Abia atunci, la facerea autopsiei cadavrului s'a constatat precis că prea invidiatul cavaler d'Eon, era în adevăr bărbat.

In 1837, Frédéric Gaillardet a tipărit o carte intitulată *„Memoriile Cavalerului d'Eon, publicate pentru prima dată după manuscrise puse la îndemână de familia sa şi după actele autentice aflate în arhiva ministerului de externe”* în care autorul povesteşte viaţa Cavalerului d'Eon petrecută în mijlocul conducătorilor Franţei dela mijlocul şi sfârşitul sec. XVIII, inserând din loc în loc scrisori şi reflecţii personale din memoriile sale.

Redăm în traducere câteva din cele mai interesante capitole din această carte tipărită acum aproape o sută de ani.

Artă şi Estetică

Guvernul Spaniol, fără a ţine seamă de protestele Municipiului din Madrid, a creat un comitet artistic, menit să veghieze asupra esteticei oraşului, care a suferit mult în ultimii ani din cauza frământărilor politice.

Comitetul va avea depline puteri, prerogativele primăriei fiind pur şi simplu suspendate.

Toate schimbările, chiar şi de detaliu, în ceiace priveşte fizionomia oraşului (instalaţii de chioşcuri, luminat, reclame electrice, vitrinele magazinelor, nume de străzi şi de firme) vor trebui să fie aprobate de comitetul artistic.

ALBERT DURRER

O operă de Albert Rurer intitulată *„Isus printre doctori”* a fost vândută la Roma şi cumpărată de National Gallerie din Londra cu preţul de 2.500.000 lire italiene.

*

Expoziţia de *legătorie din Madrid*, deschisă de curând, este un minunat prilej de a urmări fecunditatea şi vitalitatea acestei arte în Spania, prin bogăţia şi raritatea exemplarelor luate din toate epocile.

Se găsesc legături în argint, împodobite cu pietre scumpe, emaiuri şi fildeş din Evul-Mediu, legături cu decoraţiuni heraldice dintre anii 1300—1500.

O extindere specială s'a dat Renaşterii, epoca de aur a legătoriei spaniole.

Filip al II-lea acorda un interes deosebit acestei arte, decorându-şi cărţile cu ornamente de aur şi mozaic.

Din această epocă renumite sunt operele efectuate la Salamanca, Alcala, Saragossa şi Medina del Campo.

Lucrările specifice de „hidalguia” iau o desvoltare mare în secolul al 17-lea — tipul cel mai răspândit de legătorie fiind cel de evantaliu cu repetiţiuni de fier simplu.

In perioada barocă se întrebuinţează piele roş-închisă, verde sau albastră, câteodată aplicându-se mozaic, hârtie metalică, pictură sau gravură.

In a doua jumătate a secolului al 18-lea se iveşte moda exotică în care Valencien Beneyto produce minuni în „pasta spaniolă”, în mozaic de piei vopsite sau în pergament împestriţat.

La începutul secolului al 19-lea apare stilul „empire”, făcând loc romantismului care reînvie pentru câtva timp o artă în decadenţă.

*

Sculptorul Michel Kamieaski a oferit oraşului Varşovia o *statue in bronz a lui Napoleon*, care urma să fie ridicată în piaţa Napoleon, în ziua sărbătorii naţionale franceze.

Ideia unui monument lui Napoleon s'a născut în Polonia din anul 1921, cu ocazia centenarului morţii împăratului, când s'a dat numele lui pieţii Warecki din Varşovia.

*

Sunt câteva luni de când s'a fondat la Vannes (Franţa) un comitet de apărare şi de renaştere a artelor aplicate de stil breton şi în deosebi a mobilelor bretone sculptate.

Acest comitet care vrea să lupte contra tuturor aplicaţiilor false în artele zise bretone, a decis să organizeze la Vannes o expoziţie a veritabilei arte celtice, după tradiţiile originale din secolele trecute.

A APARUT
BĂIATUL POPII
roman
de Tudor Teodorescu-Branişte
Editura Adeverul

RECENZII.

Soare de paşte

Peter Neagoe, scriitor american, de origină român din Transilvania, care şi-a făcut reputaţia de scriitor de valoare prin unele nuvele scurte, de un zguduitor dramatism, cu subiect din viaţa ţăranului transilvănean, a dat la lumină acum de curând primul său roman, cu un succes răsunător în toată presa americană.

„Easter Sun” a fost conceput de autor acum patru ani, la Paris. Este o povestire simplă, dar scrisă admirabil, cu subiect luat tot din viaţa ţăranilor din Transilvania. Eroina e o frumoasă fată de ţăran dintr'unul din satele noastre primitive, bănuită de multe rele tocmai din pricina frumuseţei sale şi a superstiţiei. Impinsă tragic spre nenorocire ea scapă ca prin minune.

Ileana, aşa se numeşte eroina romanului, a fost creată din amintirile eroului, care a fost îndrăgostit de ea. Iată ce scrie el editorului său în această privinţă.

„Aveam vre-o unsprezece ani, când m'am îndrăgostit de Ileana. Imi cânta adesea în grădina ei, şi în zilele lui Cuptor trecea mâna ei rece pe faţa mea arzătoare. Imi spunea poveşti şi n'am mai pomenit glas mai duios ca al ei, nici de atunci, nici până atunci”. In toată povestirea Ileana este ca o regină între femei cu toate că nu e de cât o simplă fată dela ţară, din părinţi care lucrau din greu pământul. Peter Neagoe îşi cunoaşte Transilvania şi în toate apucăturile, obiceiurile vechi tradiţionale ca şi în pornirile năvalnice ale partenerilor celor atât de aproape de glie şi de sufletul naturii. Cele ce a prins din frageda lui copilărie în viaţa satului, s'a întipărit adânc şi-i răsare viu şi arzător în amintire. Ura şi iubirea, superstiţia, generozitatea însufleţesc personagiile trăite ale romanului cu o putere de viaţă şi un colorit atât de viu în cât simţim pulsând pretutindeni în fiecare din ei viaţa viului şi vigurosului nostru ţăran. Bătrânul şi asprul Ion, muncitor, închis şi sumbru, tatăl Ilenei, mult răbdătoarea lui nevastă Chiva, minunea lor de fată Ileana, păgânul îndrăgostit Serafim, blândul şi sfântul învăţător Tedescu, sunt reali şi croiţi de mână de maestru. Lumea evocată de el e de o realitate densă, plină de interes, de sinceritate şi adevăr.

Realismul său nu e rece şi obiectiv, totuşi e de o rară conştiinciozitate în iubirea înţelegătoare cu care redă această lume primitivă.

Nu-i face apologia, dar se simte că a observat-o cu arzătoare putere de viaţă, izvorând dintr'o bogată şi îndelung purtată în suflet experienţă. Se simte în scrisul său aroma pământului şi strălucirea naturii pe care le-a adus din Transilvania sa şi cu care a creiat atmosfera din primul său roman şi sufletul personagilor care l-au locuit şi cu care a trăit de când şi-a părăsit satul şi pe ai lui.

„Easter Sun” a apărut în acelaş timp în Londra, New-York şi Paris. Străinii admiră simţul profund şi subtil cu care Peter Neagoe a creiat „simplicitatea” ţăranului român, simplicitate care nu e decât aparentă. El a făcut să se cunoască adevărata fire a ţăranilor de prin părţile Europei răsăritene: esenţial neprietenos progresului technic, obscurantist şi încrezător numai în propriile lui tradiţii, în experienţa şi iniţiativa bunului său simţ.

„Easter Sun” este o carte zguduitoare prin dramatismul său, capabilă să dea străinilor o intuiţie justă şi o zugrăvire plină de adevăr asupra întunecatei vieţi din satele noastre, într'o formă atât de simplă şi de plină de candoare încât să cucerească interesul opiniei literare anglo-saxone.

Este păcat că nu s'a întreprins încă traducerea volumului său de nuvele *„Storm”*. Ar trebui să reparăm această greşală traducând imediat în româneşte romanul său cu un succes atât de răsunător în lumea străină literară: Easter Sun.

Prietenie şi dragoste la fete foarte tinere

D-na *Sidonia Drăguşan* în scrierea sa *„Intr'o gară mică”* Editura Cugetarea, Bucureşti) intră deodată în acţiune ceiace dovedeşte un deosebit simţ de punere în mişcare şi desfăşurare a unei povestiri.

Eroina, frumoasa Dudu, fată de bogătaş, orfană de mamă, răsfăţată de tatăl ei, elevă în clasa VII, îşi frământă gândurile şi nerăbdarea ca o pisicuţă ghiarele pe ghemul cu care se joacă sau perina pe care stă culcată. In analiza sâcâitoare cu care Dudu îşi amăgeşte plictisul călătoriei e ceva din trepidaţiile şi smunciturile vagoanelor despre care ne vorbeşte autoarea. „O gară mică” îi serveşte de temă pentru mai multe variaţii asupra tristeţii pe care i-o aduce orice întâlnire *„ca o viaţă trăită mic”* şi ca punct de plecare în povestire.

O enervează faptul că nu se petrece nimic în această gară mică, „un amănunt, unul singur, care să spună că şi aci stă cineva”, care să-i îngăduie să vadă „cinematografic” viaţa oamenilor din casele mici de după ferestrele pustii de orice mişcare.

Iată însă că, întocmai ca la cinematograf, o fată vine cu paşi grăbiţi de la peron tocmai când trenul se urnise din loc cu mişcări greoaie. Emoţie, tot ca la cinematograf: îl prinde, nu-l prinde?!...

După un moment de aşteptare înfrigurată fata prinde trenul dar se urcă într'un vagon de clasa III-a. O idee străfulgeră mintea lui Dudu! Să caute fata care s'a suit în gara mică. O găseşte tocmai în clipa când conductorul îi cere biletul. Fata îl caută în zadar, l-a rătăcit. Intervine Dudu, conduce fata la clasa I unde este tatăl său. Acesta îi cumpără Luizei Christu, aşa se chema fata aceasta, un bilet de clasa I. Biletul de clasa III-a se găseşte însă în cartea de franceză a Luizei. Prilej de râs şi destindere pentru toţi. Urmează prietenia. Sunt amândouă în aceiaşi clasă, clasa a VI, epoca primei adolescenţi, dar în plin contrast ca fire, educaţie, mediu familiar şi social. O prietenie se leagă între ele, o prietenie liniştită, fără alte întâmplări de cât acele ale vieţii de toate zilele acasă şi la şcoală. Conflictul care dezleagă această superficială şi banală legătură dintre două suflete ce se amestecă numai în aparenţă, este dragostea pentru acelaş om, doctorul Petre Slave care îngrijeşte pe Luiza în timpul unei pneumonii. Aventura se sfârşeşte tot ca la cinematograf, adică deşi la un moment dat cititorul „aşteaptă” cu răsuflarea oprită să se întâmple catastrofa, îşi dă îndată seama că era sortit dela început să nu se sfârşească decât bine, tot ca la „cinema”. Dudu, bine înţeles, nu a cedat prietenei sale pe logodnicul iubit de amândouă, dar.... a scăpat-o cel puţin de oroarea unei „vieţi trăite mic”, a scos-o din gara mică. O va trimite cu o bursă la Paris, să înveţe medicina, împlinind astfel alt vis al prietenei sale, mai imposibil poate de cât acel al dragostei...

Iată o scriere care amuză şi interesează, prin vioiciunea povestirii şi avântul acţiunii, care e tinerească şi plăcută fără a avea daruri literare orbitoare, într'o epocă în care scriitorii şi-au pus ca ideal să provoace desgustul cititorului, punând probleme absurde şi inventând conflicte de guignol, între personagii abjecte şi insipide.

De sigur nu vom compara această povestire pe un ton şăgalnic, petrecută între fete foarte tinere, şi fără nici o experienţă de viaţă, cu poeticul roman de primă tinereţe *„Early close”* al unei scriitoare engleze moartă la 21 de ani, nici cu paginile dureros de pătrunzătoare ale *Rosemundei Lehmann* în *„Poussière”*, nici cu acel esseu de ascuţită analiză a sufletului preadolescenţii din pragul primei dragoste a tineretului englez, în splendidul roman al *Virginei Woolf: Jours et Nuits.*

Problemele sufleteşti din plăcuta povestire a d-nei Sidonia Drăguşan nu se ridică în planul omenirii. Ele rămân tratate în concretul vieţii cotidiene, fără colorit poetic sau perspective adânci şi îndepărtate. Păstrează însă o notă de justă şi fină înţelegere a problemelor sufleteşti, un agreabil bun simţ, în propunerea soluţiilor, o foarte bună nimereală în notaţiile unor anume stări sufleteşti şi o deosebită discreţie în paginile de dragoste.

Pentru toate aceste calităţi cartea se citeşte cu plăcere, mai ales că autoarea stăpâneşte perfect limba cu vocabularul bogat şi o sintaxă impecabilă. Nici o ezitare, nici o stângăcie, echilibru, mişcare, cumpănire şi precizie. Cu asemenea technică desăvârşită a scrisului şi celelalte calităţi ale romanului suntem în drept să aşteptăm cu încredere alte opere viitoare.

IZABELA SADOVEANU

Carnet burlesc

Match internațional de atletism

Norei

E o Duminică frumoasă, în care n'a plouat, când s'a disputat matchul internațional de atletism Primorje (Jugoslavia) — Viforul-Dacia — C. F. R. București.

O.N.E.F.-ul a fost luat cu asalt. Unii au venit din convingere; alții din obișnuință, fiindcă într'o zi au venit aci și fiindcă e de bon-ton să-ți consacri un week-end pe an unei manifestații de atletism. Sunt deasemeni și multe femei, unele chiar frumoase. De altfel, O.N.E.F.-ul le împarte în două categorii: sportive și nesportive. Femeile sportive sunt îmbrăcate deobiceiu cu o cămașe de sport, o fustă groasă sau alte foi de viță cunoscute dela Eva încoace și cu pantofi de crepe; ai putea spune, la un moment dat, un fel de uniformă.

Femeile nesportive sunt îmbrăcate ceva mai serios și tind, prin prezența lor, să devie sportive. Dar ceeace deosebește, în mod fundamental aceste două tabere, divizate ca, în Franța, pe timpul Ioanei d'Arc, în francezi și englezi, e limbajul.

Astfel, femeia sportivă, nu-i sportivă, decât când câștigă „ai noștri"; dacă „ai noștri" pierd, nu-i mulțumită deloc.

— Înțelegi d-ta, spune ea furioasă, când unul din atleții români nu a sosit primul, ai noștri nu sunt antrenați cum trebuie... Altfel, n'ai fi văzut nici un sârb plasat...

Și, cu totul nemulțumită de rezultat, începe să acuze pe organizatori, pe atleți, cerul și pe bunul Dumnezeu.

Cele nesportive se mulțumesc cu spectacolul în sine și aplaudă, aplaudă, cu bucuria primitivilor când li se oferă un colier de sticlă colorată...

Dar atletismul nu-i oare reproducerea stilizată a vieții primitive? Mișcările dictate omului de viața sălbatecă și impusă de configurația terenului, iată-le transpuse ca o armonioasă algebră: a alerga ca să înhați prada, a sări pe deasupra unui obstacol, a asvârli sulița sau greutatea, toate aceste gesturi reduse în esența lor, le regăsim în scenariul acestui match de atletism.

Cursa de 100 metri plat mărturisește voința atleților de a învinge cu orice preț, voință dusă până la paroxism.

Grație cronometrului s'a ajuns să se dea valoare unei cincimi de secundă care, pe teren, nu corespunde decât unui spațiu infim. Competiția transpusă în domeniul timpului a permis să se dea înapoi limita până aproape de infinit.

Astfel, alergătorii pe 100 metri sunt, printre atleți, un fel de metafizicieni. Faptul de a te bate contra unor insezisabile fracțiuni de timp are ceva sublim, ca aspirația către puritate. E ca și cum ai aspira către infinit, către absolut. Cursa a fost deslănțuită de pocnetul de revolver. Un mare sprinter, lansat în toată viteza, cu fața extaziată, cu ochii fulgerători, cu fruntea iluminată, Ghițescu oferă masca unui mistic. Din partea lui, mulțimea primește una din cele mai puternice impresiuni.

Din toate părțile stadionului pornesc: „oh"-uri și „ah!"-uri, care se contopesc cu aplauzele, care cad de sus, din tribune, ca niște plescăituri mari de apă într'un lighean.

Alături de acest vultur cu zbor de fulger, cursa de 5000 metri dă publicului, în ce privește pe alergători, impresia unor mașini, care au o pompă de oțel, în loc de inimă! Și ce plămâni! Îți vine să te gândești la Achille cufundat de mamă-sa în apele Styxului.

Lumea e stupefiată văzând pe jugoslavul Krevs alergând cei 5000 metri cu un pas elastic, fără să-i pese de nimic, gonind pe pista de cărbune, ca și cum ar fi singur. Figura-i absentă, nu trădează nici un gând; numai corpul îi e în mișcare, acest corp minunat organizat, care nu trădează nici cea mai mică urmă de efort, nici cel mai mic semn de oboseală și care, la cotitura cursei, care-l apropie de potou, începe să se distanțeze, zorit, ca un pur-sânge grăbit să intre mai repede, după cursă, la grajd.

E în această aventură a celor 5000 de metri străbătuți ca un nimic, nu știu ce de halucinant, care ține de vraje și de miracol. Voința alergătorului pare că nici nu participă la luptă. Numai clasa fizică pare că-și spune cuvântul.

O cursă de 100 metri, disputată în mod romantic, ridică un delir de pasiune și de frenezie în sufletul mulțimii. Dar un Krevs te face să resimți entuziasmul, pur de orice aliaj și admirația senină, care le era rezervată doar zeilor, cărora totul le era ușor.

Nora, care de când frecventează stadioanele, a devenit o sportivă convinsă, e indignată de victoria sârbului, care a câștigat doar cu două secunde asupra lui Manea.

— Numai cronometorul e de vină! Ce se tot sgâiește pe ceasul ăla?... Parcă e absolut nevoie să se uite într'una așa...

Încerc s'o consolez.

— Uite, dragă, cronometorul nu-i cu nimic vinovat. El nu putea să prevadă că o să câștige sârbul.

Atunci, ea îmi svârle pe un ton disprețuitor:

— Îți spun eu că la mijloc e o combinație.

Ochii mei au făcut două semne mari de întrebare:

— O combinație? Dar ce mai poate fi și asta?

Privind în jurul ei ca să vadă dacă nu ascultă cumva cineva, ea îmi murmură la ureche acest secret teribil:

— Cursa a fost aranjată dinainte. Jugoslavii i-au plătit o sumă importantă cronometorului ca să-l scoată pe unul din ai lor învingător...

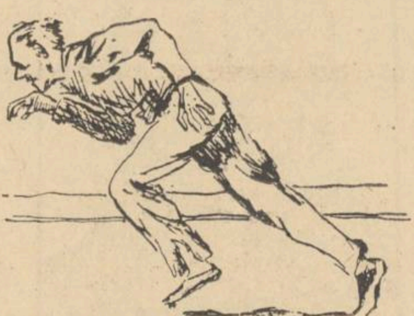
— Nu-i așa, Nora... Cronometorul n'are nici o vină...

— Dar parcă era nevoie de el, ca să mai încurce lucrurile...

— E nevoie, chiar multă, căci în fauna sportivă, cronometorul trebue să figureze în primul rând. Căci dacă atleții trec, cronometorul rămâne... Vezi tu, el trebue să stea acolo și oficiază cu preciziune, fără nici o milă pentru efortul atleților.

— Știu și eu că-i convine să stea, replică dârză Nora, care a căpătat un dinte contra lui, în timp ce ăia (ăia se traduce aci prin atleții concurenți) își dau sufletul, alergând!...

— Da, dar dacă cronometorul e sedentar, totuși el ia o parte activă la cursa lor, căci toată viața lui nu-i decât o luptă surdă, eternă contra timpului.

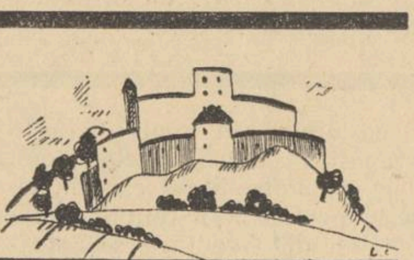
Sferturile de secundă au pentru el o valoare neprețuită, ca un kohinor pentru un bijutier și grație lui, un atlet poate să-și ofere în mod gratuit iluzia de a fi oprit, timp de câteva secunde, eterna horă a orelor...

În timpul pledoariei mele pentru cronometor, probele se succed, cu antracte neprevăzute, pline de vuetul mulțimii, de țipetele suportorilor sârbi, care își agită, ca niște statui ale Durerii, brațele în aer, cu țipete barbare, care evocă pe cuceritorii unor pământuri noui...

Îl văd, printre mâini, pălării aruncate în aer, spete late, pe Klent, cam brat în tricoul lui, asvârlind sulița flexibilă cu capătul ascuțit, care șueră dulce prin văzduh. Gestul rămâne tot atât de frumos, două mii de ani după ce l-a descris Homer.

Apoi o ștafetă balcanică și matchul s'a încheiat într'un vacarm de „Bravo!", de strigăte de „Hip! Hip! Ura!" și a lumii, care masată în picioare, în stadion, dă să iasă, în timp ce soarele își ia rămas bun, de după coșul unei fabrici, care străpunge ireal cerul.

PAUL B. MARIAN

Varia

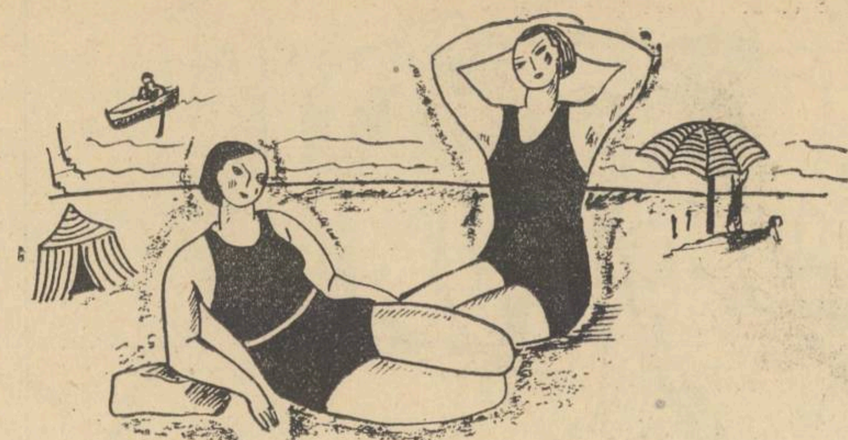
Mușcătura viperei

Fiziologul englez S. Frey e de părere că se exagerează primejdia mușcăturilor viperei.

După cercetările lui, mortalitatea provocată pe această cale, nu depășește 2%.

In general, fenomenele de otrăvire prin veninul de viperă, pot fi înlăturate, de cele mai multe ori, în câteva zile.

Frey susține — pe baza experienței sale — că obicinuitul tratament de a suge și de a lega rana nu este eficace, și recomandă în schimb injectarea unui ser de șarpe.

Cronica gastronomică

Mâncări estivale

Desigur că rostul unui cronicar gastronomic, nu e să comunice rețete. Asta e treabă de bucătar. Dar bucătarii noștri țin să-și păstreze secretele, sau cel puțin ceia ce consideră ei ca atare.

Dar chiar aiurea și chiar în cazul că bucătarul e un om de carte, (ceia ce în Apus și mai ales în Franța e foarte frequent), hotărârea de a iniția pe alții în complicatul lor meșteșug, cam coincide cu slăbirea puterilor și cu neputința de-a mai lucra la foc. Cărțile de bucate sunt pentru acești cavaleri ai frigării, ceia ce sunt memoriile pentru generalii la pensie și pentru don Juanii anchilozați și curtezanele octogenare: un melancolic refugiu și o răsuflătoare.

Dar în afară de aceste considerațiuni obiective, mi-am luat dela înființarea acestei rubrici angajamentul să țin seamă de dorințele cetitoarelor și cetitorilor, cu precădere pentru primele, se înțelege. Oridecâteori mi s'au cerut rețete le-am dat. Țin să amintesc cu acest prilej că absolut toate rețetele de mine semnate, îmi erau ori de mult cunoscute, ori, cel puțin experimentate înainte de comunicare. M'am străduit să le dau cât mai precise, specificând cantitățile până la miligram (ceiace pentru un bucătar bun e cu desăvârșire inutil). Cu toate acestea mulți mi s'au plâns că mâncările n'au reușit. Asta înseamnă că executanții care le-au descifrat, sunt mult mai indicați să spele rufe, de cât să gătească mâncări. Bucătarul de talent citește o rețetă exact cum citește un bun muzicant o partitură.

Unul o aude, celălalt o vede realizată și o simte în cerul gurii și pe la nas. Și după cum unul va pune diezul sau bemolul care în graba transcrierii au fost omiși, celălalt va adăugi sarea care va fi uitată, sau piperul, mărarul și pătrunjelul care s'ar potrivi.

De data aceasta, pentru prima oară în această rubrică, transmit amatorilor trei rețete pe care nu le-am experimentat încă. Le-am aflat chiar azi la dejun, de la o tânără doamnă, pe cât de inteligentă și artistă, pe atât de pricepută în arta culinară. Atât autoritatea distinsei doamne în materie, cât și mărturia unei a treia persoane care se afla la masă, la care ași îndrăsni să adaug și mica mea experiență, mă îndreptățesc să declar aprioric rețetele bune. De altfel le voi cerca chiar mâni, cu binevoitorul concurs al d-lui Andrei Cernea, patronul restaurantului Enescu. Celor lipsiți de încredere și de imaginație gustativă, nu le rămâne decât să aștepte rezultatul încercării mele, pe care mă voi grăbi să-l comunic. Și acum, iată rețetele.

I

Supă de castraveți

Tai patru castraveți verzi (dacă vrei opt, n'ai decât). Curăți, tai bucățele, sărezi. Lași să se scurgă bine. Apoi îi fierbi, vorba ceia, în zeama lor, cu mărar și pătrunjel. Lași să se răcească, adaugi frișcă bătută ¼ L. Pui la ghiață, aștepți să se frapeze. Ajunge pentru patru persoane.

P. S. Dacă doriți să pregătiți pentru mai multe persoane și dacă nu e în puterea dumneavoastră să faceți minuni, măriți numărul castraveților și în proporție al friștii. Alt mijloc nu văd.

II

Omlet blini[1]

Un ou în castron m... unguină
sare (parcă-i un vers, nu?, puțin piper (o rimă la 'ntâmplare!).
Când ai turnat complect această doză...
Scuzați... de-aci 'nainte scriu în proză...
Am fost furat de glasul doamnei care
Nu 'ngăduie să cugeți la mâncare,
Deși privind în ochii ei adânci
Îți vine parcă poftă s'o mănânci.
Deci:
Adaugi două linguri supă-frișcă.
(Aicea văd că versul iar se mișcă
Și calcă cu picioarele 'n omletă.
Dar fiindcă gluma asta se repetă
Nu-mi pasă de făptura lui gingașă
Și iată, că l'am nimicit în fașă).
Așa dar:

După ce-ai adăugat această supă-frișcă nebătută, începi s'o bați (n'o lăsa!), cu furculița, repede, până se topește în tigae. Puțin unt (o țâră, mă rog frumos).

Arunci. Focul să fie tare și tingirea mică. Acum, salți mata puțin să nu se ardă. Când se rumenește bine dedesubt și se prinde de-asupra e gata. O pui în alt recipient cu capac și reîncepi operația pentru fiecare musafir.

Ajuns aci, servești (cu sos!),
Și mănâncă sănătos.

III

Nisetru Cella

Nisetru fiert în ¼ apă, ⅛ untdelemn, ⅛ vin alb și foarte mult mărar. Servești rece cu mărarul pe de-asupra (dacă se strecoară și dedesubt, fă-te că nu vezi).

AL. O. TEODOREANU

[1] Bună mâncare, mă asigură convivul care a mâncat-o și excelentă soluție în caz de impreviziune, adaugă doamna care mi-a comunicat rețeta.

Insemnări

Ucenicia fericirii

Intr'un amuzant reportagiu asupra „Tineretului din lumea întreagă" Jean Servière pomenește în revista „1934" de o categorie de studente, care nu sunt nici descreeratele ce aleargă smintite după plăcerea cu orice preț, nici „gorgonele ghintuite cu diplome", care „uită să-și pudreze nasul" și învață, învață, învață...

Aceste sunt studentele care trăesc cum dă Dumnezeu, se mulțumesc să mănânce „le miri ce", au totdeauna la îndemână juxta cea mai bună, notele cele mai complecte, caetele cele mai bine și citeț redactate la profesorul X sau Y, își trec examenele uneori cu bile albe, strâng ban lângă ban să-și facă o rochiță de serată, să meargă la un teatru sau un concert, adeseori la ceaiuri studențești și în toate serile la cinema! Ele sunt camarade serviabile pentru băeți, pleacă cu ei în excursii sau la partide de canotaj, le trec versiunea la limba franceză sau la cea latină, la examene, împărțesc cu ei frățește un ban, pe care-l au sau pe care ei îl au, la un restaurant sau bar cu muzică. Muncesc, merg la dans și la ceai, știu să fie vesele și de petrecere fără a cădea în noroiul stricăciunii. Își trăesc tinerețea, singura epocă a vieții în care omul poate fi fericit.

Ce vor deveni în viață? Se despart cu jale de viața lor universitară, ca de tinerețea fără grijă, plină de viață, de puterea veseliei și lumina bunei dispoziții. Ele sunt pentru băeți pilda vie a împăcării lucrurilor celor mai disparate: grația și tinerețea cu seriozitatea și munca... Poate că această ucenicie a fericirii îi va face, și pe ei și pe ele, să-și ducă cu resemnare, curaj și bună voie, viața de mai târziu, oricare ar fi ea...

Intre miile de fete tinere, care roesc la Universitățile noastre, trebuie să căutăm cu simpatie și bunăvoință, stolul de păsărele care ciripesc pentrucă e primăvară în viața și în sufletul lor. Primăvara ține o clipă, tinerețea e o floare care se închide iute, iar viața o școală aspră și neîndurată, în care scurta ucenicie a fericirii din viața de studentă este, poate pentru multe, singura lumină și bucurie...

Ucenicia fericirii e dreptul tineretului, după cum puritatea apucăturilor se poate păstra ori unde la acei care o posedă prin fire și prin moștenire...

Accesoriul

Un rol foarte important, aproape tot atât de important, în teatru, ca acel al șefului de orchestră, alături de al vedetei și al tenorului celebru, îl joacă un modest profesionist, accesoristul.

El pregătește pumnalul cu care va fi înjunghiat nevinovatul, scrisoarea acuzatoare, buchetul revelator și așează unde trebuie fotoliul, gheridonul etc. de care va fi nevoie în facilitarea efectelor primului amorez.

Cea mai mică uitare poate provoca un dezastru. Astfel s'a întâmplat de curând la Paris cu reprezentarea unei operete din timpul Imperiului, „Deux sous de fleurs".

Un joc de scenă important trebuia să fie determinat de un ceas care să bată cele 12 lovituri fatale ale miezului nopții. Publicul într'o tăcere emoționantă număra bătăile ceasului, cu delicioasa vedetă Rita Georg, „nouă... zece... unsprezece... douăsprezece!?... Dar în timpul când eroina era gata să-și ia hotărîrea supremă, ceasul continuă... treisprezece... patrusprezece... cincisprezece... și sala izbucni într'un râs homeric.

Dealtfel „ceasul fatal" este întotdeauna în primejdie la teatru. Astfel de accidente s'au mai întâmplat de multe ori. Iată un caz amuzant. Într'o piesă de Emmery se cerea, tot astfel, o pendulă care să bată ceasul hotăritor.

Un accesorist îl regula cu grijă și minuțiozitate la premieră, când cortina se ridică pe neașteptate și publicul îl văzu cocoțat pe scară, în exercițiul funcțiunii.

Fiecare s'a gândit atunci: „Iată-l și pe acest autor celebru cu sforicele și trucuri artificiale. O să vedem deznodământul declanșat de această pendulă".

Dar trec două acte și nimic nu se petrecu cu ceasul. Publicul nu mai poate de nerăbdare, criticii așteaptă gata să pună mâna pe autor, dar în zadar. Trece și ultimul act fără bătaia ceasului. Cortina se lasă într'o atmosferă plină de ostilitate și piesa a căzut cu zgomot pentru a nu se mai ridica.

De altfel surpriza cu cortina ridicată prea repede a dat naștere la multe incidente.

In timpul antractului al doilea din piesa Hamlet, ministrul marinei George Leygues, pe atunci tânăr adorator al muzelor, vorbea pe scenă cu o artistă drăguță. Cortina se ridică pe neașteptate și-l suprinse. Dar tânărul nu-și pierdu capul. Liniștit îngenunchiă printre mormintele de la Elseneur. Iar publicul nu se miră de loc văzând pe acest oarecare, în costum modern, rugându-se printre morminte, alături de seigneurii curții în doliu de ceremonie.

Ce știm despre Polonia?!...

Prea puțin și prea vag despre Istoria lor, care a fost totuș și o parte din Istoria noastră. In timpul Evului mediu seva lor de războinici i-a avântat spre cuceriri, acum o sută cincizeci de ani reformele umanitare i-au făcut să se arunce în lupte generoase și crude împotriva tiraniei; în mijlocul secolului trecut i-a cuprins beția poeziei romantice cu entuziasmul său tineresc.

In ziua de 28 Iunie anul acesta s'a împlinit centenarul publicării uneia din cele mai frumoase capo-d'opere ale literaturii din lumea întreagă, „Pan Tadeusz" de Adam Mickievicz, apărută la Paris unde se refugiase elita poloneză după dezastrul dela 1831.

Adam Miekievicz avea atunci 36 ani și era în plină strălucire a geniului său poetic.

Era deja celebru în Europa întreagă prin „Sonetele" sale, poemul lui „Conrad Wallerod" și drama lirică „Strămoșii". Cartea sa, „Livre des Pèlerins", fusese primită cu entuziasm de George Sand și toți șefii romantici francezi.

„Pan Tadeusz" este epopeea certurilor dintre familiile Soplica și Horeszco, episod din istoria anilor 1811—1812 evocând cu un dar extraordinar puterea de viață a națiunii poloneze din acea vreme, cu măririle și slăbiciunile, cu gloria și umilințele sale. Toată societatea poloneză e evocată acolo, nobilii, țăranii, evreii, magistrații, soldații, preoții, sufletul cavaleresc și mistic al acestei nații, obiceiurile, peisagiile în amănuntele cele mai sublime ca și în viața familiară.

Fondul istoric este epoca napoleoniană, în care Polonia își așteaptă eliberarea de la marele om, a cărui „Grande Armée" se apropie.

Acțiunea a fost situată în însăși provincia natală a lui Adam Mickiewicz, Lituania.

„Lituanie, țara mea, tu ești ca sănătatea. Numai cel ce te-a pierdut îți cunoaște prețul. Azi abia-ți văd frumuseța, azi ți-o descriu în toată strălucirea ei, pentru că suspin după tine".

Toate emoțiile sufletești, durerea și bucuria, ura ca și dragostea, sunt exprimate în acest poem atât de profund omenesc.

Traducerea cea mai bună în limba franceză este acea a lui Paul Cazin, autorul operelor „l'Humanité à la Guerre", „Decade", „Tapisserie des Jours" și altele. Deși tradusă în proză și-a păstrat tot farmecul, grație puterii de evocație a emoției și desăvârșitei exactități în interpretare.

Mistica lui Zola

Zola ca și Goethe credea în misiunea scritorului. „Artistul", zice el, „este un soldat; el luptă pentru tot ce e mare, artistul este un mare preot. L'am comparat cu un profet, e cea mai bună comparație posibilă".

Cei ce erau tineri în 1902, au îmbătrânit azi, dar au păstrat de la Zola și de la alți înaintași ai lor prin furtunile vieții și catastrofele vremurilor, credința în artă, iubirea de adevăr, cultul muncii. Cuvântul „muncă", mai ales, revine mereu în toate scrisorile sale.

„Sunt țintuit la masa mea de lucru", scrie el. Iar biografului său italian, De Amicis, îi mărturisește: „Niciodată nu găsesc ușor planul, dezvoltarea, stilul și nici chiar vorbele. Oare dacă n'aș avea acest vierme rozător, care mă mistuie, această îndoială care mă dezolează și mă cinuie, aș fi în starea de sănătate la care mă vezi redus? Uite la mânile mele, s'ar zice că am delirium tremens, deși nu beau decât apă. Mă ucid muncind, dar nu izbutesc niciodată să fac ce vreau, nu sunt niciodată mulțumit, iată adevărul".

Și să nu se creadă că pentru Zola munca a fost un obiceiu mașinal. El se așeza la masa de lucru numai printr'o sforțare a voinței, fiind un temperament aplecat în mod firesc în spre lene și visare. Adeseori se simțea descurajat și avea spleen, dar nu se dădea bătut. Tocmai în aceste clipe scria lui Cézanne scrisori admirabile, îndemnându-l la muncă, deși recunoștea că a convinge pe Cézanne la așa ceva însemna „a cere turnurilor de la Notre Dame să joace cadrilul".

Ca și când ar fi presimțit prematurul său sfârșit, nu vrea cu nici un preț să-și piardă vremea și nu îngăduia nici altora să i-o risipească, refuzând până și participarea la sărbătoririle ce se plănuiau în onoarea sa, deși a fost calificat de vanitos. Temperamentul său de om voinic nu-i îngăduie nici un fel de compromis. De aceia în critică el e întotdeauna un combativ.

Totuși a păstrat cu sfințenie principiul că ceia ce interesează la un scriitor este în primul loc opera; viața și persoana numai întru atât cât au contribuit la operă.

„Nu e nevoie să spui tot într'o critică. Dar cât spui să fie adevărat. Adevărul însă nu pretinde să faci indiscreții grosolane și inutile."

„Ceia ce ne-ar trebui, adaogă el, este un critic, care să facă cu pasiune meșteșugul său de critic."

Mistica lui Emile Zola, cultul acesta al adversarului, al muncii și pasiunea pentru lucrul intelectual, este o mistică ce se impune din ce în ce și tinerilor noștri scriitori din prezent.

In alte țări generațiile noi au început a revalorifica aceste veșnice principii, pe care pripiții de după războiu le declaraseră perimate...

Veșnica revenire în toate preinoirile decretată de Nietzsche.

Primim la redacție:

Cărți

ION PETROVICI: Rotocoale de lumină. Ed. „Casa Școalelor", Buc., 1934. Prețul 50 lei.

MIHAIL IORGULESCU: Studii critice. Edit. „Ancora", București. 1934. Prețul 30 lei. Studii de istorie comercială (Domnia Regelui Carol I) 1866—1881. București, 1934. Prețul 25 lei.

Dr. TH. LOWENSTEIN: Istoria sionismului cu prefață de A. L. Zissu. Ed. organizației sioniste din România, Buc., 1934. Prețul 50 lei.

COLECȚIA ANALELOR ROMANE

MICAELA CATARGI: La diplomatie Roumaine. Ed. „Cultura Românească", Buc. 1934.

Reviste

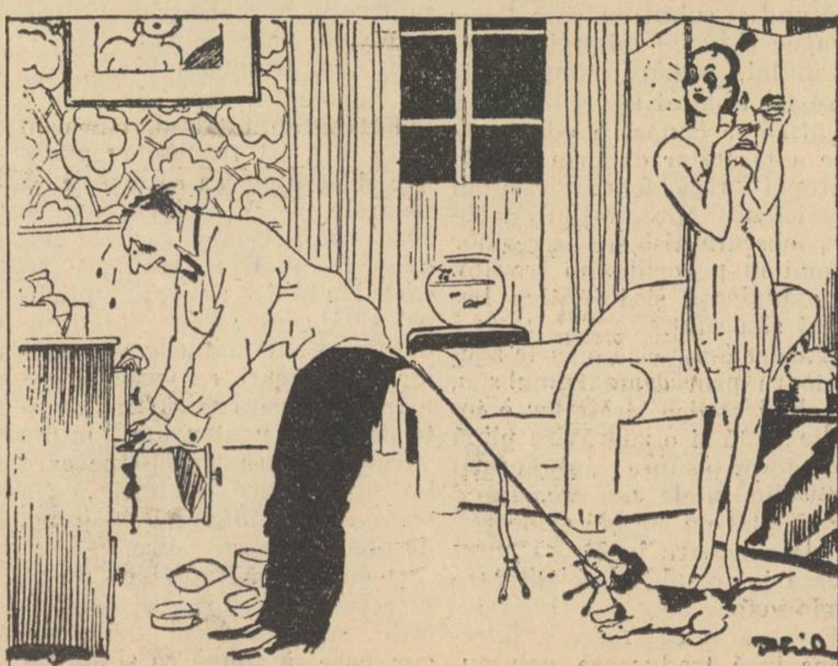
POEZIA: No. 5—6 (Mai-Iunie).
LIBERTATEA: No. 13-14 (Iunie).
CUVÂNTUL LIBER: No. 35 (Iulie).
ȘCOALA ȘI FAMILIA DE MAINE: No. 65-66 (Mai-Iunie).
VREMEA: No. 344 (Iulie).
VIAȚA DE AZI: No. 13 (Iulie).
REPORTER: No. 28 (Iunie).
VIAȚA LIBERĂ: No. 160 (Iulie).

REVISTE STRĂINE

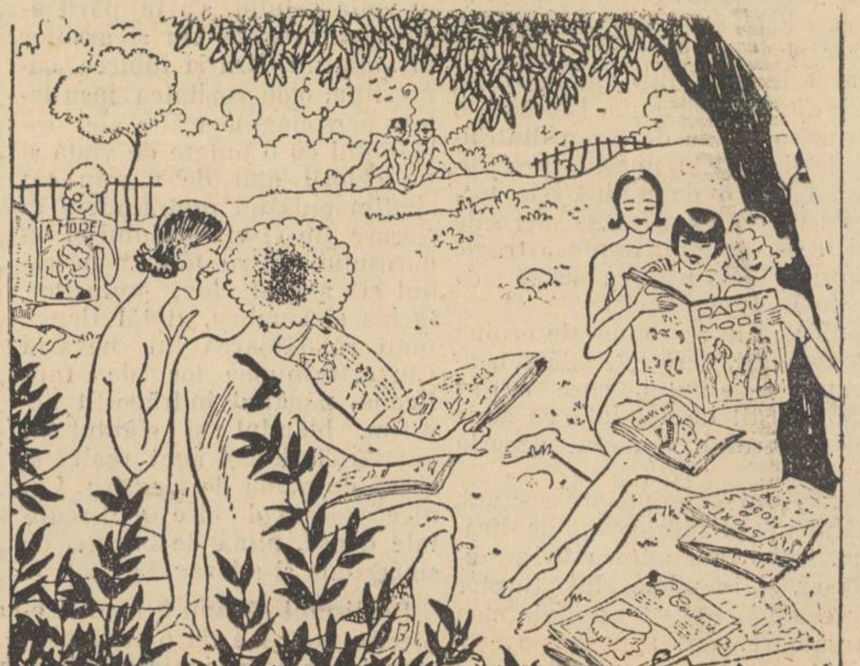
MERCURE DE FRANCE: No. 865 (Iulie).

Ziare

GRAIUL TINERETULUI: No. 13 (Iulie).
FLAMURA VERDE: No. 6 (Iulie).
POLITICA SOCIALĂ: No. 26 (Iulie).

— Ascultă, dragă, în loc de glume... mai bine mi-ai căuta bretelele.

Nudistele citesc numai jurnale de modă.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 712
DUMINICA 29 IULIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Tablete

Romanul Skoda

Comisia de anchetă parlamentară, pe dinaintea căreia trec de o lună de zile fotografiile „politicii" românești, prezidează în realitate primul roman senzațional românesc și ne descoperă, paralel cu arta șperțului în plin atelier al naturii, meșteșugul, după care se poate întocmi ceeace se chiamă un roman. Ignoranța noastră de izvoare în această specialitate literară desordonată, trebuie să tragă foloase din lecția ce ni se administrează zilnic, pe câte 4, 5 pagini mari de ziar, imprimate cu slovă măruntă.

Să urmărim schema de urzeală generală.

Dragostea trebuie exclusă de la început. Acea dragoste care trebuia, după niște autori mai vechi, împletită cu epizodul, pe temeiul unei galanterii, veștejită de război și formulată în limba bulevardieră ca un principiu: „Cherchez la femme". Nu mai e nevoie de o femeie în roman, pot să fie mai multe sau pot să lipsească toate, de vremece ele n'au cu un roman în carne și oase, totuș foarte pasionant, ca „Afacerea Skoda", decât simple vecinități de restaurant sau de grilaj de mormânt. Două singure reprezintante ale sexului și acelea măritate legitim se freacă un moment de două personagii foarte secundare și chiar absente din roman, trecând cu băgare de seamă între spatele acestor personagii și zidul penitenciarului. Dar ele sunt purtătoare de sex fără tendință și ar fi putut să poarte orice fel de sex, fără să provoace ceeace provoacă, după rețeta perimată a romanului, tragedie, sânge și perucă, de femee mistică, frigidă, păinjinoasă sau fatală. Sexul cu pricina aparține în romanul Skoda, unui grup restrâns, de cucoane de vârsta venerabilă a Doamnelor Babe. Oxigenate sau ruchine, aceste două feminități au numai raporturi cu totul indirecte cu Șperțul, marele animator al romanului și beneficiază cu contra-temperament.

Dragostea pură și simplă poate fi înlocuită cu lăcomia impură și întortochiată, amorul și furtunile lui cu setea de bani. Bani, bani, bani, principiu napoleonian strămutat în epopeea mică de armament.

Un personagiu real și inexistent: Palaelibus. Creatură a unui biurocrat și latinist repetent. Cine a pretins că eroii trebuiesc recrutați din viață și obligați să răspundă unui adevăr viu verificabil? Omul de lemn, Omul de cauciuc trăiesc lângă tovarășul lor subiectiv. Stare civilă ioc, figură neam, psihologie canci, individualitate carnaxi... Motive incolore, șterse de limbile care au lins farfuriile.

Descrierea în tot romanul lipsește, stările atmosferice nu au interesat pe autori, creșterea întunericului progresivă e numai un fenomen al silinței să se facă lumină. Nu știi niciodată în ce zi se găsește povestirea și puterea romanului stă în aceea că subiectul nici nu începe nici nu se isprăvește și că începutul lui pare să se rostească la fiece pagină și în fiecare eveniment. Atâta e de adevărat totuș romanul în chestiune, în cât el pare că vine într'o zi din lumea informatorilor, într'altă zi din rândul persoanelor mai presus de orice bănuială, a treia zi dintre samsarii minusculi și pare aderent și cu unii din severii anchetatori.

Ai impresia că niciodată nu a fost roman mai bine făcut și mai perfect echilibrat, în care să fi jucat un rol absolut toată lumea și autorii să fi fost atât de unanimi. E un roman care se compune singur ca limba ido, pe măsura necesității, pornind dela o regulă fără vocabular și în care vorbitorii de limbi deosebite se pricep admirabil unii cu alții, prin cuvinte de felul grimasei, cu înțeles independent de un text oricare și orișicum.

Se caută totuș personagii precise care să-și asume rolurile unanime și nu se găsesc. Nu e trebuință. Critica, în specie Comisia de anchetă, reproșează zadarnic romanului că se ține în generalități și că prin urmare, romanul nu ar împlini condițiile genului, nimeni neconsimțind să se identifice. Romanul există expresiv, cu toate acestea, și categoric afirmat.

Nici autorul nici personagiile nu trebuie să cunoască nimic din nimic. Seriile treptate de eroi, eroi dela început, dela mijloc și de la sfârșit, ca și eroii intercalari, răspund la toate situațiile și întrebările Nu și Nu știu n'am văzut. Nu trebuie știut nici cum izbucnesc evenimentele care conduc la roman. Intru cât un roman poate să fie compus de un guvern, niciunul din miniștri nu trebuie să știe nici el nimic. Ministrul de finanțe poate să afirme că e vorba de un roman militar, cel de justiție că romanul e financiar iar al războiului că este politic. In cele din urmă un ministru ar putea să spuie în roman: eu știu cine e personagiul principal dar nu mă pot rosti. Mi-e gura cositorită. Căutați într'altă parte. Cheea se găsește în buzunarul lui Guliver: dați fuga după el.

E un roman care va plăcea mult Ministerului Instrucțiunii publice, din pricină că nu conține nimic propriu zis sexual sau imoral: personagiile n'au păr nici la subsuoară, dacă au mătreață acest produs e cuviincios. Pasionant este și plin de peripeții modelul, însă după ce toată lumea vorbește exclusiv de șperț și mită, la urmă nimeni nu-i șperțar sau mituit, uricioșii se află dincolo de roman, după toate paginile romanului. Dimpotrivă, toată lumea dovedește onestitate, candoare și feciorie. Niciodată omul n'a fost atât de copleșit de însușiri superioare. Romanul a fost parcă făcut într'adins, ca să dovedească perfecțiunea morală a neamului omenesc.

Romanul ideal, agită pe cititor și-l ameliorează, îl face să creadă în omenire, în oamenii politici îmbogățiți fără moștenire, corectând de altfel în general concepțiile eronate asupra omului social. Omul niciodată n'a fost rău, răi au fost numai criticii fără criteriu fix = omul e bun, totdeauna a fost bun și excelent, având asemănare cu Dumnezeu — și rassa lui s'a mai îmbunătățit și mai mult în afacerea Skoda. Palaelibus este cu un termen mai puțin uzat o reincarnare.

T. ARGHEZI

Din viață — și din cărți

Autorul „Nostalgiei"

D. Const. Stere a dat la tipar manuscrisul „Nostalgiei", cel de-al cincilea volum al romanului său. Am foiletat manuscrisul.

Am întâlnit acolo o viață puternică, aparte: o galerie întreagă de oameni — intelectuali sau pușcăriași de rând, femei pasionate de-un crez revoluționar, cași tulburătoare profesioniste ale amorului... pentru uzul celor de la „fundul" societății.

M'au atras scenele, prinse de mine în fugă, din viața deportațiunii.

Am vibrat de emoție urmărind epizodul dramatic al unui drum noaptea cu sania prin Siberia — când vizitiul, un criminal comun, căuta toporul în paele din sanie și când Vanea Răutu îi lipi revolverul de tâmplă!

Scenele fugare din marele film siberian m'au făcut să mă gândesc la autorul acestei epopei moderne.

Mi-a venit dor de întemeetorul „Vieții Românești" — și am plecat la Bucov.

Am găsit pe d. Stere în mijlocul parcului său: o suprafață de peste zece hectare, plantată cu pomi rari și cu florile cele mai deosebite.

Pe lângă peri, meri, caiși, piersici, cireși — am văzut mulți copaci de ornament, în mare parte aduși din locuri depărtate.

Aici un gutui de Japonia; dincolo — un salcâm din Sakalin.

Toate continentele și-au dat parcă tributul pentru îmbogățirea acestui parc.

Intâlnim la Bucov exemplare care nu se găsesc nici la Cișmigiu, nici în vreo grădină botanică din țară, nici într'un parc particular...

Parcul de la Bucov, — aranjat cu gust și întreținut de-un ochiu atent de gospodină vigilentă, — își îmbracă, și-și desbracă, aproape în fiecare săptămână... parcă o altă haină de flori.

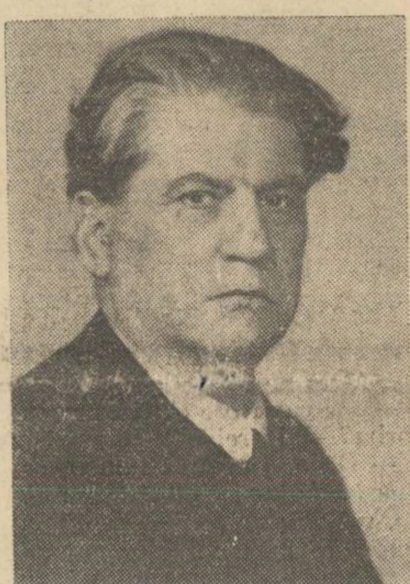
Vezi într'un loc flori cu petalele veștede, răsucite, căzute pe jos... Alături te întâmpină boboci și flori întredeschise.

După plantele din parc, înțelegi că ultimele flori se cufundă desigur cu primii fulgi de zăpadă.

In ziua când am vizitat Bucovul, după o îndelungată absență, — gazdele nu erau în bună dispoziție. Noaptea, un căruțaș beat — care transporta tuburi de fontă — a intrat din greșală în parc abătându-se din drumul de țară. Căruța a trecut pe aleele prea strâmte pentru încărcătura de fier. Copacii întâlniți în drum, pe dreapta și pe stânga, au fost sfâșiați. Un tub care se tîra pieziș pe jos, a desrădăcinat un păr unic în parc. Fierul a arat parcă aleile, desfundând bordurile.

Vedeam ravagiile brutalității beate. O operă de artă era sfărâmată de-o forță elementară — pornită, cu inconștiență, din hruba unei cârciume murdare.

Devastarea parcului îmi apărea ca devastarea unei vieți omenești.

CONST. STERE

Viața politică a d-lui Stere a fost bântuită de furtuni. Totul a fost întors. N'a rămas în picioare decît conștiința dârză a luptătorului.

D. Stere a fost expulzat din viața politică. Parcă bărbații de stat n'aveau nevoe de aportul lui. Parcă țara — în care mișună oameni superiori — se putea dispensa fără pagubă de acest profesor, sociolog, publicist, om politic...

El a fost devastat — cași parcul lui.

A rămas acum printre noi ca un personagiu exotic din romanul său — ca salcâmul din Sakalin, care tânjește pe malurile îmbibate de păcură ale Bucovului.

D. Stere mi-a arătat un pom din alte țări, unde iarna vine mai devreme decât la noi — în Septembrie... și ține până în Martie. Ei bine, copacul acela — deși pe-atunci la noi e soare — își scutură frunzele la începutul lui Septembrie. El simte, la acea dată, confraternitatea organică cu tovarășii lui.

Tot astfel d. Stere, despărțit prin atâția ani de lumea revoluționară, nu s'a putut adapta — cași copacul exotic — condițiilor dela noi. Detașat de lumea noastră, el se bucură și se întristează — după manifestațiile de idei și de sentimente de aiuri... unde licărește o conștiință omenească.

Băltoaga de aici — el și-a drenat-o prin prejurul parcului. S'a izolat pe-o insulă de flori. Trece, cu o pălărie mare albă, pe alei — ca un farmer de departe.

D. Stere are o singură durere: copacii exotici sufăr pe meleagurile noastre. Unii au coaja despicată de sus până jos. I-a prins înghețul — când seva începuse să circule. Alții și-au subțiat, și și-au îngustat frunza — pierzându-și, an cu an, culoarea.

E tragedia inadaptabilității — pe care nimeni n'o simte mai intens decât d. Stere, mai izolat în mijlocul societăți românești, decât în celula temniței țariste... pe podeaua căreia Vanta Răutu culegea, fredonând, firele de păr căzute din coafura de aur a unei eroine din revoluția rusească.

M. SEVASTOS

Serghei Esenin

Garduri vechi, urzici...

Garduri vechi, urzici
îngălbenite,
Iată locul, locul meu străbun!
S'au pitit subt veștede răchite,
Izbele săracului cătun.

Peste câmpul plin de iarbă
deasă,
Lângă iazul cu lumina 'n punți,
Tolănește-o cale nisipoasă —
Drumul spre Siberia și munți.

Peste zări se clăbucește fumul,
Din pământul împânzit de ruși,
Oameni frânți prin pulbere bat
drumul,
Oameni prinși în lanțuri și 'n
cătuși.

Toți sunt hoți și ucigași din
fire,
Cum au fost de soartă sorociți...
Indrăgit-am trista lor privire
Și obrajii trași și scofâlciți.

Mult rău fac din bine ucigașii,
Inimele lor nu se prefac,
Dar se strâmbă fețele și pașii,
Buzele sunt vinete și tac.

Și pe mine-un tainic gând mă
'ndeamnă,
Răsărit, așa, de undeva...
Ca și eu odată, într'o toamnă,
Să-mi împlânt cuțitu 'n cineva.

Și pe mine 'n vântul pribegirii,
Pe-acest drum glodos și
mohorît,
Să 'ndrăgesc tristețea osândirii,
Mă vor duce c'un juvăț de gât.

Și atunci când zâmbet voi
încinge,
Peste toate cele ce-au rămas,
Ploile și apele vor linge,
Urmele pe care-am să le las.

Din rusește de
GEORGE LESNEA

ARTA LA RASCRUCE

De vorbă cu Sigmund Freud și Hugo Thimig

Dela început țin să precizez, că aceste două interviewuri nu's recente. Ele au fost luate în Noembrie trecut, când Viena se mai amăgea în iluzia unui oraș al muzicii și ritmului și nu trăia sub starea de asediu, ca azi. De aceia acești maeștri vorbesc despre timpuri care vor veni, când de fapt ele sunt întronate.

Pe Sigmund Freud l-am cunoscut cu mult înainte de a-l vedea la Viena — cum se spune în limbajul cinematografic — în carne și oase. La o vârstă încă fragedă, el m'a convins că toate manifestările vieții noastre — dela cele mai vulgare și până la cele mai sublime — nu sunt făcute decât dintr'o simplă nevoie organică. Deschid o paranteză și mărturisesc: dacă l-aș fi văzut atunci când revolta încă nu-mi putea fi înăbușită, în loc să mă simt în fața lui o existență nejustificată, m'aș fi repezit la dânsul cu pumnii strânși și cu întrebarea naivă dar dureroasă: de ce m'a coborât fără indulgență la prozaicitate?

Dar a trecut atâta timp. Revoltamea de altădată s'a stins. Cuvintele care mă jigneau, mi-au devenit firești. Am ajuns nu să-l iubesc, dar să-l înțeleg. Să văd în el un om care a muncit ani de-a rândul pentru oameni necunoscuți. A dus singur, până la bătrâneță o luptă grea contra universului întreg care nu vroia să admită să fie animalizat, și care din

SIGMUND FREUD

răsputeri încerca să se opintească în frumosul și minciuna evului mediu.

Când servitorul a deschis ușa care, desparte salonul de cabinet, Sigmund Freud, dușmanul meu din adolescență, omul pe care l-am urât fiindcă mi-a spus adevărul, mi-a apărut extrem de simpatic.

Să nu credeți că Sigmund Freud e posac. Să nu vi-l închipuiți ca pe un doctor bătrân și maniac, încuiat ermetic în concepția sa, având sticlele ferestrelor colorate, ca să nu vadă lumea decât într'o singură nuanță. Nu, pentrucă vă veți înșela. Dacă vreți figura reală a aceluia ce a revoluționat medicina și morala deopotrivă, căutați mai de grabă în memoria voastră chipul unui poet.

Da! Un bătrân poet într'o vastă bibliotecă, aplecat asupra unei mese, pe care stau câțiva trandafiri, alături de file dintr'un manuscris, cu rândurile simetrice și elegante. Căci așa mi s'a înfățișat primul tablou al acestei vieți devenite legendare: Sigmund Freud desmierdând câteva petale galbene și cercetând atent culoarea lor catifelată.

Prin ferestrele de dimensiuni neobișnuite pătrunde ecoul altui spectacol, tot așa de măreț: soarele ce se rostogolește în apus, peste culmile dealurilor ce înconjoară Viena.

Sigmund Freud m'a observat. Vine spre mine aproape sprinten. Are în figură săpată veselia. Un zâmbet și apoi un râs sgomotos mă întâmpină:

— Ești al nu știu câtelea interviewer săptămâna asta. Noroc că-i Sâmbătă. Altfel ajungeam la cine știe ce număr. Și doctorii care mi-au prescris liniște absolută. Poftim de-i ascultă. Dar ia loc și nu fii supărat. M'am hotărât să nu mai primesc pe nimeni și nu mă țin de cuvânt. Pe onoarea mea, n'am voință.

Sigmund Freud îmi vorbește într'o franceză corectă, însă cu un ușor accent german. Il ascult și pe furiș duc mâna la notes și la stilo. Am de gând să-i pun câteva întrebări și răspunsurile vreau să le am aidoma, așa cum le-a rostit. Dar cel mai fin psiholog al continentului, a observat mișcarea și m'a oprit:

— Nu! Fără stilo. Nu mai sunt vremurile declarațiilor iscălite. Și apoi știu eu cu ce gânduri ai venit? Poate vrei să mă chestionezi despre o situație politică. Te avertizez că n'am să-ți răspund. Sau despre o temă de psiho-analiză, la care iarăși voi rămânea mut. Nu fii dezamăgit. Avem atâtea altele despre care să vorbim. Vrei să coborâm în parc?

— Da, maestre.

De când sunt în cabinetul acesta, atâta am apucat să spun. Și mi se pare că sunt de o veșnicie, și am stat o veșnicie în fața lui Freud, fără să scot o vorbă. Ași vrea să-mi dea răgazul să repet cuvintele de adineauri, ca o lecție pentru un apropiat examen. Dar el mă ia prietenește de umăr să ne îndreptăm spre ușă. Imi vin atunci în minte două gânduri. Cum m'o considera Freud pe mine în clipa aceasta. El obișnuit cu personalități care s'au anunțat prin cărți de vizită cu titluri celebre, — iar eu n'am putut scrie pe bucățica de carton decât numele și adresa... Și-apoi celălalt gând, mai îngrozitor: despre ce să-l interviewez? Venisem pregătit să atac chestiunea psiho-analizei...

Coborâm o scară lată ca a unui palat. Liniște de cavou. Covorul îngust e suficient de gros, ca să înăbușe orice sgomot. La câteva trepte, se repetă mereu un vas cu plante exotice. In fața ușii deschise așteaptă acelaș servitor care m'a condus la intrare. Ne face loc, cu toată ceremonia germană și rămâne mai departe acolo, ca o statue.

In fața noastră se întinde parcul, cu alei înguste și cu bănci la marginea peluzei. Dintr'un furtun, apa se împrăștie cernută fin, peste mătasa ierbei, tunsă mărunt, ca o coamă de cal pur sânge. Vântul care adie aduce spre noi vapori împrăștiați prin aer, dându-ne o senzație plăcută.

Sigmund Freud înaintează tăcut, ca și când ar fi singur. Tovărășia mea, pare să nu-l supere. Dacă nu i-ași pune nici o întrebare, știu că mi-ar fi recunoscător. Dar cum n'am venit aci nici să dau dovadă de recunoștință, nici de bun simț, rup tăcerea.

— Maestre...

— Vrei interviewul cu orice preț?

— Pentrucă...

— Motivele sunt de prisos. Intreabă.

Sigmund Freud se așează pe banca din drum. Fără invitație, mă așez și eu.

— M'ați oprit de a pătrunde în câmpul politicii și în acel al psiho-analizei.

— Da.

— Știm însă toți care v'am urmărit opera, că înainte de a face medicina, ați vrut să urmați cariera literelor. Deci o întrebare în domeniul artei, cred că este potrivită.

Cum priviți arta modernă?

Freud rămâne o clipă pe gânduri, își desface haina, răscolește nisipul aleii cu vârful ghetei, schițând un desemn cabalistic și începe:

— E drept că înainte am fost atras de literatură. Poezia am cultivat-o mult timp și chiar azi răsfoiesc cu plăcere volumele de versuri. Să răspund însă la întrebarea ce mi-ai pus nu mă cred competent. Ca să judeci arta, trebue s'o cunoști *à fond*. Să cutreeri țările și s'o urmărești cum se manifestă pretutindeni. Eu, din câte am putut spicui incidental, cred că e la răscruce. Artiștii au nevoie de posibilități noi de exprimare, care sunt foarte greu de găsit. Senzația ce o simte azi un pictor în fața unui nud, e alta decât aceia a lui Rafael. Deci și exprimarea trebue să fie alta.

HUGO THIMIG

Maniera rusească a produs o brutalitate în pictură, care nu poate fi condamnată, căci sinceritatea e o condiție *sine qua non* în artă. Dar brutalitatea aceasta, nu va rămânea, fiindcă nu reprezintă decât o fațetă a sufletului slav.

In arhitectură la fel. Trecerea dela gothic la cubism nu s'a făcut cum se pretinde, dintr'o nevoie. Nu! Dacă am renunțat la zecile de turnuri și turnulețe care se avântau cu evlavie către bolta cerească, e fiindcă cerul nu ne mai interesează.

Azi am constatat că „spiritualitatea" era o farsă. Malacoful împiedica ochiul de a urmări linia trupului, dar nu făcea decât să nască bănuiala și să întărească dorința de a-l poseda.

Repet, arta e la răscruce. La senzații noi, se cer exprimări noi.

— *Maestre, statul și societatea, contribue la evoluția artei?*

— Stat și societate, nu-s tot una, cu toate că așa s'ar părea. Sociologia ne-a învățat că statul s'a născut ca o

(Continuare în pag. II)

urmare a formei de viaţă numită societate. Dar azi statul e alcătuit din câţiva oameni care conduc şi o mulţime care ascultă. De pildă la Berlin, ce legătură e între acestea două? Nici una. Căci, orice s'ar spune, eu nu pot confunda crezul nazist cu cel al poporului german. Motivul? Simplu: filozofii germani, care sunt exponenţii societăţii, împreună cu toată intelectualitatea, n'au scris niciodată un singur rând prin care să se întrevadă situaţia de azi. Trec la întrebarea ce mi-ai pus. Statul german contribuie la evoluţia artei germane, forţând-o să meargă pe un anumit drum. Dar parcursul acesta e fals, şi nu contează decât pentru prezent. Mâne, când nazismul va cădea, va cădea şi arta nazistă. Invers: tot ce societatea influenţează prin mijloacele ei proprii, rămâne şi se continuă. La fel şi cu arta sovietică. Pictorii aşezaţi în faţa şevaletelor de către stat şi obligaţi să mânuiască penelul la comandă, dau poate şi lucrări bune, dar nu opere de seamă. Opera se naşte atunci când la şevalet l-a dus pe artist sufletul său.

— Incă o întrebare şi ultima. La răscrucea despre care aţi vorbit, arta vieneză — teatrul, muzica, pictura şi literatura — stau deopotrivă încă în cumpănă, sau unele şi-au găsit drumul?

— Intrebare foarte grea. Drumul nu şi l-a găsit nici una. Apoi excelând în teatru şi muzică, depindem totdeauna de stat. Incurajările lipsesc, mai ales când vremurile sunt turburi. Şi Viena aşteaptă zile care nu vor fi prea senine. La noi democraţia a intrat adânc în suflet şi va fi scoasă cu greu. Vienezului îi place libertatea şi nu renunţă la ea cu uşurinţă. Dacă cineva va încerca să i-o ia, va face să curgă multă... cerneală roşie. Imi pare că ai spus, că a fost ultima întrebare, nu?

Sigmund Freud se ridică de pe bancă, şi mă conduce spre ieşire.

Grădinarul a isprăvit de udat iarba şi soarele a apus după dealurile ce nu se mai văd.

Prin văzduh, liliecii au început reclama operetei cu acelaş nume, ce se joacă pentru a treia suta oară, în teatrul unde trebue să iau celălalt interviev: al lui Hugo Thimig.

Hugo Thimig, e unul dintre cei mai bătrâni actori ai Vienei. Numele lui, se poate spune că se confundă chiar cu al teatrului vienez, ţinând seama că familia Thimig e una din cele mai vechi familii de actori germani.

Hugo Thimig mai joacă încă. De teatrul pe care l-a iubit întotdeauna, mi-a mărturisit, îi e greu să se despartă. E drept, roluri care să-i mai convină vin rar, dar aşa rar cum vin, el tot le aşteaptă cu ardoare şi patimă.

Când i-am telefonat pentru un rendez-vous, îşi avea programul zilei întocmit. Dimineaţa, o repetiţie, după amiază o şedinţă la sindicatul actorilor vienezi, iar seara regisa opereta „Liliacul". Mi-a dat deci întâlnirea la teatru, în cabină.

— Iţi acord zece minute, adică până la ridicarea cortinei. Nu fiindcă sunt răutăcios, dar pentrucă.... n'am timp.

— Teatrul vienez...

— E aproape mort. Politica s'a amestecat şi a năruit toată munca noastră de decenii. Din 34 de teatre, cât am avut în 1914, azi avem patru şi nu merge unul ca lumea.

— E de vină criza economică?

— Da şi nu. Motivul adevărat însă, e că primim piese slabe, la care suntem nevoiţi să facem eforturi îngrozitoare, ca să le dăm puţină viaţă. O tragedie bună nu se mai vede. Şi să nu-ţi închipui că genul a murit. Genul ar mai avea încă succes. Dar o tragedie pretinde şi geniu, nu numai talent şi scriitorii noştri...

— Despre arta nouă?

— Nu mă pot încă pronunţa. Sovietele, cum nu mă aşteptam, au dat câteva directive bune, în special în regisorat. Ai auzit noua concepţie a teatrului electric rus?

— Nu.

— E foarte bizar, dar ideia are un sâmbure de inteligenţă. E vorba să se obţină, o amplificare a emoţiei artistice cu ajutorul curentului electric. Bănueşti cum?

— De loc.

— Scaunele au spetezele de metal şi prin ele trece continu un slab curent electric. Când actorul e la o tiradă de efect, curentul e mărit dintr'odată. Sistemul nervos capătă o vibraţie, care permite părţii cerebrale să recepţioneze cu mai multă uşurinţă. Iată cum ironia fină va putea fi prinsă de întreaga sală.

—Deci aplauzele garantate...

— Sau dacă totuşi nu, posibilitatea de a-i electrocuta pe toţi.

— Putem deci spera ca într'un timp scurt să avem o revoluţie în teatru?

— Da şi poate încă una mare. Dacă nazismul se va introduce şi la noi, vom avea şi posibilitatea de a fi obligaţi să jucăm.... programe politice şi să imităm fluerăturile sticleţilor. Nu zâmbi. In Germania, a început să se reprezinte... piesele naţionale şi patriotice. Imaginează-ţi calvarul, de a debita într'o tiradă, ura mea în contra Evreilor, când eu ţin la Berstein ca la un idol. Nu! Omenirea se sbate între civilizaţie şi barbarie şi nu ştie încotro să apuce.

N'ai putea dumneata să-i dai un sfat?...

R. E. MOREL

Răsfoind pe Vauvenargues

■ *Oamenii mari întreprind lucrurile mari, pentrucă sunt mari; şi nebunii, pentrucă le cred uşoare.*

■ *Trebue să te aştepţi şi să te temi de toate, dela oameni şi dela timp.*

■ *Sterilitatea sentimentului nutreşte lenea.*

■ *N'ar fi aşa de mulţi fericiţi dacă ar aparţine altuia să hotărască asupra ocupaţiilor şi plăcerilor noastre.*

■ *Nu se realizează multe lucruri mari prin sfaturi.*

■ *Cea mai falsă dintre toate filozofiile este aceia care, sub pretext de a elibera pe oameni de sclavia patimilor, îi sfătueşte să stea de geaba şi să se uite pe ei înşişi.*

■ *Cine va cerceta viaţa unui singur om, va găsi în ea toată istoria neamului omenesc, pe care ştiinţa şi experienţa nu l-au putut face bun.*

■ *Este bine să fii ferm prin temperament şi flexibil prin reflexiune.*

■ *Când ne-au istovit plăcerile, noi credem că le-am epuizat; şi zicem că nimic nu poate umple inima omenească.*

■ *Omul nu-şi propune să se odihnească decât pentru a se elibera de o dependinţă şi de muncă; dar nu poate profita decât prin acţiune şi nu iubeşte decât acţiunea.*

■ *Un om care mistue greu şi este lacom se poate să fie o imagină destul de fidelă a caracterului celor mai mulţi dintre savanţi.*

■ *Răbdarea este arta de a spera.*

■ *Oamenii de lume nu se întreţin despre lucruri atât de mici ca poporul; dar poporul nu se ocupă cu lucruri atât de frivole ca oamenii de lume.*

■ *Sufletele mediocre nu sunt relele şi bunurile extreme.*

■ *Nu trebue să judecăm oamenii prin ceiace nu ştiu, ci prin ceiace cunosc, şi prin modul cum ei ştiu.*

■ *Arta de a plăcea este arta de a înşela.*

■ *Leneşii au totdeauna dorinţa să facă ceva.*

■ *O gândire se poate întoarce ca şi o haină, pentru a servi de mai multe ori.*

■ *Răutatea ţine loc de inteligenţă.*

■ *Cei care n'au decât spirit, au gust pentru lucrurile mari şi pasiune pentru cele mici.*

■ *Oricât ni s'ar reprosa vanitatea, avem câte odată nevoe să fim asiguraţi de alţii asupra meritului nostru.*

■ *Cu cât eşti mai slab în lume, cu atât mai mult se pot comite greşeli fără pedeapsă sau poţi avea fără folos un mare merit.*

■ *Cea mai mare parte a oamenilor sunt atât de strânşi în sfera condiţiunii lor încât n'au nici măcar curajul de a eşi prin ideile lor; şi dacă se văd câţiva pe care specularea lucrurilor mari îi face întrucâtva incapabili de cele mici se găsesc însă şi mai mulţi cărora practica lucrurilor mici le-a tăiat până şi sentimentul celor mari.*

■ *Când soarta vrea să umilească pe înţelepţi, îi surprinde în acele mici împrejurări când suntem de obicei fără prevedere şi fără apărare. Cel mai dibaciu om de lume poate aduce cu sine nenorociri îngrozitoare câte odată; şi el îşi pierde reputaţia sau averea sa printr'o mică imprudenţă, după cum un altul îşi rupe piciorul plimbându-se în camera sa.*

■ *Mediocritatea de spirit şi lenea fac mai mulţi filozofi decât reflexiunea.*

■ *Nimeni nu se poate lăuda că nu a fost niciodată dispreţuit.*

■ *Tot ce n'am gândit decât pentru alţii este de obiceiu puţin natural.*

■ *Inţelepciunea este tiranul celor slabi.*

■ *Utilitatea virtuţii este atât de vădită încât o practică şi răutăcioşii din interes.*

■ *Cel mai mare dintre toate planurile este acela de a lua o hotărâre.*

■ *Natura a dat oamenilor talente deosebite. Unii se nasc pentru a descoperi şi alţii pentru a înfrumuseţa; dar poleitorul atrage mai multe priviri decât arhitectul.*

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Danton

Danton se înapoiase acasă de la Iacobini abia noaptea târziu. Era însoţit de doi prieteni: liniştitul şi calmul Herault de Sechelle şi tânărul şi capriciosul Camille Desmoulins gazetarul. Pe tot parcursul drumului Camille vorbea într'una. Injura pe Robespierre, pe Jacobini, comitetul asanării publice şi tribunalul revoluţionar. Ceilalţi doi îl ascultau liniştiţi.

— Revoluţiile se aseamănă mult cu Cronos — observă în sfârşit încet Herault. Mai curând sau mai târziu îşi înghit proprii lor copii.

Stăteau înaintea casei lui Danton. Un moment mai dură luarea de rămas bun. Apoi Danton urcă treptele cu paşi îndesaţi. Ceilalţi îşi continuară drumul discutând mai departe.

Danton îşi căută soţia. Era căsătorit din nou doar de-abia de-o lună şi îşi iubea nevasta cu toată pasiunea omului care a câştigat victoria numai după luptă îndelungată. Madame Danton era de-abia trecută de şaptesprezece ani. Acum îi eşise înainte pe coridor. Acesta o îmbrăţişă cu pasiune.

— Cum se află fericirea mea? — întrebă pe un ton înecat de pasiune.

— Sunt bine, Danton, sunt bine, — îi răspunse surâzând femeia. Faţa ei avea trăsături copilăreşti şi tot copilărească îi era şi privirea ei curată şi puţin rece. Dar acum nu-ţi pierde timpul cu mine. Inăuntru în salon un domn străin te aşteaptă deja de-o oră.

— Cetăţean, nu domn,—mormăi încet Danton. Dar apoi nu mai reveni asupra acestui defect de limbă. Şi ce vrea acest cetăţean?

— Nu ştiu. A spus că neapărat vrea să vorbească cu tine. Şi fiindcă pare a fi un domn nobil şi foarte distins, l-am poftit să şadă.

— De-ar auzi numai vr'un spion al cominternului că tu vorbeşti de domni nobili şi distinşi, c'apoi atunci putem să ne plimbăm împreună prin Conciergerie, observă Danton cu un umor amar. Dar după astea îşi îmbrăţişă din nou soţia şi o sărută cu tot focul dragostei. — Ei bine, dragă, o să văd ce vrea acest străin. Dar, apoi, fi iară mereu lângă mine ca să nu-mi lipsească nici o clipă societatea ta drăguţă.

Şi cu astea Danton intră în salon.

In salon stătea răzimat de cuptor un bărbat înalt şi slab. Acum că Danton apăru în uşe, păşi şi el înainte. Lumina lămpii de masă căzu peste faţa lui şi Danton îşi aminti bine că mai văzuse undeva faţa aceasta. Dar unde? In primul moment nu-i veni în minte. Dar apoi, îl recunoscu îndată. Nu încape nici o îndoială că acest cetăţean cu silueta subţire, a fost într'adevăr odată domn. Se numea prinţul de La Rochefoucauld-Liancourt, pe vremea când mai erau prinţi în Franţa. De atunci prinţul trăeşte la Koblenz, conducător al emigranţilor şi la Paris n'ar putea avea altceva de căutat decât ghilotina. Ce caută acest om ademenit în vizuina leului? Cum îndrăzneşte şeful emigranţilor să vină la Danton? Aceste gânduri îl surprinseră într'atâta pe cel ce intrase, că un moment îşi privi nemişcat mosafirul.

Prinţul înclinase acum puţin din cap.

— Bună seară, Danton, — zise cu o voce puţin trăgănată. dar aspră. D-ta te miri că mă găseşti aici. Crede-mă că fără o cauză serioasă nu te-aşi fi vizitat.

— Dacă aş striga afară pe fereastră, pe d-ta te-ar duce direct pe piaţa Gréve, — observă celalt, care cu timpul îşi recâştigase liniştea.

Prinţul îşi încrucişă liniştit braţele.

— Danton, d-ta eşti un mare criminal, — zise după aceia cu o voce care par'că voia să exprime linguşire sau compliment. D-ta eşti un foarte mare criminal. Dar sunt totuşi lucruri, care... cu un cuvânt, de care nu eşti nici d-ta capabil. Nu vei striga afară pe fereastră şi nici pe mine nu mă vor duce pe piaţa Gréve. Din contră vom discuta liniştit chestiunea pentru care te-am vizitat.

Tribunul poporului privi prinţul cu o mină de parc'ar fi voit să se arunce asupra lui. Dar apoi zâmbi şi îl pofti să şadă.

— De ce fel de chestiune este vorba? — întrebă.

— De o chestiune foarte serioasă. Voim să eliberăm regina, pe care de asemenea o condamnase la moarte conventul. Pentru acest scop venisem la Paris. De aceia mă adresez d-tale, Danton, fiindcă ştiu prea bine, că în cercul prietenilor d-tale intimi nu odată ţi-ai exprimat părerea contra procesului înscenat reginei.

— Ce ştii despre convorbirile mele intime cu prietenii mei? — se repezi Danton. Acum era într'adevăr mânios. — Ce josnicie e că ci-devanţii îşi menţin printre noi spioni.

Prinţul a rămas însă liniştit şi calm. — Nu ţinem spioni printre d-voastră şi nici nu avem nevoe de spioni. Sunt destui care de formă aprobă acest dans de vrăjitori, pe care-l joacă cu biata Franţă o mulţime de nebuni şi criminali, dar care în taină sunt pătrunşi în adâncul sufletului lor de sentimente mai bune.

— Cu un cuvânt, în taină trădători.

— Nu te condamna însuţi, Danton, că şi d-ta faci parte din tagma lor.

— E o calomnie josnică.

Prinţul se apropie cu un pas.

— Calomnie? Dă-mi voe să-ţi reamintesc un epizod. In prima Sâmbătă a lunii trecute un bărbat singuratec îl vizitase pe abatele de Firmain, care duce o viaţă retrasă de sfânt, şi care trăeşte ascuns în Paris, deşi Puterea îl caută în ruptul capului. Bărbatul singuratec voia să se spovedească, ca apoi abatele să-l poată cununa cu logodnica lui. Iţi aminteşti de acest epizod, Danton? D-ta te-ai spovedit şi te-ai cununat după liturghia pe care conventul o numeşte superstiţie medievală.

Faţa lui Danton deveni foarte palidă.

— Şi asta o ştiţi? Doar abatele mi-a promis să ţină totul în secret — şi eu m'am încrezut în el, — mormăi încet.

— Abatele îşi respectase secretul. Numai că au fost alţii care îţi urmăreau paşii. Ştim că Danton este conducătorul omorurilor din luna Septembrie, ale cărui mâni erau mânjite cu sânge şi care în taină se roagă pentru iertarea păcatelor sale. Şi acum are posibilitatea ca să-şi îndrepteze o mare parte din păcatele sale, sau, poate, să-şi ridice de pe suflet toată greutatea lor. Salvează viaţa reginei, răpeşte din închisoare acest martir nobil şi noi îţi vom preaslăvi numele şi ne vom ruga pentru odihna sufletului d-tale.

Danton începu să se plimbe cu paşi mari prin odae. Faţa lui care de altfel şi de alte dăţi îşi schimba mereu expresia, acum trăda lupta unor sentimente furtunoase. Se oprea câte-un moment şi apoi îşi urma plimbarea. Prinţul îl privea liniştit.

— D-ta ai luat cunoştinţă despre un lucru de care credeam că va rămâne pe veci o taină, — începu în sfârşit cu o voce adâncă. Nu-mi place jocul de-a v'aţi ascunselea. Ştiu că dacă se va da publicităţii spovedania şi cununia mea secretă, atunci popularitatea mea va fi puternic zguduită din temeliile ei. Şi Robespierii aşteaptă doar atât.

Peste trăsăturile reci ale prinţului se părea că străbate un fel de uimire.

— Cum? Pentru ceiace ţi-ai vărât capul în pierzanie, n-ai sacrificat nimic din convingerea d-tale? Ea a fost dorită numai de capriciul unei femei? Şi aceasta era o cauză destul de suficientă?

Celălalt aprobă din cap.

— Da, voinţa unei fete a fost mai puternică decât amintirile trecutului meu şi îngrijorările viitorului meu. Nu-i aşa că e ceva neobişnuit? Acest ceva neobişnuit este hărţuit mereu de patru mii de ani de către poeţi şi este într'atâta de învechit încât azi ni se face rău când ne mai întâlnim cu el pe hârtie. Şi eu mi-am râs de iubire, prinţe, şi eu mă mândream cu axiome usturătoare, şi la urmă tot am ajuns la bunul abate Firmain. Omul este un cap cuminte, învăţat şi cu judecată rece, ştie că nu este suflet, ştie că nu este viaţă de-apoi, şi totuşi doi ochi albaştri fac cu el ce vor. Acum ştii, prinţe, ce-am căutat la preot. Nu păcătosul pocăit, ci bărbatul îndrăgostit a fost la el. Dar slab sunt numai în faţa nevestei mele. Şi acum du-te la Robespierre şi comunică-i că Danton a căutat în taină mângâere sufletească la duşmanii republicei.

Tăcu. Prinţul de-asemenea nu zise nimic un timp oarecare. In sfârşit totuşi se decise:

— Sub nici un motiv nu eşti dispus să salvezi regina? — întrebă.

— N'aş putea face nimic în favorul ei, — răspunse Danton. Era din nou liniştit. — Soarta ei se va împlini. Precum se va împlini şi soarta noastră a tuturora, prinţe. Omul nu poate să lupte contra ei, cel mult va putea beneficia de acele puţine momente ce i se mai dăruesc.

La Rochefoucauld-Liancourt se îndreptă spre uşe. Celălalt nu-l reţinu. Dar la uşe prinţul se mai întoarse odată.

— D-ta eşti un om tare şi nu crezi în halucinaţii şi în spirite, Danton, — zise încet. Pentru aceia totuşi vei avea o noapte foarte rea. Noaptea aceia în ale cărei zori vei ajunge şi d-ta în piaţa Gréve şi în ale cărei ceasuri lungi îţi va veni în minte numai nevasta d-tale şi nici un alt gând ce ţi-ar putea aduce mângâere. Nu voi urgenta noaptea aceia, dar o doresc totuşi din toată inima să nu mai întârzie mult.

Se înclină adânc, ceremonios, şi părăsi odaia.

CORIOLAN BARBAT

Viaţa....

Am plecat din Bucureşţti. Mi-a trebuit un adevărat curaj s'o pornesc la drum, pe un aşa timp ploios. Aci e urât, monoton, trist şi plouă, plouă.

Sunt mulţumită însă, aici nu trebue nici fard, nici tualete, nici blănuri, nici limusină. Se îmbracă lumea cu ce are, pe faţă nu pune artificii, se mănâncă într'un prea modest „restaurant" — să-i zicem — mâncări rămase două şi trei de zile la rând, într'o ceaţă de fum, cu zgomot de table trântite de unii şi înjurăturile altora. Aci nu ai oră la culcare şi sculare, la mese sau vizite. Aci fac „toţi" ce vor şi ce le năzare. Acei toţi sunt vreo 10—12 persoane de sex unic feminin, pentrucă aci nu e lux, nu e gomă şi nu sunt tipi. Pardon! Sunt câţiva localnici; dar... ce e val ca valul trece.

Aci trăim fiecare cu gândurile noastre şi durerile noastre. Numai eu, afară de gândurile şi rănile mele, mai trăesc prin gândurile alteia.

Am venit în tren cu o doamnă admirabilă, cu care am vorbit mult şi de toate, una dintre acele femei pe care nu le întâlneşti decât odată sau de două ori în viaţă. Când ne-am despărţit îmi spune: — Vino la mine într'o zi, stau în strada.... am să-ţi spun multe. N'ai teamă; bărbatul meu pleacă mâne, nu ne va deranja nimeni.

Mărturisesc că trei zile nu m'am gândit să mă duc; dar într'o seară, când ploaia nu mai ţinea seamă că nervii noştri au ajuns la capăt, mi-am pus haina, mi-am luat umbrela şi-am pornit-o.

Am găsit-o plângând, bând calmante. N'am încercat s'o încurajez. Pe mine marile dureri ca şi marile fericiri mă amuţesc.

— Stai, îmi spune, acum că eşti aci... îmi trece. Singurătatea ca şi tovărăşia celor pe care-i urăsc, mă scot din minţi. Vin din sanatoriu, sunt bolnavă de nervi, am să mor nebună. Nu-i frumos?

Am privit-o ţintă. Mi se făcuse frică. A suflat în lampă, a scos bricheta din poşetă, a aprins o ţigară şi, la lumina ţigării, a început să-mi povestească:

— Când eram de 11 ani îmi plăcea un elev de 13 ani — azi mare violonist. El iubea pe o prietenă a mea. La 13 ani aşteptam, când ieşeam dela şcoală, un elev din clasa a şaptea — azi mare actor — ca să-mi şoptească vorbe dulci; iar el iubea pe sora mea. La 14 ani, fiind la un ceai, un mare pictor de atunci şi de azi — mă sărută pentru prima oară, pentruca să nu-l mai întâlnesc niciodată. La 16 ani mă amorezez nebună de un doctor, — azi ofticos — care mă chinuia şi se amuza cu mine, ca peste două luni mai târziu să se logodească cu o prietenă. La 17 ani mă îndrăgostesc de un consul italian pe care nu-l uitam dacă nu plecam la Mare, unde m'am împrietenit cu un ofiţer de marină — de care nu eram amorezată şi nici nu-l iubeam.

In timp ce eram acolo uit şi pe consul, şi pe ofiţer — pentru că venise doctorul.

La 19 ani mă amorezez de un om fără nici o ocupaţie — dar cu viitor — un om superb, pentruca să nu mai mă cunoască când ajunge ministru plenipotenţiar. In vara aceluiaş an vin aci şi cunosc un doctor pe care îl iubesc de cinci ani — dar care a plecat în Tahiti. Intre timp mă amorezez de un alt doctor care mă operase; şi apoi — de altul care e nebun, de un şef de orchestră dintr'un mare restaurant din Aix-les-Bains... de un arhitect care s'a împuşcat... de un avocat care s'a spânzurat şi de un american care s'a aruncat dela al zecelea etaj.

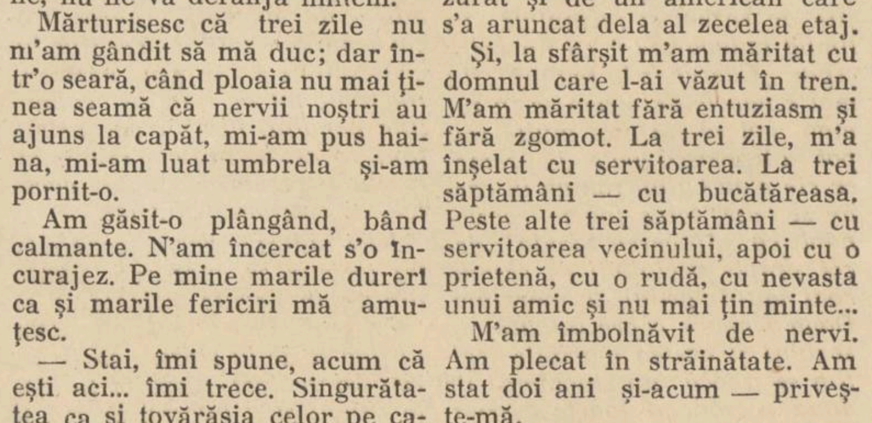
Şi, la sfârşit m'am măritat cu domnul care l-ai văzut în tren. M'am măritat fără entuziasm şi fără zgomot. La trei zile, m'a înşelat cu servitoarea. La trei săptămâni — cu bucătăreasa. Peste alte trei săptămâni — cu servitoarea vecinului, apoi cu o prietenă, cu o rudă, cu nevasta unui amic şi nu mai ţin minte...

M'am îmbolnăvit de nervi. Am plecat în străinătate. Am stat doi ani şi-acum — priveşte-mă.

Totul se petrecuse ca'ntr'o biserică la spovedit. Lacrămi mari îmi curgeau pe faţă; iar ea râdea cu hohote. A aprins lampa, m'a mângâiat şi mi-a spus cu glas: — Nu te mărita; şi mai ales nu iubi; toţi sunt imbecili. Doreşte-i fără să vrei să-i ai; şi urăşte-i, răzbunându-te. Noi suntem prea slabe şi ei prea darnici.

Târziu, când zorile se iviseră, încă nu închisesem ochii.

MIMY POMPILIAN

Antologia dragostei şi a femeii

■ *Orice femee are comori de voinţă şi de energie pentru a-şi apăra fericirea, chiar o femee vinovată, chiar turburată.* — (M. Prévost).

■ *Dintre milioanele de femei ale globului, numai o infimă minoritate se pot bucura în adevăr de privilegiul de a fi femei.* — (Arthur Sing).

■ *Corabia unei femei, imediat ce nu mai poate avea cel mai bun căpitan, îşi va transforma stăpâna într'o naufragiată.* — (Amiralul Astum).

■ *Sunt unele femei pentru care un caz de conştiinţă nu-i altceva decât a întoarce o pagină.* — (R. Morning).

■ *Femeia sportivă de astăzi, cea lipsită de discernământ, înglobează în exerciţiile fizice mai mult sau mai puţin armonice, şi fenomenele sufleteşti. Dragostea mai ales devine un simplu match.* — (Marie Andréolis).

■ *Posesiunea cărnii nu este adevăratul mijloc pentru cunoaştere; este creatoare de miragii; dorinţa, săturarea rând pe rând transformă şi deformează fiinţa iubită. Celeia care s'a dat poate că nu-i mai cerem nimic decât trupul. Don Juan cunoştea destul de prost femeile.* — (Fr. Mauriac).

■ *Pentru a plăcea noi nu ne bazăm întotdeauna numai pe calităţile noastre morale. Femeile sunt atât de frivole! Un costum bine tăiat produce adesea asupra lor mai multă atracţie decât o conversaţie substanţială. Trebue să le luăm şi noi aşa cum sunt.* — (Fr. de Miomandre).

■ *Niciodată bărbaţii nu devin mai drăgăstoşi decât atunci când li s'a iertat vre o infidelitate trecătoare.* — (Ninon de Lenclos).

■ *La douăzeci de ani, se cere iubirii efuziuni spirituale, nu ştiu ce sublim în doi, legături eterice ale sufletelor, culmi nebănuite, idealul, inaccesibilul, Dumnezeule.... Mai târziu, i se cer guri, braţe, torsuri, genunchi.... căldură, frăgezimea omenească.... tinereţea, corpul omenesc!* — (P. Géraldy).

■ *In lupta conjugală, învingătorul este deobiceiu acel din doi care pune mai puţin preţ pe pace. Adesea deasemenea şi cel mai meschin, şi nu uita că însuşi defectele femeii tale o califică pentru victorie.* — (J. Rostand).

■ *Printre femeile de naştere şi educaţie burgheză, fiinţa feminină sau feminitatea, dela mic la mare, şi de sus în jos, este totdeauna, pentru a vorbi astfel, aceiaşi fiinţă, şi sensibilitatea unora şi altora pare fabricată pe acelaş calapod. Sub acţiunea agenţilor exteriori, femeia bine crescută sau aproape astfel, are repulsiuni, duioşii, compătimiri, sau chiar atacuri de nervi care par că au fost prevăzute şi descrise într'un program compus pentru clasa întreagă, şi aceasta într'o măsură, o ponderare, ceva convenit care nu este niciodată depăşit. La toate primele mişcări sufleteşti sunt în realitate cele de al doilea, mişcări corectate şi şlefuite după convenienţe; afară de mici nuanţe produse de un temperament, de o nervozitate excepţională, totul se petrece la fel sub despotismul unui oare care „aşa trebue", atenuând şi ştergând personalitatea.* — (E. de Goncourt).

Extrase şi traduse de

AUREL GEORGE STINO

Nepoftiții

Dar pentru ce, pe lângă cei chemați, au eșit la iveală, ca să dea tonul atâția nepoftiți?

Am observat că nici epocile mari istorice nu sunt lipsite de partea lor de ridicul. E netăgăduit că în clipele de față trecem prin momente de cea mai mare însemnătate pentru istorie. Poate ați notat și dvs. următorul fenomen ciudat: că tocmai atunci când panica e mai mare și valurile evenimentelor mai turburi, nechemații se simt mai autorizați ca oricând să-și spuie, fără să-i întrebe nimeni, cuvântul.

O mulțime de oameni, lipsiți de orice intuiție, ies la iveală și încep să... combată — vorba lui Carageale — pe nepoftite.

Și combat, nu glumă. Ba încă după anumite clișee. Ei sunt inventatorii vorbelor goale și ai locurilor comune atât de cunoscute:

— Sus inimile!... ca și cum inimile noastre ar fi puse pe o macara permanentă, gata să le ridice.

— Să ridicăm stindardul libertății!... ceeace ar însemna că stindardul acesta nevăzut al libertății dumnealor — când îl cauți stă mereu pe jos...

Simțul realității e — firește — pentru această categorie de cetățeni tot așa de necunoscut ca și numele lor pentru public. Simptomul e destul de interesant, iar explicația lui o găsește Schopenhauer în următoarea constatare: „Mândria cea mai ușoară — zice el — este mândria națională. Cel ce o are, arată prin aceasta, lipsă de însușiri individuale, de care ar putea cu drept cuvânt să fie mândru; căci altfel nu și-ar pune această mândrie într'o însușire pe care o împărtășește cu atâtea milioane. Din contră cine are adevărate merite personale, va recunoaște foarte bine greșelile propriei sale nații, fiindcă le are totdeauna înaintea ochilor. Dar orice mișel, care nu are nimic cu ce se poate mândri pe lume? El își găsește scăpare în nația în care s'a întâmplat să se nască și se apucă a fi fudul cu ea. Cu aceasta se mângâie și din recunoștință îl găsești gata a apăra cu mânile și cu picioarele toate greșelile și nebuniile care o caracterizează".

Dante descrie în cântul III din INFERNUL său un vălmășag de ființe care scot „suspinuri", plânsete și vaete adânci răsunând în văzduhul fără stele. Fel de fel de limbi, vorbe înfricoșătoare, țipete de durere, scrâșniri de mânie, glasuri tari și răgușite, mâni care se ating..." Când întreabă pe Vergiliu cine sunt acești nefericiți învinși de durere, poetul latin îi explică:

„*Sunt sufletele marei mulțimi care trece prin viață fără să lase nici o urmă. E printre ei fără îndoială și artistul care a primit gratis în cap ouăle, deși erau scumpe; e și domnul cu articole patriotice efemere. Sunt cei care vin și se duc într'una, fără nici un scop, ca niște umbre atât în iad cât și pe pământ.*

„Naționalitatea trebuie simțită cu inima — zice Eminescu — și nu vorbită numai cu gura. *Ceeace se simte și se respectă adânc, se pronunță foarte rar*".

Simțul realității impune în prima linie omului urmărirea unui ideal. El trebuie să-i dea însă, în acelaș timp, și discernământ în alegerea mijloacelor pentru a-l putea atinge.

Simțul realității mai face din cineva ceea ce numea Gheorghe Panu „un om". El îl dispensează chiar și de unele calități care s'ar părea inerente în politică, cum sunt darul vorbirii și al scrierii.

Din potrivă, oratoria sau talentul de scriitor devin o armă primejdioasă în mâna omului lipsit de acest simț.

I. A. BASSARABESCU

Cronica germană

Ștafetă pentru Schiller

La 20 Iunie 1934 s'a serbat o aniversare a lui Schiller în Germania într'un mod original și extrem de simptomatic.

Au încercat să reprezinte câteva din dramele sale în care mișună idei despre dorința de libertate și ura împotriva tiranilor, dar n'a mers...

La Hamburg, de pildă, au dat o reprezentație cu Don Carlos. *Intr'un loc, Marchizul de Posa, spune:*

— „*Dați-ne* libertatea de gândire!"

Publicul a început să aplaude furtunos și ostentativ.

Don Carlos *a fost interzis.*

Clasicii, trebuesc, totuș, sărbătoriți, de vreme ce autorii moderni ca frații Mann, Lion Feuchtwanger, Toll, etc., au luat drumul exilului protestatar!..

Amintirea lui Schiller s'a onorat prin... sport.

Operele lui sunt de o incomodă actualitate.

S'a dat ordin organizațiilor tineretului să scoată la o ștafetă 30.000 sportivi. Un lanț de... picioare iuți spre locul de naștere al poetului. Au fost picioare tinere care au parcurs chiar 306 kilometri în onoarea lui Schiller!..

In locul capului, picioarele, în locul declamării versurilor, sudoare în ciubote sportive!...

Moartea lui Pallenberg

Actorul Max Pallenberg a murit în exil — juca la Viena și la Praga — într'un accident de aeroplan.

Pallenberg nu poate fi asemănat ca geniu artistic decât cu Charlie Chaplin: arta lui era venerală de cel mai rafinat intelectual și gustată cu efuziune de ultimul proletar. Simplicitatea mijloacelor aș spune clasicitatea lor, era forța acestui actor german.

Ziarele hitleriste, în necrologuri lipsite de pietate, nu i-au iertat un lucru: rassa (semită). Il numesc „clown", „natură ahasverică". Dar în iarna fatală 1932, cu o lună înainte de venirea dictaturii, Pallenberg se afla într'un turneu la München. Șefii „casei brune" se înghesuiau în loji și la parchet, l-au aplaudat, i-au adus omagii, în particular. Râsul și surâsul nu cunoșteau paragrafe.

Germania oficială nu l-a iubit și nu-l putea iubi pe Pallenberg fățiș, oricâte acolade i-ar fi oferit în particular.

Rolul favorit al actorului era Schwejk, parodia militarismului, lipsa patosului oficios, naturalețea populară.

Pallenberg era — cum spune Polgar — dărâmător de iluzii... mânuia cruzimea microscopului... un artist al măștilor și al demascării".

Actorul satiriza în cele mai bune roluri ale lui lipsa de spirit și stupida gravitate a Germaniei vechi wilhelmiene. Geniul demascării devenise periculos ordinei Statului, într'un Stat unde totul este mască, vechea mască a imperialismului prusac.

Pallenberg a plecat și a murit în exil, departe de „micul om" depe strada Berlinului de care a fost iubit și pe care l-a iubit...

Imprumutul intern

Lipsa de mijloace financiare pentru a menține mascarada dictaturii se face tot mai adânc simțită.

S'a luat hotărîrea lansării unui împrumut pe piața internă.

S'au dat cele mai largi asigurări și promisiunile cele mai ispititoare. S'au făcut presiuni. Se nădăjduia la o subscriere de minimum 500 milioane mărci — cifra dată de ziarele economice — sau — cine știe? — poate chiar 1 miliard mărci în ziarul oficios. (Și le lăsa gura apă!)

Rezultatul: s'au subscris... 70 (șaptezeci) de milioane mărci!

A început și clasa bogaților să piardă încrederea în durata dictaturii Hitler?

Imprumutul intern poate fi considerat ca un termometru. Intre subscriitorii celor 70 milioane mărci se găsesc 5 bancheri evrei (Mendelsohn, etc.), care au făcut-o, probabil, de teama represaliilor.

Două scrisori de ale lui T. Maiorescu

Boa a lui Eminescu la Viena. Ediția Maiorescu a poeziilor sale. „Junimea" la 1876. Destituirile corifeilor junimiști. Darea în judecată a lui Maiorescu. Starea culturală. „Junimea" bucureșteană

In jurul manuscriselor postume ale lui *Maiorescu* s'au făcut diferite discuțiuni care în cele din urmă au ajuns la o definitivă edificare: ele vor apărea la toamnă într'un volum compact și vor cuprinde „*Insemnări*", pe care marele critic și le-a notat în decursul anilor într'un număr de 44 caete și din care unele extrase au fost publicate în „Convorbiri Literare".

Opera postumă a fost dată la tipar de către fiica marelui critic, d-na *Livia-Maiorescu-Dymsza* și tipărirea va fi supraveghiată de d. prof. *Rădulescu-Pogoneanu*.

In așteptarea acestei lucrări *care va aduce interesante informațiuni cu privire la mișcarea politică și culturală desfășurată într'o epocă de peste jumătate secol* — vom reproduce mai la vale două scrisori deosebit de interesante pe care Maiorescu le-a adresat surorei sale *Emilia Maiorescu-Humpel*.

Scrisorile ce urmează și din care o parte le redăm în facsimil, datează: prima din anul 1876, adică din timpul când guvernul lui *Lascar Catargiu*, din care făcuse și el parte, era dat judecății după stăruitoarea insistență a lui *Eugen Stătescu;* iar a doua scrisoare datează din anul 1883, din timpul marei tragedii a poetului *Eminescu*, care atuncea se afla bolnav la Viena.

O reproducem mai întâi pe aceasta, având în vedere interesul deosebit și actualitatea permanentă pentru acest mare geniu al României.

Iată textul acestei scrisori:

București 6/1 Decembrie 1883

Dragă Emilie,

Despre Eminescu o notiță primită dela doctorul Obersteiner, asistentul doctorului Leidesdorf. El are un „ușor acces de paralizie, cu crampe, care deși n'a lăsat urme, înrăutățește și mai mult prognosa".

Altminteri aceleaș deliruri în conversație.

In răstimpul acesta am trimis astăzi corectura ultimei coli (No. 20) tipografiei Socec-Teclu, care tipărește într'o admirabilă ediție poeziile lui Eminescu, așa că peste vre-o zece zile apare volumul pe care, natural, ți-l voi trimite imediat. Ii mai scriu numai o scurtă prefață.

Poeziile, așa cum sunt orânduite, sunt cele mai strălucite ce s'au scris vre-o dată în românește și chiar în alte limbi. Unele absolut inedite, mai ales un frumos sonet despre Veneția *și o* Glossă.

Deasemenea apar traduse în românește și „Schițele din Moldova" de Kotzebue. *Cu trei zile înainte am corectat și revăzut ultima coală. Ți le voi trimite poimâine.*

In ultimele trei săptămâni am corectat zilnic câte 4 coli, două din Eminescu două din Kotzebue. Pe lângă aceasta Cameră, *advocatură și Academie. Un adevărat călăreț de circ pe patru cai deșelați.*

Na, la sfârșitul anului, pela 27 Decembrie stil vechiu, vin la Iași pentru două zile.

Până atunci adio.

TITUS

Scrisoarea aceasta este deosebit de interesantă, fiindcă Maiorescu a fost acuzat o viață întreagă că nu s'a ocupat și nu s'a îngrijit de boala lui Eminescu. Marele critic a suportat toate atacurile ce i s'au adus pe această chestiune fără a răspunde vre-o dată. Abia acum, după atâția ani dela moartea lui, s'a găsit scrisoarea plină de iubire părintească și de nemărginită admirație pe care a trimis-o lui Eminescu la Viena și apărută în „Convorbiri Literare" (1932). Din textul acelei scrisori ca și din scrisoarea de față, se poate vedea că Maiorescu a fost în corespondență cu *Eminescu* pe când poetul se afla în convalescență la Viena și că a avut permanentă grijă de însănătoșirea lui.

✻

A doua scrisoare e și mai veche și adresată tot surorei sale Emilia Maiorescu Humpel. Ea nu e mai puțin interesantă întrucât din cuprinsul ei—scris în ton ironic—*se oglindește starea politică și culturală dela acea dată*. Iată și această scrisoare:

București 6/18 Octombrie 76

Ilustrissimă soră,

Ce se mai petrece pe șesurile teluricului Bahlui? Conservatorul din nou în funcțiune și onoruri instituit, în schimb Eminescu *revizorul școalelor elementare destituit, directorul școalei normale* Bodnărescu *idem, cu tot concursul nu vor să-l confirme;* Naum *idem,* Buicliu *idem,* Pogor *idem, d-ra* Marquard *de aici idem,* Manliu *idem,* Nica *deasemenea, tot așa* Mănăstireanu *deacolo. Școlile elementare nu se mai înmulțesc, în schimb* „Societatea Academică", *subvenționarea școlilor în Bulgaria.*

Vechea și frumoasa Direcție — după care fetele noastre dela țară când vor să se mărite cu cineva cer o pereche de pantofi de lac și un coc — dar nu pământ și albituri!...

Eu însă privesc lucrurile cu vechea voioșie și reinoit scepticism și mă bucur mai ales despre Principele Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen.

Intre timp nevastă-mea e de zece zile aici, sănătoasă și voioasă. Livia e la Dresda în pensionul doamnei Dr. Grosmann-Schvoth (Piața Bismark No. 8), o clădire frumoasă și elegantă, la masă te pui cu mănuși (absurditate caracteristică), 15 pensionari, 450 taleri anual, fără lecții de pian, pentru fiecare lecție 1 sau 2 taleri, după profesor.

EMILIE HUMPEL-MAIORESCU

Eu mi-am închiriat aici o locuință în str. Sf. Vineri 19, alăturea de sinagogă, plătesc 180 galbeni anual (mai înainte 450 galbeni). Cheltuesc ultimul rest al capitalului meu și de două luni de advocatură n'am încasat o lețcaie; astăzi urmează să primesc dela un ovreu soios dela Asigurare primii 10 galbeni, dacă va fi atât de prost ca să mai vie. Dar totdeauna voios și bine dispus.

Procesul politic n'a mai făcut un pas înainte și mă interesează tot atât de puțin cum nu-mi pasă de japonezul Ten-Fun-Daivio, iar nici decum de subscrisul eminent om de stat, care fără nici o aspirațiune practică a adus-o atât de departe încât în conștiința compatrioților săi trăește ca un înverșunat și satanic reacționar. Și nu fără rezon...

Spune-mi, Emilie, ai primit câteva rânduri dela Mite *cu înștiințare despre copilul ei? Nu vrei să reacționezi asupra acestei chestiuni?*

Iar dacă într'o zi te vei pune să-mi scrii, scrie-mi un cuvânt despre o istorie, confuză pentru mine, de niște prune pe care mama mea le-a poftit pe când era gravidă cu mine, Anno Christi 1839, și care mi-au rămas ca semn, la naștere, în mijlocul frunții. E ceva adevărat?

Precum vezi mă ocup nu cu colecționarea prunelor, ci de fapte fiziologice.

Scrie-mi un cuvânt cum vă merge dealtfel cu școala. Eu sunt pe cale de a chema aici la viață un soiu de „Junime" nouă, atâta timp cât mai arde candela. Faimoasă și caldă toamnă, nu-i așa?

Titus

Scrisoarea reclamă o serie de lămuriri absolut necesare pentrucă cuprinsul ei ironic evidențiază starea sufletească a marelui critic la acea dată.

Ironia dela început se referă la noul regim ce a urmat guvernului conservator prezidat de *Lascar Catargiu*, care fusese dat judecății și din care, cum am arătat, făcuse parte și *Maiorescu* alăturea de *Th. Rosetti* și *P. P. Carp*, junimiști, și de *Costaforu, N. Krețulescu, Al. Lahovary, I. Em. Florescu, P. Mavrogheni, Gh. Cantacuzino, C. Boerescu.*

Puțin obișnuit cu toate înlocuirile ce se făceau la schimbările de regim (practică rămasă și astăzi slavă Domnului în vigoare) *Maiorescu* era adânc mâhnit de destituirea lui *Eminescu* din postul de revizor școlar, de neconfirmarea lui *Samson Bodnărescu* la direcția școalei normale „Vasile Lupu" din Iași și de licențierile lui *Naum, Manliu* și ale celorlalți care fuseseră numiți la catedre sau în diverse funcțiuni, pe când Maiorescu era ministru. *Manliu*, despre care e vorba în scrisoare, este fostul profesor și autor de cărți didactice, de specialitatea limbii române; *Mănăstireanu* este fostul membru al „*Junimii*" din Iași și fost director al școalei comunale de meserii din acest oraș. Domnișoara *Marquard* presupunem a fi fost profesoară de limba franceză la București.

Maiorescu după ceea ce scrie în această scrisoare pare să nu fi văzut *atuncea* cu ochi buni „*Societatea Academică*" înființată de *V. A. Ureche*, pe care l-a atacat crunt în „*Direcția nouă*" deși „*Societatea Academică*" a devenit în urmă „*Academia Română*", al cărei membru golrios a fost *Maiorescu*, în secția literară. Iar în ce privește „*subvenționarea școlilor din Bulgaria*", *Maiorescu nu era, desigur, potrivnic ideii de a se da Românilor din Macedonia școli românești, fiindcă dorea ca mai întâi aceste școli să fie destinate poporului din țară*. Toate aceste fapte l-au amărât pe Maiorescu care vedea în ele reînvierea „*vechei și frumoasei Direcții*", adică reîntronarea vechilor moravuri care înlocuiau „*Direcția nouă*".

Livia, despre care e vorba în scrisoare este fiica lui Maiorescu, actuala doamnă *Livia Maiorescu Dymsza*, iar *Mite* este scriitoarea *Mite Kremnitz*, care precum se știe a nutrit o iubire ideală pentru *Eminescu*.

La plecarea sa din Iași, „*Junimea*" lui Maiorescu mai trăia în toată splendoarea în capitala Moldovei și marele critic venea regulat la celebrele aniversări ale societății. Totuși pentru a strămuta acest spirit cultural și noua sa directică, Maiorescu a încercat și realizat chiar într'o anumită măsură o „*Junime*" bucureșteană care a dăinuit multă vreme, în care s'au produs opere de valoare, dar... care n'a mai avut nimic din caracteristicele spirituale ale faimoasei „*Junimi*" din Iași.

Sub aceste raporturi scrisoarea lui Maiorescu dela 1876 este un document autentic de mare valoare.

C. SĂTEANU

P. S. Scrisorile de mai sus sunt scrise de Maiorescu în limba germană, și adresate surorii sale *Emilie Humpel-Maiorescu*, profesoară și pedagogă, care după stăruințele fratelui ei, marele critic, și-a strămutat dela Brașov la Iași vestitul ei institut liceal de domnișoare.

Facsimilele complecte ale scrisorilor lui Maiorescu, apar curând în al 5-lea volum „*Studii și documente literare*" ale d-lui *I. E. Toroutiu*, consacrat exclusiv societății „*Junimea*".

Tipuri de vânători

Este o prejudecată după care caracterul omului s'ar cunoaște la jocul de cărți. Se prea poate. Deși eu am constatat o totală lipsă de nuanțe printre jucătorii de cărți. De obicei în mod invariabil, căci care câștigă sunt veseli și cei care pierd sunt triști, ceiace concordă cu normala logică în materie financiară. La cărți apoi, după cum au descoperit o serie de scriitori, expresia feții se șterge și predomină, cu mult, expresia mânilor. Această concentrare la extremități strică unitatea de ansamblu și nu poți ști măsura dependenții mânilor de stările psihice.

Jocul de cărți poate fixa caracterul unui om, cel mult în ceiace privește pasiunea banului și importanța pe care i-o dă. El nu prezintă omul întreg cu toate manifestările lui de viață.

Am convingerea că este mai justă constatarea după care omul se cunoaște la vânat.

Atunci poți zări și concepția lui de viață, și gradul de interesare și meschinărie, și simțul prieteniei sau al invidiei, și buna ca și reaua lui dispoziție predominantă, și dragostea sau indiferența față de natură, și megalomania sau modestia; — tot.

Poate că sunt și alte manifestări omenești care evidențiază calitățile sau tarele unui om. Poate, un psiholog experimentat poate descifra sufletul cuiva ca și înclinațiunile lui firești, dintr'o singură mișcare sau dintr'un act izolat, oricare ar fi el.

Sigur este însă că atunci când instinctul unui om lucrează, acesta este mai lipsit de un control posibil, este mai degajat, prin virulența lui, de toate convenientele sociale și, prin urmare, el va prezenta maximum de sinceritate interioară și substanțială.

Cum vânatul este o impulsiune a instinctului, cu tradiție milenară și nudă, atitudinile și manifestările vânătorului sunt directe și de cele mai multe ori atât de sincere și de libere, încât chiar o educație deosebită nu le poate ascunde, înlătura sau diminua.

La un vânător totul este destinat să-l caracterizeze. Oamenii obișnuiți, civilii și militarii cu care-i populat pământul, sunt intrați în ce privește viața, obiceiurile și portul, într'un făgaș bătătorit, bine cunoscut, din care nimeni nu se poate abate fără o acuzare de originalitate exagerată.

Pentru vânător, nu există încă un cod care să fi fixat anumite norme neschimbate de port și obiceiuri.

Pe vânător îl caracterizează în primul loc haina.

Cine dintre dumneavoastră n'a văzut prin gări tipuri de Tarasconi, harnașați din cap până în picioare și încărcați cu tot felul de instrumente inutile. Acela este tipul vânătorului scăpat dintr'o vitrină cu reclame pentru nimicuri vânătorești. Veți găsi în buzunarul lui alcătuit cu o anumită clapă secretă cum numai el are: șapte feluri de fluerături și chemări pentru tot soiul de vânat, animale și păsări. Asortat astfel el știe să facă pitpalac exact ca o prepeliță-cloșcă, și să irite pitpalacii.

Noroc că nu se împușcă cucul, pentrucă altfel, tipul ar umbla la cingătoare cu un adevărat ceas de perete din cele care cântă la fiecare sfert de oră: Cu-cu, cu-cu.

Tipul acesta „de expoziție" are și instrumente ucigătoare ajutătoare puștii obișnuite, care-i declarată insuficientă ca gură de foc. El poartă, pentru orice eventualitate, chiar atunci când se duce la vânat de prepelițe inofensive, un revolver special de vânătoare...

Poartă cu el și corpuri ascuțite de metal dur. Astfel, nu-i lipsește un cuțit formidabil cu tot soiul de lame și stricnele, comandat special dela Saint-Etienne. Ca vânător, cu un asemenea instrument el poate lua sânge și la un animal domestic, dacă-i bolnav și trebue să-l decongestioneze. Atât însă nu-i deajuns. El mai poartă un cosor cu o singură lamă încovoiată, precum și o bărdiță ca de pompier, în miniatură, așezată frumos într'o trusă de piele galbenă, și atârnată la spate, pe șoldul piciorului drept. Când merge, bărdița îi sare smuncit ca un târnăcop de pionier echipat pentru războiu.

Acesta este pe scurt, armamentul, — ca să zic așa, — pentru lupta corp la corp și alte trebuințe vulgare, în afară de puștile propriu zise.

Pușca „tipului" nu este nici odată o pușcă comună. E întotdeauna un Pövdey sau Webley, cu marcă, factură, garanție și... o viață romanțată. Tocul are monogramă și lăcăți-că. Stratul puștei are o gravură istorică, iar țevile sunt unice pentrucă fabrica după ce a ajuns la acest apogeu, n'a mai lucrat ca să nu se spue că decade; — închizătorul are șapte zăvoare.

DEMOSTENE BOTEZ

Totul a aparținut unui grof ungur care în timpul războiului ețetera, ețetera... și aici vine o istorie cu războiul mondial și alte peripeții senzaționale.

Costumul și bocancii sunt englezești, ciorapii de lână idem, cascheta asemeni, geanta este de piele rusească... de pe timpul țarismului; nu de-acum.

Adăogați: scaun, ceas special, termos... exact așa cum ar fi un manechin din geam la Ceho-Slovaca, dacă ar vinde și articole de vânătoare.

Tipul se întâlnește în gări, în trenuri, în automobile, la masă, și uneori la vânătoare.

Trage ca'n reclame, minus efectul care i se pare inestetic.

Face parte dintr'o Societate de vânătoare cu exagerată mândrie, ca și cum ar face parte din ordinul Legiunii de onoare.

Și este singurul tip de vânător care poartă în geantă un pansament mobil cu fiole și tifon.

Acesta reprezintă, — ca să zic așa, — școala engleză, spre deosebire de confratele din școala germană, care poartă haine verzi închis, cu guler și manșete verde deschis și cu nasturi de corn pe care sunt sculptate coarne de cerb, — care poartă pe cap o pălărie verde cu borul mic, cu sfoară împletită împrejur, și cu un moț de păr la spate, în genul celui cu care faci spume când te bărbierești; — dat și el cu verde, — sau cu cafeniu.

Acesta merge la vânat cu kilometror prins de picior subt pantaloni și, uneori cu hartă.

In orice caz el ține un catalog de vânătoare, cu toate victimele clasate: cu păr, deoparte; cu pene de altă parte, și cu mențiunea respectivă: împușcat, rănit sau greșit; — trei coloane. In coloana celor împușcați, la specia respectivă mențiunea se face cu roș. Inregistrarea este cronologică și cu bilanțuri pe categorii, pe sezoane și pe ani.

Fumează pipă; ține tutunul în beșică de porc sau într'un rotocol de cauciuc roș cum e camera de automobil; — ochește lung și științific, — aproape cu centimetrul; vânatul este considerat proprietate exclusivă trecută direct dela Dumnezeu în mânile lui. Dacă a greșit focul se consideră ca un trădător de patrie și ca un trădător al lui Nietszche. Merge tacticos și calcă rar. Are totdeauna în geantă un castronaș de tablă pentru dat apă la câni. Mai are în geantă un ghem de sfoară, pentru orice trebuință.

Intre el și vânat pune chestia oarecum național; ca și cum ar fi vorba de impus pe câmp și în pădure, deviza „Deutschland über alles".

Când poate, merge la vânat

cu o armă calibru număru 10, care-i un fel de calibru 42 în materie de puşti de vânătoare, — şi care bate cât raza unui şrapnel de obuzier.

Merge la vânat de obicei singur pentrucă nu poate suporta o heghemonie străină. Când se întoarce pe şosea, de multe ori pe jos, cântă singur. Cânele de vânătoare merge după el, frânt de oboseală, ca după un dric, deşi nu-l cheamă mai niciodată Azor, ci Hector. Botul aproape, caută să evite, în mers, călcâiul care se ridică alternativ în paşii stăpânului. Coada e de mult în jos, prin contrast cu moţul artificial de la pălăria stăpânului, care se bălăbăneşte şi el, mândru însă, în chip de snop tuns.

Am uitat să spun că arma lui este totdeauna Krupp „trei inele", — şi-i un driling, fiindcă e practic şi vrea să aibă la un loc într'o singură „piesă" şi armă cu cartuşe şi carabină.

Are cureaua la armă lungă, mult prea lungă, aşa fel în cât atunci când o poartă pe umeri stratul îi vine mai jos de genunchi iar vârful nu-i trece de umăr. Din cauza asta el pare mai scurt şi mai îndesat în pământ. Face impresia că puşca e totdeauna mai mare decât el, că nu i se potriveşte, — că nu-i vine; — că-i câteva numere mai mare.

Aceste două tipuri, puţin înrudite între ele prin alura clasică a facturei interioare şi a aspectului exterior, sunt amândouă profund deosebite de vânătorul băştinaş, care practică vânatul cu eroism, pentru că nu are destui bani pentru acest „sport" şi pentru că nevasta nu-l poate suferi şi-l ceartă de câte ori se duce şi de câte ori se întoarce de la vânătoare.

Când se duce, pentrucă trebue să-i caute şi să-i scoată de prin cufere sau dulapuri ascunse hainele de vânat care sunt aruncate prin dosuri de antrete, pentrucă sunt deobşte murdare şi miroase a sudoare, a pământ şi a sânge.

Atunci când acest „complect" de vânătoare este compus din haine vechi dezafectate, şi mai au nevoe de cârpeli şi nasturi, bodogăneala soţiei răscumpără cele mai strălucite succese de vânătoare. Respectivul tip este în asemenea împrejurări linguşitor şi docil pentru ca să reuşească obţinerea costumului „ad-hoc" în cele mai bune condiţiuni. Pentru aceasta este în stare să facă platitudini nevestei şi să reînvie „pro cauza" frumoasele vremuri de tandreţă din timpurile prime ale căsniciei.

Soţia tipului autohton care-i destul de năcăjit dar care nu se poate lăsa de vânat după cum alţii nu se pot lăsa de tutun sau de băut, vrea în special să ştie, ori de câte ori se duce soţul la vânat, cauza care-l determină la asta, şi-l întreabă, fireşte întotdeauna fără de răspuns: — Ce-ţi trebue ţie asta, Costică?

Costică, fiindcă nu ştie să explice de ce-i trebue asta, — adică vânatul, tace şi pune capul în pământ ca un copil care totuşi ţine neapărat să facă o poznă la care nu poate renunţa.

Odată îmbrăcat şi ieşit pe poarta curţii, Costică simte o fericire fără de margini. Spaţiul întreg cu cele patru puncte cardinale este al lui, şi ochii şi plămânii şi respiraţia, tot; are un sentiment de plinătate şi de libertate. Parcă toată lumea-i a lui.

Când te uiţi la el nu dai nici doi bani pe dânsul. De cele mai multe ori poartă pantalonii cu care a făcut războiul pentru întregirea neamului şi are picioarele înfăşurate în jambierele cu care a fost la Mărăşeşti. Poartă şi tunica de la care a scos numai vipuşca şi epoleţii.

Toate sunt acum decolorate şi cu patina vremii. Pe unde s'au desfăcut, au fost refăcute cu aţă, aproximativ de aceaiaş culoare. In picioare are ghete de reformă cu petice mari deasupra degetelui mic, la dreapta şi la stânga, exact ca nişte aripi chircite care s'au lipit de restul ghetelor. Are şireturi de piele unse cu untură de peşte care se lipesc de gleznă, lipicios.

Are un vag aer de dezertor sau de degradat care-a fugit după cetirea sentinţei.

Ceia ce-l caracterizează neîndoios ca vânător este o straşnică cartuşieră de pânză cu care-i încins la mijloc pe deasupra tunicei, şi care seamănă şi ea cu o panglică veche de mitralieră amenajată pentru cartuşe de vânătoare.

Poartă o puşcă anonimă, adică o puşcă pe care nu-i nici o inscripţie de fabrică, de parcă ar fi fost făcută de un mic meseriaş, la domiciliu. Are cucoaşe cu urechea mare şi lată ca un plisc de raţă, răsfrânt peste cap; — şi sunt prinse de armă cu un fel de „holz şurupuri" ca şi cum ar fi o anexă pusă mai târziu, şi ar face parte dintr'o invenţie personală.

Tuburile cartuşelor au fost întrebuinţate de câte 2-3 ori. Au crăpături fumurii şi resfirate de-alungul, de parcă ar umbla prin cartonul lor, nişte vine şi nervure negre, — ca la frunzele putrede. Pe de-asupra, halicele presate exagerat au umflat beşici rotunde ca nişte noduri, de parcă halicele ar urma să încolţească dedesupt ca nişte seminţe ascunse înăuntru şi care s'au umflat.

Costică, acesta, nici nu cearcă altfel mărimea halicelor decât pipăind tubul cartuşului pe de-asupra cu vârful degetului arătător. Nu greşeşte niciodată cu sistemul acesta. A ajuns un fel de expert: pipăe tubul, se gândeşte puţin şi-ţi spune imediat dar fără greş: ăsta-i 7 la fund sau ăsta-i număru 4 englezesc.

Toate acestea nu-l împiedică să fie cel mai autentic vânător. Când a ieşit în câmp pe bariera târguşorului adulmecă zările ca o sălbătăciune. Tot, devine dintr'odată mai elastic, mai ager, mai plin de viaţă, mai atent. El se integrează brusc în natură, printre buruieni şi recolte, pe care le cunoaşte după înfăţişare şi al căror nume complicat şi băbesc îl ştie fără nici o eroare.

Cât merge pe şosea până la locul de vânătoare nu-l interesează nici un alt drumeţ întâlnit în cale. El este absolut singur. Nimic din gândurile de altă dată nu-l mai obsedează. E funcţionar la percepţie. A uitat roluri, înregistrări, chitanţe, situaţii, borderouri. Toate au rămas într'o lume artificială din care a ieşit pentru totdeauna. El este acum în câmp cu aerul, cu ereţii, cu rândunelele de pe sârma de telegraf, cu presurile care sar prosteşte din mirişti, cu acel vuet hauit al tăcerii de pe câmp.

Curios! A uitat de vânat. Uitase unde merge şi de ce merge. In faţa lui, drept, era o biserică pe un vârf de deal; se uita, de mult la ea ca la un reper fix, ca la o ţintă spre care merge, ca un halucinat.

E singur. Nu are nici o grijă pe lume; pe nimeni care să sufere. S'a detaşat de orice durere, aproape s'a detaşat de conştiinţa propriei sale existenţe, şi se mişcă după un tainic imbold lăuntric, care-l duce spre zări, drept, ca spre o comoară ascunsă de strămoşi, a cărei amintire a dăinuit în adâncul lui fără să ştie.

Pe sârma de telegraf stau câţiva prigori frumoşi, ca nişte papagali mici. Au piept galben, smocuri colorate la urechi, albastru deschis pe aripi, coada lungă şi despicată în două. Se clatină în cumpănă pe sârmă.

Costică trece înainte fără să se uite la ei.

Numai, departe de oraş, în terenul arendat, după ce face popas pe marginea şanţului de la şosea, cu arma alături şi cu pălăria deasupra ca într'un tablou de natură moartă, intră cu puşca în mâni, gata de tras, ca un soldat la atac prin miriştea uscată care trosneşte subt ghetele cu petec.

Sara, Costică se întoarce cu prepeliţe, sau, dacă a fost complect distrat, fără de nimic.

Şi într'un caz şi în altul nu are o primire fericită. Când a închis portiţa, ştie ce-l aşteaptă. Zările s'au întunecat, şi reintră iar în viaţă, cu capul puţin aplecat pe-o parte şi cu un aer de parcă ar cere mereu scuză.

Tinca, nu-i iesă în cale. Lasă ca s'o înfrunte el, dacă-i dă mâna.

Dacă s'a întâmplat să nu aducă nimic îl apostrofează:

— Iar ai perdut vremea degeaba. Mai bine stăteai acasă şi mergeam împreună la Nicolaescu, — Nicolaescu e şeful-perceptor, — să vorbim cu el, să te avanseze...

Acesta este numai punctul de plecare. Restul durează monologat până târziu.

Dacă aduce câteva raţe sau prepeliţe, Tinca începe oricum.

— Iar mi-ai adus şi mi-ai aruncat în bucătărie mortăciunele celea; ce 'nţelegi din ele. Parcă are cineva vreme ca să le penească... N'ai decât să ţi le curăţi singur dacă vrai.

Şi zările cu dealul dela Aroneanu se pierd departe, se tupilează umile şi pline de fericire în amintirea lui Costică. Biserica din capul dealului se ascunde şi ea, luminată şi albă cu clopotniţa ca un semn de mirare, în amintirile lui Costică. Ce ştie Tinca din toate acestea!!...

Şi după aceleaşi viziuni scumpe, în fiecare sărbătoare, Costică porneşte singur, fiindcă, oricât de mari ar fi neplăcerile dela plecare şi dela sosire, ele nu pot şterge liniştea stranie a câmpurilor, nici viziunile singurătăţii.

Costică este tipul de vânător autentic.

DEMOSTENE BOTEZ

Desamăgiri

Mergea apăsat ca de-o greutate, pe ulicioara zăgăzuită cu zaplazuri de scânduri. Noroiul făcea concesie unei cărări — o dâră ceva mai sbicită de paşii trecătorilor în majoritate desculţi. Mergea ferindu-se, sărind pe une-locuri din piatră în piatră, păzindu-şi instinctiv pantofii, care se cunoşteau veniţi din străzi pavate şi uscate.

Pe uliţa aceasta, izolată într'un cartier de margine a Iaşului, cu căsuţe răschirate printre copaci desfrunziţi, nu venea întâia oară. Şi totuşi parcă i-ar fi străină. E aceiaşi, mohorâtă. O uliţă care te face să mergi cu capul plecat, asemănător umililor ei locuitori. Să simţi — trecând pe-aice — că toţi suntem dintr'acelaş aluat. Să vibrezi la senzaţia de gol, de fără margini, pe care-o dau câţiva nuci cu scheletul crengilor profilate pe-un cer sâniliu, gata de ninsoare. E-o uliţă parcă la capăt de lume, în care totul e lăsat în voia soartei, între cerul înalt şi casele abia săltate, peste gardurile înegrite de ploi.

Pe la ferestre se iţeau capete — acum ca şi atunci — ispititoare, întrebându-se grăbit din priviri, lăsând bănuiala unor lungi comentarii după aceia, în care nu interesează prea mult trecătorul, cât mai cu seamă, la cine dintr'ai lor intră domnul spilcuit.

Nu venea ca altădată zâmbind, cu pardesiul descheiat, cu capul ridicat falnic în sus, cu nările adulmecând aerul proaspăt, de parcă toată lumea a lui ar fi fost.

Sosise de câteva zile, învins, înfrânt de viaţă, cu sufletul mâlit de josnicia cu care fusese aplecat cu capul în ţărână. Voia să se recreeze, să-şi primenească gândurile. Dar camera lui, într'un cartier mai central al oraşului, care nu dădea decât priveliştea apropiată a unor case cu mai multe etaje, care se intersectau cubist-perspectiv prin fereastra lui, îl sufoca. Paşii cu care măsura necontenit odaia şi privirile aruncate afară din când în când şi veşnic peste acele colţuri de ziduri, îi furişau în suflet senzaţia de încătuşare. Totul se sfătuise parcă, să rămâe surd în faţa nevoii lui sufleteşti... Şi gânduri nimicitoare năvăleau concentric spre mintea lui înfierbântată. Liniştea nu putea veni de-aice. Işi lua pardesiul şi cobora scara îmbrăcându-se. In stradă se pierdea în şuvoiul de lume.

Simţea nevoia unui torent de viaţă care să-l învălue, aşa cum ai sta întins cu faţa în sus, pe patul prunduit al unui râu de munte şi-ar trece pe de-asupra valurile cristaline cu miros de brad. Şi totuşi viaţa nu-l atrăgea. Mergea mai mult dus de curent, fără nici o ţintă, cu privirile atârnate de ceva care nu vedea. Mergea în neştire simţind că viaţa pătrunde încet, printr'un fel de osmoză imaterială, în sufletul lui ostenit.

Până azi n'a îndrăznit, n'a vrut, s'a ţinut încă tare. In sufletul lui trăia ca o mare nădejde, uliţa aceia dela margine de târg, cu tot ce era legat de ea. Dar şovăia să vie cu capul plecat, învins de viaţa de care nu s'a temut niciodată tinereţa lui. Nu voia să apară astfel fostei lui camarade de universitate,— o fată mică, brunetă, vioae ca argintul viu, cu vorbă muşcătoare pentru oamenii plaţi, „cu două dimensiuni". Ea nu l-ar fi compătimit, ea l'ar fi înţeles; singură ea l-ar fi înţeles. Dar...

Işi amintea cum camaraderia lor, — cu conture drepte, rigide, prietenie băeţească, lipsită de căldură, sau de vorbe şi gesturi catifelate, — alunecase pe încetul într'o dragoste viguroasă, pe care amândoi căutau s'o ascundă, simulând indiferenţa prin vorbe tari, dureroase adeseori. Acum obişnuit erau de păreri contrare. Era o întrecere de înăbuşire a sentimentelor, de reacţiune împotriva dragostei care năvălea tot mai puternică, fără putinţă de-a o mai stăvili. Fiecare voia să fie mai tare ca celălalt.

Intr'o zi s'a destrămat toată logica şi raţiunea. Ora de disecţie la zoologie se terminase. Mai toţi studenţii şi studentele plecaseră. Pe mese stăteau în dezordine lupe şi microscopuri, ca nişte negre semne de mirare, vrând parcă să exteriorizeze senzaţiile celor ce-au privit prin ele. Mai erau şi vase cu apă, pe-ale căror funduri de plută, stăteau crucificate în bolduri, lipitori întregi sau desfăcute, — inconştienţi martiri ai ştiinţei.

Ei doi rămăseseră. Laura privea desordinea de pe mese. In celălalt capăt al sălii, el continua preocupat, să privească prin microscop şi să desemneze celule şi ţesuturi, fără să-şi dea samă că plecaseră toţi şi că cineva îl aştepta. Soarele puternic de amiază de iarnă, pătrundea prin geamurile brodate cu ghiaţă, dând neastâmpăr.

Işi pusese pălăriuţa, fără să se privească în oglindă. Imbrăcă paltonul, cât un paltonaş de copil. Aruncă neglijent caetele în servietă, îşi puse mănuşile şi el tot acolo stătea.

— Tudor!

Tresări, se'nsenină la figură şi veni spre ea.

— Unde-s studenţii ceilalţi?

Ea îi arătă ceasornicul-brăţară, la care minutarele indicau ora douăsprezece jumătate, dând compătimitor din cap.

— Mergem.

Dar soarele acela de iarnă, dezordinea din sală, neclintirea de până atunci pe scaun..., toate s'au contopit şi dragostea a apărut mai puternică, într'o îmbrăţişare în care dinţii muşcau de dinţii celuilalt, buzele erau ventuze care furau sânge dela celălalt, iar corpurile nişte corzi de metal elastic.

Apoi el a plecat să înfrunte viaţa şi nu şi-au mai scris. Slăbiciunea de un moment nu putea fi uitată şi jena îi ţinea departe, deşi gândurile îi apropiau mai des decât bănuiau.

Acelaş sentiment de stânjenire îl stăpânea şi acum. Dragostea lor a apărut de-odată nemărturisită, ca un cântec barbar ,disonant, dur, puternic... şi a fost frântă brusc de întruchiparea celor câteva zeci de secole de civilizaţie: un tren grăbit l-a alungat pe el cineştie unde; iar ea a rămas în aceiaş stradă dela margine de târg. In mintea lui ea a rămas tot „soarele cu dinţi" de altădată, vioae, necruţătoare, sălbatecă.

...Şi el un înfrânt al oamenilor fără scrupul, de azi.

Avea o nădejde. Deprimarea-i va fi biciuită de vorbele tari ale camaradei lui. Işi dădea seamă că molcomia mângâerilor eşite dintr'o mână caldă de mamă, n'are putinţa de-a alunga tristeţea. Faţă de bunătatea lor trebue să minţi că vei uita totul, pe când tu simţi amar, că nu eşti înţeles. Vorbele camaradei lui, le ştia ozon, cules din zări înalte, dar pompat brutal, chiar dacă ştia că e prea mult. Ea l-ar fi scuturat de umeri şi i-ar fi zis: „Ridică-ţi fruntea; tu cedezi? Tu n'ai dreptul să fii înfrânt..." Vorbele ei dădeau viaţă, ca bulgării de zăpadă cu care masezi pe-un om degerat. Ardeau câteodată ca biciul, dar erau reconfortante.

I-a deschis ea. A apărut mărunţică cât un copil. In ochii ei de cărbune, se întrevedea surpriză şi mirare, un amestec de sentimente şi 'ntrebări. Surpriza că-l vede, deşi îl ştia plecat. Mirarea c'a venit la ea acasă după cele petrecute. Amintirea despărţirii lor... Dar nu era stingherită. Din toate răsărea parcă întrebarea: ce caută la ea? Poate era o simplă părere a lui.

Şi-au strâns mâna, ca altădată, băeţeşte.

— Bine te-am găsit, Laura — oarecum plat.

— Mă bucur că te văd, Tudor — oarecum convenţional.

Vorbele lor au apărut şovăitoare ca tatonările melcului în mers. Dar s'au regăsit prieteni — şi asta au simţit-o în strânsura voinică a mânilor, mai mult decât în şovăiala vorbelor — din care-au înţeles totuşi, că trebue să uite ceva din trecut.

Camaraderia de altă dată a reapărut în voe. Ea mică, s'a ridicat în vârful picioarelor [illegible] ajuta să-şi scoată paltonul. Şi-un întreg torent de întrebări întretăiate de răspunsuri au pornit chiar înainte de-a intra în camera ei.

S'au aşezat pe un divan. E parcă mai mult gol în camera aceasta, deşi nu lipseşte nimic din ce era altădată. Dar e ceva care te face să stai de-oparte ca un străin.

Ea nu l-a întrebat de vizita lui. El n'a căutat să-i explice.

— Sunt de câtva timp în Iaşi.

— Concediu?

Ar fi vrut să-i spue deschis: concediat, pentru un protejat oarecare, dar nu putea. Se simţea încă străin. Vorba lui ar fi căzut ca plumbul şi-ar fi primit încurajări inutile. Nu cunoştea încă ambianţa sufletească a camaradei lui. Ii va spune ca toţi care l-au întâlnit: „bietul băet, câtă ticăloşie în lumea asta!"...

Convorbirea s'a moleşit. O surprindea câteodată neatentă, observa că nu-şi găseşte loc. Intr'o singură întrebare a simţit-o ca odinioară:

— Ai ţigări?

Au vorbit despre multe. De prieteni comuni, de schimbările din cei doi ani au vorbit chiar de ei. Se vedea însă o fereală de-a pătrunde adânc sufleteşte. Totul era suprafaţă. Presimţeai însă dedesupt un fond greu, apăsător, nevoia de-a mărturisi, poticnindu-se la fiecare pas.

— Pe unde-ai mai fost?...

— Ce-ai mai făcut?...

Prudenţa în convorbire apărea necesară şi dureroasă.

După aceia bătu cineva la intrare. El asocie în gând, frăsuiala ei dela divan la fereastră, cu această bătae în uşă.

— Logodnicul meu. Veţi avea plăcerea... (şi făcu un reverans) de-a vă cunoaşte.

A intrat un domn care nu făcea nici o impresie; calm, fără să se mire de-această prezenţă, i-a întins o mână inertă, declarând că-i pare bine de cunoştinţă.

El simţea că ocupă prea mult loc pe scaunul în care stătea şi s'a tras pe marginea lui. Laura i s'a adresat de câteva ori: „Mata", ceiace era străin de biciul vorbelor ei, în care „*tu*" era şi prietenie şi dragoste stăpânită şi voe bună, iar „dumneata" era înverşunare, era o poliţă de achitat.

A simţit că numai de politeţă trebue să mai rămâe cu cei doi logodnici, altfel n'avea ce căuta. Nevoia lui sufletească? In altă parte, în trecut, ori unde, nu aice.

Când a înţeles că stătuse deajuns, din datorie, şi-a schiţat un zâmbet convenţional — pe care nu-l vedea, dar îl simţea dilatat, pus acolo artificial, ca o floare la butonieră, — şi s'a retras.

In uliţa glodoasă parcă s'a regăsit. Zâmbetul îi rămăsese înfipt pe figură, dându-i impresia că nu poate să-l mai strângă; îi părea că s'a crispat acolo pentru totdeauna, fără să-şi dea samă că privirea lui apărea şi mai tristă.

Ţigările nu dădeau parcă fum deajuns. Chibriturile se rupeau între degete înainte de-a atinge cutia. Paşii nu căutau cărarea. Un gând i s'a înfipt în minte: Oare Laura va deveni în curând o gospodină preocupată de menaj, de slugi şi eventual de găinile din curte? Oare Laura de altădată rugineşte, adoarme şi-i fură sufletul aceastălaltă? Oare „soarele ei cu dinţi" a apus? Il durea caşi cum se'ntorcea dela mormântul ei.

Acum îl preocupa altăceva decât propria-i înfrângere. Mai descoperise una.

VICTOR TUFESCU

Dela „Chicla" la „Opera Mare"

In Asia de Mijloc, la Taşkent, pe locul fostului „bazar" — piaţa târgului central medieval — se clădeşte un mare teatru de operă pentru 3.500 de locuri „democratice", adică inclusiv balcoane şi galerii, şi în afară de cele trei rânduri de loji.

Conturul acestei clădiri va fi identic cu al Operei Mari din Paris, dar într'o sinteză şi mai perfectă, unificând toate stilurile europene: dela cel greco-roman, gotic, Renaştere, Rococo, Empire şi până la cele afirmate în cursul secolului trecut.

Numai stilurile „moderne" — impresionist, futurist şi cubist, de pildă — nu vor fi reprezentate în această construcţie grandioasă, deoarece s'a decis la Moscova că s'au clădit sau se proectează pentru Turkestanul Sovietic destule mostre de asemenea stiluri „strigătoare"...

Teatrul de Operă de la Taşkent va avea o menire plastică şi una acustică: şi anume, de a arăta ochilor şi urechilor orientale, într'un mare centru oriental pur asiatic cum este Taşkentul (peste 200.000 de locuitori), toată gama artelor europene.

Dela Constantinopole şi Cairo şi până la Bombay sunt numai două centre mari în Asia Superioară: Bagdad şi Teheran, care ca populaţie masată, ar putea rivaliza cu Taşkentul.

Acesta din urmă a avut însă şi subt ţarism marele privilegiu de a eşi cel dintâi din nisipurile adormitoare asiatice la lumina civilizaţiei Europene. Taşkentul şi Samarcandul au devenit centre importante administrative ale „absolutismului luminat" şi s'au bucurat de concerte simfonice şi de turneuri ale Teatrului de Artă din Moscova.

Acuma, Bagdadul a intrat sub influenţa comercială britanică; Teheranul, cu toate că se modernizează oarecum subt oblăduirea actualului şah, fost ofiţer în garda ţaristă, n'a ajuns nici el la nivelul cultural tradiţional rusesc, reînviat de regimul sovietic.

In concepţie, teatrul de Operă dela Taşkent trebue să exercite asupra Asiei Superioare — înzestrate de acum înainte cu căi de comunicaţie comoade dinspre Cabul, Bagdad, Mosul, Diarbechir şi Teheran — toată influenţa culturii, inclusiv baletul, gobelinurile, tablourile lui Rafael şi Leonardo şi până la reproducerile după statuile lui Rodin.

Autorul acestei noi concepţii e un basarabean, proprietar în Chişinău: Arhitectul Alexis Şciusev, constructorul mausoleului lui Lenin dela Moscova şi al mai multor palate şi gări somptuoase.

In 1894, el a sugerat baronului Al. Stuart (preşedintele Zemstvei Basarabiei) ideia unui muzeu în stil oriental la Chişinău, pentru regiunea Basarabiei; — iar acuma aduce elemente de artă europeană în „inima" Asiei. De curând el a terminat restaurarea celei mai bătrâne clădiri din Asia de Mijloc: Medresse Mirza Hulub-Bek din Samarcand (823), reuşind să-i consolideze minaretul, susţinut din 1918 cu odgoane. Iar astăzi introduce în mijlocul grămezilor epice asiro-babiloniene silueta sveltă a Operei Mari din Paris!

E uimitoare — cariera acestui Basarabean. Numele lui se trage dela cuvântul „ştiuse", ceiace înseamnă într'un dialect ucraino-modovean de peste Nistru — „ştiubei".

In strada Leovei No. 61, la Chişinău, el are o casă moştenită dela părinţi şi dela bunici.

Absolvent în 1889 al liceului al 2-lea (actualmente „Mihail Eminescu") din Chişinău, premiat la bacalaureat cu medalia de aur, Alexis Şciusev a obţinut în 1893 diploma Academiei de Belle-Arte dela Petersburg — fiind întâiul la arhitectură şi al doilea la pictură...

De atunci, el realizează opere de artă în calitate de „artist imperial" sau „artist sovietic". Dar elementele inspiraţiei sale îşi au obârşia şi în Basarabia.

Astfel, conturul celebrului mausoleu al lui Lenin din Piaţa Roşie a Cremlinului dela Moscova, se datoreşte primelor impresii picturale de licean — atunci încă „Alioşa" Şciusev: la 18 km. de Chişinău, deasupra şesului Botnei şi a satului Ruseştii-Noi şi Vechi, se înalţă o „Chiclă" — un deal foarte original, după toate aparenţele făcut artificial în antichitate, — din trei piramide de pământ, succesiv tăiate, puse una peste alta, poate pe vremurile când Traian îşi construia celebrele lui „Valuri" dintre Prut şi Nistru.

Aci, subsemnatul, în copilărie, îl însoţeam pe Şciusev, când picta şi răspicta „Chicla" din toate poziţiile posibile. Şi, fireşte, nici el, şi cu atât mai puţin — eu, nu presimţeam atunci că, prin această „Chiclă", Alevis Şciusev va ajunge cândva să fixeze inima actualei Rusii — prin conturul romano-scyt al Chiclei, împrumutat mausoleului lui Lenin, sau să afirme civilizaţia europeană în Asia de Mijloc — prin silueta Operei Mari din Paris!

ALEXIS NOUR

LUMEA-CAPITALA

Domnilor, nu știți ce vreți!

Femeia, din toate timpurile, a fost acuzată pentru firea-i complicată și vicleană. Invinuire, poate, nu tocmai nedreaptă!

Cred că există un raport între felul de a se îmbrăca al unui individ și caracterul său. Femeia secolului trecut, ascunsă sub malacov și zeci de volane, care măturau parchetul, mi se pare întruparea șireteniei. Sub liniile ample ale acelor tualete, se ascundeau ușor sânii abondenți, pântecele diforme și gambele strâmbe... Câți ochi decepționați, când — în clipa supremă, — idolul învăluit în metri de stofă, trebuia să apară în nuda lui imperfecție!...

Femeia de azi nu mai poate înșela. Imperfecția corpului ei nu mai poate fi ascunsă de rochia dreaptă, cu tăeturi simple. Strandurile și sporturile o arată, apoi, în întregime, fără nici un vicleșug. Dar, sinceritatea ei de azi, supără pe acuzatorii de eri. Domnii își amintesc cu regret de „un decolteu discret, care lăsa drum liber imaginației, spre paradisuri nebănuite" *— (de multeori inexistente!) Goliciunea feminină, întâlnită peste tot, nu mai vorbește imaginației sexului tare! (Adică nu mai pot, ca naturalistul Cuvier, să facă deducții anatomice, din un braț pe jumătate gol sau un picior abea zărit sub rochie; căci azi anatomia feminină se arată, cu ușurință, oricărui ochiu!)*

Dar, Domnilor, — nu știți ce vreți. sau, mai bine zis, întocmai ca și copiii, vreți ceeace nu mai este! Femeia de altădată era, pentru dv., un ansamblu de funde și nimicuri; cea de azi, e lipsită de poezie, pentrucă nu mai face uz de multe șiretenii și multă stofă!

Voiți o femee-cameleon, al cărui suflet și fizic să varieze la infinit, — conform dispozițiilor dv. psihologice și fiziologice. Uneori, o vreți în rochie severă, cu părul strâns pe tâmple, cu ochelari mari pe figura nefardată, discutând cu dv. despre „Critica rațiunii pure". Imediat o doriți însă cu rochii lungi, romantice, cu flori în cosița căzută pe umeri, să vă cânte serenade, care vă predispun la nostalgice reverii. Sau o cereți complicată și vicleană, cu văl pe obraz — ca pensionarele haremurilor de altădată — să vă aducă mângâeri pline de inedit și fantezie!...

Nu suferiți de modestie!...

Dar, dv., ce ne dați în schimb? Cu ce ne hrăniți fantezia și dorul nostru de neprevăzut?...

Cu aceleași costume sacou — nu totdeauna călcate — inspide și incolore, care nu spun nimic ochiului și simțurilor? Cu aceleași figuri — nu totdeauna proaspăt rase, — mirosind a tutun, plictisite și absorbite de „serioase" cugetări?

Credeți că suntem tare mulțumite de înfățișarea dv., dacă — din delicatețe — nu protestăm?

Mai bine, ocoliți acest subiect; e nefast pentru dv., Domnilor!

LUCREȚIA DASCALESCU

Indrăgim munții... doamnelor

CRONICA FEMININA

Sântem un popor de surprize. Eram învinuiți, până mai ieri, că nu ne cunoaștem țara. Străinii ne făceau atenți asupra minunatelor noastre peisagii svițeriene. Azi, toată lumea a scuturat indolența orientală. Cu mai multe sau mai puține mijloace, au pornit toți pe drumuri. Tu, doamnă, ești de mult plecată. Ai momente, când nu te mai preocupă moda, cu marile ei griji pentru lucruri mici. Ai fost astăseară la „casino". Ești obosită. Ai dansat, ai râs, ai flirtat. Găseai că-ți șade bine aerul acesta de libertate. Dar întoarsă acum acasă, în camera ta, singură la fereastră în fața munților, te apasă grozav imensitatea lor și inutilitatea libertății tale. L-ai lăsat la București pe „El". Ai spus la plecare, malițioasă și sigură de tine: dragă, „tovarășul tău casnic" își ia concediu, respectă-i-l. Dar n'ai scontat atmosfera de admirație și de dorinți din jurul tău. N'ai crezut că în urma acestor senzații, ai să evadezi atât de des în visări. Ochii tăi ți se întunecă, obrajii se colorează; iar buzele se întredeschid voluptuos în timp ce corpul ți-e străbătut de un fior. Ce fericire să poți fi un mic obiect strâns în brațele puternice ale iubitului! Acum, mai mult decât oricând, ai constiința: ce mult e el pentru tine. Simți ce istovitor e dorul când ai numai muntele în față, uriaș de piatră, zeu al tăcerii. Lui, poți să-i strigi toată dragostea ce te mistue:

„Moloch" mă arde dorul de el.

Strângi pumnii tăi mărunți, până simți o durere ascuțită străbătându-ți carnea. Ai sperat această lună de despărțire să fie o etapă, în reluarea libertății tale. Ți-ai zis: Foarte bine, am să mă eliberez, am să-l uit puțin. Dar, acum, când ți-ai dat seama ce inutil a fost efortul, ai izbucnit în plâns. Stai cu ochii fixi și pari să scrii cu gândul pe piatra de granit. El nu va cunoaște niciodată conținutul acestei scrisori în care se zbate tot sufletul tău. Dragule, se aude printre buzele tale, lasă-mă să-mi sprijin capul pe umerii tăi. Printr'un efort al imaginației întinzi capul și ai senzația gurii lui, care-o zdrobește pe a ta într'un lung sărut. Amețită, te rezemi de fereastră și ca într'un vis par'că auzi vocea muntelui care-ți șoptește:

„In dragoste, nimic nu egalează realitatea".

Trezită complet, în timp ce ziua se descifrează pe vârful muntelui, violența senzațiilor te înspăimântă. Ai strânge muntele în brațe... ți-ai freca fruntea de piatră. Nimic nu te-ar putea opri în destinderea asta nervoasă. Dar rațiunea, acest pilon, care ne leagă de pământ cu nenumărate lanțuri, îți ordonă: Imbracă-te, pornește la drum.

Grăbită, te echipezi pentru ascensiuni, hotărîtă să nu te lași învinsă nici de forțele naturii.

Aproape liniștită, părăsești hotelul împreună cu alți turiști găsiți în sali. Fața ta tânără nu lasă să se întrevadă zbuciumul acestei nopți de insomnie.

In înviorarea dimineții, care a apărut complect, porniți cu toții veseli la drum. In dreptul poștei, te oprești. Un singur salt, cu ghiata ta cu cue și ești înăuntru. Scrii câteva cuvinte, în timp ce un zâmbet duios îți marchează figura:

„Dragule, vino!"

Te-ai alăturat repede de trupa pornită înainte și, calmă, examinezi rochiile tuturora.

O rochie din tricou gros de lână marin, închisă până la gât, lasă să se întrevadă un „foulard" înflorat, în culoarea nasturilor, cordonului și a pălăriei. Lângă ea, noua și foarte practica fustă-pantalon dintr'o țesătură de in cu cămașa bărbătească în culori foarte vii. Alături, un costum din olandă „grège" cu o bluză tricotată bordeaux. Iar la urmă, îndrăznețul costum, compus dintr'un schort, o vestă și jachetă la fel dintr'un „home-spoone" gros pestriț, termină compania.

Le pui un obraz la fiecare din ele și pornești cu voie bună înainte.

TUȚU RALIA

Justiție, juriști, justițiabili..

Instanțele judecătorești au intrat în vacanță. Tribunalele și Curțile de apel judecând din când în când, cu câte o singură secție, în complectele de vacanță, Palatul Justiției pare evacuat de publicul ce a eșit pe scările largi afară, ca să asiste la o bătae sau un accident în stradă.

Sala pașilor pierduți a devenit sala pașilor sonori.

Unde's subiectele mele pentru această cronică?

Mă găsesc în situația acelui avocat, ce apărând pe un nenorocit în fața Consiliului de Răsboiu, în clipa când s'a ridicat să pledeze, a fost apostrofat de Președinte:

— Vă punem în vedere, domnule avocat, de-a nu pleda chestiuni de Drept, care nu se trec la noi... iar circumstanțe atenuante, să nu ne cereți pentru că — vă spun mai dinainte — nu le acordăm.

Aveți cuvântul!

Cronica însă, chiar cu cuvântul astfel oferit, trebue scrisă și singura soluție este portretul. Portrete din cele două lumi, de dincoace și dincolo de bară.

Iată-l pe fostul decan Radu D. Rosetti. Copilărie plină de suferinți. O primă tinerețe de muncă, privațiuni și iluzii spulberate, filtrate cu duioșie și discreție în versuri. In viața publică Radu D. Rosetti a apărut odată, ca o plantă de sub mânile unui fachir, sau mai bine, ca un om venit ud și obosit din furtună și ploaie, care deschide larg ușa casei ce-l așteaptă cu focul în sobă și masa întinsă.

Noul venit povestește cald, pledează cu convingere în grele procese criminale, scrie versuri și povestiri ce fură inima, e recunoscut scriitor, avocat distins, decan, o personalitate.

Cei din casă îl cetesc și-l ascultă cum vorbește de toate, cum știe să coboare în adâncimile sufletului, pentru a ridica cu mână ușoară și gest liniștit, o frunză abia săltată din mugure, sau o floare din nesfârșita grădină a subconștientului. Il iubesc pentru tot ce le spune, pentru vocea lui șoptită, pentru ochii obosiți și buni cu care îi privește, dar nu se pot scutura de gândul că acest om înzestrat e un străin venit din ploaie și furtună.

De unde vine și cât a suferit, construindu-se singur? Prin câte lacrimi și prin strălucirea câtor vise a trecut acest om, mai înainte de-a se deschide ușa, pentru a se fi împodobit cu atâta tristă blândețe și cu atâta bunătate?

Ce a suferit în ploae și furtună?

Nimeni nu va ști niciodată.

Judecătorii vor asculta mereu, cu plăcere și trecuți sufletește dincolo de legi, pledoariile simple, vibrante, fără cotituri sofistice ale omului ce le vorbește.

Clienții vor afla mereu, cine sunt ei în adevăr și ce resorturi necunoscute i-au svârlit spre gestul sau fapta, pentru care se găsesc în fața Justiției.

Colegii îl vor iubi mereu, pentru delicatețea și sfatul cu care întotdeauna a stat între ei.

Nimeni însă nu va afla nici odată, prin ce încercări a trecut inima copilului-poet, în furtună și ploae.

Au mai fost copilării triste și marea majoritate a talentelor nu se recrutează dintre copiii răsfățați de bunuri și mângâeri, dar nimeni până la Radu D. Rosetti, n'a dus până la sfârșitul vieței cicatricea nevindecată a acelor suferinți.

Și vocea tremurătoare și mică; și gestul mânii întinsă fără încordare; și privirea grea de amintiri; și zâmbetul voalat ca un soare de toamnă; și pasul mic și grăbit de sârguință, totul evocă copilăria și trista lui tinerețe.

Subiectul lui favorit, albia din câmpul fără orizont al disciplinei juridice, în care își scaldă întreaga ființă, e libertatea individuală.

In conferințe sau în pledoarii, când pe plasa argumentării cade noțiunea libertății individuale, omul venit din ploae și furtună s'a transformat.

E singura ocazie când Radu D. Rosetti aruncă tot, se schimbă în întregime, împrumută lumii o altă voce, un alt gest, o altă privire, pentru a scanda sonor, bărbătește și gata de un suprem sacrificiu, micul său crez: libertatea individuală.

In numele acestei libertăți el nu îngădue să fie întrebat și nu va răspunde niciodată, de ce și cât a suferit.

Dar dacă întrebarea ți-o pui tu singur și tot singur îți răspunzi, în ochii tăi, Radu D. Rosetti, va ceti ceia ce caută de mic și — uite-așa, din senin — vei vedea cum îți pleacă capul și te sărută pe frunte.

G. COSTACHESCU

Carioka

Cu deosebită pompă (evident funebră!) a fost condusă la crematoriu, pentru a fi transformată în scrum, „Biguina", despre care poetul de pe disc spunea în gura mare că „și tata mare și cu mama mare tot Biguina au dansat".

Unde speakerul dela Radio o anunța, făcând astfel un real serviciu ascultătorilor ce deabia așteaptă să-și poată economisi puțintel curentul electric sau bateriile.

Scrumul Biguinei a favorizat însă transplantarea unei noi importațiuni transoceanice. E vorba de „Carioka" pe care am cunoscut-o într'o seară, urmărind un spectacol de revistă într'o grădină de vară. De atunci, dansul care a recoltat valuri de aplauze continuă aceeași evoluție pe care a avut-o și decedata de care am pomenit, urmașă și ea a unei alte superbe premergătoare pe nume: Rumba, specialitatea vestitului *Don Aspiazo*.

Astăzi dela fiecare geam năvălește în stradă unda purtătoare a muzicii „Carioka". La strand, berărie, Sinaia sau Eforie, lumea nu vrea decât „Carioka". Și să recunoaștem că are toate șansele să cucerească sufragiile generale dacă toți „specialiștii" ar cânta-o ca, deunăzi la Radio, d-ra *Yvonne Demetriad*, una din rarele revelații ale microfonului românesc.

Asta în ce privește muzica! Dar dansul în sine?...

„Partenerul" și „partenera" stau fiecare într'un colț opus al camerei (scenii, salonului sau estradei). Când orchestra pornește primele acorduri „partenerii" se reped unul spre altul până la o egală distanță în centru, descriind pe *traectorie* diferite mișcări din trup, mâini, cap etc. După aceea se retrag la colț, ca doi școlari pedepsiți, făcând din nou diferite „exibiții", sărind într'un picior, aruncând pe unul înainte, târându-l pe celălalt după..., și așa mai departe de câteva ori. Orchestra continuă îndrăcit. Dansatorii se reped la centru, se apropie formând un dublu nucleu, își lipesc capetele și 'ncep să se 'nvârtească, cap în cap, unul într'o direcție celălalt într'alta, câteva minute. Urmează apoi alte figuri pe care mă jenez să le transcriu aici și dansul continuă până la epuizarea partenerilor, — după care sunt conduși la „salvare" — dacă a fost anunțată la timp — sau într'o cameră alăturată, pentru îngrijiri și respirație artificială.

Un tango, un vals, un lancier, mai înainte vreme, era accesibil atunci când se cunoșteau figurile, și nu era greu, oricui.

Perechile nu trebuiau să fie prea potrivite. Se admiteau dispense mai ușor decât la examenele particulare. Un domn mărunt și „plinuț" putea să conducă o seară întreagă nu numai pe soția de aceleași dimensiuni ci și pe amfitrioană sau vre-o cunoștință înaltă și suplă. Nimeni(sau aproape nimeni) nu ar fi râs. (Imaginați-vă acum, după sumara descriere de mai sus, cam ce impresie v'ar face învârtirea, cap în cap, a unui domn *obez* de 1,85 înălțime cu o doamnă (soția) de 1.53 sau a unui tânăr de 1.90 cu o junǎ sportivă..., dar totuși de numai 1.65 m.?...

Carioka nu se va putea „comite" deci decât foarte rar. Să nu ne pară rău... Ea ne amintește, — deși l'am aplaudat din toată inima pe *Tănase* (dar pentru supleță (!) și humor în mișcări) și pe d-ra *Mia Steriade* (pentru nerv și curaj), — de viața sălbatecilor, de ceva din vremea când ca să culeagă corcodușa friptă din vârful pomului, omul lățos și nespălat cu lunile nu punea scara ci se împrumuta crăcii cu pricina din două salturi pe tulpină.

Dorința de inedit, de „noutate", ne transportă cu zeci de mii de ani îndărăt.

De aceea, — deși nu sunt adeptul doctrinei italianului I. B. Vico, — m'am decis să mă adresez de aci înainte istoricilor, *și nu astrologilor*, atunci când voiu să știu un minut mai devreme ce surpriză ne pregătește viitorul.

Cel puțin în materie de „coreografie *„modernă"* nu cred că mi s'ar putea da ocazia vreodată, să regret...

LIVIU FLODA

„Stațiunea balneară"

Probabil că este în firea lucrurilor ca gâștele să-și dea aere de lebădă. Un orășel de provincie n'a stârnit pentru totdeauna buna dispoziție a istoriei, când într'o pagină hohotitoare, s'a proclamat, cu o gravitate importantă, republică?

Localitatea unde mă găsesc, se intitulează cu ifose „stațiune balneară" așa cum vardistul, nemulțumit de a fi numai sergent de oraș, își spune „reprezentant al forței publice". In realitate, ea este un maidan mai măricel, pe care cresc în libertate și se înmulțesc, neîmpiedicate, toate rămășițele fără nume și fără întrebuințare, care ridică la rangul de comercianți, pe ambulanții obiectelor de „ocazie". Cutii goale de conserve, visând alături de coji de pepene și știuleți de porumb, — compun naturi moarte, în care numai șobolanii de câmp mai pun puțină viață. La ora prânzului, când tremurul aerului în clocot îi dă un început de existență, tot gunoiul acesta începe, vibrând, un praznic fantomatic; guri negre de ghete părăsite, căscate haotic, se ospătează cu burlane încolăcite ca mădulare apocaliptice, cu cârpe murate de ploi și beau cu nesațiu din resturi de sticle.

Dar crește, mai ales, pe aceste locuri, o lume întreagă de bălării. In dreapta, în stânga, din lemn, din pământ, din piatră seacă, se ridică, se cațără, se încolăcesc, se amestecă, sugrumându-se una pe cealaltă, strivindu-se între ele, într'o luptă desnădăjduită pentru un deget de loc, o rază de soare, o picătură de apă. Sunt printre ele, unele cu ghimpi ca ariciul, cu dinți de rozătoare, cu ace ca viespea, cu ghiare de pisică, cu clește ca racii, cu învăluiri de șarpe, cu ventuze de lipitoare. Buruenile care caută buruenile care înțeapă, cele care mușcă și cele care zgârie, cele care ciupesc și care sug, stăpânesc din moși-strămoși aceste pământuri. Lovite în plină față cât e ziua de lungă, de un soare neînduplecat, încenușate de praf, cu măduva suptă și frăgezimea apusă, întind zădarnic guri uscate și lacome spre cerul care le refuză orice picătură de apă.

Nici un colțișor de verdeață tânără, vioaie, pe care să te întinzi la umbră, cu care să-ți îmbeți porii. Niciun firicel de iarbă pe care să-l plimbi cu limba îngândurată, dintr'un colț al buzelor în celălalt. Nici o floare! Auziți: nici o floare adevărată, din pricina căreia să îndrăgești viața. Doar din când în când, în fața unei case, o grădiniță, pe o palmă de loc, îți strânge inima până la durere, cu câteva simulacre florale, meschine, penibile, decolorate, ca o colecție de fluturi în vârf de ac. Niciuna care să râdă, niciuna care să zâmbească măcar. Cu petalele burzuluite, captive, pe un pământ cupid, li se citește pe figură doliul unei existențe de exil. Făpturile astea, plămădite din esență de aer și sevă de lumină, surâsul cel mai fără de prihană pe care l'a născocit tina ca o replică la îngerii cerului, ele care au fost menite unui traiu de lux și voluptate și cărora ursitoare le-au hărăzit să sburde în soare și să se îmbăieze în rouă, sunt umilite, aci, clipă cu clipă, de aerul sărat, care le murează ca pe niște legume de rând. Pământul care nu iubește florile, are inima mai neagră decât omul prin care nu trece muzica.

Strada principală își croește drum printre toate aceste bălării și sfârșește rotunjindu-se într'o piață circulară. Ca o cărare care împarte părul în două și aflueazǎ într'o chelie. Pentru ca buruienile să s'o inunde, pe o parte și pe alta, câte un rând de case, fără fațadă și fără stil, au pus umăr la umăr, durând un dig împotriva revărsării vegetale.

Drept în mijlocul cheliei, un cucui de piatră și bronz. Intr'un moment de lirism înflăcărat, edilitatea l'a botezat „monument" așa cum ai spune d-ta negului, grain-de-beauté. (In virtutea legii care face ca fiecare casă la mahala, să-l aibă pe „Napoleon cu vulturul său" din ghips poleit, o fotografie în care „bustul Dumnealui parcă trăește" și un preș pe care să scrie „Salve", orice orășel de provincie consideră de demnitatea sa să posedă un Palace-Hotel, un bulevard și mai presus de toate un monument). Cocoțată pe un maldăr de bolovani o arătare aproximativ omenească, rahitică și descarnată, cu ciolanele înfășurate în straie soldățești, prăpădită de te miri cum nu se prăbușește sub povara ciorilor care și-au fixat vilegiatura pe umerii săi găsește totuși energia să împungă fioroasă, aerul, și să amenințe cu baionete, un vrăjmaș invizibil, care în imaginația sa infometată, are pe semne forma unui pui comestibil.

Scrisori dela mare

La picioarele acestei piese de osteologie, sergentul de stradă unul și singurul, precum Jehova își plimbă în cerc atotputernicia dându-și târcoale cu sens unic, ca un câne care vrea să-și muște coada, văzut cu încetinătorul. La intervale egale, fluerǎ prelung, chemându-și colegul fictiv, cu care gospodărește o circulație abstractă. Acesta, firește, nu vine niciodată. Dar visătorul nostru nu-și pierde nădăjdea numai pentru atâta lucru. De ani de zile, perseverează să corespondeze metafizic, cu neantul. Prevăd o zi, când poetul acesta, dând corp unei lungi speranțe, se va ascunde de sine însuși, și în sfârșit fericit își va răspunde singur.

Faci câțiva pași mai departe și din capul povârnișului care alunecă spre plaje, ți-e dat d-tale, simplu muritor, s'o vezi pe ea, marea, în carne și oase. Cât cuprinzi cu ochii și dincolo de cuprinzi cu ochi, se întinde nesfârșită, ca o dragoste fără țărm. Goală, cu pielea netedă de fată mare, își ia baia zilnică de soare, culcată cu fața în sus, pe nisipul din care a zvârlit cu picioarele o părticică pe plaje.

Printr'o curiozitate a climei, flora, refuzată pământului, e răspândită aci, din belșug, diversă, și nenumărată, pe toată întinderea fierbinte a deșertului. Petalele buzelor, obrajii de bujori, ochii-albăstrele, algele părului, coapsele de nufăr, macii sânilor, taliile de trestie, picioarele tulpine, brațele de liană, polenul cărnii în mugur, caliciile cărnii în floare, sfidează botanica, cu exemplare rare de femei catifelate, mobile încărcate cu mii de culori și mii de parfumuri. Copile libere ale naturii se culcă, se ridică, zburdă, înfloresc izolate, înfloresc în mănunchiuri, se grupează în răzoare, în boschete, și presară grădinițe turburătoare dealungul litoralului.

Femeile cu grații sălbatice de câmp, cu demnitate decorativă de glastră, cu exuberanțe de seră caldă, femeile toate, împodobesc cu sânii dârzi și pulpa tare, nisipul. Bălării, firește, sunt și printre ele. Care e grădina fără uscături? Dar ca și surorile lor depe maidan, sunt blestemate să se târască în țărână, la umbra corturilor, de unde pândesc prilejul să [illegible] te cu dinți de năpârcă pielea [illegible]

VLADIMIR DIACONU

Actualități artistice

Sub titlul *„Colecțiunile de artă a trei generații"* este deschisă la Colonia o frumoasă expoziție.

Ea prezintă operele de artă ale unei familii germane, strânse de membrii a trei generații.

Se găsesc expuse tablouri din școlile germană, franceză, italiană și spaniolă, datorite unora din cei mai renumiți artiști.

● ● ●

La Casa de artă din Varșovia a fost inaugurată o expoziție de interioare din secolele trecute.

Sălile, bogat decorate cu Gobelinuri și cu tablouri vechi, conțin mobile originale de stiluri din secolele al 17-lea și al 18-lea și începutul secolului al 19-lea.

Se află deasemenea mobilă de stil renaissance și mobilă engleză din secolul al 18-lea.

● ● ●

Universitatea din Berkley din California a inaugurat noul său muzeu de artă printr'o expoziție de artă orientală.

Vor fi expuse apoi celelalte piese de artă persană, egipteană, greacă și romană, conservate de Universitate.

● ● ●

Regele Belgiei a aprobat proectul organizării unei biblioteci dedicată memoriei tatălui său.

Fondurile necesare vor fi strânse printr'o subscripție publică la Bruxelles și în provincia de Brabant.

Noua bibliotecă se va instala în centrul orașului Bruxelles, în fața grădinei botanice.

● ● ●

Societatea de Horticultură a arondismentului Dieppe a organizat cu ocazia marelui târg de horticultură, o expoziție de pictură și aquarelă cu flori și peisagii.

O PAGINĂ DE UMOR UNIVERSAL

N. V. GOGOL

Femeia

„Creatură infernală! O, Zeus! Ești neînduplecat în furia ta! Ai vrut să pedepsești lumea, ai scos tot veninul din pământul tău frumos, l'ai plămădit într'o picătură, ai aruncat-o mânios, cu mâna-ți dătătoare de viață și... ți-ai înveninat opera ta splendidă: — *ai creiat femeia!* Erai gelos de fericirea noastră modestă; n'ai vrut ca omului să-i isvorască binecuvântare vecinică, din fundul inimii mulțumite; să-i sclipească blestemul pe buzele-i criminale...*Ai creiat femeia!*"

Astfel spunea, apărând în fața lui Platon, Telecles, tânărul discipol al său. Din ochi îi țâșneau flăcări; obrajii îi erau mistuiți de incendiu, iar buzele-i tremurânde, povesteau sbuciumul sufletului sdrobit. Mâna-i arunca cu dispreț undele de purpură ale hainei bogate, iar catarama descheiată, atârna liber pe pieptul feciorelnic al junelui.

„Ce zici, divinul meu maestru? Nu tu ne-o prezentai, oare, în haine dumenezeești, cerești? Oare nu buzele tale, pline de miresme, turnau vorbe dulci despre gingașa frumusețe a ei? Oare nu tu ne învățai s'o iubim atât de înflăcărat, atât de nematerial? Nu, maestre, înțelepciunea ta divină e încă naivă în cunoașterea beznei inimii perfide. Nu, nu! Nici măcar umbra crudei experiențe nu ți-a atins cugetul: *tu nu cunoști femeia*".

Lacrimi de foc i-au țâșnit din ochi; acoperindu-și capul cu toga și ascunzându-și fața în mâni, s'a rezimat el de columna de marmoră, terminată cu splendidă cunună de Corinth, învăluită în raze. Un oftat adânc s'a desprins greoiu din pieptul tânărului. Părea că toți nervii, toate simțurile și tot ce se află înăuntrul omului îi provoca sunete sinistre și aceste sunete, trecând prin tot organismul, l'au sguduit, iar natura, contemplată prin simțuri, neputincioasă de a povesti chinurile vecinice, nemuritoare ale sufletului, s'a întruchipat într'un oftat bolnăvicios.

Iar înțeleptul inspirat îl privea tăcut, exprimând pe fața sa idei, formate încă de cugetarea înaltă de înainte. Tot astfel rămășițele unui vis plăcut nu dispar mult timp și se amestecă cu începuturile ideilor, până când omul intră cu totul în lumea realității. Lumina se revărsa cu o cascadă splendidă printr'o deschizătură în boltă deasupra înțeleptului și îl învăluia în raze; părea că în fiecare trăsătură inspirată a feței lui sclipea inteligența și simțuri înalte.

„Știi tu, ce e iubirea, Telecles?" îl întrebă el liniștit.

„Dacă știu eu, ce e iubirea!", reluă în grabă tânărul: „întreabă pe Zeus, dacă știe el printr'o mișcare de gene să cutremure pământul. Intreabă-l pe Phidias, dacă știe el să înflăcăreze marmora și să dea viață bulgărelui mort. Când în vinele mele nu curge sânge, ci flacăre arzătoare, când toate simțurile, toată gândirea mea, când eu în întregime mă întruchipez în sunete, când aceste sunete ard și sufletul meu răsună de iubire, când vorbele mele sunt furtună, iar respirația — flacără.... Nu, nu! eu nu știu ce-i iubirea! Dar spune-mi, unde e acel muritor nevisat, care cunoaște acest sentiment? Și nu a descoperit, oare, înțeleapta Pithie această minune printre oameni?".

„Sărmane tânăr! Iată ce numesc oamenii: *iubire!* Iată ce soartă se pregătește pentru această ființă gingașă, în care zeii au vrut să oglindească frumusețea, să dăruiască lumii binele și să-și arăte prezența sa pe pământ! Sărmane tânăr! Tu ai fi nimicit, cu suflarea ta arzătoare această ființă gingașă, tu ai fi întunecat, cu patimele tale furtunoase, această aureolă curată!

Știu, tu vrei să-mi vorbești despre înșelarea Alcinoii. Ochii tăi au fost martori... dar fost-au ei martori ai mișcărilor tale răsvrătitoare din fundul sufletului tău? Te-ai studiat tu pe tine însuți mai întâi? Nu fierbea oare toată răsvrătirea patimelor în ochii tăi? iar când patimele au aflat adevărul? Ce vor oamenii? Ei râvnesc spre fericirea eternă, fără sfârșit și o supărare de un minut e suficientă ca să dărâme copilăros tot edificiul construit atât de greu! Admitem, cu ochii tăi privea adevărul în persoană; admitem: frumoasa Alcinoia s'a ponegrit cu o înșelare perfidă. Dar întreabă-ți sufletul: ce ai fost tu, ce a fost el atunci, când tu, și viața, și fericirea, și un ocean de extaz, le găseai în brațele Alcinoii? Intoarce-ți paginile de foc ale vieții tale și găsi-vei tu una măcar mai elocventă, mai divină, decât aceia? Ai fi vrut tu să ei toate pietrele nestimate ale regilor Persiei, tot aurul Libiei, în schimbul acelor momente cerești? Poți oare compara cu ele și prima demnitate la Atena și autoritatea supremă în popor!

Și ființei care, ca Prometheu, totul ce a furat frumos dela zei ți-a adus în dar ție, a adus cerul cu locuitorii lui luminoși în sufletul tău, — tu îi aduci azi blestemul criminal, când toată viața ta trebue să se transforme în mulțumire, când tu trebuie să te torni în lacrimi și imn rugător către Zeusul dătător de viață ca să prelungească viața ei frumoasă și să îndepărteze norii tristeței depe fruntea ei curată.

„Indreaptă-ți asupra ta privirea cercetătoare: ce ai fost tu și ce ai devenit astăzi, când ai cetit eternitatea în trăsăturile dumnezeești ale Alcinoii; câte taine noi, câte revelațiuni noi ai conceput și ai ghicit tu cu sufletul tău mărginit și cu cât te-ai apropiat de binele suprem!

Uite-te la persienii cei luxoși: ei și-au transformat femeile în sclave și ce a rezultat? Lor nu le este accesibil simțul frumosului — ocean nemărginit ale voluptăților spirituale. Inima lor nu scapără scântee la vederea zeiței lui Praxitel; sufletul lor exaltat, nu va vorbi cu sufletul nemuritor al marmorei și nu va găsi sunete ca răspuns.

Ce e femeia? Limba zeilor! Noi admirăm fruntea liniștită, luminoasă, a bărbatului; dar nu vedem în el asemănarea zeilor: noi vedem în el femeia, noi admirăm într'însul femeia și în ea numai, admirăm pe zei. Ea e poezia! Ea e inteligența, iar noi suntem numai întruchiparea ei în realitate. Pe noi ard impresiile ci și cu cât mai mult ele s'au reflectat, cu atât mai superiori și mai frumoși devenim noi. Până și tabloul este în capul pictorului și se rotunjește nematerial și se creiază — el e femeia; când tabloul trece în materie — el e bărbatul. Și de ce oare pictorul tinde cu atât nesaț să-și transforme ideia sa nemuritoare în materie, supunând-o simțurilor noastre obișnuite? Pentru că el este condus de un sentiment înalt — să redea divinitatea în însăși materie, să facă accesibilă oamenilor măcar o parte din lumea nesfârșită a sufletului său, să întruchi-

N. GOGOL

peze femeia în bărbat. Și dacă, din întâmplare, privirea unui tânăr înflăcărat cunoscător al artei va întâlni tabloul, — ce vede el? Vede el materie? Nu, materia piere și în fața lui apare ideia nemărginită, infinită, nematerială a pictorului. Și ce sunete vii vor produce coardele sufletului său, și vor răspunde în el, ca la chemarea patriei și ceiace a trecut fără a se întoarce și ceiace va veni inevitabil! Și se vor îmbrățișa nematerial sufletele lor, și se vor contopi într'un sărut spiritual de nedescris!... Ce ar fi fost virtuțiile supreme ale bărbatului, când ele nu ar fi fost luminate, transformate de virtuțile gingașe ale femeii? Tăria, bărbăția, disprețuirea trufașă a vițiului ar fi transformate în ferocitate. Răpești lumii razele ei — și va pieri varietatea culorilor: cerul și pământul se vor contopi într'un întunerec, mai mare, decât cel de pe malurile Aidului. Ce este iubirea? — Patria sufletului, tendința frumoasă a omului spre trecut, unde se săvârșea începutul neprihănit al vieței lui, unde pe tot a rămas o urmă neștearsă a copilăriei nevinovate, unde totul e patria. Și când sufletul se va cufunda în sufletul de eter al femeii, când își va găsi tatăl — pe Dumnezeul etern, pe frații săi — simțurile și fenomenele necunoscute încă până atunci pe pământ — ce este atunci el? Atunci sufletul repetă sunetele de odinioară, viața de odinioară în sânul lui Dumnezeu, desvoltând-o la infinit....."'

Privirile inspirate ale înțeleptului s'au oprit nemișcate: în fața lor stătea Alcinoia, care intrase pe nesimțite în cursul convorbirii lor. Rezimându-se de o statuie, ea — toată — părea transformată în atenție mută și, pe fruntea ei frumoasă, se întrezăreau mișcările mândre ale sufletului divin. Mâna-i de marmoră, prin care se vedeau vinele albastre, pline de ambrosie cerească, se ținea liber în văzduh. Piciorul svelt, înfășurat în panglici roze, lepădându-și încălțămintea geloasă, era întins înainte și părea că nu atinge pământul blestemat. Pieptul divin, înalt, se mișca; iar haina, care părea că acopere doi nori străvezii ai sânilor, se mișca și cădea în linii pitorești jos. Buclele, date înapoi, negre, ca noaptea inspirată, se răvărsau cu o splendidă cascadă pe umerii sclipitori ai ei. Fulgerul ochilor îți storcea sufletul.... Nu! niciodată însăși regina iubirii nu a fost atât de frumoasă, nici chiar în acel moment, când atât de minunat s'a născut din spuma undelor feciorelnice!....

Mirat, extaziat s'a aruncat tânărul la picioarele femeii frumoase și o lacrimă fierbinte a căzut pe obrajii lui, din ochii divei, ce sta aplecată deasupra-i.

Din rusește de M. G

KIRIL HRISTOV

Ședința de spiritism

De ziua lui, am fost invitați la cină și la o convorbire cu spiritele la Penceo și Penca Ștevi, un coleg al bărbatului meu și oarecum rudă. Fratele doamnei, Kamen Pamucov, fost student în medicină iar acum cu vagă și nedefinită ocupație, era în excursie în munți. Bărbatul meu însă mi-a spus în taină că pur și simplu băiatul fugise de acasă, atât îi era de urît să vorbească sau să facă spiritism.

In seara aceia trebuia să fie chemat sufletul cumnatului meu, Tonceo, care murise tocmai cu patruzeci de zile înainte. Motivul acestei ședința a fost determinat de faptul că cei doi frați erau supărați și că Dimo, soțul meu, nu răspunsese la rugămintea muribundului de a se duce la el în clipa morții, spre a se împăca, astfel că acum, cu sănătatea din ce în ce mai șubredă, fusese cuprins de un sentiment chinuitor de remușcări față de cel mort și frică de moarte.

Trebuie să vă spun că nu mă măritasem din dragoste și aproape că nu mai iubeam de loc pe bărbatul meu. Nu aș exagera chiar dacă aș spune că încă din primele zile îmi devenise nesuferit! Și asta nu pentru că era bătrân și bolnav, ci deoarece avea un caracter încăpățânat și îndărătnic ,pe care eu, o copilă naivă și fără experiență, l-am înțeles, nenorocire, abia după căsătorie. Nu era un om de rând dar nu se gândea la nimic altceva în afară de câștiguri bănești. Cu ce nu se ocupa, în ce afaceri de cumpărări și vânzări nu se amesteca! Pentru el ori ce mijloc era îngăduit, numai bani să iasă! Și cu cât aduna mai mult, cu atât tremura pentru un sutar. Tăia și reducea în dreapta și în stânga și chiar boala lui nu era decât un rezultat al acelei economii zadarnice, căci e ușor de închipuit că nu se poate păstra o sănătate când zeci de ani ai trăit într'o odaie pe jumătate îngropată în pământ și cu pereții putreziți de igrasie...

Nu trecură nici câteva luni și acel rob al banului începu să mă desguste. Știam că n'am să vărs nici o lacrimă atunci când inima lui, ai cărei pereți erau de mult atacați, va înceta, pe neașteptate, să bată! Până chiar și chinul remușcării lui de a nu se fi împăcat cu fratele său pe patul de moarte, nu trezia în mine nici un sentiment de milă sau duioșie și nici nu-l înălța în ochii mei. Știam că și în cazul acesta, tot banii și numai banii fuseseră pricina!

Ședința a început câte-va minute înainte de miezul nopții. Eram numai patru. Spiritul, la început, se încăpățâna și nu voia cu nici un chip să se arate. La urmă însă...

Perdelele la ferestre erau trase cu atâta grijă, că de afară nu pătrundea nici o lumină. Ochii, încetul cu încetul, se deprinseseră cu întunericul acela desăvârșit. Am zărit abia o formă fosforescentă. Gazda vorbea în șoaptă. Mi-l închipuiam viu, fața lui uscată cu ochii inteligenți, cu nasul coroiat ca ciocul de pasăre răpitoare și cu barba ascuțită și rară dată înainte.

„Dacă tu ești spiritul lui Tonceo al nostru care s'a dus în America după aur și învățătură, apari ca să te auzim! Fratele tău Dimo vrea să vă împăcați și să se uite toată neînțelegerea care a fost între voi și să se ție minte numai ce e bun".

M'am atins ușor de umărul soțului meu. El tresări și se înfioră ca și cum însuși spiritul s'ar fi atins de el.

Se auzi un zgomot ușor însoțit de un murmur încet de tot, ca o șoaptă. Totuși era o umbră de voce omenească:

„Dintre bărbații pe care i-am cunoscut până ce inima-mi n'a încetat să-mi bată, eu iert tot, la toți. Dacă însă este ceva de ispășit, cum poate să ajute iertarea numai? O, sunt ispășiri în fața cărora iertarea este neputincioasă și cei mai buni cunoscuți ne îngrozesc.

„Când eram încă în viață, părul mi-a albit în câteva clipe. Dar aceasta durează o veșnicie! Căci judecați singuri. Eram mort sau mai bine zis eram rece și amorțit, dar înțelegeam și simțeam tot ce se făcea și se vorbea în jurul meu. Toate țesuturile îmi erau moarte cu desăvârșire, numai creerul continua să trăiască și să funcționeze. Da! Și unghiile și părul îmi creșteau... Aș fi jurat lucrul acesta căci îl simțeam! Gândurile cu o claritate fulgerătoare și cu o repeziciune de astru în memoria mea, îmi răscolea totul, aducându-mi aminte întâmplarea ciudată cu Bulgarul din America... Era într'un oraș unde colonia noastră era deosebit de mare. Au desgropat pe unul după trei ani dela moarte ca să-l pună în aceiași groapă cu fratele său. Când au deschis coșciugul, toți au sărit în sus, țipând. Părul, barba și mustățile mortului erau crescute într'o măsură uimitoare și sub ele, trupul zăcea netopit. Unghiile lui, împletite în haosul de păr ajungeau poate la jumătate metru lungime.

„Transportați acum prin gândul vostru toate acestea la mine. Eu mă întreb: dar dacă a fost la el o țesătură vie și inegală? Trei ani! Nu, asta e de necrezut! E o nebunie să se închipuie așa ceva! Și mă sileam să mă încredințez că grozava mea situație nu va dura mult și că în câteva clipe eu voi muri cu adevărat, că totul se va sfârși! Vai, zadarnică speranță! Eu am auzit tot ce vorbeau cele două babe, care mă îmbrăcau și mă pregăteau pentru îngropăciune. Am auzit sunetul înăbușit al clopotelor, tropotul și nechezatul cailor, uruitul carului, care mă ducea la biserică. Groaznic! Groaznic! Mi-am ascultat slujba funebră! Am auzit cuvântul sfătuitor al preotului și am regretat că nu pot să mă ridic să apuc de barbă pe bătrânul mizerabil. Dar asta încă nu e nimic. Adevărata groază urmează pe urmă, după ce m'au pus în groapă ca și pumnul care lovea surd în capacul cosciugului ca să-l închidă bine. Auzeam apoi pașii oamenilor care se depărtau, însoțit de ecoul glasurilor groparilor beți care se grăbeau să mă acopere și apoi — liniște! Lugrubu! Ingrozitor! Să fi mort și să continui să trăești în mormânt! Spiritul nemuritor să nu se poată despărți de trupul care putrezește! Poate fi ceva mai înspăimântător ca asta?

„Eu, de nenumărate ori mă gândesc la cele mai hidoase acte din viața mea, de nenumărate ori mă căesc și mă rog și cer iertare. Mi se pare că au trecut mii de ani și de sus n'aud încă nici un fel de pas, nici un semn... Până când va dura acest iad, Doamne? Trei zile poate sau până la parastasul de patruzeci de zile? O, uite și viermii! Simt cum din toate părțile mă asaltează, pătrund în carnea mea și se înfig în ea, tremurând de fericire.

Un horcăit și sufletul a ieșit....

„Dimo a sfârșit!" spuse cu glas liniștit gazda care stătea de partea cealaltă a soțului meu.

Butonul electric s'a întors și în cameră s'a făcut lumină. Bietul Dimo! In ochii lui larg deschiși, fixi, se citea încă toată groaza trăită.

Fantoma, în loc să dispară la lumină, s'a liberat ușor de haina-i de nălucă — un cearșaf alb, larg. A pus cu un gest indiferent, pe masă, lampa electrică de buzunar, pe care o prinsese de spate sub cearșaf ca să obțină conturul fosforescent. Fără să tresar, mă uitai cum fostul student în medicină Kamen Pamucov, se apropie de bărbatul meu și îi luă întâi pulsul. Apoi îi închise ochii și trecându-și mânile pe fața lui, prin toate cavitățile, pe buze, ca să netezească mușchii și să înlăture astfel contractarea care exprima groaza și să redea feței, înainte de a se răci, o expresie veselă și senină. Când și-a desăvârșit opera, a dat la o parte fotoliul cel vechi din fața mesei și-mi spuse:

„Gata, Doamnă! Sunteți scăpată de bărbatul încăpățânat care vă era atât de nesuferit!"

Apoi scoase din buzunar o poliță, o întinse înaintea mea și dându-mi tocul, adăogă:

„Vă rog s'o iscăliți. Uite aici suma și termenul. Jumătate ați dat. Așa s'a convenit, nu?

Cumnatul îi urmărea toate mișcările, trecându-și privirea dela el, la pasărea răpitoare, iar sora lui rămăsese încremenită de emoție și uimită de spiritul său inventiv.

— „Cum așa, dintr'odată? — am întrebat eu.

— „Da, da... Și de ce nu? Lasă sentimentalismul pentru copii... Vezi bine că am îndeplinit conștiincios ceiace ați dorit...

— Bine, bine! — dă-mi tocul. Schimb o singură condiție: nu vreau să mă mărit cu dumneata!"

— „Sunt de acord" — a răspuns el, cu zel.

Ceilalți trei nu știau dacă trebuie să râdă sau să plângă în situația aceia...

Gazda a plecat după doctor... Asta a fost tot! Judecați!

Trad. din bulgărește de ELENA EFTIMIU

Mărturisiri...

Mo[illegible]:
„Lumea e făcută din păcate. Omul se naște prin păcat, trăește în păcate, până ce crește un mare păcătos."

„Pompadour"

Ora 10 seara. Toamnă.

In pijama, papuci, cu coatele pe birou și capul între mâni, locotenentul Vlad citea:

— „Capacitatea de foc a materialului artileriei divizionare".

— „Trageri de sprijin direct".

— „Barajul rulant cu obuze: 100 m. front de baterie; 2 lovituri pentru 15 m. front; 4 lovituri, pe minut, cadență, iuțeala saltului 100 m.; 100 în 2—3 minute, în raport cu iuțeala de marș a infanteriei".

Se scarpină în cap. Se ridică de pe scaun. Trage lampa mai aproape. Se așează din nou oftând. Continuă cititul:

— „Trageri cu obuze fumigene: 300—400 m. front de baterie suprapus pe barajul rulant.

— „Trageri de curățire..."

Zââârrrr!... zââr rr!... zââr rrr! Telefonul.

Vlad ridică capul și ascultă atent. Privi încă odată fila cărții. Cu creionul roșu sublinià: „200 m. front de baterie", lăsă creionul pe fila înroșită și trecu șlepăind papucii în camera vecină. Luă receptorul: „Alo! Da... Sărut mânile... Spune... Da?... Ei nu mai spune!... A plecat?... așa de odată?... Să viu?... E imposibil... nu sunt îmbrăcat, e târziu și am atâta de citit! Mai sunt doară câteva zile până la examenul Școalei de războiu... Ce să faci singură pe ploae?... Citește un roman frumos și gândește-te la mine... Te plictisesc romanele?... Citește ceva de André Gide, fii modernă... Te adoarme?... nu vrei. Atunci stai de vorbă cu Mussolini... Nu, nu glumesc... n'ai auzit de „L'entretien avec Mussolini?"... Perfect, minunat „Fecioarele americane"... Le ai... Nu... nu viu... Supărarea îți trece... Mâne da, poate... Bine, sigur... Somn ușor"... Și receptorul căzu leneș pe furca lui nichelată.

Papucii din nou clămpăniră până la birou unde Vlad își luă poziția de lucru și citi: „Trageri de oprire: 200 m. front baterie; 2 lovituri pentru 15 m. front". Oftă plictisit. Iși trecu mâna pe frunte și prin păr. Aprinse o țigară și privi fumul cum învălue în mângâeri caline abajurul lămpii, cum se subțiază albăstrindu-se și se ridică plin de voluptate... Afară ploaia bătea în geamuri ca o mână înmănușată, care cheamă discret. Inchise cartea. Se privi în oglindă. Mai căscă încă odată și trecu la telefon.

„Alo!... 36/2... Alo! Dormi?... Viu".

Drumul urmat de convorbirea telefonică a fost lung; a trebuit să ocolească tot Bucureștiul, să treacă prin poșta centrală, pe când drumul urmat de Vlad, în noapte și pe ploaie a fost scurt. In acelaș cartier, a doua stradă la stânga, într'o fugă de tânăr de 26 de ani, o nimica toată.

Ajunse. Poarta din stradă scârțâi, cu un scârțâit însă cunoscut lui Vlad. Trecu mica grădiniță. Lumină slabă sus la etaj. Impinse ușa dela parter. Urcă 42 de trepte, din două câte două, dibui în „hall-ul" de sus lăsat expres în întunerec, până la ușa care lăsa prin gaura cheii o dâră de lumină călăuzitoare spre clanță. Nici o palpitație. De atâtea ori păcatul acesta fusese consumat, încât repetarea lui făcea din el o obișnuință. Bătu în ușe. Lumină și parfum de alcov cald năpădi în afară iar înăuntru năpădi Vlad. Nici o vorbă, nici o explicație la început. Amândoi au întins mânile unul către altul, s'au apropiat cu ele în lături în formă de cruce, ca strânși unul de altul să le încovoae pe după gât și talie. S'au sărutat mult, înțelegând în adevăr rostul iubirii și ocazia ce se repeta de a fi atât de nestingheriți.

— Dar cum singură? întrebă Vlad.

— Toni a plecat la Buzău. Au venit niște negustori de cereale cu mașina și l-au luat.

O „veilleuse-ă" întindea lumina ca o cuvertură diafană pe patul larg și primitor. Câtă voluptate se degaja din albul imaculat al pernelor și din umbra tăinuită a plapomei cu carouri mari de mătasă, umplută cu puf din belșug! Ochii lui Vlad înregistrau toate aceste amănunte și prin nările deschise inspira tot amestecul de parfumuri calde.

Rica — așa o chema pe mica grecoaică — era un suflet de structură ciudată. In pijamaua ei de mătase galbenă, cu căpșorul mic și cu obrajii cu gropițe, cu ochii mari, negri, conturați de gene enorme, părea o păpușică reală, cu inimă și carne caldă. Nu era o femee cu o conduită defăimătoare și cu apucături deșuchiate, dar o pasiona adulterul. Măritată cu un bărbat mult prea bătrân, i-a plăcut întotdeauna să poarte această etichetă: „liber". El era prea puțin bărbat și ea prea mult femee, ca „păcatul" să nu-l caute ea și să nu-l poarte el. Nu iubea prea mult, dar dăruia o dragoste de bună calitate.

— Vlad, ce bine știi să săruți! Nu mai pot! Hai... șopti cu un sentiment de liniște desăvârșită, mutându-și centrul de greutate către pat. Alunecată ca un ghem spumos în plapuma promițătoare, capul i se afundă în maldărul de perne. O gură întredeschisă bătea palpitândă din buze roșii, în timp ce prin gene, sclipiri de raze lăuntrice aruncau semnalul de ajutor: „S. O. S."

Buna cuviință și ținuta literară ne obligă să lăsăm cortina și s'o ridicăm cam peste o oră.

Somn adânc. „Fericiților nu le bate nici odată ora", așa zice o zicală. Pesemne însă că zicalele adesea nu se potrivesc, pentru că, o oră a bătut. Două lovituri de „gong", răsunară la pendulă, când Rica zări o lumină puternică plimbându-se prin storuri, pe pereți... Sări din pat nedumerită; alergă la geam curioasă și căută înspăimântată să vadă prin întunerecul de afară. Un automobil oprit în fața casei, cu farurile aprinse, gândi Rica, este o alarmă. Lipi fruntea de geam și cu ochii atenți nu putu să vadă decât pe Toni al ei venind. Simți mai întâi o revoltă: cum să se întoarcă așa de repede? Asta n'a mai făcut-o niciodată! Apoi spaima luă locul revoltei.

— Vlad! Vlad! strigă smucind plapuma sub care Vlad torcea un somn de vise. Bărbatul meu a venit! Scoală! Repede!

La început contrariat, dar repede desmeticit de încurcătură, Vlad se imobiliză pe marginea patului, gol și cu părul vâlvoi. Zââr rr!... zââr rr!... soneria. Apelul strident al clopoțelului alergă pe culoare noaptea, ca o alarmă lugubră. Rica, după ce își măsură camera de trei ori în lung și în lat, se temperă. Reveni la geam. Il deschise și cu curaj strigă: „Cine e? Natural că de jos i se răspunse: „Eu sunt, dragă, deschide".

Vlad, golaș ca un puișor de găină eșit din găoace începu să priceapă mai întâi situația și apoi pericolul.

Ce ne facem? a fost întrebarea amândurora. Să se îmbrace Vlad nu era timp. Și-apoi îmbrăcat? S-o facă poate numai de decență față de bărbatul vinovat că vine nepoftit. S'o șteargă cumva prin dos, pela servitori, ar alarma personalul fără nici o șansă de scăpare, căci tot în aceiași curte dă și eșirea aceia!

In situațiuni critice, tot femeia-i cu idei sănătoase! Să sară dela etaj. Ce e dacă e etaj? Trei metri și cincizeci n'o fi doară „Tour Eiffel!" Sub geam este o garnitură de zid de care se poate cățăra; jos este grădi-

(Continuare în pag. 7-a).

na cu flori multe și pământ moale; la nevoe burlanul de lângă fereastră îi poate sprijini piciorul. Hotărâtă Rica ordonă:

—Vlad, eu mă duc să-i deschid. Mă voi duce încet. Il voi ține cât mai mult de vorbă în „hall" și pe scări ca să câștigăm cât mai mult timp. Tu..., hainele ghem, svârle-le înainte și pe geam, iute, cum oi putea..., jos în grădină și șterge-o. Nici un zgomot!

In timp ce hotărîrile se luau — fără putință de replică din partea lui Vlad, Rica îi aduna hainele.

— Cum ajungi acasă, dă-mi un telefon. Fii gata, — și Rica dispăru pe scări întru întâmpinarea soțului.

Pericolul dă puteri omului! Când ușa de jos se deschise și umbra soțului dispăru din grădină, Vlad aruncă pe geam mai întâi maldărul de haine, apoi cismele, care căzură cu zarvă în mijlocul florilor. Vorbe pe scări. Timp nu mai era de gândit. Se cățără pe geam. De sus, cei trei metri și jumătate, în plină noapte părură un abis. Vlad simți odată cu fiorul răcelei de afară, fiorul pericolului. Să-ți dai drumul dela etaj, în picioarele goale, era un concurs de sport, la care nu se înscrisese Vlad și la care nu s'ar fi încumetat nici pentru premiu nici pentru glorie. Dar, nu avea de ales! Iși scoase picioarele înafară; le dădu drumul în gol căutând sprijin, dar nu găsi. Vocile se apropiau și cu ele pericolul. Drumul! Mânile mai prinseră odată reazim de cârligul ferestrei și... el alunecă în gol cu cămașa ridicată parașută sub brațe. Aterizarea a fost magistrală! Pământul cleios îi prinse picioarele până aproape de genunchi și 'ntre niște crizanteme tomnatice, își dădu seama că este întreg. Incremeni locului și ascultă. Șoapte în dormitor, deasupra lui. Privi în sus spre geamul cu pricina. Cât sunt de jos! gândi, și-l prinse râsul; dar se mustră singur: idiotul de mine! îmi vine să râd și pericolul încă nu a trecut. Dacă se uită pe geam? Dacă bănuește ceva? E mai bine s'o șterg cât mai repede. Inșfăcă bagajul subțioară. In mâna stângă prinse chipiul, în mâna dreaptă cismele, se smulse dintre florile din grădină și o luă tiptil pe lângă zid, apoi pe lângă grilajul umbrit, până la poartă. Eși în stradă și răsuflă. Ploaia încetase lăsând apă pe jos și frig în jur. Iși puse chipiul în cap, nu de cochetărie, ci ca să-și degajeze mâna cu care își trase cămașa în jos, rămasă parcă mai scurtă și mai ne potrivită rolului ei.

Cu picioarele goale, în cămașe și chipiu, pe stradă, Vlad se întreba: Acum ce mă fac? Să mă îmbrac, unde și cum? Mai bine pe furiș acasă — gândi el. Nu e nici departe, ora două, nimeni pe stradă... Zis și făcut. Pe lângă umbra caselor i se păru drumul cel mai scurt. In vârful picioarelor, din piatră în piatră, o luă la drum înfrigurat. Dar nu făcu douăzeci de pași și simți o mână că-l înșfacă voinicește de gulerul cămășii. Cămașa deja scurtă, ridicată de guler în sus de mâna necunoscută, se împuținase pe corp de tot. — „Tâlharule! Te-am prins! Vasăzică tu erai borfașul care ai speriat „cartierul"? Hai!?

Vlad zări lângă ochiul stâng, bastonul de cauciuc al gardistului. „Stai, camarade, prinse să spună Vlad, că nu sunt eu borfașul pe care-l cauți. Eu sunt locotenentul ce stă aici pe Romulus. „Ce locotenent?; mie îmi spui?; nu-l cunosc eu? Ori și ce lămuriri și justificări aduse de Vlad, rămaseră infructoase. Vigilentul gardian de noapte, neînduplecat și neîncrezător, era mândru de prada lui. Nu degeaba șefii lui îl propuseseră la avansare. El era din puținii ce nu dorm noaptea.

Vlad se vedea purtat cale lungă, pe străzi, pe frig și apă, în ținută sumară, până la secție. Iși aminti însă că aproape, la colț, e o cârciumă ce 'ntârzie noaptea cu obloanele deschise. „Dacă nu mă crezi cine sunt, îngână Vlad, hai cu mine până la colț, la cârciumă. La lumină ai să mă recunoști.

Propunerea cu lumina... cu... cârciuma, nu displăcu sergentului propus la avansare. Ce strică, în definitiv, el, că lumină la ora aceia nu era decât la cârciumă? Nu-l slăbi de gulerul cămășii, dar lăsă bastonul de cauciuc jos și merse către lumină.

Ajunși la lumina geamului aburit, printre reclamele de „vin vechi", „braghină" și „must dulce", Vlad își arătă fața cu toată buna voință. Sergentul îl examină conștiincios și-l recunoscu. Dădu drumul gulerului de la cămașă, se trase un pas înapoi își luă poziția militărească și zâmbind prostește se 'ncurcă în: „Să trăiți... D-voastră?... și eu care v'am luat drept un pungaș... Scuzați, vă rog... Poftiți pelerina mea... Și cu un gest larg și nobil, sergentul trecu pelerina peste umerii goi ai lui Vlad.

Pe drum până acasă, sergentul, pe ocolite, îi dădu să înțeleagă lui Vlad, că ar fi fost mai prudent dacă-l punea pe el să fluere la geam, în caz că soțul... de, vine... așa... „tamnesam".

Ajuns acasă, Vlad trecu pelerina și un bacșiș gras sergentului conștiincios, care se simți obligat să închee despărțirea prin câte-va cuvinte de admirație: „Fie, dar mare curaj! Să sări dela etaj!"

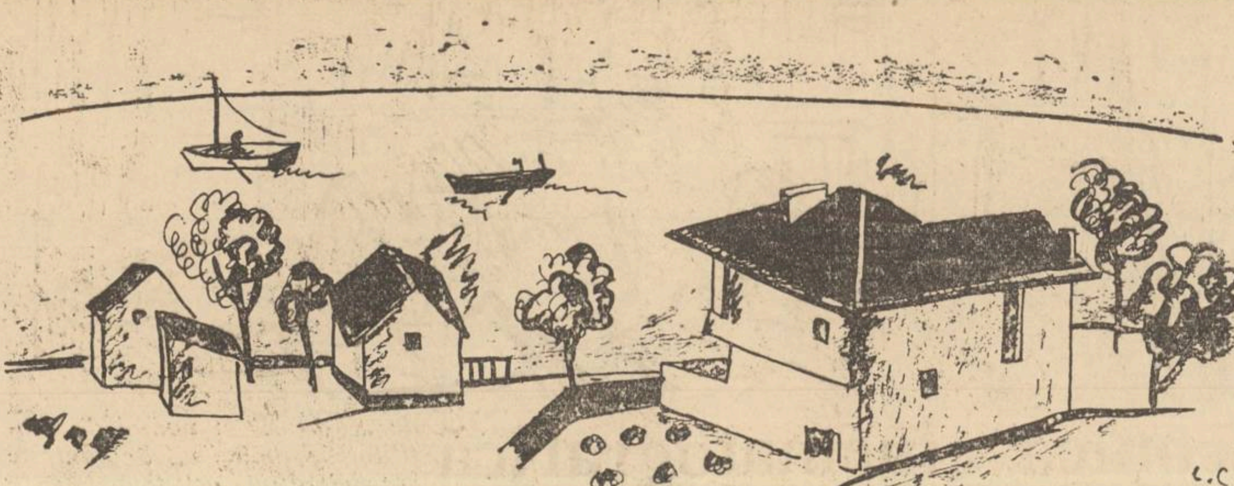
Din odaia călduroasă, Vlad ceru la telefon: „Dudue, 36/2... Alo! Nimic? Bravo. A și adormit?... Săracul! e obosit. Ascultă, ai grijă că mi-am uitat rozetele pe noptieră... Somn ușor...

OPRESCU NAE

CINE VREA
SĂ PLECE LA KARLSBAD
CITEȘTE BROȘURA
„INDICAȚIILE ȘI CONTRA INDICAȚIILE CUREI DE KARLSBAD"
DE
Dr. GRIGORE GRAUR
LEI 40
Editura „Adeverul"

A apărut
Umoristice
de Ion Pribeagu
Editura Adeverul Lei 40

NOU!
în colecția de 12 Lei
„ROMANELE CAPTIVANTE"
260 Pagini (complect)
CAZUL DOCTORULUI DERUGA
Celebrul roman de RICARDA HUCH.-DRAMATISM! INALTA UMANITATE!
Cu premii în bani și lista numerelor care au câștigat la romanul precedent
Cereți la toți chioșcarii și librarii

Odaia bunicilor

Ce lucruri minunate erau în odaia bunicilor, de mi-era așa drag să-mi petrec vremea într'însa.

Spre deosebire de ceilalți frați ai mei, care, după ce-și terminau lecțiile o întrebau pe mama: „acum pot să mă joc?" eu o întrebam mai totdeauna acelaș lucru: „acum pot să mă duc la....?" Dar fără să-mi sfârșesc vorba, sau să-i mai aștept răspunsul, pe care-l știam dinainte, eu și eram la ușă și de aci în stradă. Poate că zoream astfel și ca să scap de sfatul, de care mama nu mă scutea nici odată, acel: „să fii cuminte!!..." pe care mi-l striga din urmă. Peste un minut — sărind într'un picior — eram la bunicii, care-și aveau casa alături de a noastră.

Dar decum izbucneam pe portiță, mă domoleam; și sfatul mamei nu-și mai avea rostul: când veneam la bunici eram de o cuminţenie rară — cel puțin așa mă lăudau ei..... Intram mai totdeauna în aceiași odaie: cea dinspre stradă, care-mi plăcea mult, fiindcă în ea ședeau bunicii toată ziua. In celelalte odăi nu pătrundeam decât la sărbători și atunci ca într'o casă străină: lucrurile de acolo nu-mi spuneau nimic. Pe când în odaia bunicilor fiecare lucru îmi era prieten!....

...De obicei, la ora la care veneam, o găseam numai pe Mama Mare acasă; știam însă că în curând avea să vie și Tata Mare și mă bucuram grozav: pe el îl iubeam mai mult... Mama Mare ședea mai totdeauna lângă fereastră, pe o ladă mare, acoperită cu un covor vechiu — auzisem că și lada și covorul erau dela bunicii ei, dar mă obișnuisem greu cu gândul că un lucru poate trăi mai mult decât oamenii. Ea lucra cântând încet o melodie ce părea mereu aceiași... Din când în când, își ridica privirea pe deasupra ochelarilor și-mi spunea necăjită: „Iar nu văd să vâr ața în pârdalnicul ista di ac!" și mi-l întindea mie, care-mi îndeplineam cu succes misiunea; Mama Mare se pornea satisfăcută la lucru, însă peste puțin se oprea iar și istoria se repeta până ce isprăvea de cusut....

In timpul ăsta, eu, stând în genunchi pe un scaun, îmi scoteam capul printre indrișaimii, mușcatele și cercelușii, cari împodobeau fereastra și formau una dintre cele trei mândrii ale bunicilor — celelalte două erau: canarii și,, nepoții — și mă uitam cu atenție pe stradă, deși cele ce vedeam erau neschimbate ca și cântecul lui Mama Mare.

De pe partea cealaltă mă priveau trei clădiri mari, prin șase ferestre înalte: judecătoria, unde veneau fel de fel de oameni cu diferite pricini; o societate, pe a cărei firmă cineva avusese fantezia să scrie „Societate de Economie & Jmprumut" cu I ca J, lucru ce mă făcuse să-mi bat destul capul; și o prăvălie cu „coloniale și delicatese" unde, un chelner care turna șampanie și un câne cu un pachet de ciocolată'n gură, erau zugrăviți pe două table, de o parte și de alta a ușii de intrare. Prăvălia aceia îmi era tare simpatică: de acolo îmi cumpăra Tata Mare ceva bun când venea spre casă...

Dela o vreme, văzând că nimic nu se schimbă în decorul ce aveam în față, căutam să mă distrez singură: închideam ochii, număram până la trei și când îi deschideam, îmi mutam privirea dela o clădire la alta. „Una, două trei" mă uitam la judecătorie. Pe poartă tocmai se întâmpla să iasă un om necăjit: asta se citea pe figura lui. Curioasă, întrebam atunci pe Mama Mare: „Oare ce i s'a întâmplat?" Ea îmi răspundea vag: „Știu și eu... o fi pierdut procesul..." și-l urmărea cu ochii, ca și mine: omul necăjit, după ce pocnise furios cu bastonul în pământ, pornea cu pași mari, de credeai c'o să răstoarne totul în drumul lui, alături... la prăvălie. Și numai ce-o auzeam pe Mama Mare: „Prostul, acum o să-și bea toți gologanii!", iar eu mă gândeam că în adevăr era prost: mai bine ar fi mâncat bomboane!...

„Una, două, trei...", mă uitam la societatea cu firma buclucașă. Acolo, acelaș cap pleșuv stătea aplecat peste o carte mare, mare, despre care Tata Mare îmi spusese că era un registru și că în el se treceau socotelile. Tot dela Tata Mare știam că domnul cu capul pleșuv se numea contabil, iar eu, pentru groaza pe care mi-o inspirau cifrele, vorbeam de „domnul contabil" c'o teamă respectoasă și, când îl înâlneam pe stradă, îi spuneam un „Bună Ziua!", de-l făceam să tresară...

„Una, două, trei!", la prăvălie... dar ceia ce-mi spunea Mama Mare mi se părea mult mai interesant și lăsam baltă observarea prăvăliei.... De altfel era și timpul, căci genunchii îmi erau amorțiți: fundul de paie al scaunului imprimase adânc pe ei modelul lui cu pătrățele...

„Să-ți dau o dulceață!", spusese Mama Mare și se îndrepta spre bufetul din care scotea o chisea cu dulceață, care se nimerea să fie mai totdeauna de aceia care-mi plăcea mai mult: de trandafiri sau de pomușoară. Dar mie nu-mi dădea ca la musafiri: un vârf de linguriță pe o farfurioară goală, ci o farfurioară plină, plină.... Bună era dulceața, dar tare frumos serviciul: parcă era anume făcut ca să mă distreze în timp ce mâncam. Chiseaua, din sticlă străvezie, pe care era desenat un băiat ce se juca cu cercul; farfurioara, de forma unei frunze; paharul cu dungi aurii, înalt și așa de greu. că trebuia să-l țin cu amândouă mânile când beam din el. Dar cana, cu care-mi turna apă, ea era cea mai frumoasă! Pe dinăuntru trandafirie, pe dinafară gălbuie și cu două capete de copii scoase în relief: de o parte unul care plângea și care era urât foc; de altă parte unul care râdea și care era tare drăguț! Și-mi aduc aminte, că, ori de câte ori mă porneam pe bâzâit — chiar și unui copil cuminte i se poate întâmpla asta.... — Tata Mare nu-mi spunea nimic, dar îmi punea în față cana, cu partea care avea copilul ce plângea. Pricepeam îndată că voia să zică: „Vezi cât îi de urît? Așa ești și tu acum!" și-mi conteneam plânsul. Atunci dânsul, tot fără să-mi spună vreo vorbă, întorcea cana cu partea cealaltă și... râdeam toți trei: eu, Tata Mare și copilul de pe cană...

Când eram aproape gata cu dulceața — mi se părea că era lege să văd fundul farfurioarei — treceau, duruind greu pe caldarâm, cele două, trei trăsuri ale târgului: se duceau la gară. „Iaca, am terminat și eu!" spunea Mama Mare și-și strângea încet lucrul; apoi, pentru că se întunecase, lăsa storurile și aprindea lampa de pe masa din mijloc: o lampă înaltă, cu picior de bronz și vasul de porțelan albastru, pe care o păsărică cu pene cafenii se legăna pe o creangă de măr înflorit....

Atunci mă duceam lângă sobă: acolo — alături de jețul lui Tata Mare — era scăunelul meu. Sprijinindu-mi bărbia în palmă, ca să imit cu acest gest pe Tata Mare — de ce oare copiilor le place așa mult să imite pe oamenii mari? — îl așteptam pe dânsul. Până la venirea lui, neavând ce face, stăteam de vorbă cu prietenii mei.... De pe covorul din perete, băiatul — care de ani de zile turna vin în paharul unui bătrân îngândurat ce stătea la o masă — mă privea viclean; uneori mi se părea că-mi făcea cu ochiul, ca și cum ar fi vrut să mă facă părtașă la vreo poznă de-a lui și eu, supărată, întorceam capul în altă parte... Dintr'o ramă întunecată, o fată de o rară frumusețe, cu bucle negre și ochii mari și triști, îmi cerea de pomană: era Cerșetoarea dela Podul Artelor. Când — mulți ani mai târziu —i-am citit povestea, amintirea mi-a adus înainte tabloul ei din odaia bunicilor și abia atunci am înțeles covârșitoarea durere ce-i era sugrăvită pe față...

.... Un pas greu se auzea afară. „Vine Tata Mare", strigam eu și-i săream veselă înainte, însă mă opream încurcată: uitasem cu totul că trebuie să fiu cuminte. Dar ochii lui blânzi nu mă mustrau, ci parcă-mi mulțumeau pentru nestăpânita mea bucurie. Tata Mare se ducea drept la sobă, se așeza în jețul lui și trăgea alături un scaun, pe care-și punea căciula. „Se vede că vrea s'o încălzească și pe dânsa", glumeam eu în gând; dar tare nu spuneam nimic: așteptam ca el să mă întrebe ceva și mai ales să se scotocească prin buzunare; și-i pândeam mâna, care mereu se ducea spre buzunar, dar.... mereu se oprea în drum: așa-i plăcea lui să mă necăjească...

Peste puțin, eu ronțăiam vreo bomboană, pe care Tata Mare o scosese din mânecă ca un scamator, iar bunicii își beau cafeaua: o sorbeau pe îndelete din felegeanele roșii cu semilune aurii și vorbeau de-ale lor. Dar de ce oare vorbeau totdeauna așa potolit? Eu nu-mi amintesc să-i fi auzit — mai ales pe Tata Mare — ridicând glasul. Mama Mare se mai rățoia uneori la câte o slugă, dar Tata Mare era veșnic senin, ca și privirea ochilor lui, rămași de un albastru curat până la bătrânețe...

„Tu rămâi la noi la masă — hotăra Tata Mare — avem coloș!" Ileana țiganca apărea în cadrul ferăstruicii ce dădea în bucătărie, râzând cu toți dinții ei, ce păreau grozav de albi în fața-i neagră și pregătirile pentru masă începeau. Dar țăcănitul paharelor și zăngănitul tacâmurilor nelinișteau pisica cenușie, care dormise până atunci pe perna roșie de lângă sobă: ea se scula deodată ca și cum cineva i-ar fi sunat alarma și cu o săritură — ca la circ — era în bucătărie. Pe tema asta aveam de ce râde toată seara, eu și cu Tata Mare; Mama Mare — mai serioasă — zâmbea numai....

Astăzi, în odaia aceia cu lucruri minunate, mai trăesc numai cu amintirea, căci dragii mei bunici s'au dus odată cu copilăria mea...

... In odaia aceia nu mai intru acum decât cu amintirea, căci bunicii dorm de mult în cimitirul târgușorului și toate s'au irosit în urma lor.

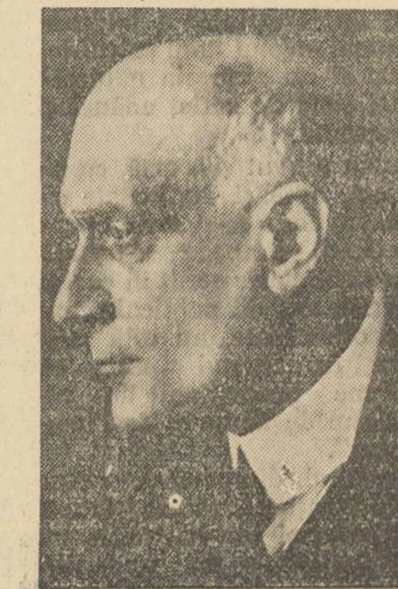
Dar în seara asta, când îmi arunc ochii spre fotografia lor, mi se pare că, ghicindu-mi gândurile, prind viață.... Ei se desprind ușor din ramă, se apropie lin de mine și mă întreabă înduioșați: „Ți se părea așa frumos la noi, dragă nepoată?" — apoi pornim împreună către odaia cu lucruri minunate ca să retrăim clipele rare de altă dată....

EUGENIA PETRESCU

Paul Zarifopol și stilul clasic

Pe Paul Valéry, misticul Brémond îl numește, cu dreaptă judecată, „matematician pitoresc". Definiția, fiind suficient de largă, se va potrivi, credem, și lui Paul Zarifopol. Gândirea luminoasă a acestuia a fost, în adevăr, disciplinată de cultura greco-latină; a avut rădăcina înfiptă în filosofia raționalistă. S'a hrănit, deci, cu spiritul ei geometric. Pentru Paul Zarifopol necesitatea de distingere și precizie a devenit, printr'o lungă educație, aproape organică. E semnificativ faptul, ni se pare, că una din cărțile sale fusese institulată: *Incercări de precizie literară.* Titlul acesta e, singur, atât de conclusiv pentru o parte din ceasornicăria spirituală a scriitorului, încât ne-ar putea scuti, la rigoare, de comentarii mai ample.

Desigur, matematica însemnează, în ultima analiză, precizie. Dar mai mult decât atât. Cine a avut, ca Zarifopol, o vastă erudiție, nu se dovedește, prin aceasta, un dușman intratabil al științei și al legilor ei. Din contră, iubind erudiția, încrezându-te în roadele științei, probezi, ipso facto, că socotești dialectica, — adică demonstrația logico-matematică, — drept unul dintre bunele instrumente de cunoaștere.

PAUL ZARIFOPOL

Pentrucă veți vedea ceva mai la vale că, pe plan estetic, matematica se transformă în clasicism, să ne fie îngăduit de a spune, de pe acum, următoarele: Această transformare — notați bine — e tocmai punctul de unde Zarifopol începe să devie și pitoresc. Matematecian prin educație, era de așteptat, — dacă n'ar fi fost, în același timp, și un artist prin temperament, — să simtă o vădită simpatie pentru vorbirea clasică. In realitate însă, lucrurile stau, am putea zice, de-a'ndoaselea. Ultimul său volum — *Pentru arta literară* — nu-i, în fond, decât o incisivă polemică împotriva stilului clasic.

„Vorbirea clasică — scria textual Zarifopol — tinde oarecum la o simplicitate ultraelementară, la claritatea primară a propozițiilor rânduite cu didactică scumpătate în cărțile de citire".

Dar criticul nu s'a mulțumit numai cu atât; n'a subliniat numai că formularea clasicistă e didactică și, prin aceasta, antiartistică. Cel care scrisese *Incercări de precizie literară,* omul de cultură clasică, nu ezită să precizeze că e irezistibil atras de estetica romantică, sau mai exact, de acel curent literar botezat neo-romantism, și care durează cam dela simboliști și până astăzi.

Știu. Vor fi unii care ne vor nega dreptul de a socoti acest *curent ca romantic. Acestora le vom răspunde mai întâi, că aici,* pentru simplificare, numim romantic sau neo-romantic tot ceea ce nu este clasic; apoi, în al doilea rând, că acest curent are drept motor estetica și filosofia lui Bergson care, fiind anti-raționalistă, bazată pe intuiție și instinct, este, — după cum s'a mai susținut și de alții, — romantică.

Stilul clasic, oricât de înflorit și de deosebit ar fi la suprafață, rămâne identic, în adâncime, cu vorbirea noastră cea simplă, de toate zilele, căci, întocmai ca și aceasta, stilul clasic se lasă condus numai de legile logico-matematice. De altfel, Zarifopol însuși, cu o abia reținută mulțumire, a remarcat faptul, că din templul artei. acest stil a fost gonit cu eleganță de Bergson — dar gonit definitiv. Filosoful francez, în adevăr, ne lasă să înțelegem că orice comunicare, scrisă sau vorbită, a cărei disciplină formală nu este logica sentimentului, ci aceea a geometriei spațiale, ordonează fatalmente conceptul abstract, cuvântul gol, în propoziții de o claritate atât de standardizată, încât dintr'o gândire individuală nu poate exprima decât ceeace este comun și banal, lăsând restul, originalul și specificul în întuneric, — adică exact ceeace arta trebue să scoată la lumină.

Ca și vorbirea obișnuită, născută din necesitatea acțiunii practice, stilul clasic e esențial sociabil, îndreptat spre comunicarea exterioară, superficială și limpede. Dar cum scriitorii clasici au întrebuințat vrând-nevrând generalizările, silind oamenii, până și 'n arta literară, să-și neutralizeze, să-și depersonalizeze și fraza și gândul, nimeni mai mult decât ei n'are dreptul să afirme că „le style c'est l'homme même". Dar pentrucă totuși, contrar instinctului lor de conservare, au făcut aceasta, afirmația trebue să conție un adevăr inevitabil prin însăși evidența sa. E necesar, deci, să lăsăm la oparte, măcar a clipă, simpatiile și antipatiile literare ale lui Paul Zarifopol, și, spre a-l cunoaște mai bine, să ne îndreptăm privirea asupra propriului său stil.

Dela prima aruncătură de ochi, observăm că acesta e atât de personal, încât devine, în unele împrejurări, insociabil. Vrem să spunem că originalitatea lui, pe deplin acceptată, poate indispune pe acele naturi leneșe, care, din principiu, sunt refractare noutății, fiindcă silește totdeauna la sforțări penibile de adaptare... Pentru spiritele creatoare însă, suntem siguri că vorbirea atât de puțin comună a lui Zarifopol e un motiv perpetuu de încântare. E un stil artistic: bogat în analogii sensibile, sărac în comparațiuni didactice; și, mai presus de aceasta, știe să scoată în relief, prin variația ritmului, nuanțele cele mai ascunse — dar și cele mai proprii — ale unui gând sau sentiment.

S'ar cuveni, aici, să dăm exemple, să reproducem adică, pasaje întregi din opera lui Paul Zarifopol. Cum spațiul însă nu ne permite aceasta, suntem siliți să renunțăm. Ne hotărâm în schimb, să vă dăm două sfaturi. Primul: Căutați singuri acele exemple ; le puteți găsi ușor, și din belșug, în volumul deja pomenit: *Pentru arta literară.*

Al doilea sfat: O carte de Zarifopol nu trebue citită cu glas. Frazele lui, contrar formulării clasice, nu-s declamatoare și sonore; n'au în structura lor nimic retoric sau discursiv; sunt, e drept, încordate la maximum, dar vibrează surd parcă, în adâncime.

Un articol de Zarifopol seamănă mai mult cu desfășurarea unui monolog intim, a unei muzici interioare, decât cu o comunicare în afară. Deaceea, dacă nu-i citit de unul singur, pe tăcute, își pierde ceva din farmecu-i obișnuit. Numai o astfel de citire, în adevăr, ne lasă să simțim cum, pe deasupra propozițiilor, datele imediate ale gândirii lui Zarifopol șerpuesc continuu ca un râu sau ca... „durata pură" a lui Bergson.

Se știe că un mare drept-credincios al religiei bergsoniene fusese și Proust. Prin aceasta nu vrem să insinuăm, că Zarifopol se înrudea prin stil cu acela care-a scris *A la recherche du temps perdu.* Dacă am persevera pe calea aceasta, cine știe unde am putea ajunge! Am putea spune, de pildă, că și Proust, la rândul lui, aduce aminte de acel stil nemțesc cu fraze lungi și încâlcite. Dar, nu; atât Proust cât și Zarifopol au fost mereu ei înșiși, liberi de orice influențe străine. Aceasta însă nu însemnează, iarăși că Zarifopol, ca cititor și critic, nu a dat dovadă, explicându-l pe Proust, de-o extraordinară pu-

(Continuare în pag. 8-a).

tere de pătrundere și că, prin aceasta, nu i-a arătat o vie afecțiune. Avem chiar impresia că Zarifopol a avut, atunci când apăruseră primele tonuri din *A la recherche du temp perdu*, o surpriză și-o bucurie stranie. E vorba de starea aceea de suflet specială și greu de determinat, dar pe care-o simțim cu toții în momentul când ni se pare, că omul ce stă în fața noastră l-am mai văzut când-va, deși, în acelaș timp, suntem absolut siguri că nu l-am mai întâlnit niciodată. De fapt, romancierul Proust fusese pentru Zarifopol acel prieten necunoscut în realitate, dar pe care l-am zărit adeseaori în clipele noastre de visare.

E drept că acest vis sau ideal estetic nu a fost realizat decât pe jumătate. Vina fusese a lui Proust, care în ultimele cărți ale operei sale începu să scrie ca un clasic, „în stil de prelegere populară". In acest roman — zicea desamăgit Zarifopol — „generalizările și explicațiile se lățesc și înăbușă tot mai mult impresiile; elementul artistic piere pe încetul mâncat de un psihologism didactic hipertrofiat".

Clasicismul a avut o origină social-educativă. A făcut parte, prin urmare, mai mult din grupa valorilor de natură practică, decât din a acelora de natură artistică. Paul Zarifopol, comentându-l pe Molière, ne spunea că gustul clasic al acestuia plutise și'n atmosfera timpului. Aristocrația franceză de pe atunci, bogată materialicește, dar cu sufletul încă rudimentar, simțise nevoia de o mască morală. Astfel, din dorința de a părea mai distins de cum ești, din gustul de a arunca praf în ochii lumii prin spoiala „bunelor maniere" și a „artei" de a vorbi „elegant" și „frumos", se împământenise și 'n Franța, ca peste tot aiurea, moda stilului clasic.

Acesta, accentuându-și tot mai tare aspectul de parvenit pompos îmbrăcat, adică tendința spre deghizare, se transformă pe nesimțite în ceeace fu numit mai târziu „stil academic". Academismul a isvorât din credința mai mult naivă decât ipocrită a pedagogilor, că arta literară nefiind, în ultima analiză, decât retorică, poate fi învățată ca oricare altă știință. Dacă ai memorat bine câteva regule și ai strâns câteva imagini „poetice" și „idealiste", pentru a avea cu ce găti de mare ținută, de sărbătoare, câteva „adevăruri" populare, atunci poți fi sigur că vei fi „artist" ori unde îți dictează vrerea sau interesul: în parlament, în ziaristică, la bara justiției sau într'o scrisoare de dragoste (versificată sau nu...)

Dogma fundamentală a criticismului zarifopolian ar suna cam astfel: Cu inteligența singură vei putea fabrica *simpla literatură*, dar nu vei putea niciodată crea o operă de *artă literară*. Aceasta — credea în esență Zarifopol — nu depinde numai de abilitate și nu este o problemă de garderobă. Poți să-ți împodobești „ideea" cu imaginile cele mai rare și mai frumoase din lume și tot nu vei fi poet adevărat atâta vreme cât acele imagini n'au o unitate sufletească și nu sunt „expresia deosebită pe care o cere cuprinsul singular și extrem al experienței tale".

Cel mai tipic reprezentant al academismului și al cabotinajului retoric a fost Renan, care prin „lirismul lui à froid", prin obiceiul său „de a prepara stil și a-l aplica, din afară oarecum, pe idei și fapte" l-a întărtat atât de tare pe Zarifopol încât, în războiul perpetuu susținut contra acestuia, a lăsat, **fără să** vrea, o umbră de discredit asupra întregii culturi clasice, a cărei zestre — exceptând pe aceea adusă în domeniul artei — el o aprecia suficient. In orice caz, e cert că Renan l-a obsedat pe critic și că a fost adevărata lui „fantomă plicticoasă". Și era natural să fie așa. Zarifopol a fost omul sincerității; Renan prefăcătoria făcută om.

Cei care au fost contemporani cu autorul *Vieții lui Isus* au mărturisit că rămâneau dureros surprinși de complimentele siropoase pe care acest fost seminarist le debita cu nemiluita prin saloane, deși se vedea ușor că, in petto, disprețuia pe toată lumea.

Cei care au avut norocul de a-l cunoaște pe Zarifopol, știu bine că acesta avea simțul demnității; că'n viața lui n'a adus vreo laudă cuiva atâta vreme cât, pe drept sau pe nedrept, nu credea că-i meritată. Avea oroare de strâmbătură. Ca și acela care a demascat fățărnicia omului din timpul de splendoare al clasicismului, — am numit pe La Rochefoucauld, — el n'a putut iubi decât o inimă „vrai en toutes choses". Zarifopol a fost și'n morală un estetician; a înțeles că moral nu poate fi decât frumosul, — și frumos numai ceeace este sincer. Era mai degrabă gata să stimeze pe acela care, din pură și sinceră răutate, refuză să dea o pâine cerșetorului din colțul străzii, decât să onoreze cu prietenia sa pe fariseul social a cărui „generozitate" e totdeauna numai efectul unui calcul interesat și nu expresia naturală a unei stări de suflet adânci și permanente.

Renan a avut și'n artă, ca și'n viață, aceeași duplicitate șireată. In timp ce-și scria opera în acel stil limpede și ușurel, în acel stil clasic cerut în cor, și ieri ca și azi, de publicul mare și de oficialitate, nu uită să-și noteze în carnetul intim, că „tout me predestinait au romantisme de l'âme et de l'imagination".

Zarifopol, dimpotrivă, clasic prin educație, a rămas totuși, și ca artist și ca estetician, un individualist — un romantic. Și a fost astfel pentrucă așa-i cerea să fie propria sa sensibilitate, pentrucă — vorba lui Renan — așa a fost predestinat... A susținut până la urmă, că scriitorul autentic nu se orientează după gustul publicului, că „el știe numai de necesar, de cuprinsuri intelectuale impuse prin funcționarea specifică organismului său psihic".

Dacă Renan a fost parcă în toate anume făcut ca să contrasteze cu Zarifopol, în schimb cinstitul și severul artist Flaubert și Zarifopol vor rămânea să-i fie frate. Și unul și altul au urât frivolitatea și lichelismul literar, dar au iubit arta adevărată mai mult decât viața; și unul și altul, au fost, cât au trăit, impopulari — fiindcă delimitând cu precizie hotarele naturale ale frumosului, l-au apărat, în urmă, cu o asprime uneori excesivă — dar totdeauna îndreptățită — contra profesorilor de retorică, contra „bunului simț burghez", care nu putea înțelege că el, fiind o boerie, un lux gratuit al spiritului, trebue lăsat singur, independent, nelegat de lucruri de natură practică.

Sfârșind, vom spune că Flaubert și Zarifopol vor rămne frați și'n destinul lor istoric. Amândoi vor fi înregistrați și de cronicarii viitori ca exemple vii de onestitate și pătrundere artistică tocmai în momentul când, în țări și timpuri diferite, lumea părea invadată de un val de confuzie estetică și de farsă culturală.

AL .N. NANU

Cronica cinematografică

Film spaniol

Am văzut, săptămâna aceasta, un film spaniol, în care juca cunoscutul cântăreț madrilen Raul Roullien. Firește, nu-i vorba de o nouă industrie cinematografică națională spaniolă. Filmul e produs de casa Fox, în Stadionul din California. Atâta numai că e jucat și cântat de actori de limbă spaniolă. Și trebue să recunoaștem că e foarte bine făcut. Nu-i nici operetă, nici dramă pasională, nici poveste realistă, ci un fel de fantezie muzicală plină de situații nostime și grațioase. Deși tenor profesionist, d. Raoul Roulien joacă cu o naturalețǎ și o suplețe de adevărat actor Hollywood. Și în genere toți artiștii joacă bine.

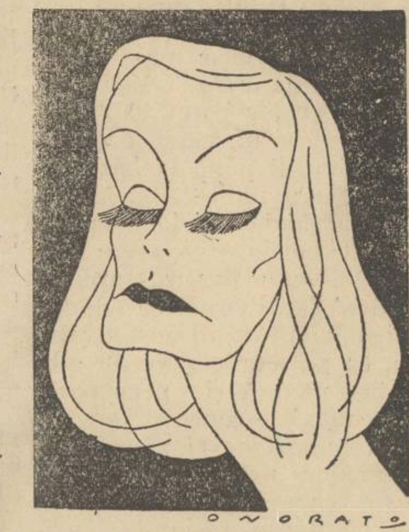
Acest film spaniol este mai cu seamă interesant pentru noi Românii, căci el suscită o seamă de reflecțiuni asupra posibilităților de industrie cinematografică națională, problemă astăzi destul de actuală la noi.

(P. S. Am uitat să spun: filmul de limbă spaniolă se numește „Non dejes la puerta abierta", tradus: Să nu-ți înșeli bărbatul).

Industria națională

Spuneam că România este în ajun de a se înzestra cu o industrie cinematografică proprie. Guvernul a hotărît să cumpere un studio, care să fie mai bine utilat decât acel dela Buda Pesta și care pe cât posibil să mănânce, total sau parțial, clientela acestuia — clientelă care e, pare-se, considerabilă. Acest studio se va închiria oricui plătește prețul chiriei. Și firește, producătorii de film românesc vor plăti probabil ceva mai ieftin — poate chiar uneori și gratis.

După cum vedem, este o metodă oarecum inversă față de aceea întrebuințată de filmul spaniol. Nu mergem să turnăm la Holiywood, ci vrem să facem totul la noi acasă.

Cred că ideia nu e rea. Mai întâi pentru că de câte ori am plecat cu cabotinii noștri în străinătate să facem un film, rezultatul a fost acela pe care îl știți. Al doilea, nu ne putem compara cu spaniolii; între Români și Americani nu e nici o afinitate psihologică. Spaniolii trăiesc de ani de zile în contact zilnic cu mexicanii și sud-americanii; cunosc mentalitatea iberică, cunosc civilizația spaniolă, o iubesc și-o utilizează (vezi filmele lui Fairbanks). Pe de altă parte spaniolul american, din contactul lui permanent cu yankeul, a împrumutat dela acesta din urmă multe din stilul lui exterior. Așa că o colaborare între cele două civilizații în scopul unei opere plastice ca filmul este perfect posibilă.

Acelaș lucru cu Germanii. Și ei au afinități de rasă și de cultură cu Americanii. Și ei pot copia excelentele technici artistice ale cinematografului de peste ocean. Amintiți-vă de „Ingerul albastru" care este capodopera imperecherii manierei californiene cu maniera nemțească.

In schimb, nu poate fi vorba de o colaborare directă pentru noi. Ce afinitate există între român și yankeu? Un film de stil americănesc jucat în românește ar fi un caraghioslâc.

Atunci?

Filmul românesc

Filmul românesc se găsește într'o situație care poate deveni — după împrejurări — fie un avantaj fie un inconvenient. Are cusurul de a nu avea în spatele lui nici o tradiție, nici un model. Dar are în schimb avantajul de a fi tocmai liber de orice trecut, liber să nu țină seamă de barierele nici-unei exigențe în gustul public, liber să purceadă dela început la opere de artă adevărată, liber să încerce a forma gustul artistic al publicului, de a-l educa în sensul unei arte dezinteresate și infinit mai puțin „comerciale" decât arta americană.

Inseamnă oare asta că trebue să ne dispensăm de americani și să întoarcem spatele față de lecțiunile ce ne pot veni dela Hollywood?

Nici de cum Cred că, oricare ar fi formula estetică, oricine trebue să învețe arta de a juca pe ecran de la marele profesor care e studio-ul din Los Angeles. Poate că școala americană ar putea fi la rigoare înlocuită cu cea rusească. (De altfel cele două maniere seamănă în chip impresionant). Dar Hollywood e o școală mai bine utilată, mai cu stare, mai confortabilă și mai sistematizată.

Așa încât, umila mea părere este că nu se poate începe nimic până ce nu se studiază, măcar o jumătate de an, turnarea unui film în America. Desigur, chestiunea technicei materiale se poate învăța și aci, pe loc, prin ingineri străini. Dar technica artistică, alegerea personagiilor, știința repetițiilor și punerii în pânză — toate aceestea trebuesc învățate la fața locului, trăind câte-va luni în mijlocul frământărilor care prezidează la turnarea unui film.

Cred că un om de gust care ar fi studiat câteva luni la Hollywood ar putea să scoată din materialul omenesc oferit de viața societății românești filme dela început foarte bune, filme „de clasă", filme „de avangardă", capabile să placă prin subțirimea lor chiar și spectatorilor de peste graniță.

In două cuvinte: un film românesc este posibil. Cu o condiție însă, sau mai precis cu două:

1) Să ne punem serios la școala americană.

2) Să căutăm dela chiar primul film, să facem lucruri de „avangardă", fără preocupare de „fast-lux" ci numai de subtilitate psihologică, de fantezie și originalitate artistică.

Dar asupra tuturor acestor chestiuni vom mai reveni.

Alte filme

S'a reluat săptămâna aceasta „Când luminile se sting" — cu Elissa Landy, Nils Astker și Paul Lukes. Este un spectacol încântător. Anecdota e neverosimilă și stupidă: Un valet și o cameristă care fac, unul față de altul, pe prințul și pe contesa, și care doar la sfârșit își află adevărata stare civilă. Fără îndoială, acestea-s lucruri care nu se întâmplă niciodată în viața reală. Dar ce importanță are? Acestea-s pur pretext pentru ca niște excelenți actori să joace rolul de oameni care se dau drept ceace nu-s și se cred ce nu sunt. Aceasta e o situație universal umană și, vai! de o mare frequență. Pentru a o exprima, filmul nostru a ales un cadru anecdotic care n'are importanță și o cantitate enormă de detalii mimice și scenice extrem de variate și ingenioase.

Premiera săptămânii acesteia a fost filmul Sylviei Sydney și al lui Frederic Morden. Este un film bun, bine decupat și, cu oarecare psihologie și cu foarte spirituale dialoguri.

D. I. SUCHIANU

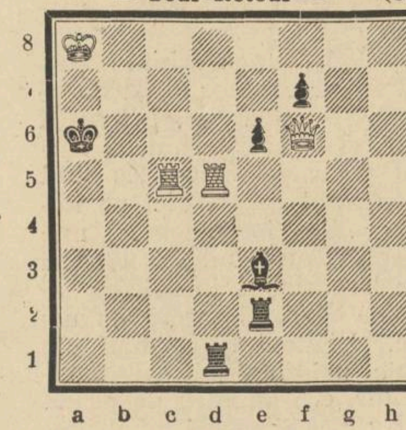
Cronica Șahului

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I*

PROBLEMA No. 752

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"**

— Tour-Retour — (18)

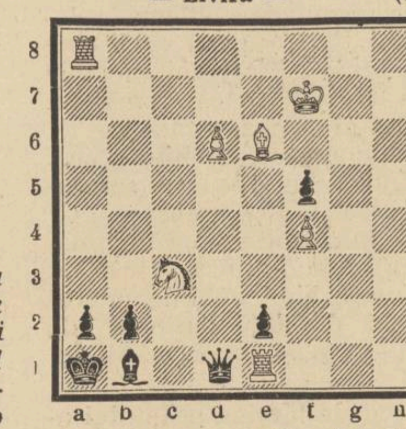
4 + 6 = 10

2 ‡

PROBLEMA No. 753

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly" —**

— Elvira — (19)

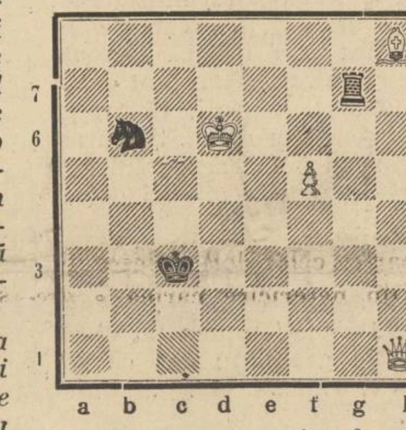
7 + 7 = 14

2 ‡

PROBLEMA No. 754

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly" —**

— Merope — (20)

4 + 3 = 7

Ajutor invers 3 ‡.

Hilfzüger-Selbstmatt 3-er.

BIBLIOGRAFIE

A apărut numărul pe Iulie al interesantei publicații de specialitate *„Revista Română de Șah"*.

Această revistă al cărui director este reputatul scriitor și șahist Mihail Sadovanu, publică în fiecare număr un material bogat și constitue o mare plăcere sufletească tuturor cititorilor ei. Astfel, în numărul pe Iulie, această revistă publică un articol amănunțit asupra constituirii Federației Cercurilor de Șah din România (F. C. S. R.), prin congresul tuturor șahiștilor români ce a avut loc în 23 și 24 Iunie 1934.

Afară de această cronică, cititorii Revistei Române de Șah mai găsesc două articole: unul privitor la match-ul România-București (terminat cu 9-8 pentru București), iar celălalt analizează situația șahului românesc în lumina ultimelor evenimente șahiste, cari au produs oarecari frământări.

Se anunță în numărul viitor al Revistei Române de Șah un articol al d-lui ing. H. Tanbruanu, care va lămuri definitiv actuala situație în mișcarea șahistă din România.

Materialul technic al „Revistei Române de Șah" e foarte bogat și cuprinde două partide din match-ul România-București, 2 din campionatul Bucovinei, ultimele trei partide din match-ul Alechin Bogoljubow pentru campionatul lumii, precum și trei partide dela turneul din Stockholm, în care tânărul campion suedez Stahlberg a învins pe Nimzovici.

Partea redacțională o au d-nii A. F. Ianovcic, sufletul revistei, precum și inimoșii confrați d-nii M. Augutstein și C. Menciu.

Partea problemelor cuprinde 18 probleme regulate inedite (nu ca în Buletinul F. R. S.), 9 probleme feerice (cari formează poezia șahului) și 2 frumoase studii.

In sfârșit, o bogată Cronică Șahistă și o bibliografie desăvârșită complectează acest interesant număr al „Revistei Române de Șah", al cărei abonament este de 300 lei pe an și 150 lei pe 6 luni. Abonamentele se vor trimite pe adresa : M. Augustein, str. Unirii 105, Brăila.

Colaboratorii acestei reviste sunt d-nii: O. Costăchel, P. Leibovici și H. Ginninger, toți reprezentând cu multă strălucire noua generație șahistă din țara noastră.

In ciuda tuturor afirmațiilor mincinoase, Revista Română de Șah e cea mai bună publicație de specialitate și una din cele mai bune reviste de șah din toată lumea.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

CITIȚI toți azi în:
„LECTURA"
— Floarealiteraturilor străine —
LORELEY LOREDANA
de **CLAUDE FARRÈRE**

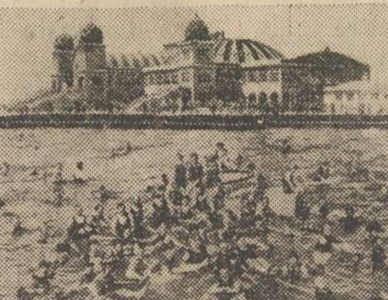
Patria Mormonilor

Marele Lac-Sărat, Mormonii !

Mărturisiți că aceste două cuvinte — chiar după ce ați cetit romanul lui Pierre Benoit — evocă în spiritul dvs. un popor de origină indiană, care trăește pe marginile unui imens lac în Estul american, în colibe rudimentare și care practică moravuri primitive, poligamia, bucurându-se de o cinste deosebită.

Priviți acum fotografiile reproduse aci, și anume: capitoliul monumental, vasta catedrală și imensul stabiliment balnear. Toate acestea formează orașul Marelui Lac-Sărat, orașul Mormonilor!

Avem deci din nou dovada că e bine să ne „revizuim" din când în când concepțiunile.

Stabilimentul băilor de pe marginea Lacului Sărat

Secta Mormonilor a luat naștere din ziua anului 1827, când tânărul fermier John Smith, din Missouri, pretindea că a descoperit — în urma indicațiunilor unui înger — o placă de aur, în care era săpată, cu semne misterioase, istoria celor două triburi dispărute din neamul lui Israel.

Descifrată cu ajutorul unui „cristal miraculos" inscripția **vestea că Indienii sunt urmașii** poporului lui Israel, și că Isus va reveni printre ei, pentru a întemeia un nou Erusalim. Astfel a luat ființă noua religiune.

In zadar s'a spus și s'a dovedit că povestea lui Smith e o

Templul Mormonilor

născocire sau mai exact, rezumatul lecturii unui roman scris în anul 1800 de către ministrul Salomon Spaulding. In zadar s'au pornit tot felul de persecuțiuni. Secta își îngroșa rândurile într'un chip extraordinar.

Fără să intrăm în detaliile doctrinei lor — împrumutată după cum se știe dela budism, creștinism, islamism etc... — ne vom îngădui totuși să relevăm două principii, care o dominau, și care explică succesul avut: întâi, Mormonul trebuia să caute să se îmbogățească; al doilea, să țină mai multe femei.

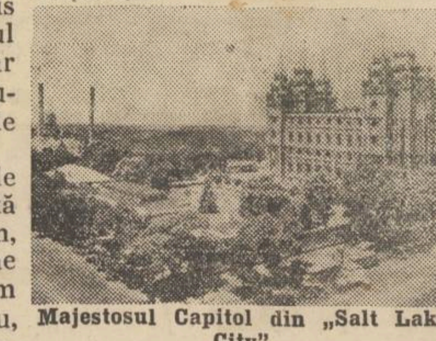
Persecuțiile urmate n'au dat nici un rezultat positiv. Mormonii, isgoniți din Missouri, s'au stabilit în Illinois, unde au întemeiat orașul Nauvoo.

In 1844 Smith a fost asasinat. Conducerea sectei a luat-o atunci Brigham Joung. Dar secta e expulzată din Nauvoo și se instalează pe marginea Marelui Lac-Sărat, nu departe de California.

Colonia desvoltată acolo a devenit atât de înfloritoare încât în 1849 ea s'a transformat în statul Utah.

Sfârșitul acestei prosperități a venit însă odată cu moartea lui Brigham Joung, în 1877, când Mormonii au fost împrăștiați. O statistică evaluiază numărul lor în lume la 300.000.

Făcând abstracție de decretul guvernului Statelor-Unite care a dizolvat în mod oficial biserica mormonă, confiscându-i averea, vom observa că aderenții ei s'au lovit de marele număr de imigrați americani nemormoni, adică păgâni. Această invaziune a fost atât de importantă, încât astăzi Mormonii sunt pe cale de dispariție.

Majestosul Capitol din „Salt Lake City".

Și cum să nu fi fost atrași „păgânii" de aceste minunate meleaguri înfloritoare și pline de soare, când Marele Lac-Sărat este o întinsă mare internă, așezată la 1300 m. altitudine, fapt care explică de altfel reputația lui balneo-climaterică!

Și totodată veți înțelege, cred, de ce vechea capitală mormonă a devenit azi un oraș vast, cu automobile, cinematografe, și luxoase localuri de noapte.

A. B.

Realismul magic

Cuvântul este invenţiunea lui *Edmond Jaloux*. El caută să exprime caracteristic sforţarea romancierilor din vremurile noui de a introduce în realismul lor, fără a renunţa la observaţie, misterul şi supra naturalul.

Realismul magic este termenul ultim din evoluţia realismului acelor scriitori, care credeau că adevărata realitate, singura accesibilă sufletului omenesc, este „faptul" direct cunoscut prin simţurile lor şi insufleţit în romanele lor. Realiştii actuali au perceput o realitate superioară îndărătul „faptelor", cu care au căutat să pună în contact creaţiunea lor, „transformând în *„mituri"* incidentele vieţi cotidiene. Iată cum defineşte Paul Valéry aceste mituri: „Miturile sunt sufletele acţiunilor şi iubirilor noastre. Nu vom activa decât mişcându-ne către o fantomă, nu putem iubi decât ceia ce am creat".

In realismul magic anecdota nu este importantă prin ea însăşi Romancierul nu urmăreşte să ne redea ceia ce s'a petrecut cu personagiile sale.

Ele, ca şi întâmplările vieţii lor, nu sunt decât simbolurile forţelor misterioase care ne poruncesc şi ne constituesc, povestirea e numai mijlocul de a evoca printre noi ordinea universală a fenomenelor ce ne depăşesc.

Toate tendinţele care au luat naştere între anii 1920 — 1930, în mişcarea subversivă şi tumultoasă din această vreme cu parade provocătoare, pe care am cunoscut-o şi noi, s'au năruit.

Aceasta nu este un motiv să decretăm, ca unii dintre noi, că ea nu a fost decât o aberaţiune. Din această mişcare ce nu a lăsat în urma ei decât un nour de praf, realismul magic este singurul ce a supravieţuit. El ne-a condus, prin aprofundarea freudismului asupra visului, la concepţia că „omul nu e decât un visător în stare de veghe, făurind legătura dintre vis şi poezie".

Caracteristică în această privinţă în literatura noastră este opera lui *Paul Negulescu „Circul"*. In adevăr autorul utilizând un procedeu ce pare pirandelian, detailează prin analiză personagiile din opera sa, le dă o viaţă ce pare a fi viaţa lor, creiază, printr'o logică absurdă, printr'o *„magic"* ciudată şi clownească o acţiune ce răstoarnă totul în realitatea obişnuită, făcând să se petreacă divertismentul său, într'un circ de bâlciu. Dar sintetizează în această atmosferă stranie toate legăturile omului cu ordinea universală care le domină.

Asemenea d. Demostene Botez în toată opera sa poetică şi mai ales în cea din urmă, *„Cuvinte de dincolo"*, prezintă acelaş fenomen: covârşirea unui sentiment, a unei emoţii, face să se rupă toate legăturile obişnuite dintre persoana sa proprie şi lumea exterioară, stabilind în loc alte raporturi mai subtile şi mai poruncitoare, ca într'un vis petrecut în stare de veghe.

Faptele cele mai banale din viaţa de toate zilele capătă altă semnificare, se transformă într'o stare halucinatorie, de o logică aparte, o logică absurdă dar fatală, creând un fel de atmosferă de basm şi devenind, ele înseşi, mituri şi alegorii. Mitul, însă, îşi capătă aci toată semnificarea din vechea mitologie clasică, devine un complex în care se combină o infinitate de raporturi complicate între om şi univers. Starea aceasta a fost descrisă şi de *Leon Daudet* în cartea *„Rêve eveillé"*, privind visul ca o *manifestare mistică, pe jumătate voluntară* a spiritului. De asemenea André Breton în opera *„Vases communicants"* consideră şi el starea sufletească „du poete à venir" ca *o mediaţie* transcendentă între *conştiinţa obiectivă a realităţilor exterioare* şi *transfigurarea lor internă*, sub influenţa individuală pe deoparte, ca şi prin puterea sentimentului universalului pe de alta.

De aci caracterul de *realitate magică* a creaţiei poetice şi literare, a tinerilor căci ea este expresiunea acţiunii inconştiente, imediate, a stărilor interioare asupra celor exterioare, sub formă mai adesea demoniacă decât îngerească sau divină.

In Franţa, printre scriitorii generaţiilor tinere *Jean Cocteau*, mai ales în opera sa *„Les Enfants Terribles"*, ai cărei eroi sunt adolescenţi, adică în epoca în care lumea se alcătueşte în sufletul omului, ne conduce într'o realitate ce e la mijlocul drumului, între vis şi realitate. *Les Enfants Terribles* sunt, în opera lui Jean Cocteau, un frate şi o soră care-şi creiază un univers al lor propriu, în cadrul camerei lor de copii, iar viaţa lor se petrece în acest cadru ca o adevărată legendă. Faptele cele mai obişnuite ale vieţii se transformă şi se idealizează pentru a putea intra în rândul visurilor adolescenţilor fără să le turbure alcătuirea.

Toată lumea aceasta feerică pe care şi-au creiat-o fratele şi sora, se distruge prin intrarea în ea a unei fete tinere care, neputându-se idealiza, le împrăştie visurile, le năruie universul lor mitic şi provoacă moartea celor doi adolescenţi.

Din nefericire cartea e greoaie şi fără spontaneitate. *Jean Giraudoux* apoi, în minunata sa *Suzanne et le Pacifique*, şi în fine *Jean Cassou* în fermecătoarea sa carte *„Souvenirs de la Terre"* şi *„Les Inconnus dans la Cave"*, dimpreună cu *Julien Green*, sunt continuatorii lui Giraudoux în crearea acestui realism magic, constatând însă că s'a făcut mai multă teorie decât creaţie literară până în prezent.

Trebuie să privim însă *„realismul magic"* ca manifestarea unei adevărate tendinţe de preînoire a romanului de după războiu, sau măcar drept singura tendinţă de preînoire care, deşi n'a dat opere desăvârşite şi tipice, a făcut să iasă la lumină multe încercări în parte reuşite. La noi tendinţa aceasta s'a presimţit în unele romane ale tinerilor, deşi numai ca un slab, foarte slab început, de pildă, în romanele d-lor Gib Mihăescu, I. Peltz, Sergiu Dan, etc., care au înţeles că pe calea realismului naturalist, a romanului psihologic, când s'a ajuns la opere de valoarea celor ale unui Balzac, Stendhal, Flaubert, Zola şi în fine Proust, nu se mai putea realiza nimic pentru a le întrece. Trebuia găsit alt filon şi alte norme de creaţie. Din nefericire personagiile inventate de tinerii autori sunt, în special la noi, prea înguste ca orizont sufletesc, prea vulgare şi existenţa lor nu are valoare, astfel încât nu îngăduie jocul realismului magic. Este totuşi o portiţă spre viitor...

Cărţi şi reviste

Ediţia a II-a

O ediţie a doua pentru o carte ce nu e un roman de senzaţie înseamnă un mare succes de librărie şi de acest succes s'a bucurat biografia lui *Josef Fouché de Stefan Zweig*, în traducerea d-lui *Eug. Relgis*.

Renumele lui Stefan Zweig, cât şi calitatea traducerii d-lui E. Relgis, justifică şi explică acest succes.

Stefan Zweig este printre cei unsprezece, doisprezece scriitori în viaţă, care se bucură de o reputaţie universală.

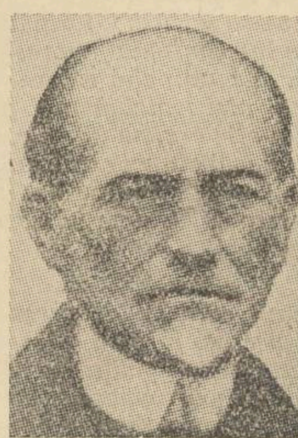
Născut la Salzburg, reputaţia lui s'a stabilit destul de repede în patria sa, apoi a trecut în Germania şi odată introdus în Franţa, a devenit om celebru în Europa. Apoi a trecut în celelalte continente, fiind destul de bine primit în cele două Americi şi în sfârşit în China şi Japonia.

Renumele său se datorează în mare parte biografiilor sale romanţate. Numai *alegerea* personagiilor pe care le-a biografiat ar fi fost suficientă spre a-i asigura succesul: Fouché, Höllderlin, Nietzsche, Freud, Tolstoi, Dostoievski, Maria Antoneta, Cassanova, Messner, etc.

Personagiile alese au interesat de sigur pe Stefan Zweig, care e un amator de documente inedite şi îşi petrece cea mai mare parte din viaţă răscolind bibliotecile.

Multe personagii istorice au pasionat lumea, dar fiindcă trebuiau căutate şi citite în opere monumentale, lungi, plicticoase, ghintuite de documente, publicul renunţa la citirea lor. Stefan Zweig s'a preocupat în primul loc să ne prezinte aceste personagii într'o formă plăcută, cu o alură plină de vervă şi interes.

Arta biografiei astfel înţeleasă nu dă bine înţeles decât opere în care pitorescul şi anecdotele sunt esenţialul. Subiectul se găseşte în istorie şi în documente de care sunt ticsite arhivele statului. Autorului nu-i rămâne decât să culeagă informaţiile şi să le ordoneze. Stefan Zweig ştie admirabil să-şi conducă povestirea, să dea relief personagiilor, mişcare întâmplărilor şi să insiste asupra părţilor celor mai pitoreşti din existenţa personagiilor alese spre a fi cât mai plăcute cititorilor.

STEFAN ZWEIG

Bine înţeles că asemenea biografii nu pot fi comparate cu lucrările de acelaş gen dar mai complicate, mai larg înţelegătoare a persoanei omeneşti cum ar fi de pildă Nietzsche a lui Charles Andler sau Dostoiewski a lui Charles Gide. Acestea sunt opere de artă autentice şi importante contribuţii la ancheta asupra personalităţii umane aşa cum o face literatura adevărată de când există în lume.

Este incontestabil că Stefan Zweig este un om de întinsă inteligenţă care-l face *să înţeleagă tot ce e mai extraordinar şi* mai interesant în viaţa personagiilor. Ceia ce-i lipseşte poate este puterea de a realiza artistic, adică în chip *sensibil*, opera sa; din această cauză nu are adâncime şi nici puterea de a zgudui, deşi are darul de a aţâţa curiozitatea şi a o întreţine tot timpul la un grad excepţional de surescitare.

Ceiace face să trecem cu vederea asupra unor greşeli de interpretare sau asupra lipsei de adevăr istoric a unor evenimente şi întâmplări, precum şi asupra unor procedee a căror virtuozitate aminteşte adeseori pe aceea a oamenilor de teatru sau a scriitorilor de romane de aventură.

Ludwig Lewisohn despre valorile literare americane

Ludwig Lewisohn, critic, romancier, autor a două puternice opere: „Cazul d-lui Crump" şi „Ultimele zile ale lui Shylock", mare admirator al lui Thomas Mann, imbibat de cultura germană, dar şi mare admirator al culturei din Franţa, unde şi-a petrecut câţiva ani din viaţă, a scos de sub tipar o carte despre *„Valorile literaturii americane"*.

Cartea, deşi nedreaptă de multe ori, pasionată, cu multe omisiuni regretabile şi adeseori cu perspective false, este totuşi o adevărată introducere a străinilor în sufletul şi literatura americană.

Personalitatea autorului se desprinde din această carte de critică cu puternice accente caracteristice americane. De pildă cultul sănătăţii care-l duce la o condamnare în regulă a lui Edgard Pöe şi, în treacăt, a lui Baudelaire. Apoi ce admiră Lewisohn în opera de artă nu sunt calităţile de profunzime, de perfecţiune şi de armonie a formei, ci numai puterea şi anume o putere materială şi exterioară. Interpretând freudismul şi aplicând psichoanaliza, el vede în orice lipsă de siguranţă în sine, un complex de inferioritate, adică o lipsă de vigoare, de încredere în forţele omului în genere şi ale sale în particular. Dar dacă asemenea atitudini pot duce uneori la concluzii simpliste şi sumare, calităţile sale fac din contră mărturia cea mai vie a literaturii şi gândirii americane.

El dă locul important, ca valori americane, acelor scriitori ale căror opere s'au construit în jurul problemelor existenţii spiruate americane, adică acelor care ca Menken, critic tăios, cinic şi dărâmător înverşunat de false glorii literare, urmăresc cu pasiune, ca însuşi Lewinsohn, discernarea, definirea destinului şi misiunii Americei în lume. In orice operă s'ar arăta această îngrijorare sub formă lirică sau satirică, ea este pentru dânsul expresiunea cea mai sinceră a forţelor constructive ale Americii.

Astfel după el, acei ce exprimă realmente America, cu tot ce e problematic, absurd, ridicol, dar viu, cu o putere intensă de viaţă, sunt Theodor Dreiser, Sinclair Lewis, în parte Sherwood Andersen. Pe Mark Twain, Lewisohn îl preţuieşte în deosebi, ca pe unul ce exprimă posibilitatea şi fantezia americanului mijlociu, cu toate micimile, dar şi toate îndrăznelile sale.

Simplificând constatările lui Lewisohn putem conchide că de fapt se deschid trei căi literaturii americane: Ea poate să se dezamericanizeze aşa cum se petrec lucrurile cu *M. Eliot* şi *Ernst Hemingway*, cei mai temeinic înzestraţi printre scriitorii americani, să se americanizeze, în sensul european al cuvântului cu *John Dos Passos* sau să urmeze calea deschisă de *Walt Whitman* şi de poeţii *Edwin Arlington* (1868), *Edgar Lee Masters* (1868), *Carl Sandburry*, *Robert Frost* ceva mai târziu, continuând începutul de transformare a limbei engleze datorit lui Walt Whitman.

Cartea lui Lewisohn este un îndemn pasionat, viu şi curajos de a se cerceta valorile americane, iar misiunea Americei pare a nu fi aceia de a descompune valorile pe care s'au clădit arta şi literatura Europei, ci poate aceia de a le selecta spre a le salva.

Marianne Oswald

Sunt lucruri asupra cărora acel care scrie ar vrea oricând să se întoarcă, pentrucă entuziasmul şi emoţia pe care ele le trezesc, departe de a se epuiza în cuvinte sunt sugrumate, măcinate de ele. Cu cât fraza şi pagina sunt mai literare, mai căutate cu efort şi cu intenţie, pe măsură ce cauţi cuvântul te depărtezi de adevărul pe care vrei să-l spui şi valoarea pe care o capătă proza ta e străină şi independentă de valoarea dela care ai plecat. Dar nu te poţi opri totuşi să nu spui încă odată şi încă, să faci cunoscută bucuria ta, pe care ai vrea-o şi a celorlalţi, în faţa unei revelaţii artistice, ca de pildă Marianne Oswald.

E absurdă încercarea să traduci în vorbe nule, uzate, comune, mai rău: frumoase, tot ce închide cântecul-joc, mişcarea-dans, atitudinea-act, şi toată forţa, asprimea, durerea, omenescul Mariannei Oswald.

Dacă teatral e firesc să fie, valabil pe scenă între draperii şi reflectoare, cântecul acestei artiste e totuşi uimitor că, dela zece paşi, în mijlocul ascultătorilor aproape, într'un salon, în lumina care ne lumina pe toţi, expresia extremă de mască sintetizând o stare sufletească culminantă şi la fiecare moment alta, nu trezeşte în ci dimpotrivă îl apleacă înainspectator o mişcare de *recul*, ci dimpotrivă îl apleacă înainte, fascinat, că, „părul artificial, de sânge, ca un nod de vipere roşii, ca o cască de flacări ţâşnită din acest cap care gândeşte şi cântă, nu supără", că gestul violent, abrupt e tot aşa de frumos de aproape ca cel lin, legănat, cald, cu care se împleteşte. Trupul ei are toate posibilităţile plastice, cu nimic din atitudinea declamatoare a tuturor cântăreţilor. E până la halucinaţie copil care se dă în leagăn în „Viens gosse des gosses", răsucit şi contorsionat, istovit în „Embrasse-moi" statuar, proră de corabie în mers despicând ape în acel final din „La fiancée du pirate" care, în timp ce vocea birue (şi ai atunci impresia că o să-ţi rămână pentru totdeauna în auz „et le navire entrera dans le port !") umerii par a străbate aerul ca al Victoriei din Samotrake, şoldurile curg lin ca aripele închise ale unei păsări, braţele se întind victorioase, mânile albe şi uşoare acum, au ajuns.

Şi nu e de loc, nu e pentru nimeni impresia definitivă pe care o produce Marianne Oswald, datorită faptului că impresionează ea şi cântecul. Nu e vorba aici de o stăpânire pe care ar pune-o pe nervii noştri. Tot ce face ea e absolut frumos, estetic, omenesc, străbătut de inteligenţă. Numai un actor mare, un actor deştept poate să spună aşa cum spune ea „Anne, la bonne", poemul lui Cocteau, relevând fiecare cuvânt, fiecare nuanţă sufletească, îngăduindu-şi fără să pară ridicolă şi fără să rupă firul întins al atenţiei tale, să se târască în genunchi, să râdă, să danseze, să cânte în cursul a trei sau patru strofe fără muzică.

In zilele noastre, când şansoneta nu spune nimic şi se mărgineşte la vulgare teme erotice şi cântăreţul ei o spune stopând, Marianne Oswald vine cu poezie pură, cu muzică bună şi cu tot ce-a pus Dumnezeu în ea şi ne dovedeşte nouă înşine că suntem încă în stare să apreciem, să iubim arta adevărată.

LUCIA DEMETRIUS

Paris, Iunie 1934.

Cronica literară

G. Bogdan-Duică: Viaţa şi ideile lui Simion Bărnuţiu (Colecţia „Studii şi cercetări" a Academiei Române)

Istoriografia românească îşi găseşte reprezentantul cel mai autorizat în profesorul G. Bogdan-Duică dela Cluj. In genere, cercetarea ştiinţifică serioasă din ţara noastră s'a concentrat în frumosul, tihnitul oraş ardelenesc cu atmosferă heidelbergiană, cu clinici medicale europene, cu biblioteci bine nutrite, cu câteva capete creiatoare, cu *cercetarea sistematică* dominatoare aproape în fiecare ramură ştiinţifică.

Profesorul Bogdan-Duică este una din figurile caracteristice ale acestui lung şirag de bărbaţi universitari clujeni dedicaţi cu osârdie ştiinţei, un benedictin cufundat în foliante cu un cap limpede şi ingenios, retrăind tezaurele trecutului literar adnotându-le clar, descifrând tainele şi tăind noduri gordiane.

Aparatul sever ştiinţific cu care lucrează, lupta cu amănuntul şi capacitatea de sinteză scot în evidenţă extraordinară pe acest savant, mai ales atunci, când îl compari cu surogatele profetice sau cu acele jalnice otrepe şi lenevii universitare care „stârvesc" — după expresia lui Budai-Deleanu citată de Perpessicius — pe catedre, ca pe divanuri orientale amenajate cu serviciul ciubucului şi al cafelei aromitoare.

N'am avut plăcerea să cunosc vreodată şi să lucrez în epoca mea de studii cu acest „maestru", în sensul occidental al cuvântului. Am întâlnit însă, şcolari ai săi solid preparaţi şi cu o *metodă* bine precizată. Câteva sondagii personale în privinţa influenţei lui Savigny şi studii prealabile despre istoria ideilor în veacul XIX românesc au întâlnit mereu insulele betonate ale d-lui Bogdan-Duică, într'o mare mocirloasă, unde nu puteai da de nici un izvor curăţit, de nicio amenajare a terenului, de nici o punte unde să-ţi aşezi instrumentele de lucru, fără pericolul alunecării în băltoacă. Lucrările sale ştiinţifice sunt adevărate faruri, după care poţi conduce fără grijă.

D. G. Bogdan-Duică a însemnat cea mai viguroasă ofensivă împotriva romantismului naţionalist din istoriografie. A introdus „studiul influenţelor *psihologice* şi *sociologice*" (pag. 3). S'a apropiat „de ce este mai interesant în istoria omenirei: de evidenţiarea *„conţinutului total de idei"* ascuns în fondul evenimentelor, de măsurarea nivelului lor cu al fenomenelor europene coexistente, de farmecul de a urmări creşterea acestor idei în indivizii reprezentativi şi în massele care-i nasc, care răsună de glasul lor şi făptuesc clar în sensul lor" (pg. 3).

In lunga ceartă metodologică din ultimele trei decenii, între metoda „ştiinţelor naturii" (Naturwissenschaften) şi „metoda „ştiinţelor spiritului" (Geisteswissenschaften), d. Bogdan-Duică a optat cu hotărâre şi sigur instinct pentru o metodă a ştiinţelor spiritului, dar n'a purgat metoda — aşa cum se face! — de bogăţiile ei specifice şi subterane spre a cădea într'un exterior idealism anemic sau în tautologie dialectică.

Dimpotrivă, i-a păstrat tot arsenalul economic şi sociologic, (în sensul unei economii şi sociologii *materialiste)*. A înrădăcinat mereu studiul personalităţilor literare în infrastructura epocii. Fără a accepta *tale quale* şi integral terminologia (uneori absconsă) a acestui sociologii literare, n'a neglijat niciun moment *metoda*, — adică esenţialul!

De pildă, în *„Viaţa şi ideile lui Simion Bărnuţiu"* sunt acumulate o serie de date concludente de demografie şi economie politică, de delimitări ale claselor, de lupte între fragmente social-profesionale (răzmeriţa clericilor dela Blaj din 1843!) şi de luminări brusce ale fundamentelor economico-sociale; fireşte, că în asemenea cadru, figura analizată a „eroului", „nu mai cade din cer", ci creşte organic şi autentic.

Interpretarea istorică variază după mentalitate şi concepţie generală asupra lumii. Premisele sunt — uneori — aproape indiferente. Ceeace interesează este cunoaşterea exactă a materialului, situarea lui în atmosfera epocii, lipsa de lirism în discernarea resorturilor. In acest caz, rezultatele numai diferă după premisele cercetătorului, materialul îi dictează concluziile, diferenţele nu mai sunt atât de sensibile şi se poate vorbi de o *ştiinţă* a literaturii numai pe baze sociologice. Nu se ajunge la legi, dar regularităţile (*Gesetzmässigkeiten)* sunt asigurate.

Ceeace a înfăptuit — *torso* neterminat — d. Bogdan-Duică pentru istoria literaturii în secolul XIX rămâne memorabil şi depăşeşte toate dilentatismele mofturoase, întinse ca nişte plăcinte balcanice, indicând doar paşi bovini pe nisip, sub pretextul cercetării sociologice a civilizaţiei române. (Ne referim la operele inutile ale d-lui E. Lovinescu).

D. Bogdan-Duică nu şi-a investmântat rezultatele cu cordeluţe parfumate, cu hârtie sclipitoare de ieftin staniu, pentru a ascunde tărâţe banale în loc de preţioase medicamente. Expresia sa frustă, bolovănoasă, plină de savuroase construcţii ardeleneşti, îndepărtează debile stomacuri estetice. Proprietatea termenilor ştiinţifici, filosofici sau juridici dovedeşte o îndelungată familiarizare şi un amalgam just la zidirea unor opere trainice de istorie literară.

Colonel T. E. Lawrence, Revolta în deşert, 2 volume, traducere de Mircea Eliade, Editura Fundaţiilor Regale

Memoriile de războiu ale colonelului englez înlocuiesc lectura unui roman poliţist oricât de palpitant şi de fantastic.

Un arheolog, însărcinat cu redactarea unui buletin de propagandă în limba arabă şi cu redijarea unor hărţi, îşi descoperă întâmplător geniul militar.

Lawrence devine conducătorul revoluţiei naţionale arabe şi organizează insurecţia împotriva Turcilor. Deşi englez se amestecă efectiv în problemele centrale ale triburilor beduine pentru a le transforma într'o naţiune unitară.

Colonelul englez Lawrence va rămâne, probabil, în istoria arabă, întemeietor de Stat, aşa după cum waregul Rurik este ctitorul statului rusesc în sec. IX d. Chr.

Naţionalitatea se învaţă cu ajutorul străinilor. Aventura lui Lawrence confirmă ipoteza din filosofia istoriei...

Este de remarcat candoarea puritană a acestui cetăţean britanic, care serveşte interesele patriei sale, mânuieşte sutele de milioane de lei, tunurile şi cămilele oferite copios de Statul major din Cairo, având totuş impresia, că se dedică unui superior ideal al unei naţiuni asuprite. Aminteşte tipul misionarului trimis cu Biblia în buzunar şi care găseşte petrol. După tămâia arsă în onoarea zeilor, se instalează Banca şi comptuarul...

Idealismul exponenţilor imperialismului britanic este de o rară savoare.

„Revolta în deşert" a apărut în colecţia „Energia". Memoriile militarului englez sunt într'adevăr o magnifică lecţie de tenacitate, de educaţie a voinţei şi de supleţe intelectuală. O comparaţie cu *„Destinul lordului Thomson of Cardington"* apărut în editura *„Adevĕrul"* cu o prefaţă de Ramsay MacDonald şi cu un studiu al doamnei Marta Bibescu, prezintă uimitoare similitudini, parcă ar fi scrise de aceiaş pană.

Aventurile ataşatului militar englez la Bucureşti şi ale colonelului Lawrence în deşertul arab sunt aventurile militarului englez, prezentate după aceiaş schemă *profesională*. In opera de colonizare şi de expansiune imperialistă, Anglia cere dela exponenţii săi pe lângă supunere la interesele sale, o anumită abilitate *asimilistă, une doiglée* plină de fineţe, adică cea mai rafinată şi periculoasă metodă pentru indigeni întru atingerea unor scopuri, care au miros exclusiv de petrol şi de sudoare plusvalutară.

Ipocrizia cemi-inconştientă a eternului Albion iese încăoadtă în relief. Faimosul *„cant"* englez nu e o râncedă înşelătorie, ci o subtilă respectare a regulilor jocului. (Jocul este însă, aranjat în favoarea sacilor cu aur ai *City-ului* londonez).

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Venus - Ripensia

In fața porții de intrare a „Venusului", ingrămădeala obișnuită a marilor evenimente sportive. Clakcoane...

Un autobuz mare se oprește. Echipierii „Ripensiei" scoboară, unul din ei ținând sub braț un balon. Lumea îi privește intrând, fără să manifesteze, dar cu considerație. Ei sunt inghioldați de o mulțime de inși, care caută să intre astfel pe teren.

Terenul e plin de lume. Amatorii de foot-ball au devenit atât de numeroși, încât ei înșiși sunt surprinși de acest lucru. Peluzele sunt mai excitate, mai entuziasmate de cât înaintea unui match de box: nici o finețe nu scapă acestor spectatori, precum nici o greșală, uneori chiar imaginară — și ele punctează partida cu strigăte, aplauze, și care au aerul că vin la

timp și nu sunt inspirate de o pasiune oarbă și sgomotoasă, ci de o cunoaștere exactă a regulelor jocului.

Căldura e mai puțin puternică de cât eri, totuși pe toată întinderea stadionului nu se poate găsi un guler scrobit ca lumea, iar bărbații și-au scos aproape cu toții hainele, lăsând să se vadă cămășile lor de sport cu mâneci scurte, cămășile celulare cu găurele sau, cei mai snobi, cămășile lor pretențioase de Dejalene cu gulerul tare alb care încetul cu încetul, pe măsură ce matchul înaintează, se face din ce în ce mai moale, spre a sfârși ca o cârpă udă...

Dar, iată pe „Venus", în tricouri albe, cu o stea neagră pe piept și pe „Ripensia", în galben-roșu, că intră pe teren, primiți cu „bravo"-uri și de un baraj solid de fotografi.

Și primul act al matchului începe, după câteva exhibiții de joc și după prezentarea lor. Banul a fost aruncat... jocul poate să înceapă!

Venusiștii pornesc vijelios la atac, și domină teritorial. Dar a domina nu înseamnă a marca și „Venus" domină prea mult. Superbele centre ale lui Motoroi și Dumitrescu găsesc totdeauna în drum un cap, un picior sau brațele ripensiste, atât de dibace în apărarea lor. Timișorenii răspund și ei la atac; Lăpușneanu își galvanizează coechiperii cu plongeoanele lui. Deodată, de undeva, — de unde, nu se știe — o minge vine pe sus; o mână se ridică, și o atinge. Lumea se scoală emoționată în picioare: Albu a făcut „hands". Publicul face un „oh" de repros, ca o mamă copilului ei. Balonul, lucios în bătaia toridă a soarelui, a fost așezat jos și Bindea trage... afară. Publicul răsuflă ușurat. Nora aplaudă puternic. Căci faci foarte bine să nu fii șovin, dar succesul unor localnici într'un match de mare importanță îți dă furnici în picioare și-ți stimulează plămânii. Nora se apleacă și-mi șoptește:

— Să vezi ce o să-i mai bată pe unguri...

— Pe unguri? Care unguri? Cred că nu vorbești de „Ripensia"?

— Ba chiar de loc!... Nu vezi, toți au nume unguresti! Zombory, Lakatos, Beke...

— Da, dar acum sunt cetățeni români!...

— Or fi! dar pentru mine tot unguri sunt!... încheie logic discuția Nora, ascunzându-și fața sub un evantai improvizat dintr'un program.

Și matchul continuă epic, cu atacurile albilor, care dau mult de lucru apărării „Ripensiei". La câțiva metri de poarta lui Zombory, Colea nu găsește drumul fileurilor: balonul izbește bara de sus și cade afară de tușe.

După puțin timp, Volode, ca bun camarad, repetă figura, în murmurele de indignare ale publicului, pentru atâta neșansă. E cald!... Lumea ia cu asalt paharele cu citronadă, și șterge fruntea brobonată de sudoare, în timp ce pe terenul invadat de soarele căruia nu-i mai rezistă nici o ființă, 22 de inși luptă din răsputeri pentru a-și asigura o victorie atât de efemeră... E atât de cald, încât cele 45 minute de joc, par'că se eternizează, pasionante. In sfârșit, deodată plasa lui Lăpușneanu se sguduie: balonul a intrat în poartă, tras de Ciolac.

Fetele, de prin tribune, au devenit triste... Intregul stadion respiră înfrângerea și miroase a trup înfierbântat... Increderea publicului în campionii lui începe să scadă. Lumea e tăcută. Dar totuși venusiștii regăsesc gust jocului; balonul trece pe terenul Ripensiei și e nevoie de toată măestria lui Zombory, pentru ca poarta lui să nu fie trecută.

De o sută de ori era să murim de emoție! Am urlat ca niște posedați transportați în infernul lui Dante. Nora și-a pierdut glasul și frumosul ei stilou.

Nu știu exact ce am mai făcut, ce a mai făcut echipa „Venusului"... Nu îmi mai amintesc prea bine.. Am fost lovit parcă subit de amnezie... Știu numai că pauza a găsit tabloul de afișaj 1 în dreptul „Ripensiei", și un 0 în cel al „Venusului"...

Ripensiștii aleargă spre duș. Venusiștii, cu figurile îngrijate, se duc și ei. Stanciu își scoate, în drum, tricoul, se șterge cu el, și și-l înoadă grăbit în jurul gâtului.

In public, setea e tot atât de mare, dar moralul e scăzut. Lumea discută cu aprindere înfrângerea Venusului. Fiecare vrea să-ți explice, fiecare a prevăzut-o. Cei care eri încă trâmbițau victoria albilor, sunt azi pesimiști de moarte...

In sfârșit, echipele revin pe teren, cu părul proaspăt lins, cu figurile mai odihnite după duș, în tricouri uscate. Publicul îi aplaudă și matchul este reluat, de acolo unde a fost lăsat...

E repriza a doua și Venusul e dezavantajat. Electricitate în aer; ținând seama de căldura groaznică de afară, oricând se poate naște un scurt-circuit. Publicul e nervos, jucătorii deasemeni. Ei simt importanța jocului și nu îndrăznesc să riște. Venusiștii se organizează, atacă și operează într'o atmosferă încărcată de electricitate, la înaltă tensiune.

— Haide, Venus!... Nu te lăsa, Venus!... Pe ei, Ve-nuu-s!... strigă publicul, din răsputeri.

Și natural că și Nora cu el.

Atac peste atac se succed în câmpul ripensist. Deodată Burger oprește cu mâna mingea în careul de 16 metri.

— Nu-i „hands"! țipă unul din public.

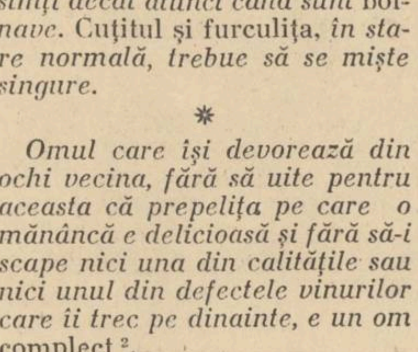
— Cumpără-ți ochelari, să vezi mai bine!...

— E rușinos să se acorde 11 metri. Mingea a fost lovită involuntar. Dacă vă spun eu...

— Desigur că asta are praf în ochi!...

Toate aceste discuții nu dovedesc altceva, desigur, decât că foot-ballul a devenit cu adevărat un joc popular.

In mijlocul acestui vacarm, o voce calină îmi murmură: „Ce inspirat a fost Bürger", în timp ce tabloul de afișaj își schimbă subit aspectul: 1-1. De aci încolo jocul continuă în nota de superioritate a albilor; ri-

pensiștii sunt epuizați. Căldura le e o povară grea pe umeri; ei joacă lent, mediocru, monoton, fără nici o scânteie sau viață. 11 oameni nu fac altceva decât să nu lase să li se marcheze goaluri; își marchează strâns adversarul. Fiecare jucător venusist are două umbre după el: a lui proprie și aceia a unui ripensist...

Dar ce s'a întâmplat? Acest lucru în aparență simplu, banal, că Petea trage putenic cu balonul în Bürger, ca un revolver descărcat din plin în pieptul adversarului. Din această aventură fundașul ripensist a eșit knock-down, jucând pe jumătate inconștient în restul reprizei. Mingea s'a dus de s'a așezat cuminte în iarba din dosul plasei.

Motoroi, din colț, expediază balonul prin aer; pe cerul de un albastru limpede, el face o traectorie și cade în mijlocul învălmășelii de pete galbene-roșii și albe din fața porții. Un cap se ridică în sus, atinge balonul care-și schimbă direcția, cu aceia a porții ripensiste.

Aplauzele cad din toate părțile, ca apa care curge dintr'un duș, și vin să învioreze jocul și pe albi.

Ce a urmat de aici încolo? Câteva puncte de exclamație și de suspensie ca să traducă toată nebuna admirație pentru victorie; încă multe adjective, și iată că ați putea gusta și evoca mai bine victoria din plin a „Venusului". 5 la 3! S'a sfârșit!... Toată lumea se scoală și aclamă pe învingători și învinși care le-au oferit un spectacol magnific. Pălării sboară în aer, zvârlite de mâni entuziaste, eu nu mi-o arunc pe a mea, de teamă că n'am s'o mai regăsesc.

Lumea părăsește tribunele parcă cu regretul că s'a sfârșit prea curând. Beată de emoție, cu glasul răgușit și cu bătături în mâni. Iar pesimiștii de acum 15 minute, au devenit, subit, cei mai înflăcărați venusiști.

— Ce ți-am spus eu, d-le, spune unul din ei, aflat chiar în spatele meu, cu un aer superior.

— D-ta? Că Venus o să fie bătut!..

— Eu, d-le? Eu? Greșești!... Eu am fost întotdeauna sigur de victoria „Venusului"... Și dacă nu era căldura asta, află, d-le, că-i făcea praf!...

Ne-am înapoiat, în mica mașină pe care o pilotează Nora, dibace ca un șofer de taxi care nu-și conduce automobilul lui.

Și în timp ce mașina alunecă pe asfaltul proaspăt udat al Bulevardului, Nora, îmi spune grav.

— Să știi că mă înscriu la „Venus"!

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Insemnări pe șervet

Amicul care știe că ești la regim și vine să-ți descrie cu talent și în detaliu dejunul copios la care a participat, e o bestie.

*

Dacă te afli la masă cu o cucoană frumoasă care-ți place și ești importunat mereu de gogomăniile unui adversar limbut, superb și infatuat, pândește-l când e cu gura plină și pune-i întrebări. Ori îți va răspunde imediat în starea în care se află, ceia ce e destul de comic și chiar grețos, ori va înghiți pe nemestecate, ceia ce e și mai comic. In ori ce caz va fi ridicol. Efectul nu ratează.

Dacă se întâmplă însă să ți se aplice același sistem, măcar că nu ești nici limbut, nici superb, nici infatuat, îți recomand rețeta următoare:

Mai întâi te faci că nu auzi și mesteci în liniște înghițind normal (aplombul, răbdarea și calmul sunt de rigoare). După ce-ai înghițit, așezi tacticos cuțitul și furculița pe masă, îți fixezi adversarul câteva clipe lungi cu un aer (dacă vrei), încruntat, apoi îi răspunzi surâzând:

— Inutil! Cunosc sistemul.

*

Dacă cineva îți spune că rețetele mele culinare sunt eronate, să știi că e un ignorant în ale gurii. Dacă îți spune că nu mă pricep la vinuri și alcooluri, nu te îndoi că e un invidios. Dar dacă îți spune că nu știu să scriu, fii sigur că e un imbecil.

*

Omul căruia îi place mult vinul și poate renunța la al doilea pahar, când știe bine că ar putea suporta fără inconvenient încă trei, poate deveni orice, în afară de poet liric. Dar mai la urma urmei poet liric nici nu devii. Devenirea e treaba abstinenților, exclusiv.

*

Alcoolismul s'a răspândit în așa măsură, încât a nu bea, e aproape o calitate intelectuală.

*

O femeie de gust va prefera totdeauna conversația unui gentleman beat, unui mitocan treaz (în deplinătatea mitocănici sale).

*

Horațiu a scris:
Nec vivere carmina possunt
Quae scribuntur aquae
potoribus.
(Nu pot scrie versuri durabile
Băutorii de apă).

Ce problemă literară pentru domnul profesor M. Dragomirescu!

*

Mulți se întreabă de ce unii oameni foarte bogați și nici de cum sgârciți, preferă grădinile periferice și localurile ordinare, restaurantelor de întâia mână? Foarte simplu: fiecăruia îi place să mănânce ca acasă.

*

Omul care mănâncă frumos, trebue să dea impresia că toată viața lui n'a făcut decât să decupeze păsări și fructe. Dar paradoxul e că 99% din oamenii care mănâncă frumos n'au poftă de mâncare.

*

Foarte rari sunt oamenii (și vorbesc de cei cu creștere aleasă), care fiind obligați să mănânce între necunoscuți, păstrează, ceia ce se numește l'aisance. Aceasta e o dovadă că felul lor de a mânca e o atitudine, nu o obișnuință. Acelaș lucru pentru călăreți: Ofițerul care de 10 Mai e prea înfipt în șea, prea țeapăn și prea reglementar, dovedește ori că e complect inapt pentru călărie, ori că nu și-a prea încălecat calul. Desigur că la o alură mai vie el iese ușor din șea. Nu are, ceia ce se cheamă în termeni technici șezuta [1] (dacă așa se zice!), formată, sau ca să întrebuințăm expresii profane, nu uită că-i călare. Nici inima, nici rinichii, nici ficatul și nici alte organe interne, nu le simți decât atunci când sunt bolnave. Cuțitul și furculița, în stare normală, trebue să se miște singure.

*

Omul care își devorează din ochi vecina, fără să uite pentru aceasta că prepelița pe care o mănâncă e delicioasă și fără să-i scape nici una din calitățile sau nici unul din defectele vinurilor care îi trec pe dinainte, e un om complect [2].

*

Când ți se oferă Cotnar Roznovanu, nu spune că Cotnarul Terinte e mai bun și nici când ți se oferă Cotnar Terinte, nu spune că preferi Roznovanu: taci și bea!

*

Cetitorul va fi observat desigur, că oridecâteori n'am chef să scriu gastronomie, scriu cugetări. Cugetarea și poesia lirică sunt singurele genuri literare care nu te obligă să gândești.

AL. O. TEODOREANU

1 In nici un regiment din țară nu veți auzi cuvântul „șezut".

2 Altădată am susținut și contrarul, e drept, dar eram în alte dispoziții. Cred că eram amorezat.

Insemnări

Ștefan Zeletin

Credem că puțini sunt cei cari își dau seama de valoarea adevărată a fostului profesor dela Universitatea din Iași, Ștefan Zeletin, mort acum după o cruntă suferință, care zece luni de zile în șir l-a strâns în pieptarul ei. Cei care au trecut însă prin băncile universității fără a pierde vremea, cum o pierde imensa majoritate a vânătorilor de diplomă, streini de orice străduințî de cultură, ca și cei ce au luat contact serios cu opera lui, aceia își dau seama de valoarea lui Ștefan Zeletin, și trăesc dureros conștiința pierderii lui.

Retras și modest cum era, om al cărților, devotat al bibliotecii, pasionat al lecturii și iubitor al științei, Zeletin exista viu și mare în cunoștința celor care își închină munca instruirii și cercetărilor teoretice.

Fără urmă de sfială aceștia pot spune oricând că Ștefan Zeletin era un cap. Unul care știa munci cu insistențele savantului de laborator, și știa gândi cu rigoarea și luciditatea filosofului.

Zeletin a fost un om de știință, în înțelesul sever al acestui cuvânt. Și nu e deloc exagerat să se spună că este cel dintâi care a arătat la noi ce înseamnă știință socială. Sociologia, din forma vagă și vaporoasă a speculațiilor scolastice, pseudo-metafizice, cum o înțeleg cei mai mulți și cum există oficial, a luat la Ștefan Zeletin forma precisă, riguroasă a științei sociale. Ceeace înseamnă o metodă bine definită, clară și exactă, aplicată la fenomene concrete, la fapte cu existență pozitivă, istorică.

Iată ceeace-l distingea fundamental de sociologii cari încă nu pot defini exact și mulțumitor ce este sociologia. Ștefan Zeletin a ajuns la poziția și concepția precisă despre știința socială, grație trecerii serioase prin disciplina riguroasă a marxismului, care, nu o poate nimenea contesta, este una dintre cele mai excelente școli de formație metodică. Zeletin era unul dintre cei mai buni cunoscători ai marxismului acesta, care înseamnă analiză cauzală, științifică, despicare, precisă și bine orientată a vieții sociale. Nu a reținut din complexul lui decât ceeace i se părea viabil și prețios: metoda de cercetare. Din acest punct de vedere, nu s'a ferit să spună că este un marxist, în sensul că aplică metoda de interpretare, a materialismului istoric. Aplicarea aceasta a făcut-o strălucit în cercetarea originii, formării și rolului istoric al burgheziei române. Ștefan Zeletin a dat primul studiu temeinic asupra burgheziei române și pe drept cuvânt este considerat ca teoreticianul desvoltării și rolului ei. Interpretarea aceasta materialistă istorică, și alta nu există, stă sub semnul metodei marxismului științific pe care l-a aprofundat cu seriozitate rară. Fructul acestei aprofundări care i-a permis însușirea metodei, este cartea de capitală valoare „Burghezia română, origina și rolul ei istoric". Această carte arată ce înseamnă știință socială făcută cu metodă științifică, după normele interpretării cauzale, a explicației condiționărilor istorice. Un studiu tot așa de bun și precis, după altă metodă, nu vedem cum ar fi posibil.

Aceiași metodă i-a putut ajuta, în baza rezultatelor obținute, să facă una dintre cele mai bine întemeiate critici a tendințelor reacționare din cultura noastră. Studiul asupra burgheziei române va rămâne ca o piatră de hotar a științei sociale pe care a inițiat-o.

Ștefan Zeletin n'a rămas însă legat de pătrunderea pozitivă a concretului. Ceva care cu greu poate fi explicat, dar care se justifică prin sine ca un ce organic al ființei omenești, l-a împins spre alte zări, mai largi dar și mai atrăgătoare prin misterul lor. Savantul care nu simte acest impuls lăuntric, această nevoe de motivări mai largi, de explicații care nu pot veni din limitele științei sale, nu este o ființă dintre cele mai complete și interesante...

Ștefan Zeletin s'a apropiat din organice motive de gânditorii elini, și a bătătorit calea lor din aceleași nesecate nevoi de înțelegere.

Reflexiile sunt cuprinse în „Nirvana" și „Evangelia Naturii". Scrierile acestea dovedesc frământările lui, preocupările lui de metafizic. Preocupări ale minților de elită. Preocupări izvorâte din lăuntrice întrebări și nedumiriri. Gânditorul s'a ținut însă la oparte, discret. Puțini îl cunosc. Aceia care îl cunosc însă, îl înțeleg. Și ei simt durerea pierderii acestui om rar

Afară de articole și studii răzlețe, a mai scris: „Evanghelia Naturii" (1915); „Burghezia română, origina și rolul ei istoric" (1925); „Retragerea" (1925); „Nirvana" (1927); „Istoria socială" (1927); „Naționalizarea școalei" (1928); traducerea operei lui Sextus Empiricus: „Scurtă expunere a filosofiei sceptice"; și „Neoliberalismul" studiu de teorie politică.

— t —

Romanul rus țărănesc

Cholokhov a scris un roman din vința țăranilor ruși, tradus de curând în franțuzește, sub numele de „Les Défricheurs", (Galimard). Această carte reprezintă unul din paradoxele sovietismului. In adevăr după ce literatura sovietică a trecut prin cercetări de stil meticuloase și revoluționare. Cholokhov descrie cataclismul social în forma clasică și tradițională, în cadrul romanului realist al lui Lew Tolstoi.

Acest roman este zugrăvirea intensă a luptei intreprinse în țărănimea rusă pentru realizarea economiei colective, Kolchoze. Dar ceia ce a urmărit mai ales autorul a fost crearea personagiilor sale cu dragostele, grijile lor zilnice și puterea de viață a sufletului lor.

De și opera romancierului este un prețios document de primă importanță. „Les Défricheurs" este scris cu acea putere de evocare a naturii și a vieții cu toată varietatea și mișcarea cu care o redau autorii ruși și englezi din secolul precedent.

Primul său roman „Donul liniștit" a avut un succes răsunător în Rusia și în Anglia, unde s'au vândut cincizeci de mii de exemplare îndată ce a apărut în librărie.

Poate pentru că Cholockov are darul de a comunica în scrierile sale iluziunea vieții reale cu senzația imediată a existenții pe care mulți din autorii moderni au pierdut-o prin pretențiunile lor stilistice și artificialul scrisului.

Primejdia Italiei

Sunt mii de feluri de a călători în Italia, căci Italia înseamnă Civilizație și Natură în acelaș timp. Roma este Roma pretutindeni și chiar în afară de Roma. De aceea Delacroix mărturisește că a descoperit majestasa antică în Maroc. Cesanne a găsit la porțile orașului Aix, Toscana și Sicilia. Iar Nicolas Poussin, vizitând într'o zi ruinele Romei cu un colecționar, luă un pumn de țărână amestecat cu sfărâmături de porfir și marmură, îi zise: „Ia-le domnule, ia-le și le du la muzeul d-tale și spune „aceasta e Roma antică".

Și să nu se creadă că era aci vreo ironie. E pur și simplu simbolul celor ce se caută în Italia de către toate spiritele mari: amestecul trecutului cu prezentul, sub cerul acela unic, „ce face pe oricine senzibil la frumusețä sub toate formele ei", cum zice tot Poussin.

Anatole France scrie: „Dumnezeu care a făcut colinele Florenței a fost un mare artist". Fragonard, zdrobit de muzee, nu-și vine în fire decât în ziua în care Saint Non îl conduce la Tivoli, în Villa d'Este.

Mai toți marii artiști adoptă Italia ca a doua lor patrie, găsind acolo revelații pe care nu le-au putut găsi în patria lor.

Colbert este acela care a înființat casa din Roma, 1666, în care aveau să se formeze, timp de trei secole, pictorii, sculptorii, gravorii și arhitecții francezi.

Dar dacă atâtea nume de talente mari și genii s'au înscris pe lista premiilor de Roma (Clodion, Houdard, Fragonard, Pradier, Carpeaux, etc.), cu cât înaintăm în secolul XIX, cu atât numărul acelor ce sunt numiți „bêtes à concours" crește, căci cea mai mare parte dintre acești silitori elevi sunt incapabili să înțeleagă genul unui Michel Angelo, Rafael și alții, la studiul cărora au fost condamnați.

De aci revolta și disprețul multora pentru școala dela Roma și vorbe care arată primejdia contactului cu Roma a celor ce imită fără să înțeleagă, producând opere sterpe, pline de un respect plicticos și fără nici un fel de talent. „Cine o să ne scape de Greci și de Romani?" sau propunerea de a se strânge într'o sală tablourile stupide, artificiale, manierate, cu care au banalizat pictura acești „bêtes à concours", spre a face dovada primejdiei Italiei, expunându-le sub firma „L'Enseignement officiel ou les méfaits de l'Italie".

Artiștii moderni nu mai vizitează acum Italia spre a se inspira din muzeele sale, ci spre a aduce din călătoriile lor acolo ceva din pitorescul orașelor sale, o bucată din cerul ei unic.

Dar primejdia e aceiași, căci convenționalul de altădată e înlocuit prin așa numitul „beau fixe". Gustul cunoscătorului suferă tot atât azi în fața peisagiilor pustiite de orice viață, de orice amintire duioasă sau măreață a vremilor apuse.

Dar ce e vinovată Italia dacă muzeele, viața ei pitoresc colorată și natura ei fără de asemănare servesc din inspirație unor bieți practicanți cărora le lipsește „le rameau d'or de Virgile", cum zice Poussin.

Festivitățile din Salzburg

La Salzburg se continuă tradițiunea festivalurilor de teatru, operă și concerte muzicale. Mișcarea aceasta de manifestații a tot ce are mai bun arta germană în opere de artă și artiști a fost pornită în 1919 cu gândul de a aduna în Salzburg, încântătorul orășel baroc de munte la granița Austriei către Bavaria, lumea intelectuală germană și europeană în răgazul vacanței de vară. Grupul de scriitori și artiști germani, în frunte cu Reinhardt și Hofmannsthal care a scris special pentru acele festivaluri „Marele Teatru al Lumii din Salzburg", prelucrat după piesa cu acelaș subiect a lui Calderon, dorea să facă din vechia reședință episcopală catolică o capitală de vară artistică germană cu reprezentații și concerte în aer liber și în biserică precum și în Festspielhaus, Casa jocurilor festive. Și încercarea a reușit. Încă dela început. Ștefan Zweig, autorul nuvelei „Amok", și a romanelor „Fouché" și „Marie-Antoinette", discipolul și prietenul lui Hofmannsthal dar și al lui Romain Rolland, își cumpărase o mică vilă pe Mönchsberg, Muntele Călugărilor; Hermann Bahr, marele eseist și autor dramatic, își luase reședința acolo. Acolo se stabilise și cel mai de seamă pictor austriac de după războiu, Anton Faigtauer.

Azi situația s'a schimbat. Bombele național-socialiștilor sperie pe vizitatori. Hofmannstahl, Bahr, Faigtauer au murit, Zweig și-a vândut vila și a plecat, Reinhardt înscenează teatrul lui Shakespeare la Veneția cu actori italieni...

Cu toată această răzlețire, Salzburgul și-a alcătuit și în acest an un program de atracție. Nucleul îl formează sărbătorirea lui Richard Strauss, vechiul colaborator al lui Hofmannsthal. Bătrânul maestru a împlinit 70 de ani și operele sale cele mai iubite vor fi reprezentate la Salzburg sub conducerea lui Clemens Krauss cu ansamblul operei din Viena: în rolurile Chrysothemis din „Electra" și Helene din „Helene egipteană" va cânta compatrioata noastră dela opera din Viena, d-na Viorica Ursuleac.

Se vor mai reprezenta în timpul festivităților „Tristan și Isolda" de Wagner sub conducerea lui Bruno Walter, apoi seria operelor lui Mozart și însfârșit „Fidelio" de Beethoven.

Vechia dorință a lui Hofmannsthal de a vedea sălășluit spiritul intelectual german al Weimarului lui Goethe în Salzburgul său și al lui Reinhardt, a avut un deceniu de splendidă înflorire până la moartea autorului lui „Jedermann", survenită în 1929. Se pare că odată cu Hofmannsthal s'au călătorit și pornirile de înalt idealism al artei germane. Ceeace se reprezintă cu o eroică perseverență, legată de sacrificii materiale — căci numărul vizitatorilor străini descrește pe fiecare an, — acea făclie de civilizație și artă germană și europeană își înalță pâlpâiri din ce în ce mai slabe. Și cum ar fi altfel când și clopotele catedralei Sfântul Ștefan dela Viena își tângue apusul vechei străluciri?

A APARUT:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
130 CLIȘEE 150 LEI

A APĂRUT
IN CĂUTAREA MEA
note de călătorie
de DEMOSTENE BOTEZ
Ed. Adeverul LEI 50

TARTUFFE TRĂIEȘTE

— Dacă se ține Mihaluche de vorbă nu mai avem la geografie decât 15 capitale de memorat.

— Vă place atât de mult de veniți mereu?
— Nu! Viu să adâncesc problema moralității pentru a-mi face referatul!

— Ce e aia hitlerist?
— Nu vă pot spune, că e de rușine...